

School of Theology at Claremont

10011443642

Joseph Rowell's

L Tracy
New York
183 East Broadway
Dorchester

Rare
BS
1965
1824

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

NOVUM TESTAMENTUM
G R A E C E.

RECOGNOVIT
ATQUE INSIGNIORIS LECTIONUM VARIETATIS
ET ARGUMENTORUM NOTATIONES

SUBIUNXIT
GEORG. CHRISTIAN. KNAPPIUS.

TOMUS I.
COMPLECTENS QUATUOR EVANGELIA.

EDITIO TERTIA.

HALIS SAXONUM
E LIBRARIA ORPHANOTROPHÆI.
MDCCLXXXIV.

Theology Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

PRAEFATIO

SECUNDAE EDITIONIS †).

Cum recognitos meâ qualicumque operâ Novi Testamenti libros abhinc annis sex et decem primum ederem, talibus quidem Graeci archetypi exemplaribus, quae textum recepto emendationem, sed citra criticum apparatus, exhiberent, quaeque luculentis impressa typis, manualis tamen ac parvo parabilis fasciculi modum non excederent, magno et docentium incommodo, et discentium, carebamus. Quae enim superioribus e manualium genere omnibus longe multumque praestabat, Bengelii minor editio, quinque evulgata*), eadem ipsa nec parvo venalis,

---

†) Novâ praefatione haec *tertia* editio non eget, textum Graecum secundae, praemissamque eidem commentationem isagogicam, cum subiunctis variarum lectionum atque argumentorum notationibus, sine ullâ notabili mutatione reddens.

*) Annis saeculi superioris 34. (quo anno etiam maior illius editio Tubingae prodierat quatern.) 53. 62. 76. 90., octon.

nostris certe in librariis, prostabat; nec, quibus in locis ab Elzeviriano seu recepto textu dissideret, definite satis distincteque indicabat; neque in ceteris rebus, post infumos a tot illius viri censoribus successoribusque in rem criticam Novi Test. labores, nostrae aetatis expectationi respondere usquequaque videbatur. Quocirca quid in concinnandâ eiusmodi editione, quae quotidiano omnium usui inferviret, pensi habendum iudicaverim, ac mihimet ipsi, non dicam perficiendum, sed tentandum conandumque proposuerim, id omne praefatio prioris editionis, seu isagogica illa commentatio, quam in hac quoque alterâ, variis auctam additamentis, repetendam curavi, singulatim atque ex ordine persequitur. Eadem etiam ostendit, quamobrem *recognitionem* textûs, non *recensionem*, promiserim.

Accidit autem, ut, divenditis propemodum omnibus (quod equidem me superstiti futurum numquam putaram) illius editionis exemplaribus, quorum solito longe maior exscripta typis copia fuerat, de eâ iterum publicandâ admone- rer. In quo ut ne hortantibus deessem, hoc facilius adducebar, quod priores curas meas non a vulgo solum gratiam iniisse, sed etiam ab eruditibus benevole et liberaliter exceptas esse intellexeram. Quorum in numero Griesbachius quoque eam operam, quam partim in adornandâ conformatione et partitione textûs universi, partim in subsidiis atque adiuventis interpretandi,

quae ex interpunctione, orthographiâ, accentibus, spiritibus, cet., repetuntur, posuissim, valde probatam sibi fuisse, non verbis tantum, ut plerique alii, professus est, sed re ipsâ demonstratum dedit. Namque ex eo genere ille complura meae editioni propria, tum in secundae *Halenfis* suae editionis tomum secundum*), tum imprimis in suam utramque *Lipsiensem***) adscivit: id quod *minoris* praesertim editionis *Lipsiensis* quaevis fere pagina vel obiter inspicientem edocebit, ipseque significavit in praefatione editionis *Lipsiensis* maioris, p. VIII., ubi „typothetis *Lipsiensibus* traditum a se fuisse refert meae editionis, aequabili interpunctionis et orthographiae ratione praecipue commendabilis, exemplar, quod in excudendo sequerentur; sed prius conformatum illud ad suam recensitionem, atque in ipsis interpunctionis etiam signis hermeneuticas ob causas per saepe mutatum., Cuius officii, mihi ceterisque sacrarum literarum stu-

---

*) Is tomus, qui novem post editum a me Novum Test. annis prodiit, Acta et Epp. cum Apocalypsi complectitur. (Halis et Londini, 1806. octon. mai.)

**) Utraque earum sumtibus Goeschenii prodiit, pari modo sic inscripta: ‘*Η καὶνὴ διαθ.*, N. T. Graece. *Ex recensione Griesbachii, cum selectâ lectionum varietate*: sed altera grandiusculis literarum formis impressa splendidissime, IV tomis moduli mai., a. 1803. 4. 6. 7.; altera minusculis, 1805. octon. In ipsis autem lectionibus in textum admissis, *Lipsienses* hae editiones ab *Halensi* saepe discrepant.

diosis ab illo praestiti, pro meâ parte vicem redditurus, Lipsiensem illius editionem minorem cum priore meâ diligenter conferens, sedulo emendavi, quidquid in hoc genere emendandum eo monitore censerem; idque eo consilio, ut eorum, quae ille acutius vidisset, et mihi, et meâ utentibus editione pro rei copiâ fructus constaret. Atque illius a me dissenso in partiendis distinguendisque singulis quibusdam periochis, in interpungendo, in parenthesi constituendâ, atque aliis eiusdem generis, etiam hactenus mihi profuit, ut et pristinae sententiae meae firmiora per saepe praesidia pararem, et perspicere nonnumquam mihi viderer, tamquam in mediâ inter nos dissentientes viâ, verum consistere.

Neque in his, quae ad sententiam de varietate scripturae legitime ferendam spectant, meum in usum convertere neglexi, praeter antiquiorum thesauros Criticorum, (ad quos saepe iterum adire necesse habui,) lectissimam illam critices Novi Test. supellectilem, quam is idem in suâ Halensi editione alterâ (secundo praesertim volumine) a se operose digestam apparavit; nec dedignatus sum, criticam farraginem in utrâque C. F. de Matthaei editione *) propositam, quoad

---

*) Prior illius editio, duodecim distincta tomis, adiunctaque vetere versione Latinâ, evulgata est Rigae, a. 1783 — 88.: altera, interpositis item animadversionibus, tribus tomis; quorum priores duo Curiae Variscor. a. 1804 prodierunt; tertius autem Ronneburgi, a. 1807. octon. mai.

facultas tulit, denuo rimari; neque me poenituit, subinde etiam singulas veterum aequae ut recentiorum Criticorum ad singula quaedam loca observationes consulere. Hinc simul patet, quid causae sit, quare a priore meâ recognitione haec altera in scripturâ textûs saepenumero discrepet.

In adscribendâ margini notabiliore lectionis varietate tametsi in utrâque editione ex instituti mei ratione parvus, in hac tamen posteriore multo quam in priore largior fui; (in hac enim notationes ex eo genere omnino ad trecentas addidi;) effectumque nihilominus typothetae solertiâ est, huius ut paginae paginis illius plerumque responderent. Quâ quidem re memoriae suae consultum intelligent, quicumque usui prioris adsueti, ad hanc evolvendam accesserint. Atque in enotandis hisce varietatibus scripturae, quibus margo prioris caret, eum delectum habui, ut spondere auserim, earum nullam inventum iri, in quâ non inest quidpiam memoratu consideratuque dignum. Interdum etiam per breves adieci σημειώσεις, quae fontes varietatis scripturae indicarent, monstrarentque viam ad iudicandum; veluti Luc. XI, 44. XIII, 24. Io. XVI, 3. XVIII, 15. 20. Act. IX, 5. X, 6. Rom. V, 6. cet.

Porro autem coniecturalis quoque criticae Specimina novae huic editioni subiungenda duxi, additis nominibus auctorum et brevibus aliquot

annotationibus. In quo me gratum esse facturum arbitrabar non tironibus solum, ad iudicandi facultatem sub peritis usu magistris proficere cupientibus, sed etiam eruditis, qui haec talia aliunde sibi iam cognita, at hic sub uno posita adspectu, recognoscere et percensere voluerint. Vera si fateri volumus de emendatricis criticae in N. T. successu, e meris quidem coniecturis de vocabulorum lectione mutandâ paucae admodum primas tulere, numerarique in palmariis possunt; plures, quantumvis ingeniosae atque argutae, vix secundas tertiasve tenent; quaedam etiam primâ statim specie improbabiles et reiectaneae deprehenduntur, clarisque auctoribus suis, quorum nominibus saepe superbiunt, plane indignae. At pleraeque tamen hanc habent opportunitatem, ut vice fungantur indicis, interpretem de veris quibusdam aut opinatis difficultatibus admonentis, quae vel in verbis, vel in rebus modo palam se proferunt, modo abditae et quasi involutae delitescunt.

Praeterea permagni meâ interest, ut sciant lectores, me in adornandâ hac editione (quam auctiorem et emendatiorem ipsa illius praescriptio proficitur) non satis habuisse, iterum excutere atque enodare unum alterumque locum, in quem antea variis temporibus per occasiones incidissem, vel qui impeditior, aut quâcumque de causâ insignior haberetur; sed universum me textum librorum N. T., priusquam vel una pagella aut scidula in typographeum traderetur,

continenter et uno velut tenore denuo plussemel pertractantem, ad singula fuisse intentum, quibus adhibenda correctio videretur. Atque ut interpunctioni inprimis accuratius constituendae, ceterisque adminiculis intelligendi et iudicandi comparandis, meam iterum curam sollicitè ac providenter impendi, sic item argumentorum indices (praecipue in Epistolis) retractans, in eo elaboravi, ut hi quoque et pleniores, quantum per loci angustiam liceret, et limatiores tersioresque prodirent.

Ceterum posterior haec editio priori etiam dote antecellit, quod eius exemplaria recens sculptos, eosque elegantiores Graecos repraesentant typos, nec tamen iusto graciliores eosdem; quo vitio saepe laborare dolendum est hoc genus inclinationis Graecae scripturae, ab recentioribus chalcographis introductum. Neque e re lectorum fore existimavi, si morem eorum imitarer, qui numerorum notas, quibus tum capita, tum commata vel versus in Graecorum Latinorumque libris signantur, de paginarum margine exteriori transferre ad interiorem instituerunt. Ea enim ratio quamquam ad aspectum pulchrior habetur, ad usus tamen lectorum, celeriter libros pervolutantium, et, quae quaerunt loca expedite promteque invenire cupientium, minus commoda reperitur.

Sed haec hactenus. De reliquis enim, quae cognoscere et pensitare eorum refert, qui meâ

hac operâ uti volent, prioris praefatio editionis
fufius disferit. Huius autem praefatio postero-
ris, ne forte δευτέρας προουτίδας meas praedicare
ambitiosius velle cuipiam videatur, in iisdem,
quibus illa terminabatur, votis precibusque iam
tandem subsistat. Scribebam Halis Saxonum,
mense Aprili, a. C. cldlccccxiii.

COMMENTATIO ISAGOGICA

SEU PRIMAE EDITIONIS PRAEFATIO

PRIMUM EVULGATA A. c101000LXXXXVII,

NUNC RECOGNITA

ITERUMQUE LOCUPLETIOR EDITA †).

Quae anno huius saeculi quadragesimo impensis Orphanotrophei primum prodiit editio Novi Testamenti, bis repetita deinde ¹⁾, ea, etsi Belgicorum nitore typorum aliisque dotibus satis commendabilis esset, tamen cum et nimia literarum exilitate legentium oculos hebetaret, et exemplum redderet *Mastrichtianum*, minus accommodatum

†) Uti primam hanc notam, ita reliquas omnes, quae ad hanc praefationem denuo editam accessere, praefixum *crucis* signum ab iis distinguit, quae *numbris* signatae iam in prima editione comparuerunt.

1) Annis 1756 et 1775, duodenis. In ea paginae paginis Germanicae interpretationis Lutheri, ex editione Canstieniana, respondent. Ab hac autem diversa est alia editio N. T. fere eiusdem formae; pariter e *Mastrichtiano* exemplari, sed typis paulo grandioribus a. 1762 Orphanotrophei sumtu impressa, cui praefatus est, qui eam curaverat, Io. Ge. Kirchnerus. Is enim e libraria Orphanotrophei inde ab a. 1759 *Biblia Graeca e versione LXX Interpretum*, ad exemplar *Vaticanum*, iisdem typis eademque forma quatuor tomis ediderat. Quibus tandem 1762 accessit tomus *quintus*, Novum Test. Graecum continens; qui etiam seorsum a reliquis venditur.

illud ad usum nostrae aetatis, gratiam olim collectam dudum effudit, nec digna est visa, quae dividendis exemplaribus, attritis etiam literarum formis, denuo imprimeretur. Quare in adornandâ novâ editione, quae modicae molis parvoque parabilis esset, eo lubentius elaborandum duxi, quo certius persuasum mihi erat, eam legitime diligenterque curatam adiumentum haud exiguum studiosis sacrarum literarum esse allaturam. Nec vero in tali opere apparatus criticum aut grammaticum quisquam exspectet, utpote plane alienum ab eiusmodi instituto: sed si quis textum vulgari *Elzeviriano*, quem nimium diu editores propagarunt, castigatiorem requirit, omninoque si ea quaerit interpretationis praesidia, quae ab accuratâ partitione et interpunctione textûs petuntur, nihil sane expetit, quod non suarum partium esse fidelissimus quisque editor agnoscat. Atque in labore illo, quem nunc recognoscendis Novi Test. libris impendi, tametsi mihi nullo modo satisfeci, (quidni enim haec conata mea ab illâ formâ, quam ipse animo concepissem, adhuc abesse fatear?) tamen si peritis arbitris id perfecisse videbor, ut lectores hoc meo qualicumque studio aliquantulum adiutos se sentiant, me, quod maxime expetendum esset, consecutum existimabo. Quâ propter dabo operam, ut, qui hac editione uti velint, consilii mei rationem iam propius cognoscant.

Sed ut habeant iidem; quo iudicium suum de operâ meâ in castigando textu positâ moderentur, potiora quaedam capita historiae criseos Novi Test. ad unam summam relata, brevi in conspectu ponam. Ac principio quidem, ante cõditam a Christianis bibliothecam sacram, libros N. T. singulos singulatim evulgatos, atque a librariis in publicum privatumque usum descriptos esse novimus: postea vero iidem libri a saeculo primo exeunte

usque ad iniens tertium colligi paulatim in unum volumen coeperunt, ad exemplum librorum τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Nam inde ab hoc fere tempore, cum latius in dies emanaret doctrina christiana, et vitā excessissent Apostoli, quique ab horum ore pependissent discipuli, multo etiam frequentius ac studiosius, quam ante, hi libri descripti sunt et lectitati. Verumtamen de auctoribus huius διασκευῆς ²⁾ sacrarum literarum, itemque de exemplarium, quibus διασκευασταὶ usi fuerint, ingenio et indole, certa ad nos notitia nulla pervenit: haec enim in eam incidunt aetatem, quae de eiusmodi rebus literis nihil mandare soleret. In illâ igitur διασκευῇ sensim enatâ, cuius incognitam esse historiam diximus, quamvis fundus fuisse videatur, ex quo veteres textum librorum N. T. ut plurimum repeterent: tamen pro varietate provinciarum tam varia huius textûs conformatio fuit, ut in diversis partibus ecclesiae iam ante saeculum tertium diversas eiusdem exstitisse διορθώσεις seu *recensiones* appareat; quarum satis expressa vestigia non modo in libris scriptorum ecclesiasticorum et versionibus antiquissimis, sed in iis quoque, qui etiam nunc supersunt, codicibus Graecis, observantur. In his duae quidem primariae facile internoscuntur, *Alexandrina* et *Occidentalis*, quae pro diversitate familiarum atque ἐκδόσεων in singulis provinciis, rursus ad varios ordines et classes redigi possunt. Multum ab utraque discrepat recentior διορθώσις Asiatica, quam eandem *Byzantinam* seu *Constantinopolitanam* cum Griesbachio appellare licet: cuius quamquam va-

---

2) Nomina διασκευῆς, διασκευάσεως et διασκευαστῶν nuper inducta sunt ex scholiis Homericis in literaturam criticam. Vid. Wolfii Prolegomena ad Homerum, §. XXXIV. p. CLI. sqq.

riae ἐκδόσεις fere inde ab aetate Basilii M., Gregoriorum (Nazianzeni et Nysseni) atque Chrysostomi exstiterē, quarum nondum satis explicita historia est, hac tamen notā omnes facile dignoscuntur, quod textum exhibent partim e recensitionibus priscais, Alexandrinā atque Occidentali, partim ex aliis διορθώσεσι multo posterioribus mistum et compilatum. Byzantina haec recensio fons est *textus vulgati* seu *communis*, (Grammatici veteres *παράδοσιν* dixere,) qui inde a saeculo quinto et sexto codices quam plurimos in ecclesiā Graecā sensim occupavit. Nam ad illum prope iam accesserunt exemplaria Theodoretī, (propius certe, quam Chrysostomi,) sed multo magis Theophylacti et Oecumenii; quos textu usos esse constat e variis recensitionibus posterioris aetatis citra deletum conflato, et huic, quo nunc *vulgato* seu *recepto* in editionibus N. Test. utimur, haud ita multum dissimili †).

†) Huiusmodi textus antiqui conformationum etsi satis aperta ac manifesta indicia exstant, obscura tamen est origo et difficiles explicatus habet. Itaque mirum videri non debet, singulas hasce διασκευὰς etiam ab iis Criticis, qui de ipsis rerum summis inter se non dissentiant, variis insigniri nominibus. Sic Hugius nuper eam, quae Griesbachio *Occidentalis* dicitur, κοινήν Ἰνδοσιν, seu *vulgatam editionem Graecam*, illas autem recensiones, quae apud hunc *Alexandrinā* et *Constantinopolitanā* vocantur, *Hesychianā* ac *Lucianēam* appellare maluit. Confer eum his, quae de eā re in Hugii *Isagoge in libros N. T.* disseruntur, Griesbachii *Meletemata de vetustis textus N. T. recensitionibus*, praemissa illius *Commentario critico in textum Gr. N. T.*, Partic. II. (Ienae, 1811.) Horum uterque etiam materiem suggerit ad iudicium de conatibus C. F. de Matthaei faciendum, acerbissime eos insectantis, qui diversas veteris textus conforma-

Viam ad dignoscenda diversa haec genera veterum exemplarium, et diiudicandas lectiones singulis proprias, eorum diligentia atque assiduitas munivit, qui instructoris apparatus critici instrumenta ex scriptoribus ecclesiasticis, versionibus antiquis et codicibus ad N. T. attulerunt, horumque usum, ad artis praecepta revocatum, commonstrarunt. Quo in studio (ut eos taceam, qui saeculo XVI tirocinia critices posuerunt) inprimis celebrantur merita Waltoni, Rich. Simonii, Felli, Millii, Küsteri, Wettstenii, Blanchini, Sabatierii, Bengelii, Pfaffii, Anfaldi, C. B. Michaelis, Bodii; et recentiori memoriâ, Ernestii, Semleri, I. D. Michaelis, Griesbachii, Matthaei, Alteri, Birchii, Woidii, Münsteri, Georgii, Knittelii, Treschovii, Adleri, Kiplingii, Bowyeri, Marshii, Whitii, Storrii, atque aliorum. Ac superiori quidem aetate Bengelii acumen in hoc genere occupavit plurimum. Hic enim primus exponere distinctius coepit tum de discernendis codicum ceterorumque testium variis classibus ac familiis,

tiones defendunt. De quo vide huius tum Praeff. et notas ad alteram editionem suam N. T., tum inprimis hanc diatribam: *Ueber die sogenannten Recensionen, welche Bengel, Semler und Griesbach in dem Gr. Texte des N. T. wollen gefunden haben.* (Ronneb. et Lips. 1804.) — Nec tamen quidquid is ibi protulit, id totum de nihilo est: quin contra insunt varia, quae ulteriori disquisitioni et locum et causam praebeant. Et cavendum omnino est, ne ponderandis, digerendis computandisque auctoritatibus, tamquam in abaco numis, totam rem confectam arbitrantur, critice quandam quasi *μνησικακίαν* exerceamus: quo facile inclinant, qui recensionum *συστήματα* plus iusto tribuunt. Sed quae ille in hos tales viros contumeliose dixit, prorsus indigna sunt talis viri personâ.

tum de usu illorum et auctoritate in textu constituendo; perfecitque adhibitâ observatione illâ, ut omnis res critica N. T. inde ab eius et Wetstenii aetate firmioribus praeceptis inniteretur. Namque illius vestigiis insistens Semlerus, aditum patefecit expeditiorem ad internoscendas veteres recensione, et iustum cuique pretium statuendum: in quo sectatorem et aemulum habuit Griesbachium, qui illius in praeceptis atque inventis diligentissime et acutissime pensitandis ita est versatus, ut eadem multis partibus a se locupletata ac limata ad usum transferret felicissime. His igitur eruditorum studiis, horum praesertim in Germania triumvirorum, multum in examinandâ lectionum varietate ad iudicii firmitatem et constantiam profecimus. Quippe monstratis apertisque fontibus, ex quibus singulae fluxerint, cognitâque horum indole et usu, eo tandem perventum est, ut hoc tempore certior quam ante norma iudicandi adhiberi possit, neque amplius in testibus producendis numeri ratio habeatur, (qui in infantia critices communis error fuit,) sed ut delectu testium habito, suo quaevis lectio momento ponderetur.

Omnino operoso hoc Criticorum labore illud est effectum, ut nunc multo luculentius, quam superiore aetate doceri possit, textum N. T. hactenus genuinum et integrum ad nos pervenisse, ut in eo nihil sit immutatum, quod et doctrinae et historiae sacrae summam attingeret. Atque unum hoc tanti est, ut neminem temporis in his studiis consumti, quamvis longioris, poenitere debeat. Sed optantis foret, non intelligentis, si quis talem aliquando horum librorum recensione spectari posse putaret, quae omnibus numeris absoluta sit, textumque singulis in locis integrum ac purum ab ultimâ aetate repetat. Talem enim nec

umquam promittet, nec expectabit quisquam, qui in hoc literarum genere exercitatus et ab omnibus, quorum nobis quidem copia est, instrumentis rei recte agenda instructus ad textum emendandum accesserit. Nam ut nihil dicam de ipso scribendi genere, quo in eiusmodi libris iudicium de veritate lectionis magnopere impeditur, primum hoc mihi dari velim, quod supra attigi, historiae textus vetustissimae tantam nos iacturam fecisse, ut in prisca eius διασκευῇ penitus reparanda recentior aetas frustra laborare videatur. Deinde ne de antiquis quidem διορθώσεσι, post conditam διασκευὴν paulatim enatis, ab ecclesiasticis scriptoribus quidquam proditum memoriae est, ex quo de singularum origine pristinoque habitu ac facie, item de concinnatorum fide et peritiā in constituendo textu, iudicari certo queat. Quae enim talia sunt, ut ex ipsa comparatione diversorum textuum (quorum reliquiae ex scriptis Patrum, versionibus antiquis et codicibus colliguntur) disci nequeant, horum pleniore notitiā plane caremus. Itaque etsi observandis discernendisque priscis recensionibus hoc tandem consecuti sumus, ut aliquantum ex tenebris dispiciamus, certiorque trutinā in pensandis varietatibus scripturae utamur: tamen ad iustam istarum διορθώσεων atque ἐκδόσεων historiam et tamquam genealogiam nectendam multa deesse, quae penitus interciderint, nemo negaverit. Nec spes est, fore ut e bibliothecarum latebris tales aliquando eruantur thesauri ad declarandam historiam textus N. T., quales Venetia conservavit in codicibus illis Homeri, quos edidit Villoisonius. Et ipsa critices primordia quis dubitet multo tenuiora in his libris fuisse, quam in operibus Homericis tempore Grammaticorum Alexandrinorum? Neque his scriptis illā aetate, in quam critica incipiens Christianorum incidit, Aristarchus contigit: certe Aristarcho Origenem com-

parare nemo eruditus aufit. Porro in illis textibus Novi Test. cognoscendis, quos et scriptores ecclesiastici veteres, praesertim Graeci, et versionum antiquarum auctores usurpaverint, nova ex eo difficultas existit, quod iidem param integri et gemini ad nos pervenerunt, sed multis in locis subsequente ac posteriore tempore varie interpolati atque ad recentiores libros refecti. Ex codicibus autem Novi Test. Graecis (quorum antiquissimi quintum sextumque saeculum aetate non superant) nullum in manibus habemus, qui simpliciter unam sequatur recensionem, sed omnes textum plus minusve confusum ex pluribus exhibent; tametsi cui quisque recensionem potissimum addictus sit, haud obscuris plerumque indiciis intelligitur. Quamobrem sic statuo, ut haudquaquam male et inutiliter impensam esse arbitrer operam illam, quam nostrae memoriae Critici post Wetstenium in conquirendâ undique lectionum varietate, atque adeo in edendis codicibus consumserunt: at hoc tamen vere dicturus mihi videor, his copiis perquam pauca inesse, quibus in locis vel manifesto affectis, vel dubiis atque suspectis, *nova* lux accendatur; sed plurima eam tantum vim habent, ut et aliunde iam cognita confirmari, et mendae leviores tolli possint. Ipse enim lubens profiteor, me saepenumero lectionem, quam receptae anteferendam esse pridem iudicasset, novis his instructum praesidiis eo confidentius anteposuisse; sed idem testificor, in paucis admodum locis eas me in textum recepisse lectiones, quas, si his inventis caruissem, non itidem recepturus fuisset: ubi vero antea haesitaveram, certiora in istis thesauris plerumque frustra quaesivi. Idem aliis etiam accidisse, quorum opera in rimando excutiendoque omni apparatu critico recens congesto assidue versata est, facile cognoscent, qui novam editionem Griesbachianam (anno clobcclxxxxvi Halis vulgari

coeptam) cum illâ, quae annis LXXIV, LXXV et LXXVII prodiiit, conferre velint †).

Verum haec hactenus. Iam enim intelligent, qui haec diligenter perpenderit, quibus causis permotus, non *recensionem* novam, sed *recognitionem* textûs promiserim ‡). Et huius operae castigando textui infumtae, quae in illo negotio modestae et circumspectae versetur, nec plus prae se ferat, quam praestare possit, facilis est ac prompta defensio, si forte in offensionem hominum vel imperitorum vel suspicacium inciderit. Dudum in confesso est, vulgati textûs originem repetendam esse ex editionibus Erasmi, Complutensium, Stephani et Bezae; hosque omnes et ab adiumentis criticis minus instructos, et artis praeceptorum parum gnaros, et diuturno usu haud exercitatos ad lectionem constituendam accessisse. Etenim Erasmus, qui paucissimos, eosque recentes codices contulit, atque in postremis editionibus suis ex Complutensi exemplari nonnulla immutavit, Stephanus plerumque secutus est; Stephanum, paucis lectionibus exceptis, Beza. Huius autem editiones et Stephani tertiam plurimis in locis expressere octo editiones Belgicae, quae inde ab anno 1624 partim Lugduni, partim Amstelædami ex officinâ *Elzeviriorum* prodierunt. Atque haec conformatio scripturae *Elzeviriana*, cum a plerisque editoribus saec. XVII et XVIII., quasi pacto ita inter illos convenisset, sedulo sit repetita, iam

---

†) Quo tempore et *secundae* editionis *Hatensis* Griesbachii *secundum* volumen, et *utraque Lipsiensis editio* Griesbachianae *recensionis* prodierit, supra est indicatum, p. V. in not.

‡) Quod iustae *recensionis* et *recognitionis* discrimen esse debeat, Wolfius explanavit, in Prolegg. ad Homerum, §. I.

recepti textûs nomine nuncupari solet ⁴⁾). Ab hoc igitur textu discedere et rectiora sequi nobisne non liceat, tot praesidiis ad rem feliciter agendam instructis et diuturnâ observatione adiutis? Quodsi iure laudantur, qui operam suam cuiusvis loci lectoribus in classicis scriptoribus emendatis edendis addicunt, quanto magis sacris his monumentis ea reverentia debebitur, ut, quoad eius fieri possit, quam accuratissime evulgentur? In Germaniâ Bengelius, vir eruditus et religiosus, talem editionem Novi Test. primus paravit, quae iudicio intelligentium existimatorum, quales ea aetas in his literis paucos tulit, ex parte satisfaceret. Quas enim ille lectiones ex editis exemplaribus ductas receptis meliores iudicavit, eas in textum ipsum admisit, de ceteris autem quid statueret, in margine significavit ⁵⁾). Hanc, intervallo quadraginta annorum, secuta demum est editio Griesbachiana, (renovata postmodo, novisque curis castigata,) in quâ non solum potiores lectiones, e monumentis cuiuscumque generis erutae, in textum adscitae sunt, sed etiam universi apparatus critici ad N. T. congesti velut epitome ita exhibetur, ut simul via

4) Hic textus tales etiam lectiones exhibet, quae in nullo codice exsiant, sed superiorum editorum coniecturis debentur, velut Erasmi, Rom. I, 13. 1 Tim. I, 4. 1 Petr. III, 20., et Bezae, Io. XVIII, 20. Gal. IV, 17. 2 Petr. II, 18. cet. († Cfr. etiam Act. IX, 5. 6. X, 6., et Sylloge Coniecturar. ad 2 Thess. II, 4. Hebr. VII, 13. Iac. IV, 2.)

5) Editioni Bengeliana maiori, quae Tubingae 1734 prodiit, *Apparatus criticus* subiunctus est, *criseos sacrae, Millianae praesertim, compendium, limam, supplementum ac fructum* exhibens. Sed cum his in literis habitaret vir sagacissimus et diligentissimus, multa retractavit postea, tum in *Gnomone*

ad diiudicandam scripturae varietatem manu quasi monstretur. Sed cum apud Germanos ab illo inde tempore, quo editiones Bengelii et Griesbachii prodierunt, solus Novi Test. textus sine ullo apparatu critico tum in usus tironum, tum illorum causâ, qui manuali libro quam spisso volumine uti mallent, saepe sit editus; est sane quod miremur, eiusmodi editioni hanc curam impendisse neminem, ut textum daret recepto emendatiorem, eosque saltem naevos tolleret, quos tollendos esse iam omnes confitentur, qui in hoc genere aliquid vident. Neque enim consentaneum est, fructibus critici studii, in quo per longam annorum seriem eruditi elaborarint, eos privari lectores, quibus penitioris notitiâ rei criticae imbui non licuerit; nisi si quis forte in animum induxerit statuere, ea, quae multiplici labore operose parta sint, ad solos eruditos pertinere. Et quis ferat hominem, qui post Gronovii, Graevii, Ernestii recensiones, textum librorum Ciceronis etiam nunc ex Aldinâ aut Gruterianâ editione repetendum curet, hanc praetexens causam, quod textus ille tironum imperitiae sufficiat?

Expofui consilii mei summam: nunc, quomodo instituta perfecерim, tentaverim quidem cer-

---

Novi Test., (qui editus est Tubing. 1742. atque auctior 1773 et 88.) tum in alterâ recensitionis suae editione minore, 1753 evulgatâ, tum etiam in versione *N. T. Germanicâ*, quae Stutgardiae 1753, ac tertium 1781 prodiit. († Cf. *Tabulam criticam*, quae criseos Bengelianae diversas periodos — exhibet, confectam diligentissime ab Ernesto Bengelio (Io. Alberti Fil.) adnexamque quartae et quintae editioni Bengelianae minori a. 1776 et 90.; item *Apparatus critici* alteram editionem, quam auctoris posterioribus curis auctam Burkius publicavit, Tub., 1763. quatern.)

te, edisferam. Illud quidem ipsa species ostendit, hanc editionem eorum maxime usui destinari, qui vel sine interiorum literarum scientiâ ad legendum accedunt, (quorum magnam partem emendatiori textui oportet sensim adsuescere,) vel ad subtiliorem sacrarum scripturarum interpretationem in scholis atque academiis praeparantur. Quare in eo inprimis erat elaborandum, ut probatissimarum lectionum, ex tali conformatione textus, quae iustam formam novae recensiois haberet, excerptarum legitima quaedam selectio in hac editione exstaret. Omnino sic mihi persuasi, in adornandâ eiusmodi recognitione sacrorum librorum, cuius usus tam late pateat, quaeque sine commentario, qui mutationum rationem reddat, ac sine apparatu critico prodeat, multo plura circumspicienda esse ac providenda, quam in tali, quae solis eruditis paretur. Itaque cunctanter et verecunde ad lectionem vulgatam loco suo movendam accessi, timiditatis opprobrium minus refugiens, quam temeritatis. Eas tantum adscivi lectiones, quas internis, quae vocant, externisque argumentis accurate pensitatis, iussi ponderis esse cognovi. Leviora saepe praetermisi; praesertim ubi nihil inesse intellexi, quod turbare lectores posset, vel sententiam scripti quoquo modo afficeret. Consulto multa saepenumero praeterii, quae emendatione indigere viderentur, ubi vel nulla, vel anceps medela in promptu erat. Aliis in locis etiam si causae subessent, quae aliquid mutandum suaderent, tamen, re nondam satis ad liquidum perductâ, popularem lectionem retinere, mutandâque interpunctione leniorem medicinam adhibere malui; veluti Mat. XXVI, 60. 1 Cor. IX, 10., et alibi saepe. Aliquoties etiam iis ipsis in locis, ubi idoneae rationes receptam lectionem expelli iusserunt, qualem interpunctionem recepta vel postulet, vel ferat, indicavi. Ceterum, si qui

forte usu in hoc literarum genere parum exercitati statuerint, primum periculi plenum videri, talem lectionem admittere, quâ sententia prorsus immutetur, deinde vix operae pretium facere editorem, qui in corrigendis rebus exigui momenti (minutis particulis, syllabis, literarum apicibus) versetur, in quibus sive hoc eligas, sive illud, parvi plerumque referat: qui igitur sic existimant, commendatam sibi habeant velim Bengelii admonitionem, cuius me quoque in hac editione instruendâ memorem fuisse profiteor. Ita enim ille: „Neque ulla varietas tam gravis est, ut inde religionis summa pendeat, neque tam levis ulla, ut dexteritas Apostolica non sit praeferenda sinisteritati librariorum ⁶). „Iidem si cognoscere cupiunt, quid causae sit, cur in Apocalypsi ab usitato textu (h. e. Erasmi), quem superiores editores inconsulte repetierunt) magis, quam ceteris in libris discesserim, eiusdem Theologi *Apparatum criticum* et *Gnomonem* adeant, atque hunc talem virum in constituendo huius libri textu reliquis editoribus lumen praetulisse sciant.

Praeter eas autem lectiones, quas in textum adscivi, alias quoque variis de causis memorabiles; in margine, sed parcius †), notavi, praemissâ voce *Alii*: (ut Mat. V, 47. ἀδελφούς *Alii*: φίλους) vel *Alius*: s. *Al.*, ubi unus tantum excitari testis poterat, e. c. Act. I, 25. XXIII, 23. rel. Earum duplex genus est; alterum adpictâ *stellâ* * distinctum, alterum hac notâ carens. Stellae signum indicio est, partim in tali lectione multa inesse,

6) In *Notitia Novi Test. Graeci recte cauteque adornati*, (Tubing, 1731., 4.) p. 3.

†) Nunc iam largius in alterâ editione. Vid. supra; pag. VII.

quae eam valde commendent, ut digna videri possit, quae vel aequiparetur usitatae scripturae, vel anteferatur etiam; partim dubitandi rationes, modo ex interiore lectionis indole et habitu ductas, modo extrinsecus allatas, animum meum suspensum detinuisse. Exempla vide Mat. XXVII, 16. 17. Io. VI, 55. 69. XIX, 14. Rom. XII, 11. Col. I, 1. 1 Tim. III, 16. Hebr. III, 6. 10 cet. Sin autem illo signo haud notatae lectiones in margine conspiciuntur, id argumento est, eas, etsi aliorum assensione comprobatae sint, ex meâ tamen sententiâ vel leviores esse vulgatis, vel prorsus repudiandas; e. c. Mat. V, 22. Luc. I, 29. 35. Rom. V, 6. 14. 16. 2 Cor. V, 3. 10. Phil. III, 3. 5. IV, 19. rel. Harum multae in iis numerari debent, quae ab antiquis quibusdam et recentioris memoriae interpretibus idcirco arreptae cupideque defensae sunt, quod vel faverent opinioni cuidam aut doctrinae controversae, vel pugnantia conciliare, lectoresque aliis difficultatibus, praesertim grammatici, historici et dogmatici generis, nullo negotio expedire viderentur †). Etenim in primordiis critices, cum ad accuratae disciplinae praecepta ars corrigendi nondum exerceretur, magna et libido emendandi et licentia fuit. Quae res ab his parum animadversa, qui ex suae aetatis more antiqua metiuntur, dici vix potest, quantum er-

---

†) Sed saepe etiam ex hoc genere variarum scripturarum, quae antiquis e scholiis fluxerunt, multum proficitur tum ad ipsam interpretationem sacrorum librorum, tum ad cognoscenda veterum interpretum *ἑρμηνεύματα*. Atque ideo tales quoque in margine alterius editionis meae crebrius enotavi: veluti Luc. X, 42. XXIII, 45. Io. VII, 39. VIII, 6. Act. I, 25. XIII, 42. XIX, 24. XXVII, 17. Rom. III, 9. XI, 31. XII, 2. cet.

roris in iudicando attulerit⁷). Iis in locis, ubi ab usitato textu recedendum erat, vulgarem scripturam unà cum illà, quam in eius locum suffeci, in margine semper indicavi; quamquam manifesta vitia operarum, per complures saepe editiones recepti textus propagata, tacens sustuli, e. c. lo. IV, 6. *ἐκαθίζετο*, (pro *ἐκαθέζετο*,) quod ex Erasmicis exemplaribus in editiones Colinaei et Bogardi, item in unam Elzevirii ac Mastrichtii translatum, plerasque inde derivatas occupavit; similiter Act. XIII, 29., ubi exemplaria quaedam repetierunt typographicum errorem editionis Oxoniensis: *ἐτέλη-*

- 7) Reprehenditur in librariis, ut alia taceam, inofficiosa sedulitas illa, quae tum in conflandis variis priorum exemplarium scripturis cernitur, tum in corrigendo et supplendo e locis similibus seu *παράλληλοις*, praesertim in libris N. T. historicis. Utriusque generis peccata inter se connexa et apta in scriptis editisque libris saepe observare licet. Apud Marcum, ut rem exemplo confirmem, c. XI, 32. illa lectio, me quidem iudice, primitiva fuit, quae multis testibus idoneis confirmata in Complutenfi editione duabusque Stephani prioribus exstat: *Ἀλλ' εἰπόμεν· Ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν.* Sed ut haec verba cum loco Matthaei, c. XXI, 26. (conf. Luc. XX, 6.) magis consentirent, alii veterum sic correxerunt: *Ἀλλ' ΕΑΝ εἰπόμεν, ἔξ ἀνθρώπων· ΦΟΒΟΥΜΕΘΑ τὸν λαόν.* Nempe eos offenderat *ἐτέρως* illa in personis verborum: (*εἰπόμεν* et *ἐφοβοῦντο*.) quae tamen haud inusitata est optimis scriptoribus Graecis, veluti Xenophonti in Dialogis. Sed utramque lectionem recentiores quidam librarii ita coniunxerunt, ut ex hac particulam *ἐάν* adsciscerent, ex illà *ἐφοβοῦντο* retinerent; quorum auctoritate permotus, sic edidit Erasmus: *Ἀλλ' ΕΑΝ εἰπόμεν, ἔξ ἀνθρώπων· ΕΦΟΒΟΥΝΤΟ τὸν λαόν.* quem plurimi editores deinceps secuti sunt.

σαν, pro ἐτέλεσαν †). Sed quod ei ipsi lectioni, quam in textu reposui, aliam interdum scripturae varietatem, et vero, si opus videbatur, plures in orâ paginae adscripsi, id eo consilio factum est, ut intelligeretur, in tali commemoratione aliquid inesse, quod vel ad indagandam popularis lectionis originem confirmandamque scripturam mihi probatam, faciat, (v. c. Mat. IX, 18. Io. XVII, 11. Act. V, 36.) vel quod ob alias causas notabile sit, ulterioreque investigatione dignum. Uno defungar exemplo; quo simul confirmabuntur, quae paulo ante de licentiâ veterum in corrigendo et sequacium caeco obsequio commemoravi. Origenes memoriae mandavit, (in *sexto tomo ἐξηγητικῶν in Εὐ. Ιοαννῆς*,) suâ aetate in *Εὐαγγελίῃς* (videlicet in his locis: Mat. VIII, 28. Marc. V, 1. Luc. VIII, 26. 37.) usitatam fuisse lectionem *Γερασσηνῶν*, seque in paucis exemplaribus (*ἐν ὀλίγοις ἀντιγράφοις*) reperisse *Γαδασηνῶν*. Idem vero specie quadam inductus difficultatis geographicae, scribendum censuit *Γεργεσηνῶν*. effecitque auctoritas viri, ut haec coniectura in loco Matthaei statim plerosque codices gregarios infederit, atque hinc in receptum textum immigrarit⁸). Verum apud Lucam et Marcum in vulgato textu remansit *Γαδασηνῶν*. Utraque haec antiqua lectio (*Γερα-*

†) Hoc tamen σφάλμα, quia per plures editiones propagatum est, in novae huius editionis margine indicavi. Similis error typothetae 1 Cor. XIII, 3. (*ψομῆσω*, pro *ψομίσω*) ex editione Bezae in omnes fere textus recepti editiones est derivatus.

8) Idem accidit in loco Ioannis, c. I, 28. Ibi enim auctore Origene in multis Codd. atque in recepto textu legitur: *Βηθαβαρῶν*, pro *Βηθανίᾳ*, tametsi posterius illud Origenis aetate, eo ipso confitente, in omnibus fere apographis exstitit.

σηρῶν et Γαδασηρῶν) habet, quo nitatur, ut disceptari possit, utri in textu locus assignari debeat. Nec dissitebor, me aliquamdiu haesitasse; tandem omnibus subductis rationibus, ita placuit dividere, ut in loco Matthaei, ubi necessario mutanda lectio erat, Γερασσηρῶν reponerem; in Marco autem et Lucâ lectionem Γαδασηρῶν retinerem, quippe quae pariter valde antiqua esset, et talis certe, quae falsum sensum non inferret: id quod longe secus est in lectione illâ, quam Origenes excogitavit. At in margine ad loca utriusque scriptoris monui, alios legisse Γερασσηρῶν, appositâque stellae notâ significavi, hanc lectionem vulgari si minus praeponendam, at certe aequiparabilem videri. Nec alienum fuerit, lectores admonere, me varias scripturas in paginâ inferiore nonnumquam sic notasse, ut simul originem varietatis, quantum possem, dilucide explanarem. Saepe enim in literis ac syllabis, quas librarii oscitanter scribentes vel iterarunt vel neglexerunt, causa erroris inest; qui sane in proclivi erat scripturâ continuâ utentibus. In loco Marci, c. XV, 24., sufficere poterat in margine indicatio utriusque lectionis, διαμεριζονται, (quam in textu posui,) et ulitatae, διευέριζον: sed satius videbatur, sequentia verba, τὰ ἐνάντια, insuper adscribere, ut, unde haec varietas originem duxerit, statim apparet (ΔΙΑΜΕΡΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑΙ ΜΑΤΙΑ). Idem feci eodem consilio in locis Marc. XII, 25. Rom. I, 13. 1 Cor. VII, 34. 2 Cor. III, 10. Eph. I, 23. Apoc. V, 3. atque alibi.

Asteriscos, aliaque eius generis signa Criticorum, a textu consulto abesse volui, exceptâ unâ *uncorum* notâ, quâ infiticias voces et sententias insignivi. Eorum duplex forma in hac editione conspicitur, altera *simplicium* [ ], altera *duplicatorum* [ ]. His ea notantur, quae sine dubio spurria esse censebam: (e. c. Mat. VI, 13. 18.) illos

parare nemo eruditus ausit. Porro in illis textibus Novi Test. cognoscendis, quos et scriptores ecclesiastici veteres, praesertim Graeci, et versionum antiquarum auctores usurpaverint, nova ex eo difficultas existit, quod iidem parum integri et genuini ad nos pervenerunt, sed multis in locis subsequente ac posteriore tempore varie interpolati atque ad recentiores libros refecti. Ex codicibus autem Novi Test. Graecis (quorum antiquissimi quintum sextumque saeculum aetate non superant) nullum in manibus habemus, qui simpliciter unam sequatur recensionem, sed omnes textum plus minusve confusum ex pluribus exhibent; tametsi cui quisque recensionem potissimum addictus sit, haud obscuris plerumque indiciis intelligitur. Quamobrem sic statuo, ut haudquaquam male et inutiliter impensam esse arbitrer operam illam, quam nostrae memoriae Critici post Wetstenium in conquirendâ undique lectionum varietate, atque adeo in edendis codicibus consumserunt: at hoc tamen vere dicturus mihi videor, his copiis perquam pauca inesse, quibus in locis vel manifesto affectis, vel dubiis atque suspectis, *nova* lux accendatur; sed plurima eam tantum vim habent, ut et aliunde iam cognita confirmari, et mendae leviores tolli possint. Ipse enim lubens profiteor, me saepenumero lectionem, quam receptae anteferendam esse pridem iudicasset, novis his instructum praesidiis eo confidentius anteposuisse; sed idem testificor, in paucis admodum locis eas me in textum recepisse lectiones, quas, si his inventis caruissem, non itidem recepturus fuisset: ubi vero antea haesitaveram, certiora in istis thesauris plerumque frustra quaesivi. Idem aliis etiam accidisse, quorum opera in rimando excutiendoque omni apparatu critico recens congesto assidue versata est, facile cognoscent, qui novam editionem Griesbachianam (anno 1806 cclxxxvi Halis vulgari

coeptam) cum illâ, quae annis LXXIV, LXXV et LXXVII prodiiit, conferre velint †).

Verum haec hactenus. Iam enim intelligent, qui haec diligenter perpenderit, quibus causis permotus, non *recensionem* novam, sed *recognitionem* textûs promiserim ‡). Et huius operae calligando textui infumtae, quae in illo negotio modelle et circumspecte versetur, nec plus prae se ferat, quam praestare possit, facilis est ac prompta defensio, si forte in offensionem hominum vel imperitorum vel suspicacium inciderit. Dudum in confesso est, vulgati textûs originem repetendam esse ex editionibus Erasmi, Complutensium, Stephani et Bezae; hosque omnes et ab adiumentis criticis minus instructos, et artis praeceptorum parum gnaros, et diuturno usu haud exercitatos ad lectionem constituendam accessisse. Etenim Erasmus, qui paucissimos, eosque recentes codices contulit, atque in postremis editionibus suis ex Complutensi exemplari nonnulla immutavit, Stephanus plerumque secutus est; Stephanum, paucis lectionibus exceptis, Beza. Huius autem editiones et Stephani tertiam plurimis in locis expressere octo editiones Belgicae, quae inde ab anno 1624 partim Lugduni, partim Amstelædami ex officinâ *Elzeviriorum* prodierunt. Atque haec conformatio scripturae Elzeviriana, cum a plerisque editoribus saec. XVII et XVIII., quasi pacto ita inter illos convenisset, sedulo sit repetita, iam

---

†) Quo tempore et *secundae* editionis *Halensts* Griesbachii *secundum* volumen, et *utraque* *Lipsiensis* editio Griesbachianae *recensionis* prodierit, supra est indicatum, p. V. in not.

‡) Quod iuliae *recensionis* et *recognitionis* discrimen esse debeat, Wolfius explanavit, in Prolegg. ad Homerum, §. I.

recepti textus nomine nuncupari solet ⁴). Ab hoc igitur textu discedere et rectiora sequi nobisne non liceat, tot praesidiis ad rem feliciter agendam instructis et diuturnâ observatione adiutis? Quodsi iure laudantur, qui operam suam cuiusvis loci lectoribus in classicis scriptoribus emendatis edendis addicunt, quanto magis sacris his monumentis ea reverentia debebitur, ut, quoad eius fieri possit, quam accuratissime evulgentur? In Germaniâ Bengelius, vir eruditus et religiosus, talem editionem Novi Test. primus paravit, quae iudicio intelligentium existimatorum, quales ea aetas in his literis paucos tulit, ex parte satisfaceret. Quas enim ille lectiones ex editis exemplaribus ductas receptis meliores iudicavit, eas in textum ipsum admisit, de ceteris autem quid statueret, in margine significavit ⁵). Hanc, intervallo quadraginta annorum, secuta demum est editio Griesbachiana, (renovata postmodo, novisque curis castigata,) in quâ non solum potiores lectiones, e monumentis cuiuscumque generis erutae, in textum adscitae sunt, sed etiam universi apparatus critici ad N. T. congesti velut epitome ita exhibetur, ut simul via

4) Hic textus tales etiam lectiones exhibet, quae in nullo codice exsiant, sed superiorum editorum coniecturis debentur, velut Erasmi, Rom. I, 13. 1 Tim. I, 4. 1 Petr. III, 20., et Bezae, Io. XVIII, 20. Gal. IV, 17. 2 Petr. II, 18. cet. († Cfr. etiam Act. IX, 5. 6. X, 6., et Sylloge Coniecturar. ad 2 Thess. II, 4. Hebr. VII, 13. Iac. IV, 2.)

5) Editioni Bengelianae maiori, quae Tubingae 1734 prodiit, *Apparatus criticus* subiunctus est, *criseos sacrae, Millianae praesertim, compendium, libram, supplementum ac fructum* exhibens. Sed cum his in literis habitaret vir sagacissimus et diligentissimus, multa retractavit postea, tum in *Gnomone*

ad diiudicandam scripturae varietatem manu quasi monstretur. Sed cum apud Germanos ab illo inde tempore, quo editiones Bengelii et Griesbachii prodierunt, solus Novi Test. textus sine ullo apparatu critico tum in usus tironum, tum illorum causâ, qui manuali libro quam spisso volumine uti mallent, saepe sit editus; est sane quod miremur, eiusmodi editioni hanc curam impendisse neminem, ut textum daret recepto emendatiorem, eosque saltem naevos tolleret, quos tollendos esse iam omnes confitentur, qui in hoc genere aliquid vident. Neque enim consentaneum est, fructibus critici studii, in quo per longam annorum seriem eruditi elaborarint, eos privari lectores, quibus penitiores notitiâ rei criticae imbui non licuerit; nisi si quis forte in animum induxerit statuere, ea, quae multiplici labore operose parta sint, ad solos eruditos pertinere. Et quis ferat hominem, qui post Gronovii, Graevii, Ernestii recensiones, textum librorum Ciceronis etiamnunc ex Aldinâ aut Gruterianâ editione repetendum curet, hanc praetexens causam, quod textus ille tironum imperitiae sufficiat?

Expofui consilii mei summam: nunc, quomodo instituta perfecерim, tentaverim quidem cer-

---

Novi Test., (qui editus est Tubing. 1742. atque auctior 1773 et 88.) tum in alterâ recensionis suae editione minore, 1753 evulgatâ, tum etiam in versione *N. T. Germanicâ*, quae Stutgardiae 1753, ac tertium 1781 prodiit. († Cf. *Tabulam criticam*, quae *criseos Bengelianae diversas periodos — exhibet*, confectam diligentissime ab Ernesto Bengelio (Io. Alberti Fil.) adnexamque quartae et quintae editioni Bengelianae minori a. 1776 et 90.; item *Apparatus critici* alteram editionem, quam auctoris posterioribus curis auctam Burkius publicavit, Tub., 1763. quatern.)

te, edisferam. Illud quidem ipsa species ostendit, hanc editionem eorum maxime usui destinari, qui vel sine interiorum literarum scientiâ ad legendum accedunt, (quorum magnam partem emendationi textui oportet sensim adfueri,) vel ad subtiliorem sacrarum scripturarum interpretationem in scholis atque academiis praeparantur. Quare in eo imprimis erat elaborandum, ut probatissimarum lectionum, ex tali conformatione textus, quae iustam formam novae recensitionis haberet, excerptarum legitima quaedam selectio in hac editione existeret. Omnino sic mihi persuasi, in adornandâ eiusmodi recognitione sacrarum librorum, cuius usus tam late pateat, quaeque sine commentario, qui mutationum rationem reddat, ac sine apparatu critico prodeat, multo plura circumspicienda esse ac providenda, quam in tali, quae solis eruditis paretur. Itaque cunctanter et verecunde ad lectionem vulgatam loco suo movendam accessi, timiditatis opprobrium minus refugiens, quam temeritatis. Eas tantum adscivi lectiones, quas internis, quae vocant, externisque argumentis accurate pensatis, iusti ponderis esse cognovi. Leviora saepe praetermisi; praesertim ubi nihil inesse intellexi, quod turbare lectores posset, vel sententiam scripti quoquo modo afficeret. Consulto multa saepenumero praeterii, quae emendatione indigere viderentur, ubi vel nulla, vel anceps medela in promptu erat. Aliis in locis etiamsi causae subessent, quae aliquid mutandum suaderent, tamen, re nondum satis ad liquidum perductâ, popularem lectionem retinere, mutandâque interpunctione leniorem medicinam adhibere malui; veluti Mat. XXVI, 60. 1 Cor. IX, 10., et alibi saepe. Aliquoties etiam iis ipsis in locis, ubi idoneae rationes receptam lectionem expelli iusserunt, qualem interpunctionem recepta vel postulet, vel ferat, indicavi. Ceterum, si qui

forte usu in hoc literarum genere parum exercitati statuerint, primum periculi plenum videri, talem lectionem admittere, quâ sententia prorsus immutetur, deinde vix operae pretium facere editorem, qui in corrigendis rebus exigui momenti (minutis particulis, syllabis, literarum apicibus) versetur, in quibus sive hoc eligas, sive illud, parvi plerumque referat: qui igitur sic existimant, commendatam sibi habeant velim Bengelii admonitionem, cuius me quoque in hac editione instruendâ memorem fuisse profiteor. Ita enim ille: „Neque ulla varietas tam gravis est, ut inde religionis summa pendeat, neque tam levis ulla, ut dexteritas Apostolica non sit praeferenda sinisteritati librariorum ⁶). „, lidem si cognoscere cupiunt, quid causae sit, cur in Apocalypsi ab usitato textu (h. e. Erasmano, quem superiores editores inconsulte repetierunt) magis, quam ceteris in libris discessem, eiusdem Theologi *Apparatum criticum* et *Gnomonem* adeant, atque hunc talem virum in constituendo huius libri textu reliquis editoribus lumen praetulisse sciant.

Praeter eas autem lectiones, quas in textum adscivi, alias quoque variis de causis memorabiles, in margine, sed parcius †), notavi, praemissâ voce *Alii*: (ut Mat. V, 47. ἀδελφοὺς *Alii*: φίλους) vel *Alius*: s. *Al.*, ubi unus tantum excitari testis poterat, e. c. Act. I, 25. XXIII, 23. rel. Earum duplex genus est; alterum adpictâ *stellâ* * distinctum, alterum hac notâ carens. Stellae signum indicio est, partim in tali lectione multa inesse,

6) In *Notitia Novi Test. Graeci recte cauteque adornati*, (Tubing. 1731., 4.) p. 3.

†) Nunc iam largius in alterâ editione. Vid. supra, pag. VII.

quae eam valde commendent, ut digna videri possit, quae vel aequiparetur ulitatae scripturae, vel anteferatur etiam; partim dubitandi rationes, modo ex interiore lectionis indole et habitu ductas, modo extrinsecus allatas, animum meum suspensum detinuisse. Exempla vide Mat. XXVII, 16. 17. Io. VI, 55. 69. XIX, 14. Rom. XII, 11. Col. I, 1. 1 Tim. III, 16. Hebr. III, 6. 10 cet. Sin autem illo signo haud notatae lectiones in margine conspiciuntur, id argumento est, eas, etsi aliorum assensione comprobatae sint, ex meâ tamen sententiâ vel leviores esse vulgatis, vel prorsus repudiandas; e. c. Mat. V, 22. Luc. I, 29. 35. Rom. V, 6. 14. 16. 2 Cor. V, 3. 10. Phil. III, 3. 5. IV, 19. rel. Harum multae in iis numerari debent, quae ab antiquis quibusdam et recentioris memoriae interpretibus idcirco arreptae cupideque defensae sunt, quod vel faverent opinioni cuidam aut doctrinae controversae, vel pugnantia conciliare, lectoresque aliis difficultatibus, praesertim grammatici, historici et dogmatici generis, nullo negotio expedire viderentur †). Etenim in primordiis critices, cum ad accuratae disciplinae praecepta ars corrigendi nondum exerceretur, magna et libido emendandi et licentia fuit. Quae res ab his parum animadversa, qui ex suae aetatis more antiqua meliuntur, dici vix potest, quantum er-

---

†) Sed saepe etiam ex hoc genere variarum scripturarum, quae antiquis e scholiis fluxerunt, multum proficitur tum ad ipsam interpretationem sacrorum librorum, tum ad cognoscenda veterum interpretum *ἐξηγήματα*. Atque ideo tales quoque in margine alterius editionis meae crebrius enotavi: veluti Luc. X, 42. XXIII, 45. Io. VII, 39. VIII, 6. Act. I, 25. XIII, 42. XIX, 24. XXVII, 17. Rom. III, 9. XI, 31. XII, 2. cet.

roris in iudicando attulerit⁷⁾. Iis in locis, ubi ab usitato textu recedendum erat, vulgarem scripturam unà cum illà, quam in eius locum suffeci, in margine semper indicavi; quamquam manifesta vitia operarum, per complures saepe editiones recepti textus propagata, tacens sustuli, e. c. lo. IV, 6. *ἐκαθήζετο*, (pro *ἐκαθέζετο*,) quod ex Erasmicis exemplaribus in editiones Colinaei et Bogardi, item in unam Elzevirii ac Mastrichtii translatum, plerasque inde derivatas occupavit; similiter Act. XIII, 29., ubi exemplaria quaedam repetierunt typographicum errorem editionis Oxoniensis: *ἐτέλη-*

- 7) Reprehenditur in librariis, ut alia taceam, inofficiosa sedulitas illa, quae tum in conslandis variis variorum exemplarium scripturis cernitur, tum in corrigendo et supplendo e locis similibus seu *παράλληλοις*, praesertim in libris N. T. historicis. Utriusque generis peccata inter se connexa et apta in scriptis editisque libris saepe observare licet. Apud Marcum, ut rem exemplo confirmem, c. XI, 32. illa lectio, me quidem iudice, primitiva fuit, quae multis testibus idoneis confirmata in Complutenfi editione duabusque Stephani prioribus exstat: *Ἀλλ' εἰπομεν· Ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν.* Sed ut haec verba cum loco Matthaei, c. XXI, 26. (conf. Luc. XX, 6.) magis consentirent, alii veterum sic correxerunt: *Ἀλλ' ΕΑΝ εἰπομεν, ἔξ ἀνθρώπων· ΦΟΒΟΥΜΕΘΑ τὸν λαόν.* Nempe eos offenderat *ἐτέρωσις* illa in personis verborum: (*εἰπομεν* et *ἐφοβοῦντο*.) quae tamen haud inusitata est optimis scriptoribus Graecis, veluti Xenophonti in Dialogis. Sed utramque lectionem recentiores quidam librarii ita coniunxerunt, ut ex hac particulam *ἐάν* adsciscerent, ex illà *ἐφοβοῦντο* retinerent; quorum auctoritate permotus, sic edidit Erasmus: *Ἀλλ' ΕΑΝ εἰπομεν, ἔξ ἀνθρώπων· ΕΦΟΒΟΥΝΤΟ τὸν λαόν.* quem plurimi editores deinceps secuti sunt.

σαν, pro ἐτέλεσαν †). Sed quod ei ipsi lectioni, quam in textu reposui, aliam interdum scripturae varietatem, et vero, si opus videbatur, plures in ora paginae adscripsi, id eo consilio factum est, ut intelligeretur, in tali commemoratione aliquid inesse, quod vel ad indagandam popularis lectionis originem confirmandamque scripturam mihi probatam, faciat, (v. c. Mat. IX, 18. Io. XVII, 11. Act. V, 36.) vel quod ob alias causas notabile sit, ulterioreque investigatione dignum. Uno defungar exemplo; quo simul confirmabuntur, quae paulo ante de licentiâ veterum in corrigendo et sequacium caeco obsequio commemoravi. Origenes memoriae mandavit, (in *sexto tomo ἐξηγητικῶν in Ev. Ioannis*,) suâ aetate in *Evangeliiis* (videlicet in his locis: Mat. VIII, 28. Marc. V, 1. Luc. VIII, 26. 37.) usitatam fuisse lectionem *Γερασσηνῶν*, seque in paucis exemplaribus (ἐν ὀλίγοις ἀντιγράφοις) reperisse *Γαδαρηνῶν*. Idem vero specie quadam inductus difficultatis geographicae, scribendum censuit *Γεργεσηνῶν*. effecitque auctoritas viri, ut haec coniectura in loco Matthaei statim plerosque codices gregarios infederit, atque hinc in receptum textum immigrarit ⁸). Verum apud Lucam et Marcum in vulgato textu remansit *Γαδαρηνῶν*. Utraque haec antiqua lectio (*Γερα-*

†) Hoc tamen σφάλμα, quia per plures editiones propagatum est, in novae huius editionis margine indicavi. Similis error typothetae 1 Cor. XIII, 3. (ψομεξω, pro ψομεσω) ex editione Bezae in omnes fere textûs recepti editiones est derivatus.

8) Idem accidit in loco Ioannis, c. I, 28. Ibi enim auctore Origene in multis Codd. atque in recepto textu legitur: Βηθαβαρῆ, pro Βηθανίᾳ, tametsi posterius illud Origenis aetate, eo ipso consistente, in omnibus fere apographis exstitit.

σηρῶν et Γαδασηρῶν) habet, quo nitatur, ut disceptari possit, utri in textu locus assignari debeat. Nec dissitebor, me aliquamdiu haesitasse; tandem omnibus subductis rationibus, ita placuit dividere, ut in loco Matthaei, ubi necessario mutanda lectio erat, Γερασσηρῶν reponerem; in Marco autem et Lucâ lectionem Γαδασηρῶν retinerem, quippe quae pariter valde antiqua esset, et talis certe, quae falsum sensum non inferret: id quod longe secus est in lectione illâ, quam Origenes excogitavit. At in margine ad loca utriusque scriptoris monui, alios legisse Γερασσηρῶν, appositâque stellae notâ significavi, hanc lectionem vulgari si minus praeponendam, at certe aequiparabilem videri. Nec alienum fuerit, lectores admonere, me varias scripturas in paginâ inferiore nonnumquam sic notasse, ut simul originem varietatis, quantum possem, dilucide explanarem. Saepe enim in literis ac syllabis, quas librarii oscitanter scribentes vel iterarunt vel neglexerunt, causa erroris inest; qui sane in proclivi erat scripturâ continuâ utentibus. In loco Marci, c. XV, 24., sufficere poterat in margine indicatio utriusque lectionis, διαμερίζονται, (quam in textu posui,) et usitatae, διμερίζον: sed satius videbatur, sequentia verba, τὰ ἰσῳαῖα, insuper adscribere, ut, unde haec varietas originem duxerit, statim apparet (ΔΙΑΜΕΡΙΖΟΝΤΑΙΤΑΙΜΑΤΙΑ). Idem feci eodem consilio in locis Marc. XII, 25. Rom. I, 13. 1 Cor. VII, 34. 2 Cor. III, 10. Eph. I, 23. Apoc. V, 3. atque alibi.

Asteriscos, aliaque eius generis signa Criticorum, a textu consulto abesse volui, exceptâ unâ *uncorum* notâ, quâ insiticias voces et sententias insignivi. Eorum duplex forma in hac editione conspicitur, altera *simplicium* [ ], altera *duplicatorum* [ ]. Illis ea notantur, quae sine dubio spurria esse censebam: (e. c. Mat. VI, 13. 18.) illos

adhibui, ubi minus affirmate pronuncianda sententia videbatur, veluti Mat. VIII, 29. XVIII, 29. 30. Verumtamen cum hanc mihi legem scripsissem, ut in textu de coniecturâ nihil mutarem; uncis ne verbum quidem inclusi, nisi locupletium auctoritate testium constaret, id melioris notae exemplaribus aliquando abfuisse. Neque enim quaecumque testimonium antiquitatis me commovit, ut quidquam, licet aliunde iam suspectum, textu expellerem. Apud Jacobum quidem, c. II, 18., probabilis suspicio glossematis cadit in utramque lectionem illam: ἐκ τῶν ἔργων σου, et χωρὶς τῶν ἔργων σου. sed quis Oecumenio, cuius in commentario haec plane desiderantur, tantum tribuat, ut ea verba idcirco uncis digna censeat? Omnino additamentorum in textu N. T. ea ratio est, ut alia sensui officiant, lectoremque perturbent, alia sententiam non obscurant aut impediunt, sed declarent potius et expeditiorem reddant. Haec igitur, cum nemini molesta sint, immo legentem saepe adiuvent, in textu plerumque conservavi, sed uncis septa: (e. c. Mat. IV, 18. V, 27. XII, 35.) quae vero alienum sensum invehunt, expunxi, atque in marginem inferiorem reieci. Quis ferat diutius, ut luculento hoc exemplo utar, in Ep. ad Hebr. c. IX, 1. glossema σκηρῆ, ex commate 2. perperam illatum? At si glossator ibi vocabulum διαθήκη inculcasset, (hoc enim subaudiendum esse, ex cap. VIII, 6-13. apparet,) illud retinere, quamvis uncis distinctum, non dubitarem. Eas autem adiectiones de textu penitus sublatas in margine posui, quae vel in genuinis scriptorum verbis quidpiam immutant, (e. c. Act. IX, 5. 6.) vel manifesto παροράματι librariorum debentur, (ut 1 Cor. XIV, 25.) vel quoquo modo offendere lectorem possent. Vid. Mat. XV, 8. Marc. VII, 2. Luc. VII, 31. rel. Nec me piguit, minutissimas quasque lituras, velut articulorum, in

orà paginae indicare; etsi in Ioannis Evangelio, ubi articulus ante nomina propria saepe delendus erat, satis habui, singula loca semel indicasse, ad c. I, 49. Periocham *de adulterâ*, Io. VII, 53-c. VIII, 11., vinculis circumdedi, non quo hanc narrationem fictam vel incertae fidei esse statuerem, sed quod libro Ioannis eam eximendam esse putabam. Nam praeter eas narrationes, quae in quatuor Evangeliiis leguntur, alias quoque inde ab antiquissimâ aetate et voce et scripto propagatas esse scimus: (cf. Luc. I, 1. f. Io. XX, 30. XXI, 25.) quarum quaedam procedente tempore ipsis Evangeliiis, loco, qui commodus videretur, in margine adscriptae, vel textui in quibusdam codicibus insertae sunt, quo certius ad posteros pervenirent. Eius generis additamenta in scriptis libris inveniuntur Mat. XX, 28. Luc. VI, 5. cet. Et quamvis in hac narratione tot notae veritatis tamquam insignitae appareant, vix ut dubitari possit, quin res, sicuti narratur, ita gesta sit: tamen libris Novi Test. eam primitus abfuisse, cum ex insigni illâ et celebratâ lectionum in codicibus varietate, (quae quidem ipsa saepe per se Criticis haud inane assert suspicionem recentiorum ἐπιβλημάτων,) tum e magno consensu antiquorum et gravium auctorum, quibus ea vel incognita vel suspecta fuit, tum e varietate et inconstantiâ loci, quem in his ipsis, quae illam exhibent, exemplaribus, occupat, probabiliter colligitur. Hanc enim pericopam alii in fine Evangelii Ioannei annectunt, alii alio in loco inferunt; sunt etiam, qui ad finem capitis XXI Evangelii Lucae amendant.

In ordine verborum constituendo cum apographa Novi Test. multum inter se discrepent, hanc ubique rationem tenui, ut quem testatorem iudicarem et veriolem, statim in textum reciperem. Nec vero id iis tantum in locis feci, in quibus a verborum consecutione verus orationis sensus pen-

det, (ut Marc. I, 5.) sed saepe etiam, ubi ad sensum nihil fere aut admodum paululum referre videbatur. Nam auctores recepti textus recentiores magis codices, quam veteres secuti sunt; nec dubitarunt in eiusmodi rebus, quas leviores iudicarent, interdum suo arbitratu versari. Sic Erasmus Rom. I, 13. invitis codicibus, pro *ἵνα τῶν ἀγαπῶν*, primus edidit: *ἵνα ἀγαπῶν τῶν*, non aliā de causā, quam ut asperitatem pronuntiationis mitigaret. Nonnumquam seriem verborum librarii ideo immutarunt, ut et ambiguitati sensus occurrerent, (veluti Io. X, 8. XIX, 20.) et ordinem vocum, quae collocatione divulsa sunt, lectori commonstrarent, ut Act. I, 24. Saepe etiam accidit, ut ex eo dicendi genere, quo Iudaei Graece scribentes utuntur, in iudicandā verborum sententiarumque consecutione difficultates existant. Illa enim in his scriptoribus, quorum oratio certis praeceptis minus adstringitur, unius formulae non est, omninoque ab eā, quae antiquae Graeciae communis fuit, nimium quantum distat. Praeterea cum libri N. T. varios auctores habeant, quorum propriam quisque et suum morem in verbis ordinandis sequitur, cavendum est, ne ad eandem normam exigere omnes velle videare. Unde in scriptis Lucae, maxime in Actis, (quorum habitus a priscā consuetudine Graecā propius abest, quam reliquorum librorum N. T.) saepenumero obvenit, ut librarii antiquae formulae ignari, verba praepostere collocarent. Aliquoties etiam integra incisa et commata invertere necesse habui; cuius rei indicium sub textu facere non neglexi, ut Mat. XXIII, 13. 14. 2 Cor. I, 6. Phil. I, 16. 17. †)

---

†) In solā *Apocalypsi*, ne nimis crebra notatio varietatis lectionum molestia lectoribus esset, eas vocabulorum *inversiones* et *traiectiones*, quibus sensus scripti non mutatur, sub textu indicare supersedi his in lo-

At pericopam illam Rom. XVI, 25-27. loco solito retinui; contentus, in margine indicasse, eam ab aliis post c. XIV, 23. interferi. Mihi enim de huius mutationis necessitate haudquaquam liquido constitit.

De *disiunctione verborum* in antiquis libris omne iudicium ad interpretem ideo proprie pertinet, quia apud veteres scriptura continua, h. e. talis, quae nullo intervallo vocabula distingueret, usu recepta erat. Etenim falli potuerunt, qui eam partitionem, quam scripti editique libri hodie offerunt, in Novum Test. introduxere. Rarius tamen in verbis distrahendis a vero aberrarunt recentiores librarii, et qui eos secuti sunt editores. Nempe eadem illa vocabulorum separatio, quam veteres continuae scripturae adsueta, legentes facere solebant, ita propagata deinceps est et quasi per manus tradita, ut ab his ipsis librariis, qui inde a saeculis VII, VIII et IX. p. C. n. verbis vacua spatia interijicere coeperunt, plurimis in locis sedulo conservaretur. Et quantum in eâ re antiquitatis iudicio sit tribuendum, id vel inde apparet, quod pleraque recentiorum interpretum consilia de usitatâ vocabulorum partitione immutandâ, vanitatis facile convincuntur; veluti illorum, qui Ioanneum illud οἶδαμεν, per ἀνακοίνωσιν crebro positum, in οἶδα μὲν transformare instituerunt. Equidem eas varietates in disiunctione verborum, quas notabiliores indicabam, in margine indicavi; praesertim ubi rem inter veteres quoque in ambiguo fuisse intellexi. Vid. Gal. I, 9. Phil. I, 1. 2 Cor. XII, 19. Io. XX, 2. XXI, 24.

In *tonis ac spiritibus* ponendis a vulgari usu non solum ubi necesse erat, recessi, hoc est, ubi

---

cis: c. II, 13. 20. VI, 13. IX, 6. XI, 7. XII, 3. XIII, 12. 13. XIV, 9. 11. 15. XVI, 2. XVII, 2. 9. XIX, 1. 8. XX, 12. XXI, 3. 5.

recepti tenores sensum inferunt plane alienum, sed etiam ubi ad sententiam scriptoris apertius et liquidius explicandam opus esse videbatur. Ex utroque genere exempla sunt Act. XIX, 38. 1 Cor. III, 14. Hebr. I, 11. III, 16. 1 Cor. XV, 8. cet. †). Nec minus diligenter putavi providendum, ne spirituum permutatione demonstrativum pronomen αὐτός, αὐτοῦ et reciprocum αὐτοῦ temere confunderentur: qui error in multis editionibus, quae accuratae perhibentur, remansit. Haec tacitus plerumque emendavi; ut Mat. XXIII, 37. et Luc. XIII, 34. πρὸς αὐτήν, pro vulgato πρὸς αὐτήν · item Io. I, 29 et 48. αὐτὸν, pro αὐτόν. cet. At sicubi in spiritibus talis adhibenda correctio erat, quae ipsum sensum afficeret, lectores de eā in margine commonefeci, ut Act. XXI, 11. 1 Cor. XV, 25. 2 Cor. II, 14. Eph. I, 4. 5. Coloss. I, 20. 22. II, 15. rel. Memorandas etiam duxi celebriores quasdam et veterum Grammaticorum et recentiorum sententias de mutandis transformandisque tonorum signis, quae etiam si quorundam assensum tulerint, meo tamen iudicio vel prorsus alienae sunt, vel in dubiis atque incertis habendae, e. c. Rom. I, 30. 1 Cor. V, 13. XIV, 7. Col. I, 15. 1 Thess. IV, 6. Hebr. XI, 11. Iac. III, 6. Enimvero in hoc genere, nisi omnia circumspexerimus, saepe fit, ut vanā specie verisimilitudinis fallamur. Exemplo sit locus

---

†) Interdum etiam ubi ad sensum nihil interesse multis videbitur, accentum mutavi, ob solas rationes grammaticas, ut 2 Petr. II, 22.; diversoque tenore nomina *propria* ab iisdem vocabulis *communibus*, veterum more, distinguens, pro Φιλητός et Τύχικος, Τυχικοῦ, reposui Φίλητος et Τύχικος, Τυχίαν, — 2 Tim. II, 17. Act. XX, 4. Col. IV, 7.; atque alibi. Vid. Ioach. Camerarii *Notationes figurar. — in apostolicis scriptis*, (Lips. 1572.) pag. 148.

Io. VII, 34 et 36., in quo Nonnus, Theophylactus, et veterum aliquot versionum auctores, pro εἶμι, *sum*, (i. e. ἔσονται,) mutato tenore pronunciarunt εἶμι, *eo*, *vado*: quam coniecturam, recentioribus quibusdam interpretibus †) post Henric. Stephanum atque If. Casaubonum valde probatam, Er. Schmidius et Schoettgenius in ipsum textum admiſerunt. Et videtur sane huic ſententiae firſamenti aliquid accedere ex parallelis locis, c. VIII, 21. et c. XIII, 33.: ſed alia loca eiusdem ſcriptoris uſitatam toni notationem hīc retinendam eſſe docent. De quo non dubitabunt, qui c. XII, 26. XIV, 3. XVI, 24. contulerint. Ibi enim formulam illam, ὅπου εἰμι ἐγώ, verbum εἰμι continuo ſubſequitur (ἔſται, ἦτε, ὦσι) ††). In *encliticis* vel accentu notandis, vel ἀτόμως ſcribendis, cum editores multis modis ſaepe peccaverint, operam dedi, ut iis ſaltem in locis, ubi ab encliticorum tenoribus vis orationis inprimis pendet, accuratius ſolito in hac editione ſignarentur, veluti Mat. VII, 4. 5. Luc. VI, 42. Io. II, 25. VI, 64. XXI, 22. 23. Rom. VIII, 36. 2 Cor. XI, 16. 1 Io. II, 7. Apoc. III, 10. rel. Erat etiam *ſubſcripti* ratio habenda, in iis maxime verborum temporibus, quae e grammaticis legibus illud non admittunt. Nam in plerisque editionibus, atque adeo in illis

†) Quibus etiam Wakefieldus accedit, in *Sylvis criticis*, P. II. p. 34.

††) Multae ex eo genere coniecturae vultum veluti nitentis habent, ſuntque aperte futiles: qualis illa eſt Erasmii et Sopingii, (cuius ſimiles recentior quoque aetas complures tulit,) Actor. X, 30. et XI, 5. ἦμην in ἦμην (*ſedebam*) mutantium; vel Elsneri, Luc. XVIII, 7. participium μακροθυμῶν in genitivum adiectivi pluralis μακροθύμων transformantis, quem conſuturunt I. C. Wolfius et Valckenarius, Plura exempla ſuppeditabit Sylloge coniecturarum, huic editioni ſubnexa.

ipsis, quas in emendationibus numeramus, saepe reperias haec mendose expressa: ἦρκεν, ἄρουν, ἦρθη, ἐπήρθη, ἦρμένος, aliaeque his geminae, ut Marc. XVI, 18. Luc. IV, 11. IX, 17. Io. XI, 48. XX, 1. Act. XX, 9. Col. II, 14. Itaque in his et similibus iota subscriptum delevi: at in aor. i. act. verbi αἶρω, (ubi illud et permissu Grammaticorum quorundam saepe resumitur, et nulla fere recentior editio Novi Test. non habet,) tolerandum putavi; nunc id ibi quoque sublatum malletm. Sed dicam ut res est. In omni hoc genere post Erasmus ac Stephanum, qui et ipsi iusto levius haec minutiora tractarunt, et editores ceteros nimis obsequentes habuerunt†), in recepto textu multa adhuc residunt, ad subtilitatem praeceptorum Apollonii, Herodiani, Constantini Lascaris a grammaticis doctis revocanda.

Iam de reliquis, quae spectant ad formulam rationemque scribendi et interpungendi a Grammaticis institutam, tantum commemorabo, quantum scire eorum interest, qui uti hac editione vellent. Ac primum si professus fuero, me in verborum *interpunctione* plus trecenties in libro tam exiguo ab usitatis editionibus, praesertim Leusdenianae et Mastrichtianae pedisequis, vel aliorum iudicio, vel meo, deflexisse, nihil sane dixisse videbor, quod eruditis admirationem moveat, ut qui probe sciant, cum recepto textu etiam interpunctionis παράδοσιν quandam in plurimis editionibus, maximeque in iis, quae e Bezae (qui hac in re multa novavit) et Elzeviriorum exemplari-

---

†) Ex quo evenit etiam, ut multis in editionibus, iisque ceteroquin accuratis, eadem vox non eodem ubique accentu notaretur. Sic in Edd. Erasmi, Stephani, Elzevirii, Wettstenii, Mastrichtii, cet., Mat. XII, 20. *λίον* comparet; sed Apoc. XV, 6. *λίον* item *κρίμα* in Evangeliiis; *κρίμα* in Epistolis et Apocalypsi.

bus fluxerunt, dominari. In illis quidem scriptoribus, qui ab artis praeceptis remoti, oratione utuntur parum vinctà, de nectendis disiungendisve vocabulis ac sententiis tam anceps saepe deliberatio est, ut quo diutius rem in omnes partes versatam consideraveris, hoc tibi difficilius videatur, sententiam ferre, in quā ipse plane acquiescas †). Quae cum ita sint, quis non intelligat, in libris N. T. interpungendis cavendum imprimis esse, ne quid novetur, cuius probabilis ratio reddi nequeat? Etenim persuasissimum mihi est, auctoritati antiquitatis, (cuius iudicium saepe nobis codices et Scholiastae conservarunt, item versiones veteres et scripta doctorum ecclesiae,) etiam in hac re magnam reverentiam deberi: quamquam longe absum ab illā superstitione, quae antiquitati fidem simpliciter habendam esse statuit. Quare multae interpunctiones veterum, ab editoribus plerisque dudum eliminatae, in textum revocari iure quodam suo postulant; e. c. Mat. XIX, 19. Marc. XVI, 9. Luc. VI, 9. XII, 1. ††) Io. X, 26. 27. XII, 19. XIII, 30. 31. Rom. I, 20. XI, 31. Gal. V, 12. Eph. I, 4. 5. Hebr. XII, 3. (cf. Iob.

†) Confer (ut uno hoc utar exemplo) ad Luc. XIII, 33. doctam H. Casauboni notam, post *αὐτῶν* distingui iubentis, (praeunte Syro interprete et Theophylacto,) cum acutā interpretatione Bengelianā in Gnomone, quae vulgarem interpunctionem tuetur. Add. Io. VIII, 25. Act. I, 2. XX, 4.

††) Recentiorum plerique h. l. adverbium *πρῶτον* verbo *προσέχετε* iungunt. Sed vide vs. 22 et 54.; item VI, 17. 20.; VII, 1. IX, 18. 23. XX, 45. 46. XXI, 9. Mat. V, 1. XXIII, 1. XXVI, 1. Quae loca partim exigunt, partim confirmant atque illustrant vetustissimam hanc, quae etiam in optimis Codd. reperitur, interpunctionem: *πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον. Προσέχετε κ. τ. λ.*

X, 1.) 22. 23. Iac. V, 3. (conf. Prov. XVI, 27.) cet. Nec tamen ullam interpunctionem propter solam vetustatem ceteris praetuli, quas recentiores interpretes proposuerunt: veluti Io. VII, 22. verba διὰ τοῦτο cum Theophylacto superioribus iunxi, contra quam antiquiores fecerant, Cyrillus Alex., Nonnus, veterumque versionum auctores, qui ad sequentia retulere. Iudaei enim, aliique Macedonica dialecto utentes, θαυμάζειν non modo cum particulis ἐπὶ et περὶ, sed etiam cum διὰ connectunt, ut Marc. VI, 6. Alia exempla, ubi antiquae interpunctioni recentiore praetuli, vide Luc. IX, 27. XIII, 33. (ubi confer Syr. et Theophylact.) Io. I, 51. (ubi vid. Chrysost.) VII, 37. 38. VIII, 25. 26. Rom. VII, 8. 11. VIII, 20. I Cor. III, 18. VII, 16. 17. I Thess. IV, 14. I Tim. III, 15. 16. Hebr. IX, 17. cet. In illis autem, quae de meo iudicio in interpunctione mutavi, nihil mihi potius fuit, quam ut verecundiam et accuratam considerationem intelligentibus probarem. Me enim ab eâ levitate abhorrere profiteor, quae coniecturas et tenuissimas quasque suspiciones lectoribus inconsulte obtrudit, praesertim in tali editione, quae animadversionibus careat. Proinde in iis locis, quae interpretes diu exercuerunt, nisi haberem, quod plane satisfaceret, non ausus sum iudicium meum interponere; verum usitatam interpunctionem, etsi non omni ex parte mihi probatam, at talem tamen, quae sententiam non penitus perverteret, retinendam censui †). Sed illorum morem raro imitatus sum, qui, ut soluta

---

†) Expunxi, quae hinc olim scripseram de mutandâ interpunctione loci Iac. II, 18. Quae qualia fuerint, et quare nunc nihil mutandum putem, qui cognoscere cupiunt, adeant *Commentationem meam in periocham ex Ep. Iacobi I, 22-II, 26.*, in *Scriptis varii argumenti*, p. 576—581. (Edit. II. p. 507-511.)

cuique esset eligendi optio, in locis controversae ac dubiae interpunctionis, verba sine ulla interpunctionis notâ typis exscribi fecerunt. Quod si post renatas literas saec. XV aut XVI., ad exemplum literatorum quorundam eius aetatis, signa interpunctionis in Latinis libris usitata, Graecis quoque adhiberi coepta essent, multo plenior hodie subtilioremque interpunctionem Graecam haberemus. Sed quomodo nunc est, id fieri sine magnâ difficultate in tali certe libro non potest 9). Notam exclamationis, quam nonnulli et Anglorum et Germanorum in classicis Graecis adpingere instituerunt, etiam in Novum Test. admisi; id quod nemo improbabit iis certe in locis, ubi in aperto est, nec *στιγμὴν τελείαν*, nec signum interrogationis recte poni, ut Mat. XXI, 20. Marc. X, 23. 24. Luc. XI, 13. XII, 24. 49. 50. XVIII, 24. Act. XIII, 10. 1 Cor. VI, 6. 8. cet. At perspicuitatis studio molestiae plena res est, quod Graeca interpunctio *femicoli* notâ caret, cuius in sacris hisce libris, (qui minutis incilis membrisque brevioribus abundant,) praecipue in Evangelio Ioannis et Epistolis apostolicis, insignis saepe usus foret ad dilucidandam orationem. Nec signum illud, quo in scriptis Latinorum distinctio inter comma et colon media (Lascaris *ὑποστιγμὴν* appellat) denotatur (;), transferri in Graecos libros commode potest, cum id vetere ex consuetudine iam interrogationi inserviat †). Exemplum, quo haec illustrentur, locus suppeditat Hebr. XII, 18-24.

9) Xenophontem Ephesium more Latino interpunctum Vindobonae a. 1796 edidit L. B. Locella,

†) Saeculo quidem XVI et ineunte XVII., posteaquam Martinus Crusius in Graecis quoque scriptis colon *duobus* notare punctis instituerat. proclive factu erat, uno ut puncto femicolon signaretur.

Ibi enim Latina interpunctio verbis plenam lucem dare potest, Graeca non item. Nempe in bipartito hoc ambitu orationis prima pars *coli* signo terminanda est, versu 19. extr.; verum in alterâ parte (post parenthesin interiectam, vss. 20 et 21.) distinguendis illis octo incisis, inde a versu 22. usque ad vs. 24., commata nullo modo sufficiunt, sed singulis membris *femicoli* notae interponendae essent; quibus in hac editione *coli* signa invitus substitui †). Ceterum, cum illud exemplar Novi Test., quod typographo describendum tradideram, recentiorem consuetudinem interpungendi sequeretur, quae declarandae consecutionis verborum causâ, *commatibus* orationem crebro discindit, eisdem in prioribus plagulis saepe obsecutus sum, ubi id nunc mutatum mallet ††): postea diligentius cavi, ne, quod in isto more nimium esset, porro imitarer.

Signum *parentheseos*; seu semicirculos illos, quibus circumdare solemus, quae ordine exempta

---

†) Vide plura de hoc loco, eiusque interpunctione, in *Scriptis varii argumenti*, Edit. II. p. 236 sqq.

††) Talia, quibus abundant editiones Pritii et Schoettgenii, nec plane vacant Griesbachianae, (quippe quarum prior de Schoettgeniano exemplari, aequae ac mea prior, typis est exscripta,) nunc delevi. Ac simili e genere etiam illud est, si quando maiores interpunctionis notae (punctum, colon, signum interrog.) praeter modum atque adeo alieno loco inculcantur. Eiusmodi plura, quae in meam quoque priorem editionem aliquoties irrepserant, in hac alterâ sustuli; velut Act. XXVI, 8., interrogandi notam post *τί* item 1 Cor. I, 20. pro signis interrogandi post *σοφὸς* et *γραμματεὺς*, commata substitui, ut appareret, extrema haec verba; τοῦ αἰῶνος τούτου, non tantum ad proxime superius οὐρανότης, sed etiam ad illa duo remotiora vocabula pertinere.

volumus, textu abesse nolui. Neque enim assentiri possum Bengelio, qui huic adiumento interpretationis adeo nihil tribuit, ut illud in N. T. a se recognito penitus antiquaret. Verum modus in hac re servandus est, cavendumque, ne praeter necessitatem, immo praepostere, verbis vincula aptemus. Nonnumquam tamen ipse parentheses notationem verbis adhibui, ubi eâ superfedere potuissem, nisi id egissem, ut vel specioso errori interpretum quorundam occurrerem, (e. c. Mat. I, 22. 23. [cf. XXI, 4. 5.] Luc. VII, 29. 30. Io. IV, 9. XIX, 5.) vel explicatiorem nexum sententiarum darem, vulgo minus observatum, ut Mat. XVI, 26. 1 Cor. XVI, 22. 1 Io. IV, 17 — 19. rel. Sed aliam insuper notam in textum inducere non dubitavi, quae in iis periochis, ubi nec parentheses signis commodus locus esset, nec usitatae interpunctionis notae copulationem sententiarum satis planam facerent, lectori viam monstraret. Et quis hoc reprehendat in libris, quorum oratio crebris interpunctis verborum et minoribus enunciatis ita divellitur et conciditur, ut, quomodo singula membra inter se cohaereant, non ubique satis perspicuum sit? Quippe *duas lineolas transversas*, quae mutuo sibi responderent, ideo interposui, ut indicarem, verba his interiecta lineis seiungenda esse; ea vero, quae primam lineolam antecedant, cum verbis, quae alteram sequantur, artissime cohaerere. Sic istae *lineae διασυνκτιχαι* s. *disiunctivae* 1 Petr. II, 7. nectenda esse docebunt verba: ἀπειθοῦσι δὲ, καὶ λίθος κ. τ. λ.: item apud Lucam, c. XIX, 25., admissis iisdem, obscurum non erit, servos loquentes introduci, quorum sermonem (*domine, habet decem minas!*) adeo non curandum putet dominus, ut pergat in dicendo, perinde ac si illi nihil essent oblocuti. Adde Mat. XXVII, 9. Eph. IV, 7. 10. Phil. I, 4. Hebr. I, 3. VII, 1. 3. 2 Petr. II, 12. Apoc. XVI, 15. XVII,

14. cet. Neque hae notae in illis locis supervacaneae atque inutiles videri debent, in quibus *coli* signis iam interpuncta oratio est. Nam etsi per duo cola disparata, quorum mutuus inter se respectus est, enunciatum interiectum saepe distingui satis clare possit: (ut Io. V, 39. 40. XVII, 6. 1 Cor. XI, 34. Gal II, 4.) tamen haec notatio alibi non vacat ambiguitate; maxime, ubi cola intervallo nimis longo disiuncta sunt, aliaque signa distinctionis denuo interferuntur. Cuius generis exempla habes Marc. I, 2. 3. Io. X, 18. XVII, 12. 13. Act. V, 14. 15. X, 41. 2 Cor. X, 10. In loco Hebr. XII, 21. parenthesin parenthesi insertam transversis his lineis notavi †). Quod vero in more positum est institutoque recentiorum, ut Germanice scribentes *und* lineolâ transversâ significant, mente rem agitandam esse, verbis haud expressam, id in textum N. T. non censui transferendum: attamen duo triave *puncta* interdum feci, quae orationi aliquid deesse indicarent. Duo puncta posui, ubi aliquid reticetur, vel apodosis deest; (ut Io. VI, 62. Act. XXIII, 9. 2 Cor. XII,

---

†) Pari modo ἀνακόλουθον, Gal. II, 6.; qui locus in prior editione aliter erat interpunctus. Vid. etiam Eph. II, 2. 4. — Omnino consuetudine quasi sancitur, ut parentheseos semicirculi eiusmodi tantum interclusionibus serviant, quibus remotis sensus tamen manet integer. At harum usus linearum liberior est, et multo patet latius. Is enim nexum ac οχέων membrorum incisorumque orationis, siquidem opus est, ibi quoque declarat, ubi continuationi sermonis talis sententia intervenit, quae salvo reliquorum verborum sensu penitus eximi non potest. Sic 2 Cor. X, 14. parentheseos signis locus est; commate Io. non item. Sed est tamen e re lectorum, ibi quoque interpositionem notâ quadam indicari. Eadem fere ratio est Marc. I, 2. 3., ac saepe alibi.

16. 2 Theff. II, 4. 1 Tim. I, 4. cf. vf. 18.) *tria*, ubi oratio interrupta ad exitum non pervenit, veluti Act. VII, 53. X, 43. XVII, 31. XXIII, 1.

Ut loca Veteris Test., in Novo memorata, (quorum indicem calcei huius voluminis subiunxi,) aliaque eminentiora dicta, primo statim adspectu agnoscerentur, *signa adposui alienis notandis pulgo usurpata* („); atque iisdem saepe ibi quoque usus sum, ubi auctores librorum N. T. aliorum verba scriptorum sic usurpant, ut sua faciant: (veluti Rom. X, 18. 1 Cor. XV, 25. 27. 32. 33. 1 Petr. I, 24. 25.) sed ubi illi generatim atque universe ad auctoritatem sacrarum scripturarum provocant, nec unius auctoris certum quoddam dictum commemorant, (ut Matth. II, 23. Io. VII, 38. 1 Cor. II, 9. V, 13.) illa signa non adscripsi †). Usus huius notationis ad verborum interpretationem, exemplis declarabo. In Evangelio Lucae, c. II, 24., et interpunctione, et adpictis hisce notis significatur, enunciato illo, ζεύγος τρυγόνων, ἡ δύο βοσσοὺς πιστεῶν, non Lucae verba, sed ipsam legem Mosaicam Levit. XII, 8. contineri; quemadmodum paulo ante (vf. 23.) alia lex Moysi, Exod. XIII, 2., ad verbum recitabatur. Id vel particula ἡ docere poterat, quae turturesne immolati fuerint, an pulli columbini, in medio relinquit. Nempe Lucas prodere his verbis voluit, parentes Iesu non habuisse τὸ ἱκανὸν εἰς αὐτὸν ἐναύσιον, (a locupletibus immolandum, Levit. XII, 6-8.) sed pauperum sacrificium fecisse: at decentius, more suo, haec sic effert, ut dicat, *eos fecisse ex illa lege, quae Iudaeis optionem daret, utrum turtures, an vero columbas immolare vellent.* Ex alio genere

†) Griesbachius in quatuor Evangeliiis hanc eandem notationem e meâ editione in suam Lipsiensem transferebat, eam tamen reliquos in libros Novi Test., nescio quâ de causâ, non admisit.

exemplum est Act. X, 36., ubi haec verba, οὗτός ἐστι πάντων κύριος, idcirco virgulis signavi, ut appareret, ea referri ad τὸν λόγον (τοῦ Θεοῦ), initio commatis memoratum, in hanc fere sententiam: *Hic ille nuncius est, quem deus perferri ad Israëlitas iussit: „Iesum Christum esse omnium (non solum Iudaeorum, sed etiam exterorum) dominum.* „ Etenim in enunciato illo vis divini oraculi inest; cui tamquam fundamento omnis argumentatio Petri superstruitur. Conf. c. XI, 20. Unde simul intelligitur, alienissimam esse eorum rationem, qui illustria haec verba parentheses un-
cis circumseperunt †).

Alia, quae ad orthographiam referuntur, nunc strictim persequar. A *compendiis scripturae*, quae fastidium movent hodie Graeca legentibus, hanc editionem immunem esse volui. *Figuram sigmatis*, quā minusculis literis scribentes in fine vocum vulgo utimur, etiam in mediis vocabulis compositis, quorum prior pars in istam litteram definit, exemplo Reizii et Wolfii, ubique usurpavi, velut in his vocibus: εἰσερχομαι, προσευχή, πρόσωπον, ἔσπερον, δύσκολος, ὥσεϊ, ὥσαύτως, ὥσπερ, ὥστε, πεντακισχίλιοι, κ. λ. Sunt enim, qui in novā hac ratione scribendi parum sibi consent; ut comparari literatoribus Latinis nostrae aetatis possint, qui negantes recte scribi, *respublica, iurisperitus, eosdem, usque, absque*, praecepti sui immemores, ipsi scribunt: *transire, abstrahere, disputare, ostendere, dissentire, distinguere, cet.*

Litteras maiusculas in initio vocabulorum tametsi parcius posui, (fuerunt enim, qui iis intempestive uterentur,) tamen iusta causa non erat, cur ab usitatā consuetudine nimium recederem.

---

†) Ceterum idem illud signum ἐπαγωγῆς aliquando etiam quo loco allegata terminentur, opportune admonet, ut Iac. II, 23.

Bengelius quidem, ut simplex esset et uniformis scriptura, eique similior, quae in scriptis libris conspicitur, maiores literas rarius posuit, nec propria nomina hominum et locorum maiusculis literis inchoavit. Sed hoc adminiculo lectionis, quo in propriis atque appellativis internoscendis iuvamur, qui semel adsueverunt, aegre carebunt. At providi et sollertis editoris est, cavere, ne hoc ipsum, quod magno usui esse potest, impedimentum lectori atque adeo fraudem afferat. Sane praeter foedum illud erratum, Act. XXVII, 13., Ἀσπον, sive, ut Beza ediderat, Ἀσπον, (pro Ἀσπον, cf. ibid. c. XX, 13. 14.) simili in genere etiam alia in vulgatis editionibus resident, quae legentes in errorem inducere possint, ut Act. XVI, 16. πνεῦμα Πύθωνος. In cognomine *Simonis* Apostoli, ὁ Κανανίτης, Mat. X, 4. et Marc. III, 18., primam literam minusculam formam imprimendam curavi. Nam illud satis constat, eum a Cananaea hoc nomen non traxisse; inde enim Χαναναῖος †) appellandus erat: (Gen. XXXVIII, 2. Matth. XV, 22.) at potuit tamen ex oppido quodam aut pago ita nominari, ut Athenodorus Κανανίτης, quem Strabo (Geogr. L. XIV. p. 991., ed. Amlitelaed.) id cognomen ἀπὸ κόμης τινὸς invenisse auctor est; vel Nathanael, ὁ ἀπὸ Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, Io. XXI, 2. Sed obstat auctoritas Lucae, qui eundem Simonem τὸν ζηλωτὴν nuncupavit, c. VI, 16. Act. I, 13.; unde, quo sensu is a ceteris Evangeliorum scriptoribus κανανίτης vocetur, intelligi potest. Nempe Graeci ζηλωτὴν eum dicunt, qui Hebraeis נזיר nominabatur, Rabbinis גזיר, et Chaldaeis נזיר. Confer in loco Exod. XX, 5. cum exemplo Hebraico (נזיר נז) interpretationem Alexandrinam (θεὸς ζηλωτῆς) et paraphrasin Ionathani Chaldaicam (נזיר נז).

†) Id ipsum Codex D exhibet Matth. X. Alii quidam Codd. apud Matthaeum et Marcum habent Χαναναῖος.

Nomini Ἰσὴρ hīc Graeca terminatio adiuncta est, ad formam vocis ζηλωτής. fere quemadmodum Iosephus ex Hebraico nomine *Annae* Graecanicum Ἀνανος, atque ex similibus similia nomina procudit. Quare cum Simonis Apostoli cognomen non sit *gentilicium*, (ex quo genere est *Simonis Κυρηναίου*,) maiusculā literā perperam insignitur; nisi forte existimamus itidem recte scribi Σίμων ὁ Ζηλωτής, Σ. ὁ Ἀσπρός, Σ. ὁ Βυρσεύς, Ματθαῖος ὁ Τελώνης. Quod reliquum est, in scripturā *nominum priorum* complures mendas, quae vulgares editiones occuparunt, sustuli, e. c. Mat. XI, 21. Βηθσαϊδᾶ restitui, pro Βηθσαϊδάν. Io. XI, 54. Ἐφραίμ, pro Ἐφραΐμ †), item Σολομώντος, pro Σολομώντος, cet. *Davidis* nomen, Δαυὶδ ubique expressi: quae scribendi ratio et similitudine nititur, (scribimus enim Δευῖ, Δευῖς, Νινευῖ, cet.) et antiquitatis auctoritate, quam etiam Complutenfes editores reveriti, Δαυὶδ exhibuerunt. Δαβὶδ invenit Erasmus. Vid. Wetstenius ad Mat. I, 1. in var. lect. Cum vero in N. T. universa orthographia in scriptis editisque libris mire fluctuet, operam dedi, ut firmiorem ac stabiliorem rationem lectoribus in hac editione probarem. In scribendo nominē *Mosis*, ut hoc exemplo utar, editionum tanta inconstantia est, ut in uno atque eodem libro N. T., veluti in Actis Apostolorum et Epistolā ad Hebraeos, modo Μωσῆς inveniatur, modo Μωϋσῆς, seu, quod eodem redit, Μωϋσεύς. quamquam in ceteris quoque libris N. T. codicum multo etiam maior disensus est. Equidem posteriorem illam scripturam (quae in multis codicibus interpretationis Alexandrinae perpetua est, item apud Iosephum, Ant. II, 9. 6., atque in vers. N. Test. Copt., Vulg., Sax.) constanter ser-

†) Ἰεζάβελ, pro Ἰεζαβήλ, Apoc. II, 20.; Ἰσαχὰρ, (s. Ἰσααχὰρ,) pro Ἰσααχάρ, Apoc. VII, 7.

vavi. Similiter de scribendâ extremâ literâ nominum *Elisabeth*, *Genezareth*, *Nazareth*, inter se dissident antiqua exemplaria: et postremum hoc vocabulum in editis alibi *Ναζαρετ*, alibi *Ναζαρεθ* scriptum reperitur. Unde Wetstenius ad Mat. II, 23. haec exsculpsit: „Ioannes evangelista scribit cum θ· per τ scribunt Matthaeus, Marcus et Lucas, ut *Ἐλισάβετ*, *Γεννησαρέτ*.” Nimirum in Elzeviriano textu, quem ille repetiit; secus in Erasmino, aliarumque editionum et codicum. At enim eiusmodi vocabula antiquitus varie scribi potuerunt, praesertim ab indoctis. Quis negat? Sed in summâ dissensione et inconstantia librariorum, quis serio in animum inducat, cuique scriptori orthographiam propriam et suam restituere? Ac si maxime in illâ consentiant, qui ad nos pervenerunt codices Novi Test., tamen tantum non valet tantillâ in re librariorum fides, ut horum iudicio solo standum sit: verum in scriptis veterum ad constantem ac perpetuam normam Grammaticorum talia revocari decet. Iam etsi literarum θ et τ ea vis sit, ut huic Hebraeorum ם, illi vero litera ם respondeat, Graeca tamen fert consuetudo, ut in fine peregrinarum vocum θ in τ mutetur; id quod in illis ipsis vocabulis interdum usu venit, quae ne desinunt quidem in hanc literam, veluti in vocabulo *σούβατον* †). Quamquam Iudaei Graece scribentes literam θ in fine eorum nominum saepe retinuerunt, quae Graeco sermone minus trita essent et celebrata; ut in voce *σαβωθ*, Rom. IX, 29. et Iac. V, 4. Sed satis diu versatus in re minutâ ac levi, reliqua brevi expediam. Similis enim inconstantia editorum N. T. in his vocabulis observatur, de quibus disceptant Grammatici, utrum connectenda sint, an sic scriben-

†) Item in ὁ βίβλος, ab Hebr. ם, Esr. VII, 22. Luc. XVI, 6. et apud Iosephum, Ant. VIII, 2. extr.

da, ut non conflata e duobus, sed plane duo esse appareat. Quorum e numero haec, quae in multis editionibus aliter atque aliter eodem saepe in libro et contextu scribuntur, numquam non coniuncta edidi: διαπαντός, διατί, ἵνατί, εἵπως, μήπως, οὐκέτι, πάντων, διάγε, ἀλλάγε, καίγε, καίτοιγε, μήτιγε, ὅςγε, εἶγε, ἄραγε, ἄραγε, μέντοι, καθά, καθό, καίτοι, καίτοιγε, ὑπερλίαν, ὑπερεκπερισσοῦ, cet. †).

Divisio capitum et commatum seu versiculorum in libris Novi Testamenti, hodie vulgo in allegando usurpari solita, hac ipsâ de causâ retineri debet; ita tamen, ut in legendo interpretandoque neminem impediat. Quem enim non offendant atque obturbet ratio multorum editorum, quâ Stephaniana commatum partitio, orationem minute concidens mediasque saepe sententias dissecans, vacuis insuper spatiis distinguitur, ut quot commata, totidem aphorismi vel axiomata oculis obiiici videantur? Quod institutum sicuti novis erroribus in interpungendo aditum patefecit, ita ante admissos diutius propagavit. Itaque capitum et commatum notatione in marginem reiectâ, textum continuâ serie typis describendum curavi, eodem fere habitu, quo se offert in libris manu exaratis. Ubi finis versiculorum interpunctione maiori minorive satis distincte indicari non potuit, id quod satis frequens est, ibi Bengelium secutus, lineolam ad perpendicularum fieri iussi ('), quae de exitu commatum lectores admoneret, ut Mat. I, 7. 8. 9. Luc. III, 23-38. Hebr. XII, 21. 22. 23. Praeterea, argumenti ratione habitâ, tex-

†) Similiter in hac alterâ editione coniuncte vel συντά-
δην, ut veteres appellant Grammatici, scriptum dedi
ἀπάρτι et καθ᾽ ἑξῆς, pro ἀπ' ἀρχῆς et καθ' εἰς.

tum triplici genere *sectionum* divisi. *Maiores* a literâ maiusculâ, eâque exstantiore, ordiuntur: (ut Mat. I, 18. II, 1. 13.) sed in *minorum* sectionum initio literam maiusculam de communi genere posui, cuius haec significatio est, argumentum novae pericopes tale esse, ut coniunctionem aliquam propiorem cum superioribus habeat, v. c. Mat. IV, 18. 23. Io. II, 1. cf. ibid. v. 11. Denique in singulis sectionibus verba solito longiori *intervallo* saepe disiunxi, (e. c. Mat. I, 6. 12. 17.) ut paululum ibi interquiescendum esse significarem. Triplex haec divisio, cuius formam Bengelius quoque praeivit, ut ad iuvandam lectionem in universam spectat, ita etiam de cavendis depellendisque erroribus, quos vulgaris capitum et commatum distinctio facile affert, haud paucis in locis lectores opportune monebit, veluti Mat. XIX, 30. (conf. XX, 16.) Marc. IX, 49. 50. Io. II, 23. (cf. III, 1. f.) Rom. I, 16. 18. III, 31. VI, 14. 1 Io. III, 10. cet. Longiores narrationes aliis insertas, et prolixiores cuiuscumque generis orationes medio sermoni intertextas, non parentheseos notis circumscripsi, (ut editoribus quibusdam placuisse video, e. c. Marc. V, 25 - 34. Luc. VIII, 42 - 48. 1 Tim. I, 5 - 17.) sed spatium in initio et fine vacuum relinquens, eximendas esse indicavi ex contextu et continuatione reliqui sermonis †).

Argumentorum notationes cum margo libri exterior non caperet, exemplo Reizii (in editione

---

†) In novâ hac recognitione tum in omni pericoparum *partitione* multa retractavi, tum praecipue in designatione *intervallorum*, quibus textus inciditur. Vide e. c. Gal. II, 15. 18. 1 Io. II, 28. III, 3. Iac. II, 14. 18. 24., et confer ad h. l. Commentat. meam, cuius mentionem supra feci p. XXXVI. in not.

Herodoti) et aliorum, inferiori adscribere placuit. Nolui enim cuivis sectioni cum Schoettgenio summaria praemittere, ne et Graecis Latina inconcinne miscerentur, et lectores eà commoditate carerent, quam indicatio argumenti habet textum perpetuo comitans. Nec pulcra ad adspectum visa mihi est ratio Freinsbemii et lac. Gronovii, quorum hic in Herodoto suo, ille in Tacito, argumentorum indices supra textum posuit; certe in volumine, quod exigui moduli est, tum forma literarum minutior, in summariis usurpari solita, tum inaequabilis versuum numerus, magis in summâ paginâ, quam in extremâ displicet. Ipsos argumenti indices sic concinnavi, ut lemmatum ieiunitate non contentus, dare epitomen tentarem, quae summam rerum per singulas sectiones tractatarum contineret: quamquam non diffiteor, studium brevitatis, cuius necessitas scribentem saepe nimis adstrinxit, labori difficultatem attulisse. Nec tamen operam perdidisse mihi videbor, si iis gratum me fecisse intellexero, qui vel integros libros N. T. uno conspectu celeriter percurrere, vel singulis in locis de capite rerum et tamquam arce causae admoneri volent. Atque in illis etiam scriptis, quae de rebus gestis exponunt, haec breviaria legentibus, ut spero, haud poenitendo adiumento erunt, praesertim in commentariis de vitâ Iesu; ubi simul ex aliis Evangeliiis pericopas eiusdem aut similis argumenti suis locis enotatas reperient. Ceterum, qui antiquae simplicitatis christianae sensu et quasi gustu carent, quique sacris hisce monumentis nihil contineri posse putant, nisi quod cum suis, vel suae potius aetatis sententiis congruat, haec summaria non sibi scripta esse sciant. Neque enim eà in redandum aliquid temporibus exillimavi, ut, fideculis adhibitis sensum extorquerem, qui ab recentiorum aliquot Philosophorum aut Theologorum

decretis (quorum varia et mutabilis forma est) non nimis discreparet. Qui in Homero interpretando iuste hoc et legitime fieri cum Cratete Stoi- co censuerunt, eorum quidem iam diu ab acutio- ribus explosa sententia est. Ergone quod in hoc genere scriptorum ferendum non esse nunc iam nemo negat, id in sacris licere statuamus? Qua- re cum manifestum sit, tradi in his libris, Christi atque Apostolorum divinam auctoritatem miracu- lis confirmatam esse, in scriptis Vet. Test. oracula de Iesu Christo contineri, homines vitiosos nasci, Christum suâ morte nostra peccata expiasse, eun- dem illum divinâ esse maiestate praeditum, divini Spiritûs efficientiam cerni in animis humanis, mortuorum corpora restitutum iri, sicut Christi mortui corpus restitutum sit, et alia eiusdem gêne- ris plura; viderint quid agant, qui interpretem haec vel scientem dissimulare, vel transformare argutando in alia omnia iubent, ut auctores quid- vis potius, quam quod vere dixerunt, dixisse vi- deantur.

Sed quemadmodum in omni hoc labore, quem studiosis sacrarum literarum impendi, nihil mihi antiquius fuit, quam ut conatus meos Ei proba- rem, cuius laudes ac beneficia immortalia per universum hoc volumen honorificentissime prae- dicantur: sic etiam in votis habeo, ut, qui hac qualicumque operâ meâ in illo perlegendo scru- tandoque utentur, in Eius cognitione, cultu, amo- re, in dies magis confirmati, id sibi penitus per- suadeant, excellenti Eius disciplinae, bonorum omnium inexhausto fonti, posthabendum esse quid- quid mundus uspiam praeclarum habet atque ex- petendum. Et quamvis audiendi non sint, si qui eruditionis ipsi expertes, eruditorum studia ad hos libros illustrandos legitime collata, temere sper- nunt: tamen hoc firmiter teneamus, tantum

quemque in sacrarum scripturarum studio vere proficere, quantum ex illo ad pietatem et sanctimoniam proficiat. Doctos atque intelligentes exultatores, qui ita animo affecti sunt, ut decet veri rectique amantes, non pertimesco. Nam si quis horum errantem me viderit, quod non uno in loco ne accidat vereor, et lubens veniam dabit erratum agnoscenti, et meliora me edocebit discendi cupidum; idque eadem indulgentiâ atque humanitate, quâ ipse erranti sibi ignosci et viam comiter monstrari cupit.

ΕΤΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυὶδ, 1.
υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ· 2
Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ δὲ ἐγέν-
νησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἰού- 3
δας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς
Θάμαρ· Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἑσρῶμ. Ἑσρῶμ
δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ· Ἀράμ δὲ ἐγέννησε τὸν 4
Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασ-
σών· Ναασσών δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών. Σαλ- 5
μών δὲ ἐγέννησε τὸν Βοὺζ ἐκ τῆς Ραχάβ· Βοὺζ
δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ρούθ· Ὠβὴδ δὲ
ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί· Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν Δα- 6
υὶδ τὸν βασιλέα. Δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέν-
νησε τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου· Σολομών 7
δὲ ἐγέννησε τὸν Ροβοάμ· Ροβοάμ δὲ ἐγέννησε
τὸν Ἀβιά· Ἀβιά δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά· Ἀσά 8
δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησε

I, 1. Δαυὶδ) Δαβὶδ 6. Σολομῶνα) Σολομῶντα

I, 1-17. Christi genealogia. Genera inde ab Abra-

- 9 τὸν Ἰωράμ. Ἰωράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν· Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ. Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε
 10 τὸν Ἀχαζ· Ἀχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν· Ἐζε-
 κίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ· Μανασσῆς δὲ
 ἐγέννησε τὸν Ἀμών· Ἀμών δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰω-
 11 σίαν· Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχορίαν καὶ τοὺς
 ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶ-
 12 νος. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, Ἰε-
 χονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαδιήλ· Σαλαδιήλ δὲ ἐγέν-
 13 νησε τὸν Ζοροβάβελ· Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε
 τὸν Ἀβιούδ· Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακείμ.
 14 Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ· Ἀζώρ δὲ ἐγέν-
 νησε τὸν Σαδώκ· Σαδώκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχείμ·
 15 Ἀχείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιοῦδ· Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέν-
 νησε τὸν Ἐλεάζαρ· Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματ-
 16 θάν· Ματθάν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακώβ
 δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς
 17 ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός. Πά-
 σαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυῖδ, γε-
 νεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαυῖδ ἕως τῆς μετ-
 οικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ
 ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ,
 γενεαὶ δεκατέσσαρες.

- 18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως
 ἦν. Μηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μα-
 ρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὐ-

I, 11. Ἰεχορίαν) Alii: Ἰωακείμ· Ἰωακείμ δὲ
 ἐγέννησε τὸν Ἰεχορίαν 18. γένεσις) γέννησις

---

homo duo et quadraginta. Luc. 3, 23. sqq. I, 18-25.
 Conceptio Iesu, et ortus. Luc. 1, 26 - c. 2, 20.

ρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.
 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ 19
 θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα
 ἀπολύσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέν- 20
 τος, ἰδοὺ, ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐ-
 τῷ, λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῇς
 παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ
 ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου·
 τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ 21
 Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ
 τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, 22
 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ
 προφήτου, λέγοντος· „Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γα- 23
 στρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ
 ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ·, ὅ ἐστι μεθερμη-
 νεύομενον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.) Διγεγενησὶς δὲ ὁ 24
 Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν
 αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυ-
 ναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὗ 25
 ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκά-
 λεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς ἱε-
 ρουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως,
 ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱε-
 ροσόλυμα, λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βα- 2
 σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν
 ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυ-
 νῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς 3
 ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ,
 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμ- 4

II. Magi ex Oriente Hierosolyma veniunt et Bethlehe-

- ματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ
 5 ὁ Χριστὸς γιννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν
 Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ
 6 τοῦ προφήτου· „Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα,
 οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ
 σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ
 7 τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραήλ. „ Τότε Ἡρώδης λά-
 θρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐ-
 8 τῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, καὶ
 πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε· Πορευθέν-
 τες, ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ
 δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ ἐλθὼν
 9 προσκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βα-
 σιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδόν, ὁ ἀστήρ, ὃν
 εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλ-
 10 θὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ᾧ ἦν τὸ παιδίον. Ἰδόντες δὲ
 τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα·
 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον
 μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες
 προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θη-
 σαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυ-
 12 σὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. Καὶ χρηματισθέν-
 τες κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι'
 ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.
- 13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδόν, ἄγγε-
 λος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ, λέ-
 γων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν
 μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ
 ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἄν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρώ-

II, 11. εἶδον) εὗρον

mum. Herodis suspicio. Iosephus cum Iesū profugus in

δὲς ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ 14
 δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα
 αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον·
 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πλη- 15
 ρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφή-
 του, λέγοντος· „Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν
 μου., Τότε Ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι ἐνεπαίχθη 16
 ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν· καὶ ἀποστείλας
 ἀνείλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ
 ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετούς καὶ κα-
 τωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ
 τῶν μάγων. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἰε- 17
 ρεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος· „Φωνὴ ἐν Ῥα- 18
 μᾶ ἠκούσθη, θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς
 πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ
 οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί., Τε- 19
 λευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ, ἄγγελος κυ-
 ρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ,
 ὁ λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν 20
 μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τε-
 θνήκασι γάρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παι-
 δίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ 21
 τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ.
 Ἀκούσας δὲ, ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς 22
 Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφο-
 βήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χορηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ,
 ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. Καὶ 23
 ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ·

II, 23. Ναζαρέτ·) Alii: Ναζαρέθ· item: Να-
 ζαράθ· f. Ναζαρά·

Aegyptum: Puerorum caedes Bethlehemi. Iosephi redi-

ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν,
ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

- III. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ
2 τῆς Ἰουδαίας, ¹ καὶ λέγων· Μετανοεῖτε· ἤγγι-
3 κε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Οὗτος γάρ
ἐστιν, ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου,
λέγοντος· „Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοι-
μάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου! εὐθείας ποιεῖτε τὰς
4 τρίβους αὐτοῦ! „ Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε
τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώ-
νην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ· ἡ δὲ
5 τροφή αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. Τότε
ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα
ἡ Ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδά-
6 νου· καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ,
7 ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἰδὼν
δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρ-
χομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς·
Γεννήματα ἐχιδνῶν! τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
8 ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; Πρὶήσατε οὖν καρ-
9 πὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξετε λέγειν
ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Λέ-
γω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων
10 τούτων ἐγείραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Ἦδη δὲ καὶ
ἡ ἄξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων καίται·
πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκ-
11 κόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἐγὼ μὲν βα-
πτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι, εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω

III, 8. καρπὸν ἄξιον) καρποὺς ἀξίους

tus et translatio domicilii. III. Ioannis victus, doctri-

μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ. Οὐ τὸ πτύον 12 ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ συναΐξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω.

Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γα- 13 λιλαιᾶς ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης 14 διεκώλυεν αὐτόν, λέγων· Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἐρχῃ πρὸς με; Ἀπο- 15 κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπει ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ 16 βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδὼν, ἀνέώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἰδὼν, 17 φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· „Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.“

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνῆχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ IV. τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας 2 τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε. Καὶ προσελ- 3 θὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· Γέγραπται· „Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ 4

III, 12. αὐτοῦ alterum, omittunt alii. *

na, baptisma. Iesus ab eo baptizatus. Vox de caelo audita. Marc. 1, 1. Luc. 3, 1. IV, 1-11. Iesus a diabolo tentatur. Marc. 1, 12, 13. Luc. 4, 1.

- μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι
 5 ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ., Τότε
 παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν
 πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον
 6 τοῦ ἱεροῦ· ' καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ
 θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ·
 „Οτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σου·
 καὶ ἐπὶ χειρῶν ἁρουῶσί σε, μήποτε προσκώψῃς
 7 πρὸς λίθον τὸν πόδα σου., ' Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰη-
 σοῦς· Πάλιν γέγραπται· „Οὐκ ἐκπειράσεις κύ-
 8 ριον τὸν θεόν σου., Πάλιν παραλαμβάνει
 αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δεί-
 κνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου
 9 καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ' καὶ λέγει αὐτῷ· Ταῦτα
 πάντα σοι δώσω, ἔὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
 10 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὑπαγε ὀπίσω μου,
 σατανᾶ! γέγραπται γάρ· „Κύριον τὸν θεόν
 σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.,
 11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδὼν, ἄγ-
 γелоι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.
 12 Ἀκούσας δὲ [ὁ Ἰησοῦς], ὅτι Ἰωάννης
 13 παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Καὶ
 καταλιπὼν τὴν Ναζαρετ, ἔλθων κατώκησεν εἰς
 Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις Ζα-
 14 βουλὼν καὶ Νεφθαλεὶμ· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
 15 διὰ Ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· „Γῆ Ζα-
 βουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέ-

IV, 4. ὁ ἄνθρωπος) ἄνθρωπος 10. ὀπίσω μου)
 deest in vulgg. 13. Καπερναοὺμ) Alii: Κα-
 φαρναοὺμ *

IV, 12-25. Ioannes in custodiâ. Christus in Galilaeâ do-

ραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ 16
λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα· καὶ
τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς
ἀνέτειλεν αὐτοῖς. „ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰη- 17
σοῦς κηρῦσαι, καὶ λέγει· Μετανοεῖτε· ἥγγι-
κε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Περιπατῶν δὲ [ὁ Ἰησοῦς] παρὰ τὴν θά- 18
λασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφούς, Σί-
μωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν
θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. Καὶ λέγει αὐτοῖς· 19
Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἄν-
θρώπων. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἤκο- 20
λούθησαν αὐτῷ. Καὶ προβάς ἐκείθεν, εἶδεν ἄλ- 21
λους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου,
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ
μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζον-
τας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. Οἱ 22
δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα
αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, 23
διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρῦσ-
σων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων
πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.
Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὠκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συ- 24
ρίαν· καὶ προσῆνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχο-
μένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομέ-
νους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐ-
τούς. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ 25

sens. Petrus, Andreas, Iacobus, Ioannes, discipuli Je-
su et comites. Miracula Christi. Marc. I, 14. Luc. 4,

τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

- V. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων· Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες· ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Μακάριοι οἱ πραεῖς· ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί· ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα κατ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἱμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε! ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. Τρυφεῖτε τὸ ἅλας τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθῆσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Τρυφεῖτε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. Οὐδὲ καίουσιν λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ

14. 15 conf. c. 5, 1. Io. 4, 43. 44. (V-VII. Argumentum orationis Iesu, ad discipulos coram populo in monte habitae. Luc. 6, 20-49.) V. Virtutum praeemia.

τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, καὶ λάμπει
 πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς 15
 ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν
 ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα
 ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε, 17
 ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφή-
 τας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.
 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐ- 18
 ρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ
 παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένη-
 ται. Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τού- 19
 των τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀν-
 θρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ
 τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὐ-
 τὸς μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐ-
 ρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύ- 20
 σῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων
 καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασι-
 λείαν τῶν οὐρανῶν. Ἠκούσατε, ὅτι ἐξῆρέθη 21
 τοῖς ἀρχαίοις· „Οὐ φορεύσεις· ὃς δ' ἂν φο-
 ρεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει., „ Ἐγὼ δὲ λέ- 22
 γω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ
 αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν
 εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ῥακὰ, ἔνοχος ἔσται τῷ
 συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ, μωρὲ, ἔνοχος ἔσται
 εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Ἐὰν οὖν προσφέ- 23
 ρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κεῖ
 μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ·

V, 22. εἰκῇ a quibusdam omittitur.

Officia ac dignitas discipulorum Iesu. Divinarum legum
 aeterna auctoritas. Exempla verae legum interpretatio-

- 24 ἄφες ἐκὶ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσια-
στηρίου, καὶ ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ
ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν
25 σου. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως
οὔτου εἴ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ· μήποτε σε πα-
ραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς σε
παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.
26 Ἀμὴν λέγω σοί, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως
27 ἂν ἀποδώς τὸν ἔσχατον κοδράντην. Ἦκού-
σατε, ὅτι ἐρῳρέθη [τοῖς ἀρχαίοις]· „Οὐ μοι-
28 χεύσεις.„ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων
γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοί-
29 χευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ
ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε
αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι,
ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον
30 τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. Καὶ εἰ ἡ δε-
ξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν,
καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπό-
ληται ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά
31 σου βληθῇ εἰς γέενναν. Ἐρῳρέθη δὲ, „ὅτι ὅς
ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀπο-
32 στάσιον.„ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν ἀπο-
λύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορ-
νείας, ποιεῖ αὐτήν μοιχᾶσθαι· καὶ ὅς ἐάν ἀπο-
33 λελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. Πάλιν ἠκούσα-
τε, ὅτι ἐρῳρέθη τοῖς ἀρχαίοις· „Οὐκ ἐπιιορκήσεις·
34 ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.„ Ἐγὼ

V, 28. αὐτήν prius) αὐτῆς

nis. De homicidio, iurgiis, reconciliatione; de adulterio
et divortio. Abusus legum divinarum de iureiurando et

δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμῶσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐ-
 ρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, 35
 ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς
 Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασι-
 λέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμῶσαι, ὅτι οὐ 36
 δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.
 Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναὶ, οὐ οὐ· τὸ δὲ πε- 37
 ρισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. Ἠκού- 38
 σατε, ὅτι ἐρρέθη· „Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ,
 καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. „ Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, 39
 μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει
 ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγὼνα, στρέψον αὐτῷ καὶ
 τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ 40
 τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμά-
 τιον· καὶ ὅστις σε ἄγχαρεύσει μίλιον ἐν, ὑπάγε 41
 μετ' αὐτοῦ δύο. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν 42
 θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστρα-
 φῆς. Ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη· „Ἀγαπήσεις τὸν 43
 πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. „ Ἐγὼ 44
 δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, εὐλο-
 γεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε
 τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
 ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως 45
 γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς·
 ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ
 ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.
 Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα 46
 μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποι-
 οῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσῃσθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν 47

V, 44. τοῖς μισοῦσιν) τοὺς μισοῦντας 47. ἀδελ-
 φούς) Alii: φίλους

zatione. Commendatio patientiae, benignitatis, stu-

μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνηκοι
 48 οὕτω ποιοῦσιν; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥς-
 περ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός
 VI. ἐστι. Προσέχετε τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ
 ποκῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θα-
 θῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε
 2 παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὄταν
 οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν
 σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συν-
 αγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν
 ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχου-
 3 σι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεη-
 μοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ
 4 ἡ δεξιὰ σου· ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ
 κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ
 κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανε-
 5 ρῷ. Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ
 ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν
 ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι,
 ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω
 6 ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ
 ὅταν προσεύχῃ, εἵσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ
 κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου
 τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων
 ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

V, 47. ἔθνηκοι) τελῶναι VI. 1. δικαιοσύνην)
 ἐλεημοσύνην 4. 6. ἐν τῷ φανερῷ.) Haec alii
 vs. 4., * alii vs. 6., alii utroque in commate
 omittunt. cf. vs. 18.

dii in hostes. VI. De erogatione stipis in pauperes.
 Simulatorum inanis ostentatio. Precationum legitima-

Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ 7
 ἔθνικοι· δοκοῦσι γάρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐ-
 τῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐ- 8
 τοῖς. Οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὃν χρεῖαν ἔχε-
 τε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν 9
 προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐ-
 ρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βα- 10
 σιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν
 οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν 11
 ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ 12
 ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς
 ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς 13
 πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
 [Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ
 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.] Ἐὰν γὰρ ἀφῇ- 14
 τε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφή-
 σει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἔαν δὲ 15
 μὴ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐ-
 τῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώ-
 ματα ὑμῶν. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε 16
 ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί. Ἀφανίζουσι
 γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀν-
 θρώποις νηστεύοντες. Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέ-
 χουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων, ἄλει- 17
 ψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νί-
 ψαι· ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, 18
 ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ
 πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει
 σοι [ἐν τῷ φανερῷ]. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν 19
 θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις

ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέ-
 20 πτουνσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῶν θησαυροὺς ἐν οὐ-
 ρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ
 ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν.
 21 Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται
 22 καὶ ἡ καρδία ὑμῶν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
 ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. Ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου
 ἀπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·
 23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά
 σου σκοτινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ,
 24 σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον! Οὐδεὶς δύναται
 δυοὶ κυρίοις δουλεῖν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσεις
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ
 τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε θεῷ δου-
 25 λεῖν καὶ μαμωνᾷ. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ
 μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίν-
 τε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσθησθε. Οὐ-
 χὶ ἡ ψυχὴ πλεονέχουσα ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα
 26 τοῦ ἐνδύματος; Εμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ
 οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,
 οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας· καὶ ὁ πατήρ
 ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Οὐχ ὑμεῖς μάλ-
 27 λον διαφέρετε αὐτῶν; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
 δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν
 28 ἓνα; Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Κατα-
 μάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει· οὐ
 29 κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σο-
 λομών ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν

VI, 21. ὑμῶν bis) Alii: σοῦ 24. μαμωνᾷ.)
 μαμμωνᾷ.

Divitiae verae. Res caelestes anteponendae terrestribus.

τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμε- 30
ρον ὄντα καὶ αὖριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον,
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον
ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέ- 31
γοντες· Τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί πε-
ριβαλώμεθα; Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπι- 32
ζητεῖ. Οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι
χρῆζετε τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον 33
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐ-
τοῦ· καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὖριον· ἡ γὰρ 34
αὖριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν τῇ ἡμέ-
ρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κρι- VII.
θῇτε. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· 2
καὶ ἐν ᾧ μέτρωι μετροῦτε, μετρηθήσεται ὑμῖν.
Τί δὲ βλέπεis τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ 3
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ξεῖς τῷ ἀδελφῷ 4
σου· Ἄφες, ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλ-
μοῦ σου· καὶ ἰδού, ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;
Ἐποκριτά! ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφ- 5
θαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρ-
φος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Μὴ 6
δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς
μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων· μή-
ποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐ-
τῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. Λιπεῖτε, 7

VI, 34. τὰ ἑαυτῆς.) Alii: ἑαυτῆς. Alii: ἑαυτῇ.*

VII, 2. μετρηθήσεται) ἀντιμετρηθήσεται

VII. Cavendum, ne aliena scrutantes delicta, obliviscamur
nostrorum. Noxa admonitionis intempestivae. Preces

καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρήσετε·
 8 κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰ-
 τῶν λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει· καὶ τῷ
 9 κρούοντι ἀνοιγήσεται. Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν
 ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον,
 10 μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ,
 11 μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονη-
 ροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς
 τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουῦσιν
 12 αὐτόν! Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποι-
 ῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖ-
 τε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προ-
 13 φῆται. Εἰσελθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι
 πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπά-
 γουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ
 14 εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. Τί στενὴ ἡ πύλη, καὶ
 τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν!
 15 καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν! Προς-
 ἔχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρ-
 χονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσω-
 16 θεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες. Ἀπὸ τῶν καρπῶν
 αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μήτι συλλέγουσιν
 ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;
 17 Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ·
 τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.
 18 Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς
 ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοῖς

VII, 14. Τί) Ὅτι Alii: Καὶ

commendantur. Summa praeceptorum de officiis. Via
 ad beatitatem et exitium. Falsi vatis notae. Sincerae pie-

ποιεῖν. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, 19
ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄραγε ἀπὸ τῶν 20
καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Οὐ πᾶς 21
ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, ἐξελεύσεται εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέ-
λημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολ- 22
λοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, κύ-
ριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ
τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ
σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ 23
τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς· Ὅτι οὐδέποτε ἔγνων
ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν
ἀνομίαν. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λό- 24
γους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐ-
τὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, 25
καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι,
καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ οὐκ ἔπε-
σε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Καὶ πᾶς 26
ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ
ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅς-
τις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.
Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, 27
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰ-
κίᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς
μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο, ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς 28
λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ δι-
δαχῇ αὐτοῦ. Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτούς ὡς ἔξου- 29
σίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

VIII.

- Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἤκο-
 2 λούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. Καὶ ἰδού, λε-
 πρὸς ἔλθων προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· Κύριε,
 3 ἴαν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι. Καὶ ἐκτεί-
 νας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, λέγων·
 4 Θέλω, καθαρίσθῃ. Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη
 αὐτοῦ ἡ λέπρα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅρα,
 μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ῥῆπαγε, σεαυτὸν δείξον τῷ
 ἱερεῖ, καὶ προσέτιγχε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε
 Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
 5 Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναοὺμ, προς-
 ἦλθεν αὐτῷ ἐκατόνταρχος, παρακαλῶν αὐτὸν,
 6 καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ
 7 οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δαινῶς βασανιζόμενος. Καὶ
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ἔλθων θεραπεύσω
 8 αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἐκατόνταρχος ἔφη·
 Κύριε, οὐκ εἰμι ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέ-
 γην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰα-
 9 θήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός
 εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώ-
 τας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύε-
 ται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ
 10 δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιῇ. Ἀκού-
 σας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκο-
 λουθοῦσιν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ
 11 τοσαύτην πίστιν εὑρον! Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι
 πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ
 ἀνακληθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰα-

VIII, 5. αὐτῷ prius) τῷ Ἰησοῦ 8. λόγῳ) λόγον

VIII, 1-17. Leprosus sanatur, (Marc. 1, 40. Luc. 5, 12.) et servus centurionis paralyticus; (Luc. 7, 1.)

κῶβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς 12
 βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ-
 τερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
 ὀδόντων. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ· 13
 Ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ
 ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, 14
 εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυ-
 ρέσσουσαν. Καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ 15
 ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἡγέρθη, καὶ διη-
 κόνει αὐτοῖς. Ὀψίας δὲ γενομένης, προς- 16
 ἦνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξε-
 βάλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κα-
 κῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν. Ὅπως πληρωθῇ τὸ 17
 ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος·
 „Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νό-
 σους ἐβάστασεν.,,

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλούς ὄχλους περὶ 18
 αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. Καὶ 19
 προσελθὼν εἰς γραμματεῖς, εἶπεν αὐτῷ· δι-
 δάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.
 Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φω- 20
 λεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κα-
 τασκηνώσκει· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει,
 ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. Ἐτερος δὲ τῶν μα- 21
 θητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτραπόν
 μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα

VIII, 13. ἑκατοντάρχῃ·) ἑκατοντάρχῳ· 15. αὐ-
 τοῖς.) Alii: αὐτῷ.

item Petri socrus, alii que aegroti. Marc. I, 29. Luc. 4, 38.
 VIII, 18-27. Quales Iesus esse voluerit comites suos.

22 μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολουθε μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολού-
24 θησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδού, σει-
σμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ
πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς
25 δὲ ἐκάθευδε. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ [αὐ-
τοῦ] ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε! σῶσον
26 ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα! Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί δειλοί
ἐστε, ὀλιγόπιστοι; Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς
ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ· καὶ ἐγένετο γαλήνη με-
27 γάλη. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες·
Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ
θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

28 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν, εἰς τὴν
χώραν τῶν Γερασηνῶν, ὑπῆντησαν αὐτῷ δύο
δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι,
χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν
29 διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. Καὶ ἰδού, ἐκραξαν λέ-
γοντες· Τί ἡμῖν καὶ σοί, [Ἰησοῦ,] υἱὲ τοῦ
θεοῦ; Ἠλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς;
30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολ-
31 λῶν βοσκομένη. Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐ-
τὸν, λέγοντες· Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον
32 ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ
εἶπεν αὐτοῖς· Ὑπάγετε. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλ-

VIII, 28. Γερασηνῶν) Γεργεσηνῶν (vel: Γερ-
γεσαίων s. Γεργεσιῶν) Alü: Γαδαρηνῶν

(Luc. 9, 57.) Sedata ab eo tempestas in lacu Galilaeo.
Marc. 4, 35. Luc. 8, 22. VIII, 28-34. Daemoniaci

θον εἰς τοὺς χοίρους. Καὶ ἰδὼν, ὤρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη [τῶν χοίρων] κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς 33 τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. Καὶ ἰδὼν, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν 34 εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν, ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ IX. ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Καὶ ἰδὼν, προσέφε- 2 ρον αὐτῷ παραλυτικὸν, ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· Θάρσει, τέκνον· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἰδὼν, τινὲς τῶν γραμμα- 3 τέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτος βλασφημεῖ. Καὶ 4 ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν· Ἰνατί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρ- δίαῖς ὑμῶν; Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον; εἰπεῖν· 5 Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι; ἢ εἰπεῖν· Ἐγεραι καὶ περιπάτει; Ἰνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν 6 ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ·) Ἐγερθεὶς ἄρῃ σου τὴν κλίνην, καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν 7

VIII, 32. τοὺς χοίρους.) τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. IX, 4. ἰδὼν) Alii: εἰδὼς* 5. σου) σοι Ib. Ἐγεραι) Alii: Ἐγερε *

fanati: grex porcorum in lacu merfus. Marc. 5, 1. Luc. 8, 26. IX, 1 - 8. Christus sanat paralyticum. Impietatis suspicione se liberat Iesus. Marc. 2, 1. Luc.

8 οἶκον αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν,
καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν, τὸν δόγτα ἐξουσίαν τοιαύ-
την τοῖς ἀνθρώποις.

9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄν-
θρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον
λεγόμενον· καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ
10 ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ
ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ, πολλοὶ τε-
λῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ
11 Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες οἱ
Φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διατί
μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ δι-
12 δάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν
αὐτοῖς· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ,
13 ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε,
τί ἐστιν· „Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν., Οὐ
γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς
[εἰς μετάνοιαν].

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰω-
άννου, λέγοντες· Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι
νηστεύομεν πολλὰ, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νη-
15 στεύουσιν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύ-
νανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν, ἐφ' ὅσον
μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέ-
ραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἐπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ
16 τότε νηστεύσουσιν. Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλη-

IX, 8. ἐθαύμασαν) Alii: ἐφοβήθησαν *

5, 17. IX, 9-17. Matthaeus, Christi sectator. Chris-
tus cum portitoribus convivatur, Phariseis indignan-
tibus. Is idem Ioannis baptistae discipulis respondet
de ieiunio percontantibus. Marc. 2, 14. Luc. 5, 27.

μα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον 17 νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχέται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδὼν, ἄρ- 18 χων εἰς ἔλθὼν προσκίνει αὐτῷ, λέγων· Ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἔλθὼν ἐπίθεις τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ 19 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδὼν, γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὀπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. Ἐλεγε γὰρ 21 ἐν ἑαυτῇ· Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ 22 ἰδὼν αὐτήν, εἶπε· Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Καὶ ἔλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν 23 οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς ἀνλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, ἔλεγε αὐτοῖς· 24 Ἀναχωρεῖτε! οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Ὅτι δὲ ἐξε- 25 βλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. Καὶ ἐξηλθεν 26 ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

IX, 17. ἀμφότεροι) ἀμφότερα 18. εἰς ἔλθων)
ἐλθὼν Alii: εἰσελθὼν

IX, 18-26. Filia lairi, rediviva: mulier sanatur sanguinis profluvio laborans, Marc. 5, 22. Luc. 8, 41.

- 27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολού-
 θησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ, κράζοντες καὶ λέγοντες·
 28 Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυὶδ! Ἐλθόντι δὲ εἰς
 τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέ-
 γει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε, ὅτι δύναμαι τοῦ-
 29 το ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, κύριε. Τότε
 ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· Κατὰ τὴν
 30 πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. Καὶ ἀνεώχθησαν
 αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς
 ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Ὁράτε, μηδεὶς γινωσκέτω.
 31 Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ
 γῇ ἐκείνῃ.
 32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδού, προσήνεγκαν
 33 αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν, δαιμονιζόμενον. Καὶ
 ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός.
 Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· Οὐδέποτε
 34 ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ! Οἱ δὲ Φαρισαῖοι
 ἔλεγον· Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει
 τὰ δαιμόνια.
 35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας
 καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς
 αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασι-
 λείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν
 36 μαλακίαν [ἐν τῷ λαῷ]. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους,
 ὁππλᾶγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι
 καὶ ἐρριμμένοι, ὥσπερ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποι-
 37 μένα. Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ὁ μὲν

ΙΧ, 33. Οὐδέποτε) Ὅτι οὐδέποτε 36. ἐσκυλ-
 μένοι) ἐκτελευτημένοι

ΙΧ. 27 - 38. Duo caeci sanati: item homo mutus,
 daemoniacus. Populi Iudaici miseranda conditio.

θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε 38
οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ
ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθη- X.
κὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων
ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θερα-
πεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Τῶν 2
δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα·
πρῶτος, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀν-
δρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβε-
δαίου, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Φίλιπ- 3
πος, καὶ Βαρθολομαῖος· Θωμᾶς, καὶ Ματθαῖος
ὁ τελῶνης· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Λεβ-
βαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος· Σίμων ὁ κανανί- 4
της, καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς
αὐτόν. Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ 5
Ἰησοῦς, παραγγέλλας αὐτοῖς, λέγων· Εἰς ὁδὸν
ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρει-
τῶν μὴ εἰσέλθῃτε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς 6
τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. Πο- 7
ρευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες· Ὅτι ἤγγικεν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀσθενοῦντας θερα- 8
πεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε,
δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δό-
τε. Μὴ κτήσῃσθε χρυσόν, μηδὲ ἀργυρον, μη- 9
δὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν· μὴ πήραν εἰς 10

X, 4. κανανίτης) Κανανίτης 8. νεκροὺς ἐγεί-
ρατε,) Haec textus receptus ponit post λεπροὺς
καθαρίζετε. Alii omittunt νεκροὺς ἐγείρετε.*

X. Apostolorum auctoritas, nomina, legatio ad Iu-
daeos prima. Praecepta, quibus illi ad omne officii

ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ
 ῥάβδον. Ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐ-
 11 τοῦ ἔστιν. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλ-
 θητε, ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· καὶ
 12 μένατε, ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς
 13 τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ
 ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθέτω ἡ εἰρήμη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν·
 ἐὰν δὲ μὴ ἡ ἄξια, ἡ εἰρήμη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς
 14 ἐπιστραφήτω. Καὶ ὅς ἐὰν μὴ δεξῆται ὑμᾶς, μη-
 δὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς
 οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κο-
 15 πορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
 ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
 16 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἴδού,
 ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύ-
 κων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ
 17 ἀκέραιοι ὡς αἱ περισσεραί. Προςέχετε δὲ ἀπὸ
 τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς
 συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μα-
 18 στιγώσουσιν ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ
 βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον
 19 αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν
 ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δο-
 θήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ᾠρᾷ, τί λαλή-
 20 σετε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ
 πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.
 21 Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ
 πατήρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ
 22 γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. Καὶ ἔσθε

X, 10. ῥάβδον.) Alii: ῥάβδους. *

munus instruuntur. Dei auxilium praesentissimum. De

μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ
 δὲ ὑπομένει εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Ὅταν 23
 δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε
 εἰς τὴν ἄλλην. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ
 τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ 24
 τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον
 αὐτοῦ. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ 25
 διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος
 αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκά-
 λεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ! Μὴ 26
 οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. Οὐδὲν γὰρ ἔστι κακα-
 λυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν,
 ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ὁ λέγων ὑμῖν ἐν τῇ σκο- 27
 τίᾳ, εἶπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὁ εἰς τὸ οὐς
 ἀκούετε, κηρύττετε ἐπὶ τῶν δωματίων. Καὶ μὴ 28
 φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν
 δὲ ψυχὴν μὴ δυναμέων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε
 δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
 ἀπολέσαι ἐν γένει. Οὐχὶ δύο στρουθία ἄσσα- 29
 ρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ
 τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν· ὑμῶν δὲ καὶ 30
 αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσί.
 Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέ- 31
 ρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ 32
 ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν

X, 25. Βεελζεβούλ) *Alii hic et alibi: Βεελζε-*
βουῖβ Ib. ἐπεκάλεσαν) ἐκάλεσαν 28. φο-
βεῖσθε) φοβηθῆτε Ib. ἀποκτενόντων) ἀπο-
κτεινόντων 31. πολλῶν) Alii: πολλῶ

αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
 33 νοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν
 ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ γὰρ ἔμπροσθεν
 34 τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε,
 ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλ-
 35 θον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. Ἦλθον
 γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
 καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμ-
 36 φην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ
 37 ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πα-
 τέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος·
 καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ
 38 ἔστι μου ἄξιος. Καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυ-
 ρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι
 39 μου ἄξιος. Ὁ εὐρῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπο-
 λέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐ-
 40 τοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν. Ὁ δεχόμενος
 ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχε-
 41 ται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφή-
 την εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λή-
 ψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δι-
 42 καίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. Καὶ ὅς ἐὰν πο-
 τίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ
 μόνοι, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
 μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

XI. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσ-
 σων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεί-
 θεν, τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πό-
 λεσιν αὐτῶν.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ 2
τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ, ἔειπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμε- 3
νος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 4
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγεῖlate
Ἰωάννῃ ὅτι ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀνα- 5
βλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ κα-
θαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγεί-
ρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός 6
ἐστίν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. Τού- 7
των δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν 8
ἐρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σα-
λευόμενον; Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον 9
ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφισμένον; Ἰδοὺ, οἱ τὰ
μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων
εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; Ναί, 9
λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου! Οὐ- 10
τος γάρ ἐστι, περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδοὺ, ἐγὼ
ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.,,
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς 11
γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ
δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν,
μείζων αὐτοῦ ἐστίν. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν 12
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν
αὐτήν. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νό- 13
μος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν. Καὶ εἰ θέ- 14
λετε δεῖξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων

- 15 ἔρχεσθαι. Ὁ ἔχων ὥτα ἀκούειν, ἀκουέτω!
 16 Τίτι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; Ὁμοία
 ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προς-
 17 φωνοῦσι τοῖς ἐταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν·
 Ἡυλῆσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρη-
 18 νήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. Ἦλθε γὰρ
 Ἰωάννης, μῆτε ἐσθίων μῆτε πίνων· καὶ λέγου-
 19 σι· Δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που, ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ,
 ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος
 καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ
 20 τῶν τέκνων αὐτῆς. Τότε ἤρξατο ὀνειδιῆσαι
 τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνά-
 21 μεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν· Οὐαὶ σοι, Χο-
 ραζὴν! οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδὰ!· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
 καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι
 ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετε-
 22 νόησαν. Πλὴν λέγω ὑμῖν· Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
 ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν·
 23 Καὶ σὺ, Καπερναοὺμ, ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψω-
 θεῖσα, ἕως ἄβδου καταβιβασθήσῃ! ὅτι εἰ ἐν
 Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν
 24 σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. Πλὴν λέγω
 ὑμῖν, ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέ-
 ρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.
 25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
 εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαι σοι, πάτερ, κύριε τοῦ

XI, 16. παιδίοις) παιδαρίοις 21. Χοραζὴν)

Alii: Χοραζάν Alii: Χωραζίν s. χώρα Ζίν

Ib. Βηθσαϊδὰ) Βηθσαϊδάν

οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ
σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νη-
πίοις. Ναὶ, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδο- 26
κία ἔμπροσθέν σου! Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ 27
τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν,
εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώ-
σκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱός
ἀποκαλύψαι. Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶν- 28
τες καὶ πεφορτισμένοι· καὶ ἄναπαύσω ὑμᾶς.
Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' 29
ἐμοῦ, ὅτι πραῖός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ·
καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Ὁ 30
γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου
ἐλαφρόν ἐστιν.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς XII.
τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στά-
χνας καὶ ἐσθίειν. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶ- 2
πον αὐτῷ· Ἰδοὺ, οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ
οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐ- 3
τοῖς· Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυὶδ, ὅτε
ἐπείνασε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς 4
τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προ-
θέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξον ἦν αὐτῷ φαγεῖν,
οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;
Ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάβ- 5
βασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβη-
λοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι; Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι 6

XII, 3. ἐπείνασε, καὶ) ἐπείνασαν αὐτὸς, καὶ

Mitis Iesu disciplina animos tranquillat. Luc. 10,
13-15. 21. f. XII. De religione sabbathi: an hoc die

- 7 τοῦ ἱεροῦ μέζων ἐστὶν ὧδε. Εἰ δὲ ἐγνώκατε,
τί ἐστιν· „Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν·“, οὐκ
8 ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. Κύριος γάρ
ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συνα-
10 γωγὴν αὐτῶν. Καὶ ἰδὼν, ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖ-
ρα ἔχων ξηράν. Καὶ ἐπηρώησαν αὐτὸν, λέ-
γοντες· Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα
11 κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τίς
ἐστὶ ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἔξει πρόβατον ἐν,
καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυ-
12 νον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ, καὶ ἐγερεῖ; Πόσω
οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου! Ὡστε ἔξεστι
13 τοῖς σάββασιν καλῶς ποιῆν. Τότε λέγει τῷ ἀν-
θρώπῳ· Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου. Καὶ ἐξέτεινε·
14 καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιής, ὡς ἡ ἄλλη. Οἱ δὲ
Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελ-
θόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.
15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν·
καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ ἐθερά-
16 πυνσεν αὐτοὺς πάντας, καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς,
17 ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· ὅπως πληρω-
θῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέ-
18 γοντος· „Ἰδοὺ, ὁ παῖς μου, ὃν ἠρέτισα, ὃ
ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου·
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς

XII, 6. μέζων) *Alii*: μέζον 8. ἐστι τοῦ)
ἐστι καὶ τοῦ

liceat spicas vellere, et aegrotos sanare. Phariseo-
rum conspiratio in Iesum. (Marc. 2, 23 - c. 3, 12.
Luc. 6, 1.) Huins modestia, clementia et mansuetudo.

ἐθνεσιν ἀπαγγελεῖ. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, 19
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν
αὐτοῦ· κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ 20
λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει· ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς
νίκος τὴν κρίσιν. Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη 21
ἐλπιούσι.,,

Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυ- 22
φλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε
τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.
Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον· Μήτι 23
οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυὶδ; Οἱ δὲ Φαρισαῖοι 24
ἀκούσαντες, εἶπον· Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαι-
μόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν
δαιμονίων. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις 25
αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα
καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰ-
κία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. Καὶ 26
εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτόν
ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐ-
τοῦ; Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαι- 27
μόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ
τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί. Εἰ δὲ ἐν πνεύ- 28
ματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθα-
σεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἡ πῶς δύ- 29
ναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ,
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶ-
τον δῇσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐ-
τοῦ διαρπάσει. Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ 30

XII, 21. Καὶ τῷ) Καὶ ἐν τῷ 28. ἐν πν. θεοῦ
ἐγὼ) ἐγὼ ἐν πν. θεοῦ

Illorum calumniae. — Maledictorum in Spiritum S.

- ἔστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.
- 31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀν-
- 32 θρώποις. Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ
- 33 μέλλοντι. Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· ἐκ γὰρ
- 34 τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται. Γεννήματα ἐχιδνῶν! πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας
- 35 τὸ στόμα λαλεῖ. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ [τῆς καρδίας] ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονη-
- 36 ροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἄργον, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ
- 37 κρίσεως. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.
- 38 Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν
- 39 ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ
- 40 μὴ τὸ σημεῖον Ἰωᾶ τοῦ προφήτου. Ὡς περ γὰρ ἦν Ἰωᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς

XII, 36. ἄργον) Alii: πονηρὸν Alii omittunt.

culpa inexpiabilis. Praefagium mortis Iesu et reditus

ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέ-
ρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ἄνδρες Νινευῖται ἀνα- 41
στήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύ-
της, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ
ᾧδε. Βασίλισσα Νότου ἐγερεθήσεται ἐν τῇ κρί- 42
σει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ
αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον
Σολομῶνος ᾧδε. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον 43
πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται
δι' ἀνδρῶν τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ
οὐχ εὐρίσκει. Τότε λέγει· Ἐπιστρέψω εἰς τὸν 44
οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα, σιδαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τό- 45
τε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἐπὶ ἑτέρα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ
εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχα-
τα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Ἐτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ, 46
ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω,
ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. Εἶπε δέ τις αὐτῷ· 47
Ἰδοὺ, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω
ἐστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. Ὁ δὲ ἀπο- 48
κριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ· Τίς ἐστὶν ἡ μή-
τηρ μου; καὶ τίνας εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Καὶ 49

in vitam, ex historiâ Ionae. Vitiositatis incrementa
in homine. — Iesus a matre et fratribus interpellari
nolens. Quis verâ cognatione cum Christo coniunctus.

ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητάς αὐ-
 τοῦ, εἶπεν· Ἴδου, ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελ-
 50 φοί μου. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ
 πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελ-
 φός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

XIII. Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰη-
 σοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θά-
 2 λασσαν· καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολ-
 λοι, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆ-
 σθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστή-
 3 κει. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς,
 λέγων· Ἴδου, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.
 4 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ
 τὴν ὁδόν· καὶ ἦλθε τὰ πετεινά, καὶ κατέφα-
 5 γεν αὐτά. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη,
 ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἔξανέ-
 6 τελλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ
 ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη· καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν
 7 ῥίζαν, ἐξηράνθη. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς
 ἀκανθὰς· καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκανθαί, καὶ ἀπέ-
 8 πριξαν αὐτά. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν
 καλήν· καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ
 9 ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
 ἀκουέτω!

10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταί, εἶπον αὐ-
 11 τῷ· Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ
 δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ὑμῖν δέδοται
 γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
 12 νῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. Ὅστις γὰρ ἔχει,

δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις
 δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
 Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέ- 13
 ποντες οὐ βλέπουσιν, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκού-
 ουσιν, οὐδὲ συνιῶσι. Καὶ ἀναπληροῦνται αὐ- 14
 τοῖς ἢ προφητεία Ἡσαΐου, ἣ λέγουσα· „Ἀκοῇ
 ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες
 βλέπετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ 15
 καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσι βαρέως
 ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμ-
 μυσαν· μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς
 ὤσιν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπι-
 στρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.„ Ὑμῶν δὲ 16
 μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσιν· καὶ τὰ
 ὥτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει! Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, 17
 ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν
 ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι
 ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Ὑμεῖς οὖν 18
 ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. Παν- 19
 τὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ
 μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἀρπάζει
 τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός
 ἐστὶν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. Ὁ δὲ ἐπὶ 20
 τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον
 ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐ-
 τὸν, ὃς οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρὸς- 21
 καιρὸς ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ
 διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. Ὁ δὲ εἰς 22

XIII, 14. αὐτοῖς) ἐπ' αὐτοῖς 15. συνῶσι)
 συνιῶσι Ib. ἰάσωμαι) Alii: ἰάσομαι

minis, agrorumque variâ indole: (caecitas vulgi:) item

- τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λό-
 γον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου
 καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπνίγει τὸν λό-
 23 γον· καὶ ἄκαρπος γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν
 τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον
 ἀκούων, καὶ συνιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ
 ποιῇ ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριά-
 κοντα.
 24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέ-
 γων· Ὁμοιωθή ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν-
 θρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ
 25 αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους,
 ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια
 26 ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου· καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ
 ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τό-
 27 τε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. Προσελθόντες δὲ οἱ
 δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ· Κύριε,
 οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ;
 28 πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς·
 Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦ-
 λοι εἶπον αὐτῷ· Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλ-
 29 λέξωμεν αὐτά; Ὁ δὲ ἔφη· Οὐ· μήποτε συλ-
 λέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς
 30 τὸν σῖτον. Ἀφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρα μέ-
 χρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερι-
 σμοῦ ἐξ ὧ τοῖς θερισταῖς· Συλλέξατε πρῶτον
 τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας, πρὸς
 τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε

XIII, 27. ζιζάνια) τὰ ζιζάνια 30. ἐν καιρῷ)
 ἐν τῷ καιρῷ

de bono semine et lolio in agro eodem; de grano.

εἰς τὴν ἀποθήκην μου. Ἄλλην παραβολὴν 31
 παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βα-
 σιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν
 ἄνθρωπος ἐσπείρεν ἐν τῷ ἄγρῳ αὐτοῦ. Ὁ μι- 32
 κρότερον μὲν ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν
 δὲ ἀνξηθῇ, μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶ, καὶ γί-
 νεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐ-
 ρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐ-
 τοῦ. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· 33
 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν
 λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία,
 ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παρα- 34
 βολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ
 ἐλάλει αὐτοῖς· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ 35
 προφήτου, λέγοντος· „Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ
 στόμα μου· ἐξεύξομαι κεικρυμμένα ἀπὸ καταβο-
 λῆς κόσμου.„

Τότε ἀφῆς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν 36
 οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μα-
 θηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Φράσον ἡμῖν τὴν πα-
 ραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἄγρου. Ὁ δὲ ἀπο- 37
 κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁ σπείρων τὸ καλὸν
 σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ 38
 ἄγρος, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα,
 οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζά-
 νια, εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ 39
 σπείρας αὐτὰ, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς,
 συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταί, ἄγ-
 γελοὶ εἰσιν. Ὡς περ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, 40

καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
 41 τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
 θρώπου τοὺς ἄγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν
 ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ
 42 τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐ-
 τοὺς εἰς τὴν κέρινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ
 43 κλανθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τότε
 οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βα-
 σιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν,
 44 ἀκουέτω! Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ,
 ὃν εὐρὼν ἄνθρωπος ἐκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χα-
 ρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ,
 45 καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. Πάλιν ὁμοία
 ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐνθρώπῳ ἐμπορῷ,
 46 ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὐρὼν ἓνα πο-
 λύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα
 47 ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. Πάλιν ὁμοία
 ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ
 εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συνα-
 48 γαγούσῃ· ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ
 τὸν αἰγιαλόν, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ
 49 εἰς ἄγγεα, τὰ δὲ σπυρὰ ἔξω ἔβαλον. Οὕτως
 ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται
 οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφορισοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέ-
 50 σου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν
 κέρινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμὸς καὶ
 ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

XIII, 40. καίεται·) κατακαίεται· 46. ὃς εὐ-
 ρὼν) *Alii*: εὐρὼν δὲ *

Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Συνήκατε ταῦτα 51
πάντα· Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, κύριε. Ὁ δὲ 52
εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς, μα-
θητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν
ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ
θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς 53
παραβολὰς ταύτας, μετῴρεν ἐκεῖθεν. Καὶ ἐλ- 54
θὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐ-
τοὺς, καὶ λέγειν· Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη,
καὶ αἱ δυνάμεις; Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτο- 55
νος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ;
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ
Σίμων, καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ 56
πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα
πάντα; Ὁ δὲ 57
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτι-
μος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰ-
κίᾳ αὐτοῦ. Καὶ οὖν ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολ- 58
λὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ XIV.
τετραρχὴς τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, καὶ εἶπε τοῖς παι- 2
σὶν αὐτοῦ· Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. Ὁ γὰρ 3
Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἐδῆσεν αὐτὸν

XIII, 52. τῇ βασιλείᾳ) εἰς τὴν βασιλείαν Alii:
ἐν τῇ βασιλείᾳ

XIII, 53-58. Iesus a popularibus suis contemnitur.
Marc. 6, 1. conf. Luc. 4, 16. XIV, 1-13. Ioannes ba-

καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυ-
 4 ναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἐλεγε γὰρ
 αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.
 5 Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν
 6 ὄχλον, ὅτι ὡς προφῆτην αὐτὸν εἶχον. Γενε-
 σίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ
 θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρε-
 7 σε τῷ Ἡρώδῃ· ὅθεν μεθ' ὅρκου ὁμολόγησεν
 8 αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. Ἡ δὲ προβι-
 βασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μοι, φη-
 σιν, ὥδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ
 9 βαπτιστοῦ. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς· διὰ δὲ
 τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέ-
 10 λησε δοθῆναι. Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν
 11 Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφα-
 λὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ·
 12 καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. Καὶ προσελθόντες
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθα-
 ψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰη-
 13 σοῦ. Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν
 ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.
 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ
 περὶ ἀπὸ τῶν πόλεων.

14 Καὶ ἐξελθὼν, [ὁ Ἰησοῦς] εἶδε πολὺν ὄχ-
 λον· καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθερά-
 15 πεισε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. Ὀψίας δὲ
 γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
 λέγοντες· Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα

XIV, 14. ἐπ' αὐτοῖς) ἐπ' αὐτοὺς

---

rista obtruncatur. Iesu secessus. Marc. 6, 14. Luc. 9, 7.
 XIV, 14 - 36. Populus cibatur quinque panibus et

ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα
ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
βρώματα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρειάν 16
ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ 17
δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέν-
τε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. Ὁ δὲ εἶπε· Φέρε- 18
τέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους 19
ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέν-
τε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς
τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε· καὶ κλάσας, ἔδωκε
τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς
ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθη- 20
σαν· καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,
δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν 21
ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ
παιδίων.

Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν [ὁ Ἰησοῦς] τοὺς 22
μαθητάς [αὐτοῦ] ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ
τοὺς ὄχλους. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη 23
εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας
δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη 24
μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν
κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. Τετάρ- 25
τη δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς
[ὁ Ἰησοῦς], περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.
Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασ- 26
σαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες· Ὅτι

XIV, 19. λαβὼν, καὶ λαβὼν 25. ἀπῆλθε)

Alii: ἦλθε *

duobus piscibus. Christus in lacu Galilaeo deambulans.

- φάντασμα ἐστὶ· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.
 27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων·
 28 Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. Ἁποκρι-
 θείς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
 29 κένυσόν με πρὸς σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ
 δὲ εἶπεν· Ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου
 ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν
 30 πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυ-
 ρόν, ἐφοβήθη· καὶ ἄρξάμενος καταποντίζεσθαι,
 31 ἔκραξε, λέγων· Κύριε, σῶσόν με! Ἁποκριθείς
 δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπιλάβετο αὐ-
 τοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδί-
 32 στασας; Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον,
 33 ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόν-
 τες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· Ἀληθῶς θεοῦ
 υἱὸς εἶ!
 34 Καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεν-
 35 νησαρέτ. Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ
 τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχω-
 ρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς
 36 κακῶς ἔχοντας· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μό-
 νον ἄψωνται τοῦ κρᾶσπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·
 καὶ ὅσοι ἤψαντο, διεσώθησαν.

- XV. Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱε-
 ροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγον-
 2 τες· Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουνσι τὴν
 παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται
 3 τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. Ὁ
 δὲ ἀποκριθείς εἶπεν αὐτοῖς· Διατί καὶ ὑμεῖς

Alia illius miracula. Marc. 6, 30. Luc. 9, 10. Io. 6, 1.
 XV, 1-20. De lotionе manuum, de vetito cibo, aliis-

παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν πα-
 ράδοσιν ὑμῶν; Ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο, λέγων· 4
 „Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα“, καὶ „Ὁ
 κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευ-
 τάτω.“ „Τρεῖς δὲ λέγετε· Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πα- 5
 τρὶ ἢ τῇ μητρὶ· Δῶρον, ὃ ἐὰν ἔξ ἐμοῦ ὦφε-
 ληθῇς· καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ
 ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντο- 6
 λὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. Ὑπο- 7
 κριταί! καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας,
 λέγων· „Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ· 8
 ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.
 Μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκα- 9
 λίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.“ Καὶ προσκα- 10
 λεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς· Ἀκούετε
 καὶ συνίετε! Οὐ τὸ ἐξερχόμενον εἰς τὸ στό- 11
 μα κοινοῦ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμε-
 νον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῦ τὸν ἄνθρω-
 πον. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, 12
 εἶπον αὐτῷ· Οἶδας, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαν-
 τες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν; Ὁ δὲ ἀπο- 13
 κριθεὶς εἶπε· Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν
 ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Ἀφε- 14
 τε αὐτούς· ὁδηγοὶ εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς
 δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
 πεσοῦνται. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐ- 15
 τῷ· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. Ὁ 16

XV, 4. τὸν πατέρα) τὸν πατέρα σου 8. Ὁ
 λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλ.) Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗ-
 τος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χεῖλ.

δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
 17 Οὐπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ
 στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα
 18 ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος,
 ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, καὶ κείνα κοινοῖ τὸν ἄν-
 19 θρωπον. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλο-
 γισμοὶ πονηροί· φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλο-
 20 παί, ψευδομάρτυριαι, βλασφημίαι. Ταῦτά ἐστι
 τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερ-
 σὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρη-
 22 σεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ ἰδού,
 γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελ-
 θοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ, λέγουσα· Ἐλέησόν
 με, κύριε, υἱὲ Δαυΐδ! ἡ θυγάτηρ μου κακῶς
 23 δαιμονίζεται! Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον.
 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἡρώτων
 αὐτὸν, λέγοντες· Απόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει
 24 ὀπισθεν ἡμῶν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ
 ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολω-
 25 λότα οἴκου Ἰσραὴλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύ-
 νησεν αὐτῷ, λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι!
 26 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐκ ἔστι καλὸν λα-
 βεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς
 27 κυναρίοις. Ἡ δὲ εἶπε· Ναί, κύριε· καὶ γὰρ
 τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πι-
 πτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.
 28 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ὡ
 γύναι! μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι

XV, 25. προσεκύνησεν) προσεκύνει

XV, 21-39. Iesus mulieris Cananaeae filiam sanat,

ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Καὶ μεταβὰς ἐκείθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε πα- 29
ρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς
εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ. Καὶ προσῆλθον αὐ- 30
τῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς,
τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἐτέρους πολ-
λοὺς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
Ἰησοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς, ὥστε τοὺς 31
ὄχλους θαυμάσαι, βλέποντας κωφοὺς λαλοῦν-
τας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλούς περιπατοῦντας, καὶ
τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν
Ἰσραὴλ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος 32
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε· Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ
τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς, προσμένου-
σί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπο-
λῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυ-
θῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μα- 33
θηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι το-
σοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; Καὶ 34
λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πόσους ἄρτους ἔχετε;
Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. Καὶ 35
ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.
Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύδας, 36
εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον 37
πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὸ περισ-
σεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

XV, 32. ἡμέραι) ἡμέρας

multisque aliorum morbis medetur. Septem panibus
fatiata virorum quatuor millia. Marc. 7, 24 - c. 8, 10.

38 Οἱ δὲ ἰσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χω-
 39 ρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. Καὶ ἀπολύσας
 τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν
 εἰς τὰ ὄρια Μαγδαλά.

XVI. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδ-
 δουκαῖοι, πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν, ση-
 2 μείον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. Ὁ δὲ
 ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁψίας γενομένης, λέ-
 3 γετε· Εὐδία· πυρᾷ ἄξει γὰρ ὁ οὐρανός. Ἔτι
 πρωΐ· Σήμερον χειμών· πυρᾷ ἄξει γὰρ στυγνά-
 ζων ὁ οὐρανός. Ὑποκριταί! τὸ μὲν πρόσωπον
 τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα
 4 τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; Γενεὰ πονηρὰ καὶ
 μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δο-
 θήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωάννου τοῦ προ-
 φῆτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε.

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέ-
 6 ραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 εἶπεν αὐτοῖς· Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύ-
 7 μης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. Οἱ δὲ
 διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες· Ὅτι ἄρτους
 8 οὐκ ἐλάβομεν. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν [αὐ-
 τοῖς]· Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι,
 9 ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; Οὐπω νοεῖτε; οὐδὲ
 μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχι-
 10 λίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς
 ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας στυ-

XV, 39. ἀνέβη) ἐνέβη Ib. Μαγδαλά.) Alii:
 Μαγαδάν.

XVI, 1-12. Quid responderit Iesus prodigium de cae-
 lo exposcentibus. Monitum de cavendo Phariseorum

ρίδας ἐλάβετε; Πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτου 11
εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρι-
σαίων καὶ Σαδδουκαίων; Τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ 12
εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ'
ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισα- 13
ρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
λέγων· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Ὁι δὲ εἶπον· Οἱ μὲν, Ἰω- 14
άννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, Ἡλίαν· ἕτεροι
δὲ, Ἰερεμίαν, ἣ ἓνα τῶν προφητῶν. Λέγει αὖ- 15
τοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς 16
δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς 17
εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος εἶ, Σίμων βᾶρ Ἰωνᾶ· ὅτι
σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ
μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ δὲ σοὶ λέγω, ὅτι 18
σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδο-
μήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾗδου οὐ κα-
τισχύσουσιν αὐτῆς. Καὶ δώσω σοὶ τὰς κλεῖς τῆς 19
βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς
γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν
λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς. Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 20
ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστός.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς 21
μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἰε-

XVI, 15. με alii omittunt. * 20. ὁ Χριστός.)

Ἰησοῦς ὁ Χριστός.

fermento. Marc. 8, 11. XVI, 13 - 28. Petri et con-
discipulorum de Iesu iudicium. Christus mortem

- ροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
 τέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀπο-
 22 κτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. Καὶ
 προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν
 αὐτῷ, λέγων· Ὁ Θεὸς σοι, κύριε! οὐ μὴ ἔσται σοι
 23 τοῦτο, Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· Ὑπαγε
 ὀπίσω μου, σατανᾶ! σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ
 φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.
 24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·
 Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω
 ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ
 25 ἀκολουθεῖτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ
 τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρησει αὐτήν.
 26 (Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον
 ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ
 τί δώσῃ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐ-
 27 τοῦ;) Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐρχε-
 σθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν
 ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ
 28 τὴν πράξιν αὐτοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσὶ τινες
 τῶν ὧδε ἐστῶτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θά-
 νατου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
 ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

XVII. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰη-
 σοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην

*XVI, 28. ἐστῶτων) ἐστηκότων Alii: τινες ὧδε
 ἐστῶτες*

praedicat suam, reditumque in vitam. De forte et
 animo assecularum Iesu. Marc. 8, 27 - c. 9, 1. Luc.
 9, 18. *XVII, 1 - 23. Christus in monte transfor-*

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς
 ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. Καὶ μετεμορφώθη ἐμ- 2
 προσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐ-
 τοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο
 λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Καὶ ἰδὸν, ὥφθησαν αὐτοῖς 3
 Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.
 Αποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, 4
 καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιή-
 σωμεν ὥδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωϋ-
 σῇ μίαν, καὶ μίαν Ἡλίας. Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦν- 5
 τος, ἰδὸν, νεφέλη φωτεινὴ ἐπισκίασεν αὐτούς·
 καὶ ἰδὸν, φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· „Οὐ-
 τὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδό-
 κησα· αὐτοῦ ἀκούετε., Καὶ ἀκούσαντες οἱ μα- 6
 θηταί, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφο-
 βήθησαν· σφόδρα. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, 7
 ἤψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε, καὶ μὴ
 φοβεῖσθε. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐ- 8
 τῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.
 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνε- 9
 τέιλato αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Μηδενὶ εἶπη-
 τε τὸ ὄραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ
 νεκρῶν ἀναστῇ. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ 10
 μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Τί οὖν οἱ γραμμα-
 τεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἡλίαν δεῖ ἔλθειν πρῶτον;
 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἡλίας 11
 μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα·

XVII, 5. φωτεινὴ) Alii: φωτὸς * 9. ἐκ τοῦ)
 ἀπὸ τοῦ

matus. Moses atque Elias ibidem conspecti. Vox dei
 e caelo illic audita. Ioannes baptista, Elias alter. —

- 12 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Ἡλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει
- 13 πάσχειν ὑπὲρ αὐτῶν. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταί, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.
- 14 Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσ-
- 15 ἦλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν αὐτόν, ' καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν! ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.
- 16 Καὶ προσήνεγκα αὐτόν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ
- 17 οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτόν θεραπεῦσαι. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη! ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτόν ὧδε.
- 18 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον· καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ
- 19 τῆς ὥρας ἐκείνης. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διατί ἡμεῖς
- 20 οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.
- 22 Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-

XVII, 14. αὐτόν) αὐτῷ 20. ἀπιστίαν) Alii: ὀλιγοπιστίαν

Lunaticus sanatur. Diffidentia Apostolorum. Christus

θρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων; καὶ 23
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερ-
θήσεται. Καὶ ἐλνπήθησαν σφόδρα.

Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ, προς- 24
ἦλθον οἱ τὰ δίδραγμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ,
καὶ εἶπον· Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δί-
δραγμα; Ἀγεί· Ναί. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς 25
τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, λέ-
γων· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν
υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; Ἀγεί αὐ- 26
τῷ ὁ Πέτρος· Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Ἐφη αὐ-
τῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.
ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεῖς εἰς 27
τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀνα-
βάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στό-
μα αὐτοῦ, εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν,
δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ XVIII.
τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες· Τίς ἄρα μεῖζων ἐστὶν ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμε- 2
νος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ
αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ 3
στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰς-
έλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις 4
οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὖ-

XVII, 24. δίδραγμα) Alii: δίδραγμα *

supplicium suum redditumque in vitam denuo praedicat.
Marc. 9, 2. Luc. 9, 28. XVII, 24-27. Christus et
Petrus moniti, tributum pendunt. XVIII. Oratio Ie-
su ad Apostolos, de fugiendâ ambitione et superbiâ,

- τός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.
 5 καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν ἐπὶ τῷ
 6 ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. Ὅς δ' ἂν σκαν-
 δαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων, τῶν πιστευόν-
 των εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύ-
 λος ὀνίκος εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατα-
 7 ποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. Οὐαὶ
 τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων! Ἀνάγκη γάρ
 ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ-
 8 πῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται! Εἰ δὲ
 ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκο-
 ψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο
 χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ
 9 τὸ αἰώνιον. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει
 σε, ἔξιλε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοί
 ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο
 ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ
 10 πυρός. Ὡρᾶτε, μὴ καταφρονήσητε ἐνός τῶν
 μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι
 αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρός-
 11 ὠπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ἦλθε
 γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.
 12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τιμι ἀνθρώπῳ ἑκα-
 τὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἐν ἑξ αὐτῶν· οὐχὶ
 ἀφαιρὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευ-
 13 θεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; Καὶ ἐὰν γένηται εὐ-
 ρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐ-

XVIII, 6. εἰς τὸν) ἐπὶ τὸν *Alü*: περὶ τὸν

Modestiae studendum ac simplicitati; cavendumque,
 ne nostrâ temeritate aliis ansa detur ad delinquendum.

τῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ
 πεπλανημένοις. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπρο- 14
 σθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπό-
 ληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων. Ἐὰν δὲ ἅμαρ- 15
 τήσῃ εἰς σέ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεξον αὐ-
 τὸν μετὰ σὺ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου
 ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ 16
 ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα
 ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν
 ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλη- 17
 σίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω
 σοὶ ὡς περὶ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώτης. Ἀμήν 18
 λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται
 δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ
 τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Πάλιν 19
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ
 τῆς γῆς, περὶ πάντος πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσων-
 ται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ
 ἐν οὐρανοῖς. Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι 20
 εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε· 21
 Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός
 μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; Λέγει αὐ- 22
 τῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ, λέγω σοι, ἕως ἐπτάκις, ἀλλ'
 ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ. Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη 23
 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς
 ἠθέλησε συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

XVIII, 15. ἔλεξον) καὶ ἔλεξον 19. Πάλιν)

Alii: Πάλιν ἀμήν *

Placabilitatis commendatio et clementiae. Apostolo-
 rum auctoritas et iura. Parabola de rege ratio-

- 24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐ-
 25 τῷ εἰς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. Μὴ ἔχον-
 τος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύ-
 ριος αὐτοῦ πρᾶθῃναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδο-
 26 θῇναι. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσκύνει αὐτῷ,
 λέγων· Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ
 27 πάντα σοι ἀποδώσω. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύ-
 ριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ
 28 τὸ δάνειον ἄφηκεν αὐτῷ. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος
 ἐκεῖνος, εὑρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς
 ὠφείλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐ-
 τὸν ἔπνιγε, λέγων· Ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.
 29 Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ [εἰς τοὺς πόδας
 αὐτοῦ], παρεκάλει αὐτὸν, λέγων· Μακροθύμη-
 30 σον ἐπ' ἐμοί, καὶ [πάντα] ἀποδώσω σοι. Ὁ
 δὲ οὐκ ἠθέλην· ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς
 31 φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον. Ἰδόν-
 τες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπή-
 θησαν σφόδρα· καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυ-
 32 ρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα. Τότε προσκα-
 λεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ·
 Δοῦλε πονηρέ! πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἄφη-
 33 κά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ
 ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὥς καὶ ἐγὼ σε ἠλέη-
 34 σα; Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν
 αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ
 35 ὀφειλόμενον αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ
 ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος

XVIII, 28. εἴ τι) ὅ, π 30. ἀλλὰ) ἀλλ

τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν [τὰ παραπτώματα αὐτῶν].

Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς XIX. λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ- 2 λοί· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πε- 3 ράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· Εἰ ἔστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· 4 Οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; ἡ καὶ εἶπεν· „Ἐνε- 5 κεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.,; Ὡστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὁ 6 οὖν ὁ θεὸς συνέθεξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέ- τω. Λέγουσιν αὐτῷ· Τί οὖν Μωϋσῆς ἐνε- 7 τέλλετο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦ- σαι αὐτήν; Λέγει αὐτοῖς· Ὅτι Μωϋσῆς πρὸς 8 τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπο- λῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέ- γονεν οὕτω. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν ἀπολύ- 9 σῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μα- 10 θηταὶ αὐτοῦ· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀν-

XIX, 9. μὴ) εἰ μὴ

θρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γὰρ
 11 μῆσαι. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ πάντες χωροῦσι
 12 τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται. Εἰσὶ γὰρ
 εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν
 οὕτω· καὶ εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν
 ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες
 εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
 ρανῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω.

13 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς
 χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσέξῃται· οἱ δὲ
 14 μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶ-
 πεν· Ἀφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ
 ἔλθειν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βα-
 15 σιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεῖς αὐτοῖς τὰς
 χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

16 Καὶ ἰδού, εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ·
 Λιδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω
 17 ζωὴν αἰώνιον; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέ-
 γεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.
 Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον
 18 τὰς ἐντολάς. Ἀλεγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰη-
 σοῦς εἶπε· Τό· „Οὐ φονεύσεις· Οὐ μοιχεύ-
 19 σεις· Οὐ κλέψεις· Οὐ ψευδομαρτυρήσεις· Ἄ Τί-
 μα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα“, καὶ „Ἀγα-

XIX, 17. Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγα-
 θός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.) *Alii*: Τί με ἐρω-
 τᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός. *
 19. πατέρα) πατέρα σου

et coniugio. (Marc. 10, 1.) Iesus infantibus ad se
 allatis bene precatur. Marc. 10, 13. Luc. 18, 15.
 XIX, 16 - XX, 16. Christi colloquium cum iuvene

πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.,, Λέγει 20
αὐτῷ ὁ νεανίσκος· Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ
νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰη- 21
σοῦς· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε, πώλησόν
σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς· καὶ ἔξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι.
Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυ- 22
πούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· 23
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύ-
σεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πάλιν 24
δὲ λέγω ὑμῖν, ἐνκοπώτερόν ἐστι, κάμηλον διὰ
τρυπήματος ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Ἀκούσαντες 25
δὲ οἱ μαθηταὶ [αὐτοῦ], ἐξεπλήσσοντο σφόδρα,
λέγοντες· Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέ- 26
ψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώ-
ποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα
δυνατά.

Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· 27
Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθή-
σαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς 28
εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ
ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν
καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης
αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρό-
νους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

XIX, 24. κάμηλον) Alii: κάμιλον Ib. εἰσελ-
θεῖν prius) διελθεῖν 26. δυνατά.) δυνα-
τά ἐστι.

- 29 Καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, 30
XX. ἔσχατοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι. Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκα-
 δεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῷ μισθώσα-
 2 σθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Συμ-
 φωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπε-
 3 λῶνα αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς·
 4 ἠκείνοις εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα· καὶ ὃ ἐὰν ἡ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.
 5 Οἱ δὲ ἀπηλθον. Πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην
 6 καὶ ἑννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας [ἀργούς], καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε
 7 ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα·
 8 καὶ ὃ ἐὰν ἡ δίκαιον, λήψεσθε. Ὁψίας δὲ γε-
 νομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρχάμενος ἀπὸ τῶν
 9 ἐσχάτων, ἕως τῶν πρώτων. Καὶ ἐλθόντες οἱ

XIX, 29. ὅστις) ὡς XX, 3. τρίτην) τὴν τρίτην

---

discipulis Iesu promissa. (Marc. 10, 17. Luc. 18, 18.)
 Parabola de operariis in vineâ, seu de iis, qui mercede cum deo quasi paciscuntur, et beneficia tam-

περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.
Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν, ὅτι πλείο- 10
να λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνά-
ριον. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἴκο- 11
δεσπότου, ἰ λέγοντες· Ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι 12
μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποί-
ησας, τοῖς βασιτάσας τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ
τὸν καύσωνα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἐνὶ αὐ- 13
τῶν· Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συν-
εφώνησάς μοι; Ἄρουν τὸ σὸν, καὶ ὑπάγε. Θέ- 14
λω δὲ τούτῳ τῷ ἔσχατῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· ἢ 15
οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ
ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός
εἰμι; Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ 16
οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί,
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Καὶ ἀναβαίντων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, 17
παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ
ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδου, ἀναβαίνομεν εἰς 18
Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδο-
θήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ
κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσου- 19
σιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μα-
στιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστήσεται.

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν 20
Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα

XX, 15. εἰ) ἢ

quam debita exigunt. XX, 17-28. Mors Christi
ante denunciata, et reditus in vitam. (Marc. 10, 32.
Luc. 18, 31.) Arrogantia filiorum Zebedaei repre-

- 21 καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ·
 Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ· Εἰπὲ, ἵνα καθίσωσιν
 οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου, εἰς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ
 22 εἰς ἐξ ἐνωπύμων σου, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀπο-
 κριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐκ οἶδατε τί αἰ-
 τεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλ-
 λω πίνειν; [ἢ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι,
 23 βαπτισθῆναι;] Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα. Καὶ
 λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε [καὶ
 τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσε-
 σθε]· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐνω-
 πύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοί-
 24 μασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. Καὶ ἀκούσαν-
 τες οἱ δέκα, ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελ-
 25 φῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς,
 εἶπεν· Οἶδατε, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κα-
 τακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιά-
 26 ζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς
 ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν
 27 διάκονος· καὶ ὅς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
 28 ἔστω ὑμῶν δοῦλος· ὥς περ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ
 δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.
 29 Καὶ ἐμπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχῶ,
 30 ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδὼν,
 δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκού-

XX, 21. ἐνωπύμων σου) ἐνωπύμων 22. ἢ τὸ)
 καὶ τὸ 26. ἔσται) δὲ ἔσται Ib. et vs.
 27. ἔστω) Alii: ἔσται *

σαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν, λέγον-
τες· Ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς Δαυΐδ! Ὁ δὲ 31
ὄχλος ἐπειμήσεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. Οἱ
δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς,
κύριε, υἱὸς Δαυΐδ! Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώ- 32
νησεν αὐτούς, καὶ εἶπε· Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;
Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν 33
οἱ ὀφθαλμοί. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἤψα- 34
το τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέ-
βλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἠκολούθησαν
αὐτῷ.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἤλ- XXI.
θον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τό-
τε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς, λέγων αὐ- 2
τοῖς· Πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναν-
τι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην,
καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.
Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τί, ἐρεῖτε· Ὅτι ὁ κύριος 3
αὐτῶν χρεῖαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστέλλει αὐ-
τούς. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ 4
τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· „Εὔπατε 5
τῇ θυγατρὶ Σιών· Ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχε-
ταί σοι, πραῦς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ
πῶλον, υἱὸν ὑποζυγίου.“) Πορευθέντες δὲ οἱ 6
μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐ-
τοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶ- 7
λον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐ-

XXI, 3. ἀποστέλλει) ἀποστελεῖ

nati. Marc. 10, 46. Luc. 18, 35. XXI, 1-22. Iesus
asino vectus, Hierosolyma ingreditur, ovante popu-

- 8 τῶν· καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. Ὁ δὲ πλεῖ-
 8 τος ὄχλος ἐστράψαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ
 ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δέν-
 9 δρων, καὶ ἐστρώγγυνον ἐν τῇ ὁδῷ. Οἱ δὲ ὄχλοι
 οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέ-
 γοντες· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ! εὐλογημένος
 ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου! Ὡσαννὰ ἐν τοῖς
 10 ὑψίστοις! Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱερο-
 σόλυμα, ἐδείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα· Τίς
 11 ἐστιν οὗτος; Ὁ δὲ ὄχλος ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν
 Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γα-
 12 λιλαιᾶς. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν
 [τοῦ θεοῦ], καὶ ἐξέβαλε πάντα τοὺς πωλούν-
 τας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τρα-
 πέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς κα-
 13 θέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς· καὶ λέ-
 γει αὐτοῖς· Γέγραπται· „Ὁ οἶκός μου, οἶκος
 προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε
 14 σπήλαιον ληστῶν.,, Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυ-
 φλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν
 15 αὐτούς. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ-
 ματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖ-
 16 δας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας· Ὡσαν-
 νὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ! ἠγανάκτησαν, ἡ καὶ εἶπον
 αὐτῷ· Αὐτοὺς τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰη-
 σοῦς λέγει αὐτοῖς· Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε
 „Ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κα-
 17 τηρεῖσω αἶνον;,· Καὶ καταλείπων αὐτούς, ἐξῆλ-

XXI, 7. ἐπεκάθισεν) ἐπεκάθισαν Ib. αὐτῶν.)

Alii: αὐτοῦ. Alii omittunt.

10: idem templo mercatores expellit ac numularios

θεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἡλι-
σθη ἐκεῖ.

Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπεί- 18
νασε. Καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἤλ- 19
θεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ
φύλλα μόνον· καὶ λέγει αὐτῇ· Μηκέτι ἐκ σοῦ
καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα! Καὶ ἐξηράνθη
παραχοῆμα ἢ συκῇ. Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ 20
ἐθαύμασαν, λέγοντες· Πῶς παραχοῆμα ἐξηράν-
θη ἢ συκῇ! Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ- 21
τοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ
μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσε-
τε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἶπητε· Ἀρθῆτι,
καὶ βλήθῃ εἰς τὴν θάλασσαν· γενήσεται. Καὶ 22
πάντα ὅσα ἂν αἰτήσῃτε ἐν τῇ προσευχῇ, πι-
στεύοντες, λήψετε.

Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλ- 23
θον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν
ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· 24
Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ λόγον ἑνᾶ· ὃν ἐὰν εἴπη-
τέ μοι, καὶ γὰρ ὑμῖν ἐρῶ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦ-
τα ποιῶ· Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ 25
οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ διαλογίζοντο
παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρα-
νοῦ· ἐρεῖ ἡμῖν· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐ-
τῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· φοβού- 26
μεθα τὸν ὄχλον· πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάν-

ficiu dira imprecatur. Marc. 11, 1. Luc. 19, 28. Io. 12,
12. [cf. Io. 2, 13.] XXI, 23-46. Iesus a primori-
bus populi captiose interrogatus, quaestionem propo-

- 27 νην ὡς προφήτην. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ
εἶπον· Οὐκ οἶδαμεν. Ἐφη αὐτοῖς καὶ αὐτός·
Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
28 ποιῶ. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἀνθρωπος εἶχε
τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε·
Τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί
29 μου. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐ θέλω· ὅστε-
30 ρον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε. Καὶ προσελθὼν
τῷ ἐτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶ-
31 πεν· Ἐγὼ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπῆλθε. Τίς ἐκ τῶν
δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; Λέγουσιν
αὐτῷ· Ὁ πρῶτος. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προά-
32 γουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Ἦλ-
θε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης,
καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ
πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ με-
33 τεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. Ἀλ-
λην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἀνθρωπος ἦν οἰκο-
δεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φρα-
γμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ λη-
ρὸν, καὶ ὠκοδόμησε πύργον· καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν
34 γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ
καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐ-
τοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς, λαβεῖν τοὺς καρπούς

XXI, 30. ἐτέρῳ) δευτέρῳ Ib. Ἐγὼ) Alii:
Ἐπάγω 32. οὐ) Alii: οὐδὲ 33. Ἀνθρω-
πος) Ἀνθρωπός τις

nit de auctoritate baptismatis Ioannei. Parabola de
duobus fratribus a patre in vineam missis: alia, de
servis asperrime tractatis ab operariis in vineâ, et de

αὐτοῦ· καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους 35
αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν
δὲ ἐλιθοβόλησαν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δού- 36
λους, πλείονας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν αὐ-
τοῖς ὡσαύτως. Ὑστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐ- 37
τοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων· Ἐντραπήσονται τὸν
υἱόν μου. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν, εἰ- 38
πον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦ-
τε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατὰσχωμεν τὴν
κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἐξέβα- 39
λον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. Ὅταν 40
οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει
τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; Λέγουσιν αὐτῷ· Κακοὺς 41
κακῶς ἀπολέσει αὐτούς· καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκ-
δώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν
αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Λέ- 42
γει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς
γραφαῖς· „Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦν-
τες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ
κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν
ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; „ Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι 43
ἄρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.
Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθή- 44
σεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι- 45
σαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν, ὅτι περὶ
αὐτῶν λέγει. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, 46
ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους· ἐπειδὴ ὡς προφῆτην
αὐτὸν εἶχον.

XXII. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐ-
 2 τοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων· Ὁμοιώθη ἡ βασι-
 λεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποί-
 3 ησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς
 δούλους αὐτοῦ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς
 4 τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. Πάλιν
 ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· Εἴπατε τοῖς
 κεκλημένοις· Ἴδου, τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα·
 οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ
 5 πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ
 ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον· ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον
 6 ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Οἱ δὲ λοι-
 ποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὑβρίσαν
 7 καὶ ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος,
 ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ,
 ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐ-
 8 τῶν ἐρέπρησε. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ·
 Ὁ μὲν γάμος ἐτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι
 9 οὐκ ἦσαν ἄξιοι. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξό-
 δους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὑρήτε, καλέσατε
 10 εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖ-
 νοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὑ-
 ρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ
 11 γάμος ἀνακειμένων. + Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς
 θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄν-
 12 θρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἐνδυμα γάμου· καὶ λέ-
 γει αὐτῷ· Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων

XXII, 7. ἐκεῖνος) Hoc omittitur in vulgg.

Alii: Ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη. * -

Marc. 11, 27 - c. 12, 12. Luc. 20, 1. XXII,
 1-14. Parabola de epulo regio, ab invitatis temere

ἐνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφिमώθη. Ἦ Τότε εἶπεν ὁ 13
 βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· Λήσαντες αὐτοῦ πόδας
 καὶ χεῖρας, ἔρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ
 σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
 ὁ βρυγμὸς τῶν ἐδόντων. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλη- 14
 τοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Τότε προσευθέντες οἱ Φαρισαῖοι, συμβού- 15
 λιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.
 Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν 16
 μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν, λέγοντες· Διδάσκαλε, οἶ-
 δαμεν, ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
 ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐ-
 δενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.
 Εἰπέ οὖν ἡμῖν, τί σοὶ δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι 17
 κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὐ; Γινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν 18
 πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε· Τί με πειράζετε ὑποκρι-
 ταί; Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κῆνσου. Οἱ 19
 δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. Καὶ λέγει αὐ- 20
 τοῖς· Τίτος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; Ἀέ- 21
 γουσιν αὐτῷ· Καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς·
 Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ
 τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμα- 22
 σαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδ- 23
 δουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν· καὶ
 ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋ- 24
 σῆς εἶπεν· „Εάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα,
 ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐ-

Ipse. XXII, 15 - 22. Quid Iesus Phariseis et
 Herodianis responderit de tributo interrogantibus im-
 peratori solvendo. Marc. 12, 13. Luc. 20, 20. XXII,
 23 - 33. Doctrina de mortuorum in vitam reditu contra

- τοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.,
 25 Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶ-
 τος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα,
 ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
 26 Ὅμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν
 27 ἑπτὰ. Ὅτερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.
 28 Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται
 29 γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. Ἀποκριθεὶς
 δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πλανᾶσθε, μὴ εἰδό-
 τες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.
 30 Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκ-
 γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ
 31 εἰσι. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ
 ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγον-
 32 τος· „Εγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς
 Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;,, Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς
 33 θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Καὶ ἀκούσαντες οἱ
 ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
 34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε
 τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό·
 35 καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειρά-
 36 ζων αὐτόν, καὶ λέγων· Διδάσκαλε, ποία ἐντο-
 37 λή μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐ-
 τῷ· „Αγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ
 τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ
 38 ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου., Αὕτη ἐστὶ πρώτη
 39 καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ·

XXII, 37. ἔφη) εἶπεν 39. ὁμοία αὐτῇ.)

Alii: ὁμοία, αὕτη

Sadducaeos e Mose confirmatur. Marc. 12, 18. Luc. 20, 27.
 XXII, 34 - 46. Praeceptum in lege divinâ maximum,

„Αγαπήσεις τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν. „ Ἐν 40 ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται.

Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτη- 41 σεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Τί ὑμῖν δοκεῖ 42 περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνας υἱὸς ἐστι; Λέγουσιν αὐτῷ· Τοῦ Δαυὶδ. Λέγει αὐτοῖς· Πῶς οὖν 43 Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ; λέγων· „Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δε- 44 ξιών μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπό- πόδιον τῶν ποδῶν σου. „ Εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ 45 αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; Καὶ οὐδεὶς 46 ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτόλμη- σέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐ- τὸν οὐκέτι.

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ XXIII. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἰ λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωϋ- 2 σέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν 3 τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦ- σι. Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβά- 4 στακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. Πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι 5 πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν· φιλοῦσί τε τὴν 6 πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτό-

(Marc. 12, 28. conf. Luc. 10, 25.) Messias, Davi- des, idemque Davidis dominus. Marc. 12, 35. Luc. 20, 41. XXIII. Phariseorum notatur vanitas, arro-

- 7 καθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπα-
 σμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν
 8 ἀνθρώπων, ῥαββί, ῥαββί. Ὑμεῖς δὲ μὴ κλη-
 θῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς
 9 [ὁ Χριστός]· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. Καὶ
 πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ
 10 ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μηδὲ
 κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γάρ ὑμῶν ἐστιν ὁ κα-
 11 θηγητὴς, ὁ Χριστός. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται
 12 ὑμῶν διάκονος. Ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, τα-
 πεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψω-
 θήσεται.
- 13 Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι,
 ὑποκριταί! ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χη-
 ρῶν, καὶ προσφάσι μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ
 14 τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. Οὐαὶ
 ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί! ὅτι
 κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν
 τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ
 15 τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Οὐαὶ
 ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί! ὅτι
 περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι
 ἓνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν
 16 υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδη-
 γοὶ τυφλοί! οἱ λέγοντες· Ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ
 ναῶ, οὐδέν ἐστιν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χυρῶ
 17 τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ καὶ τυφλοί! τίς γὰρ

XXIII, 8. καθηγητὴς) *Alii*: διδάσκαλος *

13. 14. *Haec transposita sunt commata.* 14.

μακρὰ) *Alii*: μακροῖ

gantia, simulatio, legum perversa interpretatio et

μείζων ἐστίν; ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ νοῦς ὁ ἀγιάζων
τὸν χρυσόν; Καί· Ὁς ἐὰν ὁμώσει ἐν τῷ θυσια- 18
στηρίῳ, οὐδὲν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμώσει ἐν τῷ δώ-
ρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ καὶ τυ- 19
φλοὶ! τί γὰρ μείζων; τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστή-
ριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; Ὁ οὖν ὁμώσας ἐν 20
τῷ θυσιαστηρίῳ, ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ὁ ὁμώσας ἐν τῷ νοῷ, 21
ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν·
καὶ ὁ ὁμώσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁμνύει ἐν τῷ θρό- 22
νῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐ-
τοῦ. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, 23
ὑποκριταί! ὅτι ἀποδεκάζετε τὸ ἡδύοσμον, καὶ
τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βα-
ρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον,
καὶ τὴν πίστιν. Ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι, καὶ κἀκεῖνα
μὴ ἀφίεναι. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ! οἱ διωλλίζοντες τὸν 24
κώωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες! Οὐαὶ 25
ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί! ὅτι
καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πα-
ροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ
ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλέ! καθάρισον πρῶτον τὸ 26
ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γέ-
νηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. Οὐαὶ 27
ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί! ὅτι
παρομοιάζετε τάφοις κεκοσμημένοις, οἵτινες ἔξω-
θεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Οὕτω 28

XXIII, 21. κατοικήσαντι) κατοικοῦντι 23. δὲ
ἔδει) ἔδει 25. ἀδικίας.) ἀκρασίας. Alii aliter.

multiplex abusus, (qui exemplis illustratur,) item

καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
 δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἔστε ὑποκρίσεως καὶ
 29 ἀνομίας. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρι-
 σαῖτοι, ὑποκριταί! ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
 τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δι-
 30 καίων, καὶ λέγετε· Εἰ ἡμεῖς ἐν ταῖς ἡμέραις
 τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεῖς κοινωνοὶ αὐ-
 31 τῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. Ὡστε μαρτυ-
 ρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοὶ ἔστε τῶν φονευσάντων
 32 τοὺς προφῆτας. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέ-
 33 τρον τῶν πατέρων ὑμῶν. Ὁφεις! γεννήματα
 ἐχιδνῶν! πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέν-
 34 νης; Διὰ τοῦτο, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς
 προφῆτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς· καὶ ἔξ
 αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἔξ αὐ-
 τῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ
 35 διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· ὅπως ἔλθῃ ἐφ'
 ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς,
 ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβὲλ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵμα-
 τος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε με-
 36 ταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀμὴν λέγω
 ὑμῖν, ὅτι ἤξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.
 37 Ἱερουσαλὴμ! Ἱερουσαλὴμ! ἣ ἀποκτείνουσα
 τοὺς προφῆτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλ-
 μένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγα-
 γεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ

XXIII, 30. ἡμεῖς, *bis.*) ἡμεῖς 35. υἱοῦ Βα-
 ραχίου *omittunt quidam.* 36. ὅτι ἤξει) ἤξει
 37. ἀποκτείνουσα) *Alii hic et alibi: ἀπο-
 κτείνουσα f. ἀποκτείνουσα **

νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας; καὶ οὐκ ἠθελή-
σατε! Ἴδου, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 38
Λέγω γὰρ ὑμῖν· Οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπᾶρτι, ἕως ἂν εἴ- 39
πητε· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου!

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ XXIV.
ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιθεῖ-
σαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 2
εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον,
ὃς οὐ καταλυθήσεται. Καθημένου δὲ αὐτοῦ 3
ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες· Εἶπε ἡμῖν, πότε
ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρου-
σίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος; Καὶ ἀπο- 4
κριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Βλέπετε, μὴ τις
ὑμᾶς πλανήσῃ. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ 5
ὀνόματί μου, λέγοντες· Ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός·
καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. Μελλήσετε δὲ ἀκούειν 6
πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ θρο-
εῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· ἀλλ' οὐπω ἐστὶ
τὸ τέλος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, 7
καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ,
καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ, κατὰ τόπους. Πάντα 8
δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὧδίνων. Τότε παραδώσουσιν 9

XXIV, 1. ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ·) *Alii*: ἀπὸ
τοῦ ἱεροῦ, ἐπορεύετο· * 2. Οὐ βλέπετε)
Alii: Βλέπετε *Ib.* ὃς οὐ) ὃς οὐ μὴ

Sera. Marc. 12, 38. Luc. 20, 46. (cfr. Luc. 11, 46.)
XXIV. XXV. *Responsio Iesu ad quaestionem discipulo-
rum duplicem: (XXIV, 3.) ad primam, c. XXIV-XXV,
30., de excidio templi et Hierosolymorum. (Fal-*

ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ
 ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ
 10 τὸ ὄνομά μου. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολ-
 λοί· καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσου-
 11 σιν ἀλλήλους· καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερ-
 12 θήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς· καὶ διὰ τὸ
 πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη
 13 τῶν πολλῶν· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος
 14 σωθήσεται. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγ-
 γέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς
 μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἦξει τὸ
 15 τέλος. Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρη-
 μώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου,
 ἔστω· ἐν τόπῳ ἁγίῳ, (ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω!)
 16 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη·
 17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἄραι τὰ
 18 ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ
 ἐπιστρεψάτω ὀπίσω, ἄραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.
 19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλα-
 20 ζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις! Προσεύχεσθε
 δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μη-
 21 δὲ σαββάτῳ. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη,
 οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν,
 22 οὐδ' οὐ μὴ γένηται. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν
 αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθῃ πᾶσα σὰρξ·
 διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέ-
 23 ραι ἐκεῖναι. Τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἰδοὺ,
 24 ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε. Ἐγερ-

XXIV, 9. πάντων τῶν) πάντων 17. τὰ ἐκ)
 τι ἐκ 20. σαββάτῳ.) ἐν σαββάτῳ.

θήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. Ἰδοὺ, 25
 προεῖρηκα ὑμῖν. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· Ἰδοὺ, 26
 ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ· μὴ ἐξέλθῃτε. Ἰδοὺ, ἐν τοῖς
 ταμείοις· μὴ πιστεύσῃτε. Ὡς περ γὰρ ἡ ἀστραπή 27
 ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυ-
 σμῶν· οὕτως ἐστὶ καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
 ἀνθρώπου. Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτώμα, ἐκεῖ 28
 συναχθήσονται οἱ ἄετοί. Ἐνθὺς δὲ μετὰ 29
 τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὃ ἥλιος σκοτι-
 σθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐ-
 τῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,
 καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.
 Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν- 30
 θρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶ-
 σαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὕβονται τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρα-
 νοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ ἀπο- 31
 σταλεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φω-
 νῆς μεγάλης· καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς
 αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐ-
 ρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τῆς σικκῆς 32
 μάθετε τὴν παραβολὴν· ὅταν ᾖδῃ ὁ κλάδος αὐ-
 τῆς γένηται ἀπαλός, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώ-
 σκετε, ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, 33
 ὅταν ἴδῃτε πάντα ταῦτα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγὺς
 ἐστὶν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρ- 34
 ἔλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένῃ-

XXIV, 32. ἐκφύῃ) Alii: ἐκφυῇ

Christi adventus ad poenas exigendas; cuius tamen

35 ται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται· οἱ δὲ
 36 λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Περὶ δὲ τῆς
 ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδείς οἶδεν, οὐδὲ οἱ
 ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ ὁ μόνος.
 37 Ὡςπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ
 38 ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὡςπερ
 γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυ-
 σμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ
 ἐγκαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς
 39 τὴν κιβωτὸν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἥλθεν
 ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται
 40 καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τά-
 τε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἄγρῳ· ὁ εἰς παραλαμβάνε-
 41 νεται, καὶ ὁ εἰς ἀφίεται. Δύο ἀλήθουσai ἐν
 τῷ μύλῳ· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίε-
 42 ται. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ὥρα
 43 ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκε-
 τε, ὅτι, εἰ ᾗδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακῇ
 ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ
 44 ἂν εἶασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Διὰ
 τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἑτοιμοί· ὅτι, ἡ ὥρα
 45 οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Τίς
 ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν
 κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπέας
 αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν και-
 46 ρῷ; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ
 47 κύριος αὐτοῦ εὐρήσῃ ποιοῦντα οὕτως. Ἀμὴν
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ

XXIV, 35. παρελεύσεται·) παρελεύσονται· 36.

ὥρας) τῆς ὥρας (Ib. μόνος.) μου μόνος.

ignota dies. Parabola Christi, de seruo fideli et

καταστήσει αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦ- 48
 λος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζεῖ ὁ
 κύριός μου ἔλθειν· καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς 49
 συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πόνῃ μετὰ τῶν
 μεθυόντων· ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου 50
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ
 γινώσκει· καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέ- 51
 ρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται· ἐκεῖ
 ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
 των. ✕ Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν XXV.
 οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
 λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ
 νυμφίου. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, 2
 καὶ αἱ πέντε μωραί. Αἵτινες μωραί, λαβοῦσαι 3
 τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυ-
 τῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν 4
 τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐ-
 τῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν 5
 πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυ- 6
 γὴ γέγονεν· Ἴδου, ὁ νυμφίος ἔρχεται! ἐξέρχε-
 σθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ! Τότε ἠγέρθησαν πᾶ- 7
 σαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς
 λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις 8
 εἶπον· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ
 λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. Ἀπεκρίθησαν δὲ 9
 αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· Μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν

XXIV, 49. συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ
 πόνῃ) συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν
 XXV, 2. καὶ αἱ πέντε) καὶ πέντε 3. αὐ-
 τῶν) ἑαυτῶν

male fido; de decem virginibus sponso obviis, par-

- καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦν-
 10 τας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ
 αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἑτοι-
 μοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ
 11 ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ
 λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι· Κύριε, κύριε, ἄνοι-
 12 ξον ἡμῖν! Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω
 13 ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ
 οἶδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν [ἐν ᾗ ὁ υἱὸς
 14 τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται]. Ὡς περ γὰρ ἄν-
 θρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους,
 15 καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ· καὶ
 ὃ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ὃ δὲ δύο, ὃ δὲ
 ἓν· ἐκάστω κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδή-
 16 μυσεν εὐθέως. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαν-
 τα λαβὼν, ἐργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν
 17 ἄλλα πέντε τάλαντα. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο,
 18 ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. Ὁ δὲ τὸ ἓν λα-
 βὼν, ἀπελθὼν ὠρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε
 19 τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον
 πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ
 20 συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ
 πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε
 τάλαντα, λέγων· Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρ-
 ἔδωκας· ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ'
 21 αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε
 ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολ-
 λῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ

XXV, 9. πορεύεσθε) πορεύεσθε δὲ 16. ἐποίη-
 σεν) Alii: ἐκέρδησεν 21. Ἐφη) Ἐφη δὲ

tim providis, partim improvidis: alia parabola, de lucro

κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τά- 22
λαντα λαβὼν, εἶπε· Κύριε, δύο τάλαντά μοι
παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπὶ
αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε 23
ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστὸς, ἐπὶ πολ-
λῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον 24
εἰληφώς, εἶπε· Κύριε, ἔγνων σε, ὅτι σκληρὸς
εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἐσπείρας, καὶ
συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεῖς, 25
ἀπελθὼν ἐκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε,
ἔχεις τὸ σόν. Αποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶ- 26
πεν αὐτῷ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἦδαις,
ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἐσπείρα, καὶ συνάγω ὅθεν
οὐ διεσκόρπισα; Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν 27
μου τοῖς τραπέζίταις· καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην
αὐτὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. Ἀρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ 28
τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.
Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσεύ- 29
θήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὁ ἔχει,
ἀρθηθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον 30
ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται
ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ 31
δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ [ἅγιοι] ἄγγελοι
μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐ-
τοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάν- 32
τα τὰ ἔθνη· καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων,

XXV, 30. ἐκβάλετε) ἐκβάλλετε

e talentis faciendo. Luc. 19, 11.) Marc. 13. Luc. 21, 5.
XXV, 31-46. Respondet Iesus ad quaestionem Aposto-

- ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν
 33 ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν
 34 αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἐωνύμων. Τότε
 ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε,
 οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε
 τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβο-
 35 λῆς κόσμου. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι
 φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην,
 36 καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ περιβάλετέ
 με· ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλα-
 37 κῇ ἤμην, καὶ ἦλθατε πρὸς με. Τότε ἀποκρι-
 θήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· Κύριε, πό-
 τε σὲ εἶδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ δι-
 38 ψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἶδομεν ξέ-
 νον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν, καὶ περιβά-
 39 λομεν; πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλα-
 40 κῇ, καὶ ἦλθομεν πρὸς σε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
 βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον
 ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν
 41 ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ
 τοῖς ἐξ ἐωνύμων· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κα-
 τηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμα-
 σμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.
 42 Ἐπείνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν·
 43 ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην,
 καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ οὐ περιβά-
 λετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπε-
 44 σκέψασθέ με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοί,

XXV, 36. ἦλθατε) ἦλθετέ 44. καὶ αὐτοὶ) αὐ-
 τῷ καὶ αὐτοὶ

lorum alteram, de fine mundi et iudicio novissimo a
 se habendo. Beatitas proborum; improborum mise-

λέγοντες· Κύριε, πότε σὲ εἶδομεν πεινῶντα, ἢ
διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν
φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; Τότε ἀπο- 45
κριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχί-
στων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσον- 46
ται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς
ζωὴν αἰώνιον.

Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάν- XXVI.
τας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ· Οἴδατε, ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα 2
γίνεται· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται
εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- 3
ματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐ-
λὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα· καὶ 4
συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατή-
σωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν. Ἐλεγον δέ· Μὴ ἐν τῇ 5
ἐορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν 6
οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ 7
γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ
κατέχευεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.
Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν, 8
λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; Ἡδύνατο 9
γὰρ τοῦτο [τὸ μύρον] πρᾶθῆναι πολλοῦ, καὶ

XXVI, 4. δόλῳ κρατήσωσι) κρατήσωσι δόλῳ

---

ria sempiterna. XXVI, 1-16. Confilia sacerdotum
senatorumque de Iesu interimendo. Idem Bethaniae
a muliere in convivio ungitur. (Marc. 14, 1. Io. 12, 1.)

- 10 δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. Γινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς,
εἶπεν αὐτοῖς· Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί;
11 ἔργον γὰρ καλὸν ἐργάσατο εἰς ἐμέ. Πάντοτε
γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν· ἐμὲ δὲ
12 οὐ πάντοτε ἔχετε. Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύ-
ρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐν-
13 ταφιάσαι με ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου
ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ
κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη, εἰς
μνημόσυνον αὐτῆς.
- 14 Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγό-
μενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,
15 εἶπε· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν πα-
ραδώσω αὐτόν; Οἱ δὲ ἔσθησαν αὐτῷ τριάκοντα
16 ἀργύρια. Καὶ ἀπὸ τότε ἐξήτει ἐνκαιρίαν, ἵνα
αὐτὸν παραδῶ.
- 17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁγίων πρὸς ἦλθον οἱ
μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ. Πού θέ-
18 λεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; Ὁ δὲ
εἶπεν· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα,
καὶ εἵπατε αὐτῷ· Ὁ διδάσκαλος λέγει· Ὁ και-
ρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σε ποιῶ τὸ πά-
19 σχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. Καὶ ἐποίησαν οἱ
μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ
20 ἠτοίμασαν τὸ πάσχα. Ὁψίας δὲ γενομένης,
21 ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιόντων αὐ-
τῶν, εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰς ἕξ ὑμῶν
22 παραδώσει με. Καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρ-

XXVI, 9. τοῖς πτωχοῖς.) πτωχοῖς.

Illius proditor, Iudas. Marc. 14, 10. Luc. 22, 1.
XXVI, 17 - 29. Christus in paschali convivio

ξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· Μήτι ἐγώ
 εἰμι, κύριε; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ὁ ἐμβά- 23
 ψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός
 με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπά- 24
 γει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ
 ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 παραδίδεται! καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη
 ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος! Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας, ὁ 25
 παραδιδούς αὐτὸν, εἶπε· Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαβ-
 βί; Λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ 26
 αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλο-
 γήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ
 εἶπε· Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.
 Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδω- 27
 κεν αὐτοῖς, λέγων· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦ- 28
 τὸ γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθή-
 κης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν
 ἁμαρτιῶν. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίνω ἀπάρ- 29
 τι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν
 καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.

Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν 30
 ἐλαιῶν. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πάντες 31
 ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
 ταύτῃ. Γέγραπται γάρ· „Πατάξω τὸν ποιμέ-
 να, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποι-
 μνης.„ Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω 32
 ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέ- 33

XXVI, 26. εὐλογήσας) Alii: εὐχαριστήσας *

sacram coenam in sui memoriam instituit. Marc. 14,
 12. Luc. 22, 7. XXVI, 30-36. Petro lapsus prae-

- τρος εἶπεν αὐτῷ· Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
 34 ἐν σοὶ, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. Ἐφη
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ
 τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τοὺς ἀπαρνή-
 35 σῃ με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Καὶν δέη με
 σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
 Ὅμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.
 36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χω-
 ρίον λεγόμενον Γεθσημανῇ, καὶ λέγει τοῖς μα-
 37 θηταῖς· Καθίσατε αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπελθὼν προς-
 εὔξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ
 τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ
 38 ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν
 ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε, καὶ
 39 γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. Καὶ προελθὼν μικρὸν,
 ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, προσευχόμενος, καὶ
 λέγων· Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέ-
 τω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλήν οὐχ ὡς
 40 ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς
 μαθητάς, καὶ εὕρισκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ
 λέγει τῷ Πέτρῳ· Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν
 41 ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε καὶ
 προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν·
 τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.
 42 Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσεήρξατο, λέ-
 γων· Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ πο-
 τήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίοω,

XXVI, 33. Εἰ πάντες) Εἰ καὶ πάντες 35. δὲ
 καὶ) καὶ 36. Γεθσημανῇ) Alii: Γεθσημα-
 νεὶ * 39. προελθὼν) Alii: προσελθὼν

dicitur. Animi anxietas et supplicatio Iesu in horto.

γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Καὶ ἐλθὼν εὗρίσκει 43
αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· (ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ
ὀφθαλμοὶ βεβαρηνένοι·) καὶ ἄφεις αὐτοὺς, 44
ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐ-
τὸν λόγον εἰπὼν. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μα- 45
θητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ
λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε; ἰδού, ἤγγικεν ἡ ὥρα,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς χεῖ-
ρας ἁμαρτωλῶν. Ἐγείρεσθε! ἄγωμεν! ἰδού, ἤγ- 46
γικεν ὁ παραδιδούς με.

Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδού, Ἰούδας, 47
εἷς τῶν δώδεκα, ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἁρ-
χιερῶν καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ πα- 48
ραδιδούς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων·
Ὅν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.
Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ, εἶπε· Χαῖρε, 49
ῥαββί. Καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς 50
εἶπεν αὐτῷ· Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρε; Τότε προσ-
ελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν,
καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. Καὶ ἰδού, εἷς τῶν 51
μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν
μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ
ἁρχιερέως, ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. Τότε λέ- 52
γει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Απόστρεψόν σου τὴν μά-
χαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λα-
βόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. Ἡ 53

XXVI, 50. ἐφ' ὃ) ἐφ' ᾧ 52. ἀπολοῦνται.)

Alii: ἀποθανοῦνται.

Discipulorum sopor. Iesus, ab Iudá proditus, capi-
tur. Servus a Petro vulneratus. Marc. 14, 26.

δοκαῖς, ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν
 πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώ-
 54 δεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Πᾶς οὖν πληρωθῶσιν
 55 αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; Ἐν ἐκεί-
 νῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· Ὡς
 ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων,
 συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεξό-
 μην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ
 56 με· τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ
 γραφαί τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάν-
 τες ἀφέντες αὐτὸν, ἔφυγον.

57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν, ἀπήγαγον
 πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμμα-
 58 τεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. Ὁ δὲ Πέ-
 τρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς
 ἀνλῆς τοῦ ἀρχιερέως· καὶ εἰσελθὼν ἔσω, ἐκά-
 59 θητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος. Οἱ
 δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον
 ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ,
 60 ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν· καὶ οὐχ εὔρον. Καὶ
 πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὔ-
 ρον. Ὑστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομαρτυ-
 61 ρες, ἔειπον· Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλῦσαι
 τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰ-
 62 κοδομῆσαι αὐτόν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶ-
 πεν αὐτῷ· Οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοί σου κατα-

XXVI, 59. θανατώσωσιν αὐτόν) αὐτόν θα-
 νατώσωσι· 60. Καὶ alterum, et οὐχ εὔρον
 alterum, omittunt alii.

Luc. 22, 31. Io. 18, 1. XXVI, 57 - 75. Ie-
 sus Caiphae et synedrio sistitur, accusatur,

μαρτυροῦσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ἀπο- 63
κριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· Ἐξορκίζω σε
κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζᾶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ
σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Λέγει αὐτῷ 64
ὁ Ἰησοῦς· Σὺ εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι
ἔμεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐν
δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νε-
φελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέδρῳξε 65
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων· Ὅτι ἐβλασφήμησε· τί
ἐτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε, νῦν ἠκούσατε
τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ. Τί ὑμῖν δοκεῖ; Οἱ δὲ 66
ἀποκριθέντες εἶπον· Ἐνοχὸς θανάτου ἐστί. Τό- 67
τε ἐνέπτυσαν αἱς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολά-
φισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐξοράπισαν, ἰ λέγοντες· Προ- 68
φήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παῖσας σε;

Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ 69
προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα· Καὶ σὺ
ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. Ὁ δὲ ἠρνήσα- 70
το ἔμπροσθεν αὐτῶν πάντων, λέγων· Οὐκ οἶδα
τί λέγεις. Ἐξελθόντα δὲ αὐτόν εἰς τὸν πυλῶνα, 71
εἶδεν αὐτόν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· Καὶ οὗτος
ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Καὶ πάλιν ἠρνή- 72
σατο μεθ' ὅρκου· Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρώπον.
Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες, εἶπον 73
τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ
ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. Τότε ἤρξατο κατα- 74
θεματίζειν, καὶ ὀμνύειν· Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἀν-

XXVI, 70. αὐτῶν πάντων) πάντων 71. τοῖς
ἐκεῖ· Καὶ Ἀλλί: αὐτοῖς· Ἐκεῖ καὶ 74. κα-
ταθεματίζειν) καταναθεματίζειν

condemnatur. Petrus pernegat, se novisse Iesum.

75 θρωπον. Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. ' Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ, εἰρηκότος αὐτῷ. ' Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρνήσῃ με. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

XXVII. *Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ*
 2 *κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν. Καὶ δῆσαντες αὐτόν, ἀπήγαγον· καὶ παρέδωκαν αὐτόν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.*

3 *Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτόν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέ-*
 4 *ροις, ' λέγων· Ἡμαρτον, παραδοὺς αἷμα ἁθῶν.*
 5 *Οἱ δὲ εἶπον· Τί πρὸς ἡμᾶς; Σὺ ὄψει. ' Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε· καὶ*
 6 *ἀπελθὼν, ἀπήγγεστο. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον· Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ*
 7 *εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι. Συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν*
 8 *ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως*
 9 *τῆς σήμερον. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος· „Καὶ ἔλαβον*
 10 *τὰ τριάκοντα ἀργύρια, — τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, — καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως· καθὰ συνέταξέ μοι κύριος. „*

XXVII, 9. *Ἰερεμίου quidam om. Alii: Ζαχαρίου*

Marc. 14, 54. Luc. 22, 54. Io. 18, 13. **XXVII,**
 1-10. Iesus Pilato traditus. Marc. 15, 1. Luc. 23, 1.
 Io. 18, 28. Interitus Iudae funestus. Act. 1, 18.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμό- 11
 νος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων·
 Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 ἔφη αὐτῷ· Σὺ λέγεις. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖ- 12
 σθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρε-
 σβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Τότε λέγει αὐτῷ 13
 ὁ Πιλάτος· Οὐκ ἀκούεις, πόσα σου καταμαρ-
 τυροῦσι; Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἐν 14
 ῥῆμα· ὥστε θαυμάζουσιν τὸν ἡγεμόνα λίαν. Κα- 15
 τὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα
 τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ᾔθελον. Εἶχον δὲ τότε 16
 δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν. Συν- 17
 ηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος·
 Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν; ἢ Ἰη- 18
 σοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν; Ἦδει γὰρ, ὅτι 18
 διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. Καθημένου 19
 δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς
 αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα· Μηδὲν σοι καὶ
 τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον
 καὶ ὄναρ δι' αὐτόν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ 20
 πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσων-
 ται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.
 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα 21
 θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶ-
 πον· Βαραββᾶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τί 22
 οὖν ποιήσω Ἰησοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν;

XXVII, 11. ἔστη) *Alii*: ἐστάθη 16. et 17.
 Βαραββᾶν) *Alii*: Ἰησοῦν Βαραββᾶν *

XXVII, 11-31. Apud Pilatum Christus accusatur. Huius
 silentium. Consilium de absolvendo Barabbâ latrone.
 Pilato uxor infomnium nunciat. Tergiversatio Pilati.

- 23 Λέγουσιν αὐτῷ πάντες· Σταυρωθήτω! Ὁ δὲ
 ἡγεμὼν ἔφη· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ
 24 περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες· Σταυρωθήτω! Ἰδὼν
 δὲ ὁ Πιλάτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον
 θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ, ἀπενίψατο τὰς
 χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων· Ἀθῶός εἰμι
 ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς
 25 ὁψεσθε. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε· Τὸ
 αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν!
 26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν· τὸν δὲ Ἰη-
 σοῦν φραγελλῶσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ.
 27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλα-
 βόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγα-
 28 γον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν· καὶ ἐκδύσαν-
 τες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην·
 29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν
 ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν
 δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν
 αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες· Χαῖρε, ὁ βα-
 30 σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐ-
 τὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν
 31 κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέ-
 δυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν
 τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ
 σταυρῶσαι.
 32 Ἐξερχόμενοι δὲ, εὔρον ἄνθρωπον Κυρη-
 ναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν,
 33 ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐλθόντες εἰς

Christus condemnatus: flagris caesus: a militibus delusus. Marc. 15, 1. Luc. 23, 1. Io. 18, 28 - c. 19, 16.
 XXVII, 32 - 49. Iesus in cruce suffigitur, medius inter

τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, (ὅ ἐστι, λεγόμενος
κρανίου τόπος,) ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ 34
χολῆς μειγμένον· καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε
πιεῖν. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διμερίσαντο τὰ 35
ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· [ἵνα πληρωθῇ
τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου· „Διμερίσαντο τὰ
ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου
ἐβάλον κλῆρον· „] καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν 36
ἐκεῖ. Καὶ ἐπέθηκεν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ 37
τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· „Οὗτός ἐστιν
Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. „ Τότε σταυ- 38
ροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί· εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ
εἷς ἐξ ἐωνύμων. Οἱ δὲ παραπορευόμενοι 39
ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐ-
τῶν, ' καὶ λέγοντες· Ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ 40
ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν· εἰ
υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάρβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν 41
γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων, ἔλεγον· Ἄλλους 42
ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι! εἰ βασιλεὺς
Ἰσραὴλ ἐστὶ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,
καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ. Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν· 43
ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν! εἶπε γάρ·
Ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταί οἱ 44
συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτόν. Ἀπὸ 45

XXVII, 33. ὅ ἐστι) ὅς ἐστι Ib. λεγόμενος)

Alii om. Alii: λεγόμενον 34. ὄξος) Alii: οἶνον

41. πρεσβυτέρων) Addunt alii: καὶ Φαρισαίων

42. ἐπ' αὐτῷ.) αὐτῷ. 44. αὐτόν.) αὐτῷ.

duo latrones. Vestes eius dispertitae. Elogium supra
caput positum. Probra ac ludificatio. Tenebrae in

δὲ ἐκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν
 46 γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης. Περὶ δὲ τὴν ἐννάτην
 ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων·
 Ἠλί! ἡλί! λαμὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἐστι· Θεέ
 47 μου! Θεέ μου! ἵνατί με ἐγκατέλιπες; Τινὲς δὲ
 τῶν ἐκεῖ ἐστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον· Ὅτι Ἠλίαν
 48 φωνεῖ οὗτος. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἰς ἕξ αὐ-
 τῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ
 49 περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν. Οἱ δὲ λοι-
 ποὶ ἔλεγον· Ἀφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας
 σῶσων αὐτόν.

50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κραῖας φωνῇ μεγά-
 51 λῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. Καὶ ἰδού, τὸ κατα-
 πέτασμα τοῦ ναοῦ ὀσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνω-
 θεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσεισθη, καὶ αἱ πέτραι
 52 ἐσχίσθησαν· καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν, καὶ
 πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγέρθη,
 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων, μετὰ τὴν ἔγερ-
 σιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
 54 ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος καὶ
 οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν
 σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα,
 55 λέγοντες· Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος! Ἦσαν
 δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦ-
 σαι· αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γα-
 56 λιλαιᾶς, διακοροῦσαι αὐτῷ. Ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ
 Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰω-
 σὴ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

---

terrâ. Marc. 15, 21. Luc. 23, 26. Io. 19, 16,
 XXVII, 50-66. Iesus moritur. Terrae motus, alia-
 que portenta. Mulieres iuxta crucem adstantes.

Ὁψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος 57
 πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦτομα Ἰωσήφ, ὃς
 καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ. Οὗτος προς- 58
 ἐλθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾗτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰη-
 σοῦ. Τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ
 σῶμα. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ, ἐνετύλι- 59
 ξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν
 τῷ καιῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ
 πέτρᾳ· καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ
 τοῦ μνημείου, ἀπ᾿ἦλθεν. Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ 61
 Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι
 ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρα- 62
 σκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι-
 σαῖοι πρὸς Πιλάτον, ᾠέγοντες· Κύριε, ἐμνή- 63
 σθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἐτι ζῶν· Με-
 τὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Κέλευσον οὖν ἀσφα- 64
 λισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή-
 ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ [νυκτὸς], κλέ-
 ψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ· Ἠγέρθη ἀπὸ
 τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν
 τῆς πρώτης. Ἐφη αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Ἐχετε κου- 65
 στωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. Οἱ 66
 δὲ πορευθέντες ἠσφάλισαντο τὸν τάφον, σφραγί-
 σαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Ὁψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς XXVIII.
 μίαν σαββάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ

XXVII, 65. Ἐφη) Ἐφη δὲ

Corpus Christi sepulcro Iosephi conditur. (Marc. 15,
 38. Luc. 23, 45. Io. 19, 30.) Sepulcrum custoditum
 vigiliis, et obsignatum. XXVIII. Christi reditus in

- 2 ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ
 ἰδού, σεισμός ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυ-
 ρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε
 τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω
 3 αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ
 4 τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὥσει χιών. Ἀπὸ δὲ τοῦ
 φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγέ-
 5 ροντο ὥσει νεκροί. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος
 εἶπε ταῖς γυναιξί· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα
 6 γὰρ, ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. Οὐκ
 ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε. Δεῦτε,
 7 ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. Καὶ τα-
 χὺν πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι
 ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδού, προάγει
 ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.
 8 Ἰδού, εἶπον ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ
 τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης,
 9 ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Ὡς
 δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
 καὶ ἰδού, ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων·
 Χαίρετε. Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ
 10 τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. Τότε λέ-
 γει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε,
 ἀπαγγεῖlate τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν
 εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ με ὄψονται.
 11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού, τιπὲς τῆς
 κουσιωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν

XXVIII, 9. Ὡς.... μαθηταῖς αὐτοῦ,) Haec
 quidam omittunt.*

---

vitam. Angelus ad sepulcrum. Custodum pavor. Mu-
 lieres miraculi nunciae: iisdem Iesus obvius. Sepulcri

τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. Καὶ συν- 12
αχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε
λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώ-
ταις, ἵ λέγοντες· Εἴπατε, Ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐ- 13
τοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτόν; ἡμῶν
κοιμωμένων. Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ 14
ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν, καὶ ὑμᾶς ἀμε-
ρίμνους ποιήσομεν. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, 15
ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφημίσθη ὁ λό-
γος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον.

Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν 16
Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰη-
σοῦς. Καὶ ἰδόντες αὐτόν, προσεκύνησαν αὐτῷ· 17
οἱ δὲ ἐδίστασαν. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐλά- 18
λησεν αὐτοῖς, λέγων· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες μαθητεύ- 19
σατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ
ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα 20
ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ μετ' ὑμῶν εἰ-
μι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ
αἰῶνος. [Ἀμήν.]

XXVIII, 12. Πορευθέντες) Πορευθέντες οὖν
Alii: Πορευθέντες νῦν

---

custodes munere corrupti. Christi mandata de bapti-
zandis et instituendis gentibus. Suum ille patrocinium
promittit ecclesiae. Marc. 16. Luc. 24. Io. 20. 21.

ΕΤΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

1. Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ
2 τοῦ θεοῦ. Ὡς γέγραπται ἐν Ἠσαΐα τῷ προ-
φήτῃ· — „Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστελλῶ τὸν ἄγγελόν
3 μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν
τῇ ἐρήμῳ· Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου! ἐν-
4 θείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ!,, — ἐγένετο
Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων
5 βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν. Καὶ
ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα,
καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται πάντες· καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν
τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμε-
6 νοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἦν δὲ Ἰωάννης ἐν-
δεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώηνν δερματί-
νην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔσθίων ἀκρίδας
7 καὶ μέλι ἄγριον. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων· Ἔρχεται
ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκα-
νὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων
8 αὐτοῦ. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐ-
τὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

1, 2. Ἠσαΐα τῷ προφήτῃ·) τοῖς προφήταις·
5. Ἱεροσολυμίται πάντες· καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν)
Ἱεροσολυμίται· καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν

Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἤλ- 9
θεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην. Καὶ 10
εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζο-
μένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα, ὡσεὶ πε-
ριστερὰν, καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν. Καὶ φωνὴ ἐγέ- 11
νετο ἐκ τῶν οὐρανῶν. „Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ
ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.„

Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς 12
τὴν ἔρημον. Καὶ ἦν [ἐκεῖ] ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέ- 13
ρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατα-
νᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι
διηκόνουν αὐτῷ.

Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην, 14
ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κηρύσσων
τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέ- 15
γων· Ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε, καὶ πιστεύετε
ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν 16
θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε Σίμωνα καὶ Ἀν-
δρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀμφιβάλλοντας ἀμφί-
βληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. Καὶ 17
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ
ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλιεῖς ἀνθρώπων. Καὶ 18
εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν

I, 16. Περιπατῶν δὲ) *Alii*: Καὶ παράγων *
Ib. αὐτοῦ,) *Alii*: τοῦ Σίμωνος, *Alii*: αὐτοῦ
τοῦ Σίμωνος, * Ib. ἀμφιβάλλοντας) βάλλοντας

ptista. Iesus ab eo baptizatus. Vox e caelo audita.
Mat. 3, 1. Luc. 3, 1. I, 12-20. Christus a diabolo
tentatus, redit in Galilaeam. Discipuli eius quatuor

19 αὐτῷ. Καὶ προσὰς ἐκείθεν ὀλίγον, εἶδεν Ἰά-
κωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρ-
20 τίζοντας τὰ δίκτυα· καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐ-
τούς. Καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον
ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπί-
σω αὐτοῦ.

21 Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καπερναοὺμ· καὶ
εὐθέως τοῖς σάββασιν ἐξελθὼν εἰς τὴν συναγω-
22 γὴν, ἐδίδασκε. Καὶ ἐξεπλήρουντο ἐπὶ τῇ διδα-
χῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν
23 ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. Καὶ ἦν
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι
24 ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε, ἔχων· Ἐὰ! τί ἡμῖν
καὶ σοὶ, Ἰησοῦ Ναζαρητέ; Ἥλθεις ἀπολέσαι
25 ἡμᾶς· οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ! Καὶ
ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Φιμώθητι,
26 καὶ ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ. Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ
πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγά-
27 λῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάν-
τες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας· Τί
ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι
κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις
28 ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ! Ἐξῆλθε δὲ
ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον
τῆς Γαλιλαίας.

I, 27. Τί... πνεύμασι) *Valde haec variant*
in Codd.

delecti. Mat. 4, 1. Luc. 4, 1. Io. 4, 43. 44. I,
21-45. Christus Capernaumi docet, sanatque dae-
moniaeum; (Luc. 4, 31.) item Petri socrum, et

Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, 29
ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου, με-
τὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ἡ δὲ πενθερὰ Σί- 30
μωνος κατέκειτο πυρέσσουσα· καὶ εὐθέως λέγου-
σιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν 31
αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν
αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως· καὶ διηκόνει αὐ-
τοῖς. Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, 32
ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,
καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπι- 33
συνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. Καὶ ἐθεράπευ- 34
σε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις· καὶ
δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ
δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν. Καὶ πρωΐ, ἐν- 35
νυχον λίαν, ἀναστὰς ἐξῆλθε· καὶ ἀπῆλθεν εἰς
ἐρημον τόπον, καὶ καὶ προσήνχετο. Καὶ καταδιώ- 36
ξαν αὐτὸν ὁ Σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· καὶ εὐ- 37
ρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι πάντες ζη-
τοῦσί σε. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀγωμεν εἰς τὰς 38
ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω· εἰς
τοῦτο γὰρ ἐξελέλυσθα. Καὶ ἦν κηρύσσειν εἰς τὰς 39
συναγωγὰς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, καὶ
τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς, παρακα- 40
λῶν αὐτόν καὶ γονυπετῶν αὐτόν, καὶ λέγων αὐ-
τῷ· Ὅτι, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρίσαι.

I, 38. ἐξελέλυσθα.) Alii: ἐξῆλθον. Alii: ἐλή-
λυθα. * 39. εἰς τὰς συναγωγὰς) ἐν ταῖς
συναγωγαῖς.

aegrotos alios: (Mat. 8, 14. Luc. 4, 38.) tunc peragrat
Galilaeam universam; (Luc. 4, 42.) et leproso mede-

41 Ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα,
 ἤψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Θέλω, καθαρί-
 42 σθητι. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν
 43 ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. Καὶ ἐμ-
 44 βριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν, ' καὶ
 λέγει αὐτῷ· Ὅρα, μηδενὶ μηδὲν εἶπης· ἀλλ'
 ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε
 περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ᾧ προσέταξε Μωϋσῆς,
 45 εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κη-
 ρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε
 μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰς-
 εἰσεῖν· ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρ-
 χοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

II. Καὶ πάλιν ἐξεῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμε-
 2 ρῶν· καὶ ἠκούσθη, ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. Καὶ εὐ-
 θέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν
 μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν
 3 λόγον. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν
 4 φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. Καὶ μὴ δυ-
 νάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπε-
 στέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες
 χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς
 5 κατέκειτο. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν,
 λέγει τῷ παραλυτικῷ· Τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ
 6 ἁμαρτίαι. Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ
 καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐ-
 7 τῶν· Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύ-
 8 νатаι ἀφίεναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; Καὶ

II, 5. σου αἱ ἁμαρτίαι.) σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

tur. Mat. 8, 2. Luc. 5, 12. II, 1-12. Iesus, sanato
 paralytico, impietatis suspicionem a se removet. Mat.

εὐθέως ἐπιγνούς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ,
ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν
αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίσεσθε ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν; Τί ἐστὶν εὐκοπώτερον; εἰπεῖν τῷ πυρα- 9
λυτικῷ· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι; ἢ εἰπεῖν·
Ἐγείρε, ἄρῳν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπά-
τει; Ἴνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ 10
ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· (λέγει
τῷ παραλυτικῷ·) Ἰ σοὶ λέγω· Ἐγείρε, ἄρῳν τὸν 11
κράββατόν σου, καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου.
Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, 12
ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάν-
τας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγοντας· Ὅτι οὐ-
δέποτε οὕτως εἶδομεν!

Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· 13
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδα-
σκεν αὐτούς. Καὶ παράγων εἶδε Λευὴν τὸν τοῦ 14
Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέ-
γει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολο-
λούθησεν αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι 15
αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ
ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μα-
θηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ, καὶ ἠκολούθη-
σαν αὐτῷ. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, 16
ιδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ

II, 8. οὕτως αὐτοὶ διαλογίζ.) οὕτως διαλογίζ.

9. σου αἱ) σοι αἱ Ib. et v. II. Ἐγείρε, ἄρῳν)

Ἐγείραι, καὶ ἄρῳν 10. ἐπὶ τ. γῆς ἀφιέν-
ναι) ἀφ. ἐπὶ τ. γῆς

9, 1. Luc. 5, 17. II, 13-22. Levis, novus Christi
comes. Convivia cum portitoribus Christo exprobran-

ἀμαρτωλῶν, ἔλγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Τί οὐ
μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ
17 πίνει; Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Οὐ
χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κα-
κῶς ἔχοντες. Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλ-
λὰ ἀμαρτωλοὺς [εἰς μετάνοιαν].

18 Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φα-
ρισαῖοι νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν
αὐτῷ· Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ τῶν Φα-
ρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νη-
19 στεύουσιν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύ-
νανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ'
αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ' ἐαν-
τῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν·
20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν
ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ
21 ἡμέρᾳ. Οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιθ-
ράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μὴ, αἶρε τὸ
πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖ-
22 ρον σχίσμα γίνεται. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον
εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μὴ, ῥήσσει ὁ οἶνος
ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ
ἄσκοι ἀπολούνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς
καινοὺς βλητέον.

23 Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς
σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μα-

II, 18. οἱ Φαρισαῖοι) οἱ τῶν Φαρισαίων 20.

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ) ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 21.

Οὐδεὶς) Καὶ οὐδεὶς

tur a Phariseis. Cur Iesu discipuli ieiuniis non utan-
tur. Mat. 9, 9. Luc. 5, 27. II, 23 - III, 12. Sabbathi die

θηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχνας.
 Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ· Ἴδε, τί ποιοῦ- 24
 σιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι; Καὶ αὐτὸς 25
 ἔλεγεν αὐτοῖς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε, τί ἐποίησε
 Δαυὶδ, ὅτε χρεῖαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ
 οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 26
 θεοῦ, ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς
 ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι
 φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς
 σὺν αὐτῷ οὔσι; Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Τὸ σάββα- 27
 τον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος
 διὰ τὸ σάββατον. Ὡστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ 28
 ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν· καὶ III.
 ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμένην ἔχων τὴν χεῖρα.
 Καὶ παρετήρουν αὐτὸν, εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύ- 2
 σαι αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Καὶ λέγει 3
 τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα·
 Ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἔξεστι 4
 τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι;
 ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; Οἱ δὲ ἐσιώπων.
 Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, σὺλλυπού- 5
 μενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει
 τῷ ἀνθρώπῳ· Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου. Καὶ ἐξέ-
 τινε· καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ [ὕγις,
 ὡς ἡ ἄλλη]. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, 6

II, 26. ἐπὶ Ἀβι. τ. ἀρχιερ. quidam omittunt.

III, 3. Ἐγειρε) Ἐγειραι

et discipuli Christi spicas vellunt, et Christus in
 synagogā aegrotum sanat. Utriusque facti defensio.
 Pharisei, et Herodiani consilia conferunt de Iesu in-

ἐνθέως μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν
κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

7 Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ἀνεχώρησεν εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ πολὺ πλῆθος
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ
8 τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ
τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ
περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαν-
9 τες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. Καὶ εἶπε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ
αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.
10 Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ,
11 ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μᾶστιγας· καὶ
τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει,
προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε, λέγοντα· Ὅτι
12 σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ! καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐ-
τοῖς, ἵνα μὴ φανερόν αὐτὸν ποιήσωσι.

13 Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖ-
ται οὓς ἠθέλην αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.
14 Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὧσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα
15 ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ ἔχειν ἐξουσίαν
θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμό-
16 νια. Καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον·
17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην
τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου· (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς
18 ὀνόματα Βοανεργές, ὃ ἐστίν, υἱοὶ βροντῆς·) καὶ

III, 7. μετὰ τ. μαθ. α. ἀνεχ. εἰς) ἀνεχ. μετὰ τ.
μαθ. α. πρὸς 12. φαν. αὐτόν) αὐτόν φανερόν

---

terimendo. Fama Iesu, et populi ad eum concursus.
Multa miracula ab eo peracta. Mat. 12, 1. Luc. 6, 1.
III, 13 - 19. Apostoli duodecim e reliquis electi discipu-

Ἀνδρέαν, καὶ Φίλιππον, καὶ Βαρθολομαῖον, καὶ
Ματθαῖον, καὶ Θωμᾶν, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλ-
φαίου, καὶ Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα τὸν κανανίτην,
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. 19

Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέχεται 20
πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε
ἄρτον φαγεῖν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, 21
ἐξηλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ· Ὅτι ἐξέ-
στη. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων 22
καταβάντες, ἔλεγον· Ὅτι Βεελζεβούλ ἔχει· καί·
Ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
δαιμόνια. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν πα- 23
ραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· Πῶς δύναται σατανᾶς
σατανᾶν ἐκβάλλειν; Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν 24
μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκεί-
νη· καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύνα- 25
ται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη· καὶ εἰ ὁ σατανᾶς 26
ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται
σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. Οὐδεὶς δύναται τὰ 27
σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐ-
τοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δή-
σῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. Ἀμήν 28
λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήμα-
τα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ βλασφημίαι
ὅσας ἂν βλασφημῇσωσιν· ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ 29
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν

III, 18. κανανίτην) Κανανίτην 27. Οὐδεὶς δύ-
ναι) Οὐ δύναται οὐδεὶς 28. καὶ αἱ βλασ-
φημίαι) καὶ βλασφημίαι

lis. Luc. 6, 12. III, 20-35. Phariseorum in Christum
calumniae. Maledictis in Spiritum sanctum spes veniae

30 αἰῶνα, ἀλλ' ἐνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως. Ὅτι
 31 ἔλεγον· Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. Ἐρχονται
 οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· καὶ
 ἔξω ἐστῶτες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν, φωνοῦντες
 32 αὐτόν. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. Εἶπον
 δὲ αὐτῷ· Ἰδοὺ, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί
 33 σου ἔξω ζητοῦσί σε. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέ-
 γων· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί
 34 μου; Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐ-
 τὸν καθημένους, λέγει· Ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ
 35 οἱ ἀδελφοί μου. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλη-
 μα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφὴ
 μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

IV. Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θά-
 λασσαν· καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολλὸς,
 ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι
 ἐν τῇ θαλάσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θά-
 2 λασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς
 ἐν παραβολαῖς πολλὰς, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ
 3 διδαχῇ αὐτοῦ· Ἀκούετε· Ἰδοὺ, ἐξῆλθεν ὁ σπεί-
 4 ρων τοῦ σπείρειν. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν,
 ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ ἦλθε τὰ πε-
 5 ταινὰ [τοῦ οὐρανοῦ], καὶ κατέφαγεν αὐτό. Ἀλ-

III, 29. κρίσεως.) *Alii*: κολάσεως. *Alii*: ἁμαρ-
 τίας f. ἁμαρτήματος.* 31. ἡ μήτηρ αὐτοῦ
 καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ) οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μή-
 τηρ αὐτοῦ· 32. ἔξω) *Alii*: καὶ αἱ ἀδελφαί
 σου ἔξω *

negatur. Christus matrem et fratres aditu ad se arcet.
 Quis Christo cognatus. Mat. 12, 22. Luc. 8, 19. c. 11, 14.
 c. 12, 10. IV, 1-34. Parabola de satore et semine po-

λο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ ἔχε
 γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ
 ἔχειν βάθος γῆς· ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκάνμα- 6
 τίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.
 Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς ἀκάνθας· καὶ ἀνέβησαν αἱ 7
 ἀκάνθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ
 ἔδωκε. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν· 8
 καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα,
 καὶ ἔφερεν ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ
 ἐν ἑκατόν. Καὶ ἔλεγεν [αὐτοῖς]· Ὁ ἔχων ὦτα 9
 ἀκούειν, ἀκουέτω!

Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐ- 10
 τὸν οἱ περὶ αὐτὸν, σὺν τοῖς δώδεκα, τὴν πα-
 ραβολήν. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμῖν δέδοται γινῶ- 11
 ναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκεί-
 νοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται·
 ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκού- 12
 οντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέ-
 ψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. Καὶ 13
 λέγει αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην;
 καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; Ὁ 14
 σπείρων, τὸν λόγον σπείρει. Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ 15
 παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ
 ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ
 αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις
 αὐτῶν. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πε- 16
 τρώδη σπειρόμενοι, οἱ, ὅταν ἀκούσωσι τὸν λό-
 γον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν· καὶ 17
 οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί
 εἰσιν· εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν

- 18 λόγον, εὐθέως σκανδαλίζονται. Καὶ οὗτοί εἰσιν
οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οἱ τὸν λόγον
19 ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος [τούτου],
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ
ἐπιθυμίας εἰσπορευόμεναι, συμπνίγουσι τὸν λόγον,
20 καὶ ἄκαρπος γίνεται. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν
γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν
λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἐν
τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν.
21 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται,
ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην;
22 οὐχ, ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ; Οὐ γὰρ ἐστὶ
τι κρυπτόν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο
23 ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερόν ἔλθῃ. Εἴ τις
24 ἔχει ὦτα ἀκοῦειν, ἀκούετω! Καὶ ἔλεγεν αὐ-
τοῖς· Βλέπετε, τί ἀκούετε. Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖ-
τε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν
25 τοῖς ἀκούουσιν. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐ-
τῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπὸ
26 αὐτοῦ. Καὶ ἔλεγεν· Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ, ὡς ἰὼν ἄνθρωπος βάλην τὸν σπόρον
27 ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρεται νύκτα
καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύν-
28 νηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. Αὐτομάτῃ γὰρ ἡ γῆ
καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα
29 πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. Ὅταν δὲ παραδῶ ὁ
καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι

IV, 18. οἱ τὸν) οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν 24 καὶ
προστεθ. ὑ. τ. ἀκ.) Haec quidam omittunt.
Alii omittunt tantum τοῖς ἀκούουσιν. *

---

de loco atque usu lucernae, de seminatore ac messore,

παρέστηκεν ὁ θερισμός. Καὶ ἔλεγε· Τίνι 30
ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ἢ ἐν ποίᾳ
παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν; Ὡς κόκκον σι- 31
νάπεως, ὅς, ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρό-
τερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς
γῆς· καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται 32
πάντων τῶν λαχάνων μεῖζων, καὶ ποιῇ κλάδους
μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ
τὰ πεταινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐ- 33
τοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν. Χω- 34
ρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν
δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, 35
ὀψίας γενομένης· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. Καὶ 36
ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν, ὥς
ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοῖα ἦν μετ'
αὐτοῦ. Καὶ γίνεται λαίλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ 37
δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ
ἤδη γεμίζεσθαι. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, 38
ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. Καὶ διεγεί-
ρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε!
οὐ μέλει σοι, ὅτι ἀπολλύμεθα; Καὶ διεγερθεὶς 39
ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ·
Σιώπα! πεφίμωσο! Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος,
καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 40
Τί δαίλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;

IV, 31. κόκκον) κόκκω 36. πλοῖα) πλοιάρια

item de semine sinapis. Mat. 13, 1-53. Luc. 8, 4-18.
IV, 35-41. Tempestas in lacu Galilaeo, Christo
iubente, saevire definit, Mat. 8, 23. Luc. 8, 22.

41 Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Τί; ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

V. Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι· καὶ οὔτε ἀλύσεις οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δεῖσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διασπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετριῖσθαι· καὶ οὐδαὶς αὐτὸν ἴσχυε θαμάσαι· καὶ διαπαντός, νυκτός καὶ ἡμέρας, ἐν τοῖς μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ· καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁράω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσῃς; Ἐλεγε γὰρ αὐτῷ· Ἐξέλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν· Τί σοι ὄνομα; Καὶ λέγει αὐτῷ· Λεγιὼν το ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί ἐσμεν. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ· ἵνα μὴ αὐτοῦς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. Ἦν δὲ ἔκει πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων

V, 1. Γαδαρηνῶν.) Alii: Γερασηνῶν.* Alii: Γεργεσηνῶν. 3. μνήμασι) μνημείοις· 5. μνήμασι . . . ὄρεσιν) ὄρεσι . . . μνήμασιν 9. λέγει αὐτῷ) ἀπεκρίθη λέγων· 11. τῷ ὄρει) τὰ ὄρη

V. Daemones ex homine eiecti in regione Gadarenâ:

μεγάλη βοσκομένη. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν 12
[πάντες οἱ δαίμονες], λέγοντες· Πέμψον ἡμᾶς
εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.
Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἐνθέως ὁ Ἰησοῦς. Καὶ 13
ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον
εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ
κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, (ἦσαν δὲ ὡς διεχί-
λιοι,) καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ. Οἱ δὲ 14
βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς
τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. Καὶ ἐξῆλθον
ιδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. Καὶ ἔρχονται πρὸς 15
τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαίμονιζόμενον
καθήμενον καὶ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα,
τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα· καὶ ἐφοβήθησαν.
Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο 16
τῷ δαίμονιζόμενῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. Καὶ 17
ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν
ὁρίων αὐτῶν. Καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, 18
παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαίμονισθεὶς, ἵνα ἦ μετ' αὐ-
τοῦ. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ· 19
Ἔπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ
ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκε,
καὶ ἡλέησέ σε. Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κη- 20
ρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

Καὶ διαπεράσας τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ 21
πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ'

V, 14. αὐτοὺς) τοὺς χοίρους Ib. ἀπήγγειλαν)
ἀνήγγειλαν. 19. Καὶ οὐκ) Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ
Ib. πεποίηκε) ἐποίησε

fues in laeum ruentes. Mulier profuvio sanguinis

- 22 αὐτόν· καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. Καὶ ἰδοὺ,
 ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάι-
 ρος· καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας
 23 αὐτοῦ, ἡ καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, λέγων· Ὅτι
 τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπι-
 θῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὥπως σωθῇ· καὶ ζήσεται.
 24 Καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ
 25 ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν. Καὶ
 26 γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ
 πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπα-
 νήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφε-
 ληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα,
 27 ἡ ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ
 28 ὀπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. Ἐλέγε
 γάρ· Ὅτι κὰν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἄψωμαι, σω-
 29 θήσομαι. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ
 αἵματος αὐτῆς· καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴσται
 30 ἀπὸ τῆς μαστίγος. Καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοὺς ἐπι-
 γνούς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦ-
 σαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε· Τίς μου
 31 ἥψατο τῶν ἱματίων; Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθη-
 ται αὐτοῦ· Βλέπεις τὸν ὄχλον συτθλίβοντά σε·
 32 καὶ λέγεις· Τίς μου ἥψατο; ἡ Καὶ περιβλέπετο
 33 ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. Ἡ δὲ γυνὴ φοβη-
 θεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ,
 ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶ-
 34 σαν τὴν ἀλήθειαν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θύγα-
 τερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὑπάγε εἰς εἰρήνην,

V, 26. παρ' αὐτῆς) παρ' ἑαυτῆς Alii: τὰ
 ἑαυτῆς

laborans, perlanata. lairi filia in vitam revocatur.

καὶ ἴσθι ὑγιῆς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. Ἔτι 35
αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυνα-
γώγου, λέγοντες· Ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε·
τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; Ὁ δὲ Ἰησοῦς 36
εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ
ἀρχισυναγώγῳ· Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. Καὶ 37
οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθεῖν, εἰ
μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελ-
φὸν Ἰακώβου. Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ 38
ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, καὶ κλαί-
οντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλὰ. Καὶ εἰσελθὼν λέ- 39
γει αὐτοῖς· Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παι-
δίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατε- 40
γέλων αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐκβαλὼν πάντας, παρα-
λαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μη-
τέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται
ὅπου ἦν τὸ παιδίον [ἀνακείμενον]. Καὶ κρα- 41
τήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ· Τα-
λιθὰ κοῦμι! ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον· Τὸ κο-
ράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε! Καὶ εὐθέως ἀνέστη 42
τὸ κοράσιον, καὶ περιπάτει· ἦν γὰρ ἑτῶν δώ-
δεκα. Καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ. Καὶ διε- 43
στέλλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γνῶ τοῦτο·
καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Καὶ ἐξηλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν VI.
πατρίδα αὐτοῦ· καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ. Καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξα- 2

V, 38. καὶ κλαίοντας) κλαίοντας 40. πάντας)
ἀπαντας 41. ἔγειρε!) ἔγειραι!

Mat. 8, 28. c. 9, 18. Luc. 8, 26. VI, 1-6. Iesus

το ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκού-
 οντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· Πόθεν τούτω
 ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ; καὶ
 δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνον-
 3 ται! Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μα-
 ρίας; ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, καὶ Ἰωσῆ, καὶ Ἰού-
 δα, καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐ-
 τοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ-
 4 τῷ. Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι οὐκ ἔστι
 προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ,
 καὶ ἐν τοῖς συγγένεσι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
 5 Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι,
 εἰ μὴ ἐλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας, ἔθε-
 6 ράπενσε. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν·
 καὶ περιῆγε τὰς κόμας κύκλω, διδάσκων.
 7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξα-
 το αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο· καὶ ἐδίδου αὐ-
 τοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.
 8 Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα μὴδὲν αἴρωσιν εἰς
 ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρ-
 9 τον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν· ἀλλ' ὑποδεδεμέ-
 νους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας,
 10 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅπου ἂν ἐξεέλθητε εἰς οἰ-
 11 κίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξεέλθητε ἐκεῖθεν. Καὶ
 ὅσοι ἂν μὴ δεξωνται ὑμᾶς, μὴδὲ ἀκούσωσιν
 ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν
 χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρ-

VI, 2. καὶ δυνάμεις) ὅτι καὶ δυνάμεις 9. ἐν-
 δύσησθε) ἐνδύσασθαι

---

zarethanis spretus. Mat. 13, 54. conf. Luc. 4,
 46. VI, 7-13. Legatio Apostolorum prima. Mat.

τύριον αὐτοῖς. [Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον
ἔσται Σαδδαιοῖς ἢ Γομαόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως,
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.] Καὶ ἐξελθόντες ἐκ ἡρου- 12
σον, ἵνα μετανοήσωσι· καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέ- 13
βαλον· καὶ ἤλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους,
καὶ ἐθεράπευον.

Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, (φανέ- 14
ρὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ,) καὶ ἔλεγεν·
Ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη,
καὶ διὰ τοῦτο ἐπεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.
Ἄλλοι ἔλεγον· Ὅτι Ἠλίας ἐστίν. Ἄλλοι δὲ ἔλε- 15
γον· Ὅτι προφήτης ἐστίν, ὡς εἰς τῶν προφη-
τῶν. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης, εἶπεν· Ὅτι ὃν 16
ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς
ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης 17
ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην, καὶ ἐδησεν
αὐτὸν ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγά-
μησεν. Ἐλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ· Ὅτι 18
οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ
σου. Ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνέειχεν αὐτῷ, καὶ ἤθε- 19
λεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι· καὶ οὐκ ἠδύνατο. Ὁ γὰρ 20
Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄν-
θρα δίκαιον καὶ ἅγιον· καὶ συνέτηρει αὐτόν·
καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἠδέως
αὐτοῦ ἤκουε. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, 21

VI, 15. ὡς) ἢ ὡς 16. οὗτός ἐστιν· αὐτὸς)
Alii: οὗτος vel: αὐτός 17. φυλακῇ) τῇ
φυλακῇ

10, 1. Luc. 9, 1. VI, 14-56. Varietas sententiarum
de Iesu. Ioannis baptistae vincula, caedes, sepul-

ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεαίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει
 τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ
 22 τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐξελθούσης τῆς
 θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμέ-
 νης, καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανα-
 κειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ· Αἰτη-
 23 σόν με ὃ ἂν θέλῃς, καὶ δώσω σοί· καὶ ὡμο-
 σεν αὐτῇ· Ὅτι ὃ ἂν με αἰτήσῃς, δώσω σοί,
 24 ἕως ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου. Ἡ δὲ ἐξελθού-
 σα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς· Τί αἰτήσομαι; Ἡ δὲ
 25 εἶπε· Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Καὶ
 ἐξελθούσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασι-
 λέα, ᾗτήσατο, λέγουσα· Θέλω ἵνα μοι δῶς ἕξαν-
 τῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτι-
 26 στοῦ. Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ
 τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέ-
 27 λησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. Καὶ εὐθέως ἀποστείλας
 ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι
 28 τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλι-
 σεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ· καὶ ἤνεγκε τὴν κεφα-
 λὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κο-
 ρασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ
 29 αὐτῆς. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλ-
 θον, καὶ ᾗραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν
 αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰη-
 σοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα
 31 ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
 Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον,
 καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. Ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμε-

tura. Virorum quinque millia quinque panibus

νοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί· καὶ οὐδὲ φαγεῖν
 ἠνκαίρουν. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ 32
 πλοῖω κατ' ἰδίαν. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγον- 33
 τας [οἱ ὄχλοι], καὶ ἐπέγνωσαν [αὐτόν] πολ-
 λοί· καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδρα-
 μον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτοὺς, καὶ συνῆλθον
 πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν [ὁ Ἰησοῦς] πο- 34
 λὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι
 ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα· καὶ ἤρ-
 ξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλὰ. Καὶ ἦδη ὥρας 35
 πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθη-
 ται αὐτοῦ, λέγουσιν· Ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος,
 καὶ ἦδη ὥρα πολλή· ἀπόλυσον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελ- 36
 θόντες εἰς τοὺς κτήλας ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγο-
 ράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ
 ἔχουσιν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Δότε 37
 αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπελ-
 θόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους,
 καὶ δώμεν αὐτοῖς φαγεῖν; Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· 38
 Πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. Καὶ
 γνόντες, λέγουσι· Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας. Καὶ 39
 ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας, συμπόσια
 συμπόσια, ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. Καὶ ἀνέπεσον 40
 πρᾶσαι πρᾶσαι, ἀνὰ ἑκατὸν, καὶ ἀνὰ πεντή-
 κοντα. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς 41
 δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλό-
 γησε· καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου

VI, 33. καὶ προῆλθον . . . αὐτόν.) Haec alii
 omittunt. * Alii variant. 73. δηναρίων δια-
 κοσίων) διακοσίων δηναρίων

et duobus piscibus satiata. Deambulatio Iesu

- τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραδῶσιν αὐτοῖς·
 42 καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι. Καὶ ἔφαγον
 43 πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. Καὶ ἦσαν ἡλασμά-
 των δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχ-
 44 θύων. Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, πεν-
 45 τακισχίλιοι ἄνδρες. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε
 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
 προᾶγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως
 46 αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀποταξάμενος
 αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.
 47 Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέ-
 σω τῆς θαλάσσης· καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.
 48 Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν·
 ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. Καὶ περὶ τε-
 τάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς,
 περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἤθελε παρελ-
 49 θεῖν αὐτούς. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα
 ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ
 50 ἀνέκραξαν. Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐτα-
 ράχθησαν. Καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν,
 καὶ λέγει αὐτοῖς· Θαρσεῖτε· ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
 51 βεῖσθε. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον·
 καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. Καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ
 52 ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον. Οὐ γὰρ
 συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐ-
 τῶν πεπωρωμένη.
 53 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεν-
 54 νησαρέτ· καὶ προσωρμίσθησαν. Καὶ ἐξελθόντων
 αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,

VI, 44. πεντακισχίλιοι) ὡσεὶ πεντακισχίλιοι

in lacu Galilaeo. Alia illius miracula. Mat.

περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἥρ- 55
ξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας
περιφέρειν, ὅπου ἤκουον, ὅτι ἐκεῖ ἐστι. Καὶ 56
ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ πόλεις ἢ
ἀγροὺς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἁσθε-
νοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα κἄν τοῦ
κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι
ἂν ἤπιοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι VII.
καὶ τινες τῶν γραμματέων, ἐλθόντες ἀπὸ Ἱερο-
σολύμων· καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐ- 2
τοῦ κοιναῖς χειρσί, τοῦτ' ἐστὶν ἀνίπτοις, ἐσθίου-
ντας ἄρτους· (οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ 3
Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νύψωνται τὰς χεῖρας,
οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν
πρεσβυτέρων· καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτί- 4
σονται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐστὶν,
ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ
ξυστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν·) ἐπειτα ἐπερω- 5
τῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς·
Διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν
παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χει-
ρσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶ- 6
πεν αὐτοῖς· Ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται. „Οὗ-
τος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία
αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. Μάτην δὲ σέ- 7

VII, 2. ἄρτους·) ἄρτους, ἐμέμψαντο. Alii:
ἄρτους, κατέγνωσαν. 5. κοιναῖς) ἀνίπτοις

8 βορταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα
 9 ἄνθρώπων. „ Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ
 10 θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων,
 11 βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων· καὶ ἄλλα πα-
 12 ρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. Καὶ ἔλεγεν αὐ-
 13 τοῖς· Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα
 14 τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. Μωϋσῆς γὰρ
 15 εἶπε· „Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα
 16 σου· „ καὶ· „Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα,
 17 θανάτῳ τελευτάτω. „ Τιθεῖς δὲ λέγετε· Ἐὰν εἴ-
 18 πη ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· Κορβάν,
 19 (ὃ ἐστι, δῶρον,) ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς· καὶ
 20 οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐ-
 21 τοῦ ἢ τῇ μητρί αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον
 22 τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν, ἢ παρεδώκατε·
 23 καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. Καὶ
 24 προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐ-
 25 τοῖς· Ἀκούετε μου πάντες, καὶ συνίετε. Οὐδὲν
 26 ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου, εἰσπορευόμενον εἰς
 27 αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκ-
 28 πορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινούν-
 29 τα τὸν ἄνθρωπον. Εἴ τις ἔχει ὧτα ἀκούειν,
 30 ἀκουέτω! Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ
 31 τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
 32 περὶ τῆς παραβολῆς. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐτῷ
 33 καὶ ὑμεῖς αὐνέτοί ἐστε; Οὐ νοεῖτε, ὅτι πᾶν
 34 τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ
 35 δύναται αὐτὸν κοινῶσαι; ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται
 36 αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν· καὶ

VII, 9. τηρήσητε.) *Alii*: στήσητε. *

manibus, de vetitis cibis, ceterisque maiorum insti-

εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρῶς πάν-
τα τὰ βρώματα. Ἐλέγε δέ· Ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀν- 20
θρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄν-
θρωπον. Ἐσώθεν γάρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀν- 21
θρώπων, οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται·
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, 22
πονηρίαι, δόλος, ἀσελγεία, ὀφθαλμὸς πονηρὸς,
βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. Πάντα ταῦ- 23
τα τὰ πονηρὰ ἐσώθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ με- 24
σόρεια Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ εἰσελθὼν εἰς
τὴν οἰκίαν, οὐδένα ᾔθελε γινῶναι· καὶ οὐκ ἤδυ-
νήθη λαθεῖν. Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, 25
ἣς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,
ἔλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, (ἦν 26
δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συραφοινίκισσα τῷ γένει,) καὶ
ἤρώτα αὐτὸν, ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ
τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ- 27
τῇ· Ἀφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ
γάρ καλὸν ἐστὶ λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων,
καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ 28
λέγει αὐτῷ· Ναὶ, κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια
ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιγίων
τῶν παιδίων. Καὶ εἶπεν αὐτῇ· Διὰ τοῦτον τὸν 29
λόγον ὕπαγε· ἐξέληλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυ-
γατρὸς σου. Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐ- 30

VII, 26. Συραφοινίκισσα s. Συροφοινίκισσα)
Συροφοίνισσα Ib. ἐκβάλλῃ) ἐκβάλλῃ

tutis. Mat. 15, 1. VII, 24-30. Mulier Syrophoe-
nissa, propter fidem apud Christum gratiosa. Mat.

τῆς, εὔρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

- 31 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακα-
32 λούσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ,
33 καὶ πτύσας ἤφατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔστέναξε, καὶ λέγει αὐ-
34 τῷ· Ἐφφαθά, ὅ ἐστι, διανοίχθητι. Καὶ εὐ-
35 θέως διηνοιχθήσαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί· καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.
36 Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. Ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον πε-
37 ρισσότερον ἐκέρυσσον. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· Καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

- VIII. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος [ὁ Ἰησοῦς] τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
■ λέγει αὐτοῖς· Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον· ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς, προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ
3 ἔχουσι τί φάγωσι. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νή-

VII, 32. μογιλάλον f. μογίλαλον) Alii: μογγιλάλον* VIII, 1. παμπόλλου) Alii: πάλιν πολλοῦ 2. ἡμέραι) ἡμέρας

15, 21. VII, 31-37. (Homo surdus idemque tardiloquus a Christo sanatur. VIII, 1-9. Septem panes

στας εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·
 τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἤκουσι. Καὶ ἀπε- 4
 κρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν τού-
 τος δυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρη-
 μίας;· Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς· Πόσους ἔχετε ἄρ- 5
 τούς; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτὰ.· Καὶ παρήγγειλε τῷ 6
 ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς
 ἐπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἐκλάσε, καὶ ἐδίδου
 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι· καὶ παρ-
 έθησαν τῷ ὄχλῳ. Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ 7
 εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά. Ἐφαγον 8
 δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν περισσεύματα
 κλασμάτων, ἐπτὰ σπυρίδας. Ἦσαν δὲ οἱ φαγόν- 9
 τες, ὡς τετρακιεχίλιοι. Καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν 10
 μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.
 Καὶ ἐξηλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν 11
 αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐ-
 ρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. Καὶ ἀναστεινάξας τῷ 12
 πνεύματι αὐτοῦ, λέγει· Τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον
 ἐπιζητεῖ; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γε-
 νεᾷ ταύτῃ σημεῖον! Καὶ ἀφείς αὐτούς, ἐμβὰς 13
 πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ 14
 ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μετ' ἐαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.
 Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων· Ὁράτε, βλέπετε 15

VIII, 10. Δαλμανουθά.) Alii: Μαγιδά s. Μα-
 γδαλά.

fatiandis quatuor millibus convivarum sufficiunt. Mat.
 15, 29. VIII, 10-21. Ostentorum caelestium cupi-
 dis quid Christus responderit. Admonitio de caven-

ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης
 16 Ἡρώδου. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέ-
 17 γοντες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. Καὶ γινούς ὁ
 Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· Τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρ-
 του; οὐκ ἔχετε; Οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι
 18 πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; Ὁφθαλ-
 μούς ἔχοντες οὐ βλέπετε; καὶ ὥτα ἔχοντες οὐκ
 19 ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε; Ὅτε τοὺς πέντε
 ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους
 κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; Λέγουσιν
 20 αὐτῷ· Δώδεκα. Ὅτε δὲ τοὺς ἐπτὰ εἰς τοὺς
 τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλα-
 21 σμάτων ἤρατε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτὰ. Καὶ ἔλεγεν
 αὐτοῖς· Πῶς οὐ συνίετε;

22 Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαιδάν. Καὶ φέρου-
 σιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα
 23 αὐτοῦ ἄψῃται. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς
 τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτόν ἐξω τῆς κώμης.
 Καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς
 χεῖρας αὐτῷ, ἐπρωῶτα αὐτόν, εἴ τι βλέπει.
 24 Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε· Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους,
 25 ὥς δένδρα, περιπατοῦντας. Εἶτα πάλιν ἐπέθη-
 κε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ, καὶ
 ἐποίησεν αὐτόν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη,
 26 καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. Καὶ ἀπέστι-
 λεν αὐτόν εἰς οἶκον αὐτοῦ, λέγων· Μηδὲ εἰς

VIII, 24. ὥς δένδρα,) Alii: ὅτι ὥς δένδρα
 ὁρῶ 25. ἅπαντας.) Alii: ἅπαντα. * 26.
 οἶκον) τὸν οἶκον

do Phariseorum fermento. Mat. 16, 1-12. VIII,
 22 - 26. Caecus a Christo sanatus Bethsaidae.

τὴν κώμην εἰσέλθης, μηδὲ εἴπῃς τι ἐν τῇ κώμῃ.

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ- 27
τοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου·
καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,
λέγων αὐτοῖς· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι; Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· Ἰωάννην τὸν βαπτί- 28
στήν· καὶ ἄλλοι, Ἡλίαν· ἄλλοι δὲ, ἓνα τῶν
προφητῶν. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ 29
τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστός. Καὶ ἐπιτίμησεν 30
αὐτοῖς, ἵνα μηδεὶς λέγῃσι περὶ αὐτοῦ. Καὶ 31
ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ
τῶν γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ
τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι· καὶ παρῶσιν τὸν λό- 32
γον ἐλάλει. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος,
ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ 33
ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπιτίμησε τῷ Πέ-
τρῳ, λέγων· Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ! ὅτι
οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώ-
πων. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν 34
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Ὅστις θέ-
λει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαν-
τὸν, καὶ ἁράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκο-
λουθείτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐ- 35

VIII, 31. καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γρ.) καὶ
ἀρχιερέων καὶ γρ. 34. ἀκολουθεῖν) ἐλθεῖν

VIII, 27-IX, 1. Petri et condiscipulorum professio de
Iesu Messia. Calamitates Christo eiusque sectatori-

τοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ
 τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγε-
 36 λίου, [οὗτος] σώσει αὐτήν. (Τί γὰρ ὠφελήσει
 ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ
 37 ἑμικωδῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρω-
 38 πος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;) Ὅς γὰρ ἂν
 ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γε-
 νεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν
 ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἁγ-
 IX. γέλων τῶν ἀγίων. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέ-
 γω ὑμῖν, ὅτι εἰσὶ τινὲς τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵ-
 τινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

2 Καὶ μετ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰη-
 σοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάν-
 νην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ'
 ἰδίαν μόνους· καὶ μεταμορφώθη ἔμπροσθεν αὐ-
 3 τῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα,
 λευκὰ λίαν ὥς χιῶν, οἷα γραφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς
 4 οὐ δύναται λευκᾶναι. Καὶ ὥφθη αὐτοῖς Ἡλίας
 σὺν Μωϋσέϊ· καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.
 5 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Ραβ-
 βὶ, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν
 σκηρὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωϋσεῖ μίαν, καὶ

VIII, 35. ἑαυτοῦ ψυχὴν) ψυχὴν αὐτοῦ IX,
 2. Ἰωάννην) τὸν Ἰωάννην 3. λευκᾶναι.)
 Alii: οὕτως λευκᾶναι. Alii aliter. — Alii
 omittunt οἷα . . . λευκᾶναι.

bus impendentes. Instans evangelii propagatio. Mat.
 16, 13. Luc. 9, 18. IX, 2-13. Christus in monte

Ἡλίας μίαν. Οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσει· ἦσαν γὰρ 6
ἐκφοβοί. Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐ- 7
τοῖς· καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης· „Οὗτός
ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε.,,
Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶ- 8
δον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. Κα- 9
ταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστεί-
λατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ
μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στῇ. Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς 10
συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.
Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Ὅτι λέγουσιν οἱ 11
γραμματεῖς, ὅτι Ἡλίας δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; Ὁ 12
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἡλίας μὲν ἐλθὼν
πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα· καὶ πῶς γέγραπται
ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ
καὶ ἐξουθενωθῇ; Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ 13
Ἡλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέ-
λησαν· καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὅχ- 14
λον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζη-
τοῦντας αὐτοῖς. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν 15
αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζον-
το αὐτόν. Καὶ ἐπηρώτησε αὐτούς· Τί συζητεῖτε 16
πρὸς αὐτούς; Καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ἐκ τοῦ ὄχλου 17
εἶπε· Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρὸς σε,

IX, 6. λαλήσει·) λαλήσῃ· 7. νεφέλης·) νεφέ-
λης, λέγουσα· 12. καὶ πῶς) Alii: καθὼς
16. αὐτούς·) τοὺς γραμματεῖς·

transfiguratus: e caelo vox audita. De sorte Messiae et
Ioannis baptistae. Mat. 17, 1. Luc. 9, 28. IX, 14-32.

- 18 ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν· καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίξει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται. Καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει· Ὡ γένεά ἀπίστος! ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετε αὐτὸν πρὸς με.
- 20 Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν· καὶ
- 21 πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πόσος χρόνος ἐστίν, ὥς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπε· Παιδιόθεν·
- 22 καὶ πολλάκις αὐτόν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ', εἴ τι δύνασαι,
- 23 βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Τὸ, εἴ δύνασαι πιστεῦσαι·
- 24 πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε· Πιστεύω [κύριε]· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ!
- 25 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ· Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω· Ἐξέλθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλ-
- 26 θης εἰς αὐτόν. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν, ἐξῆλθε. Καὶ ἐγένετο ὥσει νεκρὸς,
- 27 ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν. Ὁ δὲ Ἰη-

IX, 19. αὐτοῖς) αὐτῷ 23. δύνασαι πιστεῦσαι·)

Alii: δύνασαι, πιστεῦσαι· * 26. κράξαν, . . . σπαράξαν αὐτόν,) Alii: κράξας, . . . σπαράξας, (omisso pronom. αὐτόν) *

Homo daemone exagitatus, cui discipuli Christi mederi

σοὺς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτόν·
καὶ ἀνέστη. Καὶ ἐξελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ 28
μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν· Ὅτι
ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Καὶ εἶπεν 29
αὐτοῖς· Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελ-
θεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Καὶ ἐκείθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ 30
τῆς Γαλιλαίας· καὶ οὐκ ᾔθελεν, ἵνα τις γνῶ.
Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν 31
αὐτοῖς· Ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν·
καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
Οἱ δὲ ἡγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν 32
ἐπερωτῆσαι.

Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναοὺμ· καὶ ἐν τῇ οἰ- 33
κίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς· Τί ἐν τῇ ὁδῷ
πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε; Οἱ δὲ ἐσιώπων· 34
πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς
μεῖζων. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ 35
λέγει αὐτοῖς· Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται
πάντων ἑσχατος καὶ πάντων διάκονος. Καὶ λα- 36
βὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ
ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς· Ὃς ἐὰν ἐν 37
τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ
ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. Ἀπε- 38
κρίθη δὲ αὐτῷ Ἰωάννης, λέγων· Διδάσκαλε,

IX, 38. Ἰωάννης) ὁ Ἰωάννης

non potuerant, a Christo sanatur. Iesus et obitum prae-
dicit suum, et reditum in vitam. Mat. 17, 14. Luc. 9, 37.
IX, 33-50. Quis in Messiae regno princeps. Infantis

εἶδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμό-
 νια, [ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.] καὶ ἐκώλυσα-
 39 μεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰη-
 σοῦς εἶπε· Μὴ κολύετε αὐτόν. Οὐδεὶς γάρ ἐστιν,
 ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ
 40 δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. Ὃς γὰρ οὐκ
 41 ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. Ὃς γὰρ ἂν
 ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος, ἐν ὀνόματι ὅτι
 Χριστοῦ ἔσθε, ἅμην λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέ-
 42 σῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Καὶ ὃς ἂν σκανδα-
 λίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ,
 καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περὶκεῖται λίθος
 μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται
 43 εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ἔαν σκανδαλίῃ σε ἡ
 χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν σοι ἐστὶ κυλ-
 λὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας
 ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ
 44 ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ,
 45 καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. Καὶ ἔαν ὁ πούς σου
 σκανδαλίῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶ σοι
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πό-
 δας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ
 46 πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τε-
 47 λευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. Καὶ ἔαν ὁ

IX, 38. τῷ) ἐν τῷ 40. ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν)
 ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν 41. ἐν ὀνόματι ὅτι) ἐν
 τῷ ὀνόματί μου, ὅτι

exemplo modestiae simplicitatisque studium commen-
 datur. Providendum, ne quisquam unus nostrā culpā
 ad peccandum sollicitetur. Multum damni in irrita-
 mentis malorum est. Mat. 18, 1. Luc. 9, 46. c. 17, 1.

ὁφθαλμός σου σκανδαλίῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· κα-
λόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὁφθαλμοὺς ἔχοντα βλη-
θῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς, ὅπου ὁ σκώ- 48
ληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυ-
ται. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθῆσεται· καὶ πᾶσα θυ- 49
σία ἀλλὶ ἀλισθῆσεται. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν 50
δὲ τὸ ἅλας ἀναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτί-
σετε; Ἐχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ ἐξηγνέετε ἐν
ἀκλήλοις.

Καθεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια τῆς Χ.
Ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ
συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν· καὶ, ὡς
εἶδοι, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. Καὶ πρὸς- 2
ελθόντες Φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτόν, εἰ ἔξε-
στιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι· περᾶζοντες αὐτόν.
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Τί ὑμῖν ἐνετί- 3
λατο Μωϋσῆς; Οἱ δὲ εἶπον· Μωϋσῆς ἐπέτρεψε 4
βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι. Καὶ 5
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πρὸς τὴν
σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν
ταύτην· ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως, ἄρσεν καὶ θῆλυ 6
ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός. „Ἐνεκεν τούτου κατα- 7
λείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μη-
τέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν., 8
Ὡς τε σὺκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σὰρξ. Ὁ οὖν ὁ 9
θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω. Καὶ 10

X, 2. Φαρισαῖοι) οἱ Φαρισαῖοι

X, 1-16. Christus respondet ad Phariseorum quae-

- εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ
 11 αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. Καὶ λέγει αὐτοῖς·
 Ὅς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γα-
 12 μῇσιν ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν· καὶ ἐὰν γυνὴ
 ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλω,
 μοιχᾶται.
- 13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παῖδιά, ἵνα ἅψῃται
 αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρου-
 14 σιν. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγαπάκησε, καὶ εἶπεν
 αὐτοῖς· Ἀφετε τὰ παῖδιά ἔρχεσθαι πρός με, μὴ
 κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασι-
 15 λεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐὰν μὴ
 16 μὴ εἰσελθῇ εἰς αὐτήν· Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά,
 τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ἠυλόγει αὐτά.
- 17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προς-
 δραμὼν εἰς καὶ γογγυσιάζων αὐτόν, ἐπηρώτα
 αὐτόν· Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω, ἵνα ζωῇν
 18 αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ-
 τῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδαὶς ἀγαθός, εἰ
 19 μὴ εἷς, ὁ θεός. Τὰς ἐντολάς οἶδας· „Μὴ μοι-
 χεύῃς· Μὴ φονεύῃς· Μὴ κλέψῃς· Μὴ ψευ-
 δομαρτυρήῃς· Μὴ ἀποστρέφῃς· Τίμα τὸν πα-
 20τέρα σου, καὶ τὴν μητέρα. „ Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξά-
 21 μην ἐκ νεότητός μου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας

X, 10. εἰς τὴν οἰκίαν) ἐν τῇ οἰκίᾳ 14. μὴ)
 καὶ μὴ

stionem de repudio: (Mat. 19, 1.) idem bene preca-
 tur infantibus. Mat. 19, 13. Luc. 18, 15. X, 17-31.
 Divitis cum Christo colloquium de adipiscendâ beati-

αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐν
 σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ
 δὸς τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρα-
 νῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι, ἄρας τὸν σταυ-
 ρόν. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε 22
 λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Καὶ 23
 περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες
 εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται! Οἱ δὲ 24
 μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ
 δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· Τέ-
 κνα, πῶς δυσκόλόν ἐστι τοὺς πεποιοῦτάς ἐπὶ τοῖς
 χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν!
 Εὐκοπώτερόν ἐστι, κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς 25
 τῆς ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασι-
 λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ περισσῶς ἔξε- 26
 πλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· Καὶ τίς δύ-
 νηται σωθῆναι; Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 27
 λέγει· Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ
 τῷ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατὰ ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Ἦρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ· Ἴδου, 28
 ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι.
 Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 29
 οὐδεὶς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ
 ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ
 τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ

X, 25. διελθεῖν) *Alii*: εἰσελθεῖν* 28. Ἦρξα-
 το) Καὶ ἦρξατο 29. Ἀποκριθεὶς ὁ) Ἀποκρι-
 δὲ ὁ *Ib.* καὶ ἕνεκεν τοῦ) καὶ τοῦ

tate aeternâ. Difficilis fortunatorum ad regnum dei
 aditus. Remuneratio discipulorum Iesu. Mat. 19, 16.

30 εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα ἢ
 ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφούς, καὶ
 ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγρούς,
 μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
 31 ζῶν αἰώνιον. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχα-
 τοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

32 Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱε-
 ροσόλυμα· καὶ ἦν πρῶτων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς·
 καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο.
 Καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐ-
 33 τοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν· Ὅτι
 ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς
 τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι
 καὶ τοῖς γραμματεῦσι· καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν
 θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι,
 34 καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐ-
 τὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν
 αὐτόν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

35 Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰω-
 ἀννης, οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκα-
 λε, θέλομεν, ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς
 36 ἡμῖν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θέλετε ποιῆσαι
 37 με ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δός ἡμῖν, ἵνα εἰς
 ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἰς ἐξ ἐνωτέρων σου καθί-
 38 σωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ-
 τοῖς· Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πικρῶν

X, 30. Ante καὶ μητέρας, alii addunt: καὶ
 πατέρα, 31. ἔσχατοι,) οἱ ἔσχατοι,

Luc. 18, 18. X, 32-45. Mors Christi instans, et
 revocatio in vitam. Optatum arrogans filiorum Ze-
 bedaei: reliqui Apostoli indignabundi. Christi re-

τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ
ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Οἱ δὲ εἶπον αὐ- 39
τῷ· *Δυστάμεθα.* Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς·
Τὸ μὲν ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε· καὶ τὸ
βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε·
τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐνωτύ- 40
μων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμα-
σται. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἤρξαντο 41
ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Ὁ δὲ 42
Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς·
Οἴδατε, ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχαι τῶν ἐθνῶν, κα-
τακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κα-
τεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν 43
ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν,
ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γε- 44
νέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· καὶ γὰρ 45
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι,
ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχὼ· καὶ ἐμπορευο- 46
μένου αὐτοῦ ἐπὶ Ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, ὁ υἱὸς Τιμαίου, Βαρ-
τίμαιος ὁ τυφλός, ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσ-
αιτῶν. Καὶ ἀκούσας, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός 47
ἔστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· Ὁ υἱὸς Δα-
υὶδ, Ἰησοῦ, ἐλέησόν με! Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ 48

X, 40. ἐνωτύμων,) ἐνωτίμων μου, 43. ὑμῶν
διάκονος·) διάκονος ὑμῶν· 44. ἐὰν) ἂν
46. ὁ υἱὸς) υἱὸς

πολλοί, ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μαλλον ἔκρα-
 49 ζεν· Τίς Δαυὶδ, ἐλέησόν με! Καὶ στάς ὁ Ἰη-
 σους, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν
 τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ· Θάρσει, ἔγειρε· φωνεῖ
 50 σε. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀνα-
 51 στάς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Καὶ ἀποκριθεὶς
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί θέλεις ποιήσω σοι;
 Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββουνί, ἵνα ἀνα-
 52 βλέψω. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ὑπάγε· ἡ
 πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε,
 καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

XI. Καὶ ὅτε ἐγγίξουσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰς
 Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τῶν
 ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
 2 καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν
 κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς
 αὐτήν, εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐ-
 δείς ἀνθρώπων κειάθηκε· λύσαντες αὐτὸν ἀγά-
 3 γετε. Καὶ ἐάν τις ὑμῶν εἴπῃ· Τί ποιεῖτε τοῦ-
 το; εἶπατε· Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει·
 4 καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὡδε. Ἀπῆλθον δὲ,
 καὶ εὔρον πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω
 5 ἐπὶ τοῦ ἀμφοδίου· καὶ λύουσιν αὐτόν. Καί τι-
 νες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς· Τί ποι-
 6 εῖτε λύοντες τὸν πῶλον; Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς κα-

X, 49. ἔγειρε·) ἔγειραι· 51. Ῥαββουνί) Ῥαβ-
 βονί 52. αὐτῷ posterius) τῷ Ἰησοῦ XI,
 3. ἀποστέλλει) ἀποστελεῖ 4. πῶλον) τὸν
 πῶλον

θῶς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. Καὶ 7
ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέ-
βαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ'
αὐτῷ. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν 8
εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ
τῶν δένδρων, καὶ ἔστρώνον εἰς τὴν ὁδόν. Καὶ 9
οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον,
λέγοντες· Ὡσαννά! εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν
ὀνόματι κυρίου! εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασι- 10
λεία [ἐν ὀνόματι κυρίου,] τοῦ πατρὸς ἡμῶν
Δαυὶδ! ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις! Καὶ εἰς- 11
ῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱε-
ρόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὖ-
σης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν
δώδεκα.

Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ 12
Βηθανίας, ἐπείρασε· καὶ ἰδὼν συκὴν μακρόθεν, 13
ἔχουσιν φύλλα, ἦλθεν, εἰ ἄρα εὐρήσει τι ἐν
αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν, οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ
φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. Καὶ ἀποκρι- 14
θεὶς [ὁ Ἰησοῦς] εἶπεν αὐτῇ· Μηκέτι ἐκ σοῦ
εἰς τὸν αἰῶνα μηδαὶς καρπὸν φάγοι! Καὶ ἤκουον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἐρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν 15
[ὁ Ἰησοῦς] εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλλειν
τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ·
καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς κα-
θέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστρώας κατέστρε-

XI, 6. εἶπεν) ἐντεῖλατο 14. μηδαὶς) οὐδαὶς

populo, intrat Hierosolyma. Idem sicut diris
devovet. Tabernarii et mensarii templo pulsi.

- 16 ψε· καὶ οὐκ ἤφριεν, ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ
 17 τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς· Οὐ
 γέγραπται· „Ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς
 κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν· ὑμεῖς δὲ ἐποιή-
 18 σατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν;,, Καὶ ἤκουσαν
 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐξήτουν πῶς
 αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι
 πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
 19 Καὶ ὅτε ὁψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς
 πόλεως.
 20 Καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συ-
 21 κὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ
 Πέτρος, λέγει αὐτῷ· Ραββὶ, ἴδε, ἡ συκὴ ἦν
 22 κατηράσω, ἐξήρανται! καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰη-
 23 σοὺς λέγει αὐτοῖς· Ἐχετε πίστιν θεοῦ. Ἀμὴν
 γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ·
 Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ
 μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύ-
 σῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται· ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.
 24 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχό-
 μενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε· καὶ
 25 ἔσται ὑμῖν. Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι,
 ἀφίετε, ἵεῖ τι ἔχετε κατὰ τινος· ἵνα καὶ ὁ πα-
 τὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ πα-
 26 ραπτώματα ὑμῶν. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐ-
 δὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει
 τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

XI, 18. ἀπολέσουσιν·) *Alit*: ἀπολέσωσιν·

22. ὁ Ἰησοῦς) Ἰησοῦς

De fide, de precibus, de placabilitate. Mat. 21,
 1. Luc. 19, 28. Io. 12, 12. [cfr. Io. 2, 13.]

Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν 27
 τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς
 αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
 πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐν ποίᾳ ἐξου- 28
 σία ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύ-
 την ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς; Ὁ δὲ Ἰησοῦς 29
 ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπερωτήσω ὑμᾶς κα-
 γὼ ἓνα λόγον· καὶ ἀποκριθήτε μοι, καὶ ἔρω
 ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Τὸ βᾶπτι- 30
 σμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
 ἀποκριθήτε μοι. Καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, 31
 λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ· ἔρη. Διὰ τί
 οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἀλλ' εἴπωμεν· Ἐξ 32
 ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ
 εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὁὕτως προφήτης ἦν. Καὶ 33
 ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ· Οὐκ οἶδαμεν.
 Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ
 λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν· XII.
 Ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε
 φραγμόν, καὶ ὥρυξεν ὑπόληριον, καὶ ὠκοδόμη-
 σε πύργον· καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ
 ἀπεδήμησε. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργούς 2
 τῷ καιρῷ δούλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ

XI, 31. Post λέγοντες addunt alii: Τί εἴπωμεν;
 32. εἴπωμεν· Ἐξ ἀνθρώπων;) εἰ μὴ εἴπωμεν,
 ἐξ ἀνθρώπων· (Pro ἐφοβοῦντο alii, qui εἰ μὴ
 retinent, legunt: φοβούμεθα.)

XI, 27-XII, 12. Quid responderit Iesus principibus
 Indaeorum interrogantibus, quā haec potestate fa-
 ciat. Parabola de vinitorum in servos ac filium, a

- 3 ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος. Οἱ δὲ λαβόν-
 4 τες αὐτὸν, ἔδωκαν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν. Καὶ
 πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κα-
 κῆνον λιθοβολήσαντες ἐκφαλαίωσαν, καὶ ἀπέ-
 5 στείλαν ἡτιμωμένον. Καὶ [πάλιν] ἄλλον ἀπέ-
 στείλε· καὶ κῆνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους,
 6 τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες. Ἐτι
 οὖν ἓνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε
 καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων· Ὅτι ἐν-
 7 τραπήσονται τὸν υἱόν μου. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωρ-
 γοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς· Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κλη-
 ρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν
 8 ἔσται ἡ κληρονομία. Καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἀπέ-
 9 κτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. Τί
 οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; Ἐλεύσε-
 ται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν
 10 ἀμπελῶνα ἄλλοις. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέ-
 γνωτε· „Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦν-
 11 τες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ
 κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν
 ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; „
 12 Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβή-
 θησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γάρ, ὅτι πρὸς αὐ-
 τοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε· καὶ ἀφέντες αὐτὸν,
 ἀπῆλθον.
 1 Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτὸν τινὰς τῶν
 Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν
 14 ἀγρεύσωσι λόγῳ. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐ-
 τῷ· Διδάσκαλε, οὐδαμὲν, ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ

domino vineae missos, faevitiâ. Mat. 21, 23. Luc.
 20, 1. XII, 13-17. De tributo Caesari solvendo. Mat.

οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς
 πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν
 ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. Ἐξέστι κήρσον Καί-
 σари δοῦναι, ἢ οὐ; δώμεν, ἢ μὴ δώμεν; Ὁ δὲ 15
 εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς· Τί
 με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.
 Ὁὶ δὲ ἤνεγκαν. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνος ἢ 16
 εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ·
 Καίσαρος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ- 17
 τοῖς· Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ
 τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. Καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵ- 18
 τινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι· καὶ ἐπηρώ-
 τησαν αὐτὸν, λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς 19
 ἔγραψεν ἡμῖν, „ὅτι ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθά-
 νῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἂν ᾖ,
 ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
 καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.,
 Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυ- 20
 ναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἂν ᾖκε σπέρμα.
 Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανε, καὶ 21
 οὐδὲ αὐτὸς ἂν ᾖκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύ-
 τως. Καὶ ἔλαβον αὐτήν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἂν ᾖ- 22
 καν σπέρμα. Ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ
 γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, 23

XII, 20. Ἐπὶ αὐτῷ) Ἐπὶ αὐτῷ 21. 22. καὶ ὁ τρί-
 τος . . . σπέρμα.) Alii: καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως·
 καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἂν ᾖκαν σπέρμα. Alii aliter.

22, 15. Luc. 20, 20. XII, 18-27. Sadducei, do-
 ctrinae de mortuorum in vitam reditu irrisores, a
 Christo e Mose confutati. Matth. 22, 23. Luc. 20, 27.

- τίμος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἐπὶ ἔσχον
 24 αὐτὴν γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
 εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰ-
 δότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;
 25 Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦ-
 σιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι
 26 ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι
 ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Ματθ-
 αῖως, ἐπὶ τοῦ βράτου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός,
 λέγων· „Εγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς
 27 Ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;,, Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς
 νεκρῶν, ἀλλὰ [θεός] ζώντων. Τιμίς οὖν πο-
 λὺ πλανᾶσθε.
 28 Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων, ἀκού-
 σας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐ-
 τοῖς ἀπεκρίθη, ἐπρωτότησεν αὐτόν· Ποία ἐστὶ
 29 πρώτη πάντων ἐντολή; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη
 αὐτῷ· Ὅτι πρώτη πάντων ἐντολή· „Ἄκουε
 Ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι·
 30 καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς
 καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ
 ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς
 31 ἰσχύος σου.,, Αὕτη πρώτη ἐντολή· Καὶ δευ-
 τέρα ὁμοία αὐτῇ· „Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
 ὡς σεαυτόν.,, Μαίζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ
 32 ἐστὶ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς· Καλῶς,

XII, 25. ἄγγελοι ἐν) ἄγγελοι οἱ ἐν. 26. τοῦ
 βράτου) τῆς βράτου 28. πάντων) πασῶν 29.
 πάντων ἐντολή·) πασῶν τῶν ἐντολῶν· 31.
 ὁμοία αὐτῇ·) ὁμοία, αὕτη·

διδάσκαλε· ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι, καὶ οὐκ ἐστὶν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀγαπᾶν 33 αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεόν ἐστι πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν, ὅτι 34 νουρεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐκ- ἐτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων 35 ἐν τῷ ἱερῷ· Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς ἐστὶ Δαυὶδ; Αὐτὸς γὰρ Δαυὶδ 36 εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ· „Λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.,, Αὐτὸς οὖν Δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πό- 37θεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· Βλέ- 38πετε ἀπὸ τῶν γραμματέων, τῶν θελώντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἄσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθιδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, 39 καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· οἱ κατε- 40σθίοντες τὰς οἰκίας τῶν πτωχῶν, καὶ προφάσει

XII, 32. εἷς ἐστι,) εἷς ἐστι θεὸς, 33. θυσιῶν.) τῶν θυσιῶν. 36. πνεύματι ἁγίῳ· Λέγει) τῷ πν. τῷ ἁγίῳ· Εἶπεν

Messias Davidis filius, quo sensu dominus dicatur Davidis. Mat. 22, 34. (conf. Luc. 10, 25.) Luc. 20, 41. XII, 38-40. Eruditorum ambitio et avaritia. Mat. 23.

μακρὰ προσευχόμενοι. Οὗτοι λήφονται περισσό-
τερον κρίμα.

- 41 Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γα-
ζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλ-
κὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. Καὶ πολλοὶ πλούσιοι
42 ἔβαλλον πολλὰ. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχή,
43 ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶ κοδράντης. Καὶ προσ-
καλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐ-
τοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ
πτωχή πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς
44 τὸ γαζοφυλάκιον. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύ-
οντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερή-
σεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν
βίον αὐτῆς.

- XIII. Καὶ ἐμπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ,
λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· Διδάσκα-
λε, ἴδε, ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί!
2 Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Βλέπεις
ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς; οὐ μὴ ἀφελθῇ
3 λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. Καὶ
καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κατέ-
ναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν
Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας·
4 Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ ση-
5 μεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι; Ὁ
δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν·

XII, 40. μακρὰ) Alii: μακρᾶ 43. εἶπεν)
λέγει

Luc. 20, 46. XII, 41-44. Munusculum viduae pau-
perculae, opulentorum munificentiam longe superans.
Luc. 21, 1. XIII. Vaticinatio de everfione templi et

Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. Πολλοὶ γὰρ 6
 ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· Ὅτι
 ἐγὼ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. Ὅταν δὲ 7
 ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ
 θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὐπω τὸ τέ-
 λος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ 8
 βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ κα-
 τὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. Ἀρ- 9
 χαὶ ὠδίνων ταῦτα. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαν-
 τούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ
 εἰς συναγωγὰς θαρῆσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ
 βασιλέων σταθήσεσθε, ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύ-
 ριον αὐτοῖς. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶ- 10
 τον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. Ὅταν δὲ ἄγω- 11
 σιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λα-
 λήσητε, μηδὲ μελετᾶτε· ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν
 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γὰρ ἔστε
 ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.
 Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, 12
 καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσουσιν τέκνα
 ἐπὶ γονεῖς, καὶ θαρσυνώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσε- 13
 σθε μισοῦμενοι ὑπὸ πάντων, διὰ τὸ ὄνομά
 μου· ὃ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή-
 σεται. Ὅταν δὲ ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρη- 14
 μώσεως, [τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφή-
 του,] ἔστως ὅπου οὐ δεῖ, (ὁ ἀναγινώσκων
 νοεῖτω!) τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν
 εἰς τὰ ὄρη· ὃ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ κατα- 15

XIII, 11. ἄγωσιν) ἀγάγωσιν

Hierosolymorum. Pseudochristi. Calamitates variae,
 futurarum multo graviorum praenunciae. Spiritus

βάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μὴδὲ εἰσελθέτω ἄραι τι ἐκ
 16 τῆς οἰκίας αὐτοῦ· καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὧν, μὴ
 ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐ-
 17 τοῦ. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς
 18 θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις! Προσ-
 εὔχεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χει-
 19 μῶνος. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκείναι θλίψεις,
 οἷα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἥς
 ἔκτισεν ὁ θεός, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γέ-
 20 νηται. Καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέ-
 ρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς
 ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέ-
 21 ρας. Καὶ τότε ἔάν τις ὑμῶν εἴπῃ· Ἴδού,
 ᾧδε ὁ Χριστός· ἢ Ἴδού, ἐκεῖ· μὴ πιστεύετε.
 22 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπρο-
 φῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς
 τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.
 23 Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδού, προείρηκα ὑμῖν πάν-
 24 τα. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ
 τὴν θλίψιν ἐκείνην, ὁ ἥλιος σκιοισθήσεται, καὶ
 25 ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς· καὶ οἱ
 ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ
 αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, σαλευθήσου-
 26 νται. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
 που ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις, μετὰ δυνάμεως πολ-
 27 λῆς καὶ δόξης. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ-
 λους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐ-
 τοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἀκροῦ γῆς

XIII, 21. πιστεύετε.) πιστεύσητε.

sancti patrocinium Apostolis promissum. Deceptores

ἕως ἁέρου οὐρανοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς συνῆς μά- 28
 θετε τὴν παραβολὴν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος
 ἀπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκε-
 τε, ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, 29
 ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγὺς
 ἐστὶν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ 30
 παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα
 γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται· οἱ 31
 δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Περὶ δὲ 32
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐ-
 δὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ
 ὁ πατήρ. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχε- 33
 σθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν. Ὡς 34
 ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ
 δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐκά-
 στω τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλα-
 το, ἵνα γρηγορῇ. Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε 35
 γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἐρχεται, ὅψε, ἢ
 μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ· μὴ 36
 ἔλθων ἑξαίφνης, εὗρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. Ἀ δὲ 37
 ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· Γρηγορεῖτε!

⁵ **Η**ν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο XIV.
 ἡμέρας· καὶ ἐξήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ-
 ματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀπο-

XIII, 28. ἐκφύῃ) Alii: ἐκφυῇ 31. παρελεύ-
 σεται·) παρελεύσονται· 32. ἢ) καὶ Ib. οὐ-
 δὲ ὁ υἱὸς) Omiffa haec dicit Ambrosius in
 Codd. Graecis.

caevendi. Excidii dies soli deo nota. Vigilantia
 commendatur. Mat. 24, 1. Luc. 21, 5. XIV,
 1 - 11. Consilia primorum populi in Iesum.

- 2 κτείνωσιν. Ἐλεγον δέ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μή-
ποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.
- 3 Καὶ ὅντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ
Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἤλ-
θε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πι-
στικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβασ-
4 στρον, κατέχευεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. Ἦσαν
δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέ-
γοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέ-
5 γονεν; Ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πρᾶθῆναι
ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς
6 πτωχοῖς. Καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. Ὁ δὲ Ἰη-
σοῦς εἶπεν· Ἀφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους πα-
7 ρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. Πάν-
τοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ,
ὅταν θέλητε, δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ
8 δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ὁ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε·
προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἑνταφια-
9 σμόν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἔαν κηρυχθῇ τὸ
εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ
ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον
αὐτῆς.
- 10 Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἰς τῶν δώ-
δεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῶ
11 αὐτὸν αὐτοῖς. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν· καὶ
ἐπηγγέλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. Καὶ ἐζήτη
πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῶ.

XIV, 5. τοῦτο τὸ μύρον) τοῦτο 6. ἐν ἐμοί.)
εἰς ἐμέ. 8. ἔσχεν) εἶχεν 9. ἔαν) ἂν

Christus nardo a muliere perunctus, eam ipse de-
fendit. Iudas proditor. Mat. 26, 1. Luc. 22, 1. Io.

Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁζύμων, ὅτε 12
 τὸ πάσχα ἔθνον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
 τοῦ· Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν, ἵνα
 φάγῃς τὸ πάσχα; Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μα- 13
 θητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς
 τὴν πόλιν· καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κερά-
 μιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ· καὶ 14
 ὅπου ἔαν εἰσελθῇ, εἰπατε τῷ οἰκοδεσπότη· Ὅτι
 ὁ διδάσκαλος λέγει· Ποῦ ἔστι τὸ κατάλυμα,
 ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
 Καὶ αὐτὸς ὑμῶν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμέ- 15
 νον, ἑτοιμον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν. Καὶ ἐξηλ- 16
 θον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πό-
 λιν, καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἡτοί-
 μασαν τὸ πάσχα. Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχε- 17
 ται μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀνακειμένων αὐ- 18
 τῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέ-
 γω ὑμῖν, ὅτι εἰς ἕξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ
 ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, 19
 καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθείς· Μήτι ἐγώ; καὶ ἄλ-
 λος; Μήτι ἐγώ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· 20
 Εἰς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ
 εἰς τὸ τρυβλίον. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 21
 ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ
 τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που παραδίδεται! καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεν-
 νήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος!

XIV, 15. ἀνάγαιον) ἀνώγειον 19. καθείς) καθ' εἷς· Alii: καθείς· (Alii: καθείς s. καθ' εἷς.)

12, 1. XIV, 12-25. Convivium paschale ap-
 paratur et agitur: sermones Christi convivales;

- 22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς
ἄρτον, εὐλογήσας ἐκλάσας, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς,
καὶ εἶπε· *Λάβετε [φάγετε]*· τοῦτό ἐστι τὸ σά-
23 μά μου. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστή-
σας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάν-
24 τες. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά
μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν
25 ἐκχυννόμενον. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ
μὴ πίνω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
- 26 Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν
27 ἐλαιῶν. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι πάν-
τες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύ-
τη· ὅτι γέγραπται· „Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ
28 διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.„ Ἀλλὰ μετὰ
τὸ ἐγεθῆναι με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
29 λαίαν. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ· Καὶ εἰ πάν-
30 τες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. Καὶ λέ-
γει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ
σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δις ἀλέκτο-
31 ρα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με. Ὁ δὲ ἐκ πε-
ρισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον· Ἐάν με δὲρ συναποθα-
νεῖν σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. Ὡσαύτως δὲ
καὶ πάντες ἔλεγον.
- 32 Καὶ ἐρχονται εἰς χωρίον, οὗ τὸ ὄνομα
Γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Κα-
33 θίσατε ὧδε, ἕως προσεύξωμαι. Καὶ παραλαμ-

XIV, 30. ὅτι σὺ σήμερον) ὅτι σήμερον

---

facrae coenae institutio. Mat. 26, 17. Luc. 22, 7.
XIV, 26-52. Petri delictum praedicatur. Iesus in

βάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην
μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδη-
μονεῖν. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ 34
ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε, καὶ γρη-
γορεῖτε. Καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπαισεν ἐπὶ τῆς 35
γῆς· καὶ προσηύχετο, ἵνα, εἰ δυνατόν ἐστι,
παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. Καὶ ἔλεγεν· Ἀββᾶ 36
ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι· παρένεγκε τὸ πο-
τήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. Ἀλλ' οὐ, τί ἐγὼ θέλω,
ἀλλὰ τί σύ. Καὶ ἔρχεται, καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς 37
καθεύδοντας· καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Σίμων, κα-
θεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;
Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε 38
εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ
σὰρξ ἀσθενής. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξα- 39
το, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν. Καὶ ὑποστρέψας, 40
εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ
ὀφθαλμοὶ αὐτῶν καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδει-
σαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι. Καὶ ἔρχεται τὸ τρί- 41
τον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ
ἀναπαύεσθε; ἀπέχει! ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ, πα-
ραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας
τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἐγείρεσθε! ἄγωμεν! ἰδοὺ, ὁ 42
παραδιδούς με ἤγγικε.

Καὶ ἐνθίως, ἔτι αὐτοῖς λαλοῦντος, παρα- 43
γίνεται Ἰούδας, εἷς ὢν τῶν δάδεια, καὶ μετ'
αὐτοῦ ὄχλος πολλὸς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων,

XIV, 33. Ἰάκωβον) τὸν Ἰάκωβον 40. κατα-
βαρυνόμενοι) βεβαρημένοι

---

horto anxius, ac deum suppliciter orans: disci-
puli in somnum soluti. Captivitas Iesu: disci-

παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ
 44 τῶν πρεσβυτέρων. Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐ-
 τὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων· Ὁν ἂν φιλήσω,
 αὐτός ἐστι κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφα-
 45 λῶς. Καὶ ἔλθων, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ, λέ-
 γει· Ῥαββί, ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
 46 Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ
 47 ἐκράτησαν αὐτόν. Εἷς δέ τις τῶν παρεστή-
 κωτων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν
 δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ
 48 ὠτίον. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐ-
 τοῖς· Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαίρων
 49 καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με· καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς
 ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ
 50 με· ἀλλ', ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. Καὶ
 51 ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. Καὶ εἷς τις νεα-
 νίσκος ἠκολούθει αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα
 ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτόν οἱ νεανίσκοι.
 52 Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν
 ἀπ' αὐτῶν.
 53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρ-
 χιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιε-
 54 ρεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. Καὶ
 ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως
 ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγ-
 καθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινό-
 55 μενος πρὸς τὰ φῶς. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον
 τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν,

XIV, 51. ἠκολούθει) Alii: ἠκολούθησεν *

pulorum fuga. Mat. 26, 30. Luc. 22, 31. Io. 18, 1.
 XIV, 53-72. Iesus apud synedrium accusatus et con-

εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν· καὶ οὐκ εὗρισκον.
 Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ 56
 ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. Καὶ τινες ἀναστάν- 57
 τες, ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες· Ὅτι 58
 ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος· Ὅτι ἐγὼ κατα-
 λύσω τὸν ναὸν τούτου τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ
 τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἁχειροποίητον οἰκοδομή-
 σω. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. 59
 Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον, ἐπηρώτησε τὸν 60
 Ἰησοῦν, λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; τί οὗτοί
 σου καταμαρτυροῦσιν; Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδέν 61
 ἀπεκρίνατο. Πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν,
 καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ
 εὐλογητοῦ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι· καὶ 62
 ὁψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν κα-
 θήμενον τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν
 νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαβόη- 63
 ξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ, λέγει· Τί ἐτι χρεῖαν
 ἔχομεν μαρτύρων; ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· 64
 τί ὑμῖν φαίνεται; Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐ-
 τὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. Καὶ ἤρξαντό τι- 65
 νες ἐμπνέειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρός-
 ῳπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέγειν
 αὐτῷ· Προφήτευσον. Καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμα-
 σιν αὐτόν ἐβαλλόν.

Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ νύκτω, 66
 ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ 67
 ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα

XIV, 60. εἰς μέσον) εἰς τὸ μέσον 62. ἐκ δε-
 ξιῶν καθήμενον) καθήμενον ἐκ δεξιῶν

---

demnatus, ludificatur ac verberatur. Petri lapsus

αὐτῷ, λέγει· Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰη-
 68 σοῦ ἦσθα. Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων· Οὐκ οἶδα,
 οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω
 69 εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἡ
 παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς
 70 παρεστηκόσιν· Ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν. Ὁ δὲ
 πάλιν ἠρνεῖτο. Καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ πα-
 ρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν
 εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοι-
 71 ᾶται. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύναι·
 Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετέ.
 72 Ἐνθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ
 ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὃ εἶπεν αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δις, ἀπαρ-
 νήσῃ με τρίς. Καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

XV. Καὶ ἐνθὺς ἐπὶ τὸ πρῶτὸ συμβούλιον ποι-
 ῆσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
 γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες
 τὸν Ἰησοῦν, ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν τῷ Πι-
 2 λᾶτῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος· Σὺ
 εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 3 εἶπεν αὐτῷ· Σὺ λέγεις. Καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ
 4 αἱ ἀρχιερεῖς πολλά. Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπη-
 ρώτησεν αὐτὸν, λέγων· Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν;
 5 Ἰδε, πόσα σου καταμαρτυροῦσιν! Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 οὐκέτι οἶδεν ἀπεκρίθῃ· ὥστε θαυμάζειν τὸν Πι-

XIV, 71. ὀμνύναι·) ὀμνύειν· 72. Καὶ ἐνθὺς
 ἐκ) Καὶ ἐκ Mb. τὸ ῥῆμα ὃ) τοῦ ῥήματος οὗ

et poenitentia. Mat. 26, 57. Luc. 22, 54. Io. 18, 13.
 XV, 1-20. Christi causam Pilatus cognoscit, eum-
 que esse absolvendum censet: sed Iudaei ad suppli-

λάτον. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυσεν αὐτοῖς ἕνα 6
δέσμιον, ὅνπερ ᾔτουντο. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος 7
Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵ-
τινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. Καὶ 8
ἀναβοήσας ὁ ὄχλος ᾗρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς αἰ
ἐποίει αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, 9
λέγων· Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν
Ἰουδαίων; Ἐγένεσκε γάρ, ὅτι διὰ φθόνον πα- 10
ραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. Οἱ δὲ ἀρχι- 11
ρεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βα-
αββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπο- 12
κριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· Τί οὖν θέλετε ποι-
ήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Οἱ δὲ 13
πάλιν ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν! Ὁ δὲ Πι- 14
λάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ
δὲ περισσῶς ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν! Ὁ δὲ 15
Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι,
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε
τὸν Ἰησοῦν, φραγέλλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. Οἱ 16
δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς,
ὃ ἔστι προαίτιον· καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν
σπεῖραν. Καὶ ἐνδύνουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ 17
περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ὑκάνθινον στέφα-
νον. Καὶ ᾗρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· Χαῖρε, 18
ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! Καὶ ἐτυπτον αὐτοῦ 19
τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυνον αὐτῷ, καὶ 20

XV, 8. ἀναβοήσας) Alii: ἀναβὰς 14. περισ-
σῶς) περισσοτέρως 18. ὁ βασιλεὺς) βασιλεῦ

eium deposcunt. Barabbas vinculis solutus. Chri-
stus damnatur, flagellis caeditur, deluditur. Mat.
27, 1. 11-31. Luc. 23, 1. Io. 18, 28 - c. 19, 6.

20 τιθέντες τὰ γόνατα προσκύνουν αὐτῷ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια.

Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν
21 αὐτόν. Καὶ ἀγγαρεύουσι περάγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, (τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου,) ἵνα ἄρῃ τὸν
22 σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον· ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, κρανίου
23 τόπος. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὃ δὲ οὐκ ἔλαβε. Καὶ σταυρώσαντες αὐ-
24 τὸν, διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη,
25 καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη· „Ὁ βασιλεὺς τῶν
26 Ἰουδαίων.„ Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λησ-
27 τὰς· ἓνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓνα ἐξ ἐναντύμων αὐ-
28 τοῦ. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· „Καὶ
29 μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.„ Καὶ οἱ παραπορευόμε-
νοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινεῖντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες· Οὐά! ὃ καταλύων τὸν
30 ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν· σῶσον
31 σεαυτὸν, καὶ κατὰβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων, ἔλεγον· Ἄλλους ἔσωσεν, ἐαν-
32 τὸν οὐ δύναται σῶσαι! Ὁ Χριστὸς, ὃ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,

XV, 24. διαμερίζονται τὰ ἱμάτια) διαμέριζον τὰ ἱμάτια 31. Ὁμοίως καὶ) Ὁμοίως δὲ καὶ

XV, 21 - 36. Christus ad supplicium datus: titulus cruci impositus; probra illi ingesta.

ἵνα ἰδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. Καὶ οἱ συνεσταυ-
ρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. Γενομένης 33
δὲ ὥρας ἑκτῆς, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν,
ἕως ὥρας ἑννάτης. Καὶ τῇ ἡρᾷ τῇ ἑννάτῃ ἐβό- 34
ησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· Ἐλωῖ!
ἐλωῖ! λαμῖα σαβαχθαρί; ὁ ἐστι μεθερμηνευό-
μενον· Ὁ θεός μου! ὁ θεός μου! εἰς τί με
ἐγκατέλιπες; Καὶ τινὲς τῶν παρεστηκότων ἀκού- 35
σαντες, ἔλεγον· Ἰδοὺ, Ἡλίαν φωνεῖ. Δραμῶν 36
δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὀξόους, περιθείς τε
καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν, λέγων· Ἀφετε, ἰδω-
μεν, εἰ ἔρχεται Ἡλίας καθελεῖν αὐτόν.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἄφεις φωνὴν μεγάλην, ἐξέ- 37
πνευσε. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχί- 38
σθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. Ἰδὼν δὲ 39
ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκώς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ,
ὅτι οὕτω κράζας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· Ἀληθῶς ὁ
ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ! Ἦσαν δὲ 40
καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι· ἐν αἷς
ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ
Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσὴ μῆτηρ, καὶ Σα-
λώμῃ· αἱ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκολού- 41
θουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ· καὶ ἄλλαι πολ-
λαί, αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, (ἐπεὶ ἦν παρα- 42
σκευῇ, ὁ ἐστι προσάββατον,) ἦλθεν Ἰωσήφ ὁ 43
ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτῆς, ὃς καὶ
αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

Tenebrae in terrâ. Mat. 27, 32. Luc. 23, 26. Io. 19, 17.
XV, 37-47. Iesu obitus. Eius sepulturam curat Iose-
phus Arimathaeensis. Mat. 27, 50. Luc. 23, 46. Io. 19, 30.

τολήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο
 44 τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν
 εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεν-
 τυρίωνα, ἐπρωτότησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.
 45 Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ
 46 σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ
 καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόρῃ· καὶ κα-
 τέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον
 ἐκ πέτρας· καὶ προεκύνισε λίθον ἐπὶ τὴν θύ-
 47 ραν τοῦ μνημείου. Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
 καὶ Μαρία Ἰωσὴ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

XVI. Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, Μαρία
 ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ
 Σαλώμῃ ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλεί-
 2 ψωσιν αὐτόν. Καὶ λίαν πρωὶ τῆς μιᾶς σαββάτων
 ἐρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.
 3 Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· Τίς ἀποκυλίσαι ἡμῖν
 4 τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; Καὶ ἀνα-
 βλέψασαι θεωροῦσιν, ὅτι ἀποκυλίσται ὁ λίθος·
 5 ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. Καὶ ἐξελθοῦσαι εἰς τὸ
 μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθημένον ἐν τοῖς δε-
 ξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν· καὶ ἐξε-
 6 θαυβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· Μὴ ἐκθαμ-
 βεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν
 ἐσταυρωμένον· ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ
 7 τόπος ὅπου ἐθήκαν αὐτόν. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴ-
 πατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι
 προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν
 8 ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι

XVI, 8. ἐξελθοῦσαι) ἐξελθοῦσαι ταχὺ

XVI. Mulieres cum aromatibus ad sepulcrum. Iesus re-

ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου· εἶχε δὲ αὐτὰς τρό-
μος καὶ ἔκστασις, καὶ αἰδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφο-
βοῦντο γάρ.

Ἀναστὰς δὲ, πρωὶ πρώτῃ σαββάτου, ἐφά- 9
νη πρωῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκ-
βερλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. Ἐκείνη πορευθεῖσα 10
ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι
καὶ κλαίουσι. Καὶ αὐτοὶ ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ 11
ἐθαύαθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν. Μετὰ δὲ ταῦ- 12
τα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν
ἐτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν. Καὶ αὐτοὶ 13
ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκεί-
νοις ἐπίστευσαν. Ὑστερον, ἀνακαίμένοις αὐ- 14
τοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανερώθη· καὶ ὠνείδισε τὴν
ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θε-
ασαμένοις αὐτὸν ἐξηγερόμενον οὐκ ἐπίστευσαν.
Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον 15
ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.
Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς, σωθήσεται· ὁ δὲ 16
ἀπιστήσας, κατακριθήσεται. Σημεῖα δὲ τοῖς πι- 17
στεύσασιν ταῦτα παρακολουθήσει· Ἐν τῷ ὀνόμα-
τί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι
καιναῖς· ὄφεις ἁροῦσι· καὶ ἄνθρωπον τι πίνω- 18
σιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ· ἐπὶ ἁρρώστους χεῖ-
ρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἔξουσιν.

XVI, 9-20. Haec commata in Vaticano codi-
ce defunt, et defuerunt olim in codicibus
quibusdam. 9. σαββάτου) Alii: σαββάτων
18. βλάβῃ) βλάψει.

divinus, a Mariâ Magdalenâ et Apostolis visus. Idem
mandata dat discipulis de instituendis baptizandis-
que hominibus, et singularia suis beneficia pollicetur.

- 19 Ὁ μὲν οὖν κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐ-
τοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν
20 ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκή-
ρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ
τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούν-
των σημείων.

ΕΤΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

1. Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι
διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῶν
2 πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρ-
χῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γεγόμενοι τοῦ λό-
3 γου· ἔδοξε καὶ μοι, παρηκολουθηκότες ἀνωθεν πᾶ-
σιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε
4 Θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων
τὴν ἀσφάλειαν.
5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου, τοῦ
βασιλεως τῆς Ἰουδαίας, ἱερὺς τις ὀνόματι Ζα-
χαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐ-
τοῦ ἐκ τῶν θυρατέρων Ἀαρῶν, καὶ τὸ ὄνομα
6 αὐτῆς Ἑλισάβετ. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι

Iesus in caelum sublatus: illius mandata a discipulis
peracta. Mat. 28. Luc. 23, 56. et c. 24. Io. 20. 21.

LUC. I, 1-4. Praefatio ad Theophilum. 5-25. Ad
Zachariam sacerdotem, qui et ipse grandis natu erat,

ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς
ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἀμειπτοι.
Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ Ἐλισάβετ 7
ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφοτέροι προβεβηκότες ἐν ταῖς
ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱε- 8
ρατεῦν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐ-
τοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερα- 9
τείας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν
τοῦ κυρίου· καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ 10
προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.
Ῥαφθὴ δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δε- 11
ξιῶν τοῦ θυψιαστηρίου τοῦ θυμιάματος· καὶ 12
ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν
ἐπ' αὐτόν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος· Μὴ 13
φοβοῦ, Ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου,
καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ
καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. Καὶ ἔσται 14
χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γε-
νέσει αὐτοῦ χαρήσονται. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώ- 15
πιον κυρίου· καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖν·
καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας
μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ 16
ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. Καὶ 17
αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι
καὶ δυνάμει Ἡλίου, ἐπιστρέφαι καρδίας πατέ-
ρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δι-

I, 10. ἦν τοῦ λαοῦ) τοῦ λαοῦ ἦν 14. γενέσει)
γεννήσει 15. κυρίου·) τοῦ κυρίου·

et coniugem habebat aetate propectam, in templo
Angelus nuncium affert de filio (Ioanne) ei na-
scendo, huiusque dotes et laudes praedicat. Za-

- καίων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.
- 18 Καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· Κατὰ τί γινώσκειαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ-
- 19 τῆς. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ εἰμι Γαβριήλ, ὁ παρῳστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐ-
- 20 αγγελίσασθαί σοι ταῦτα. Καὶ ἰδὼν, ἔσθ' σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν
- 21 καιρὸν αὐτῶν. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρόνῳ αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λα-
- 22 λῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν, ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐ-
- 23 τοῖς, καὶ διέμενε κοφός. Καὶ ἐγένετο ὥς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ,
- 24 ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέ-
- 25 γουσα· Ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελαῖν τὸ ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις.
- 26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γα-
- 27 λιλαιᾶς ἥ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαυὶδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μαριὰμ.

charias ob diffidentiam mutus, domum redit. Uxor eius Elisabetha, gravida. 1, 26-35. Maria virgo,

Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν, εἶπε· Χαῖ- 28
 ρε, κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σου· εὐλο-
 γημένη σὺ ἐν γυναιξίν! Ἡ δὲ ἰδοῦσα διατρά- 29
 χθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποτα-
 πὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγ- 30
 γελος αὐτῇ· Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ
 χάριν παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδοὺ, συλλήμῃ ἐν 31
 γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα
 αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς 32
 ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ
 θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ 33
 βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας,
 καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε 34
 δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται τοῦτο,
 ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγε- 35
 λος εἶπεν αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ
 σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διό
 καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.
 Καὶ ἰδοὺ, Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, καὶ αὐτὴ 36
 συνεληφύσα υἱόν ἐν γήρῃ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν
 ἔκτος ἔστιν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ. Ὅτι οὐκ 37
 ἀδυνατήσῃ παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. Εἶπε δὲ 38
 Μαριάμ· Ἰδοὺ, ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ
 τὸ ῥημά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Ἀναστῆσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις 39
 ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπου-

I, 29. Ἡ δὲ ἰδοῦσα δ. ἐ. τῷ λ. αὐτοῦ,) *Alīi*: Ἡ
 δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διατράχθη, *Alīi aliter*. 35.
 ἅγιον) *Alīi*: ἐκ σου ἅγιον 36. γήρῃ) γήρᾳ

mater Messiae designatur, interprete eodem Angelo.
 Huius cum illâ colloquium et decessus. I, 39-56. Ma-

- 40 δῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου, καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ.
- 41 Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ
- 42 Ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί! καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου! Καὶ πόθεν
- 43 μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς με; Ἴδου γάρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησε τὸ
- 45 βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς
- 46 λεκαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου. Καὶ εἶπε Μαριάμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,
- 47 καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου· ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μα-
- 49 καριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί· ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ·
- 50 καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.
- 51 Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. Καθεῖλε δυναστάς ἀπὸ θρόνων,
- 53 καὶ ὕψωσε ταπεινούς. Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.
- 54 Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι

I, 44. ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει)
ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος

---

ria iavifit Elifabetham cognatam. Elifabethae
gratulatio. Virginis canticum, mora, reditus.

ἐλέους ¹ (καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας 55
ἡμῶν) τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ
ἕως αἰῶνος. Ἐμεινε δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ 56
ὥσεί μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον
αὐτῆς.

Τῇ δὲ Ἑλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ 57
τεκεῖν αὐτήν· καὶ ἐγέννησεν υἱόν. Καὶ ἤκον- 58
σαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι
ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς·
καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ 59
ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον· καὶ
ἐκάλουν αὐτὸ, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐ-
τοῦ, Ζαχαρίαν. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐ- 60
τοῦ εἶπεν· Οὐχί· ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.
Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν· Ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ 61
συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.
Ἐγένετο δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί αὐτῷ θέλοι 62
καλεῖσθαι αὐτόν. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγρα- 63
ψε, λέγων· Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ
ἐθαύμασαν πάντες. Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐ- 64
τοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ· καὶ ἐλά-
λει ἐνλογῶν τὸν θεόν. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας 65
φόβος τοὺς περιουικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ
ῥήματα ταῦτα. Καὶ ἔθιεντο πάντες οἱ ἀκούσαν- 66
τες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· Τί ἄρα τὸ
παιδίον τοῦτο ἐστί; Καὶ χαῖρ κυρίου ἦν μετ'
αὐτοῦ. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλή- 67

I, 55. ἕως αἰῶνος.) εἰς τὸν αἰῶνα.

I, 57 - 80. Ioannes baptista nascitur, et circum-
eiditur: Zachariae patri vox reddit. Eiusdem

σθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτηνσε, λέ-
 68 γων· Εὐλογητὸς κύριος, ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,
 ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ
 69 αὐτοῦ, καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ
 70 οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, (καθὼς ἐλάλη-
 σε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προ-
 71 φητῶν αὐτοῦ,) σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ
 72 ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς· ποιῆ-
 σαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνη-
 73 σθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ὅρκον ὃν ὤμο-
 σε πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν· τοῦ δοῦ-
 74 ναι ἡμῖν, ' ἀφόβως, ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν
 75 ἡμῶν ὀυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ, ' ἐν ὁσιότητι
 καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέ-
 76 ρας [τῆς ζωῆς] ἡμῶν. Καὶ σὺ, παιδίον, προ-
 φήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ προ
 77 προσώπου κυρίου, ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ, ' τοῦ
 δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέ-
 78 σει ἁμαρτιῶν αὐτῶν· διὰ σπλάγγνα ἐλέους θεοῦ
 ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους,
 79 ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου κα-
 θημένοις, τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς
 80 ὁδὸν εἰρήνης. Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥανε, καὶ
 ἐκκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις,
 ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ.

II. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,
 ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπο-
 2 γραφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. (Αὕτη ἡ

II, 2. Αὕτη) Alii: Αὐτῇ

vaticinatio de Ioanne filio, et de Messia. Ioannis profectus, et habitatio. II, 1-40. Iudaeae cives in

ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συ-
 ρίας Κυρηναίου.) Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπο- 3
 γραφῆσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέ- 4
 βη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πό-
 λεως Ναζαρετ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δα-
 νυῖδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεὲμ, (διὰ τὸ εἶναι αὐ-
 τὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὶος Δανυῖδ,) ἀπογράψα- 5
 σθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτοῦ γυ-
 ναικί, οὕση ἐγκύω. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἰ- 6
 ραι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι ταῦ τε-
 κῆν αὐτῇ. Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρω- 7
 τότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλι-
 νεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ· διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τό-
 πος ἐν τῷ καταλύματι.

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ 8
 ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυ-
 κτὸς ἐπὶ τὴν ποιμνὴν αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ, ἄγγε- 9
 λος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου πε-
 ριέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέ-
 γαν. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβεῖ- 10
 σθε· ἰδοὺ γὰρ, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν με-
 γάλην, ἣτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη 11
 ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς κύριος,
 ἐν πόλει Δανυῖδ. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· 12
 εὗρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν
 φάτνῃ. Καὶ ἑξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἄγγέλῳ 13
 πλῆθος στρατιᾶς οὐρανοῦ, αἰνούντων τὸν θεόν,
 καὶ λεγόντων· „Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ 14

II, 12. φάτνῃ.) τῇ φάτνῃ.

tabulas relati. Iesus nascitur Bethlehemi. (Mat. i, 25.)
 Ad pastores Angelus de Iesu nato. Angelorum festus

- 15 γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.,, Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ
- 16 ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.
- 17 Ἰδόντες δὲ, διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.
- 18 Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν
- 19 λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαριάμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα,
- 20 συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνούντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.
- 21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περικεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
- 22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν, κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστήσαι τῷ
- 23 κυρίῳ, (καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου·

II, 14. εὐδοκία.) *Alii*: εὐδοκίας. 20. ὑπέστρεψαν) ἐπέστρεψαν 21. αὐτὸν,) τὸ παιδίον, 22. αὐτῶν) *Alii*: αὐτοῦ *Alii*: αὐτῆς *Alii* omittunt.*

---

conventus, et hymnus. Pastores infantem invifunt. Iesus circumcifus, deo fiftitur in templo.

„Οτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται,,,) καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, 24 κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου· „Ζεῦχος τρυγόνων, ἣ δύο νοσσοῦς περιστερῶν.,, Καὶ 25 ἰδοὺ, ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών· καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ ἐν- λαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ’ αὐτόν· ἡ καὶ ἦν αὐτῷ 26 κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· 27 καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ 28 εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ ἐνλόγησε τὸν θεόν, καὶ εἶπε· Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσπο- 29 τα, κατὰ τὸ ῥημά σου, ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ 30 ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κα- 31 τὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· ὥς εἰς ἀποκάλυ- 32 ψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. Καὶ 33 ἦν Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐνλόγησεν αὐ- 34 τοὺς Συμεών, καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· (καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν 35 διελεύσεται ῥομφαία·) ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν

II, 24. νοσσοῦς) νεοσσοῦς 25. ἦν ἅγιον) ἅγιον ἦν 33. Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ) Alii: ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ *

- 36 ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. Καὶ ἦν Ἄννα
 προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ·
 αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα
 ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἐπὶ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐ-
 37 τῆς· καὶ αὕτη χήρα ὥς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσά-
 ρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείας
 38 καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. Καὶ
 αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ
 κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προς-
 39 δεχομένοις λόγῳσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ὥς ἐτέ-
 λουσιν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέ-
 στρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν αὐ-
 40 τῶν Ναζαρέτ. Τὸ δὲ παιδίον ἡῤῥανε, καὶ
 ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ
 χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.
 41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ ματ' ἔτος
 42 εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. Καὶ ὅτε
 ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱε-
 43 ροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειω-
 σάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς,
 ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ
 44 οὐκ ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Νομίσαν-
 τες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας
 ὁδόν, καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ
 45 ἐν τοῖς γνωστοῖς. Καὶ μὴ εὗρόντες [αὐτὸν],

II, 38. ἐν Ἱερουσαλὴμ.) *Alii*: ἐν τῷ Ἰσραήλ.
Alii: τοῦ Ἰσραήλ. 43. ἔγνω Ἰωσήφ καὶ ἡ
 μήτηρ) *Alii*: ἔγνωσαν οἱ γονεῖς

σιλ. Maria et Iosephus Nazaretham redeunt: (cfr.
 Mat. II, 22. 23.) Iesu pueri mirifica indoles. II,
 41-52. Idem annos natus duodecim, cum eruditis in

ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν·
 Καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν 46
 τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων,
 καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.
 Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ 47
 συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἰδόν- 48
 τες αὐτὸν, ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μή-
 τηρ αὐτοῦ εἶπε· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕ-
 τως; ἰδοὺ, ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνόμενοι ἐζη-
 τοῦμέν σε. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζη- 49
 τεῖτέ με; οὐκ ᾔδατε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου
 δεῖ εἶναί με; Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ 50
 ἐλάλησεν αὐτοῖς. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ 51
 ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐ-
 τοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥή-
 ματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ Ἰη- 52
 σοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι
 παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας III.
 Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πι-
 λάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γα-
 λιλαιᾶς Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
 τοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνί-
 τιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρ-
 χοῦντος, ἑπὶ ἀρχιερέως Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένε- 2
 νετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην, τὸν Ζαχαρίου υἱόν,

III, 2. ἐπὶ ἀρχιερέως) ἐπ' ἀρχιερέων. Ib. τὸν
 Ζαχαρίου) τὸν τοῦ Ζαχαρίου

vestibulo templi disferit. Cura parentum: filii obse-
 quium et profectus. III, 1-22. Ioannis bapti-
 stae habitatio in locis desertis, ratio instituto-

- 3 ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περι-
 χωρὸν τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετα-
 4 νοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· ὡς γέγραπται ἐν βί-
 βλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος·
 „Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἐτοιμάσατε τὴν
 ὁδὸν κυρίου! εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ!
 5 Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ
 βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς
 6 εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· καὶ ὅψε-
 7 ται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.,, Ἐλε-
 γεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι
 ὑπὸ αὐτοῦ· Γεννήματα ἐχιδνῶν! τίς ὑπέδειξεν
 8 ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε
 οὖν καρποὺς ἁγίους τῆς μετανοίας· καὶ μὴ ἄρ-
 ξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν
 Ἀβραάμ. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς
 ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.
 9 Ἦδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων
 κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν κα-
 10 λὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Καὶ
 ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· Τί οὖν ποι-
 11 ἡσομεν; Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς· Ὁ ἔχων
 δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων
 12 βρώματα, ὁμοίως ποιῶτω. Ἦλθον δὲ καὶ τε-
 λῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· Δι-
 13 δάσκαλε, τί ποιήσομεν; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐ-
 τοὺς· Μηδὲν πλεον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν
 14 πράσσετε. Ἐπηρώτων δὲ αὐτόν καὶ στρατενό-
 μωνοι, λέγοντες· Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ
 εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδένα διασείσητε, μηδὲ

συκοφαντήσητε· καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις
 ὑμῶν. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ δια- 15
 λογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ
 τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστὸς,
 ἠπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι, λέγων· Ἐγὼ 16
 μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρό-
 τερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάν-
 τα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτί-
 σει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. Οὗ τὸ πτύον 17
 ἐν τῇ χαιρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα
 αὐτοῦ· καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην
 αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω.
 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελί- 18
 ζετο τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης, 19
 ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυ-
 ναικὸς [Φιλίππου] τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ
 περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,
 ἠπροσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε 20
 τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν 21
 λαόν, καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομέ-
 νου, ἀνεψυχθῆναι τὸν οὐρανόν, ἠκαταβῆναι 22
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει, ὥς περὶ
 στεράν, ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γε-
 νέσθαι, λέγουσαν· „Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγα-
 πητὸς, ἐν σοὶ ἠυδόκησα.„

Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὥς ἐτι τῶν τριά- 23
 κοντα ἀρχόμενος, ὧν, ὥς ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰω-
 σήφ, τοῦ Ἡλὶ, ἠτοῦ Ματθαῖ, τοῦ Λευὶ, τοῦ 24

(Ioannes in carcere. Mat. 14, 3. Marc. 6, 17.) Iesus
 baptizatur. Vox edita de caelo. Mat. 3, 1. Marc. 1, 1,
 III, 23-38. Enumeratio generis Iesu Christi, ad Ada-

25 Μελχὶ, τοῦ Ἰαννᾶ, τοῦ Ἰωσήφ, ' τοῦ Ματθα-
 θίου, τοῦ Ἀμῶς, τοῦ Ναοῦμ, τοῦ Ἑσλὶ, τοῦ
 26 Ναγγαὶ, ' τοῦ Μαὰθ, τοῦ Ματθαίου, τοῦ Σε-
 27 μεὶ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα, ' τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ
 'Ρησα, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ, τοῦ
 28 Νηρι, ' τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσαῦ, τοῦ
 29 Ἐλμωδάμ, τοῦ Ἦρ, ' τοῦ Ἰωσή, τοῦ Ἐλμέζερ,
 30 τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ Ματθαῖ, τοῦ Λευὶ, ' τοῦ
 Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάν,
 31 τοῦ Ἐλιακαὶμ, ' τοῦ Μελιᾶ, τοῦ Μαῖνάν, τοῦ
 32 Ματθαθὰ, τοῦ Ναθάν, τοῦ Δαυὶδ, ' τοῦ Ἰε-
 σαὶ, τοῦ Ὠβηδ, τοῦ Βοόζ, τοῦ Σαλμών, τοῦ
 33 Ναασσών, ' τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ, τοῦ
 34 Ἑσρώμ, τοῦ Φαρές, τοῦ Ἰούδα, ' τοῦ Ἰακώβ,
 τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα, τοῦ Να-
 35 χῶρ, ' τοῦ Σεροῦχ, τοῦ Ραγαῦ, τοῦ Φαλέκ, τοῦ
 36 Ἐβέρ, τοῦ Σαλὰ, ' τοῦ Καϊνάν, τοῦ Ἀρφα-
 37 ξὰδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ, ' τοῦ
 Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνῶχ, τοῦ Ἰαρέδ, τοῦ Μα-
 38 λελεήλ, τοῦ Καϊνάν, ' τοῦ Ἐνῶς, τοῦ Σήθ, τοῦ
 Ἀδάμ, τοῦ θεοῦ.

IV. Ἰησοῦς δὲ πνεύματος ἁγίου πλήρης ὑπέ-
 στρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἦγετο ἐν τῷ
 2 πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον, ἡμέρας τεσσαράκοντα
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ οὐκ ἔφα-
 γεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελε-
 3 σθεισὼν αὐτῶν, [ὑστερον] ἐπαίνασε. Καὶ εἶπεν
 αὐτῷ ὁ διάβολος· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ

III, 35. Σεροῦχ) Σαροῦχ 36. τοῦ Καϊνάν,
 omittunt alii.

τῷ λίθῳ τούτῳ, ἵνα γένηται ἄρτος. Καὶ ἀπε- 4
κρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· Γέγραπται·
„Οτι οὐκ ἐπ' ἄρτι μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ.„ Καὶ ἀναγα- 5
γὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν
αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν
στιγμῇ χρόνου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· 6
Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν
δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ὃ ἐὰν
θέλω, δίδωμι αὐτήν· σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς 7
ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πᾶσα. Καὶ ἀποκριθεὶς 8
αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· [Ἵπαγε ὀπίσω μου, σα-
τανᾶ!] Γέγραπται· „Προσκυνήσεις κύριον τὸν
θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.„ Καὶ 9
ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐ-
τὸν ἐπὶ τὸ πτερυγιον τοῦ ἱεροῦ· καὶ εἶπεν αὐ-
τῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦ-
θεν κάτω· ἡ γέγραπται γάρ· „Οτι τοῖς ἀγγέλοις 10
αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε·
καὶ ἐπὶ χειρῶν ἁρουσί σε, μήποτε προσκόψῃς 11
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.„ Καὶ ἀποκριθεὶς εἶ- 12
πεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι εἴρηται· „Οὐκ ἐκπει-
ράσεις κύριον τὸν θεόν σου.„ Καὶ συντε- 13
λέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ'
αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει 14
τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ φήμη

IV, 5-8. Latini quidam ponunt post v. 12. 7.

πᾶσα.) πάντα. 8. Γέγραπται·) Γέγραπται
γάρ· 9. υἱὸς) ὁ υἱὸς 11. καὶ ἐπὶ) καὶ ὅτι ἐπὶ

in solitudine. Mat. 4, 1. Marc. 1, 12. 13. IV, 14-30. Iesus

- ἔξηλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.
 15 Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν,
 16 δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν
 Ναζαρέτ, οὗ ἦν τεθραμμένος· καὶ εἰσῆλθε, κα-
 τὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων
 17 εἰς τὴν συναγωγὴν· καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. Καὶ
 ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου·
 καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ
 18 ἦν γεγραμμένον· „Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὗ
 εἵνεκεν ἔχρισέ με εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέ-
 σταλκέ με ἵδρασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν
 καρδίαν, ἡ κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφειν, καὶ
 τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους
 19 ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν· „
 20 Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ,
 ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλ-
 21 μοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. Ἦρξατο δὲ λέγειν
 πρὸς αὐτούς· „Ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γρα-
 22 φὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. Καὶ πάντες ἐμαρ-
 τύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις
 τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόμα-
 τος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
 23 Ἰωσήφ; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Πάντως ἐρεῖτέ
 μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· „Ἰατρὲ, θεράπευ-
 σον σεαυτόν· „ ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς Κα-
 περναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

IV, 18. εἵνεκεν) ἐνεκεν Ib. εὐαγγελίσασθαι)
 εὐαγγελίζεσθαι 23. εἰς Καπερναοὺμ) ἐν τῇ
 Καπερναοὺμ Alii: ἐν Καπερναοὺμ

in Galilaeam redux, (Mat. 4, 12. Marc. I, 14.) et
 Nazarethae docens, initio collaudatur; deinde a

Εἶπε δέ· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφή- 24
της δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. Ἐπ' ἄλλῃ- 25
θείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς
ἡμέραις Ἡλίου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ
οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο-
λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· καὶ πρὸς οὐ- 26
δεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἡλίας, εἰ μὴ εἰς Σά-
ρεπτα τῆς Σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν. Καὶ 27
πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφή-
του ἐν τῷ Ἰσραὴλ· καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρί-
σθη, εἰ μὴ Νειμάν ὁ Σύρος. Καὶ ἐπλή- 28
σθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούον-
τες ταῦτα. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω 29
τῆς πόλεως· καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρυος τοῦ
ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ὠκοδόμητο, ὥστε
κατακορηνίσαι αὐτόν· αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέ- 30
σου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Καὶ κατήλθεν εἰς Καπερναοὺμ, πόλιν τῆς 31
Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς
σάββασι. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐ- 32
τοῦ· ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ. Καὶ 33
ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαι-
μονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,
λέγων· Ἐα! τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζα- 34
ρηνέ; Ἡλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς· οἶδά σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ! Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰη- 35
σοῦς, λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

IV, 29. ὄφρυος) τῆς ὄφρυος Ib. ὥστε) εἰς τὸ

popularibus suis spretus, vitae periculum subit. cf. Mat.
13, 53. Marc. 6, 1. IV, 31-44. Daemoniacus Capern-

- Καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ· δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξ-
 36 ἦλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. Καὶ
 ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας· καὶ συνειλάουν
 πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· Τίς ὁ λόγος οὗτος;
 ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκα-
 37 θάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται! Καὶ ἐξεπο-
 ρεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς
 περιχώρου.
- 38 Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν
 εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος· πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμω-
 νος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτη-
 39 σαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐ-
 τῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ· καὶ ἀφῆκεν αὐτήν.
- 40 Παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκέ· ὁ δὲ
 ἄνθρωπος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθε-
 νοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς
 αὐτόν· ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπι-
 41 θείς, ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἐξήρχετο δὲ καὶ
 δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα·
 "Οὐ σὺ εἶ [ὁ Χριστὸς,] ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ! Καὶ
 ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν
 42 Χριστὸν αὐτὸν εἶναι. Γενομένης δὲ ἡμέρας,
 ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ
 ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ,
 καὶ κατεῖχον αὐτόν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐ-
 43 τῶν. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· "Οὐ καὶ ταῖς
 ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ τὴν βα-

IV, 35. εἰς μέσον) εἰς τὸ μέσον 38. πενθερὰ)
 ἢ πενθερὰ 42. ἐπεζήτουν) ἐζήτουν

---

naumi sanatur; (Marc. i, 21.) item Petri so-
 crus, alique aegroti. Mat. 8, 14. Marc. i, 29.

σιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.
Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γα- 44
λιλαίας.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικαῖσθαι V.
αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐ-
τὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ· καὶ 2
εἶδε δύο πλοῖα ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ
ἄλλοις ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δί-
κτυα. Ἐμβαῖς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ 3
Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπανα-
γαγεῖν ὀλίγον· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ
πλοίου τοὺς ὄχλους. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λα- 4
λῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμονα· Ἐπανάγαγε εἰς τὸ
βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιστά- 5
τα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιᾶσαντες, οὐδὲν
ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματι σου χαλάσω τὸ δί-
κτυον. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλη- 6
θος ἰχθύων πολὺ· διεῖρόντην δὲ τὸ δίκτυον
αὐτῶν, καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ 7
ἐτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβεῖσθαι αὐτοῖς·
καὶ ἦλθον, καὶ ἐπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα,
ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος, 8
προσέειπε τοῖς γόνασιν τοῦ Ἰησοῦ, λέγων· Ἐξ-
ελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε.
Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς 9
σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ἣ συνέ-
λαβον· ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, 10

V, 6. πλήθος ἰχθύων) ἰχθύων πλήθος

V, 1-11. Iesus e navi docens. Petrus, Iacobus et
Ioannes, piscium ingenti praedâ potiti, Iesum comi-

υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.
 Καὶ εἶπε πρὸς τὸν Σίμονα ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φο-
 11 βου· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἐσθ' ὡς ἰσχυρῶν. Καὶ
 καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες
 ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

12 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν
 πόλεων, καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ
 ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πέσων ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεή-
 13 θη αὐτοῦ, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι
 με καθαρίσαι. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο
 αὐτοῦ, εἰπὼν· Θέλω, καθαρίσθητι. Καὶ εὐ-
 14 θέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς
 παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν
 δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένευκε περὶ
 τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε Μωϋ-
 σῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

15 Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ·
 καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θε-
 16 ραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐ-
 17 τῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις,
 καὶ προσευχόμενος. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
 ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν κα-
 18 θήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν
 ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ
 Ἰουδαίας, καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δυνάμεις κυρίου
 19 ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες
 φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν πα-
 20 ραλελυμένος· καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν,
 21 καὶ θῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ μὴ εὐρόντες

tantur. Conf. Mat. 4, 18. Marc. 1, 16. V, 12-26. Le-
 profus sanatur, (Mat. 8, 1. Marc. 1, 40.) et paralyticus.

ποιᾶς εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀνα-
 βάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθήκαν
 αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν
 τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν 20
 [αὐτῷ]· Ἀνθρώπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι
 σου. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς 21
 καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· Τίς ἐστὶν οὗτος,
 ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρ-
 τίας, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός; Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰη- 22
 σοὺς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε
 πρὸς αὐτοὺς· Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις
 ὑμῶν; Τί ἐστὶν ἐνκοπώτερον; εἰπεῖν· Ἀφέων- 23
 ταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου; ἢ εἰπεῖν· Ἐγειρε καὶ
 περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ 24
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρ-
 τίας· (εἶπε τῷ παρακλημένῳ·) Σοὶ λέγω· Ἐγει-
 ρε, καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου, πορεύου εἰς τὸν
 οἶκόν σου. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον 25
 αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν
 οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ ἔκστασις 26
 ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν· καὶ
 ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες· Ὅτι εἶδομεν πα-
 ράδοξα σήμερον!

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐδεάσατο 27
 τελώνην, ὀνόματι Λευῖν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τε-
 λώνιον· καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολουθε μοι. Καὶ 28
 καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

V, 19. ποιᾶς) διὰ ποιᾶς 23 et 24. Ἐγειρε)
 Ἐγειραι 25. ἐφ' ὃ) ἐφ' ᾧ

Iesus peccata ignoscens impietatis infimulatur. Mat. 9,
 1. Marc. 2, 1. V, 27-39. Levis, novus Christi disci-

- 29 Καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην Δευῆς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολλὸς, καὶ
 30 ἄλλων, οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες· Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πί-
 31 νετε; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ,
 32 ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
- 33 Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Διατί οἱ μαθη-
 τὰι Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων· οἱ
 34 δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νη-
 35 στεῖναι; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρ-
 θῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν
 36 ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. Ἐλεγε δὲ καὶ παραβο-
 λὴν πρὸς αὐτούς· Ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ
 37 συμφωνεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς
 38 ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολούνται· ἀλλὰ

V, 29. Δευῆς) ὁ Δευῆς 30. αὐτῶν alii omit-
 tunt. Ib. μετὰ τῶν τελωνῶν) μετὰ τελωνῶν
 36. τὸ ἀπὸ) ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ

pulus. Christus portitorum convictor, a Phariseis reprehensus. Cur ieiunium ille suis non imperaverit.

οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον· καὶ
ἀμφοτέρωθεν συντηροῦνται. Καὶ οὐδεὶς πιὼν πα- 39
λαιὸν, εὐθὺς θέλει νέον· λέγει γάρ· Ὁ πα-
λαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ VI.
διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ
ἐτίλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχνας, καὶ
ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσὶ. Τινὲς δὲ τῶν Φα- 2
ρισαίων εἶπον αὐτοῖς. Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι
ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι; Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς 3
αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε
ὃ ἐποίησε Δαυὶδ, ὅποτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ
μετ' αὐτοῦ ὄντες; ὥς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 4
θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε,
καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς
οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς; Καὶ 5
ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἄν-
θρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελ- 6
θεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν·
καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δε-
ξιὰ ἦν ξηρά. Παρατήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ 7
οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει·
ἵνα εὗρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ᾗδει 8
τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώ-
πῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· Ἐγειρε, καὶ

VI, 1. δευτεροπρώτῳ quidam omittunt. 7. δε)
δὲ αὐτὸν 8. Ἐγειρε) Ἐγειραι

Mat. 9, 9. Marc. 2, 13. VI, 1-11. Religio sabbathi,
nec a discipulis Christi, vultis hoc die spicis, violata;

- 9 σιῇθι εἰς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη. Ἐἵ-
 πεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· Ἐπερωτήσω
 ὑμᾶς· Τί ἔξεστι τοῖς σάββασι; ἀγαθοποιῆσαι,
 ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι;
 10 Καὶ περιβλαψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπεν αὐ-
 τῷ· Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου. Ὁ δὲ ἐποίησεν
 [οὕτω]· καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ [ὕγιης]
 11 ὡς ἡ ἄλλη. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας· καὶ
 διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ
 Ἰησοῦ.
 12 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλ-
 θεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι· καὶ ἦν διανυ-
 13 κτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε
 ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητάς αὐ-
 τοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς
 14 καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε· Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνό-
 μασε Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐ-
 τοῦ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Φίλιππον καὶ
 15 Βαρθολομαῖον, Ἐλζαβῆτον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκω-
 βον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλού-
 16 μενον ζηλωτὴν, Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν
 17 Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης· καὶ κα-
 ταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ· καὶ
 ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ
 λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ,

VI, 9. ἀποκτεῖναι;) ἀπολέσαι; 10. εἶπεν αὐ-
 τῷ·) εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ·

nec a Christo, sanata manu hominis tabidâ. Phari-
 saeorum in Iesum conspiratio. Mat. 12, 1. Marc. 2,
 23 - c. 3, 6. VI, 12 - 49. Delecti duodecim Apostoli.
 (Marc. 3, 13.) Summa orationis Christi ad discipulos.

καὶ τῆς παραλιῆς Τυρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ὀχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκα- 18 θάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο. Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος 19 ἐζήτει ἀπτεσθαι αὐτοῦ· ὅτι δύνάμεις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰάτο πάντας.

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ 20 εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε· Μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. 21 Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε. ' Μα- 22 κάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Χάριτε ἐν ἐκείνῃ τῇ 23 ἡμέρᾳ, καὶ σκιρτήσατε! ἰδοὺ γάρ, ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτά γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. Πλὴν 24 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις! ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι! 25 ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν! ὅτι πενθήσετε καὶ κλαίσετε. Οὐαὶ, ὅταν καλῶς 26 ὑμᾶς εἴπωσι οἱ ἄνθρωποι! κατὰ ταῦτά γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν· Ἀγα- 27

VI, 18. ἀπὸ) ὑπὸ 23. Χάριτε) Χαίριτε
23 et 26. ταῦτά) ταῦτα Alii: τὰ αὐτὰ 26.
Οὐαὶ,) Οὐαὶ ὑμῖν, Ib. οἱ ἄνθρωποι!) πάν-
τες οἱ ἄνθρωποι!

audiente populo, habitae. Beati qui: qui miseri. Do.

πᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς
 28 μισοῦσιν ὑμᾶς· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους
 ὑμῖν· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.
 29 Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ
 τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου τὸ ἱμά-
 30 τιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης. Παντὶ δὲ
 τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος
 31 τὰ σά, μὴ ἀπαίτει. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα
 ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε
 32 αὐτοῖς ὁμοίως. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας
 ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρ-
 33 τωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ
 ἐὰν ἀγαθοποιῇτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς,
 ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
 34 αὐτὸ ποιοῦσι. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπί-
 ζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ
 οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπο-
 35 λάβωσι τὰ ἴσα. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
 ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε μηδὲν
 ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς,
 καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός
 36 ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς. Γίνε-
 σθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
 37 οἰκτίρμων ἐστί. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κρι-
 θῇτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικα-
 38 σθῇτε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· δίδοτε,
 καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον

VI, 28. ὑμῖν·) Alii: ὑμᾶς· * Ib. προσεύχε-
 σθε) καὶ προσεύχεσθε 35. ὑψίστου·) τοῦ
 ὑψίστου·

amandis hostibus, de clementiâ, liberalitate, mansue-

καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν
εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. Τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ
ὃ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. Εἶπε 39
δὲ παραβολὴν αὐτοῖς· Μήτι δύναται τυφλὸς τυ-
φλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον πε-
σοῦνται; Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδά- 40
σκαλον αὐτοῦ· κατηγορισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς
ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρ- 41
φος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν
δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανο-
εῖς; ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· 42
Ἀδελφέ, ἄφες, ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου· αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων; Ὑποκριτά! ἐκβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε δια-
βλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλόν, 43
ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν,
ποιοῦν καρπὸν καλόν. Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ 44
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκαν-
θῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι
σταφυλήν. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ 45
θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγα-
θόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ
θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονη-
ρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λα-
λεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. Τί δέ με καλεῖτε, κύ- 46
ριε, κύριε· καὶ οὐ ποιεῖτε ὅ ἃ λέγω; Πᾶς ὁ ἐρ- 47
χόμενος πρὸς με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων,

tudine. Parabolae: de caeco caecum ducente, de
festucâ in oculo alterius, de arbore e fructibus

καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίς ἐστιν
 48 ὁμοίος. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι
 οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θε-
 μέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομέ-
 νης, προσέρρόηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ
 οὐκ ἴσχυσε σαλευσάι αὐτήν· τεθεμελίωτο γὰρ
 49 ἐπὶ τὴν πέτραν. Ὁ δὲ ἀκούσας, καὶ μὴ ποιή-
 σας, ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰ-
 κίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου· ἢ προσέρρόη-
 ξεν ὁ ποταμὸς· καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο
 τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

VII. Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐ-
 τοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Κα-
 2 περναούμ. Ἐκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς
 ἔχων, ἤμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἐντιμος.
 3 Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς
 αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐ-
 τὸν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.
 4 Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκά-
 λουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες· Ὅτι ἄξιός
 5 ἐστιν, ᾧ παρέξῃ τοῦτο· ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος
 ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν
 6 ἡμῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. Ἦδη
 δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας,
 ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἐκατοντάρχος φίλους, λέ-
 γων αὐτῷ· Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ εἰμι
 7 ἱκανός, ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσελθῇς· διὸ
 οὐδὲ ἐμαυτὸν ἤξιωσα πρὸς σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπέ

VII, 4. παρέξι) παρέξει Alii: παρέξεις

cognoscendâ, de domo in rupe fundatâ. Mat. 5.
 6, 7. VII, 1-10. Centurionis servo graviter aegro-

λόγῳ, καὶ λαθῆσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ 8
 ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων
 ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ· Πο-
 ρεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ· Ἐρχου, καὶ
 ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου· Ποίησον τοῦτο,
 καὶ ποιῇ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύ- 9
 μασεν αὐτόν· καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι
 αὐτῷ ἄλλῳ εἶπε· Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ
 Ἰσραὴλ τόσαύτην πίστιν εὑρον! Καὶ ὑποστρέ- 10
 ψαντες οἱ παραθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὑρον τὸν
 ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἐξῆς, ἐπορεύετο εἰς πό- 11
 λιν καλουμένην Ναὶν· καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολὺς.
 Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδού, 12
 ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενῆς τῇ μητρὶ
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως
 ἱκανὸς [ἦν] σὺν αὐτῇ. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύ- 13
 ριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ·
 Μὴ κλαῖε. Καὶ προσελθὼν ἤψατο τῆς σοροῦ· 14
 οἱ δὲ βραστάζοντες ἔστησαν. Καὶ εἶπε· Νεανί-
 σκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι! Καὶ ἀνέκλινεν ὁ 15
 νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν· καὶ ἔδωκεν αὐτὸν
 τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ 16
 ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες· Ὅτι προφήτης μέ-
 γας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ
 θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗ- 17

VII, 11. τῇ ἐξῆς) Alii: τῷ ἐξῆς * 12. αὐτὴ)
 αὐτῇ Alii: αὐτῇ χήρα 16. πάντας) ἅπαντας

tanti Iesus absens medetur. Mat. 8, 5. VII, 11-17. In
 oppido Nain filius viduae unicus a Christo in vitam

τος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

- 18 Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐ-
 19 τοῦ περὶ πάντων τούτων. Καὶ προσκαλεσάμενος
 δύο τινας τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, ἔπεμ-
 20 μενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; Παραγενόμε-
 νοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον· Ἰωάννης
 ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε, λέγων·
 21 Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν; Ἐν
 αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων
 καὶ μαστιγῶν καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυ-
 22 φλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσματο τὸ βλέπειν. Καὶ ὑπο-
 κριθῆς [ὁ Ἰησοῦς] εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες
 ἀπαγγέilate Ἰωάννῃ ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι
 τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ
 καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρον-
 23 ται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ μακάριός ἐστιν,
 24 ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. Ἀπελθόν-
 των δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν
 πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξήλθατε
 εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέ-
 25 μου σαλευόμενον; Ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; ἄν-
 θρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἡμφιεσμένον; Ἰδού,
 οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες,
 26 ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξήλθατε
 ἰδεῖν; προφήτην; Ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περισ-
 27 σότερον προφήτου! Οὗτός ἐστι, περὶ οὗ γέ-

VII, 24. 25. 26. ἐξήλθατε) ἐξεληλύθατε

revocatur. VII, 18-35. Ioannis discipuli ab ipso ma-
 gistro ad Iesum allegati, quid respondi tulerint. Laudes

γραφται· „Ἰδοῦ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.„ Λέγω γὰρ ὑμῖν, 28 μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδεὶς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι. (Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας, καὶ οἱ τελῶ- 29 ναι, ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου· οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομι- 30 κοὶ τὴν βουλήν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.) Τίνι οὖν ὁμοιώ- 31 σω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τί- νι εἰσὶν ὅμοιοι; Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν 32 ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν· Ὑψήλωσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχή- σασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, μήτε ἄρ- 33 τον ἐσθίων μήτε οἶνον πίνων· καὶ λέγετε· Δαιμόνιον ἔχει. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, 34 ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγετε· Ἰδοῦ, ἄνθρω- πος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν 35 τέκνων αὐτῆς πάντων.

Ἡρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων, ἵνα 36 φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐξελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου, ἀνεκλίθη. Καὶ ἰδοῦ, γυνὴ ἐν 37 τῇ πόλει, ἣτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι

VII, 31. Τίνι οὖν) Εἶπε δὲ ὁ κύριος· Τίνι οὖν 34. φίλος τελωνῶν) τελωνῶν φίλος

Ioannis baptistae. Homines illius aetatis ludentium pue-
rorum similes. Mat. II, 2-19. VII, 36-50. Mulier Ie-

- ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσα-
 38 σα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ
 τοὺς πόδας αὐτοῦ, κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν
 τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι· καὶ ταῖς θριξὶ
 τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς
 39 πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ. Ἰδὼν δὲ ὁ
 Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ,
 λέγων· Οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν
 τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνή, ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ·
 40 ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
 εἶπε πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ
 41 δὲ φησι· Διδάσκαλε, εἰπέ. Δύο χρεωφειλέται
 ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἰς ὥφειλε δηνάρια πεν-
 42 τακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. Μὴ ἐχόντων
 δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. Τίς
 43 οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; Ἀπο-
 κριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν· Ὑπολαμβάνω, ὅτι
 ὃ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὁρ-
 44 θῶς ἔκρινας. Καὶ στραφείς πρὸς τὴν γυναῖκα,
 τῷ Σίμωνι ἔφη· Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα;
 Εἰσῆλθὸν σου εἰς τὴν οἰκίαν· ὕδωρ ἐπὶ τοὺς
 πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν
 ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ [τῆς
 45 κεφαλῆς] αὐτῆς ἐξέμαξε. Φίλημά μοι οὐκ ἔδω-
 κας· αὕτη δὲ, ἅψ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε
 46 καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. Ἐλαίῳ τὴν κε-

VII, 38. ὀπίσω π. τ. πόδας αὐτοῦ,) π. τ. πό-
 δας αὐτοῦ ὀπίσω, 45. εἰσῆλθον) Alii:
 εἰσῆλθεν

sum unguens in aedibus Pharisaei, veniam delictorum
 impetrat. Pharisaeo indignabundo parabola proponitur

φαλήν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρω ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. Οὐ χάριν, λέγω σοι, ἀφέων- 47
ται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολὺ· ὧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἰ- 48
πε δὲ αὐτῇ· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. Καὶ 49
ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; Εἶπε δὲ 50
πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε·
πορεύου εἰς εἰρήνην.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς VIII.
διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· καὶ οἱ
δώδεκα σὺν αὐτῷ, ' καὶ γυναῖκες τινες, αἱ ἦσαν 2
τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ
ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνῇ,
ἀφ' ἧς δαιμόνια ἐπτὰ ἐξεληλύθει, ' καὶ Ἰωάννα, 3
γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάν-
να, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ
ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ 4
πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ πα-
ραβολῆς· Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν τὸν 5
σπόρον αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὁ μὲν
ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ
πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. Καὶ ἔτε- 6
ρον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ φνὲν ἐξηράν-
θη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. Καὶ ἕτερον ἔπε- 7
σεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν· καὶ συμφυεῖσαι αἱ

de duobus debitoribus, qui solvendo non erant.
VIII, 1-3. Feminae aliquot, victum Iesu ministrantes.
VIII, 4-18. Parabola de satis et agro quadrupli-

- 8 ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς
τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν· καὶ φυνὲν ἐποίησε καρπὸν
ἐκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων, ἐφώνει· Ὁ
ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω!
- 9 Ἐπηρεώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
10 λέγοντες, τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. Ὁ δὲ εἶ-
πεν· Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βα-
σιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβο-
λαῖς· ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες
11 μὴ συνιῶσιν. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· Ὁ
12 σπόρος, ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Οἱ δὲ παρὰ
τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες· εἴτα ἔρχεται ὁ
διάβολος, καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας
13 αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. Οἱ δὲ
ἐπὶ τῆς πέτρας, οἱ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς
δέχονται τὸν λόγον· καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχου-
σιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ
14 πειρασμοῦ ἀφίστανται. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας
πεσὼν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ με-
ριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευό-
15 μενοι συμπνίγονται· καὶ οὐ τελεσφοροῦσι. Τὸ
δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν, οἵτινες ἐν καρδίᾳ
καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες, τὸν λόγον κατέ-
16 χουσι· καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. Οὐ-
δεὶς δὲ λύχρον ἄψιας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ
ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπι-
τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.
17 Οὐ γὰρ ἐστὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ φανερόν γενήσεται·
οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φα-

VIII, 8. εἰς) ἐπὶ

ei; item de candelâ candelabro imponendâ. Mat.

νερόν ἔλθῃ. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· ὅς γάρ 18
 ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχῃ,
 καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ 19
 οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἠδύνατο συντυχεῖν
 αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λε- 20
 γόντων· Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστή-
 κασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. Ὁ δὲ ἀποκρι- 21
 θαὶς εἶπε πρὸς αὐτοὺς· Μήτηρ μου καὶ ἀδελ-
 φοί μου, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
 ἀκούοντες καὶ ποιῶντες.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐ- 22
 τὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·
 καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν
 τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν. Πλεόντων δὲ αὐ- 23
 τῶν, ἀφύπνωσε. Καὶ κατέβη λαίλαψ ἀνέμου
 εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκιν-
 δύνειον. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέ- 24
 γοντες· Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα! ἀπολλύμεθα! Ὁ
 δὲ ἐγερωθεὶς ἐπιτίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδω-
 νι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γα-
 λήνη. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ποῦ ἐστιν ἡ πίστις 25
 ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς
 ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς
 ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούου-
 σιν αὐτῷ;

VIII, 21. ποιῶντες.) ποιῶντες αὐτόν.

13, 1. Marc. 4, 1. VIII, 19-21. Ad Iesum mater
 eius et fratres intempestive adeunt. Conflagrante Iesu
 quinquam. Mat. 12, 46. Marc. 3, 31. VIII, 22-25,
 Tempestatas a Christo sedata. Mat. 8, 23. Marc. 4, 35.

- 26 Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γα-
 δαρηνῶν, ἣτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.
 27 Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπῆντησεν αὐ-
 τῷ ἄνθρωπος τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια
 ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκε-
 το, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνη-
 28 μασι. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας,
 προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε· Τί
 ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψί-
 29 στου; δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς! Παρήγ-
 γαιε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν
 ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρ-
 πάκει αὐτόν· καὶ ἐδεσμεῖτο ἀλύσει καὶ πέδαις
 30 νετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους. Ἐπη-
 ρώτησε δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Τί σοί ἐστιν
 ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπε· Λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολ-
 31 λὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. Καὶ παρεκάλει αὐτόν,
 ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελ-
 32 θεῖν. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκο-
 μένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα
 ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. Καὶ ἐπέ-
 33 τρεψεν αὐτοῖς. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ
 τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ
 ὠρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
 34 λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες

VIII, 26 et 37. Γαδαρηνῶν) *Alii*: Γερασση-
 νῶν * *Alii*: Γεργεσηνῶν 26. ἀντιπέραν)
Alii: ἀντίπερα *

VIII, 26 - 39. Daemonia ex homine eiecta in agro
 Gadareno: grex porcorum praeeeps in lacum datus.

τὸ γεγενημένον, ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς
 τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς. Ἐξῆλθον δὲ 35
 ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
 καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ
 δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρο-
 νοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφο-
 βήθησαν. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες, 36
 πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. Καὶ ἠρώτησαν αὐ- 37
 τὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδα-
 ρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ
 συνείχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, ὑπέ-
 στρεψεν. Ἐδεέτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξε- 38
 ληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. Ἀπέλυ-
 σε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Ὑποστρέφε εἰς 39
 τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ
 θεός. Καὶ ἀπῆλθε, καθ' ὅλην τὴν πόλιν κη-
 ρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέφει τὸν Ἰησοῦν, 40
 ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες
 προσδοκῶντες αὐτόν. Καὶ ἰδὼν, ἦλθεν ἀνὴρ ὃς 41
 ὄνομα Ἰάϊρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγω-
 γῆς ὑπῆρχε· καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ
 Ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον
 αὐτοῦ· ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἑτῶν 42
 δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκει. Ἐν δὲ τῷ
 ὑπάγειν αὐτόν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. Καὶ 43

VIII, 34. τὸ γεγενημένον) *Alii*: τὸ γεγονός
 (= *vs* 35.) *Alii* omittunt.* Ib. καὶ ἀπήγ-
 γειλαν) καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν

γυνή οὕσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,
 ἣτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ
 44 ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦ-
 σα ὀπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
 αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵμα-
 45 τος αὐτῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Τίς ὁ ἀψά-
 μενός μου; Ἀρτουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ
 Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι
 συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι· καὶ λέγεις· Τίς
 46 ὁ ἀψάμενός μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἦψα-
 τό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν
 47 ἀπ' ἐμοῦ. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή ὅτι οὐκ ἔλαθε,
 τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν
 αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον
 48 παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. Ὁ
 δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θάρσει, θυγάτηρ· ἡ πίστις σου
 49 σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. Ἐτι αὐ-
 τοῦ λαλοῦντος, ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυνα-
 γώγου, λέγων αὐτῷ· Ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ
 50 σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων· Μὴ φοβοῦ·
 51 μόνον πίστενε, καὶ σωθήσεται. Ἐλθὼν δὲ εἰς
 τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ
 Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, καὶ τὸν πα-
 52 τέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. Ἐκκλιον δὲ
 πάντες, καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. Ὁ δὲ εἶπε· Μὴ

VIII, 43. ἰατροῖς) εἰς ἰατροὺς 45. καὶ οἱ σὺν
 αὐτῷ) καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. *Alii omittunt.*

51. Ἐλθὼν) Εἰσελθὼν Ib. Ἰωάννην καὶ Ἰά-
 κωβον) Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην

sanguinis profluvio laborans. lairi filia reditiva.

κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ 53
κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. Αὐ- 54
τὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς
χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων· Ἡ παῖς, ἐγεί-
ρου! Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ 55
ἀνέστη παραχρῆμα. Καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆ-
ναι φαγεῖν. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. 56
Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γε-
γονός.

Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα [μαθη- IX.
τάς αὐτοῦ], ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξου-
σίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θερα-
πεύειν· καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν 2
βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενούν-
τας. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδὲν αἴρετε εἰς 3
τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον, μήτε πήραν, μήτε ἄρ-
τον, μήτε ἀργύριον· μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας
ἔχειν. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθῃτε, ἐκεῖ μέ- 4
νετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. Καὶ ὅσοι ἂν μὴ 5
δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκεί-
νης, καὶ τὸν κομιοῦν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν
ἀποτινάξατε, εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. Ἐξίρ- 6
χόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγε-
λιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Ἦκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γι- 7
νόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα· καὶ διηπόρει, διὰ τὸ

IX, 3. ῥάβδον) ῥάβδους 5. δέχωνται) δέ-
ξονται

Mat. 9, 18. Marc. 5, 21. IX, 1-6. Prima Apostolo-
rum legatio. Mat. 10. Marc. 6, 7. IX, 7-9. Herodis

- λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν· ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἰς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
- 9 Καὶ εἶπεν Ἡρώδης· Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δὲ ἐστὶν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.
- 10 Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν· καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαῖδά. Οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξιόμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,
- 12 καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας, ἰᾶτο. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ· Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κάμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὥδε
- 13 ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπον· Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθῦνες δύο, εἰ μῆτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα· ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ

IX, 9. Ἡρώδης·) ὁ Ἡρώδης· 10. εἰς . . . Βηθσαῖδά.) Alii: εἰς τόπον ἔρημον (s. εἰς ἔρημον) Βηθσ. Alii: εἰς πόλιν (s. κόμην) καλουμένην Βηθσ. 13. ἰχθ. δύο) δύο ἰχθ.

---

tetrarchae aliorumque de Iesu sententiae. Mat. 14, 1. 2. Marc. 6, 14. IX, 10-17. Quinque millia virorum quinque panibus ac duobus piscibus cibata. Mat. 14,

πεντήκοντα. Καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν 15
 ἅπαντας. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς 16
 δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλό-
 γησεν αὐτούς· καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς
 μαθηταῖς, παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον, 17
 καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες· καὶ ἦρθη τὸ περισ-
 σεύσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσερχό- 18
 μενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί·
 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων· Τίνα με λέγου-
 σιν οἱ ὄχλοι εἶναι; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· 19
 Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, Ἡλίαν· ἄλ-
 λοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.
 Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; 20
 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε· Τὸν Χριστὸν τοῦ
 Θεοῦ. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγαλε μὴ 21
 δεῦν λέγειν τοῦτο· ἠειπὼν· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν 22
 τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμα-
 σθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων
 καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρί-
 τῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. Ἔλεγε δὲ πρὸς πάν- 23
 τας· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνη-
 σάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
 καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ὃς γὰρ 24
 ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐ-
 τήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνε-

IX, 21. λέγειν) εἰπεῖν 23. ἔρχεσθαι, ἀρνη-
 σάσθω) ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω

13. Marc. 6, 30. Io. 6, 1. IX, 18-27. Iudicia de
 Iesu varia: Apostolorum sententiam Petrus exponit.
 Praedictum Christi supplicium, et reditus in vitam. Sors

25 κεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. (Τί γὰρ ὠφε-
 26 λείται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον,
 26 ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;) Ὃς γὰρ ἂν
 ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους, τοῦτον
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν
 27 ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ
 τῶν ἁγίων ἀγγέλων. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς,
 εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων, οἳ οὐ μὴ γεύ-
 σονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλίαν
 τοῦ θεοῦ.

28 Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους,
 ὥσθι ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν Πέτρον καὶ
 Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προς-
 29 εὔξασθαι. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐ-
 τὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ
 30 ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἑξαστράπτων. Καὶ
 ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν
 31 Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας· οἱ ὁφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλε-
 γον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἐμελλε πληροῦν ἐν
 32 Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
 ἦσαν βεβαρημένοι ὑπνῷ. Διαγρηγορήσαντες δὲ
 εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας
 33 τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ δια-
 χωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς
 ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηναὺς τρεῖς, μίαν

IX, 27. ἐστῶτων) ἐστηκότων Ib. γεύσονται)
 γεύσονται 28. Πέτρον) τὸν Πέτρον

---

sectatorum illius. Mat. 16, 13. Marc. 8, 27. IX, 28-36.
 Iesu transfiguratio in monte. Moyses et Elias ibi com-

σοι, καὶ μίαν Μωϋσεϊ, καὶ μίαν Ἡλίᾳ· μὴ εἰ-
 δὲς ὁ λέγει. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένε- 34
 το νεφέλῃ, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν
 δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλῃν· καὶ 35
 φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· „Οὗ-
 τός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκού-
 ετε. „ Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὐρέθη 36
 ὁ Ἰησοῦς μόνος. Καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ
 οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐ-
 δὲν ὧν ἐωράκασιν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόν- 37
 των αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ
 ὄχλος πολὺς. Καὶ ἰδὼν, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου 38
 ἀνεβόησε, λέγων· Διδάσκαλε! δέομαί σου, ἐπί-
 βλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενὴς ἐστὶ
 μοι· καὶ ἰδὼν, πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαί- 39
 φνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ,
 καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐ-
 τόν. Καὶ ἐδεήθη τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκ- 40
 βάλωσιν αὐτό· καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. Ἀποκρι- 41
 θείς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
 διεστραμμένη! ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ
 ἀνέξομαι ὑμῶν; Προσάγαγε τὸν υἱόν σου ὧδε.
 Ἐτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἐξόρῃξεν αὐτὸν τὸ 42
 δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. Ἐπετίμησε δὲ ὁ
 Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο

IX, 33. μίαν Μωϋσεϊ) Μωσεϊ μίαν 38. ἐπί-
 βλεψαι) ἐπίβλεπον 40. ἐκβάλωσιν) ἐκβάλλω-
 σιν 41. τὸν υἱόν σου ὧδε.) ὧδε τὸν υἱόν σου.

parent. Dei vox e nube auditur. Mat. 17, 1. Marc. 9, 2.
 IX, 37-45. Daemoniacus, cui discipuli Iesu mederi non

τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐ-
 43 τοῦ. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειό-
 τητι τοῦ θεοῦ.

Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποί-
 ησεν ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.
 44 Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὅτα ὑμῶν τοὺς λόγους τού-
 τους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδί-
 45 δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. Οἱ δὲ ἡγνόουν
 τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλμμένον ἀπ'
 αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο
 ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

46 Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς
 47 ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν
 διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος
 48 παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτοῦ, καὶ εἶπεν
 αὐτοῖς· Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ
 τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ
 δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὁ γὰρ
 μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἐστὶ
 49 μέγας. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν·
 Ἐπιστάτα, εἰδομένον τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκ-
 βάλλοντα τὰ δαιμόνια· καὶ ἐκώλυσαμεν αὐτὸν,
 50 ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. Καὶ εἶπε πρὸς
 αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἐστι
 κατ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.

IX, 43. ἐποίησεν) Alii: ἐποίει * 48. οὗτος
 ἐστὶ) Alii: οὗτός ἐστι * 50. ὑμᾶν, ὑπὲρ
 ὑμῶν) ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν

potuerant, perfanatur: mors Christi denuo praedicta.
 Mat. 17, 14. Marc. 9, 14. IX, 46-50. Quis discipulo-
 rum Iesu maximus iure habeatur. Mat. 18, 1. Marc. 9, 33.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς 51
 ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ
 πρῶτον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱε-
 ρουσαλήμ. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ πρὸς- 52
 ὄπου αὐτοῦ· καὶ πορευθέντες ἐξηλθον εἰς κώ-
 μην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἐτοιμάσαι αὐτῷ. Καὶ 53
 οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἦν
 πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἰδόντες δὲ οἱ μα- 54
 θηταὶ αὐτοῦ, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, εἶπον·
 Κύριε, θέλεις εἰπώμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ
 οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ Ἡλίας
 ἐποίησε; Στραφεῖς δὲ ἐπατίμησεν αὐτοῖς, καὶ 55
 εἶπεν· Οὐκ οἴδατε οἶον πνεύματός ἐστε ὑμεῖς;
 Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς 56
 ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύ-
 θησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, 57
 ἐπέτις πρὸς αὐτόν· Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν
 ἀπέρχῃ, κύριε. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ 58
 ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ
 οὐρανοῦ κατασκηνώσκει· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖνῃ. Εἶπε 59
 δὲ πρὸς ἑτερον· Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ εἶπε·
 Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι
 τὸν πατέρα μου. Εἶπε δὲ αὐτῷ [ὁ Ἰησοῦς]· 60

IX, 55. 56. *Verba καὶ εἶπεν usque ad σῶσαι
 multi veterum non legerunt. Alii omittunt
 haec tantum: Ὁ γὰρ usque ad σῶσαι.*

IX, 51-56. *Inhospitalitas Samaritanorum. Iracundia
 Iacobi atque Ioannis reprehensa. IX, 57-62. Quid
 Iesus postulet a suis expectetque, exemplis decla-*

Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς·
 σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ
 61 θεοῦ. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος· Ἀκολουθήσω
 σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξα-
 62 σθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐ-
 τὸν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐ-
 τοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐ-
 θειὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

X. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ
 ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά
 δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ
 2 τόπον, οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἐρχεσθαι. Ἐλεγεν οὖν
 πρὸς αὐτούς· Ὁ μὲν θειρισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐρ-
 γάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θε-
 ρισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θειρισμὸν
 3 αὐτοῦ. Ὑπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
 4 ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. Μὴ βαστάζετε βα-
 λάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα· καὶ μη-
 5 δὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσσησθε. Εἰς ἣν δ' ἂν
 οἰκίαν εἰσέλκησθε, πρῶτον λέγετε· Εἰρήνῃ τῷ
 6 οἴκῳ τούτῳ. Καὶ ἐὰν ἢ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπα-
 ναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μή-
 7 γε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ
 μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν·
 ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι· μὴ
 8 μεταβαίνειτε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. Καὶ εἰς ἣν

X, 1 et 17. ἑβδομήκοντα) Alii: ἑβδομήκοντα
 δύο 2. ἐκβάλῃ) ἐκβάλλῃ 6. ἐὰν ἢ ἐκεῖ
 υἱὸς) ἐὰν μὲν ἢ ἐκεῖ ὁ υἱὸς

δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε τοὺς 9 ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς· Ἦγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Εἰς ἣν δ' ἂν 10 πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἶπατε· Καὶ τὸν 11 κοινορτόν τὸν κόλληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκειτε, ὅτι ἤγγικεν [ἐφ' ὑμᾶς] ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ 12 ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Οὐαὶ σοι, Χοραζὶν! οὐαὶ σοι, Βηθσαιδᾶ! ὅτι 13 εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ καθήμεναι μετενόησαν. Πλὴν Τύρῳ καὶ Σι- 14 δῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν. Καὶ σὺ, Καπερναοὺμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψω- 15 θεῖσα, ἕως ἄδου καταβιβασθήσῃ! Ὁ ἀκούων 16 ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετᾶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα μετὰ χα- 17 ρᾶς, λέγοντες· Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου! Εἶπε δὲ αὐ- 18 τοῖς· Ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. Ἴδου, δίδωμι ὑμῖν τὴν 19 ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφειων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ

X, 12. Λέγω) Λέγω δὲ Alii: Λέγω γὰρ 13.
Χοραζὶν) Vid. ad Mat. XI, 21.

legatio et auctoritas. Iudaeorum contumacia. Gaudia

20 οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. Πλὴν ἐν τούτῳ
 μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῶν ὑποτάσσεται·
 χαίρετε δὲ, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν
 21 τοῖς οὐρανοῖς. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσα-
 το τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν· Ἐξομο-
 λογοῦμαι σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ
 τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ
 συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. Ναί,
 ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἐμπροσθέν
 22 σου! Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς
 μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ
 μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ
 υἱός, καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.
 23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητάς, κατ' ἰδίαν
 εἶπε· Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, οἱ βλέποντες ἃ
 24 βλέπετε! Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται
 καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε,
 καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ
 ἤκουσαν.

25 Καὶ ἰδοὺ, νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων
 αὐτόν, καὶ λέγων· Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζῶην
 26 αἰώνιον κληρονομήσω; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν·
 Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;
 27 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἰ, Ἀγαπήσεις κύριον
 τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ

X, 19. ἀδικήσῃ.) ἀδικήσει. 20. δὲ,) δὲ μάλ-
 λον, 22. Πάντα μοι παρεδόθη) [21.] Καὶ
 στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶπε· [22.]
 Πάντα παρεδόθη μοι

---

piorum solida. Humiles deo acceptissimi. cf. Mat. 10, 1.
 et 11, 25. Marc. 6, 7. X, 25-37. Dei praeceptum de

ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.,, Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὁρ- 28
θῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ. Ὁ 29
δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰη-
σοῦν· Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; Ὁ Ὑπολαβὼν 30
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινεν
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχῶ, καὶ λησταὶς περι-
έπεσεν· οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, καὶ πληγὰς
ἐπιθέντες, ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνον-
τα. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν 31
ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ· καὶ ἰδὼν αὐτόν, ἀντιπαρῆλ-
θεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, γενόμενος κατὰ 32
τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν, ἀντιπαρῆλθε. Σα- 33
μαρεΐτης δὲ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτόν, καὶ
ἰδὼν αὐτόν, ἐσπλαγχτίσθη. Καὶ προσελθὼν κατ- 34
έθηκε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶ-
νον· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτόν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος,
ἤγαγεν αὐτόν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπιμελήθη αὐ-
τοῦ. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο 35
δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπι-
μελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὃ, τι ἂν προσδαπανήσῃς,
ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. Τίς 36
οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέ-
ναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστας; Ὁ δὲ εἶπεν· 37
Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

X, 36. πλησίον δοκεῖ σοι) δοκεῖ σοι πλησίον

37. Εἶπεν οὖν) Alii: Εἶπεν * Alii: Εἶπε δὲ

f. Καὶ εἶπεν

diligendo altero ad quemvis hominem spectare, pa-
rabolâ docetur de Samaritano misericorde. [conf. Mat.

- 38 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς ἐξῆλθεν εἰς κώμην τινά. Γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον
39 αὐτῆς. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰη-
40 σοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε· Κύριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπέ οὖν αὐτῇ,
41 ἵνα μοι συναντιλάβηται. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ
42 τυροβάλλῃ περὶ πολλά· ἓν δὲ ἐστὶ χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

- XI. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσερχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε
2 τοὺς μαθητάς αὐτοῦ. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· Πάτερ [ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς], ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· [γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς
3 ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·] τὸν ἄρτον ἡμῶν
4 τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίμεν παντὶ ὀφείλουσι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς

X, 42. ἐνὸς δὲ ἐστὶ χρεία.) *Alii haec omittunt.*

Alii: ὀλίγων δὲ ἐστὶ χρεία, ἢ ἐνός.

[22, 35. Marc. 12, 28.] X, 38-42. Marthae et Mariae pietas in Iesum. Functio Mariae potior. XI, 1-13. Christus a discipulis rogatus, proponit formulam pre-

ἡμᾶς εἰς πειρασμόν [ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
 πονηροῦ]. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τίς ἐξ 5
 ὑμῶν ἔξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν με-
 στονικτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ· Φίλε, χρῆσόν μοι
 τρεῖς ἄρτους· ἐπεὶ δὲ φίλος μου παρεγένετο ἐξ 6
 ὁδοῦ πρὸς με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·
 ὁ κείνιος ἔδωθεν ἀποκριθεὶς εἶπῃ· Μὴ μοι κό- 7
 πους πάρεχε· ἡδὴ ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ
 παῖδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσὶν· οὐ
 δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ 8
 οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φί-
 λον, διάγε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει
 αὐτῷ ὅσων χρήζει. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω· Αἰτεῖτε, 9
 καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὗρήσετε· κρού-
 ετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν 10
 λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν εὗρίσκει· καὶ τῷ κρού-
 οντι ἀνοιγήσεται. Τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα 11
 αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ;
 ἢ καὶ ἰχθῦν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄψιν ἐπιδώσῃ αὐ-
 τῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ὠδὸν, μὴ ἐπιδώσῃ αὐτῷ 12
 σκορπίον; Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, 13
 οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
 πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει
 πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν!

XI, 5. εἶπῃ) *Alii*: ἐρεῖ* 11. ἐξ ὑμῶν) ὑμῶν
 Ib. ἢ καὶ) εἰ καὶ 13. δόματα ἀγαθὰ)
 ἀγαθὰ δόματα. Ib. ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει)
Alii: ἐξ οὐρανοῦ δώσει. Ib. ἅγιον) *Alii*:
 ἁγαθόν

candi. (cf., Mat. 6, 9.) Assiduitas in precando com-
 mendatur, ac talis fiducia dei, qualis filios deceat.

- 14 Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν
 κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος,
 ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.
 15 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχον-
 16 τι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· ἕτεροι
 δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐξήτουν ἐξ
 17 οὐρανοῦ. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα,
 εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμε-
 ρισθεῖσα, ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.
 18 Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διμερίσθῃ, πῶς
 σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν
 19 Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. Εἰ δὲ ἐγὼ
 ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν
 ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν ἀν-
 20 τοὶ ἔσονται. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω
 τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία
 21 τοῦ θεοῦ. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος θυ-
 λάσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀνλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ
 22 ὑπάρχοντα αὐτοῦ· ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
 ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἵ-
 23 ρει, ἐφ' ἣ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκεῦλα αὐτοῦ δια-
 24 δίδωσιν. Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι·
 24 καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει. Ὅταν
 τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώ-
 που, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων, ζητοῦν ἀνά-
 παυσιν· καὶ μὴ εὐρίσκον, λέγει· ὑποστρέψω
 25 εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὼν
 26 εὐρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τότε

XI, 15. ἄρχοντι) *Alii*: τῷ ἄρχοντι

XI, 14-36. Calumniae in Iesum, de pulso daemonio per daemoniorum principem, refutatae. Vitiositas in homi-

πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύμα-
 τα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ ἐξελθόντα κατοικεῖ
 ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεί-
 νου χείρονα τῶν πρώτων. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ 27
 λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ
 τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βα-
 στάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας! Αὐτὸς 28
 δὲ εἶπε· Μειοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν
 λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες. Τῶν δὲ 29
 ὄχλων ἐπαθροίζομένων, ἤρξατο λέγειν· Ἡ γε-
 νεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ ση-
 μεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰω-
 νᾶ [τοῦ προφήτου]. Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰω- 30
 νᾶς σημεῖον τοῖς Νινευῖταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα 31
 Νότου ἐγεροθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἁν-
 δρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτούς·
 ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν
 σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Σολομῶνος
 ὧδε. Ἄνδρες Νινευῖ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει 32
 μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐ-
 τήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ
 ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. Οὐδεὶς δὲ λύχνον 33
 ἄψας, εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μό-
 διον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμε-
 νοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. Ὁ λύχνος τοῦ σώμα- 34
 τός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός

XI, 28. φυλάσσοντες.) φυλάσσοντες αὐτόν. 33.

κρυπτὴν) Alii: κρύπτειν * (Alii: κρυπτόν)

ne augescens. Quis vere beatus. Perversitas et obsti-
 natio hominum illius aetatis. Mat. 12, 22. Marc. 3, 22.

σου ἁπλοῦς ἦ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν
 ἔστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ἦ, καὶ τὸ σῶμά σου
 35 σκοτεινόν. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί,
 36 σκότος ἔσθιν· Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτει-
 νόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτει-
 νόν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φω-
 τίῃ σε.

37 Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἡρώτα αὐτὸν Φαρι-
 σαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. Εἰσελθὼν
 38 δὲ ἀνέπεσεν. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν,
 ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.
 39 Εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Νῦν ὑμεῖς οἱ Φα-
 ρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος
 καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς
 40 καὶ πονηρίας. Ἀφρονες! οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξω-
 41θεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε. Πλὴν τὰ ἐνόντα
 δότε ἐλεημοσύνην· καὶ ἰδοὺ, πάντα καθαρὰ ὑμῖν
 42 ἔστιν. Ἀλλ' οὐαὶ ἡμῖν τοῖς Φαρισαίοις! ὅτι ἀπο-
 δεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον, καὶ τὸ πῆγανον, καὶ
 πᾶν λάχανον· καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ
 τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι,
 43 καὶ κεῖνα μὴ ἀφιέναι. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις!
 ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συνα-
 γωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.
 44 Οὐαὶ ὑμῖν! ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,
 καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω, οὐκ

XI, 42. δὲ ἔδει) ἔδει 44. ὑμῖν!) ὑμῖν, γραμ-
 ματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί! (cf. v. 45.)
 Ib. ἄνθρωποι οἱ) Alii: ἄνθρωποι *

XI, 37-54. Sermones Iesu convivales de Phariseo-
 rum simulatione, arrogantia, vanitate: item de mori-

οἶδασιν. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέ- 45
γει αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς
ὑβρίζεις. Ὁ δὲ εἶπε· Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς 46
οὐαὶ! ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσ-
βάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ
προσπαύετε τοῖς φορτίοις. Οὐαὶ ὑμῖν! ὅτι οἰ- 47
κοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πα-
τέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα μαρτυρεῖ- 48
τε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων
ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς
δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. Διὰ τοῦτο 49
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν· Ἀποστέλῳ εἰς αὐ-
τοὺς προφῆτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν
ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν· ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ 50
αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύ-
της· ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ ἕως τοῦ αἵματος 51
Ζαχαρίου, τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσια-
στηρίου καὶ τοῦ οἴκου. Ναί, λέγω ὑμῖν, ἐκζη-
τηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. Οὐαὶ ὑμῖν 52
τοῖς νομικοῖς! ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώ-
σεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε, καὶ τοὺς εἰσερχο-
μένους ἐκωλύσατε. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦ- 53
τα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν
αὐτὸν περὶ πλειόνων, ἑτεδρεύοντες αὐτὸν, ζη- 54
τοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα
κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

XI, 52. εἰσῆλθατε) εἰσῆλθετε 54. ζητοῦντες)
καὶ ζητοῦντες

bus legis peritorum ac saevitiâ in legatos divinos. conf.

XII. Ἐν οἷς ἐπισυναχθεῖσιν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον· Πρὸς-
 2 ἔχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις. Οὐδὲν δὲ συγκαλυμμέ-
 3 πτον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυ-
 4 πτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμίοις, κη-
 5 ρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπο-
 6 κτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἔχόν-
 7 των περισσότερόν τι ποιῆσαι. Ὑποδαίξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. Φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀπο-
 8 κτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέεν-
 9 ναν· ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε! Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμέnon ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡρίθμηνται· Μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν
 3 στρουθίων διαφέρετε. Λέγω δὲ ὑμῖν· Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

XII, 4. ἀποκτενόντων *s.* ἀποκτεννόντων) ἀπο-
 κτεινόντων 7. πολλῶν) *Alii:* πολλῶ

Mat. 23. XII. Christi orationes, primum ad discipulos, ac deinde ad populum habitae. Phariseorum fucata pie-
 tas. Ab hominibus nihil metuendum: Christi causā cala-

Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ- 10
που, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον
πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. Ὅταν 11
δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ
τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς
ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε· τὸ γὰρ ἅγιον 12
πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ᾠρᾷ, ἃ δεῖ
εἰπεῖν.

Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· Διδάσκα- 13
λε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ
τὴν κληρονομίαν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἀνθρώ- 14
πε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ'
ὑμᾶς; Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Ὄρατε καὶ 15
φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ
περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστίν ἐκ τῶν ὑπαρ-
χόντων αὐτοῦ. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, 16
λέγων· Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ
χώρα· ἡ καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων· Τί 17
ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρ-
πούς μου. Καὶ εἶπε Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ 18
μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω·
καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ
τὰ ἀγαθὰ μου· ἡ καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχὴ, 19
ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ· ἀνα-

XII, 11. προσφέρωσιν) Alii: εἰσφέρωσιν *

15. τῆς) Alii: πάσης * 18. γενήματα) γεν-
νήματα

mitates fortiter ferendae. Maledictorum in Spiritum S. atrocitas. Patrocinium Spiritus divini promittitur. conf. Mat. 12. Marc. 3. (XII, 13. 14.) Iesus arbiter litis expetitur. (XII, 15-21.) Parabolae, et ser-

20 παύον, φάγε, πίε, εὐφραίνου. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός· Ἀφρον! ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίτι 21 ἔσται; Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

22 Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, 23 τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσῃσθε. Ἡ ψυχὴ πλεόν ἐστι τῆς τροφῆς· καὶ τὸ σῶμα τοῦ 24 ἐνδύματος. Κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν· οἷς οὐκ ἔστι ταμῆον, οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. Πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν!

25 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι 26 ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶ- 27 τε; Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς ἀνέανει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. Λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν 28 τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἄγρῳ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ

θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλι-

29 γόπιστοι! Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ

30 τί πίητε· καὶ μὴ μεταωρίζεσθε. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ

31 πατὴρ οἶδεν, ὅτι ζητεῖτε τούτων. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· καὶ ταῦτα πάντα προσ-

32 τεθήσεται ὑμῖν. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν

33 βασιλείαν. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ

mones Iesu varii: de cavendâ avaritiâ; de fiduciâ dei, et fiducia impedimentis; de veris divitiis; (Mat.

δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια
 μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς
 διαφθείρει. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, 34
 ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. Ἐστῶσαν 35
 ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι
 καίόμενοι· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προςδε- 36
 χομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ
 τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐ-
 θέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖ- 37
 νοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὕρήσει γρηγοροῦντας.
 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται, καὶ ἀνακλι-
 νεῖ αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακοινήσει αὐτοῖς.
 Καὶ ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλάκῃ, καὶ ἐν τῇ 38
 τρίτῃ φυλάκῃ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω· μακάριοί
 εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι 39
 εἰ ἦρθε ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρ-
 χεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διο-
 ρυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνε- 40
 σθε ἑτοιμοί· ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκαῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἔρχεται. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος· 41
 Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις,
 ἢ καὶ πρὸς πάντας; Ἐῖπε δὲ ὁ κύριος· Τίς ἄρα 42
 ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν κα-
 ταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ,
 τοῦ δίδοναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; Μακάριος 43
 ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐ-
 ρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι 44
 ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐ-

XII, 33. βαλάντια) Alii: βαλλάντια *

- 45 τόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρ-
 διά αὐτοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι·
 καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδί-
 σκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι·
- 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ
 οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ᾧρᾳ ἣ οὐ γινώσκει· καὶ
 διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ
- 47 τῶν ἀπίστων θήσει. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ
 γνούς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ
 ἐτοιμάσας, μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐ-
- 48 τοῦ, δαρήσεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας
 δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Παντὶ δὲ ᾧ
 ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ
 ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσώτερον αἰτήσουσιν αὐ-
- 49 τόν. Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν· καὶ
- 50 τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθῃ! Βάπτισμα δὲ ἔχω
 βαπτισθῆναι· καὶ πῶς συνέχομαι, ἕως οὗ τελε-
- 51 σθῇ! Δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι
 ἐν τῇ γῇ; Οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμὸν.
- 52 Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἐνὶ
 διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ
- 53 τρισί. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῶ, καὶ υἱὸς
 ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ, καὶ θυγάτηρ
 ἐπὶ μητρί· πενθερά ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ
 νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν αὐτῆς.
- 54 Ἐλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· Ὅταν ἴδῃτε
 τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐ-
 θέως λέγετε· Ὁμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται
- 55 οὕτω. Καὶ ὅταν Νότον πνέοντα, λέγετε· Ὅτι

male fidis; (Mat. 24, 42.) de effectu praesentiae et di-
 sciplinae I. C. Populus de signis temporum observan-

καύσων ἔσται· καὶ γίνεται. Ὑποκριταί! τὸ 56
 πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δο-
 κιμάζειν· τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμά-
 ζετε; Τί δὲ καὶ ἅψ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ 57
 δίκαιον; Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου 58
 σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλ-
 λάχθαι ἀπ' αὐτοῦ· μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς
 τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῷ τῷ πρά-
 κτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλῃ εἰς φυλακὴν.
 Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ 59
 τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Παρήσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγ- XIII.
 γέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἵ-
 μα Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυνσιῶν αὐτῶν. Καὶ 2
 ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Δοκεῖτε, ὅτι
 οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς
 Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;
 Οὐχὶ, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῇτε, πάν- 3
 τες ὡσαύτως ἀπολεισθῇ. Ἡ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ 4
 ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσιν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωᾶμ,
 καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε, ὅτι οὗτοι ὀφει-
 λέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς
 κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλὴμ; Οὐχὶ, λέγω ὑμῖν· 5
 ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῇτε, πάντες ὁμοίως ἀπολει-
 σθῇ. Ἐλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· Συ- 6
 κὴν εἶχε τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευ-

XII, 58. βάλῃ) βάλλῃ

dis (Mat. 16, 2.) ac de placabilitate monetur. Mat. 5,
 25. 26. XIII, 1-9. Galilaei quidam a Pilato caesi: cete-
 rorum similis fors peccantium. Parabola de succidendâ

μένην· καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ
 7 οὐχ εὔρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν·
 Ἴδου, τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ
 συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὐρίσκω· ἐκκοψον αὐτήν·
 8 ἵνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
 λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ
 ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτήν, καὶ βάλλω
 9 κόπρια· ἢ κἄν μὲν ποιήσῃ καρπὸν· εἰ δὲ μήγε,
 εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10 Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν
 11 ἐν τοῖς σάββασι. Καὶ ἰδού, γυνὴ ἣν πνεῦμα
 ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ· καὶ ἦν
 συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ
 12 παντελές. Ἴδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς, προσεφώ-
 νησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς
 13 ἀσθενείας σου. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας·
 καὶ παραχορῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.
 14 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι
 τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν, ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ
 ὄχλῳ· Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν, ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι·
 ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ
 15 τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ
 ὁ κύριος, καὶ εἶπεν· Ὑποκριτά! ἕκαστος ὑμῶν
 τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον
 16 ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; Ταύ-
 την δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδθησεν ὁ
 σατανᾶς ἰδού δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυ-

XIII, 6. (ζητῶν καρπὸν) καρπὸν ζητῶν 8.
 κόπρια·) κοπρίαν· 15. Ὑποκριτά!) Alii:
 Ὑποκριταί! *

θῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ
σαββάτου; Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατη- 17
σχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς
ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γι-
νομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Ἐλεγε δέ· Τίμι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ 18
θεοῦ; καὶ τίμι ὁμοιώσω αὐτήν; Ὅμοία ἐστὶ 19
κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς
κῆπον ἑαυτοῦ· καὶ ἤρξεσε, καὶ ἐγένετο εἰς δέν-
δρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατ-
εσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. Πάλιν εἶ- 20
πε· Τίμι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; Ὅμοία 21
ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύ-
ρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας, 22
διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσα-
λήμ. Εἶπε δέ τις αὐτῷ· Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ 23
σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἄγωνί- 24
ζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολ-
λοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ
ἰσχύσουσιν. Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπό- 25
της, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξῃσθα
ἔξω ἐστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες·
Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς
ἐρεῖ ὑμῖν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. Τότε 26
ἄρξεσθε λέγειν· Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ

XIII, 20. Πάλιν) Καὶ πάλιν 24. πύλης)

Alii: θύρας· (E vs. 25.)

reprehenforum superstitio confutata. XIII, 18-21.
Parabola de futuro ecclesiae Iesu incremento. Mat.
13, 31. Marc. 4, 30. XIII, 22-30. Christus de pau-

- ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.
 27 Καὶ ἐρεῖ· Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν
 ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς
 28 ἀδικίας. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
 τῶν ὀδόντων, ὅταν ὀψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
 καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ
 βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.
 29 Καὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ
 ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Νότου· καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν
 30 τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἰδού, εἰσὶν ἔσχα-
 τοι, οἱ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσι πρῶτοι, οἱ
 ἔσονται ἔσχατοι.
 31 Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φα-
 ρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ· Ἐξέλθε, καὶ πορεύου
 32 ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. Καὶ
 εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες εἵπατε τῇ ἀλώπεκι
 ταύτῃ· Ἰδού, ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπι-
 τελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦ-
 33 μαι. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ
 ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφή-
 34 την ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλὴμ. Ἱερουσαλὴμ!
 Ἱερουσαλὴμ! ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας,
 καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐ-
 τήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου,
 ὃν τρόπον ὅρνις τὴν ἐαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς
 35 πτέρυγας; καὶ οὐκ ἠθέλησάτε! Ἰδού, ἀφίεται

XIII, 31. ἡμέρᾳ) Alii: ὥρᾳ 34. ἀποκτείνουσα)
 Alii: ἀποκτείνουσα* (cf. Matth. XXIII, 37.)

citare beatorum interrogatus, quid responderit. conf.
 Mat. 7, 13. 22. 23. XIII, 31-35. Insidias Herodis
 Christus contemnit. Minae in Hierosolymitano. cfr.

ὑμῶν ὁ οἶκος ὑμῶν [ἐρημος]. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ με ἴδητε, ἕως ἂν ἤξη ὅτε εἴπητε·
Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου!

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν XIV.
τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ
φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι
αὐτόν. Καὶ ἰδὼν, ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικός 2
ἐμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς 3
εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους, λέγων·
Εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; Ὁ δὲ ἡσύ- 4
χασαν. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ
ἀπέλυσε. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε· 5
Τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται,
καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
τοῦ σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι 6
αὐτῷ πρὸς ταῦτα. Ἐλεγε δὲ πρὸς τοὺς κε- 7
κλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτο-
κλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς· Ὅταν 8
κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακληθῇς
εἰς τὴν πρωτοκλισίαν· μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ
κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐ- 9
τὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τόπον· καὶ
τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τόπον κατ-
έχειν. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσαι 10
εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἐλθῇ ὁ κεκλη-

XIII, 35. Λέγω δὲ) Ἀμὴν δὲ λέγω XIV,
5. ὄνος) Alii: υἱὸς Quidam omittunt ὄνος ἢ
(cf. XIII, 15.) 10. ἀνάπεσαι) ἀνάπεσον
Alii: ἀνάπισε *

Mat. 23, 37. XIV, 1-24. Iesus die sabbathi apud
Pharisaicum coenans, hydropico medetur. Sermones

κώς σε, εἶπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον.
 Τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμέ-
 11 νων σοί. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινω-
 θήσεται· καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσε-
 12 ται. Ἐλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· Ὅταν
 ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους
 σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγ-
 γενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους· μήποτε
 καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀν-
 13 ταπόδομα. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτω-
 14 χούς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· καὶ μακά-
 ριος ἔσῃ· ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀν-
 ταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δι-
 15 καίων. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων
 ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος, ὃς φάγεται ἄρ-
 16 τον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ! Ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
 τῷ· Ἀνθρωπὸς τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ
 17 ἐκάλεσε πολλούς. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐ-
 τοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις·
 18 Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἑτοιμὰ ἐστι πάντα. Καὶ ἤρ-
 ξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶ-
 τος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρὸν ἡγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγ-
 κην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε
 19 με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶπε· Ζεύγη βοῶν
 ἡγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά·
 20 ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. Καὶ ἕτερος εἶ-
 πε· Γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι
 21 ἔλθεῖν. Καὶ παραγεγόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος

XIV, 15. ἄρτον) *Alii*: ἄριστον

illius convivales de modestiae laude, et verae hospita-
 litatis indole; item parabola de convivio, ab invitatis

ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· Ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. Καὶ εἶπεν ὁ 22 δούλος· Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦ- 23 λον· Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων 24 τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.

Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ 25 στραφείς εἶπε πρὸς αὐτούς· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς 26 με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου μαθητὴς εἶναι. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ 27 ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον οἰκο- 28 δομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν; ἵνα μήπο- 29 τε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαί- 30 ζειν αὐτῷ, λέγοντες· Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρ- 31 ξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. Ἡ 31

XIV, 26. ἑαυτοῦ,) *Alii*: αὐτοῦ, 28. τὰ πρὸς)

Alii: εἰς vel: τὰ εἰς

temere spreto, seu de Iudaeorum contumaciâ exterorumque obsequio. XIV, 25-35. Quomodo animatos esse conveniat Christi sectatores. Conf. Mat.

τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἐτέρῳ βασι-
 λεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύε-
 ται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆ-
 σαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐ-
 32 τόν; Εἰ δὲ μήγε, ἐτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος; πρὸς-
 33 βείαν ἀποστείλας, ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. Οὕ-
 τως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι
 τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι
 34 μαθητής. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μω-
 35 ρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; Οὔτε εἰς γῆν, οὔ-
 τε εἰς κοπρίαν εὐθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν
 αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω!

XV. Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελω-
 2 ναὶ καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀκούειν αὐτοῦ. Καὶ διε-
 γόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέ-
 γοντες· Ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ
 3 συνεσθίει αὐτοῖς. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν
 4 παραβολὴν ταύτην, λέγων· Τίς ἄνθρωπος ἐξ
 ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἐν ἐξ
 αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἑννενηκονταεννέα ἐν τῇ
 ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως εὐ-
 5 ρῇ αὐτό; Καὶ εὕρων, ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
 6 ἑαυτοῦ χαίρων· καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον, συγ-
 καλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐ-
 7 τοῖς· Συγχαρήτε μοι, ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν
 μου τὸ ἀπολωλός. Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ
 ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανο-
 οῦντι, ἢ ἐπὶ ἑννενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες
 8 οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετανοίας. Ἡ τίς γυνή

10, 37. et c. 5, 13. Marc. 9, 50. XV. Convictus cum
 improbis, Iesu a Phariseis vitio datus. Idem refel-
 luntur parabolis, de ove perditâ, (Mat. 18, 12.) de

δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν
 μίαν, οὐχὶ ἅπτε ἰσχυρὸν, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν,
 καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὑρῇ; Καὶ εὑροῦ- 9
 σα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέ-
 γουσα· Συγχάρετέ μοι, ὅτι εὑρον τὴν δραχμὴν
 ἣν ἀπάλεσα. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται 10
 ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτω-
 λῷ μετανοοῦντι. Εἶπε δέ· Ἀνθρωπὸς τις εἶ- 11
 χε δύο υἱούς. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ 12
 πατρί· Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς
 οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ' 13
 οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος
 υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν· καὶ ἐκεῖ
 διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως. Λα- 14
 πανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυ-
 ρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην· καὶ αὐτὸς ἤρξατο
 ὑστερεῖσθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν 15
 πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν
 εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. Καὶ ἐπέ- 16
 θύμει γαμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερα-
 τίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐ-
 τῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε· Πόσοι μίσθιοι 17
 τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων! ἐγὼ δὲ
 ὥδε λιμῷ ἀπόλλυμαι. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς 18
 τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἡμαρ-
 τον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι 19

XV, 14. ἰσχυρὸς) Alii: ἰσχυρά * (cf. Act. XI,
 28.) 17. ἐγὼ δὲ ὥδε) ἐγὼ δὲ 19. οὐκέτι)
 καὶ οὐκέτι

drachmâ amissâ; de filio degenerare ad frugem re-
 deunte, (h. e. de exteris gentibus evangelio obla-

εἰμὶ ἄξιός κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς
 20 ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς
 τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. Ἐτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπ-
 έχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγ-
 χνίσθη· καὶ δραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον
 21 αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ
 ὁ υἱός· Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώ-
 πιον σου· καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιός κληθῆναι υἱός
 22 σου· Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐ-
 τοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ
 ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖ-
 23 ρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας. Καὶ
 ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε· καὶ
 24 φαγόντες εὐφρανθῶμεν· ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου
 νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ
 25 εὗρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. Ἦν δὲ ὁ
 υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρ-
 χόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ
 26 χορῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων,
 27 ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·
 Ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατὴρ
 σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα
 28 αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὁργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν
 εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκά-
 29 λει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί·
 Ἴδού, τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε
 ἐντολὴν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδω-
 κας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.
 30 Ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν σου τὸν
 βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν

μόσχον τὸν σιτευτόν! Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, 31
σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ
ἐστίν. Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι 32
ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε·
καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· XVI.
Ἀνθρωπὸς τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον·
καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ
ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Καὶ φωνήσας αὐτόν, εἶπεν 2
αὐτῷ· Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σου; ἀπόδος τὸν
λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἐτι
οἰκονομεῖν. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· Τί 3
ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκο-
νομίαν ἀπ' ἐμοῦ; Σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν
αἰσχύνομαι. Ἐγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετα- 4
σταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴ-
κους αὐτῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον 5
τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ
πρώτῳ· Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; Ὁ δὲ 6
εἶπεν· Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ·
Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γρά-
ψον πεντήκοντα. Ἐπειτα ἐτέρῳ εἶπε· Σὺ δὲ 7
πόσον ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν κόρους σί-
τον. Καὶ λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα,
καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. Καὶ ἐπήγεσεν ὁ κύριος 8
τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποί-
ησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτε-
ροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός εἰς τὴν γενεὰν
τὴν ἑαυτῶν εἰσι. Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω· Ποιήσατε 9
ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα

- ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους
 10 σκηνάς. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῇ
 πιστὸς ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν
 11 πολλῇ ἄδικός ἐστιν. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἁδίκῳ μαμωνᾶ
 πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῶν
 12 πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν τῷ ἄλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ
 13 ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῶν δώσει; Οὐδεὶς
 οἰκέτης δύναται δυοῖν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ
 τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ
 ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
 Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ.
 14 Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι,
 φιλάργυροι ὑπάρχοντες· καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.
 15 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυ-
 τοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ θεὸς γινώσκει
 τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψη-
 16 λὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ὁ νόμος καὶ
 οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία
 τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιά-
 17 ζεται. Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ
 τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν
 18 πεσεῖν. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ
 γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμέ-
 19 νην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει. Ἀνθρω-
 πὸς δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορ-
 φύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν.

XVI, 15. θεοῦ.) θεοῦ ἐστιν. 19. πλούσιος)

Addunt quidam nomen propr. Νινευῆς

callido, seu de legitimo usu divitiarum. XVI, 14-31.
 Christus a Phariseis derisus, de divinae legis aeternā
 auctoritate disferit, et parabolam proponit de La-

λαμπρῶς. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, 20
ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἠλκωμένος,
καὶ ἐπιθυμοῖν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν 21
πιπιόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλ-
λὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἔλκη αὐ-
τοῦ. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ 22
ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλ-
πον Ἀβραάμ. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ
ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ἅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς 23
αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραάμ
ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐ-
τοῦ. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· Πάτερ Ἀβραάμ, 24
ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ
τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ κα-
ταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ
φλογὶ ταύτῃ. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνή- 25
σθητι, ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ
σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὁδε
παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. Καὶ ἐπὶ πᾶσι 26
τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα
ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐνθεν
πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνανται, μηδὲ οἱ ἐκῆθεν πρὸς
ἡμᾶς διαπερῶσιν. Εἶπε δέ· Ἐρωτῶ οὖν σε, πά- 27
τερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πα-
τρός μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς· ὅπως δια- 28
μαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν

XVI, 22. Ἀβραάμ.) τοῦ Ἀβραάμ. 25. ἀπέ-
λαβες) ἀπέλαβες σὺ Ib. ὁδε) Alii: ὥδε
26, ἐνθεν) ἐντεῦθεν Alii omittunt.

zari beatitate ac divitis miseriâ, seu de iustitiâ dei,
quae in persolvendis praemiis et poenis cernitur.

29 εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασιάνου. Λέγει αὐτῷ
 Ἀβραάμ· Ἐχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφῆτας·
 30 ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχί, πάτερ
 Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς
 31 αὐτοὺς, μετανοήσουσιν. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Εἰ Μωϋ-
 σέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ
 ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

XVII.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἀνένδεκτόν
 ἔστι τοῦ μὴ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ, δι'
 2 οὗ ἔρχεται! Ἀνσιτελεῖ αὐτῷ, εἰ μύλος ὀνικός
 περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται
 εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίση, ἓνα τῶν
 3 μικρῶν τούτων. Ἦ Προσέχετε ἑαυτοῖς! Ἐάν
 δὲ ἁμάρτη [εἰς σέ] ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον
 4 αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ. Καὶ
 ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτη εἰς σέ, καὶ ἐπ-
 τάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ, λέγων· Μετανοῶ·
 5 ἀφήσεις αὐτῷ. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ
 6 κυρίῳ· Πρόσθε· ἡμῖν πίστιν. Εἶπε δὲ ὁ κύ-
 ριος· Εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέ-
 γετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· Ἐκριζώσῃ, καὶ
 φυτεύσῃ ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν
 7 ὑμῖν. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δούλον ἔχων ἀροτρι-
 ῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς ἐξελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ
 8 ἐρεῖ· Εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσαι; ἢ ἀλλ' οὐχί

XVII, 1. ἔστι τοῦ μὴ) ἔστι μὴ 4. ἐπιστρέ-
 ψη,) ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σε, Alii: ἐπιστρέψῃ
 πρὸς σε, 7. ἀνάπεσαι;) Alii: ἀνάπεσε; *

XVII, 1-10. Irritamenta peccandi cavenda. Commenda-
 tio placabilitatis. (Mat. 18, 7. Marc. 9, 42,) Fidei vis
 et effectus. (Mat. 17, 20.) Meriti ac beneficii dispar

ἐρεῖ αὐτῷ· Ἐτοίμασον τί διεπνήσω, καὶ περιζω-
σάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω· καὶ
μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σὺ; Μὴ χάριν 9
ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχ-
θέντα; Οὐ δοκῶ. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποι- 10
ήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· Ὅτι
δούλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι,
πεποιήκαμεν.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς 11
Ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σα-
μαρείας καὶ Γαλιλαίας. Καὶ ἐξερχομένου αὐ- 12
τοῦ εἰς τινα κώμην, ἀπῆντησαν αὐτῷ δέκα λε-
προὶ ἄνδρες, οἱ ἐδτησαν πόρῳθεν· καὶ αὐτοὶ 13
ῆραν φωνήν, λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέη-
σον ἡμᾶς! Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέν- 14
τες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. Καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἰς δὲ 15
ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε, μετὰ φω-
νῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν· καὶ ἔπεσεν ἐπὶ 16
πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν
αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης. Ἀποκριθεὶς 17
δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθη-
σαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; Οὐχ εὗρέθησαν ὑποστρέ- 18
ψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἄλλογε-
νῆς οὗτος; Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀναστὰς πορεύου· 19
ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, 20
πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη

XVII, 9. διαταχθέντα;) διαταχθέντα αὐτῷ;

ratio. XVII, 11-19. Decem leprosi a Christo sanati:
unus beneficii memor. XVII, 20-XVIII, 8. Regni di-

αὐτοῖς, καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ
 21 θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως· ὁ οὐδὲ ἔροῦσιν· Ἰδοὺ
 ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ, ἡ βασιλεία τοῦ
 22 θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς
 μαθητάς· Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε
 μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν·
 23 καὶ οὐκ ὄψεσθε. Καὶ ἔροῦσιν ὑμῖν· Ἰδοὺ ὧδε,
 ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθῃτε, μηδὲ διώξητε.
 24 Ὡςπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς
 ὑπὸ οὐρανὸν, εἰς τὴν ὑπὸ οὐρανὸν λάμπει· οὕ-
 τως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 25 αὐτοῦ. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν,
 καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
 26 Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕ-
 τως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀν-
 27θρώπου. Ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμον, ἐξεγαμί-
 ζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐξηλθε Νῶε εἰς τὴν κι-
 βωτόν· καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν
 28 ἅπαντας. Ὀμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις
 Λώτ· Ἦσθιον, ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύ-
 29 τεον, ὠκοδόμουν· ἡ δὲ ἡμέρα ἐξηλθε Λώτ ἀπὸ
 Σοδόμων, ἐβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπὸ οὐρανοῦ,
 30 καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας· κατὰ ταῦτά ἐσται ἡ ἡμέ-
 31 ρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. Ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ δώματος,
 καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω

XVII, 24. ἔσται) ἔσται καὶ 26. Νῶε)
 τοῦ Νῶε 30. ταῦτά) ταῦτα (Alii: τὰ
 αὐτά)

vini in terrâ primordium, quale. Messias rediturus
 ad castigandos contumaces; repentinum illius et atrox

ἄραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπι-
 στρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. Μνημονεύετε τῆς γυ- 32
 ναικὸς Λώτ. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 33
 σᾶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ
 αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. Δέγω ὑμῖν· Ταύτη 34
 τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· εἰς πα-
 ραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο 35
 ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραλη-
 φθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. [Δύο 36
 ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· εἰς παραληφθήσεται, καὶ
 ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.] Καὶ ἀποκριθέντες λέ- 37
 γουσιν αὐτῷ· Ποῦ, κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
 τοῖς· Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ
 αἰετοί. Ἐλέγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς, πρὸς XVIII.
 τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,
 ὁ λέγων· Κριτὴς τις ἦν ἐν τινὶ πόλει, τὸν θεὸν 2
 μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρέπομενος.
 Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ ἤρχετο 3
 πρὸς αὐτὸν, λέγουσα· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ
 ἀντιδίκου μου. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. 4
 Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Εἰ καὶ τὸν
 θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπο-
 μαι· διάγε τὸ παρέχειν μοι κόπον· τὴν χήραν 5
 ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν· ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχο-
 μένη ὑπωπιάξῃ με. Εἶπε δὲ ὁ κύριος· Ακού- 6
 σατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. Ὁ δὲ θεὸς 7
 οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐ-

XVII, 34 et 36. εἰς) ὁ εἰς 35. μία) ἡ μία

XVIII, 3. δὲ ἦν) δέ τις ἦν

iudicium. (conf. Mat. 24. et Marc. 13.) Parabola
 de viduâ, asfiduis iudicem precibus obtundente.

τοῦ τῶν βρώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυ-
 8 κτός, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; Λέγω ὑμῖν,
 ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει! Πλήν
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει τὴν
 πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9 Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς πεποιδότας
 ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας
 10 τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἄνθρω-
 ποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι·
 11 ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Ὁ Φα-
 ρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν, ταῦτα προσηύχε-
 το· Ὁ θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς-
 περ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι,
 12 μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. Νηστεύω
 δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶ-
 13 μαί. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθε-
 λεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπα-
 ρεῖ· ἀλλ' ἐτυπτεν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, λέγων·
 14 Ὁ θεὸς, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Ἄγω
 ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον
 αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνος. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυ-
 τὸν, ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν,
 ὑψωθήσεται.

15 Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα
 αὐτῶν ἀπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετί-
 16 μησαν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος
 αὐτὰ, εἶπεν· Ἀγαπτε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς

XVIII, 7. μακροθυμῶν) Alii: μακροθυμεῖ

14. ἢ γὰρ) ἢ Alii: ἢπερ. Alii aliter.

XVIII, 9-14. Portitor Phariseo melior. XVIII,
 15-17. Infantium imitatio commendatur. Mat. 19, 13.

με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 17
ὅς ἐάν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς
παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων· 18
Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κλη-
ρονομήσω; Ἐῖπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέ- 19
γεις ἀγαθόν; οὐδεις ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.
Τὰς ἐντολάς οἶδας· „Μὴ μοιχεύῃς· μὴ φονεύ- 20
σῃς· μὴ κλέψῃς· μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα
τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. „ Ὁ δὲ 21
εἶπε· Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.
Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· Ἔτι 22
ἐν σοὶ λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ
διάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ·
καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦ- 23
τα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφό-
δρα. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γε- 24
νόμενον, εἶπε· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα
ἔχοντες εἰσλεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ!
Εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶ, κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς 25
ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· Καὶ 26
τίς δύναται σωθῆναι; Ὁ δὲ εἶπε· Τὰ ἀδύνατα 27
παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστὶ παρὰ τῷ θεῷ.

Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· Ἰδὼν, ἡμεῖς ἀφήκαμεν 28
πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. Ὁ δὲ εἶπεν 29

XVIII, 25. ῥαφίδος) Alii: βελόνης *

Marc. 10, 13. XVIII, 18-30. Homo dives de
beatitudine suā sollicitus, cum Christo colloquens.
Divitiarum pericula. Præmia amicis Christi

αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,
 30 ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον.

31 Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἴδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προ-
 32 φητῶν τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὕβρι-
 33 σθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται, καὶ μαστιγώ-
 34 σάντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συν-
 ἤκαν· καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκοιμημένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

35 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱερι-
 χῷ, τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσ-
 36 αἰτῶν· ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυν-
 37 θάνετο τί εἴη τοῦτο. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι
 38 Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. Καὶ ἐβόησέ,
 39 λέγων· Ἰησοῦ, υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με! Καὶ οἱ
 προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ, ἵνα σιωπήσῃ· αὐ-
 τὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Τίς Δαυὶδ, ἐλέ-
 40 ησόν με! Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν
 ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. Ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ,

XVIII, 30. πολλαπλασίονα) Alii: ἐπταπλα-
 σίονα

destinata. Mat. 19, 16. Marc. 10, 17. XVIII, 31-34.
 Praedicitur mors Christi et reditus in vitam. Mat. 20,
 17. Marc. 10, 32. XVIII, 35-43. Caeco prope Hie-

ἐπηρώτησεν αὐτόν, ὁ λέγων· Τί σοι θέλεις ποι- 41
ήσω; Ὁ δὲ εἶπε· Κύριε, ἵνα ἀναβλέπω. Ὁ καὶ 42
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεπον· ἡ πίστις
σου σέσωκέ σε. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ 43
ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν· καὶ πᾶς ὁ
λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

Καὶ ἐξελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχὴν. XIX.

Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος· 2
καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλού-
σιος. Καὶ ἐξῆτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι· καὶ 3
οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μι-
κρὸς ἦν. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη 4
ἐπὶ συκομορέαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης
ἡμέλλε διέρχεσθαι. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τό- 5
πον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶ-
πε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατέβηθι·
σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι.
Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαί- 6
ρων. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγον- 7
τες· Ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε κατα-
λῦσαι. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύ- 8
ριον· Ἴδου, τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου,
κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυ-
κοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. Εἶπε δὲ 9
πρὸς αὐτόν ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι σήμερον σωτηρία
τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο· καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς

XIX, 4. συκομορέαν) Alii: συκομωρέαν f. συ-
κομωραίαν Ib. ἐκείνης) δι' ἐκείνης

richuntem visus restituitur. Mat. 20, 29. Marc.
10, 46. XIX, 1-10. Christus in Zacchaei hospitio.

- 10 Ἀβραάμ ἐστιν· ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.
- 11 Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε
παραβολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσα-
λήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς, ὅτι παραχρῆμα μέλλει
- 12 ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. Εἶπεν οὖν·
Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μα-
κράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.
- 13 Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐ-
τοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Πραγ-
ματεύσασθε ἕως ἔρχομαι. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ
- 14 ἐμίσην αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω
αὐτοῦ, λέγοντες· Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι
- 15 ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανέλθειν αὐτὸν
λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπε φωνηθῆναι αὐ-
τῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύ-
ριον· ἵνα γινῶ τίς τί διεπραγματεύσατο. Παρε-
γένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου
- 17 προσεργάσατο δέκα μνᾶς. Καὶ εἶπεν αὐτῷ·
Εὖ, ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγέ-
νον, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.
- 18 Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ
σου ἐποίησε πέντε μνᾶς. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ·
- 20 Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων. Καὶ ἕτερος
ἦλθε, λέγων· Κύριε, ἰδοὺ, ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶ-
χον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ. Ἐφοβούμενην γάρ
σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ

XIX, 13. ἕως) *Alii: ἐν ᾧ **

XIX, 11-27. Idem, propositâ narratione de argento
servis concredito, docet, quid a suis exspectet, im-
probis autem et contumacibus poenas minatur. conf.

ἔθνηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. Λέγει 22
αὐτῷ· Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονη-
ρὲ δοῦλε· ἤδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος ἀνστηρὸς
εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθνηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ
ἔσπειρα· καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου 23
ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἄν
ἔπραξα αὐτό; Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· Ἄρα- 24
τε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα
μνᾶς ἔχοντι. — Καὶ εἶπον αὐτῷ· Κύριε, ἔχει 25
δέκα μνᾶς. — Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ 26
ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ
ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Πλήν τοὺς ἐχ- 27
θρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βα-
σιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατα-
σφάζατε ἔμπροσθέν μου.

Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, 28
ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ ἐγένετο ὡς ἦγ- 29
γισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος
τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ, ἑνὶ λέγων· Ὑπάγετε εἰς τὴν κατ- 30
έναντι κώμην· ἐν ἣ εἰσπορευόμενοι εὗρήσετε πῶ-
λον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. Καὶ ἂν τις 31
ὑμᾶς ἐρωτᾷ· Διατί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ·
Ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. Ἀπελθόντες 32
δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.
Λύοντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι 33
αὐτοῦ πρὸς αὐτούς· Τί λύετε τὸν πῶλον; Οἱ 34
δὲ εἶπον· Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. Καὶ ἦγα- 35

XIX, 22. Λέγει) Λέγει δὲ

Mat. 25, 14. XIX, 28-48, Iesus asino invehitur Hie-

- γον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιβίβαντες
 αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν
 36 τὸν Ἰησοῦν. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώ-
 37 νουν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγγί-
 ζον-
 τος δὲ αὐτοῦ ἤδη, πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους
 τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μα-
 θητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ
 38 περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, ἰ λέγοντες· Εὐ-
 λογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυ-
 ρίου! εἰρήνῃ ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις!
 39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον
 πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθη-
 40 ταῖς σου. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Λέγω
 ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κε-
 41 κράξονται. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πό-
 42 λιν, ἔκλαιεν ἐπ' αὐτήν, ἰ λέγων· Ὅτι εἰ ἔγνων
 καὶ σὺ, καίγε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς
 εἰρήνην σου! νῦν δὲ ἐκρούβῃ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.
 43 Ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν
 οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί
 44 σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν· καὶ ἐδαφιοῦσί
 σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσου-
 σιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνων
 τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
 45 Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἤρξατο ἐκβάλ-
 λαιν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας,
 46 ἰ λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· „Ὁ οἶκός μου οἶ-
 κος προσευχῆς ἔστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε

XIX, 41. ἐπ' αὐτήν) ἐπ' αὐτῇ

---

rosolyma. Discipuli gratulabundi. Vaticinatio Chri-
 sti de instante urbis excidio. Mercatores templo

σπήλαιον ληστῶν., Καὶ ἦν διδάσκων τὸ 47
καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ
πρῶτοι τοῦ λαοῦ. Καὶ οὐκ εὗρισκον τὸ τί ποι- 48
ήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ
ἀκούων.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, XX.
διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐ-
αγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον 2
πρὸς αὐτὸν, λέγοντες· Εἰπέ ἡμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξου-
σία ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν
ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐ- 3
τούς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς καὶ γὰρ ἓνα λόγον, καὶ εἵ-
πατέ μοι· Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ 4
ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς 5
ἑαυτοὺς, λέγοντες· Ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρα-
νοῦ· ἐρεῖ· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;
Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· πᾶς ὁ λαὸς κα- 6
ταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην
προφήτην εἶναι. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι 7
πόθεν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ 8
λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν πα- 9
ραβολὴν ταύτην· Ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶ-

XX, 1. ἀρχιερεῖς) Alii: ἱερεῖς 9. Ἄνθρω-
πος) Ἄνθρωπός τις

pulsi. Mat. 21, 1. Marc. 11, 1. [cf. Io. 2, 13.] XX,
1-19. Iesus captiose interrogatus, quâ potestate ista fa-
ciat, quid responderit. Parabola de vinitoribus perfidis

να, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς· καὶ ἀπεδήμη-
 10 σε χρόνους ἱκανούς. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε
 πρὸς τοὺς γεωργοὺς δούλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρ-
 ποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ
 11 δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν. Καὶ προσ-
 ἔθετο πέμψαι ἕτερον δούλον· οἱ δὲ καὶ κεῖνον δεί-
 ραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.
 12 Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦ-
 13 τον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. Εἶπε δὲ ὁ κύριος
 τοῦ ἀμπελῶνος· Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν
 μου τὸν ἀγαπητόν· ἵσως τοῦτον ἰδόντες ἐντρα-
 14 πήσονται. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελο-
 γίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ
 κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα
 15 ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. Καὶ ἐκβαλόντες
 αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. Τί οὖν
 16 ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; Ἐλευ-
 σεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ
 δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. Ἀκούσαντες δὲ εἶ-
 17 πον· Μὴ γένοιτο! Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶ-
 πε· Τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο· „Λί-
 θον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
 18 ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; „ Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ’
 ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται· ἐφ’ ὃν δ’ ἂν
 19 πέσῃ, λιμνήσει αὐτόν. Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιε-
 ρεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ’ αὐτόν τὰς
 χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν
 λαόν. Ἐγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν πα-
 ραβολὴν ταύτην εἶπε.

XX, 13. ἰδόντες alii omittunt.

(in procures et doctores iudeorum). Mat. 21, 23. Marc.

Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέ- 20
τους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι· ἵνα
ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι
αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.
Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· Διδάσκαλε, 21
οἶδαμεν, ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ
οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν
ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. Ἐξεστὶν ἡμῖν Καίσαρ- 22
ρι φόρον δοῦναι, ἢ οὐ; Κατανοήσας δὲ αὐτῶν 23
τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί με πει-
ράζετε; Δείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκό- 24
να καὶ ἐπιγραφήν; Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον· Καί-
σαρος. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τοίνυν τὰ 25
Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.
Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος 26
ἐναντίον τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ
ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

Προελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, 27
οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν
αὐτὸν, λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν 28
ἡμῖν, „ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖ-
κα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ
σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.„ Ἐπὶ οὖν ἀδελφοὶ 29
ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν
ἄτεκνος. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, 30
καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος. Καὶ ὁ τρίτος ἔλα- 31

XX, 24. Δείξατε) Ἐπιδείξατε

11, 27-c. 13, 12. XX, 20-26. De tributo Caesari
pendendo. Mat. 22, 15. Marc. 12, 13. XX, 27-40.
Christi disputatio cum Sadduceis de mortuorum re-

βεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ· οὐ κατέλι-
 32 πον τέκνα, καὶ ἀπέθανον. Ὑστερον δὲ πάντων
 33 ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει,
 τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον
 34 αὐτήν γυναῖκα. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
 ὁ Ἰησοῦς· Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι
 35 καὶ ἐγαμίσκονται· οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶ-
 νος ἐκείνου τυχεῖν, καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ
 νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐγαμίσκονται·
 36 οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γὰρ
 εἰσι, καὶ υἱοὶ εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως
 37 υἱοὶ ὄντες. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ
 Μωϋσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βράτου, ὡς λέγει κύ-
 ριον, τὸν θεὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαάκ,
 38 καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν,
 39 ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. Ἀπο-
 κριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων εἶπον· Λι-
 40 θάσκαλε, καλῶς εἶπας. Οὐκέτι δὲ ἐτόλμων ἐπε-
 ρωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.
 41 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Πῶς λέγουσι τὸν
 42 Χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι; Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ
 λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· „Εἶπεν ὁ κύριος τῷ
 43 κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἄν θῶ
 τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.,,
 44 Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς
 αὐτοῦ ἔστιν;

XX, 31. αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ) *Alii*: αὐτήν
 ὡσαύτως· ὡσαύτως δὲ καὶ * *Alii aliter vel*
legunt, vel interpungunt. Ib. οὐ) καὶ οὐ

---

ditu in vitam. Mat. 22, 23. Marc. 12, 18. XX, 41-44.
 Christus Davide prognatus, idemque Davidis dominus.

Ἀκούοντος δὲ παντός τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς 45
μαθηταῖς αὐτοῦ· Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμμα- 46
τέων, τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ
φιλοῦντων ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρω-
τοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλι-
σίας ἐν τοῖς δείπνοις· οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας 47
τῶν πτωχῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται.
Οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶ- XXI.
ρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. Εἶδε 2
δὲ καὶ τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκᾶ δύο
λεπτά· καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ 3
χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν. Ἀπαν- 4
τες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβα-
λον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστε-
ρήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

Καὶ τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι 5
λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε·
Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς 6
οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυ-
θήσεται. Ἐπληρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες· Δι- 7
δάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ ση-
μεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; Ὁ δὲ εἶπε· 8
Βλέπετε, μὴ πλανηθῆτε. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσον-
ται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· Ὅτι ἐγὼ εἰ-
μι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. Μὴ οὖν πορευθῆτε

XX, 47. μακρὰ Alii: μακρᾷ

Mat. 22, 41. Marc. 12, 35. XX, 45-47. Eruditorum fa-
stus notatur et avaritia. Mat. 23. Marc. 12, 38. XXI,
1-4. Munificentia viduae pauperculae. Marc. 12, 41.
XXI, 5-38. Ruina et templo imminens, et urbi, Pseu-

- 9 ὀπίσω αὐτῶν· Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀνατασταςίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον· ἀλλ' οὐκ ἐνθέως τὸ τέλος.
- 10 Τότε, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ
- 11 ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· σεισμοὶ τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μέγα-
- 12 λα ἔσται. Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, ἐνεκεν τοῦ
- 13 ὀνόματός μου. Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ πρό-
- 14 μελετᾶν ἀπολογηθῆναι· ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δύνησονται ἀντειπεῖν ἢ
- 15 ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν·
- 17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ
- 18 ἀπόληται. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς
- 20 ψυχὰς ὑμῶν. Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλομένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε,
- 21 ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρεῖτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώ-
- 22 ραῖς, μὴ εἰσέλθουσιν εἰς αὐτήν. Ὅτι ἡμέραι

XXI, 12. πάντων) ἀπάντων 15. ἢ) οὐδὲ
19. κτήσασθε) *Alia*: κτήσεσθε *

dochristi. Mala sectatoribus Iesu impendentia; quibus tamen is ipse suum promittit patrocinium. Eiusdem ad-

ἐκδικήσεως αὐταί εἰσι, τοῦ πλησθῆναι πάντα
 τὰ γεγραμμένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού- 23
 σαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
 ραις! ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς,
 καὶ ὄργῃ τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στό- 24
 ματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάν-
 τα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ
 ἔθνων, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἔθνων. Καὶ 25
 ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις,
 καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἔθνων ἐν ἀπορίᾳ, ἡχού-
 σης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώ- 26
 πων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομέ-
 νων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
 σαλευθήσονται. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ 27
 ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ, μετὰ δυνάμεως
 καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνε- 28
 σθαι, ἀνακύψατε, καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς
 ὑμῶν· διότι ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. Καὶ 29
 εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκὴν καὶ
 πάντα τὰ δένδρα· ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέ- 30
 ποντες, ἀφ' ἑαυτῶν γινάσκετε, ὅτι ἤδη ἐγγὺς
 τὸ θέρος ἐστί. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε 31
 ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ
 βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ 32
 μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γέ-
 νηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ 33

XXI, 22. πλησθῆναι) πληρωθῆναι 23. τῷ
 λαῷ) ἐν τῷ λαῷ 25. ἔθνων ἐν ἀπορίᾳ,
 ἡχούσης) Alii: ἔθνων, ἐν ἀπορίᾳ ἡχους*

ventus ad poenas fumendas inopinatus. Adhortatio ad
 perseverantiam et vigilantiam. Mat. 24. Marc. 13.

- 34 δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Προσέχετε
 δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι
 ἐν κραυπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς,
 καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη·
 35 ὥς παγίς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς κα-
 36 θημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. Ἀγρυ-
 πνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ, θεόμενοι, ἵνα κα-
 ταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα
 γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ
 ἀνθρώπου.
- 37 Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων·
 τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠυλίζετο εἰς τὸ ὄρος
 38 τὸ καλούμενον ἔλαιων. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθρι-
 ζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

XXII. Ἦγγιξε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων, ἡ λεγο-
 2 μένη πάσχα· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
 γραμματεῖς, τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦν-
 3 το γὰρ τὸν λαόν. Εἰσῆλθε δὲ σατανᾶς εἰς Ἰού-
 δαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ
 4 ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε
 τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς, τὸ πῶς
 5 αὐτὸν παραδῶ αὐτοῖς. Καὶ ἐχάρησαν· καὶ συν-
 6 ἔθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. Καὶ ἔξωμολόγη-
 σε· καὶ ἐζήτη εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν
 αὐτοῖς ἅτις ὄχλοι

- 7 Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἁζύμων, ἐν ᾗ ἔδει
 8 θύεσθαι τὸ πάσχα· καὶ ἀπέστειλε Πέτρον

XXI, 34. βαρηθῶσιν) βαρυνθῶσιν XXII, 3. σα-
 τανᾶς) ὁ σατανᾶς 5. ἀργύριον) Alii: ἀργύρια

XXII, 1-6. Iudas prodicionem Christi spondet. Mat.
 26, 3-5. 14-16. Marc. 14, 1. 10. 11. XXII, 7-23. Nar-

καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν· Πορευθέντες ἐτοιμάσατε
 ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. Οἱ δὲ εἶπον αὐ- 9
 τῷ· Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; Ὁ δὲ εἶπεν αὐ- 10
 τοῖς· Ἴδου, ἐξελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, 22
 συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βα-
 σταζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν, οὗ
 εἰσπορεύεται· καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰ- 11
 κίας· Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος· Ποῦ ἐστὶ τὸ
 κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν
 μου φάγῃ; Κακεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγειον μέγα 12
 ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἐτοιμάσατε. Ἀπελθόντες δὲ 13
 εὑρον καθὼς εἶρηκεν αὐτοῖς· καὶ ἡτοίμασαν τὸ
 πάσχα. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, 14
 καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. Καὶ εἶπε 15
 πρὸς αὐτούς· Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ
 πάσχα φαγεῖν μετ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν·
 λέγω γάρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐ- 16
 τοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.
 Καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε· 17
 Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς· Ἰ λέγω 18
 γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἄπὸ τοῦ γεννήματος
 τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλ-
 θῃ. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλα- 19
 σε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Τοῦτό ἐστι τὸ
 σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο
 ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ 20
 τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦ-

XXII, 12. ἀνάγειον) ἀνώγειον 16. πληρωθῇ)

Alius: καινὸν βρωθῇ

ratio de convivio paschali, et sacrâ coenâ in memo-
 riam Iesu Christi institutâ. Mat. 26, 17. Marc. 14, 12.

το τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί
 21 μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Πλὴν ἰδοὺ,
 ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς
 22 τραπέζης. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πο-
 ρεύεται κατὰ τὸ ὠρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀν-
 23 θρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ παραδίδοται! Καὶ αὐτοὶ
 ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς, τὸ, τίς ἄρα εἴη
 ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

24 Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ,
 25 τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. Ὁ δὲ εἶπεν αὐ-
 τοῖς· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσι αὐτῶν,
 καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, ἐνεργέται καλοῦν-
 26 ται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μείζων ἐν
 ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος,
 27 ὡς ὁ διακονῶν. Τίς γὰρ μείζων; ὁ ἀνακείμενος,
 ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμι
 28 ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. Ὑμεῖς δὲ ἔστε
 οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς
 29 μου· καὶ ἐγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι
 30 ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε
 ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου· καὶ
 καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα
 φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.

31 Εἶπε δὲ ὁ κύριος· Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ,
 ὁ σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν
 32 σῖτον· ἐγὼ δὲ ἐδίδην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλεί-
 πῃ ἡ πίστις σου· καὶ σὺ ποτὲ ἐπιστρέψας, στή-

XXII, 30. μου· καὶ καθίσεσθε) μου, καὶ
 καθίσησθε

XXII, 24-53. Orta inter Apostolos contentio, quis eo-
 rum maximus in regno Messiae. Petro praenunciatur

ριξον τοὺς ἀδελφούς σου. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· 33
 Κύριε, μετὰ σοῦ ἐτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
 καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. Ὁ δὲ εἶπε· Λέγω 34
 σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ,
 πρὶν ἢ τοὺς ὀπαρήσῃ μὴ εἰδέναι με. Καὶ 35
 εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαν-
 τίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινὸς ὑστε-
 ρήσατε; Οἱ δὲ εἶπον· Οὐδενός. Ἐἶπεν οὖν αὐ- 36
 τοῖς· Ἀλλὰ νῦν, ὁ ἔχων βαλάντιον, ἁράτω,
 ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω
 τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.
 Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον 37
 δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό· „Καὶ μετὰ ἀνόμων
 ἰλογίσθη.“ Καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.
 Οἱ δὲ εἶπον· Κύριε, ἰδοὺ, μάχαιραι ὧδε δύο. 38
 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἰκανόν ἐστι.

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς 39
 τὸ ὄρος τῶν ἔλαιων· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, 40
 εἶπεν αὐτοῖς· Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πει-
 ρασμόν. Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὥσεί 41
 λίθον βολὴν, καὶ θείς τὰ γόνατα προσήνετο,
 ἰλέγων· Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ πο- 42
 τήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου,
 ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος 43
 ἀπ' οὐρανοῦ, ἐνισχύων αὐτόν. Καὶ γενόμενος 44
 ἐν ἀγωνίᾳ, ἔκτενέστερον προσήνετο. Ἐγένετο δὲ
 ὁ ἰδρὼς αὐτοῦ ὥσεί θρόμβοι αἵματος καταβαί-
 νοντες ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προς- 45

XXII, 43. 44. *Haec commata quidam omittunt.*

lapsus. Christi in oliveto preces, anxietas animi, sudor,

ευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς [αὐτοῦ], εὐ-
 46 ρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης· καὶ εἶ-
 πεν αὐτοῖς· Τὲ καθεύδετε; ἀναστάντες προσέ-
 χεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν.

47 Ἐτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ
 ὁ λεγόμενος Ἰούδας, εἰς τῶν δώδεκα, προήρχετο
 αὐτοὺς, καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ φιλήσαι αὐτόν.

48 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἰούδα, φιλήματι τὸν
 49 υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; Ἰδόντες δὲ οἱ

περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ· Κύριε, εἰ
 50 πατάξομιν ἐν μαχαίρᾳ; Καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ

αὐτῶν τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφείλεν
 51 αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. Αποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰη-

σοῦς εἶπεν· Ἐὰν ἐως τούτου! Καὶ ἀψάμενος
 52 τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἴασατο αὐτόν. Εἶπε δὲ ὁ

Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρ-
 χιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέ-

ρους· Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαι-
 53 ρῶν καὶ ξύλων· καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ'

ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας
 ἐπ' ἐμέ. Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ

ἐξουσία τοῦ σκότους.
 54 Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγα-

γον αὐτόν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ δὲ
 55 Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. Ἀψάντων δὲ

πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐ-
 56 τῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἰδοῦ-

σα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ

XXII, 47. αὐτοὺς) αὐτῶν

captivitas. Servus sacerdotis gladio percussus. Mat. 26,
 30. Marc. 14, 26. Io. 18, 1. XXII, 54-71. Petrus in

φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε· Καὶ οὗτος σὺν
αὐτῷ ἦν. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτόν, λέγων· Γύ- 57
ραι, οὐκ οἶδα αὐτόν. Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος 58
ιδὼν αὐτόν, ἔφη· Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ
Πέτρος εἶπεν· Ἀνθρώπε, οὐκ εἰμί. Καὶ δια- 59
στάσης ὥσεί ἄρας μίας, ἄλλος τις διῃσχυρίζετο,
λέγων· Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν·
καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· 60
Ἀνθρώπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχοῆμα,
ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ· καὶ 61
στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπε-
μνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶ-
πεν αὐτῷ· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρ-
νήσῃ με τρίς. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω [ὁ Πέτρος] 62
ἔκλανσε πικρῶς.

Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, 63
ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες· καὶ περικαλύψαντες 64
αὐτόν, ἐτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώ-
των αὐτόν, λέγοντες· Προφήτευσον, τίς ἐστιν
ὃ παῖσας σε; Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες 65
ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὰ πρεσ- 66
βυτέραιον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς,
καὶ ἀνήγαγον αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, ἵνα 67
λέ-
γοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπε
δὲ αὐτοῖς· Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε·
ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῇτέ μοι, ἢ 68

XXII, 60. ἀλέκτωρ·) ὁ ἀλέκτωρ· 66. αὐ-
τῶν) ἐαυτῶν

aedibus pontificis max. negitat, se esse Iesu asseclam.
Iesus ibi illusus ac verberatus, iudicatur. Mat. 26, 57.

69 ἀπολύσῃτε. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ
70 θεοῦ. Εἶπον δὲ πάντες· Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς
τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Ὑμεῖς λέ-
71 γετε· ὅτι ἐγὼ εἰμι. Οἱ δὲ εἶπον· Τί ἐτι χρεῖαν
ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ
τοῦ στόματος αὐτοῦ.

XXIII.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγα-
2 γον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον. Ἦρξαντο δὲ κατ-
ηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες· Τοῦτον εὗρομεν διά-
στρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα Καίσαρι φό-
ρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα
3 εἶναι. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων·
Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκρι-
4 θείς αὐτῷ ἔφη· Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους· Οὐδὲν εὐ-
5 ρίσκω αἰτιὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ
ἐπίσχυον, λέγοντες· Ὅτι ἀνασείει τὸν λαόν, δι-
δάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ
6 τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ ἀκούσας
Γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός
7 ἐστίν· καὶ ἐπίγνους ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου
ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα
καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ-
8 ραις. Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, ἐχάρη
λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ
τὸ ἀκοῦειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι ση-

XXIII, 1. ἤγαγον) ἤγαγεν 2. ἔθνος,) Alii:
ἔθνος ἡμῶν,

Marc. 14, 53. Io. 18, 13. XXIII, 1-25. Christus
apud Pilatum rebellionis accusatus, ad Herodem te-

μεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. Ἐπρωτά δὲ 9
αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί-
νατο αὐτῷ. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ 10
γραμματεῖς, εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. Ἐξου- 11
θενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατιώ-
μασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν
ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ.
Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ,τι Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης 12
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προὔπῃρχον
γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. Πιλάτος 13
δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρ-
χοντας καὶ τὸν λαόν, εἶπε πρὸς αὐτούς· Προς- 14
ἡνέκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς ἀποστρέ-
φοντα τὸν λαόν· καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνα-
κρίνας, οὐδὲν εὔρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον,
ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης 15
ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν
ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ. Παιδεύ- 16
σας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν 17
ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἐορτὴν ἓνα. Ἀνέκραξαν δὲ 18
παμπληθεῖ, λέγοντες· Αἶρε τοῦτον! ἀπόλυσον
δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν· ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινα 19
γενομένην ἐν τῇ πόλει, καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς
φυλακὴν. Πάλιν οὖν ὁ Πιλάτος προσεφώνησε, 20
θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν,
λέγοντες· Σταύρωσον! σταύρωσον αὐτόν! Ὁ δὲ 2

XXIII, 17. *Quidam hoc comma omittunt.* *

21. Σταύρωσον! σταύρωσον) *Alii:* Στα-
ροῦ! σταυροῦ * (cf. Io. XIX, 6. 15.)

trarcham deducitur. Idem ille ex huius et Pilati sen-
tentiā innocens, instante populo, capite damnatur.

τριτον εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν
 οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὔρον ἐν αὐτῷ· παι-
 23 δεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φω-
 ναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι·
 καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἄρχι-
 24 ρέων. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἵ-
 25 τημα αὐτῶν. Ἀπέλυσε δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φό-
 νον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ᾗτουῦντο·
 τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

26 Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπιλαβόμενοι Σί-
 μωνός τινος Κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ,
 ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸν σταυρὸν, φέρειν ὀπισθεν
 27 τοῦ Ἰησοῦ. Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος
 τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν· αἱ καὶ ἐκόπτοντο καὶ
 28 ἐθρήνουν αὐτόν. Στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτάς ὁ Ἰη-
 σοῦς, εἶπε· Θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε
 ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ
 29 τέκνα ὑμῶν. Ὅτι ἰδοὺ, ἔρχονται ἡμέραι, ἐν
 αἷς ἐροῦσι· Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι
 αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἐθήλασαν!
 30 Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς!
 31 καὶ τοῖς βουνοῖς· Καλύψατε ἡμᾶς! Ὅτι εἰ ἐν
 τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί
 32 γένηται; Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦρ-
 γοι, σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

33 Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλού-
 μενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ

XXIII, 25. δὲ τὸν) δὲ αὐτοῖς τὸν 26. ἐρχο-
 μένου) τοῦ ἐρχομένου

Barabbas absolutus. Mat. 27, I. 11-31. Marc. 15, I.
 Io. 18, 28-e. 19, 16. XXIII, 26-45. Iesus ad sup-
 plicium ducitur: dehinc in crucem actus, medius in-

τοὺς κακούργους· ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ
ἀριστερῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγε· Πάτερ, ἄφεσ 34
αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι. Διαμεριζόμε-
νοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον. Καὶ 35
εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξεμυκτῆριζον δὲ καὶ
οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες· Ἄλλους ἔσω-
σε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς,
ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός! Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ 36
οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ ὄξος προσφέ-
ροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ βασι- 37
λεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτὸν. Ἦν δὲ 38
καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν
Ἑλληνικοῖς καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς· „Οὗ-
τός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.,,

Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλάς- 39
φημι αὐτὸν, λέγων· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, σῶσον
σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπε- 40
τίμα αὐτῷ, λέγων· Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι
ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· 41
ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ
οὐδὲν ἄτοπον ἐπράξε. Καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ· 42
Μνήσθητί μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ
σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, 43
σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

Ἦν δὲ ὥρῃ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένε- 44
το ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης· καὶ 45
ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος· καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα

XXIII, 45. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος·) *Alii omit-*
tunt. Alii: τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος·

ter duo latrones, pro hostibus deprecatur. Partitio
vestium: ludificatio: elogium cruci impositum. Uni
e latronibus beatitas promissa. Tenebrae. Scissura

- 46 τοῦ ναοῦ μέσον. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰη-
σοῦς, εἶπε· Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι
τὸ πνεῦμά μου! Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέπνευσεν.
- 47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδό-
ξασε τὸν θεόν, λέγων· Ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος
- 48 δίκαιος ἦν! Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχ-
λοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γε-
νόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.
- 49 Εἰστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρό-
θεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.
- 50 Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ, βουλευτῆς
- 51 ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, (οὗτος οὐκ
ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐ-
τῶν,) ἀπὸ Ἀρμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς
καὶ προσεδέχeto καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·
- 52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾗτήσατο τὸ σῶμα
- 53 τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ καθελὼν αὐτὸ, ἐνετύλιξεν αὐτὸ
σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ
- 54 οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. Καὶ ἡμέρα ἦν
παρασκευῇ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.
- 55 Κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες, αἵτι-
νες ἦσαν συνεληλυθῆναι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας,

XXIII, 46. παραθήσομαι) *Alii*: παρατίθεμαι
Alii: παρατίθημι 51. καὶ προσεδέχeto καὶ
αὐτὸς) *Alii vel* καὶ *prius*, *vel* καὶ αὐτὸς,
vel hoc utrumque * *omittunt*.

---

veli in templo. Mat. 27, 32. Marc. 15, 21. Io. 19, 17.
XXIII, 46-54. Iesu obitus. Spectatorum commotio.
Eius sepultura. Mat. 27, 50. Marc. 15, 37-c. 16, 1. Io. 19,
30. 38-42. XXIII, 55-XXIV, 12. Aromata a mulieribus

ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα
αὐτοῦ. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα 56
καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ
τὴν ἐντολήν. Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὅρ- XXIV.
θρον βαθέος, ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα, φέρουσαι
ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα· καὶ τινες σὺν αὐταῖς.
Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον ἀπὸ τοῦ 2
μνημείου· καὶ ἐξελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα 3
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖ- 4
σθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο
ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.
Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν 5
τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς· Τί
ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; Οὐκ ἔστιν 6
ᾧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. Μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν,
ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἡ λέγων· Ὅτι δεῖ τὸν 7
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀν-
θρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. Καὶ ἐμνήσθησαν 8
τῶν ῥημάτων αὐτοῦ· καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ 9
μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα
καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς. Ἦν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ 10
Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ
λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστό-
λους ταῦτα. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ 11
λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.
Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον,

XXIV, 4. ἄνδρες δύο) δύο ἄνδρες 10. Ἦν δὲ)

Ἦσαν δὲ 12. Hoc comma omittunt quidam.

praeparata. Mulieres ad sepulcrum. Eaedem nuncium
de Iesu rediivo ad Apostolos afferunt. 2 Sepulcrum

- καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα·
καὶ ἀπῆλθε πρὸς ἑαυτὸν, θαυμάζων τὸ γεγονός.
13 Καὶ ἰδὼν, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους
ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἥ ὄνομα Ἑμμαούς·
14 καὶ αὐτοὶ ὁμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων
15 τῶν συμβεβηκότων τούτων. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰη-
16 σοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς· οἱ δὲ ὀφθαλ-
μοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο, τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι αὐτόν.
17 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς
ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ
18 ἔστε σκυθρωποὶ; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς, ὃ ὄνομα
Κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν· Σὺ μόνος παροικεῖς
Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γεγόμενα ἐν αὐ-
19 τῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Ποῖα; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ
Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνα-
τὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ
20 παντὸς τοῦ λαοῦ· ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανά-
21 του, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζο-
μεν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν
Ἰσραὴλ· ἀλλάγε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην
ἡμέραν ἄγεις σήμερον, ἅψ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

XXIV, 13. ἐξήκοντα) *Alii*: ἑκατὸν ἐξήκοντα
18. Ἱερουσαλὴμ) ἐν Ἱερουσαλὴμ *Alii*: εἰς
Ἱερουσαλὴμ

a Petro inspectum. Mat. 28, 1. Marc. 16, 1. Io. 20, 1.
XXIV, 13-35. Christus duobus discipulis suis Em-
mauntem proficiscentibus itineris comitem se adiun-

Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, 22
 γενόμεναι ὀρθρῆαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον· καὶ μὴ εὐ- 23
 ρούσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ
 ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν 24
 ζῆν. Καὶ ἀπῆλθον τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ 24
 μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθῶς καὶ αἱ γυναῖ- 25
 κες εἶπον· αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. Καὶ αὐτὸς εἶπε 25
 πρὸς αὐτοὺς· Ὡ ἀνόητοι καὶ βραδαῖς τῇ καρδίᾳ
 τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφη- 26
 ται! Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν, καὶ 26
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ ἀρχάμενος 27
 ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν,
 διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ 28
 περὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην, οὗ ἐπο-
 ρεύοντο· καὶ αὐτὸς προεποιεῖτο πορρωτέρω πο-
 ρεύεσθαι. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες· 29
 Μείνου μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶ, καὶ
 κέλικεν ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθε τοῦ μείναι σὺν 30
 αὐτοῖς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν 30
 μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον, εὐλόγησε, καὶ
 κλάσας ἐπέδιδον αὐτοῖς. Αὐτῶν δὲ διηνοιχθήσαν 31
 οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς
 ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶπον πρὸς 32
 ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν
 ἡμῖν, ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὥς διήνοι-
 γεν ἡμῖν τὰς γραφάς; Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ 33
 τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὐ-
 ρον συνηθροισμένους τοὺς ἑνδεκα καὶ τοὺς σὺν
 αὐτοῖς, λέγοντας· Ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὁντως, 34

git, multumque cum iis de rebus nuperrime ge-
 stis collocutus, tandem agnoscitur. Marc. 16, 12.

- 35 καὶ ὥφθη Σίμωνι. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν
τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλύσει
τοῦ ἄρτου.
- 36 Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς [ὁ Ἰη-
σοῦς] ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς·
- 37 Εἰρήνῃ ὑμῖν. Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενό-
38 μενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν. Καὶ εἶπεν αὐ-
τοῖς· Τί τεταραγμένοι ἐστέ; καὶ διατί διαλογι-
39 σμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἴδετε
τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς
ἐγώ εἰμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε· ὅτι πνεῦμα
σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε
40 ἔχοντα. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς
41 χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἐτι δὲ ἀπιστούντων αὐ-
τῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν
42 αὐτοῖς· Ἐχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; Οἱ δὲ ἐπέ-
δωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ με-
43 λισσίου κηρίου. Καὶ λαβὼν, ἐνώπιον αὐτῶν ἔφα-
44 γεν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς
ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ
πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ
Μωϋσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.
- 45 Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, τοῦ συνιέναι
46 τὰς γραφάς· ἡ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι οὕτω γέ-
γραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν,
47 καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἡ καὶ
κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρχάμενον

XXIV, 36-53. Iesus a reliquis discipulis conspectus et contrectatus, de mortis suae consilio exponit, ac patrociniū Spiritus S. pollicetur. (Marc. 16, 14. Io. 20,

ἀπὸ Ἱερουσαλήμ. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τού- 48
των. Καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν 49
τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε
ἐν τῇ πόλει [Ἱερουσαλήμ], ἕως οὗ ἐνδύσησθε
δύναμιν ἐξ ὕψους.

Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθα- 50
νίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν
αὐτούς. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐ- 51
τούς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν
οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέ- 52
στρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης·
καὶ ἦσαν διαπαντός ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ 53
εὐλογοῦντες τὸν θεόν. [Ἀμήν.]

ΕΤΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς 1.
τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν ἐν 2
ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένε- 3
το· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγο-
νεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς 4
τῶν ἀνθρώπων· καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαί- 5
νει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. Ἐγέ- 6

19.) Idem fausta suis ominans, redit in caelum.
Marc. 16, 19. 20.

IOAN. I, 1-18. Iesus Christus dei interpres. Divina
illius maiestas, et partes officii in orbe terrarum. Ioan-

νετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα
 7 αὐτῷ Ἰωάννης· οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα
 μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύ-
 8 σωσι δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ'
 9 ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς
 τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχό-
 10 μενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ
 ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐ-
 11 τὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι
 12 αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν,
 ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς
 13 πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἳ οὐκ ἐξ αἱ-
 μάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θε-
 14 λήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ
 ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν,
 (καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς
 μονογενοῦς παρὰ πατρός,) πλήρης χάριτος καὶ
 15 ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ
 κέκραγε, λέγων· Οὗτος ἦν, ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω
 μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶ-
 16 τός μου ἦν! Καὶ ἐν τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς
 17 πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. Ὅτι
 ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ
 18 ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐ-
 δείς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς
 τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

I, 14. πλήρης) *Alii*: πλήρη 16. Καὶ ἐκ)
Alii: Ὅτι ἐκ * 18. υἱός,) *Alii*: θεός, vel
 θεοῦ, vel υἱός τοῦ θεοῦ. *Alii omittunt.* *

nes baptista, praeco Messiae. Beneficia Christi, et me-
 rita de humano genere. Mosi antecellit Iesus Christus.

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, 19
ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱε-
ρεῖς καὶ Λευῖτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· Σὺ
τίς εἶ; Καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἡγορήσατο· καὶ 20
ὡμολόγησεν· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός. Καὶ 21
ῥωτήσαν αὐτόν· Τί οὖν; Ἠλίας εἶ σύ; Καὶ
λέγει· Οὐκ εἰμὶ. Ὁ προφήτης εἶ σύ; Καὶ ἀπε-
κρίθη· Οὐ. Ἐἶπον οὖν αὐτῷ· Τίς εἶ; ἵνα ἀπό- 22
κρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις πε-
ρὶ σεαυτοῦ; Ἐφη· Ἐγὼ „φωνὴ βοῶντος ἐν 23
τῇ ἐρήμῳ· Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου!“, καθὼς
εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι 24
ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων· καὶ ῥωτήσαν αὐτόν, 25
καὶ εἶπον αὐτῷ· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ
ὁ Χριστός, οὔτε Ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης; Ἀπε- 26
κρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης, λέγων· Ἐγὼ βαπτίζω
ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε· αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς 27
ἔμπροσθέν μου γέγονεν· οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος
ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.
Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδᾶ- 28
νου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. Τῇ ἐπαύ- 29
ριον βλέπει [ὁ Ἰωάννης] τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον
πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ,
ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστι, 30
περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· Ὁπίσω μου ἔρχεται ἄνθρωπος,
ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

I, 27. αὐτός ἐστιν et ὃς ἔμπροσθέν μου γέγο-
νεν· *omittunt alii.* 28. Βηθανίᾳ) Βηθαβαρᾶ

I, 19 - 34. Pharisei legantur ad Ioannem baptistam;
qui de suo ac Messiae munere exponens, Iesum esse

31 Καὶ γὰρ οὐκ ᾔδειν αὐτόν· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ
 Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βα-
 32 πτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης, λέγων· Ὅτι
 τεθέσμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν
 33 ἕξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Καὶ γὰρ οὐκ
 ᾔδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδα-
 τι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦ-
 μα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός
 34 ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Καὶ γὰρ ἐώ-
 ρακα, καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς
 τοῦ Θεοῦ.

35 Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης,
 36 καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Καὶ ἐμβλέψας
 τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ
 37 Θεοῦ. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λα-
 38 λούντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. Στρα-
 φεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ θιασάμενος αὐτοὺς ἀκο-
 39 λουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς· Ἔτι ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶ-
 πον αὐτῷ· Ραββί, (ὃ λέγεται ἐρμηνευόμενον,
 40 διδάσκαλε,) ποῦ μένεις; Ἄγει αὐτοῖς· Ἐρχεσθε
 καὶ ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένεις· καὶ παρὰ
 αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ὥρα ἦν ὡς
 41 δεκάτη. Ἦν Ἀνδρέας, ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέ-
 τρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰω-
 42 ἄννου, καὶ ἀκολούθησάντων αὐτῷ. Εὐρίσκει οὖ-
 τος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ
 λέγει αὐτῷ· Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν (ὃ ἐστι

I, 32. ὡς) ὡσεὶ 40. ἦν) δὲ ἦν 42. Μεσ-
 σίαν) Codd. multi et PP.: Μεσίαν* (Simi-
 liter c. IV, 25.)

Messiam profitetur. I, 35-52. Andreas, (Ioannes.) Pe-

μεθερμηνευόμενον, Χριστός). Καὶ ἤγαγεν αὐ- 43
 τὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰη-
 σοῦς εἶπε· Σὺ εἶ Σίμων, ὁ υἱὸς Ἰωάν· σὺ κλη-
 θήσῃ Κηφᾶς (ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος). Τῇ 44
 ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν·
 καὶ εὗρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκο-
 λούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ, 45
 ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου. Εὗρίσκει 46
 Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὁν
 ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ, καὶ οἱ προφηταί,
 εὗρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ, τὸν
 ἀπὸ Ναζαρέτ. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ· Ἐκ 47
 Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ
 Φίλιππος· Ἔρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν 48
 Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει πε-
 ρὶ αὐτοῦ· Ἰδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος
 οὐκ ἔστι. Λέγει αὐτῷ Ναθαναὴλ· Πόθεν με 49
 γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ·
 Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὅντα ὑπὸ τὴν
 συκῇν, εἰδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέ- 50
 γει αὐτῷ· Ραββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ
 εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς 51
 καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἰδόν σε ὑπο-

I, 42. Χριστός.) ὁ Χριστός. 43. αὐτῷ) δὲ
 αὐτῷ 44. ἠθέλησεν) *Vulgo add.: ὁ Ἰησοῦς*
Alii post αὐτῷ ponunt.* 49. Ἰησοῦς) ὁ
 Ἰησοῦς *Artic. ante nom. propria deletus est*
etiam c. III, 5. 10. IV, 13. 44. VIII, 19.
X, 23. XI, 9. 20. 21. XIII, 37. XIV, 23.
XVIII, 36. XIX, 11. XX, 14. 28. 31.

trus, Philippus, Nathanaël, fidem habent Iesu, fe-

- κάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις· μείζω τούτων ὄψει.
 32 Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρ-
 τι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωρότα, καὶ τοὺς ἀγ-
 γέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνον-
 τας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.
- II. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν
 Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰη-
 2 σοῦ ἐκεῖ. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μα-
 3 θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. Καὶ ὑστερήσαντος
 οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν·
 4 Οἶνον οὐκ ἔχουσι. Ἀλέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί
 ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου.
 5 Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ, τι ἂν
 6 λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαὶ λί-
 θιναὶ ἕξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰου-
 7 δαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητάς δύο ἢ τρεῖς. Λέ-
 8 γει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδα-
 9 τος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. Καὶ λέγει
 αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρι-
 9 κλίνῳ. Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγένεσато ὁ ἀρ-
 χιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγεννημένον· (καὶ οὐκ
 ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν, οἱ
 ἡντληκότεες τὸ ὕδωρ·) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρ-
 10 χιτρίκλινος, καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος
 πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυ-
 οῦσῃ, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν κα-
 11 λὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν
 τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας,
 καὶ ἐφανερώσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν
 εἰς αὐτὸν οἱ μεθηταὶ αὐτοῦ.

que illius in disciplinam tradunt. II, 1-11. Christus
 Canae in nuptiali convivio ex aqua facit vinum.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ, αὐ- 12
 τὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
 καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ
 πολλὰς ἡμέρας. Καὶ ἔγγυς ἦν τὰ πάσχα 13
 τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰη-
 σοῦς. Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας 14
 βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερ-
 ματιστάς καθημένους. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον 15
 ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ
 τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· καὶ τῶν κολληβι-
 στῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέ-
 στρεψε· καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶ- 16
 πεν· Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν! μὴ ποιεῖτε τὸν
 οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου. Ἐρνή- 17
 σθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον
 ἐστίν· „Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται
 με.,, Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶ- 18
 πον αὐτῷ· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦ-
 τα ποιεῖς; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐ- 19
 τοῖς· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν
 ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· 20
 Τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν ὠκοδομήθη ὁ ναὸς
 οὗτος· καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;
 Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος 21
 αὐτοῦ. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθη- 22

II, 17. καταφάγεται με.) κατέφαγέ με.

II, 12-22. Idem Hierosolyma ad pascha profectus, templo pellit mercatores ac numularios; [cf. Mat. 21, 12. 13. Marc. 11, 15. f. Luc. 19, 45. 46.] suumque et obitum praedicit, et reditum in vitam.

σαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

- 23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πά-
 σχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνο-
 μα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.
 24 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐ-
 25 τοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας· καὶ ὅτι
 οὐ χρεῖαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
 ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀν-
 III. θρώπῳ. Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρι-
 σαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰου-
 2 δαίων· οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτὸς, καὶ εἶ-
 πεν αὐτῷ· Ῥαββί, οἶδαμεν, ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλή-
 λυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα
 δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἦ ὁ θεὸς
 3 μετ' αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐ-
 τῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ
 ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
 4 Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· Πῶς δύναται
 ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; μὴ δύναται
 εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰς-
 5 ἔλθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἀμὴν
 ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος
 καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βα-

II, 22. ἔλεγε·) ἔλεγεν αὐτοῖς· 23. τοῖς Ἱερο-
 σολύμοις) Ἱεροσολύμοις 24. πάντας·) *Alii:*
 πάντα· III, 2. αὐτὸν) τὸν Ἰησοῦν *Ib.*
 οἶδαμεν) *Alii:* οἶδα μὲν

II, 23· III. 21. Numerus asseclarum Iesu auctus: in-
 fidiae ipsi structae. Colloquium illius cum Nicodemo

σιλείαν τοῦ θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκ- 6
 ος, σὰρξ ἐστὶ· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ
 πνεύματος, πνεῦμά ἐστι. Μὴ θαυμάσῃς, ὅτι 7
 εἶπόν σοι· Αἰὶ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. Τὸ 8
 πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ· καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ
 ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ
 ὑπάγει. Οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ
 πνεύματος. Ἀπεκρίθη Νικάνδημος καὶ εἶπεν αὐ- 9
 τῷ· Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρίθη 10
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἰ ὁ διδάσκαλος τοῦ
 Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν 11
 λέγω σοι, ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ ἐωρά-
 καμεν μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ
 λαμβάνετε. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ 12
 πιστεύετε· πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια,
 πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐ- 13
 ρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς
 τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ κα- 14
 θὼς Μωϋσῆς ὑψώσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕ-
 τως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα 15
 πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ'
 ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς 16
 τὸν κόσμον, ἵνα αἴτε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ
 ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπό-
 ληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστει- 17
 λεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα
 κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι'
 αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ 18
 δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κρίνεται, ὅτι μὴ πεπί-

de naturâ atque usu disciplinae suae, de morte suâ
 eiusque fructu, de viâ ad aeternam beatitatem a se

- στευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ
 19 θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλή-
 λυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρω-
 ποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἣν γὰρ αὐτῶν
 20 πονηρὰ τὰ ἔργα. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων,
 μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα
 21 μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλή-
 θειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐ-
 τοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν ἐργασμένα.
- 22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μα-
 θηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν· καὶ ἐκεῖ
 23 διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ
 Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν, ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ,
 ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεχίνοντο, καὶ
 24 ἐβαπτίζοντο. Οὐπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν
 25 φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν ζήτησις
 ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ
 26 καθαρισμοῦ. Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ
 εἶπον αὐτῷ· Ραββὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ
 Ἰορδάνου, ὃ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε, οὗτος βα-
 27 πτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. Ἀπε-
 κρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Οὐ δύναται ἄνθρω-
 πος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ
 28 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε,
 ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅτι
 29 ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. Ὁ ἔχων

III, 19. αὐτῶν πονηρὰ) πονηρὰ αὐτῶν 23.
 Σαλείμ) Alii: Σαλήμ Al. Σαλλεῖμ 25. Ἰου-
 δαίου) Ἰουδαίον

apertâ. III, 22 - 36. Iesus baptizat in Iudaeâ: id
 quod aegre ferunt Ioannis discipuli; at Ioannes profi-

τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ
 νυμφίου, ὁ ἐστηκώς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ
 χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Αὕτη οὖν
 ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξά- 30
 νειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, 31
 ἐπάνω πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς
 γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-
 νοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστὶ, καὶ ὁ ἐώ- 32
 ρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ τὴν μαρ-
 τυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ 33
 τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς
 ἐστιν. Ὁν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα 34
 τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ
 θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ 35
 πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων 36
 εἰς τὸν υἱόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν
 τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ
 θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος, ὅτι ἤκουσαν οἱ Φα- IV.
 ρισαῖοι, ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ
 βαπτίζει, ἢ Ἰωάννης· (καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς 2
 οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·) ἀφῆκε 3
 τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν Γαλι-
 λαίαν. Ἐδεῖ δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμα- 4
 ρείας. Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λε- 5
 γομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν
 Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐκεῖ πη- 6

III, 34. μέτρου) *Alii*: μέρους 36. μένει) *Alii*:
 μενεῖ IV, 5. Συχάρ) *Σιχάρ Ib.* ὁ) *Alii*: οὗ *

tetur, multo se inferiorem esse Iesu Christo. IV,
 1-42. Iesus in Galilaeam rediturus, iter facit per ter-

- γῇ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ
 τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ.
 7 ὥρα ἦν ὥσεί ἐκτη. Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σα-
 μαρείας, ἀντλήσαι ὕδωρ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·
 8 Δός μοι πιεῖν. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπελη-
 λύθασαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.
 9 Λέγει οὖν αὐτῇ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· Πῶς σὺ,
 Ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὗσης
 γυναικὸς Σαμαρεΐτιδος; (Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰου-
 10 δαῖοι Σαμαρεΐταις.) Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶ-
 πεν αὐτῇ· Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεάν τοῦ θεοῦ, καὶ
 τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι· Δός μοι πιεῖν· σὺ ἂν
 ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.
 11 Λέγει αὐτῇ ἡ γυνή· Κύριε, οὔτε ἀντλήμα ἔχεις,
 καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ
 12 ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μεῖζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
 Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ
 αὐτοῦ ἔπινε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμμα-
 13 τα αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ·
 Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει
 14 πάλιν· ὃς δ' ἂν πῖνῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώ-
 σω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ
 τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πη-
 15 γὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει
 πρὸς αὐτόν ἡ γυνή· Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ
 ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἐρχομαι ἐνθάδε ἀν-
 16 τλεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ὑπάγε, φώνησον
 17 τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθέ ἐνθάδε. Ἀπεκρίθη ἡ
 γυνή καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ
 Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπας· Ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες· καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ 18
 ἔστι σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθὲς εἰρηκας. Λέγει 19
 αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ, ὅτι προφήτης εἶ
 σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προς- 20
 ἐκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις
 ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ 21
 ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, πιστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται
 ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱερο-
 σολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ. Ὑμεῖς προς- 22
 κυνεῖτε ὃ οὐκ οἶδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἶ-
 δαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.
 Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀλη- 23
 θινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν
 πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιού-
 τους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ 24
 θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύ-
 ματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῷ ἡ 25
 γυνή· Οἶδα, ὅτι Μεσσίας ἔρχεται· (ὁ λεγόμενος
 Χριστός·) ὅταν ἔλθῃ ἐκείνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν
 πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι, ὁ λα- 26
 ῶν σοι. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐ- 27
 τοῦ, καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει.
 Οὐδαὶς μέντοι εἶπε· Τί ζητεῖς; ἢ, τί λαλεῖς μετ'
 αὐτῆς; Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυν- 28
 νή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς
 ἀνθρώποις· Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι 29
 πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;
 Ἐξῆλθον [οὖν] ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς 30

IV, 20. τῷ ὄρει τούτῳ) τούτῳ τῷ ὄρει 27.
 ἐθαύμαζον) ἐθαύμασαν

de vero dei cultu exponit, et Messiam se esse persua-

31 αὐτῶν. Ἐν [δὲ] τῷ μεταξύ ἡρώτων αὐτὸν
 32 οἱ μαθηταί, λέγοντες· Ῥαββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶ-
 πεν αὐτοῖς· Ἐγὼ βρωσὶν ἔχω φαγεῖν, ἢν ὑμεῖς
 33 οὐκ οἶδατε. Ἐλεγον οὖν οἱ μαθηταί πρὸς ἀλλή-
 34 λους· Μήτις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Ἀλεγει αὐ-
 τοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρωμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ
 θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ
 35 τὸ ἔργον. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐτι τετράμηνός
 ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; Ἴδον, λέγω ὑμῖν,
 ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε
 τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.
 36 Ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρ-
 πὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ
 37 χαίρῃ, καὶ ὁ θερίζων. Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος
 ἐστὶν ὁ ἀληθινός, „ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων,
 38 καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.„ Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς
 θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκο-
 πιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσλη-
 39 λύθατε. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ
 ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν
 λόγον τῆς γυναικὸς, μαρτυρούσης· Ὅτι εἰπέ μοι
 40 πάντα ὅσα ἐποίησα. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν
 οἱ Σαμαρεῖται, ἡρώτων αὐτὸν μέναι παρ' αὐ-
 41 τοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολλὰ
 42 πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. Τῇ τε
 γυναικὶ ἔλεγον· Ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν
 πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν,

IV, 35. τετράμηνος) τετράμηνον 36. Ὁ)
 Καὶ ὁ

det. Sermo eius ad discipulos de animi sui pa-
 bulo. Multi Samaritanorum fidem ipsi habent.

ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου,
ὁ Χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, 43
καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς γὰρ Ἰη- 44
σοὺς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πα-
τριδί τιμὴν οὐκ ἔχει. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν 45
Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα
ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορ-
τῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. Ἦλ- 46
θεν οὖν [ὁ Ἰησοῦς] πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς
Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ
ἦν τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἡσθέει, ἐν Καπερ-
ναούμ. Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς 47
Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν,
καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα καταβῇ, καὶ ἰάσῃται αὐ-
τοῦ τὸν υἱόν· ἥμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. Εἶπεν 48
οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ
τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς 49
αὐτὸν ὁ βασιλικός· Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀπο-
θανεῖν τὸ παιδίον μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· 50
Πορεύου· ὁ υἱὸς σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ
ἄνθρωπος τῷ λόγῳ, ὃς εἶπεν αὐτῷ Ἰησοῦς· καὶ
ἐπορεύετο. Ἦδη δὲ αὐτοῦ καταβαίοντος, οἱ 51
δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν,
λέγοντες· Ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. Ἐπύθετο οὖν 52
παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κοιμώτερον ἔσχε.
Καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὅτι χθὲς ὥραν ἐβδόμην ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ὁ πυρετός. Ἔγνω οὖν ὁ πατήρ, ὅτι 53
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·

IV, 43.-54. Christus in Galilaeâ. (conf. Mat. 4, 12. f. Marc. 1, 14. 15. Luc. 4, 14. 15.) Filius ministri cuiusdam regii graviter aegrotans, a Christo absente

Ὅτι ὁ υἱὸς σου ἔῃ. Καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ
 54 ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν δεῦτερον ση-
 μεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰου-
 δαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

V. Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ
 2 ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἔστι δὲ ἐν
 τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τῇ προβατικῇ, κολυμβή-
 θρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδὰ, πέντε
 3 στοῦς ἔχουσα. Ἐν ταύταις κατέκατο πλῆθος πο-
 λὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν
 4 [ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. Ἄγγελος
 γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ,
 καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς με-
 τὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγίης ἐγένετο, ὃ
 5 δῆποτε κατείχετο νοσήματι]. Ἦν δέ τις ἄνθρω-
 πος ἐκεῖ, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ
 6 ἀσθενείᾳ. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,
 καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐ-
 7 τῷ· Θέλεις ὑγίης γενέσθαι; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
 ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν
 ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβή-
 θραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ
 8 καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγείρε, ἄρον
 9 τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως
 ἐγένετο ὑγίης ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβ-
 βατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον

V, 2. ἐπὶ τῇ προβατικῇ) *Alii*: προβατικῇ Ib.
 Βηθεσδὰ) *Alii*: Βηθζαθὰ *Alii* aliter. 5.
 καὶ ὀκτὼ) ὀκτὼ 7. βάλῃ) βάλῃ 8. Ἐγει-
 ρε) Ἐγείραι

sanatur. V. Iesus aegroto medetur ad piscinam Be-

ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι 10
τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί
σοι ἄραι τὸν κράββατον. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ 11
ποιήσας με ὑγιῇ, ἐκαῖνός μοι εἶπεν· Ἄρον τὸν
κράββατόν σου, καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν οὖν 12
αὐτόν· Τίς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ ἐπὶ ὧν σοὶ Ἄρον
τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς 13
οὐκ ᾔδει τίς ἐστίν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν, ὅχ-
λου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ ταῦτα εὗρίσκει 14
αὐτόν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ·
Ἴδε, ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ
χεῖρον σοί τι γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, 15
καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν
ὁ ποιήσας αὐτόν ὑγιῇ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίω- 16
κον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν
σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· Ὁ 17
πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζομαι.
Διὰ τοῦτο οὖν μάλλον ἐξήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι 18
ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλκε τὸ σάββατον, ἀλ-
λὰ καὶ πατέρα ἰδίου ἐλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυ-
τὸν ποιῶν τῷ θεῷ. Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς 19
καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Αἰὲν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύ-
νεται ὁ υἱὸς ποιῆν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι
βλέπῃ τὸν πατέρα ποιῶντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκαῖνος
ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Ὁ γὰρ 20
πατήρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέκνυσιν αὐ-

V, 14. χεῖρον σοί τι) χεῖρόν τί σοι 16. Ἰου-
δαῖοι, ὅτι) Ἰουδαῖοι, καὶ ἐξήτουν αὐτόν
ἀποκτεῖναι, ὅτι (E vs. 18.)

thesda decumbenti, die sabbathi. Eam ob causam Iu-
daeī Iesum infectantur. Hinc ille de divinā virtute suā

τῷ, ἃ αὐτὸς ποιῇ· καὶ μείζονα τούτων δείξει
 21 αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. Ὡςπερ γὰρ ὁ
 πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ· οὕτω
 22 καὶ ὁ υἱὸς οὕς θέλει ζωοποιεῖ. Οὐδὲ γὰρ ὁ πα-
 τὴρ κρίνει οὐδένα· ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδω-
 23 κε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς
 τιμῶσι τὸν πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, οὐ
 24 τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ἀμήν
 ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων,
 καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον,
 καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ
 25 τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμήν ἀμήν λέγω
 ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτι οἱ
 νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ·
 26 καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὡςπερ γὰρ ὁ πατὴρ
 ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ· οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ
 27 ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ
 28 καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. Μὴ
 θαυμάζετε τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες
 οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐ-
 29 τοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαν-
 τες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πρά-
 30 ξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Οὐ δύναμαι ἐγὼ
 ποιεῖν ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν. Καθὼς ἀκούω, κρίνω·
 καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ
 θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαν-
 31 τός με [πατρός]. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυ-
 32 τοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἐστίν ἀληθής. Ἄλλος
 ἐστίν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ· καὶ οἶδα, ὅτι ἀλη-
 θής ἐστίν ἡ μαρτυρία, ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

disferit, item de mortuorum reditu in vitam, de extre-
 mo iudicio a se habendo, de consilio miraculorum suo-

Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύ- 33
 ρηκε τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου 34
 τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα
 ὑμεῖς σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμε- 35
 νος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθέλησατε ἀγαλλιαθῆ-
 ναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω 36
 τὴν μαρτυρίαν μεῖζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔρ-
 γα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ ἵνα τελειώσω αὐτά,
 αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ,
 ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε· καὶ ὁ πέμψας με 37
 πατήρ αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φω-
 νὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ
 ἐωράκατε. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μέ- 38
 νοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτω
 ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι 39
 ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ
 ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ οὐ 40
 θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. Δόξαν 41
 παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· ἀλλ' ἐγνώκα ὑμᾶς, 42
 ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
 Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου, 43
 καὶ οὐ λαμβάνετε με· ἐὰν ἄλλος ἐλθῇ ἐν τῷ
 ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Πῶς δύνα- 44
 σθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμ-
 βάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου
 θεοῦ οὐ ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγο- 45
 ρήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγο-
 ρῶν ὑμῶν, Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

V, 35. ἀγαλλιαθῆναι) ἀγαλλιασθῆναι

rum, de testimonio Ioannis baptistae, de patefacto
 a se aditu ad vitam aeternam, ac de Mosis testimonio.

46 Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί·
 47 περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς ἐκεί-
 ρου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς
 ῥήμασι πιστεύετε;

VI. Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς
 2 θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς Τιβεριάδος· καὶ
 ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων [αὐ-
 του] τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.
 3 Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκὶ ἐκά-
 4 θητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς
 5 τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἐπάρας οὖν
 ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεωσάμενος ὅτι
 πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν
 Φίλιππον· Πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φά-
 6 γωσιν οὗτοι; (Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν·
 7 αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἐμελλε ποιεῖν.) Ἀπεκρίθη
 αὐτῷ Φίλιππος· Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ
 ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχὺ τι
 8 λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
 9 Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου· Ἔστι παι-
 δάριον ἐν ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους
 καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς το-
 10 σούτους; Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· Ποιήσατε τοὺς ἀν-
 θρώπους ἀναπεσεῖν. Ἦν δὲ χορτὸς πολὺς ἐν
 τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν
 11 ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ
 Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε [τοῖς μαθη-
 ταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ] τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως
 12 καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ᾗθελον. Ὡς δὲ ἐνε-

VI, 1-13. Quinque millia virorum quinque panibus
 satiantur. Mat. 14, 13. Marc. 6, 30. Luc. 9, 10.

πλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Συνα-
γάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι
ἀπόληται. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα 13
κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν
κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν.

Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ση- 14
μεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν ἀλη-
θῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.
Ἰησοῦς οὖν γινούς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ 15
ἄρπάξαι αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασι-
λέα, ἀνεχώρησεν πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μό-
νος. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μα- 16
θηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἐμβάντες 17
εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς
Καπερναούμ. Καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ
ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· ἥ τε θάλασσα, 18
ἀνέμου μεγάλου πνέοντος, διηγείρετο. Ἐληλα- 19
κότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα,
θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον· καὶ
ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Ἐγώ εἰμι, μὴ 20
φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ 21
πλοῖον· καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς
γῆς, εἰς ἣν ὑπῆγον.

Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὃ ἐστηκὼς πέραν τῆς 22
θαλάσσης, ἰδὼν, ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ,

VI, 17. οὐκ) Alii: οὐπω 22. ἰδὼν) Alii:
εἶδον f. εἶδεν

VI, 14 - 21. Iesus secedens, discipulos in lacu
Galilaeo navigantes aquae inambulans consequitur.
Mat. 14, 22. Marc. 6, 45. VI, 22-71. Oratio

εἰ μὴ ἐν [ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ], καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς
 αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ μόνοι οἱ
 23 μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον· (ἄλλα δὲ ἦλθε πλοι-
 ἄρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφα-
 γον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου·)
 24 ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν
 ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ
 εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναοὺμ, ζη-
 25 τοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέ-
 ραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί, πότε
 26 ὦδε γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ
 εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ζητεῖτέ με, οὐχ
 ὅτι εἴδατε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρ-
 27 των, καὶ ἐχορτάσθητε. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρω-
 σιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρωσιν τὴν μέ-
 νουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγι-
 28 σεν, ὁ θεός. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Τί ποιῶ-
 29 μεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; Ἀπε-
 κρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι
 τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέ-
 30 στείλεν ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Τί οὖν ποι-
 εῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν
 31 σοι; τί ἐργάζῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφα-
 γον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς ἐστι γεγραμμένον·
 „Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φα-
 32 γῆν.,“ Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν

VI, 22. πλοῖον) πλοιάριον 24. αὐτοὶ) καὶ
 αὐτοὶ (*Alii omittunt καὶ αὐτοὶ*)

Iesu, trans lacum habita ad iudaeos, (quos non salu-

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὗ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν
 ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδω-
 σιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθι-
 νόν. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαί- 33
 νων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κό-
 σμῳ. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε, πάντοτε 34
 δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ 35
 Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχό-
 μενος πρὸς με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων
 εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, 36
 ὅτι καὶ ἐωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. Πᾶν ὃ 37
 δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἦξει· καὶ τὸν
 ἐρχόμενον πρὸς με, οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω· ὅτι κα- 38
 ταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ
 θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαν-
 τός με. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαν- 39
 τός με, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ
 αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέ-
 ρᾳ. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς 40
 μου, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱόν, καὶ πιστεύων
 εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἀναστήσω
 αὐτόν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἐγόγγυζον οὖν 41
 οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι
 ὁ ἄρτος ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἔλεγον· 42
 Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ
 ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς
 οὖν λέγει οὗτος· Ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέ-

VI, 39. πέμψαντός με,) πέμψαντός με πατρός,
 40. γὰρ) δέ Ib. πατρός μου,) πέμψαντός με,

tis desiderium, sed spes cibi illuc allexerat,) de vero
 animorum pabulo, h. e. de semetipso suâque doctrinâ,

43 βηκα; Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς· καὶ εἶπεν αὐ-
 44 τοῖς· Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύ-
 νηται ἔλθειν πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμ-
 ψας με ἐλκύσῃ αὐτὸν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐ-
 45 τὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστι γεγραμμένον ἐν
 τοῖς προφήταις· „Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ
 θεοῦ.„ Πᾶς οὖν ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς
 46 καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πα-
 τέρα τις ἑώρακεν· εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ,
 47 οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω
 ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον,
 48. 49 Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες ὑμῶν
 ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον·
 50 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαί-
 νων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
 51 Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κα-
 ταβάς· ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζή-
 σεται εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ
 δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ
 52 τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς
 ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι· λέγοντες· Πῶς δύναται
 53 οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; Εἶπεν
 οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
 ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώ-
 που, καὶ πίνετε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν
 54 ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ
 πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἐγὼ
 55 ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ

VI, 44. ἐν τῇ) τῇ 45. θεοῦ.) τοῦ θεοῦ.

---

inprimis de corpore suo pro hominibus trucidando.

μον ἀληθῶς ἐστι βρώσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀλη-
 θῶς ἐστι πόσις. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, 56
 καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ γὰρ
 ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, 57
 καὶ γὰρ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με,
 καὶ κείνος ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ 58
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ
 πατέρες ὑμῶν [τὸ μάννα], καὶ ἀπέθανον· ὁ
 τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶ-
 να. Ταῦτα εἶπεν ἐν συταγωγῇ, διδάσκων ἐν 59
 Καπερναοῦμ.

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐ- 60
 τοῦ, εἶπον· Σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς
 δύναται αὐτοῦ ἀκοῦειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν 61
 ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;
 Ἐὰν οὖν θεωρῇτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀνα- 62
 βαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; . . . Τὸ πνεῦμά 63
 ἐστι τὸ ζωοποιεῖν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν·
 τὰ ὅγματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι
 καὶ ζωὴ ἐστιν. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἱ οὐ 64
 πιστεύουσιν. Ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τί-
 νες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ πα-
 ραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγε· Διὰ τοῦτο εἶρηκα 65
 ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ
 ἡ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς μου. Ἐκ 66
 τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς
 τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

VI, 55. ἀληθῶς bis) Alii: ἀληθῆς * 63. λε-
 λάληκα) λαλῶ

Quo sermone complures offenduntur; sed Apo-

67 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα· Μὴ καὶ ὑμεῖς
 68 θέλετε ὑπάγειν; Ἀπεκρίθη [οὖν] αὐτῷ Σίμων
 Πέτρος· Κύριε, πρὸς τίνα ἀπέλευσόμεθα; ῥή-
 69 ματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις· καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκα-
 μεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς
 70 τοῦ Θεοῦ [τοῦ ζῶντος]. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰη-
 σοῦς· Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην,
 71 καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; Ἐλεγε δὲ τὸν
 Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἡμελλεν
 αὐτὸν παραδιδόναι, εἰς ὧν ἐκ τῶν δώδεκα.

VII. Καὶ περιπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν
 τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἠθέλην ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ πε-
 ριπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖ-
 2 ναι. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων,
 3 ἡ σκηνοπηγία. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελ-
 φοὶ αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὑπάγε εἰς
 τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρή-
 4 σωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυ-
 πτῷ τι ποιῇ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶ-
 ναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ
 5 κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον
 6 εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὁ και-
 ρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέ-
 7 τερος πάντοτε ἐστίν ἐτοιμος. Οὐ δύναται ὁ κό-
 σμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρ-
 τυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ

VI, 69. ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς) *Alii*: ὁ ἅγιος *
 71. Ἰσκαριώτην.) *Alii*: Ἰσκαριώτου· *Alii*:
 ἀπὸ Καριώτου· *Alii aliter*.

stoli, interprete Petro, profitentur, Iesum dei esse filium.
 VII, 1-52. Iesus fratres suos, ad festos dies taber-

ἐστιν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· 8
 ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ
 καιρὸς ὃ ἐμὸς οὐπὼ πεπλήρωται. Ταῦτα εἰπὼν 9
 αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. Ὡς δὲ ἀνέ- 10
 βησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη
 εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερώς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.
 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ 11
 ἔλεγον· Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καὶ γογγυσμὸς πο- 12
 λὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. Οἱ μὲν ἔλε-
 γον· Ὅτι ἀγαθὸς ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον· Οὐ· ἀλ-
 λά πλανᾷ τὸν ὄχλον. Οὐδαὶς μέντοι παρῴη- 13
 σία ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰου-
 δαίων. Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης, ἀνέβη 14
 ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκε. Καὶ ἐθανύ- 15
 μαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Πῶς οὗτος γράμ-
 ματα οἶδε, μὴ μεμαθηκώς; Ἀπεκρίθη οὖν αὐ- 16
 τοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ
 ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με· ἐάν τις θέ- 17
 λῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς
 διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ'
 ἑμαυτοῦ λαλῶ. Ὁ ὑφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν 18
 τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμ-
 ψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθὴς ἐστι, καὶ ἀδικία
 ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. Οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν 19

VII, 8. οὐκ) οὐπὼ (cf. VI, 17. et Apoc. XVII,
 12.) 9. Ταῦτα) Ταῦτα δὲ 12. ἄλλοι) ἄλ-
 λοι δὲ 16. οὖν) Haec coniunctio, quam Io.
 frequentat, hic (et forsan alibi quoque) in
 textu rec. excidit.

naculorum Hierosolyma profectos, clam sequitur.
 Ibi ille de divinâ legatione suâ et contumaciâ iudaeo-

- τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον;
- 20 τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε· Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;
- 21 Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν ἔργον
- 22 ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε· διὰ τοῦτο. Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν· (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων·)
- 23 καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. Εἰ περιτομήν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως· ἐμοὶ χολᾶτε, ὅτι
- 24 ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρί-
- 25 νατε. Ἐλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν Ἱεροσολυμι-
τῶν· Οὐχ οὗτός ἐστιν, ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;
- 26 καὶ ἴδε, παροῤῥησία λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέ-
γουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι
- 27 οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; Ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν
πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς
- 28 γινώσκει πόθεν ἐστίν. Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ
ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγων· Καμὲ οἶ-
δατε, καὶ οἰδατε πόθεν εἰμὶ· καὶ ἀπ' ἐμαντοῦ
οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐστίν ἀληθινὸς ὁ πέμψας
- 29 με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἰδατε! Ἐγὼ οἶδα αὐτόν,
ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμὶ, καὶ κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.
- 30 Ἐξήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι· καὶ οὐδεὶς ἐπέβα-
λεν ἐπ' αὐτόν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ
- 31 ὥρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπί-
στευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον· Ὅτι ὁ Χριστὸς

VII, 26. ἐστίν) ἐστίν ἀληθῶς 29. Ἐγὼ) Ἐγὼ
δὲ Ib. εἰμὶ) Alii: εἶμι

ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα τούτων ποιή-
 σει, ὧν οὗτος ἐποίησεν; Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι 32
 τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα· καὶ
 ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπη-
 ρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰη- 33
 σοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ
 ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ζητήσατέ με, 34
 καὶ οὐχ εὐρήσετε· καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ
 δύνασθε ἔλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς 35
 ἑαυτούς. Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι
 ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπο-
 ρὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδά-
 σκειν τοὺς Ἕλληνας; Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος, ὃν 36
 εἶπε· Ζητήσατέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε· καὶ ὅπου
 εἰμι ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθεῖν;

Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς 37
 ἑορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔκραξε, λέγων·
 Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πινέτω!
 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, 38
 ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος
 ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ 39
 ἐμέλλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὐ-
 πω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω
 ἐδοξάσθη. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκού- 40
 σαντες τὸν λόγον, ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς
 ὁ προφήτης. Ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χρι- 41
 στός. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλι-

VII, 33. οὖν) οὖν αὐτοῖς 34 et 36. εἰμι).

Alii: εἰμι 39. ἅγιον alii omittunt. Addunt
 quidam: δεδομένον s. δοθὲν

nae auctorem profitetur. Populi variae de eo sen-

- 42 **λαίας** ὁ Χριστὸς ἔρχεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν,
 ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ
 τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται;
43. 44 **Σχίσμα** οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τι-
 νες δὲ ἠθέλον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐ-
 45 **δεῖς** ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας. Ἦλθον οὖν
 οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους·
 καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐ-
 46 **τόν;** Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὐ-
 τως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὥς οὗτος ὁ ἄνθρω-
 47 **πος.** Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι·
 48 **Μὴ** καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; ἢ τίς ἐκ τῶν ἀρ-
 χόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρι-
 49 **σαίων;** ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν
 50 **νόμον,** ἐπικατάρτοί εἰσι. **Λέγει** Νικοδήμους πρὸς
 αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἰς ὧν ἐξ
 51 **αὐτῶν·** Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον,
 ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῶ
 52 **τί ποιεῖ;** Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ
 σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι
 προφῆτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγγίγεται.
- 53 [Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐ-
 νIII. **τοῦ·** Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
- 2 **Ὁρθρον** δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ
 πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν· καὶ καθίσας
 3 **ἐδίδασκεν** αὐτούς. Ἀγρουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ
 οἱ Φαρισαῖοι [πρὸς αὐτόν] γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ
 κατελημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ,

VII, 49. ἐπικατάρτοί εἰσι.) Alii: ἐπάρατοί εἰσι.

tentiae. Synedrui conata in eum: aequitas Nicodem-
 i. VII, 53-VIII, 11. Mulier in adulterio depre-

λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατ- 4
εἰλήφθη ἐπαντοφώρῳ μοιχευομένη. Ἐν δὲ τῷ 5
νόμῳ Μωϋσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λι-
θοβολεῖσθαι· σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ ἐλε- 6
γον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγορεῖν
αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ
ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶν- 7
τες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὁ ἀνα-
μάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βα-
λέτω. Καὶ πάλιν κάτω κύψας, ἔγραφεν εἰς τὴν 8
γῆν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, [καὶ ὑπὸ τῆς συνει- 9
δήσεως ἐλεγχόμενοι,] ἐξήρχοντο εἰς καθεῖς, ἄρ-
ξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων [ἕως τῶν ἐσχά-
των]· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ
γυνὴ ἐν μέσῳ ἐστῶσα. Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, 10
[καὶ μηδένα θεασάμενος πλην τῆς γυναικὸς,]
εἶπεν αὐτῇ· Ἡ γυνὴ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κα-
τήγοροί σου; οὐδεὶς σε κατέκρινεν; Ἡ δὲ εἶ- 11
πεν· Οὐδεὶς, κύριε. Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·
Οὐδὲ ἐγὼ σε κατακρίνω. Πορεύου, καὶ μηκέτι
ἁμάρτανε.]

Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε, λέ- 12
γων· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολου-
θῶν ἐμοί, οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,
ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ 13
Φαρισαῖοι· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρ-

VIII, 6. extr., quidam addunt: προσποιούμε-
νος. Vel: μὴ προσποιούμενος [αὐτούς].
9. καθεῖς) καθ' εἷς (cf. Marc. XIV, 19.)

henfa atque ad Iesum deducta, ab illo non condemna-
tur. VIII, 12-59. Sermones Iesu, in templi vesti-

- 14 τυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς
καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Καὶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυ-
τοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα
πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἶ-
15 δατε πόθεν ἔρχομαι, ἢ ποῦ ὑπάγω. Ὑμεῖς κα-
τὰ τὴν σαρκὰ κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.
16 Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής
ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμι, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμ-
17 ψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ
γέγραπται· „Ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία
18 ἀληθής ἐστιν., Ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυ-
τοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πα-
19 τήρ. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου;
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τοῦ
πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου
20 ᾔδειτε ἂν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν [ὁ
Ἰησοῦς] ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ
ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίστανεν αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐλη-
λύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.
- 21 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ
ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ
ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ
22 δύνασθε ἐλθεῖν. Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μήτι
ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω,
23 ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμι·
ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι
24 ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι
ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ

VIII, 14. ἢ ποῦ) καὶ ποῦ

bulo habiti. Iesus, generis humani doctor ac servator.

μὴ πιστεύσητε, ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανέσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Σὺ τίς 25 εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ἀρχὴν ὃ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν, 26 καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὃ πέμψας με ἀληθὴς ἐστι· καὶ γὰρ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν, ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς 27 ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅταν ὑψώ- 28 σῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ εἰμι· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὃ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν. Οὐκ ἀφῆ- 29 κέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν 30 εἰς αὐτόν. Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πε- 31 πιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ· καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευ- 32 θερώσει ὑμᾶς. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Σπέρμα 33 Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις· Ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 34 ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰ- 35 κίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύ- 36

VIII, 25. ὅ,τι κ. λ. ὑμῖν.) Alii: ὅτι κ. λ. ὑμῖν, *

26. λέγω) Alii: λαλῶ * (cf. vsj. 27. 28.)

divinâ praeditus auctoritate et dei filius. De verâ libertate discipulorum Iesu Christi. Nemo liber, qui

- 37 θεοὶ ἔσεσθε. Οἶδα, ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε·
 ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς
 38 οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ δὲ ἑώρακα παρὰ τῷ πα-
 τρί μου, λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὁ ἐωράκατε παρὰ
 39 τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον
 αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. Λέγει αὐ-
 τοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ
 40 ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με
 ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν
 λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο
 41 Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα
 τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ἡμεῖς ἐκ
 πορνείας οὐ γεγεννημέθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν
 42 θεόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ θεὸς
 πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπᾶτε αὐν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ
 τοῦ θεοῦ ἐξηλθὼν καὶ ἤκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαν-
 43 τοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. Διατί
 τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνα-
 44 σθε ἀκοῦειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ
 πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ
 πατρὸς ὑμῶν θελετε ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωπο-
 κτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ
 ἔστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν
 λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ιδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύ-
 45 στης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν

VIII, 38. ὁ ἐωράκατε cet.) *Alii*: ἃ (f. ὁ) ἠκούσα-
 τε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν * 39. Ἀβραάμ ἦτε)
Alii: Ἀβραάμ ἐστε Ib. ἐποιεῖτε.) ἐποιεῖτε ἄν.
Alii: ποιεῖτε. 44. ἐκ τοῦ πατρὸς) ἐκ πατρὸς

peccato servit: nec gloriari delinquentibus licet de iure
 filiorum Abrahami atque adeo ipsius dei. Diabolo quis

ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. Τίς ἐξ ὑμῶν 46
 ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω,
 διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, 47
 τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς
 οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπε- 48
 κρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· Οὐ
 καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ
 δαιμόνιον ἔχεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμό- 49
 νιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ
 ὑμεῖς ἀτιμάζετε με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν 50
 μου· ἐστὶν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. Ἀμὴν ἀμὴν λέ- 51
 γω ὑμῖν, ἐὰν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ,
 θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον 52
 οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν, ὅτι δαι-
 μόνιον ἔχεις. Ἀβραάμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται,
 καὶ σὺ λέγεις· Ἐὰν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ,
 οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα! Μὴ γὰρ 53
 μέλλων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέ-
 θανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν
 ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω 54
 ἑμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν· ἐστὶν ὁ πατήρ
 μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι Θεὸς
 ὑμῶν ἐστι, ' καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ 55
 οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἶπω, ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν,
 ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτόν,
 καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραάμ ὁ πατήρ 56
 ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν·

VIII, 52. γεύσῃται) γεύσεται 53. σεαυτὸν)
 σεαυτὸν σὺ 54. ὑμῶν) Alii: ἡμῶν *

Similis. — Iudaeorum calumniae in Iesum. — Mes-
 sias auctor aeternae beatitudinis, ab Abrahamo expetitus.

57 καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· Πεντήκοντα ἔτη οὐπω ἔχεις, καὶ Ἀβραάμ
58 ἐώρακας; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰ-
59 μι. Ἦσαν οὖν λίθους, ἵνα βάλλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρούβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ [διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν· καὶ παρήγεν οὕτως].

IX. Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ
2 γενετῆς. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, λέγοντες· Ῥαββὶ, τίς ἡμαρτεν; οὗτος, ἢ
3 οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρί-
θη Ἰησοῦς· Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς
αὐτοῦ· ἀλλ', ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν
4 αὐτῷ. Ἐμε δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαν-
τός με, ἕως ἡμέρας ἐστίν· ἔρχεται νῦν, ὅτε οὐ-
5 δαὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ,
6 φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσσε χα-
μαὶ, καὶ ἐποίησε πῆλόν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ
ἐπέχρισε τὸν πῆλόν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυ-
7 φλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπαγε, νύφαι εἰς τὴν
κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ· (ὃ ἐρμηνεύεται, ἀπε-
σταλμένος.) Ἀπῆλθεν οὖν, καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλ-
8 θε βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες, καὶ οἱ θεω-
ροῦντες αὐτόν τὸ πρότερον, ὅτι προσαίτης ἦν,
ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθηήμενος καὶ προσ-
9 αιτῶν; Ἄλλοι ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν. Ἄλλοι

VIII, 57. Πεντήκοντα) Alii: Τεσσαράκοντα
IX, 1. γενετῆς.) Alii: γεννητῆς s. γεννητῆς.
8. προσαίτης) τυφλός

et ante Abrahamum vivens. — Iesus lapidibus petitus,
clam discedit. IX, 1-34. Christus die sabbathi ho-

δέ· "Οτι ὁμοιος αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος ἐλέγεν· "Οτι
 ἐγώ εἰμι. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ· Πῶς ἀνέωχθησάν 10
 σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· 11
 "Ἀνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε,
 καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ
 μοι· Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ,
 καὶ νίψαι. Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος, ἀνέ-
 βλεψα. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; 12
 Λέγει· Οὐκ οἶδα.

"Αγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν 13
 ποτὲ τυφλόν. Ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν 14
 ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφ-
 θαλμούς. Πάλιν οὖν ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φα- 15
 ρισαῖοι, πῶς ἀνέβλεψεν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·
 Πηλὸν ἐπέθηκε μὲν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ
 ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. Ἐλεγον οὖν ἐκ τῶν Φα- 16
 ρισαίων τινές· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ
 τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι
 ἐλέγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοι-
 αῦτα σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.
 Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λέγεις περὶ αὐ- 17
 τοῦ, ὅτι ἡνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶ-
 πεν· "Οτι προφήτης ἐστίν. Ὁὐκ ἐπίστευσαν οὖν 18
 οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέ-
 βλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ
 τοῦ ἀναβλέψαντος. Καὶ ἡρώτησαν αὐτοὺς, λέ- 19

IX, 10. σου) σοι 11. τὴν κολ. τοῦ Σιλωάμ)

Alii: τὸν Σιλωάμ * 15. μου ἐπὶ τοὺς ὀφ-
 θαλμούς) ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου

minem sanat, qui caecus erat natus. Cognitio huius
 miraculi iudicialis. Pharisei Iesum in fraudis suspi-

- γοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;
- 20 Ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· Οἶδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι
- 21 τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἶδαμεν· ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους.
- Ἦδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.
- 23 Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον· Ὅτι ἡλικίαν
- 24 ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ· Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν, ὅτι
- 25 ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλὸς ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Εἰ ἁμαρτωλὸς ἐστιν, οὐκ
- 26 οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὦν, ἄρτι βλέπω. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν· Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;
- 27 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἤκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκοῦειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;
- 28 Ἐλοιδόρησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον· Σὺ εἰ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμέν μαθηταί! Ἡμεῖς οἶδαμεν, ὅτι Μωϋσῆς λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν
- 29 ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστὸν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ

IX, 28. αὐτὸν) οὖν αὐτὸν 30. Ἐν γὰρ τούτῳ) Alii: Ἐν γὰρ τοῦτο

οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέωξέ μου τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς. Οἶδαμεν δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ 31
ἀκούει· ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ᾗ, καὶ τὸ θέλημα
αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ 32
ἤκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γε-
γεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ 33
ἠδύνατο ποιῆν οὐδέν. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον 34
αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος! καὶ σὺ
διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν 35
ἔξω· καὶ εὗρών αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύ-
εις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος 36
καὶ εἶπε· Καὶ τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω
εἰς αὐτόν; Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Καὶ ἐώρα- 37
κας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν.
Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν 38
αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς 39
τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέπον-
τες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένων-
ται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα 40
οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ
ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν; Ἐἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ 41
τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέ-
γετε· Ὅτι βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ ἐισερχόμενος διὰ Χ.
τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ

IX, 35. θεοῦ;) *Alii*: ἀνθρώπου; 36. Καὶ
τίς) Τίς

fessio ingenua: Phariseorum calumniae et ferocitas.
IX, 35 - X, 21. Homini huic a se sanato persuadet
Iesus, se dei esse filium: Phariseos autem, quibus men-
tis caecitatem exprobrat, pastoribus comparat male

ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ
 2 ληστής· ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποι-
 3 μὴν ἐστὶ τῶν προβάτων. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς
 ἀνοίγει· καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει·
 καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ καὶ ὄνομα, καὶ ἐξά-
 4 γει αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ,
 ἐμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα
 αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
 5 Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύ-
 ξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν ἀλλοτρίων
 6 τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐ-
 τοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν
 7 ὃ ἐλάλει αὐτοῖς. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰη-
 σοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ
 8 θύρα τῶν προβάτων. Πάντες ὅσοι ἤλθον πρὸ
 ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκου-
 9 σαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι'
 ἐμοῦ ἂν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ ἐξελεύ-
 10 σεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὕρήσει. Ὁ
 κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύ-
 σῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἤλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι,
 11 καὶ περισσὸν ἔχωσιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ κα-
 λός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθη-
 12 σιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ὁ μισθωτὸς δὲ, καὶ
 οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια,
 θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ
 πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει

X, 8. Πάντες quidam omittunt. Ib. ἤλθον πρὸ
 ἐμοῦ) πρὸ ἐμοῦ ἤλθον Alii omittunt πρὸ
 ἐμοῦ. (cf. V, 43.)

fidis; se vero bonum pastorem informat, qui oves

αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. Ὁ δὲ μισθω- 13
 τὸς φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἐστὶ, καὶ οὐ μέλει αὐ-
 τῷ περὶ τῶν προβάτων. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ 14
 καλός· καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκονται
 ὑπὸ τῶν ἐμῶν, καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, 15
 καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχὴν μου
 τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. Καὶ ἄλλα πρόβατα 16
 ἔχω, ἃ οὐκ ἐστὶν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· καὶ ἐλ-
 θὲν με δεῖ ἀγαγεῖν· καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσου-
 σι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμὴν. Διὰ 17
 τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν
 ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. -- Οὐδεὶς 18
 αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν
 ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θάψαι αὐτήν, καὶ
 ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. -- Ταύτην
 τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρὸς μου.

σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις 19
 διὰ τοὺς λόγους τούτους. Ἐλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ 20
 αὐτῶν· Δαιμόνιον ἔχει, καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ
 ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον· Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ 21
 ἐστὶ δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυ-
 φλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύ- 22
 μοις, καὶ χειμὼν ἦν· καὶ περιπάτει ὁ Ἰησοῦς 23
 ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος. Ἐκύκλω- 24
 σαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ·
 Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἶρεις; Εἰ σὺ εἶ ὁ 25
 Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παρῥησίᾳ. Ἀπεκρίθη
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύ-

curet usque ad vitae suae iacturam, atque a caulis
 suis arceat neminem. Disfidium Iudaeorum de Iesu.
 X, 22-42. Iudaei Iesum palam profiteri iubent, ve-

26 ετε. Τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
 πατρὸς μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ἄλλ'
 27 ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προ-
 βάτων τῶν ἐμῶν. Καθὼς εἶπον ὑμῖν, ' τὰ πρό-
 28 σκω αὐτὰ· καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, ' καὶ γὰρ ζωὴν
 αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς· καὶ οὐ μὴ ἀπόλονται εἰς
 29 τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἄρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς
 χειρὸς μου. Ὁ πατήρ μου, ὃς δέδωκέ μοι, μεί-
 30 ζων πάντων ἐστί· καὶ οὐδεὶς δύναται ἄρπάξαι
 31 ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πα-
 32 τὴρ ἐν ἐσμεν. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους
 οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. Ἀπεκρίθη
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ
 τοῦ πατρὸς μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάξετέ
 33 με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες·
 Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ
 βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς
 34 σεαυτὸν θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ
 ἐστί γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· „Ἐγὼ εἶ-
 35 πα, θεοὶ ἐστε;„ Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς
 οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται
 36 λυθῆναι ἡ γραφή· ὃν ὁ πατήρ ἡγάσσε, καὶ ἀπέ-
 στείλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε· Ὅτι βλασ-
 37 φημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; Εἰ οὐ

*X, 26. Καθὼς εἶπον ὑμῖν) Haec verba (quae alii superioribus iungunt) multi vett. omit-
 tunt.* (cf. v. 25.)*

litne Messias haberi, nec ne. Ille ad haec respon-
 dens, atque ad opera sua provocans, quae declarent se
 dei esse filium, impietatis infimulatur, vitaeque peri-

ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι. Εἰ δὲ ποιῶ, καὶ ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς 38
ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γινώτε καὶ πιστεύσητε,
ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. Ἐξή- 39
τουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ
τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, 40
εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βα-
πτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον 41
πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον· "Ὅτι Ἰωάννης μὲν ση-
μεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάν-
νης περὶ τούτου, ἀληθὴ ἦν. Καὶ ἐπίστευσαν 42
πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Ἦν δὲ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθα- XI.
νίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς
ἀδελφῆς αὐτῆς. (Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν 2
κύριον μύρω, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ
ταῖς θριξίν αὐτῆς· ἥς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἡσθέ-
νει.) Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτόν, 3
λέγουσαι· Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ. Ἀκού- 4
σας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ
ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ
θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς.
Ἦγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελ- 5
φὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. Ὡς οὖν ἤκουσεν, 6
ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο
ἡμέρας. Ἐπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· 7
Ἀγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Λέγουσιν αὐ- 8
τῷ οἱ μαθηταί· Ραββὶ, νῦν ἐξήτουν σε λιθά-

culum subit. XI, 1-46. Nuncius ad Iesum affer-
tur de Lazaro Bethaniae aegrotante. Post Laza-

9 σαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπέ-
 κρίθη Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέ-
 ρας; ἔάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προς-
 κόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει·
 10 ἔάν τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι
 11 τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπε· καὶ με-
 τὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν
 κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.
 12 Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοίμη-
 13 ται, σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ
 θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ τῆς
 14 κοιμήσεως τοῦ ὑπνου λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐ-
 15 τοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ· Λάζαρος ἀπέθανε· καὶ
 χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην
 16 ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θω-
 μᾶς, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, τοῖς συμμαθηταῖς·
 Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.
 17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς, εὗρεν αὐτὸν τέσσα-
 18 ρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. Ἦν δὲ
 ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ
 19 σταδίων δεκαπέντε· καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων
 ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν,
 ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
 20 τῶν. Ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν, ὅτι Ἰησοῦς
 ἐρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ
 21 ἐκαθέζετο. Εἶπεν οὖν Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν·
 Κύριε, εἰ ἤς ᾧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἔτε-
 22 θνήκει. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ

XI, 21. ἐτεθνήκει.) *Alii*: ἀπέθανε. * (cf. vs. 32.)

ri obitum ille, dissuadentibus licet discipulis, illuc proficiscitur. Eius colloquium cum Marthâ, de

τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰη- 23
σοῦς· Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ 24
Μάρθα· Οἶδα, ὅτι ἀναστήσεται, ἐν τῇ ἀναστά-
σει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· 25
Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ· ὁ πιστεύων
εἰς ἐμὲ, καὶ ἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν, 26
καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν
αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ· Ναί, 27
κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός,
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμε-
νος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώ- 28
νησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦ-
σα· Ὁ διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε. Ἐκεῖ- 29
τη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς
αὐτόν. (Οὕτω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώ- 30
μην· ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπῆντησεν αὐτῷ
ἡ Μάρθα.) Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς 31
ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες
τὴν Μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν,
ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες· Ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ
μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἑκεῖ. Ἡ οὖν Μαρία ὡς 32
ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν
αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ· Κύριε, εἰ
ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰη- 33
σοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς
συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβρι-
μήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, καὶ 34
εἶπε· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ·

XI, 31. λέγοντες· (Ὅτι) Alii: δόξαντες, ὅτι 32.
αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας) εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ

35 Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς.
 36 Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἰδε, πῶς ἐφίλει αὐτόν!
 37 Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Οὐκ ἡδύνατο οὗτος,
 ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι,
 38 ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν
 ἐμβροιμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον.
 Ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ'
 39 αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἀρατε τὸν λίθον. Λέγει
 αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος, Μάρθα·
 40 Κύριε, ἥδη ὄψι· τεταρταῖος γὰρ ἐστι. Λέγει
 αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύ-
 41 σης, ὅψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦραν οὖν τὸν
 λίθον [οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος]. Ὁ δὲ Ἰη-
 σοῦς ἤρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε· Πά-
 42 τερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ
 ᾔδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν
 ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν,
 43 ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ
 44 μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάξαρε, δεῦρο ἔξω! Καὶ
 ἐξηλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδιμένος τοὺς πόδας καὶ
 τὰς χεῖρας κειρίαις· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ
 περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Λύσατε
 αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

45 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες
 πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θιασάμενοι ἃ ἐποίησεν
 46 [ὁ Ἰησοῦς], ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ
 ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ
 εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

XI, 39. τεθνηκός) *Alii*: τετελευτηκός *

40. ὄψει) *Alii*: ὄψη

tum iam diem in sepulcro agens, in vitam revocatur, inspectante populo. Effectus miraculi.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρι- 47
 σαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· Τί ποιούμεν; ὅτι
 οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν 48
 ἀφώμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς
 αὐτόν· καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν
 ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἷς δέ τις 49
 ἐξ αὐτῶν, Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ
 ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν·
 οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν, ἵνα εἷς 50
 ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον
 τὸ ἔθνος ἀπόληται. (Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ 51
 εἶπεν· ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου,
 προεφήτευσεν, ὅτι ἐμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνή-
 σκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους· καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθ- 52
 νους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ
 διασκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν.) Ἀπ' ἐκείνης 53
 οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο, ἵνα ἀποκτεί-
 νωσιν αὐτόν. Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρῴησά 54
 περιπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖ-
 θεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῖμ
 λεγομένην πόλιν· κακεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθη-
 τῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰου- 55
 δαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ
 τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυ-
 τοὺς. Ἐξήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' 56
 ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες· Τί δοκεῖ ὑμῖν; ὅτι

XI, 54. Ἐφραῖμ) Ἐφραῖμ Alii: Ἐφρεμ s.
 Ἐφραῖμ

XI, 47-57. Synedrii consultatio de Iesu. Cai-
 phae haec memorabilis sententia, unum esse
 pro multis occidendum. Christi secessio. Edi-

57 οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γινῶ ποῦ ἐστὶ, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

XII. Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἑξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὁ τεθνη-
 2 κώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δαίπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ Λά-
 3 ζαρος εἰς ἣν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
 ἐξέμαξε ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ
 4 δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὁσμῆς τοῦ μύρου. Λέγει οὖν εἰς ἓκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτόν παραδιδόναι·
 5 Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων
 6 δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἐμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι
 κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ
 7 βαλλόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἀφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τε-
 8 τήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
 9 Ἔγνων οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐκεῖ ἐστὶ· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγει-
 10 ρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἄρχιερεῖς,
 11 ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν· ὅτι πολλοὶ

XII, 2. ἀνακειμένων σὺν) συνανακειμένων

ctum synedrii de eo comprehendendo. XII, 1-11. Maria Christum nardo deungit, indignante Iudâ Iscariotâ. (Mat. 26, 6. Marc. 14, 3.) Consilium sacerdotum

δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν 12
ἐορτὴν, ἀκούσαντες, ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς
Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖα τῶν φοινίκων, καὶ 13
ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον· Ὡσαν-
νά! εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου,
βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ! Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνά- 14
ριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτὸ, καθὼς ἐστὶ γεγραμμέ-
νον· „Μὴ φοβοῦ, θύγατερ Σιών· ἰδοὺ, ὁ βα- 15
σιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.„
Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶ- 16
τον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθη-
σαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ
ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχ- 17
λος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνη-
σεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νε-
κρῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, 18
ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιημέναι τὸ σημεῖον.
Οἱ οὖν Φαρισαῖοι αἶπον πρὸς ἐαυτούς· Θεωρεῖ- 19
τε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε, ὁ κόσμος ὀπί-
σω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόν- 20
των, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἐορτῇ. Οὗτοι οὖν 21
προσῆλθον Φιλίππῳ, τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γα-
λιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε,

XII, 13. βασιλεὺς) ὁ βασιλεὺς *Alui*: καὶ ὁ βασ.

17. ὅτι) *Alui*: ὅτε * 18. ἤκουσαν) ἤκουσε

de Lazaro necando. XII, 12-19. Hierosolymitani
ovantes ac gratulantes Iesum adventantem accipiunt.
Mat. 21, 1. Marc. 11, 1. Luc. 19, 28. XII, 20-36. Graeci

22 θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Ἐρχεται Φίλιππος,
 καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ
 23 Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπε-
 κρίνατο αὐτοῖς, λέγων· Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα
 24 δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέ-
 γω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς
 τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ
 25 ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ φιλῶν τὴν
 ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν
 ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώ-
 26 νιον φυλάξει αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ
 ἀκολουθεῖτω· καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διά-
 κονος ὁ ἐμὸς ἔσται· ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμή-
 27 σει αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται·
 καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύ-
 της; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύ-
 28 την. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν
 οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· „Καὶ ἐδόξασα, καὶ
 29 πάλιν δοξάσω. „ Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκού-
 σας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι. Ἄλλοι ἔλεγον·
 30 Ἀγγέλος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς
 καὶ εἶπεν· Οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν,
 31 ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τού-
 του· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβλήθη-
 32 σεται ἔξω· καὶ ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς,
 33 πάντας ἐλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Τοῦτο δὲ ἔλε-
 γε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἡμέλλεν ἀποθνή-

XII, 26. ἐὰν τις) καὶ ἐὰν τις 28. σου τὸ ὄνο-
 μα.) *Alii*: σου τὸν υἱόν. *Alii*: μου τὸ ὄνομα.

quidam Iesum videre cupiunt. Sermo Christi de morte
 suâ, eiusque consilio et fructu. Vox e caelo audita. Mors

σαιεν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· Ἡμεῖς ἡκού- 34
σαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς
τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις· Δεῖ ὑψωθῆναι
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι 35
μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν ἐστι. Περιπατεῖτε
ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβ-
ῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ
ὑπάγει. Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ 36
φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν
ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμ- 37
προσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἵνα 38
ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν
εἶπε· „Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ
ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; „ Διὰ τοῦτο 39
οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας·
„Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώ- 40
ρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν· ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς
ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπι-
στραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. „ Ταῦτα εἶπεν 41
Ἡσαΐας, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε
περὶ αὐτοῦ. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων 42
πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φα-
ρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι

XII, 34. λέγεις· Δεῖ) λέγεις, ὅτι δεῖ 35. ἐν
ὑμῖν) μεθ' ὑμῶν (cf. XV, 24.) 40. ἰάσω-
μαι) Alii: ἰάσομαι 41. αὐτοῦ prius) Alii:
τοῦ θεοῦ

Messiae necessaria, eademque propinqua. XII, 37-50.
De causis et noxā pertinacis contumaciae Iudaeorum.

43 γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώ-
 44 πων μᾶλλον, ἢ περὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἰη-
 σοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ,
 οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με·
 45 καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με!
 46 Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ
 47 πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. Καὶ
 ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πι-
 στεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον,
 ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κό-
 48 σμον. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥή-
 ματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν
 ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρίνει αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέ-
 49 ρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· ἀλλ' ὁ
 πέμψας με πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί
 50 εἴπω καὶ τί λαλήσω. Καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ
 αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. Ἀ οὖν λαλῶ ἐγὼ,
 καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ πατήρ, οὕτω λαλῶ.

XIII.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ
 Ἰησοῦς, ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μετα-
 βῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγα-
 πήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος
 2 ἠγάπησεν αὐτούς· καὶ δείπνον γενομένου, (τοῦ
 διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα
 3 Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτόν παραδῷ,) εἰ-
 δὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ
 εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ
 4 πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει· ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου,

XII, 47. πιστεύσῃ) *Alii*: φυλάξῃ

(XIII-XVII. *Acta quaedam et dicta Christi insigniora.*)

XIII, 1-30. *Iesus exemplum suis ad imitandum pro-*

καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον, διέ-
 ζωσεν ἑαυτόν· εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆ- 5
 ρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθη-
 τῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.
 Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει 6
 αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πό-
 δας; Ἄπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ ἐγὼ 7
 ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.
 Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Οὐ μὴ νύψῃς τοὺς πόδας 8
 μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
 Ἐὰν μὴ νύψω σε, οὐκ ἔχαις μέρος μετ' ἐμοῦ.
 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, μὴ τοὺς πό- 9
 δας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν
 κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος 10
 οὐ χρειαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νύψασθαι, ἀλλ'
 ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε,
 ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα 11
 αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροὶ
 ἐστε. Ὅτε οὖν ἐνίψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ 12
 ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν
 αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς 13
 φωνεῖτέ με· Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος· καὶ
 καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἐνίψα ὑμῶν 14
 τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς
 ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. Ὑπόδει- 15
 γμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα
 ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῇτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 16
 οὐκ ἔστι δούλος μέζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ
 ἀπόστολος μέζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ 17
 ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῇτε αὐτά.

positurus, de coenâ surgens pedes discipulorum lavat.

- 18 Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξε-
 λείψαμην· ἀλλ', ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ· „Ο τρώ-
 γων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν
 19 πτέρναν αὐτοῦ. „ Ἀπάρτι λέγω ὑμῖν, πρὸ τοῦ
 γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε, ὅτι
 20 ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ὁ λαμβάνων
 ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμ-
 βάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.
- 21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύ-
 ματι, καὶ ἐμαρτύρησε, καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν
 22 λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἔβλε-
 πον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι
 23 περὶ τίνος λέγει. Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς ἐκ τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν
 24 ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέ-
 25 τρος, πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. Ἐπι-
 26 πεσὼν οὖν ἐκείνος ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ, λέ-
 γει αὐτῷ· Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰη-
 σοῦς· Ἐκεῖνός ἐστιν, ὃς ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον
 ἐπιδώσω. Καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν
 27 Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ. Καὶ μετὰ τὸ ψω-
 μίον, τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. Λέ-
 γει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ ποιεῖς, ποιήσον
 28 τάχιον. Τοῦτο δὲ οὐδαίς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων
 29 πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ
 τὸ γλωσσοόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ
 ὁ Ἰησοῦς· Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν

XIII, 23. ἐκ τῶν) τῶν 25. οὖν) δὲ *Alii*
omittunt. *

Indas proditor, a Christo notatus, illico obstinatio-
 r discedit. conf. Mat. 26, 14. 21. Marc. 14, 10. 18. Luc.

εορτήν· ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. *Αβρὼν οὖν* 30
τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ,
ὅτε ἐξῆλθε.

Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ 31
ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. *Εἰ* 32
ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει
αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. *Τε-* 33
κνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. *Ζητήσετε* με·
καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις· *Ὅτι ὅπου ὑπά-*
γω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν· καὶ ὑμῖν λέ-
γω ἄρτι. *Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγα-* 34
πᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἡγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ
ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. *Ἐν τούτῳ γνώσκονται* 35
πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχη-
τε ἐν ἀλλήλοις. *Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος·* 36
Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθεῖ-
σαι· ὅστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. *Λέγει αὐτῷ* 37
Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολου-
θεῖσαι ἄρτι; τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ 38
ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέ-
κτωρ φωνήσῃ, ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε XIV.
εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. *Ἐν τῇ οἰ-* 2

XIII, 30. 31. νύξ, ὅτε ἐξῆλθε. *Λέγει)* νύξ.

Ὅτε οὖν ἐξῆλθε, λέγει

22, 1. 21. XIII, 31-38. Iesus mortem suam instare
significat: discipulis mutuam commendat caritatem,
et Petro lapsum praedicit. conf. Mat. 26, 34. Marc.
14, 30. Luc. 22, 34. XIV. Discipulos ille suos mae-

κία τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλάι εἰσιν· εἰ δὲ
 μὴ, εἶπον ἅν ὑμῖν. Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τό-
 3 πον ὑμῖν· καὶ ἐὰν πορευθῶ, καὶ ἐτοιμάσω ὑμῖν
 τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς
 πρὸς ἑμαυτόν· ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς
 4 ᾔητε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν
 5 οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ
 οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν
 6 ὁδὸν εἰδέναι; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι
 ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρ-
 7 χεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ
 ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἅν·
 καὶ ἀπάρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἐώρακατε αὐ-
 8 τόν. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον
 9 ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ
 ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ
 οὐκ ἐγνώκας με, Φίλιππε; Ὁ ἐσωρακὼς ἐμὲ,
 ἐώρακε τὸν πατέρα, καὶ πῶς σὺ λέγεις· Δεῖξον
 10 ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ
 πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; Τὰ ῥήματα
 ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ
 πατὴρ ὁ ἐν ἐμοί μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.
 11 Πιστεύετε μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ
 πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πι-
 12 στεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων
 εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, καὶ κείνος ποιή-
 σει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει; ὅτι ἐγὼ πρὸς

XIV, 2. ὑμῖν. Πορεύομαι) *Alii*: ὑμῖν, ὅτι
 πορεύομαι 11. ἐν ἐμοί) ἐν ἐμοί ἐστιν·

rentes ac perturbatos blande consolatur: de suâ cum
 Patre coniunctione et mortis suae fructu exponit;

τὸν πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅτι ἂν αὐτῇ- 13
 σῃτε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ταῦτο ποιήσω· ἵνα
 δοξασθῇ ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αὐ- 14
 τῇ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐάν ἀγα- 15
 πᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε· καὶ 16
 ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλη-
 τον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν
 αἰῶνα· τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος 17
 οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ
 γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι
 παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφή- 18
 σω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἐτι 19
 μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς
 δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.
 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γινώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ 20
 ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν
 ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου, καὶ τηρῶν αὐ- 21
 τὰς, ἐκείνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν
 με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου· καὶ
 ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαν-
 τόν.
 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας (οὐχ ὁ Ἰσκαριώ- 22
 της)· Κύριε, καὶ τί γέγονεν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις
 ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπε- 23
 κρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγα-
 πᾶ με, τὸν λόγον μου τηρήσῃ· καὶ ὁ πατήρ
 μου ἀγαπήσῃ αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσό-
 μεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ 24

XIV, 17. μένει) *Alii*: μενεῖ *Ib.* ἔσται.) *Alii*:
 ἔστιν. 22. καὶ τί) τί

de iussis suis mandatisque fideliter exsequendis
 eos admonet; patrocinium pollicetur Spiritus sancti,

ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ
 λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ
 25 πέμψαντός με πατρός. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν,
 26 παρ' ὑμῖν μένων· ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου,
 ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς
 27 πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰ-
 ρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κό-
 σμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέ-
 28 σθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. Ἠκούσα-
 τε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Ὑπάγω, καὶ ἔρχομαι
 πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἅν, ὅτι
 πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου
 29 μείζων μου ἐστί. Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν γε-
 30 νέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε. Οὐκ-
 ἐτι πολλὰ λαλήσω μετ' ὑμῶν. Ἔρχεται γὰρ ὁ
 τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.
 31 Ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα,
 καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ·
 ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντευθῆν.

XV. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ, καὶ ὁ πα-
 2 τήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστί. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ
 μὴ φέρον καρπὸν, αἵρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρ-
 πὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρ-
 3 πὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε, διὰ τὸν
 4 λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, κα-

XIV, 28. ὅτι πορεύομαι) ὅτι εἶπον· Πορεύομαι
 30. κόσμου) κόσμον τούτου Ib. οὐκ ἔχει)
 Alii: εὕρισκει f. εὕρησει *

(cuius officium describit,) suumque et Patris favorem
 perpetuum. XV, 1-25. Porro vitis ac palmitum simili-

γὰρ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρ-
 πὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ
 ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μέ-
 νητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. 5
 Ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει
 καρπὸν πολὺν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε
 ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μὴ τις μένῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλή- 6
 θη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη· καὶ συν-
 ἄγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ
 καίεται. Ἐὰν μένητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά 7
 μου ἐν ὑμῖν μένῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε,
 καὶ γενήσεται ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πα- 8
 τὴρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρετε, καὶ γενή-
 σεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ 9
 πατὴρ, καὶ γὰρ ἠγάπησα ὑμῶς· μένετε ἐν τῇ
 ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήση- 10
 τε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου· καθὼς ἐγὼ τὰς
 ἐντολάς τοῦ πατρὸς μου τετήρηκα, καὶ μένω
 αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, 11
 ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μένῃ, καὶ ἡ χαρὰ
 ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, 12
 ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.
 Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν 13
 ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὅτι 14
 φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι
 ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦ- 15
 λος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ
 εἶρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ

XV, 6. τὸ πῦρ) πῦρ 11. μένῃ) *Alii: ἡ **

tudine artificissimam ille suam cum suis coniunctionem
 huiusque fructum deolarat: eosdem ad mutuum amo-

- 16 πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῶν. Οὐκ ὑμεῖς με ἐξε-
λέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθνηα
ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε,
καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήση-
τε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν.
- 17 Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλή-
18 λους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε,
19 ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ
κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι
δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξά-
μην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς
20 ὁ κόσμος. Μνημονεύετε τοῦ λόγου, οὗ ἐγὼ εἶ-
πον ὑμῖν· Οὐκ ἐστὶ δοῦλος μεῖζων τοῦ κυρίου
αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν·
εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον
21 τηρήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν
διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασι τὸν πέμψαν-
22 τά με. Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς,
ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχου-
23 σι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν,
24 καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Εἰ τὰ ἔργα μὴ
ἐποίησα ἐν αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν,
ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασι, καὶ
25 μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἀλλ',
ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ
26 αὐτῶν· „Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.“ „Ὅταν
δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν πα-
ρὰ τοῦ πατρὸς, (τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ
παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται,) ἐκεῖνος μαρτυ-

---

rem et tolerationem calamitatum evangelii causâ, suo
exemplo hortatur. Contumacium culpa gravis. XV, 26-

ρήσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι 27
 ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. Ταῦτα λελάληκα XVI.
 ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. Ἀποσυναγώγους 2
 ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ
 ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ
 θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν 3
 τὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα 4
 ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐ-
 τῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ
 ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἦμην. Νῦν 5
 δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς
 ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις; ἄλλ' ὅτι 6
 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωσεν ὑμῶν
 τὴν καρδίαν. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω 7
 ὑμῖν· συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. Ἐάν
 γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται
 πρὸς ὑμᾶς· ἐάν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς
 ὑμᾶς. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον 8
 περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύνης, καὶ περὶ
 κρίσεως. Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύου- 9
 σιν εἰς ἐμέ· περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν 10
 πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με·
 περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τοῦ- 11
 του κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' 12
 οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεί- 13
 νος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς
 εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ'

XVI, 3. ποιήσουσιν,) ποιήσουσιν ὑμῖν, (Ex
 c. XV, 21.) 7. γὰρ) Alit: γὰρ ἐγὼ

XVI, 33. Spiritus sanctus, post Christi decessum, ad-

- εαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ
 14 ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει,
 ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.
 15 Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμὰ ἐστι· διὰ τοῦτο
 εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγ-
 16 γελεῖ ὑμῖν. Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ
 πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς
 17 τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐ-
 τοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν·
 Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ πάλιν μι-
 κρὸν, καὶ ὄψεσθέ με· καί· Ὅτι ἐγὼ ὑπάγω
 18 πρὸς τὸν πατέρα; Ἐλεγον οὖν· Τοῦτο τί ἐστιν
 19 ὃ λέγει, τὸ μικρὸν; Οὐκ οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἐγνώ-
 οῦν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ
 εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων,
 ὅτι εἶπον· Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ
 20 πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν λέ-
 γω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὃ
 δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε,
 21 ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυ-
 νὴ ὅταν τίκτη, λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα
 αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνη-
 μονεῖται τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεν-
 22 νήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν
 λύπην μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς,
 καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν
 23 ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ

XVI, 15. λαμβάνει) λήψεται 16. ὅτι) ὅτι
 ἐγὼ 19. οὖν) Alii: δὲ Alii omittunt. *

iutor, patronus, consultor discipulorum eius. Afflicta-

ἡμέρα ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν·
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα
 ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως ἄρτι οὐκ 24
 ᾔτησατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ
 λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἡ πεπληρωμέ-
 νη. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἔρ- 25
 χεται ὥρα, ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω
 ὑμῖν, ἀλλὰ παρῶνσία περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγε-
 λῶ ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί 26
 μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ
 ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ 27
 πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε,
 καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλ-
 θον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα 28
 εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ
 πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. Λέγουσιν αὐ- 29
 τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ἴδε, νῦν παρῶνσία λα-
 λεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἱ- 30
 δαμεν, ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις,
 ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ. Ἐν τούτῳ πιστεύομεν, ὅτι
 ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεις. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰη- 31
 σοῦς· Ἄρτι πιστεύετε· ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα, καὶ 32
 νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῇτε ἕκαστος εἰς τὰ
 ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος,
 ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστί. Ταῦτα λελάληκα 33
 ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ

XVI, 25. ἔρχεται) ἀλλ' ἔρχεται Alii: καὶ ἔρ-
 χεται

tio sectatorum Iesu, illius post obitum. Preci-
 bus in nomine Iesu Christi fufis, deus adauit.

θλίβειν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσείτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

XVII.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, 2 ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδω- 3 κας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰη- 4 σοῦν Χριστόν. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· 5 καὶ νῦν δόξασόν με, σὺ πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, 6 παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας· καὶ τὸν 7 λόγον σου τητήρηκας. Νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα 8 τα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν· ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐ- 9 τοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρὰ σοῦ ἐξηλθον, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι σὺ με ἀπέστει- 10 λας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι 11 σὺ εἶσι· καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ· καὶ δεδοξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ,

XVI, 33. ἔχετε·) ἔχετε·

XVII, 1-26. Iesus suam deo causam commendans, primum orat, mutua ut sit illustratio maiestatis suae et Patris; tum pro Apostolis ceterisque do-

καὶ ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρη-
 σον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι,
 ἵνα ὥσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐ- 12
 τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ
 ὀνόματί σου· - οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ
 οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπω-
 λείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· - νῦν δὲ πρὸς 13
 σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα
 ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐ-
 τοῖς. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου· καὶ ὁ 14
 κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ
 κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.
 Οὐκ ἔρωτῶ, ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, 15
 ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ 16
 τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου
 οὐκ εἰμὶ. Ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· 17
 ὁ λόγος ὁ σὸς ἀληθεία ἐστι. Καθὼς ἐμε ἀπέ- 18
 σταίλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς
 εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω 19
 ἑμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὥσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀλη-
 θείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἔρωτῶ μόνον, ἀλλὰ 20
 καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν
 εἰς ἐμέ· ἵνα πάντες ἐν ὧσι· καθὼς σὺ, πάτερ, 21
 ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν
 ἐν ὧσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σὺ με ἀπέ-
 σταίλας. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, 22
 δέδωκα αὐτοῖς· ἵνα ὥσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν
 ἔσμεν· (ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί·) ἵνα 23

XVII, 11. ὧ) οὓς *Alii*: ὁ * 17. σου omit-
 tunt *alii*. * 20. πιστευόντων) πιστευσόντων

etoribus, ac toto sectatorum coetu deprecatur.

ὥσι τετελειωμένοι εἰς ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐ-
 24 τοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδω-
 κάς μοι, θέλω, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ, καὶ κεῖνοι
 ᾧσι μετ' ἐμοῦ· ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν,
 ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβο-
 25 λῆς κόσμου. Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ
 ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι
 26 σύ με ἀπέστειλας· καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνο-
 μά σου, καὶ γνωρίσω· ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπη-
 σάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς.

XVIII. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς
 μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χαϊμαῤῥου τοῦ Κε-
 δρών, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς
 2 καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦδαι δὲ καὶ Ἰούδας ὁ
 παραδιδούς αὐτὸν, τὸν τόπον· ὅτι πολλάκις
 συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐ-
 3 τοῦ. Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ
 ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας,
 ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ
 4 ὀπλων. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχό-
 μενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα ζη-
 5 τεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Να-
 ζωραῖον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εγὼ εἰμι.
 (Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν,
 6 μετ' αὐτῶν.) Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ἐγὼ
 εἰμι· ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.
 7 Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπληρώτησε· Τίνα ζητεῖτε; Οἱ

XVII, 23. ἠγάπησας prius) Alii: ἠγάπησα
 XVIII, 1. τοῦ Κεδρών) τῶν Κέδρων

XVIII, 1-27. Terror militum et apparitorum, qui duce

δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. Ἀπεκρίθη ὁ 8
 Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ
 ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. Ἵνα πληρωθῇ 9
 ὁ λόγος, ὃν εἶπεν· „Ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ
 ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.„ Σίμων οὖν Πέ- 10
 τρος ἔχων μάχαιραν, εἴλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαι-
 σε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δούλον, καὶ ἀπέκοψεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ ὄνομα τῷ
 δούλῳ Μάλχος. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέ- 11
 τρῷ· Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην· τὸ πο-
 τήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πῶ αὐτό;

Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπη- 12
 ρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ
 ἔδησαν αὐτὸν, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἀνναν 13
 πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν
 ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. Ἦν δὲ Καϊάφας 14
 ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἓνα
 ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἦκο- 15
 λούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ἄλλος
 μαθητής. Ὁ δὲ μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς
 τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν
 αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς 16
 τῇ θύρᾳ ἔξω. Ἐξῆλθιν οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλ-
 λος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ

XVIII, 11. μάχαιραν) μάχαιράν σου 13. *Alii*
 post ἐκείνον (*alius* post πρῶτον) addunt e
 vs. 24.: Ἀπέστειλεν οὖν (s. δὲ) αὐτὸν cet.
 14. ἀπολέσθαι *Alii*: ἀποθανεῖν * 15. ἄλ-
 λος) ὁ ἄλλος (*E* vs. 16.).

Iudâ ad Iesum capiendum venerant. Servus sacerdo-
 tis a Petro vulneratur. Christus ad Annam deducitur

- 17 θυρωρῶ, καὶ εἰσῆγαγε τὸν Πέτρον. Λέγει οὖν
ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ· Μὴ καὶ σὺ
ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Λέ-
18 γει ἐκεῖνος· Οὐκ εἰμί. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ δοῦ-
λοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακίαν πεποιηκότες, ὅτι
ψυχὸς ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο· ἦν δὲ μετ' αὐτῶν
19 ὁ Πέτρος ἐστὼς καὶ θερμαινόμενος. Ὁ οὖν
ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθη-
20 τῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. Ἀπε-
κρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγω-
γῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι
21 συνέρχονται, καὶ ἐν κορυπῷ ἐλάλησα οὐδέν· τί
με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί
ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε, οὗτοι οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.
22 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν
παρεστηκώς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών·
23 Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς· Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ
24 τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; Ἀπέ-
στειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμῖνον πρὸς Καϊάφαν
25 τὸν ἀρχιερέα. Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστὼς
καὶ θερμαινόμενος. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Μὴ καὶ
σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρώτησάτο ἐκεῖ-
26 νος, καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰμί. Λέγει εἷς ἐκ τῶν

XVIII, 20. συναγωγῇ) τῇ συναγωγῇ Ib. πάν-
τες) πάντοθεν (Coniectura Bezae.) Alii:
πάντοτε 24. Ἀπέστειλεν) Ἀπέστειλεν οὖν
- Alii: Ἀπέστειλε δὲ f. Καὶ ἀπέστειλεν

---

vinctus; illinc ad Caipham, qui eius causam cognos-
ceit. Petri lapsus. Mat. 26, 30. c. 27, 1. Marc. 14, 26.

δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς ὧν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον· Οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κή-
πῳ μετ' αὐτοῦ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος· 27
καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Ἄγουνσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα 28
εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρωΐα, Καὶ αὐτοὶ οὐκ
εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν,
ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πι- 29
λάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε· Τίνα κατηγορίαν
φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ἀπεκρίθη- 30
σαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς,
οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐ- 31
τοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ
τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐ-
τῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι
οὐδένα. Ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν 32
εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνή-
σκειν. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πά- 33
λιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν Ἰησοῦν, καὶ
εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦ- 34
το λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; Ἀπε- 35
κρίθη ὁ Πιλάτος· Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ
ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί·
τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἡ βασιλεία ἡ 36
ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἰ ἐκ τοῦ
κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέ-
ται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ

XVIII, 28. πρωΐα.) Alii: πρωΐ. *

c. 15, 1. Luc. 22, 39. XVIII, 28 - XIX, 16. Iesus
ad Pilatum deductus, regni sui indolem declarat;

τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ
 37 ἔστιν ἐντεῦθεν. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Οὐκ-
 οὖν βασιλεὺς εἶ σύ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Σὺ
 λέγεις· ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο
 γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κό-
 σμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν
 38 ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει
 αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Τί ἐστιν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο
 εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ
 λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὗρίσκω ἐν
 39 αὐτῷ. Ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἓνα ὑμῖν
 ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπο-
 40 λύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν
 οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες· Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν
 XIX. Βαραββᾶν! Ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής. Τό-
 τε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔμα-
 2 στίγωσε. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον
 ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ
 3 ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, καὶ ἔλε-
 γον· Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! Καὶ ἐδί-
 4 δουν αὐτῷ ῥαπίσματα. Ἐξῆλθε πάλιν ἔξω ὁ
 Πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐ-
 τὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰ-
 5 τίαν εὗρίσκω. (Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φο-
 ρῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ τὸ πορφυροῦν
 ἱμάτιον.) Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε ὁ ἄνθρωπος!

XIX, 4. Ἐξῆλθε) Ἐξῆλθεν οὖν (E vs. 5.)

Alii: Καὶ ἐξῆλθε

deinde flagris caesus, spinis coronatur, et ludifica-
 tur. Pilatus Iesum, quem esse absolvendum ipse sta-
 tuerat, accusatorum ferocia permotus, damnat innocen-

Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέ- 6
ται, ἐκραύγασαν, λέγοντες· Σταύρωσον! σταύ-
ρωσον αὐτόν! Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε
αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐ-
ρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ 7
Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν
νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ
ἑαυτὸν ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος 8
τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη· καὶ εἰσῆλθεν 9
εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ·
Πόθεν εἰ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδω-
κεν αὐτῷ. Λέγει [οὖν] αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Ἐμοὶ 10
οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας, ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί
σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαί σε; Ἀπεκρίθη 11
Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ,
εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ πα-
ραδιδούς μέ σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. Ἐκ 12
τούτου ἐξήτει ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ
Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύ-
σης, οὐκ εἰ φίλος τοῦ Καίσαρος! πᾶς ὁ βασιλεὺς
ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι! Ὁ οὖν Πι- 13
λάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν
Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον
λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γεββαθα·
(ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὥς ἐκ- 14
τη·) καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ βασιλεὺς

XIX, 6. σταύρωσον αὐτόν!) σταύρωσον! 7.
υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν) ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ (cf.
v, 12.) 12. ἑαυτὸν) αὐτὸν vel αὐτόν 14.
ἐκτη·) Alii: τρίτη· *

tem. Mat. 27, 2. 11-31. Marc. 15, 1-20. Luc. 23, 1-25.

- 15 ὑμῶν! Οἱ δὲ ἐκραύγασαν· Ἄρον! ἄρον! σταύρωσον αὐτόν! Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἄρχιε-
 16 ρεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ.
 17 Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ
 18 Γολγοθᾶ· ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο, ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ
 19 τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἦν δὲ γεγραμμένον·
 „Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.,
 20 Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως, ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβρα-
 21 ῖστὶ, Ἑλληνιστὶ, Ῥωμαϊστὶ. Ἐλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἄρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων· Μὴ γράφει· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ', ὅτι ἐκεῖνος εἶπε·
 22 Βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πι-
 23 λάτος· Ὁ γέγραφα, γέγραφα. Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστω στρατιώτῃ μέρος,) καὶ τὸν χιτῶνα. Ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρῥαφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου.
 24 Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους· Μὴ σχίσωμεν

XIX, 17. ἤγαγον·) ἀπήγαγον· 20. ὁ τόπος τῆς πόλεως,) τῆς πόλεως ὁ τόπος, 21. τῶν Ἰουδαίων *prima loco*, *quidam omittunt*.

XIX, 17-30. Elogium supra caput Christi in crucem aeti, iubente Pilato, affixum. Partitio vestium Iesu.

αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίς ἐστι.
 Ἰνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα· „Διμερίσαν-
 το τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν
 μου ἔβαλον κλῆρον.,, Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται
 ταῦτα ἐποίησαν. Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ 25
 σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ
 Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μη- 26
 τέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπα,
 λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου.
 Ἐῖτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ 27
 ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς
 τὰ ἴδια. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι 28
 πάντα ἤδη τετέλεσται ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέ-
 γει· Διψῶ. Σκεῦος οὖν ἕκαστο ὅξους μεστόν· 29
 οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὅξους, καὶ ὑσσώπῳ πε-
 ριθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε 30
 οὖν ἔλαβε τὸ ὅξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· Τετέλεσται!
 καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ 31
 σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ πα-
 ρασκευὴ ἦν, (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου
 τοῦ σαββάτου,) ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον, ἵνα
 κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. Ἦλ- 32
 θον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατ-

XIX, 26. ἴδε) ἰδου 27. ὁ μαθητὴς αὐτὴν)
 αὐτὴν ὁ μαθητὴς 29. ὑσσώπῳ) Al. ὑσσώ-
 που 31. ἐκείνου) ἐκείνη

Iesus Mariam matrem commendat Ioanni; et, sumto
 aceto, moritur. Mat. 27, 32. Marc. 15, 20. Luc.
 23, 26. XIX, 31-37. Christi mortui latus

33. ἑνός αὐτῶ. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς
 εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ
 34 τὰ σκέλη· ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ
 τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ
 35 ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ
 ἀληθινῇ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία· καὶ κείνος οἶ-
 δειν, ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε.
 36 Ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ·
 37 „Ὅστιν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.,” Καὶ πάλιν
 ἑτέρα γραφὴ λέγει· „Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέν-
 τησαν.,”

38 Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰω-
 σήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, (ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰη-
 σοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰου-
 δαίων,) ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέ-
 τρεπεν ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ ᾗρε τὸ σῶμα
 39 τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος, (ὁ ἐλθὼν
 πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον,) φέρων μί-
 40 γμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. Ἐλα-
 βον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ
 ἐν ὀθονίοις, μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος
 41 ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. Ἦν δὲ ἐν τῷ τό-
 πῳ, ὅπου ἐσταυρώθη, κήπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ
 42 μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ
 οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγ-
 γὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκεν τὸν Ἰησοῦν.

XIX, 35. καὶ ὑμεῖς) ὑμεῖς 39. ὡς) ὡσεὶ
 40. ἐν ὀθονίοις) ὀθονίοις

lanceâ perfoditur. XIX, 38 - 42. Sepultura
 Iesu. Mat, 27, 57. Marc. 15, 42. Luc. 23, 50.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγ- XX.
 δαληνὴ ἔρχεται πρῶτ', σκοτίας ἔτι οὐσης, εἰς τὸ
 μνημεῖον· καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ
 μνημεῖου. Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα 2
 Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει
 ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦσαν τὸν κύριον
 ἐκ τοῦ μνημεῖου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν
 αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μα- 3
 θητῆς, καὶ ἦρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. Ἐτρεχον 4
 δὲ οἱ δύο ὁμοῦ· καὶ ὁ ἄλλος μαθητῆς προέδρα-
 με τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ
 μνημεῖον. Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ 5
 ὀθόνια· οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. Ἐρχεται οὖν Σίμων 6
 Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
 μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, ' καὶ τὸ 7
 σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ
 τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον
 εἰς ἓνα τόπον. Τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος 8
 μαθητῆς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε,
 καὶ ἐπίστευσεν· οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γρα- 9
 φὴν, ὅτι διὰ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπῆλ- 10
 θον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. Μα- 11
 ρία δὲ εἰστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ κλαίουσα ἔξω.
 Ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, ' καὶ 12
 θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθέξομένους,
 ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν,

XX, 2. οἶδαμεν) *Alii*: οἶδα (*Alii*: οἶδα μὲν)

II. τῷ μνημείῳ) τὸ μνημεῖον

XX, 1-18. Maria Magdalena nunciat, Iesu corpus esse ex sepulcro ablatum. (Mat. 28, 1. Marc. 16, 2. Luc. 24, 1.) Sepulcrum vacuum a Petro et Ioanne inspectum. Angeli

- 13 ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἑκαῖτοι· Γύναι, τί κλαίεις; Λέγει αὐτοῖς· Ὅτι ἤραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ
- 14 ἔθηκεν αὐτόν. Ταῦτα εἰποῦσα, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα· καὶ οὐκ
- 15 ᾔδει, ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρὸς ἐστι, λέγει αὐτῷ· Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκες αὐτόν·
- 16 καὶ γὰρ αὐτόν ἀρῶ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μαρία. Στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ῥαββουνί·
- 17 ὃ λέγεται, διδάσκαλε. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μὴ μου ἅπτου· οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπέ αὐτοῖς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ
- 18 θεὸν ὑμῶν. Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἐώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.
- 19 Οὐσης οὖν ὁψίας, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνῃ ὑμῖν.
- 20 Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ

XX, 14. Ταῦτα) Καὶ ταῦτα 15. ἔθηκες αὐτόν) αὐτόν ἔθηκες· 16. αὐτῷ) Alii: αὐτῷ Ἑβραϊστί· *

---

duo in sepulero. Iesus redivivus cum Mariâ colloquens. Marc. 16, 9. XX, 19-23. Is ipse discipulos eodem die,

ιδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 21
 πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πα-
 τὴρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνε- 22
 φύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον.
 Ἐν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· 23
 ἐν τινων κρατῆτε, κεκρατῆνται.

Θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος 24
 Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰη-
 σοῦς. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· Ἐω- 25
 ράκαμεν τὸν κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν
 μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων,
 καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν
 ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευράν
 αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. Καὶ μεθ' ἡμέρας 26
 ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
 Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν
 θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ
 εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν. Εἵτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέ- 27
 ρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς
 μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν
 πλευράν μου· καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πι-
 στός. Ἀπεκρίθη Θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ 28
 κύριός μου καὶ ὁ θεός μου! Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰη- 29
 σοῦς· Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι
 οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.

XX, 25. τῦπον bis) Alii: τόπον 28. Ἀπεκρί-
 θη Θωμᾶς) Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἹΘωμᾶς 29.
 πεπίστευκας) Θωμᾶ, πεπίστευκας·

absente Thomá, invisit. Marc. 16, 14. Luc. 24, 36.
 XX, 24-31. Idem discipulis iterum apparens, Tho-
 mae persuadet incredulo, reverá se revixisse. —

30 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν
ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ
31 ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ
γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ
Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες
ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

XXI. Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰη-
σοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβε-
2 ριάδος. Ἐφάνερωσε δὲ οὕτως. Ἦσαν ὁμοῦ Σί-
μων Πέτρος, καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος,
καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ
οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν
3 αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· Ὑπά-
γω ἀλιεῦν. Λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχόμεθα καὶ
ἡμεῖς σὺν σοί. Ἐξῆλθον, καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ
πλοῖον εὐθὺς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν
4 οὐδέν. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ Ἰη-
σοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μόντοι ἤδαισαν οἱ μα-
5 θηταί, ὅτι Ἰησοῦς ἐστι. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς· Παιδιά, μή τι προσφάγιον ἔχετε; Ἀπε-
6 κρίθησαν αὐτῷ· Οὐ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Βά-
λετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον,
καὶ εὐρήσετε. Ἐβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ
ἐλκῦσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.
7 Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰη-
σοῦς, τῷ Πέτρῳ· Ὁ κύριός ἐστι. Σίμων οὖν
Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπεν-

XXI, 3. ἐνέβησαν) ἀνέβησαν Ib. εὐθὺς alii
omittunt. *

(Consilium et usus narrationis de rebus gestis Iesu.)
XXI. Tertium Iesus redivivus Apostolis aliquot piscan-

δύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν
 ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ 8
 τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, (οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ
 τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηγῶν διακοσίων,) σύρον-
 τες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. Ὡς οὖν ἀπέβησαν 9
 εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακίαν κειμένην, καὶ
 ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον. Λέγει αὐτοῖς 10
 ὁ Ἰησοῦς· Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων, ὧν ἐπι-
 ἄσατε νῦν. Ἀνέβη Σίμων Πέτρος, καὶ εἵλκυσε 11
 τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων
 ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ τοπούτων ὄντων,
 οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 12
 Δεῦτε, ἀριστήσατε. Οὐδαὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μα-
 θητῶν ἐξετάσαι αὐτόν· Σὺ τίς εἶ; εἰδότες, ὅτι
 ὁ κύριός ἐστιν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, καὶ λαμβά- 13
 νει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψά-
 ριον ὁμοίως. Τοῦτο ἦδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰη- 14
 σοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερεῖς ἐκ νεκρῶν.

Ὅτε οὖν ἡρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέ- 15
 τρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον
 τούτων; Λέγει αὐτῷ· Ναὶ, κύριε, σὺ οἶδας,
 ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκει τὰ ἄρνια μου.
 Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγα- 16
 πᾷς με; Λέγει αὐτῷ· Ναὶ, κύριε, σὺ οἶδας,
 ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Ποίμαινε τὰ πρόβα-
 τὰ μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· Σίμων Ἰωνᾶ, 17
 φιλεῖς με; Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ
 τὸ τρίτον· Φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε,

XXI, 13. Ἐρχεται) Ἐρχεται οὖν *Alui*: δὲ *Alui*:
 Καὶ ἔρχεται

tibus apparet ad lacum Tiberiadis: Petro ovium sua-

- σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις, ὅτι φιλῶ σε.
 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Βόσκει τὰ πρόβατά μου.
 11 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἤς νεώτερος, ἐξών-
 νυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἠθέλεις· ὅταν
 δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος
 19 σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο
 δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν
 θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ· Ἀκολού-
 20 θαι μοι. Ἐπιστραφαῖς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν
 μαθητὴν, ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα·
 (ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος
 αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς
 21 σε;) τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ·
 22 Κύριε, οὗτος δὲ τίς; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν
 αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; σὺ
 23 ἀκολούθει μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς
 τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀπο-
 θνήσκει. Καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι
 οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ'· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν
 ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;
 24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ
 τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἶδαμεν, ὅτι
 25 ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Ἔστι δὲ καὶ
 ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν
 γραφῇται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον
 χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. [Ἀμήν.]

XXI, 24. οἶδαμεν) *Alii*: οἶδα μὲν *f.* οἶδα

---

rum curam committit, eique necem praenunciat. Re-
 futatio commentī de Ioanne non morituro. Scriptoris
 fides: copiosissima scribendi materies.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

NOVUM TESTAMENTUM
G R A E C E.

RECOGNOVIT

ATQUE INSIGNIORIS LECTIONUM VARIETATIS
ET ARGUMENTORUM NOTATIONES

SUBIUNXIT

GEORG. CHRISTIAN. KNAPPIUS.

TOMUS II.

COMPLECTENS ACTA AP. EPISTOLAS ET APOCALYPSIN.

EDITIO TERTIA.

HALIS SAXONUM

E LIBRARIA ORPHANOTROPHÆ

MDCCCXIV.

Π Ρ Α Ξ Ε Ι Σ
Τ Ω Ν Α Π Ο Σ Τ Ο Λ Ω Ν.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάν- 1.
των, ὧ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιᾶν
τε καὶ διδάσκειν, ἅχρι ἧς ἡμέρας - ἐντειλάμενος 2
τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέ-
ξατο, - ἀνελήφθη. Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν 3
ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμη-
ρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐ-
τοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.
Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ Ἰε- 4
ροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν
ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἡκούσατέ μου· ὅτι 5
Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαпти-
σθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ, οὗ μετὰ πολλὰς
ταύτας ἡμέρας. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπη- 6
ρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ
τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραὴλ;
Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι 7
χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἐθετο ἐν τῇ
ιδίᾳ ἐξουσίᾳ· ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος 8
τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι
μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ

I, 4. συναλιζόμενος) *Alii*: συναυλιζόμενος

ACTOR. I. Iesus redivivus mandata dat Apostolis,
de regno dei exponit, et Spiritum S. pollicetur. Idem

- Ἰουδαία καὶ Σαμαρεία καὶ ἕως ἑσχάτου τῆς
 9 γῆς. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλέπόντων αὐτῶν
 ἐπῆρθη· καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν
 10 ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς
 τὸν οὐρανόν, πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ, ἄν-
 11 δρες δύο παριστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῇτι λευκῇ,
 οἱ καὶ εἶπον· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε
 ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ
 ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως
 ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευό-
 μενον εἰς τὸν οὐρανόν.
- 12 Τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους
 τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερου-
 13 σαλῆμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον,
 ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῶον, οὗ ἦσαν καταμένοντες,
 ὅ,τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀν-
 δρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ
 Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλω-
 14 τῆς, καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. Οὗτοι πάντες ἦσαν
 προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ [καὶ
 τῇ δεήσει], σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ
 15 Ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ
 ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ
 τῶν μαθητῶν, εἶπεν· (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ
 16 τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν·) Ἄνδρες ἀδελφοί,
 ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προ-
 εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυΐδ,
 περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦ-
 17 σι τὸν Ἰησοῦν· ὅτι κατηριθιμμένος ἦν ἐν ἡμῖν,

I, 15. μαθητῶν) Alii: ἀδελφῶν 17. ἐν) σὺν

Spectantibus discipulis in caelum sublatus. Petri oratio

καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. Οὗ- 18
 τος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδι-
 κίας· καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ
 ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ· καὶ γνωστὸν 19
 ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ, ὥστε
 κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκείνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐ-
 τῶν, Ἀκελδαμὰ, τοῦτ' ἔστι, χωρίον αἵματος.
 Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· „Γενηθήτω 20
 ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοι-
 κῶν ἐν αὐτῇ· „ καί· „Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ
 λάβοι ἕτερος. „ Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῶν 21
 ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλ-
 θεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ 22
 τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς
 ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως
 αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. Καὶ 23
 ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν,
 ὃς ἐπεκλήθη Ἰουστος, καὶ Ματθίαν. Καὶ προς- 24
 ευξάμενοι εἶπον· Σὺ, κύριε, καρδιογνώστα πάν-
 των, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο
 ἕνα, λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης 25
 καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη Ἰούδας, πορευ-
 θῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἰδίον. Καὶ ἔδωκαν 26
 κλήρους αὐτῶν· καὶ ἔπεσεν ὁ κληρὸς ἐπὶ Ματ-
 θίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἑνδεκα
 ἀποστόλων.

I, 18. μισθοῦ) τοῦ μισθοῦ 24. ὃν ἐξελέξω ἐκ
 τ. τῶν δύο ἕνα,) ἐκ τ. τῶν δύο ἕνα ὃν ἐξε-
 λέξω, 25. ἰδίον.) Al. δίκαιον.

ad discipulos Christi habita. In locum Iudae Isca-
 riotae Matthias, Petro auctore, sortito sufficitur.

II. Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς
 πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ
 2 αὐτό. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος
 ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν
 3 ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι. Καὶ ὥφθη-
 σαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ἀεὶ πυρρός,
 4 ἐκάθισέ τε ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, ' καὶ ἐπλή-
 σθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου· καὶ ᾄδοντες
 λαλεῖν ἑτέροις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδί-
 5 δον αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. Ἦσαν δὲ ἐν Ἱε-
 ρουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς,
 6 ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Γε-
 νομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆ-
 θος, καὶ συνεχύθη· ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῇ
 7 ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλοῦντων αὐτῶν. Ἐξίσταντο δὲ
 καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· Οὐκ
 ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι;
 8 καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ
 9 ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, - Πάρθοι καὶ Μηδοὶ
 καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν Μεσοπο-
 ταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον
 10 καὶ τὴν Ἀσίαν, Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν,
 Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς Αἰβύης τῆς κατὰ Κυ-
 ρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰουδαῖοί
 11 τε καὶ ἑσθελῆντοι, ' Κρητὲς καὶ Ἀραβες, - ἀκού-
 ομεν λαλοῦντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέροις γλώσσαις
 12 τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ; Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ

II, 3. ἐκάθισέ τε) *Alti*: ἐκάθισάν τε 7. δὲ)
 δὲ πάντες (cf. *sqq. et vs. 12.*)

II, 1-42. Spiritus sanctus cum Apostolis communicatur
 Hierosolymis. Peregrinis ibi linguis doceri coeptum

διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες· Τί ἂν
θέλοι τοῦτο εἶναι; Ἄλλοι δὲ διαχλευάζοντες ἔλε- 13
γον· Ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσὶ.

Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκά, ἐπῆρε 14
τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς·
Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσα-
λὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ
ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. Οὐ γάρ, ὥς ὑμεῖς 15
ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα
τρίτῃ τῆς ἡμέρας· ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον 16
διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· „Καὶ ἔσται ἐν ταῖς 17
ἑσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ
πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· καὶ προφη-
τεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν,
καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται, καὶ οἱ
πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐννυμίοις ἐννυμιασθήσονται·
καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας 18
μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ
πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι. Καὶ δώσω 19
τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς
γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.
Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σε- 20
λήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου
τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. Καὶ ἔσται, πᾶς 21
ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσε-
ται. „ Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς 22
λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα

II, 13. διαχλευάζοντες) χλευάζοντες 17. ἐν-
νυμίοις) ἐνύμνια

instinctu caelesti. Petrus ostendit, vatum praedicta
re atque eventis iam confirmari, et Iesum esse Mes-

ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι
 καὶ τέρασι καὶ σημείοις, (οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ
 ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἶδα-
 23 τε,) τοῦτον τῇ ὠρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει
 τοῦ θεοῦ ἐκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων
 24 προσπήξαντες ἀνείλατε. Ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε,
 λύσας τὰς ᾠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν
 25 δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. Δαυὶδ γὰρ
 λέγει εἰς αὐτόν· „Προωρώμην τὸν κύριον ἐνώ-
 πιον μου διαπαντός· ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν,
 26 ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία
 μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου· ἔτι δὲ
 27 καὶ ἡ σάρκ μου κατασηκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι· ὅτι
 οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ᾄδου, οὐδὲ
 28 δώσεις τὸν ὀσφύόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Ἐγνώ-
 ρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς· πληρώσεις με εὐφροσύνης
 29 μετὰ τοῦ προσώπου σου. „ Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν
 εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πα-
 τριάρχου Δαυὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη,
 καὶ τὸ μνήμα αὐτοῦ ἐστίν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέ-
 30 ρας ταύτης. Προφῆτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰ-
 δὼς, ὅτι ὄρκω ᾤμοσεν αὐτῷ ὁ θεός, ἐκ καρποῦ
 τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐ-
 31 τοῦ· προῖδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
 Χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη [ἡ ψυχὴ αὐτοῦ]
 εἰς ᾄδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

II, 23. ἀνείλατε.) ἀνείλατε. 24. θανάτου) *Alii*:
 ᾄδου 30. Post ὀσφύος αὐτοῦ, *textus recs*
addit haec: τὸ κατὰ σάρκα ἀνασιήσειν τὸν
 Χριστὸν,

fiam, (salutis restitutorem, eumque redivivum,) in

Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ πάν- 32
τες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ 33
θεοῦ ὑψωθείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου
πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦ-
το, ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. Οὐ γὰρ 34
Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς· λέγει δὲ αὐτός·
„Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δε-
ξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑπο- 35
πόδιον τῶν ποδῶν σου. „ Ἀσφαλῶς οὖν γι- 36
νωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον αὐ-
τὸν καὶ Χριστὸν ὁ θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν Ἰη-
σοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἰ- 37
πόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπο-
στόλους· Τί ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί; Ὁ Πέτρος 38
δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς· Μετανοήσατε, καὶ βαπτι-
σθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ λήψεσθε τὴν
δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ὅτι γὰρ ἐστὶν ἡ 39
ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς
εἰς μακρὰν, ὅσους ἂν προσκαλέσῃται κύριος ὁ θεὸς
ἡμῶν. Ἐτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρατο καὶ 40
παρεκάλει, λέγων· Σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς
σκοτιᾶς ταύτης. Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδε- 41
ξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν· καὶ
προσετίθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχὰς ὡσεὶ τρισχί-

II, 36. ὅτι καὶ) ὅτι Ib. αὐτὸν καὶ Χριστὸν)
καὶ Χριστὸν αὐτὸν 40. διεμαρτύρατο) διε-
μαρτύρητο

Veteris Testamenti libris promissum. Eo die ad
coetum discipulorum tria circiter millia accedunt.

42 λαι· ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς.

43 Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος, ἅμα τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο.

44 Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ

45 εἶχον ἅπαντα κοινὰ, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διμερίζον αὐτὰ πᾶσι,

46 καθότι ἄν τις χρεῖαν εἶχε· καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν

47 ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεόν, καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν.

Ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

III. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς,

2 τὴν ἑννάτην. Καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ἐβαστάζετο· ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὠραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ

3 τῶν ἐξπορευομένων εἰς τὸ ἱερὸν. Ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν,

4 ἠρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ, εἶπε· Βλέπον εἰς ἡμᾶς.

5 Ὁ δὲ ἐπαῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν

6 λαβεῖν. Εἶπε δὲ Πέτρος· Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐκ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι·

III, 3. λαβεῖν omittunt alii * (cf. v. 5.)

II, 43–III, 26. Hierosolymitanae ecclesiae status ac laudes. Vir claudus a Petro et Ioanne sanatur.

Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου
 ἔχειραι καὶ περιπάτει! Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δε- 7
 ξιάς χειρὸς ἤγειρε. Παραχοῆμα δὲ ἐστερεώθησαν
 αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρὰ, καὶ ἐξαλλόμενος 8
 ἔστη, καὶ περιπάτει· καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς
 τὸ ἱερόν, περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν
 θεόν. Καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα 9
 καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν· ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν, ὅτι 10
 οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ
 τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ· καὶ ἐπλήσθησαν θαύ-
 μους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.

Κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάν- 11
 νην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ
 στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶνος, ἐκθαμβοί. Ἰδὼν 12
 δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν· Ἄνδρες
 Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ; ἢ ἡμῖν τί
 ἀτενίζετε, ὥς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ ἐν σαρκεὶ πεποιη-
 κόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; Ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ 13
 Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν,
 ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς μὲν
 παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρός-
 ωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύνειν. Τίτις 14
 δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾔτήσα-
 σθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἄρ- 15
 χηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνετε· ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν
 ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. Καὶ ἐπὶ τῇ 16
 πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε

III, 11. αὐτοῦ) τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ 13. ὑμεῖς
 μὲν) ὑμεῖς

Populum ad miraculum concurrentem Petrus hortatur ad resipiscendum, amplectendamque disciplinam

καὶ οἶδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὀλοκληρίαν ταύ-
 17 τὴν ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. Καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα, ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥς περ καὶ οἱ
 18 ἄρχοντες ὑμῶν. Ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν
 19 τὸν Χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω. Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς
 20 ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν
 21 προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν Χριστόν· ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστά-
 σεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος
 22 τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν [ἀπ' αἰῶνος]. Μωϋ-σῆς μὲν πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν· „Οτι προ-
 φήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ
 23 πάντα, ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἔσται δέ, πᾶσα ψυχὴ ἣτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου
 24 ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.,, Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν κα-
 θεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας
 25 ταύτας. Ὑμεῖς ἐστε οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πα-

III, 18. αὐτοῦ, παθεῖν τὸν Χριστόν,) *Alii:*
 παθεῖν τὸν Χριστόν αὐτοῦ, * 20. προκεχει-
 ρισμένον) προκεκηρυγμένον 21. τῶν ἁγίων)
 πάντων ἁγίων 22. μὲν) μὲν γὰρ 24. κα-
 τήγγειλαν) προκατήγγειλαν 25. οἱ υἱοὶ) υἱοὶ

Christi, a praeis vatibus ipsoque adeo Mose commen-

τέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ· „Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. „ Ὑμῶν πρῶτον ὁ θεὸς, ἀναστήσας 26 τὸν παῖδα αὐτοῦ [Ἰησοῦν], ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς, ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

Λαλοῦντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέ- IV. στησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι, διαπονούμενοι διὰ τὸ δι- 2 δάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν. Καὶ ἐπέ- 3 βαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. Πολλοὶ δὲ 4 τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν· καὶ ἐγε- νήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὥσεί χιλιάδες πέν- τε. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι 5 αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἱερουσαλὴμ· καὶ Ἀνναν τὸν ἀρχιερέα, 6 καὶ Καϊάφαν καὶ Ἰωάννην καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. Καὶ στήσαν- 7 τες αὐτοὺς ἐν μέσῳ, ἐπυνθάνοντο· Ἐν ποίᾳ δυνάμει, ἣ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς; Τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος 8 ἁγίου, εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἀρχοντες τοῦ λαοῦ, καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον 9

III, 25. Καὶ ἐν τῷ) Καὶ τῷ IV, 5. εἰς Ἱε- ρουσαλὴμ) Alii: ἐν Ἱερουσαλὴμ· Alius omit- tit. 7. ἐν μέσῳ) ἐν τῷ μέσῳ

datam. IV, 1 - 31. Numerus Christianorum ad quinque millia auctus. Petrus et Ioannes capti, concilio primorum sistuntur. Causa Iesu Christi a Pe-

- ἀνακρινόμεθα ἐπὶ ἐνέργειᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς,
10 ἐν τίνι οὗτος σέσωσται· γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῶν
καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἑσταυ-
ρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ
11 οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. Οὗτός
ἐστιν ὁ λίθος ὃς ἐξουθενήθαις ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκο-
12 δομούντων, ὁ γινόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. Καὶ
οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὔτε γὰρ
ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον
13 ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. Θεω-
ροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρορμήσαν καὶ Ἰωάν-
νου, καὶ καταλαβόμενοι, ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμ-
ματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν
14 τε αὐτοὺς, ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν· τὸν δὲ ἄν-
θρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθε-
15 ρατευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντεπεῖν. Κελεύσαντες
δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβα-
16 λον πρὸς ἀλλήλους, ᾠέροντες· Τί ποιήσομεν τοῖς
ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον
γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερου-
σαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι·
17 ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν,
ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ
18 τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. Καὶ καλέ-
σαντες αὐτοὺς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου
μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
19 τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκρι-
θέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον· Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώ-

IV, 11. οἰκοδομούντων) *Alii*: οἰκοδόμων *

---

tro confidenter defensa. Interdicitur Apostolis, ne

πιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ,
κρίνατε. Οὐδυνάμεθα γάρ ἡμεῖς, ἃ εἶδομεν καὶ 20
ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι 21
ἀπέλυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς κο-
λάσωνται αὐτοὺς, διὰ τὸν λαόν· ὅτι πάντες ἐδί-
ξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. Ἐτῶν γὰρ ἦν 22
πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὃν ἐγε-
γόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, 23
καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, ὁμο- 24
θυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον·
Δέσποτα, σὺ ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν
αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ παιδός σου εἰπὼν· 25
„Ἰνατί ἐφρούαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά·
Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχον- 26
τες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ τοῦ κυρίου,
καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.„ Συνήχθησαν γὰρ 27
ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον
παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ
Πόντιος Πιλάτος, σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ,
ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλή σου προ- 28
ώρισε γενέσθαι. Καὶ τανῦν, κύριε, ἐπίδε ἐπὶ 29
τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου
μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν 30

IV, 24. σὺ ὁ θεός) *Alii*: σὺ εἶ ὁ θεός *Alii ali-*
ter. 25. παιδός) τοῦ παιδός 27. ἐν τῇ πό-
λει ταύτῃ) *Haec absunt a textu recepto.*

umquam posthac verba faciant de Iesu Christo.
Discipulorum preces ad deum fusae. Terrae

τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἰασιν, καὶ ση-
μεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ
31 ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. Καὶ δεηθέντων αὐ-
τῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι·
καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ
ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρόρησίας.

32 Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ
καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τί τῶν
ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐ-
33 τοῖς ἅπαντα κοινά. Καὶ μεγάλη δυνάμει ἀπεδί-
δουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ· χάρις τε¹ μεγάλη ἦν ἐπὶ πάν-
34 τας αὐτούς. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν
αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρ-
χον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκο-
35 μένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀπο-
στόλων· διεδίδото δὲ ἐκάστῳ, καθότι ἂν τις
36 χρεῖαν εἶχεν. Ἰωσῆς δὲ, ὁ ἐπικληθεὶς Βαρ-
νάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, (ὃ ἔστι μεθερμη-
νεύομενον, υἱὸς παρακλήσεως,) Λευΐτης, Κύ-
37 priος τῷ γένει, ὁ ὑπάρχωντος αὐτῷ ἀγροῦ, πω-
λήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς
V. πόδας τῶν ἀποστόλων. Ἄνθρωπος δὲ τις Ἀνανίας
ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώ-
2 λησε κτῆμα· καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συν-
ειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· καὶ ἐνέγκας μέ-
ρος τι, παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθη-

IV, 36. Ἰωσῆς) *Alit*: Ἰωσήφ (cf. I, 23.)

motus. IV, 32-V, 16. Confociatio eorum amicissima. Pretia rerum venditarum, ad Apostolos allata, distri-
buuntur. Barnabae Levitae exemplum. Ananias par-

κεν. Εἶπε δὲ Πέτρος· Ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν 3
ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαι σε τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τι-
μῆς τοῦ χωρίου; Οὐχὶ μένον, σοὶ ἔμενε, καὶ 4
πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου
ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω
ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. Ἀκούων δὲ Ἀνανίας 5
τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. Καὶ ἐγένετο
φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦ-
τα. Ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐ- 6
τὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. Ἐγένετο δὲ 7
ὡς ὥρων τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ
εἰδυῖα τὸ γεγονός εἰσῆλθεν. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ 8
ὁ Πέτρος· Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον
ἀπέδοσθε; Ἡ δὲ εἶπε· Ναὶ, τοσούτου. Ὁ δὲ 9
Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν· Τί ὅτι συνεφωνήθη
ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; Ἴδού οἱ πόδες
τῶν θανατῶν τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ,
καὶ ἐξοίσουσί σε. Ἐπεσε δὲ παραχοῆμα παρὰ 10
τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν. Εἰσελθόντες δὲ
οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαν-
τες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Καὶ ἐγένετο 11
φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ
ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. Διὰ δὲ τῶν 12
χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα
ἐν τῷ λαῷ πολλά· καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαν-
τες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος· τῶν δὲ λοιπῶν οὐ- 13
δαίς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς. Ἀλλ' ἐμεγάλυνεν
αὐτοὺς ὁ λαός· - μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πι- 14
στεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναι-

tem pretii intervertit, consciâ fraudis uxore Sapphirâ.
Mors utriusque repentina. Auctoritas Apostolorum et

- 15 κῶν· - ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς
 ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων,
 ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κᾶν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ
 16 αὐτῶν. Συνήροχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν περίξ
 πόλεων εἰς Ἱερουσαλὴμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ
 ὄχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· οἵτινες
 ἐθεράπευοντο ἅπαντες.
- 17 Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν
 αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλή-
 18 σθησαν ζήλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν
 ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τη-
 19 ρήσει δημοσίᾳ. Ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυ-
 κτὸς ἠνόιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγὼν
 20 τε αὐτοὺς εἶπε· Πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λα-
 λεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς
 21 ζωῆς ταύτης. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν
 ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. Παραγενό-
 μενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκά-
 λεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερονσίαν τῶν
 νιῶν Ἰσραὴλ· καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον,
 22 ἀχθῆναι αὐτούς. Οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι
 οὐχ εὔρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες
 23 δὲ ἀπήγγειλαν, λέγοντες· Ὅτι τὸ μὲν δεσμω-
 τήριον εὔρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ,
 καὶ τοὺς φύλακας ἐστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν· ἀνοί-
 24 ξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὔρομεν. Ὡς δὲ ἤκου-
 σαν τοὺς λόγους τούτους ὅ,τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρα-

V, 23. ἐστῶτας) ἔξω ἐστῶτας 24. ἱερεὺς καὶ
 ὁ alii omittunt. * Vett. hic multum variant.

---

miracula: ecclesiae incrementa.

V, 17 - 42.

Conditos in carcerem Apostolos Angelus liberat.

τηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ
αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. Παραγενόμενος δέ 25
τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς [[λέγων]· Ὅτι ἰδοὺ, οἱ
ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ
ἱερῷ, ἐστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. Τότε 26
ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν
αὐτοὺς, οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν,
ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστη- 27
σαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ
ἀρχιερεὺς, [λέγων· Οὐ παραγγελία παρηγγείλαμεν 28
ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ
ἰδοὺ, πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς
ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα
τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέ- 29
τρος καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶπον· Παθασχεῖν δεῖ
θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. Ὁ θεὸς τῶν πατέρων 30
ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρε-
μάσαντες ἐπὶ ξύλου· τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ 31
σωτῆρα ὑψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν
τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἡμεῖς 32
ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ
τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς
πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες διε- 33
πρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. Ἀνα- 34
στὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι
Γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος, τίμιος παντὶ τῷ λαῷ,
ἐκέλευσεν ἔξω βραχὺ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.

V, 32. αὐτοῦ) *Alii*: αὐτῷ *Alii* transponunt: *alii*
omittunt.* 34. ἀποστόλους) *Alii*: ἀνθρώπους

*Idem ad procures Iudaeorum arcessiti, vitae pericu-
lum subeunt, sed conservantur suasu Gamalielis; ver-*

- 35 Εἰπέ τε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες Ἰσραηλίται, προσ-
 36 ἔχετε ἑαυτοῖς, ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλ-
 36 λετε πράσσειν. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέ-
 στη Θεοδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν, ᾧ προσ-
 εκλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων· ὃς
 ἀνῆρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διε-
 37 λύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. Μετὰ τοῦτον
 ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς
 ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω
 αὐτοῦ· καὶ κείνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπεί-
 38 θοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. Καὶ τανῦν λέγω
 ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ
 ἐάσατε αὐτούς· ὅτι ἐὰν ἡ ἐξ ἀνθρώπων ἢ βου-
 39 λὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ
 δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτὸ,
 40 μήποτε καὶ θεομάχοι εὔρεθῇτε. Ἐπείσθησαν
 δὲ αὐτῷ· καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους,
 δέξαντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
 41 τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. Οἱ μὲν οὖν
 ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνε-
 δρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος κατηξιώθησαν ἀτι-
 42 μασθῆναι· πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ
 κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγε-
 λιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστόν.

VI. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων
 τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνι-
 στῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο

V, 36. προσεκλήθη) προσεκολλήθη *Alii*: προσ-
 εκλήθη *Alii*: προσετέθη 39. αὐτὸ) *Alii*:
 αὐτούς 41. ὀνόματος) ὀνόματος αὐτοῦ

beratique, hilares iudicio discedunt.

VI. Diaconi

ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.
 Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν 2
 μαθητῶν, εἶπον· Οὐκ ἄρεστόν ἐστιν ἡμᾶς κατα-
 λείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέ-
 ζαις. Ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ 3
 ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπιτά, πλήρεις πνεύματος
 ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς
 χρείας ταύτης· ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δια- 4
 κονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν. Καὶ ᾤρεσεν 5
 ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλῆθους· καὶ ἐξελέ-
 ξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύ-
 ματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον, καὶ Πρόχορον, καὶ
 Νικάνορα, καὶ Τίμωνα, καὶ Παρμενᾶν, καὶ Νι-
 κόλαον προσήλυτον Ἀντιοχείᾳ· οὓς ἕστησαν ἐνώ- 6
 πιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθη-
 καν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ 7
 ἠύξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθη-
 τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα· πολὺς τε ὄχλος τῶν
 ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως 8
 ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.
 Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς 9
 λεγομένης Λιβερτίνων, καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλε-
 ξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας καὶ Ἀσίας,
 συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ· καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντι- 10
 στήναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

VI, 3. καταστήσομεν) καταστήσομεν 7. ἱε-
 ρέων) Alii: Ἰουδαίων 8. χάριτος) πίστεως

septem delecti, quibus stipis in pauperes erogandae
 cura demandaretur. Ad ecclesiam in dies augecen-
 tem, etiam sacerdotes accedunt. Stephanus diaconus

- 11 Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας, λέγοντας· Ὅτι ἀκηκόα-
 12 μεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάβημα εἰς Μωϋ-
 13 σὴν καὶ τὸν Θεόν. Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ
 τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ
 ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς
 14 τὸ συνέδριον. Ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς,
 λέγοντας· Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥή-
 ματα [[βλάβημα]] λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ
 15 ἁγίου καὶ τοῦ νόμου. Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ
 λέγοντος· Ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος κατα-
 λύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη, ἃ
 παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς
 αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ,
 εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἁγγέ-
 VII. λον. Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεὺς· Εἰ ἄρα ταῦτα
 2 οὕτως ἔχει; Ὁ δὲ ἔφη· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πα-
 τέρες, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ
 πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,
 3 πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρρῶν· καὶ εἶπε
 πρὸς αὐτόν· „Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ
 τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἂν
 4 σοι δείξω.„ Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς Χαλδαίων,
 κατόκησεν ἐν Χαρρῶν· καὶ κεῖθεν, μετὰ τὸ ἀπο-
 θανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετόκησεν αὐτὸν εἰς
 τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε·
 5 καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐ-

VI, 13. ἁγίου) ἁγίου τούτου 15. πάντες)
 ἅπαντες

impietatis accusatur. VII-VIII, 3. Idem ille cau-
 sam orans, partim de beneficiis divinis exponit
 in Israelitas largiter collatis, ab ultimâ antiqui-

δὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ δοῦναι εἰς
κατάσχεσιν αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ'
αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. Ἐλάλησεν δὲ οὕ- 6
τως ὁ Θεός, „ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάρο-
δικον ἐν γῇ ἁλλοτριᾷ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ
καὶ κακώσουσιν, ἔτη τετρακόσια. Καὶ τὸ ἔθνος, 7
ὃ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Θεός·
καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί
μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.,, Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δια- 8
θήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ,
καὶ περιέτεμεν αὐτόν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ
ὁ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ, καὶ ὁ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα
πατριάρχας. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες 9
τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ
Θεός μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξείλατο αὐτόν ἐκ πασῶν 10
τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ
σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου, καὶ
κατέστησεν αὐτόν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ
ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἦλθε δὲ λιμός ἐφ' ὅλην 11
τὴν γῆν Αἰγύπτου καὶ Χαναάν, καὶ θλίψις με-
γάλη· καὶ οὐχ εὗρισκον χοιτάσματα οἱ πατέρες
ἡμῶν. Ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὅντα σῖτα ἐν Αἰγύ- 12
πτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον·
καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς 13
ἀδελφοῖς αὐταῦ, καὶ φανερόν ἐγένετο τῷ Φαραὼ
τὸ γένος τοῦ Ἰωσήφ. Ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ 14
μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακώβ, καὶ πᾶ-
σαν τὴν συγγένειαν [αὐτοῦ], ἐν ψυχαῖς ἑβδο-
μήκοντα πέντε. Κατέβη δὲ Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, 15

VII, 10. ἐξείλατο) ἐξείλετο 12. σῖτα) *Alit:* σιτία *

tate exempla repetens, inde usque ab Abrahamo

- 16 καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. Καὶ
 μετετέθησαν εἰς Συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ
 μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου,
 17 παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὸρ τοῦ Συχέμ. Καθὼς
 δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας, ἧς ὥμοσεν
 ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ἠύξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπλη-
 18 θύνθη ἐν Αἰγύπτῳ· ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς
 19 ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. Οὗτος κατασο-
 φισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέ-
 ρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθρα τὰ βρέφη αὐτῶν,
 20 εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεν-
 νήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν ἀσθεὺς τῷ Θεῷ· ὃς ἀνε-
 τράφη μῆρας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς [αὐ-
 21 τοῦ]. Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν, ἀνείλατο αὐτὸν ἡ
 θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἐαυτῇ
 22 εἰς υἱόν. Καὶ ἐπαυδεύθη Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ
 Αἰγυπτίων· ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔρ-
 23 γοις αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακον-
 ταετῆς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπι-
 σκέπασθαι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, τοὺς υἱούς
 24 Ἰσραὴλ. Καὶ ἰδὼν τινα ἀδικούμενον, ἡμύνατο,
 καὶ ἐποίησέν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πα-
 25 τάξας τὸν Αἰγύπτιον. Ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς
 ἀδελφούς αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ
 26 δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. Τῇ
 τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ
 συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών· „Ἄνδρες,

VII, 16. ᾧ) ὃ 17. ὥμοσεν) *Alii*: ὡμολόγη-
 σεν * 21. ἀνείλατο) ἀνείλετο 22. ἔργοις
 αὐτοῦ.) ἔργοις. 26. τε) δὲ

et Mose; *partim* de crimine ingrati animi dis-

ἀδελφοί ἔστε ὑμεῖς· ἵνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;,,
 Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπόσωτο αὐτόν, εἰ- 27
 πών· „Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν
 ἐφ' ἡμᾶς; Διὴ ἀτελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον 28
 ἀτεῖλες χθρὲς τὸν Αἰγύπτιον;,, Ἐφυγε δὲ Μωϋ- 29
 σῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν
 γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. Καὶ 30
 πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ
 ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν
 φλογὶ πυρὸς βάλτου. Ὁ δὲ Μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύ- 31
 μαζε τὸ ὄραμα· προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατα-
 τοῖσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου [πρὸς αὐτόν].
 „Εγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, 32
 καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ., „Ἐν-
 τρομος δὲ γενόμενος Μωϋσῆς οὐκ ἐτόλμα κατα-
 τοῖσαι. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος· „Ἀὔσον τὸ 33
 ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ
 ἔστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκω- 34
 σιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ
 στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέ-
 σθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς
 Αἴγυπτον., Τούτον τὸν Μωϋσῆν ὃν ἠρονή- 35
 σαντο, εἰπόντες· „Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα
 καὶ δικαστήν;,, τοῦτον ὁ Θεὸς ἄρχοντα καὶ λυ-
 τρωτήν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος
 αὐτῷ ἐν τῇ βάλτῃ. Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποι- 36
 ῆσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν
 ἐρυθρᾷ θαλάσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἔτη τεσσα-

VII, 31. ἐθαύμαζε) ἐθαύμασε 36. Αἰγύπτῳ)
 Αἰγύπτου

ferit, item de contumaciâ Iudaeorum et cru-

- 37 ράκοντα. Οὗτός ἐστιν ὁ Μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς
 υἱοῖς Ἰσραὴλ· „Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος
 ὁ Θεὸς [ὑμῶν] ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ·
 38 αὐτοῦ ἀκούσεσθε.„ Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος,
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου
 τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ τῶν
 πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι
 39 ἡμῖν· ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πα-
 τέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπόσαντο, καὶ ἐστράφησαν
 40 ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ
 Μωϋσῇ· „Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἱ προπορεύ-
 σονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγα-
 γεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν, τί γέ-
 41 γονεν αὐτῷ.„ Καὶ ἐμωσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέ-
 ραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ,
 καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.
 42 Ἔστρεψε δὲ ὁ Θεὸς, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λα-
 τρεῦειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· καθὼς γέγρα-
 πται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν· „Μὴ σφάγια καὶ
 43 θυσίας προσηρέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν
 τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραὴλ; Καὶ ἀνελάβετε τὴν
 σκητὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ Θεοῦ
 ὑμῶν Ῥεμφάν, τοὺς τύπους, οὓς ἐποιήσατε
 προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκειντα
 44 Βαβυλῶνος.„ Ἡ σκητὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν
 τοῖς πατέρεσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετά-
 ξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ
 45 τὸν τύπον ὃν ἐώρακει· ἦν καὶ εἰδήγαγον διαδε-

VII, 43. Ῥεμφάν) *Alii*: Ῥεφάν * *Alii*: Ρομ-
 φα vel: Ῥεμφᾶ, *cet.* 44. ἦν) ἦν ἐν

delitate in viros divinos, ipsumque adeo Messiam;

ξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κα-
 τασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ θεὸς ἀπὸ
 προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν
 Δαυΐδ. Ὃς εὖτε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ 46
 ἠτήσατο εὐρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ. Σο- 47
 λομῶν δὲ ὠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. Ἄλλ' οὐχ ὁ 48
 ὑψιστος ἐν χειροποιήτοις [[ναοῖς]] κατοικεῖ, κα-
 θὼς ὁ προφήτης λέγει· „Ὁ οὐρανός μοι θρό- 49
 νος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. Ποῖον
 οἶκον οἰκοδομήσετε μοι; λέγει κύριος· ἢ τίς τύ-
 πος τῆς καταπαύσεώς μου; Οὐχὶ ἡ χεὶρ μου 50
 ἐποίησε ταῦτα πάντα; „ Σκληροτράχηλοι! καὶ 51
 ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν! ὑμεῖς αἰ-
 τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέ-
 ρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ 52
 ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς
 προκαταγγέλλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου,
 οὗ νῦν ὑμεῖς προδότες καὶ φονεῖς γεγέννησθε· οἱ- 53
 τινες ἐλάβετε τὸν τόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων,
 καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. . .

Ἀκούοντες δὲ ταῦτα, διεπρίοντο ταῖς καρ- 54
 διαῖς αὐτῶν, καὶ ἔβρουχον τοὺς ὁδόντας ἐπ' αὐ-
 τόν. Ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτε- 55
 νίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰη-
 σοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν· 56
 Ἰδοὺ, θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεφγμένους, καὶ
 τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ
 θεοῦ. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ 57
 ᾧα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐ-
 τόν· καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. 58

*partim docet, veram deo pietatem acceptissimam ef-
 fe; neque eam templis adstringi: sed interpellatus,*

Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν πα-
 59 ρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, καὶ
 ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ
 λέγοντα· Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου!
 60 Θεὸς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ· Κύριε,
 μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην! Καὶ
 VIII. τοῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευ-
 δοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέ-
 γας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάν-
 τες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰου-
 δαίας καὶ Σαμαρείας, πλήν τῶν ἀποστόλων.
 2 Συντεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς,
 3 καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. Σαῦ-
 λος δὲ ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴ-
 κους εἰσπορεύόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυ-
 ναῖκας, παρεδίδου εἰς φυλακὴν.

4 Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον, εὐαγ-
 5 γελιζόμενοι τὸν λόγον· Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς
 πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χρι-
 6 στόν. Προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ
 τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐ-
 7 τοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. Πολλῶν
 γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα
 φωνῇ μεγάλῃ ἐξέτρεχον· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι
 8 καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. Καὶ ἐγένετο χαρὰ

VIII, 7. φωνῇ μεγάλῃ) μεγάλη φωνῇ

obruitur lapidibus. Necis approbator Saulus. Infecta-
 tores Christianorum Hierosolymis: Sauli-saevitia in
 Christianos. Doctrina Christi per Iudaeam et Samariam
 a fugatis propagata. VIII, 4-24. Philippus in Sama-

μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἀνὴρ δέ τις ὀνό- 9
ματι Σίμων, προὔπῃρχεν ἐν τῇ πόλει, μαγεύων,
καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶ-
ναί τινα ἑαυτὸν μέγαν· ὃ προσεῖχον πάντες ἀπὸ 10
μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ἡ
δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ μεγάλη. Προσεῖχον δὲ αὐ- 11
τῷ, διὰ τὸ ἱκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστα-
κέναι αὐτούς. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ 12
εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ
καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο
ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς 13
ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ
Φιλίππῳ· θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα με-
γάλα γινόμενα, ἐξίστατο. Ἀκούσαντες δὲ οἱ 14
ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι, ὅτι δέδεκται ἡ Σα-
μάρεια τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐ-
τοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην· οἵτινες καταβάν- 15
τες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὥπως λάβωσι πνεῦ-
μα ἅγιον. (Οὕτω γὰρ ἦν ἐπ' οἷδετι αὐτῶν ἐπι- 16
πεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς
τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.) Τότε ἐπετίθουν 17
τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα
ἅγιον. Θεασάμενος δὲ ὁ Σίμων, ὅτι διὰ τῆς 18
ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα,
λέγων· Δότε καὶ μοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα 19

VIII, 10. ἡ μεγάλη.) Alii: ἡ καλουμένη μεγά-
λη. * 12. Ἰησοῦ) τοῦ Ἰησοῦ 13. δυνάμεις
καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα) σημεῖα καὶ ду-
νάμεις μεγάλας γινομένας

ὃ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνη πνεῦμα ὄχιον.
 20 Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου
 σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπόλειπν! ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ
 21 Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστι
 σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ
 καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.
 22 Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης,
 καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοι
 23 ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. Εἰς γὰρ χολὴν πι-
 24 κρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὤρεῷ σε ὄντα. Ἀπο-
 κριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπε· Δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ
 ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπὶ
 ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

25 Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυρούμενοι καὶ καλήσαν-
 τες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερου-
 σαλὴμ, πολλὰς τε κόμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐ-
 26 ηγγελίσαντο· ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φί-
 λιππον, λέγων· Ἀνάστηθι, καὶ πορεύου κατὰ
 μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ
 27 Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν. Αὕτη ἐστὶν ἐρημος. Καὶ
 ἀναστὰς ἐπορεύθη· καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ Αἰθίοψ εὐ-
 τοῦχος, δυνάστης Κανθάκης τῆς βασιλείσης Αἰ-
 θιοπῶν, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς· ὃς
 28 ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἣν τε
 ὑποστρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐ-
 29 τοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ἠσαΐαν. Εἶ-
 πε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ· Πρόσελθε, καὶ

VIII, 22. Θεοῦ) *Alii*: κυρίου * 26. Γάζαν.
 Αὕτη ἐστὶν) *Alii*: Γάζαν· αὕτη ἐστίν.

magi fraus et avaritia. VIII, 25-40. Colloquium Philippi

κολληθήτηι τῷ ἄρματι τούτῳ. Προσδραμὼν δὲ ὁ 30
 Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προ-
 φήτην Ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν· Ἀράγε γινώσκεις, ἃ
 ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ εἶπε· Πῶς γὰρ ἂν δυναί- 31
 μην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; Παρεκάλεσέ τε
 τὸν Φίλιππον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. Ἡ 32
 δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἦν ἀνεγίνωσκεν, ἣν αὐ-
 τη· „Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς
 ἄμνός ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρονος· οὐ-
 τως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπει- 33
 νώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γε-
 νεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς
 γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.„ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος 34
 τῷ Φιλίππῳ εἶπε· Δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ
 προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἐαυτοῦ, ἢ περὶ ἐτέ-
 ρου τινός; Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐ- 35
 τοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐ-
 ηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο 36
 κατὰ τὴν ὁδόν, ἤλθον ἐπὶ τι ὕδωρ· καὶ φησιν
 ὁ εὐνοῦχος· Ἴδου ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτι-
 σθῆναι; [Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος· Εἰ πιστεύεις ἐξ 37
 ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε·
 Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν
 Χριστόν.] Καὶ ἐκέλευσε στήναι τὸ ἄρμα· καὶ 38
 κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅτε Φίλιππος
 καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. Ὅτε δὲ 39
 ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἔρπασε
 τὸν Φίλιππον· καὶ οὐκ εἶδεν αὐτόν ἐνκέτι ὁ εὐ-
 νοῦχος, ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.

diaconi cum eunuchō Aethiope, de Iesu Messia, in
 oraculis Vet. Test. promisso; et baptisma eunuchi;

40 Φίλιππος δὲ εὐρέθη εἰς Ἄζωτον· καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἑλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

IX. **Ο** δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόρου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν
 2 τῷ ἀρχιερεῖ, ἡτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας,
 3 δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίξιν τῇ Δαμασκῷ· καὶ ἑξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ
 4 οὐρανοῦ· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ· Σαούλ! Σαούλ! τί με διώκεις;
 5 Ἐῖπε δέ· Τίς εἶ, κύριε; Ὁ δὲ κύριος εἶπεν·
 6 Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· ἄλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται
 7 σοι τί δε δεῖ ποιεῖν. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἰστήκεισαν ἔνθεοι, ἀκούοντες μὲν τῆς
 8 φωνῆς, μηδὲνα δὲ θεωροῦντες. Ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεωγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδὲνα ἑβλεπε· χειραγωγοῦντες
 9 δὲ αὐτὸν εἰσέγαγον εἰς Δαμασκόν. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ

IX, 5. ὃν σὺ διώκεις· (6.) ἄλλὰ ἀνάστηθι) ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. (6.) Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε· Κύριε τί με θέλεις ποιῆσαι; Καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀνάστηθι (Ex edd. Erasmi.) 7. ἐνθεοὶ) Alii: ἔνθεοι

IX, 1-31. Saulus Christianos infectaturus, Damascus petit; idem vero, auditā Christi voce, mentem

ἐπιεν. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνό- 10
 ματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν
 ὁράματι· Ἀνανία. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε.
 Ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν· Ἀναστὰς πορεύθητι 11
 ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεΐαν, καὶ ζή-
 τησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι, Τυρσέα·
 ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται, ' καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄν- 12
 δρα ὀνόματι Ἀνανίαν ἐξελθόντα καὶ ἐπιθέντα
 αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. Ἀπεκρίθη δὲ Ἀνα- 13
 νίας· Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἁν-
 δρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου
 ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ὥδε ἔχει ἕξουσίαν παρὰ τῶν 14
 ἀρχιερέων, δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους
 τὸ ὄνομά σου. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν ὁ κύριος· 15
 Πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος,
 τοῦ βασιλέσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ
 βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραὴλ. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω 16
 αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου πα-
 θεῖν. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς 17
 τὴν οἰκίαν· καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας,
 εἶπε· Σαοὺλ ἀδελφε, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με,
 (Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἣ ἤρχου,) ὅπως
 ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. Καὶ 18
 εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡς-
 εὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτί-
 σθη, ' καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. Ἐγένε- 19
 το δὲ [ὁ Σαῦλος] μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μα-
 θητῶν ἡμέρας τινάς· καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συν- 20
 αγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν

IX, 18. τε,) τε παραχοῆμα, 20. Ἰησοῦν) Χριστὸν

mutat, Christo fidem habet, et baptizatur Damasci:

- 21 ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκού-
οντες, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας
ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦ-
το; καὶ ὥς εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους
22 αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. Σαῦλος δὲ
μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυσεν τοὺς Ἰου-
δαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβι-
23 βάζων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. Ὡς δὲ
ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ
24 Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν· ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ
ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. Παρετήρουν τε τὰς πύλας
25 ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι· λα-
βόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτός, καθήκαν
διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.
26 Παραγεγόμενος δὲ [ὁ Σαῦλος] εἰς Ἱερου-
σαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ
πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ
27 μαθητής. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτόν,
ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐ-
τοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι
ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαῤῥη-
28 σιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἦν μετ'
αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐν Ἱε-
ρουσαλὴμ, καὶ παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι
29 τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει
πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτόν
30 ἀνελεῖν. Ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον

IX, 29. Ἑλληνιστάς·) *Alii*: "Ἑλληνας" (cf. XI, 20.)

(cf. c. 22, 3. f. c. 26, 9. f.) sed ob Iudaeorum insidias
clam evadit urbe: dehinc Hierosolyma proficiscitur;
at popularium insidiis ibi denuo petitus, Caesaream,

αὐτὸν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.

Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰου- 31
δαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχον εὐερί-
την, οἰκοδομοῦμεται καὶ πορευόμεται τῷ φόβῳ
τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύ-
ματος ἐπληθύνοντο. Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερ- 32
χόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς
ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδαν. Εὗρε δὲ ἐκεῖ 33
ἄνθρωπὸν τινα Αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ
κατακείμενον ἐπὶ κρᾶββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος.
Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος· Αἰνέα, ἰαταί σε Ἰη- 34
σοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρώσον σεαν-
τῷ. Καὶ εὐθέως ἀνέστη. Ἐκεῖ εἶδον αὐτὸν πάν- 35
τες οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν καὶ τὸν Σάρωνα, οἵ-
τινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Ἐν Ἰόππῃ δὲ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Τα- 36
βιθά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται Λορκιάς· αὕτη
ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυῶν ὧν
ἐποίει. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις 37
ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ αὐ-
τὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερώῳ. Ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδ- 38
δης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέ-
τρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας
πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνήσαι διελθεῖν
ἕως αὐτῶν. Ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐ- 39
τοῖς· ὃν παραγεγνημένον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερώϊον,

IX, 35. Σάρωνα) *Alii*: Σαρωνῆν *Alii*: Ἀσσά-
ρωνα

et inde Tarsum deducitur. IX, 32-43. Petrus Lyd-
dae Aeneam sanat paralyticum, et Ioppae Tabitham

καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίου-
σαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα
40 ἐποίει μετ' αὐτῶν οὕσα ἡ Δορκάς. Ἐκβαλὼν δὲ
ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύ-
ξατο· καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε· Τα-
βιθά, ἀνάστηθι! Ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτῆς· καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον, ἀνεκάθισε.
41 Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτήν· φωτί-
σας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν
42 αὐτήν ζῶσαν. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης
τῆς Ἰόππης· καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύ-
43 ριον. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν
Ἰόππῃ, παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

X. Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι
Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλου-
2 μένης Ἰταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν
θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεη-
μοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ
3 διαπαντός· εἶδεν ἐν ὁράματι φανερώς, ὥς ἐι ὥραν
ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόν-
τα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Κορνήλιε.
4 Ὁ δὲ ἀπερίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος,
εἶπε· Τί ἐστι, κύριε; Εἶπε δὲ αὐτῷ· Αἱ προσ-
ευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς
5 μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Καὶ νῦν πέμ-
ψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμω-
6 να ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται παρά
τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ὃς ἐστιν οἰκία παρά θαλά-

X, 1. 2. ἦν et τε alii omittunt. *

in vitam revocat. X. Cornelius centurio, homo
pius, sed haud circumcissus, Angeli monitu, Cae-

λασσαν. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐ- 7
 τῷ, φωτήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρα-
 τιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκατερούντων αὐτῷ, καὶ 8
 ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς
 εἰς τὴν Ἰόππην. Τῇ δὲ ἐπαύριον, ὁδοιπο- 9
 ρούντων ἐκεῖνων, καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέ-
 βη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεῖξασθαι, περὶ
 ὥραν ἕκτην. Ἐγένετο δὲ πρόσπειρος, καὶ ἦθελε 10
 γεύσασθαι· παρασκευαζόντων δὲ αὐτῶν, ἐπέπε-
 σεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανόν 11
 ἀνεσχημένον, καὶ καταβαῖνον [ἐπ' αὐτόν] σκευὸς
 τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδε-
 μένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν ᾧ ὑπῆρ- 12
 χε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς [καὶ τὰ θηρία]
 καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ· καὶ 13
 ἔγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν· Ἀναστίας, Πέτρε,
 θύσον καὶ φάγε. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε· Μήδα- 14
 μως, κύριε· ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοῖτὸν ἢ
 ἀκάθαρτον. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς 15
 αὐτόν· Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖτου.
 Τοῦτο δὲ ἔγένετο ἐπὶ τρεῖς· καὶ πάλιν ἀνελήφθη 16
 τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂν 17
 εἴη τὸ ὄραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ, οἱ ἄνδρες οἱ ἀπε-

X, 6. extr. additur ex edd. Erasmi in textu
 rec.: Οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. (cf.
 IX, 6. Quidam vet. aliud habent addita-
 mentum, ex c. XI, 14.) 7. αὐτῷ prius) τῷ
 Κορινθίῳ 10. αὐτῶν) ἐκεῖνων

faream accessit Petrum; qui et ipse visione (de
 linteo, in quo animalia pura inerant impuris

σταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν
 18 οἰκίαν Σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα· καὶ
 φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο, εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλού-
 19 μενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. Τοῦ δὲ Πέτρου
 διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ
 τὸ πνεῦμα· Ἴδου, ἄνδρες [τρεῖς] ζητοῦσί σε·
 20 ἀλλὰ ἀναστὰς κατὰβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐ-
 τοῖς, μηδὲν διακρινόμενος· διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα
 21 αὐτούς. Καταβάς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄν-
 δρας [τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου
 πρὸς αὐτὸν], εἶπεν· Ἴδου, ἐγὼ εἰμι, ὃν ζητεῖ-
 22 τε· τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν πάρεστε; Οἱ δὲ εἶπον·
 Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φο-
 βούμενος τὸν Θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου
 τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχορηματίσθη ὑπὸ ἀγ-
 γέλου ἁγίου, μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον
 23 αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. Εἰςκα-
 λεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε.

Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς,
 καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης, συνῆλ-
 24 θον αὐτῷ. Καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν
 Καισάρειαν. Ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐ-
 τοὺς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ
 25 τοὺς ἀναγκαίους φίλους. Ὡς δὲ ἐγένετο εἰς-
 ελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνή-
 26 λιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας, προσεκύνησεν. Ὁ
 δὲ Πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων· Ἀνάστηθι· κἀ-

X, 19. διενθυμουμένου) ἐνθυμουμέου 20. διό-
 τι) Alii: οὐ * 23. ἀναστὰς ἐξῆλθε) ὁ Πέ-
 τρος ἐξῆλθε Ib. Ἰόππης) τῆς Ἰόππης

mixta) edoctus et confirmatus, Caesaream profi-

γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ, 27
 εἰσῆλθε, καὶ εὗρίσκει συνεληλυθότας πολλούς.
 Ἔφη ἑτεροῖς αὐτοῖς· Τρεῖς ἐπίστασθε ὡς 28
 ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ, κολλᾶσθαι ἢ προς-
 ἔρχεσθαι ἄλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε, μη-
 θένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον. Διὸ 29
 καὶ ἀναντιρρόητως ἦλθον μεταπεμφθεῖς. Πυνθά-
 νομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με; Καὶ ὁ 30
 Κορνήλιος ἔφη· Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύ-
 τῃς τῆς ὥρας, ἡμῖν νηστεύων, καὶ τὴν ἐννά-
 τῃν ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου· καὶ
 ἰδοὺ, ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῇτι λαμπρᾷ,
 καὶ φησι· Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προς- 31
 ευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώ-
 πιον τοῦ θεοῦ. Πέμπων οὖν εἰς Ἰόππην, καὶ 32
 μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗ-
 τος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ
 θάλασσαν· ὃς παραγεγόμενος λαλήσει σοι. Ἐξ- 33
 αὐτῆς οὖν ἔπεμψα πρὸς σε· σύ τε καλῶς ἐποί-
 ησας παραγεγόμενος. Νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώ-
 πιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι πάντα τὰ
 προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν· Ἐπ' 34
 ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προς-
 ωπολήπτης ὁ θεός· ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φο- 35
 βούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δε-
 κτός αὐτῷ ἐστι. Τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς 36
 υἱοῖς Ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ

X, 33. ἐνώπιον τοῦ θεοῦ) *Alii*: ἐνώπιον τοῦ
 κυρίου *Alii*: ἐνώπιόν σου *

- 37 Χριστοῦ· „οὗτός ἐστι πάντων κύριος., Ὑμεῖς
οἴδατε τὸ γινόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας,
ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα
38 ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρετ,
ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δύ-
νάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας
τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι
39 ὁ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ· καὶ ἡμεῖς [ἔσμεν] μάρ-
τυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν
Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ· ὃν καὶ ἀνείλον
40 κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. Τοῦτον ὁ Θεὸς ἤγειρε τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι,
41 — οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκε-
χειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες
συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, — μετὰ τὸ
42 ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν
κηρύξαι τῷ λαῷ, καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι αὐ-
τός ἐστιν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτὴς ζών-
43 των καὶ νεκρῶν. Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται
μαρτυροῦσιν, ἄφεςιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ
ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐ-
44 τόν. . . Ἐπὶ λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥή-
ματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ
45 πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. Καὶ ἐξέστησαν
οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέ-
τρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου
46 πνεύματος ἐκκέχυται· ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούν-
των γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν. Τό-
47 τε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος· Μήτι τὸ ὕδωρ κωλύσαι

X, 39. ὃν καὶ ἀνείλον) ὃν ἀνείλον

Christi exponit. Eodem Spiritu sancto imbuti, bapti-

δύναται τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς;
Προζέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόμα- 48
τι τοῦ κυρίου. Τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι
ἡμέρας τινάς.

Ηκουσαν δὲ αἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ XI.
οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη
ἰδεῖαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. Καὶ ὅτε ἀνέβη 2
Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν
οἱ ἐκ περιτομῆς, ἰ λέγοντες· Ὅτι πρὸς ἀνδρας 3
ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐ-
τοῖς. Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐ- 4
τοῖς καθεξῆς, λέγων· Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ 5
προσευχόμενος· καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὄραμα, κα-
ταβαῖνον σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρ-
σιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλ-
θεν ἄχρις ἐμοῦ· εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ 6
εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ
ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Ἦκουσα δὲ 7
φωνῆς λεγούσης μοι· Ἀναστὰς, Πέτρε, θύσον
καὶ φάγε. Εἶπον δέ· Μηδαμῶς, κύριε· ὅτι κοι- 8
τὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα
μου. Ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ 9
οὐρανοῦ· Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνον.
Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς· καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη 10
ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἰδοὺ, ἑξαυτῆς τρεῖς 11
ἄνδρες ἐπέσκησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ἣ ἤμην, ἀπε-
σταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς με. Εἶπε δέ μοι 12
τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμε-

XI, 8. κοινόν) πᾶν κοινόν (Ex c. X, 14.)

zantur. XI, 1-18. Petrus purgat se huius facti re-

νον· ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἐξ ἀδελφοὶ οὗτοι,
 13 καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. Ἀπήγ-
 γειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ
 αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· Ἀπόστειλον·
 εἰς Ἰόππην [ἄνδρας], καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα
 14 τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον· ὃς λαλήσει ῥήματα
 πρὸς σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός-
 15 σου. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς
 16 ἐν ἀρχῇ. Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου,
 ὡς ἔλεγεν· „Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς
 17 δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.,, Εἰ οὖν
 τὴν ἰσὴν δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ
 ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἡμῶν δυνατὸς κωλύσαι τὸν
 18 θεόν; Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχασαν, καὶ
 ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες· Ἄραγε καὶ τοῖς
 ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωὴν!

19 **Οἱ** μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως
 τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινί-
 κης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιόχειας, μηδενὶ λαλοῦν-
 20 τες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνοι Ἰουδαίοις. Ἦσαν δέ
 τιτες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι,
 οἵτινες ἐλθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς
 21 Ἕλληνας, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν. Καὶ
 ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν· πολὺς τε ἄριθμός
 22 πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. Ἐκούσθη

XI, 16. τοῦ κυρίου) κυρίου 20. ἐλθόντες) εἰσελ-
 θόντες Ib. Ἕλληνας) Ἑλληνιστὰς (cf. IX, 29.)

prehenforibus in Hierosolymitanā ecclesiā. XI, 19-30.
 Doctrina Christi extra Iudaeam proi agatur apud Grae-

δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὅτι τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱε-
 ρουσολύμοις περὶ αὐτῶν· καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρ-
 νάβαν διελθεῖν ἕως Ἀντιοχείας. Ὅς παραγενόμε- 23
 νος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐχάρη, καὶ
 παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσ-
 μένειν τῷ κυρίῳ· ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ πλήρης 24
 πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. Καὶ προσετέθη
 ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν 25
 [ὁ Βαρνάβας], ἀναζητῆσαι Σαῦλον· καὶ εὗρών
 αὐτόν, ἤγαγεν αὐτόν εἰς Ἀντιόχειαν. Ἐγένετο δὲ 26
 αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
 καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίζω τε πρῶτον
 ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ 27
 Ἱερουσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν. Ἀναστὰς 28
 δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ
 τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσσεσθαι ἐφ'
 ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυ-
 δίου [Καίσαρος]. Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ἦν 29
 πορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν
 πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοὺς·
 ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστέλλαντες πρὸς τοὺς πρεσ- 30
 βυτέρους διὰ χειρὸς Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρώ- XII.
 δης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας, κακῶσαι τινας τῶν

XI, 28. μέγαν ... ὅστις) Alii: μεγάλην ...
 ἥτις * (cf. Luc. XV, 14.)

cos, inprimis Antiochiae. Illuc Barnabas mittitur; qui
 et Saulum Tarso deducit Antiochiam. Christianorum
 nomen ibi discipulis inditum. Agabi vaticinatio. Barna-
 bas et Saulus in Iudaeam proficiscuntur. XII, 1 24. Ia-

- 2 ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον, τὸν
 3 ἀδελφὸν Ἰωάννου, μαχαίρα. Καὶ ἰδὼν, ὅτι
 ἀρεστόν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλα-
 βεῖν καὶ Πέτρον. (ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν ἁγί-
 4 μων·) ὃν καὶ πιάσας ἔθηκετο εἰς φυλακὴν, παρα-
 δούς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν
 αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐ-
 5 τὸν τῷ λαῷ. Ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ
 φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ
 6 τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅτε
 δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ
 ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρα-
 τιωτῶν, δεδεμένος ἀλύσει διπλῇ, φύλακές τε πρὸ
 7 τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. Καὶ ἰδοὺ, ἄγ-
 γελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ
 οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου,
 ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων· Ἀνάστα ἐν τάχει! Καὶ
 8 ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. Εἰπέ-
 τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· Περιζώσαι, καὶ ὑπό-
 δησαι τὰ σανδάλιά σου. Ἐποίησε δὲ οὕτω. Καὶ
 λέγει αὐτῷ· Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ
 9 ἀκολούθει μοι. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ·
 καὶ οὐκ ᾔδει, ὅτι ἀληθὲς ἐστι τὸ γινόμενον διὰ
 10 τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. Διελ-
 θόντες δὲ πρῶτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον
 ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσιν εἰς
 τὴν πόλιν, ἣτις αὐτομάτῃ ἠνοίχθη αὐτοῖς· καὶ

XII, 3. αἱ ἡμέραι) ἡμέραι 5. ὑπὲρ) Alii:
 περὶ

eobus maior, iussu Herodis Agrippae, gladio iugu-
 latus. Petrum in carcerem coniectum Angelus li-

ἐξεῤῥόντες προῆλθον θύμην μίαν, καὶ εὐθέως
ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ Πέτρος γε- 11
νόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἶπε· Νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι
ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξεί-
λατό με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου, καὶ πάσης τῆς προσ-
δοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Συνιδὼν τε 12
ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰω-
άννου, τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν
ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. Κρού- 13
σαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσ-
ἦλθε παιδίσκη ὑπακούσαι, ὀνόματι Ῥόδη· καὶ 14
ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χα-
ρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα· εἰσδραμοῦσα δὲ
ἀπήγγειλεν, ἐστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶ-
νος. Ὁι δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον· Μαίνη. Ἡ δὲ 15
διίσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. Οἱ δὲ ἔλεγον· Ὁ ἄγ-
γελος αὐτοῦ ἐστίν. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων· 16
ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν, καὶ ἐξέστησαν. Κα- 17
τασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο
αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυ-
λακῆς. Εἶπε δέ· Ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς
ἀδελφοῖς ταῦτα. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτε-
ρον τόπον. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἣν τὰρα- 18
χος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ
Πέτρος ἐγένετο. Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτόν, 19
καὶ μὴ εὐρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευ-
σεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰου-
δαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν.

XII, 11. ἐξεῖλατό) ἐξεῖλετό 13. αὐτοῦ) τοῦ
Πέτρου

berat. Petrus in Mariae aedibus, matris Ioannis Marci.

- 20 Ἦν δὲ [ὁ Ἡρώδης] θυμομαχῶν Τυρίοις
καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρήσαν πρὸς αὐ-
τὸν, καὶ πείσαντες Βλάστον, τὸν ἐπὶ τοῦ κοι-
τῶνος τοῦ βασιλέως, ἤτοῦντο εἰρήνην· διὰ τὸ
τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.
21 Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτι
βασιλικήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἔδη-
22 μηγόρει πρὸς αὐτοὺς. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει·
23 Θεοῦ φωνή, καὶ οὐκ ἀνθρώπου! Παραχρῆμα
δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ
ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκό-
24 βρωτος, ἐξέψυξεν. Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἠύξα-
νε καὶ ἐπληθύνετο.

- 25 Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ
Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμ-
παραλαβόντες καὶ Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρ-
XIII. κον. Ἦσαν δὲ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν
οὔσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅτε
Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ, καὶ
Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναῆν τε, Ἡρώδου τοῦ
2 τετραρχοῦ σύντροφος, καὶ Σαῦλος. Λειτουργούν-
των δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρ-
νάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσκέ-
3 κλημαὶ αὐτοὺς. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευ-
ξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέ-

XII, 23. δόξαν) τὴν δόξαν XIII, 1. δέ τινες)

Alii: δὲ* 2. τὸν Βαρνάβαν) τὸν τε Βαρνάβαν

Herodes Agrippa moritur Caesareae. XII, 25-
XIII, 12. Barnabas et Saulus redeunt Antiochiam, ad-
sumto socio Ioanne Marco: illinc iter ad externos in-

λυσαν. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ 4
πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατήλθον εἰς τὴν Σελεύ-
κειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον.
Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λό- 5
γον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων.
εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. Διελθόντες δὲ 6
ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου, εὗρόν τινα μάγον
ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς,
ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ 7
συνετῷ. Οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καὶ
Σαῦλον, ἐπέζητησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.
Ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἑλύμας ὁ μάγος, (οὕτω γάρ 8
μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ,) ζητῶν διαστρέ-
ψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Σαῦλος δὲ 9
(ὁ καὶ Παῦλος) πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ
ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, ἔειπεν· Ὁ πλήρης παντός 10
δόλου καὶ πάσης ῥαδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὸς
πάσης δικαιοσύνης! οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς
ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας· καὶ νῦν ἰδοὺ, χεῖρ κυ- 11
ρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον
ἄχρι καιροῦ. Παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν
ἄχλὺς καὶ σκότος· καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγω-
γούς. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός, ἐπίστευ- 12
σεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

XIII, 6. ὅλην τὴν) τὴν Ib. Βαριησοῦς) Alii:

Βαριησοῦ Alii aliter. (Vett. quidam Lat.:

Barjehu s. Βαριηοῦ* cf. antitheton vs. 10.)

11. κυρίου) τοῦ κυρίου

grediuntur. Itaque Seleuciam in Syria profecti,
inde in Cyprum navigant. Barjesus magus, Paphi ex-
caecatur: proconsul Sergius Paulus Christo fidem ha-
bet. (Inde ab h. t. Pauli nomen imponitur Saulo.)

- 13 Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν
 Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας.
 Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν
 14 εἰς Ἱερουσόλυμα. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς
 Πέργης, παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισι-
 15 δίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέ-
 15 ρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνά-
 γνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστει-
 λαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες·
 Ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλή-
 16 σεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. Ἀναστάς δὲ
 Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν· Ἄν-
 17 δρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν,
 17 ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἐξελέξατο
 τοὺς πατέρας ἡμῶν· καὶ τὸν λαόν ὑψωσεν ἐν τῇ
 18 ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς· καὶ ὡς τεσ-
 19 σαρακονταετὴ χρόνον ἐτροφοφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ
 19 ἐρήμῳ· καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναάν,
 20 κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ
 μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα
 21 ἔδωκε κοίτας, ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου· καὶ
 καθεὶθεν ἡγήσαντο βασιλεία, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ
 Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βεν-

XIII, 17. τούτου) τούτου Ἰσραὴλ 18. ἐτρο-
 φοφόρησεν) ἐτροποφόρησεν 19. κατεκληρο-
 νόμησεν) κατεκληροδότησεν 19. 20. αὐτῶν.
 Καὶ . . . πεντήκοντα) Alii: αὐτῶν, ὡς ἔτεσι
 τετρακ. καὶ πεντήκοντα· καὶ μετὰ ταῦτα

XIII, 13 52. Hinc Barnabas et Paulus Pergem progressi
 ibique a Marco derelicti, Antiochiam Pisidiae petunt:

ιαμίν, ἔτη τεσσαράκοντα· καὶ μεταστήσας αὐτόν, 22
 ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε
 μαρτυρήσας· „Εὖρον Δαυὶδ, τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ,
 ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα
 τὰ θελήματά μου.„ Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ 23
 σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ Ἰσραὴλ σω-
 τήρα Ἰησοῦν, προκηρύξας τοῦ Ἰωάννου πρὸ προς- 24
 αίου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παν-
 τὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης 25
 τὸν δρόμον, ἔλεγε· Τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ
 εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ, ἔρχεται μετ' ἐμέ, οὗ οὐκ εἰ-
 μὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. Ἄνδρες 26
 ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν
 φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας
 ταύτης ἀπεστάλη. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερου- 27
 σαλῇ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, τοῦτον ἀγνοή-
 σαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ
 πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλή-
 ρωσαν· καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὐρόντες, 28
 ᾗτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. Ὡς δὲ 29
 ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, κα-
 θελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον· ὁ 30
 δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτόν ἐκ νεκρῶν, ὃς ὡφθῇ 31
 ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναγαθᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ
 τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὔτινες νῦν εἰσι
 μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς 32
 εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν

XIII, 23. ἤγαγε) ἤγειρε 29. ἐτέλεσαν πάντα)
 ἐτέλεσαν ἅπαντα 31. νῦν εἰσι) εἰσι (Alii:
 ἄχρ' νῦν εἰσι)

(ubi Paulus in synagogā Iudaicā orationem habet, in

- 33 γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν· ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ γέγραπται· „Υἱὸς μου εἶ
 34 σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε., „ Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἶρηκεν· „Ὅτι
 35 δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά., Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· „Οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν
 36 διαφθοράν., Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ, ἐκοιμήθη, καὶ πρὸς-ετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε δια-
 37 φθοράν· ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε δια-
 38 φθοράν. Γνωστόν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται· καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνή-
 39 θητε ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως δικαιωθῆναι, ἐν τού-
 40 τῳ πᾶσι ὁ πιστεύων δικαιούται. Βλέπετε οὖν, μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προ-
 41 φήταις· „Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφανίσθητε· ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἕάν τις ἐκδιηγῇται ὑμῖν.,
 42 Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν, παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦ-
 43 τα. Αὐθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν

XIII, 33. πρώτῳ ψαλμῷ) ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ
Alii simpliciter: ἐν τῷ ψαλμῷ 41. ὃ) ᾧ
 42. αὐτῶν, παρεκάλουν) ἐκ τῆς συναγωγῆς
 τῶν Ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη *Ib.* με-
 ταξὺ) *Al.* ἐξῆς *f.* ἐπὶ

quā Iesum esse Messiam demonstrat;) sed evangelium

πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσ-
 ηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ· οἵτινες προσ-
 λαλοῦντες [αὐτοῖς] ἐπειθον αὐτοὺς προσμένειν
 τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. Τῷ τε ἐχομένῳ σαββάτῳ 44
 σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον
 τοῦ Θεοῦ. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχ- 45
 λους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ
 τοῦ Παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασ-
 φημοῦντες. Παρόρησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ 46
 ὁ Βαρνάβας εἶπον· Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον
 λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπω-
 θεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξιούς κρίτετε ἑαυτοὺς
 τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ, στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.
 Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος· „Τέθεικά 47
 σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σοτηρίαν
 ἕως ἑσχάτου τῆς γῆς.„ Ἀκοίοντα δὲ τὰ ἔθνη 48
 ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου· καὶ
 ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.
 Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς 49
 χώρας. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σε- 50
 βομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρῶ-
 τους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν
 Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐ-
 τοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι 51
 τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἤλ-
 θον εἰς Ἰκόνιον. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο 52
 χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

XIII, 43. προσμένειν) ἐπιμένειν 44. Τῷ τε
 ἐχομένῳ) Τῷ δὲ ἐρχομένῳ 50. γυναῖκας
 τὰς) γυναῖκας καὶ τὰς

apud externos docentes, Iudaeorum invidia urbe

- XIV.** Ἐγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ, κατὰ τὸ αὐτὸ εἰς-
 ελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων,
 καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε
 2 καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες
 Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκέκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν
 3 ἔθνων κατὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἰκανὸν μὲν οὖν χρό-
 νον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ,
 τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, δι-
 δόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χει-
 4 ρῶν αὐτῶν. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως·
 καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν
 5 τοῖς ἀποστόλοις. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἔθ-
 νων τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν,
 6 ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτοὺς, ἑκαστοὶ
 κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, Λύ-
 7 στραν καὶ Δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον· καὶ κε-
 ῖς ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.
 8 Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς
 ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐ-
 τοῦ [ὑπάρχων], ὃς οὐδέποτε περιπεπατῆκει.
 9 Οὗτος ἤκουε τοῦ Παύλου λαλοῦντος· ὃς ἀτενί-
 σας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σω-
 10 θῆναι· ἔειπε μεγάλη τῇ φωνῇ· Ἀνάστηθι ἐπὶ
 τοὺς πόδας σου ὀρθός! Καὶ ἤλατο, καὶ πε-
 11 ριεπάτει. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν

XIV, 3. διδόντι) καὶ διδόντι 8. περιπεπατῆ-
 κει.) περιεπεπατῆκει. 10. ἤλατο) ἤλλετο
 Alii: ἤλλατο *

eiiciuntur. XIV. Paulus ac Barnabas Iconium ve-
 niunt: Iconio pulsi, Lycaoniae urbes Lystra et Der-
 ben adeunt. Lystris ob editum miraculum, initio

ὁ Παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, Λυκαο-
νιστὶ λέγοντες· Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις
κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς! Ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρ- 12
νάβαν, Δία· τὸν δὲ Παῦλον, Ἑρμῆν, ἐπειδὴ
αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. Ὁ δὲ ἱερεὺς 13
τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους καὶ
στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς
ὄχλοις ἤθελε θύειν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπό- 14
στολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαβρόήξαντες τὰ
ἱμάτια αὐτῶν, ἐξεπῆδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρά-
ζοντες· καὶ λέγοντες· Ἄνδρες! τί ταῦτα ποιεῖτε; 15
Καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι,
εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων
ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησα
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ
πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις 16
γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς
ὁδοῖς αὐτῶν· καίτοιγε οὐκ ἡμάρτυρον ἑαυτὸν 17
ἀφῆκεν, ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς δι-
δοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τρο-
φῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. Καὶ 18
ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους
τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου 19
Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθά-
σαντες τὸν Παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νο-
μίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. Κυκλωσάντων δὲ αὐ- 20

XIV, 13. πόλεως,) πόλεως αὐτῶν, 14. ἐξεπῆ-
δησαν) εἰσεπῆδησαν 17. ὑμῖν) ἡμῖν *Alii*
omittunt. * *Ib.* ὑμῶν.) ἡμῶν.

honore divino afficiuntur; deinde Paulus lapidatur,

τὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πό-
 λιν. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ Βαρ-
 21 νάβα εἰς Δέφβην. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πό-
 λιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, ὑπέ-
 στρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ Ἰκόνιον καὶ Ἀν-
 22 τίοχειαν· ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθη-
 τῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι
 διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 23 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς
 πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι με-
 τὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, εἰς
 24 ὃν πεπιστεύκεισαν. Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν,
 25 ἦλθον εἰς Παμφυλίαν· καὶ λαλήσαντες ἐν Πέρ-
 26 γῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν· καὶ κεῖ-
 θεν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν πα-
 ραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον, ὃ
 27 ἐπλήρωσαν. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόν-
 τες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ
 Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύ-
 28 ραν πίστεως. Διέτριβον δὲ [ἐκεῖ] χρόνον οὐκ
 ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

XV. *Καὶ* τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας,
 ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς· Ὅτι ἐὰν μὴ περιτέ-
 μνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆ-
 2 ναι. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ
 ὀλίγης τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐ-

XV, 2. καὶ ζητήσεως) καὶ συζητήσεως *Alii*
omittunt. * (cf. vs. 7.)

impulsu Iudaeorum. Hinc iter remensi per Pisidiam
 et Pamphyliam, Attaliâ solventes, rursus adeunt Antio-
 chiam Syriae. XV, 1-35. Ibi contentio oborta cum Chri-

τοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες 3 ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν· καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. Παραγεγόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ, 4 ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. Ἐξανέστησαν δὲ τι- 5 νες τῶν ἀπὸ τῆς αἵρέσεως τῶν Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες· Ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως.

Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρε- 6 βύτεροι, ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Πολλῆς 7 δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι. Καὶ ὁ 8 καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν· καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, 9 τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Νῦν 10 οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι; Ἀλλὰ 11

stianis de Iudaeis, exteros circumcidi iubentibus. Paulus et Barnabas hanc ob causam Hierosolyma missi. Consultatio Apostolorum atque antisitum huius

- διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύουμεν
 12 σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον ἠγάπητοι. Ἐσίγησε
 δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβαν καὶ
 Παύλον ἐξηγουμένους, ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς ση-
 13 μεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν. Με-
 τὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος,
 14 λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Ἰ Συμεὼν
 ἐξηγήσατο, καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο
 λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν [ἐπὶ] τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.
 15 Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν,
 16 καθὼς γέγραπται· „ Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ
 ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν·
 καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ
 17 ἀνορθώσω αὐτήν· ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κα-
 τάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα
 τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ'
 18 αὐτούς· λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα. „ Γνωστὰ
 ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.
 19 Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν
 20 ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν· ἀλλὰ ἐπι-
 στεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἁλισγη-
 μάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ
 21 πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. Μωϋσῆς γὰρ ἐκ γε-

XV, 11. τοῦ κυρίου Ἰησοῦ) κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ 17. ταῦτα.) ταῦτα πάντα. (cf. VII,
 50.) 18. ἐστι . . . αὐτοῦ.) *Haec alii omit-*
tentes, reliqua sic iungunt commati 17.: ὁ
ποιῶν ταῦτα γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος. Alii aliter.
 20 et 29. καὶ τοῦ πνικτοῦ *quidam vett. omit-*
tunt.

ecclesiae de eâ re. Auctoritas Petri atque Iacobi.

νεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐ-
τὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββα-
τον ἀναγινωσκόμενος.

Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσ- 22
βυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄν-
δρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ
Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον
Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν
τοῖς ἀδελφοῖς· γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· 23
„Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελ-
φοί, τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ
Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. Ἐπει- 24
δὴ ἠκούσαμεν, ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτά-
ραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς
ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νό-
μον, οἷς οὐ διεστείλαμεθα· ἔδοξεν ἡμῖν γενο- 25
μένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμ-
ψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρ-
νάβᾳ καὶ Παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς 26
ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰού- 27
δαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλ-
λοντας τὰ αὐτά. Ἐδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι 28
καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος,
πλὴν τῶν ἐπ' ἀνάγκης τούτων, ἵνα ἀπέχεσθαι εἰδῶ- 29
λοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας·
ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε. Ἐφώ-
ρωσθε.„ Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς 30
Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέ-

Epistola Hierosolymitanorum Antiochiam a delectis
viris perfertur, quibus Paulus et Barnabas eo-

31 δοκαν τὴν ἐπιστολὴν· ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν
 32 ἐπὶ τῇ παρακλήσει. Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ
 αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρε-
 33 κάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν. Ποι-
 ῆσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ
 34 τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. Ἔδοξε δὲ
 35 τῷ Σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. Παῦλος δὲ καὶ Βαρ-
 νάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ
 εὐαγγελιζόμενοι, μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν, τὸν
 λόγον τοῦ κυρίου.

36 Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας εἶπε Παῦλος πρὸς
 Βαρνάβαν· Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκευώμεθα
 τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγ-
 γείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι.
 37 Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν καὶ
 38 Ἰωάννην τὸν καλούμενον Μάρκον· Παῦλος δὲ
 ἤξιον, τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυ-
 λίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον,
 39 μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. Ἐγένετο οὖν παρο-
 ξισμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλή-
 λων, τὸν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν Μάρκον
 40 ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον· Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος
 Σίλαν ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ
 41 ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. Διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ

XV, 32. τε) δὲ 33. ἀποστόλους.) *Alii*: ἀπο-
 στείλαντας αὐτούς. * 34. *Hoc comma alii*
omittunt. * 36. ἀδελφοὺς) ἀδελφοὺς ἡμῶν
 37. καὶ Ἰωάννην) τὸν Ἰωάννην

mites eunt. XV, 36 - XVI, 10. Paulus a Barnabâ (Cyprum petente, adsumpto Marco) seiunctus, eum Silâ Syriam peragrat et Ciliciam:

Κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας. Κατ' ἄντη· XVI.
σε δὲ εἰς Λέρβην καὶ Λύστραν· καὶ ἰδοὺ, μα-
θητὴς τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυ-
ναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἑλλήνος· ὃς 2
ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστοις καὶ Ἰκονίῳ
ἀδελφῶν. Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ 3
ἐξελθεῖν· καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν, διὰ τοὺς
Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις·
ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι Ἑλ- 4
λην ὑπῆρχεν. Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, 4
παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα, τὰ
κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυ-
τέρων τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ.

Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, 5
καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. Διελ- 6
θόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώ-
ραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λα-
λῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν 7
Μυσίαν, ἐπείραζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι·
καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα Ἰησοῦ. Παρ- 8
ελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς Τρωάδα.
Καὶ ὄραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὡφθῆ τῷ Παύλῳ· 9
ἀνὴρ τις ἦν Μακεδῶν ἐστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν,
καὶ λέγων· Διαβὰς εἰς Μακεδοσίαν, βοήθησον
ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐξητήσα- 10

XVI, 1. γυναικὸς) γυναικὸς τινος 7. εἰς τὴν
Βιθ.) κατὰ τὴν Βιθ. Ib. πνεῦμα Ἰησοῦ.)
πνεῦμα. (Alii: πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ.)

inde Derben revisit ac Lystra; ubi novum sibi so-
cium adiungit, Timotheum. Hinc per Phrygiam et
Galatiam, Mysiam versus itum est; mox Troadem. —
Illic Paulus viso admonitus, proficisci in Macedo-

μεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες, ὅτι προσκέκληται ἡμῶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

- 11 **Ἀναχθέντες** οὖν ἀπὸ τῆς Τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς Σαμοθράκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς
 12 Νεάπολιν· ἐκεῖθεν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις, κολώνια. Ἡμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες
 13 ἡμέρας τινάς. Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν
 14 ταῖς συνελθούσαις γυναιξί. Καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφυρόπωλις πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν θεόν, ἤκουεν· ἥς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου.
 15 Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε, λέγουσα· Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου, μένατε.
 16 Καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκητινὰ ἔχουσιν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς, μαντευομένη.
 17 Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσιν, οἵτινες

XVI, 13. πόλεως) *Alii*: πύλης, * 16. προσευχὴν) *Alii*: τὴν προσευχὴν * *Ib.* πύθωνος) *Alii*: πύθωνα

niam statuit. XVI, 11-40. (Lucas comes itineris Macedonici.) Paulus Philippis agens, Lydiam baptizat, et daemonem expellit fatidicum.

καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας! Τοῦτο δὲ 18
 ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Διαπονηθεὶς δὲ ὁ
 Παῦλος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε·
 Παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. Καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ
 ὥρᾳ. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς, ὅτι ἐξῆλ- 19
 θεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι
 τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, εἴλκυσαν εἰς τὴν
 ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας· καὶ προσαγαγόντες αὐ- 20
 τοὺς τοῖς στρατηγοῖς, εἶπον· Οἷτοι οἱ ἄνθρωποι
 ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν, Ἰουδαῖοι ὑπάρ-
 χοντες· καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη, ἃ οὐκ ἔξεστιν 21
 ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, Ῥωμαίοις οὖσι.
 Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρα- 22
 τηγοὶ περιϋρῆξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον
 ῥαβδίσειν· πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, 23
 ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμο-
 φύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· ὃς παραγγέλιαν 24
 τοιαύτην εἰληφώς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέ-
 ραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο
 εἰς τὸ ξύλον. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦ- 25
 λος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ἤμνουν τὸν Θεόν·
 ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμοι. Ἄγνω δὲ σει- 26
 σμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια
 τοῦ δεσμοτηρίου· ἀνεόχθησάν τε παραχοῆμα αἱ
 θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέσθη.
 Ἐξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν 27
 ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος

XVI, 17. ἡμῖν *alterum*) ὑμῖν

Ob hoc Paulus ac Silas, virgis caesi atque in custo-
 diam dati. Carceris fores prodigiose apertae. Custos

μάχαιραν, ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκ-
 28 πεφευγέναι τοὺς δεσμίους. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ
 μεγάλη ὁ Παῦλος, λέγων· Μηδὲν πράξης σεαυ-
 29 τῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε! Αἰτήσας
 δὲ φῶτα εἰσπηδήσας, καὶ ἔντρομος γενόμενος προς-
 30 ἔπεσε τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλῳ. Καὶ προαγαγὼν
 αὐτοὺς ἔξω, ἔφη· Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα
 31 σωθῶ; Οἱ δὲ εἶπον· Πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον
 Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός
 32 σου. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου,
 33 καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ παραλα-
 βὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτός, ἔλου-
 σεν ἀπὸ τῶν πληγῶν· καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ
 34 οἱ αὐτοῦ πάντες παραχοῆμα. Ἀναγαγὼν τε αὐ-
 τοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζ-
 35 ζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ
 θεῷ. Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ
 στρατηγοὶ τοὺς ραβδούχους, λέγοντες· Απόλυσον
 36 τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δε-
 σμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν Παῦλον·
 Ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοί, ἵνα ἀπολυθῇτε·
 37 νῦν οὖν ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. Ὁ δὲ
 Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς· Δείραντες ἡμᾶς δημο-
 σία, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρ-
 χοντας, ἐβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς
 ἐκβάλλουσιν; Οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς
 38 ἐξαγαγέτωσαν. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ
 ραβδούχοι τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν,

XVI, 32. καὶ πᾶσι) *Alii*: σὺν πᾶσι * 34.
 ἠγαλλιάσατο) *Alii*: ἠγαλλιᾶτο *

carceris baptizatur. Paulus et Silas honeste dimissi.

ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσι. Καὶ ἐλθόντες πα- 39
ρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἐξελ-
θεῖν τῆς πόλεως. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς 40
εἰσῆλθον πρὸς τὴν Λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελ-
φοὺς, παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολ- XVII.
λωνίαν, ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συν-
αγωγή τῶν Ἰουδαίων. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ 2
Παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα
τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων 3
καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν
καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Καὶ 4
τινες ἐξ αὐτῶν ἐπίσθησαν, καὶ προσεκληρωθή-
σαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων
Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων
οὐκ ὀλίγαι. Προσλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι 5
τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας ποιηροὺς, καὶ ὄχλο-
ποιήσαντες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστιάντες τε
τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν
δημόν· μὴ εὐρόντες δὲ αὐτοὺς, ἔσυρον τὸν Ἰά- 6
σονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας,
βοῶντες· Ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες,
οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεσιν! οὗς ὑποδέδεκται Ἰά- 7
σον· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων

XVI, 40. πρὸς) εἰς XVII, 3. ὁ Χριστὸς Ἰη-
σοῦς) Alii: Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς Al. ὁ Χριστὸς
5. Προσλαβόμενοι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι) Ζηλώσαντες
δὲ οἱ ἀπειθοῦντες Ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι

XVII. Iidem veniunt Thessalonicam: sed tumultu Iu-
daeorum illic exorto, clam Beroeam emittuntur;

- Καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἰ-
 8 ναι, Ἰησοῦν. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς
 9 πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα· καὶ λαβόντες τὸ
 ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέ-
 10 λυσαν αὐτούς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς
 νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν
 εἰς Βέροϊαν. Οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συν-
 11 αγωγὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπήεσαν. Οὗτοι δὲ ἦσαν
 εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαν-
 το τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ'
 ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα
 12 οὕτως. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ
 τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἁν-
 13 δρῶν οὐκ ὀλίγοι· ὥς δὲ ἐγνώσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσ-
 σαλονίκης Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγ-
 γέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον
 14 καὶ κεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. Εὐθέως δὲ τότε
 τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι
 ὥς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ,τε Σίλας
 15 καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ. Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν
 Παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν· καὶ λα-
 βόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα
 ὥς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξήεσαν.
 16 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοῦς
 τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν
 αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὔσαν τὴν πόλιν.
 17 Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις

XVII, 14. ὥς) *Alii*: ἕως *Alii omittunt.*

ubi dociliores inveniunt auditores. Hinc Paulus Athenas proficiscitur, remanentibus Beroeae Silâ et Timotheo. Athenis Paulus in synagoga et foro docet;

καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶ-
 σαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. Τινὲς 18
 δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων
 συνέβαλλον αὐτῷ· καὶ τινες ἔλεγον· Τί ἂν θέλοι
 ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; Οἱ δέ· Ξένων δαι-
 μονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν
 καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο. Ἐπιλα- 19
 βόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἀρείον πάγον ἤγαγον,
 λέγοντες· Δυνάμεθα γινῶναι, τίς ἡ καινὴ αὕτη
 ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχὴ; Ξενίζοντα γάρ τινα 20
 εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. Βουλόμεθα οὖν
 γινῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. Ἀθηναῖοι δὲ 21
 πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτε-
 ρον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότε-
 ρον. Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ 22
 Ἀρείου πάγου, ἔφη· Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ
 πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. Διε- 23
 χόμενος γάρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν,
 εὖρον καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· „Ἀγνώστῳ
 Θεῷ., „ Ὅν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον
 ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν 24
 κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ
 καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις
 ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων Θε- 25
 ραπεύεται, προσδεόμενος τινός, αὐτὸς διδούς πᾶ-
 σι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἐξ 26
 ἐνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ
 πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προστεταγμένους

XVII, 25. καὶ τὰ πάντα·) Alii: κατὰ πάντα·

Alii om. 26. προστεταγμένους) προτεταγμένους

itemque in Areopago Epicureis ac Stoicis summam

καιρούς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν.
 27 ζητεῖν τὸν θεόν, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαὶ αὐτὸν καὶ
 εὗροιεν, καίτοις οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου
 28 ἡμῶν ὑπάρχοντα. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κι-
 τούμεθα καὶ ἐσμεν· ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς
 ποιητῶν εἰρήκασιν· „Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.“
 29 Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν
 νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι
 τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι
 30 ὅμοιοι. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπερ-
 ιδῶν ὁ θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις
 31 πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν· διότι ἔστησεν ἡμέραν,
 ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύ-
 νῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχῶν πᾶσιν,
 32 ἀνιστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. . . Ἀκούσαντες
 δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐγχεύαζον· οἱ δὲ
 33 εἶπον· Ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. Καὶ
 34 οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. Τινὲς
 δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν· ἐν οἷς
 καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι
 Λάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

XVIII. Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ Παῦλος ἐκ
 2 τῶν Ἀθηναίων, ἦλθεν εἰς Κόρινθον. Καὶ εὗρών
 τινα Ἰουδαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποτικὸν τῷ
 γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας,
 3 καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, (διὰ τὸ διατε-

XVII, 27. τὸν θεόν) τὸν κύριον *Alii*: τὸ θεῖον

31. διότι) *Alii*: καθότι *

christianae doctrinae exponere instituit. Dionysius
 Areopagita, Christi cultor. XVIII, 1-17. Pau-
 lus Corinthi: Aquila et Priscilla, eius contu-

ταχέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰου-
 δαίους ἐκ τῆς Ῥώμης,) ἵκτοσῆλθεν αὐτοῖς· καὶ 3
 διὰ τὸ ὁμότεχρον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ
 εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. Διε- 4
 λέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον,
 ἔπειθέ τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλλήνας. Ὡς δὲ 5
 κατήλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὅτε Σίλας καὶ ὁ
 Τιμόθεος, συνέχετο τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος, δια-
 μαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.
 Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, 6
 ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς· Τὸ
 αἶμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ
 ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. Καὶ με- 7
 ταβάς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι
 Ἰούστου, σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν
 συντομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρ- 8
 χισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴ-
 κῳ αὐτοῦ· καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες
 ἐπίστευον, καὶ ἐβαπτίζοντο. Εἶπε δὲ ὁ κύριος 9
 δι' ὀράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβοῦ,
 ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης· διότι ἐγὼ εἰμι με- 10
 τὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοι τοῦ κακῶσαί
 σε· διότι λαὸς ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύ-
 τη. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἑξ, διδά- 11
 σκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς Ἀχαΐας, 12
 κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύ-

XVIII, 5. τῷ λόγῳ) τῷ πνεύματι 7. Ἰού-
 στου,) *Alii*: Τίτου, *f.* Τίτου Ἰούστου,

bernales. Silas et Timotheus e Macedonia reduces.
 Paulus apud Gallionem proconsulem ab Iudaeis

- 13 λω, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, ᾠ λέγοντες·
 14 Ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀταπείθει τοὺς ἀν-
 15 θρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. Μέλλοντος δὲ τοῦ
 Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς
 τοὺς Ἰουδαίους· Εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι, ἢ
 ῥαδιούργημα πονηρὸν, ὡς Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν
 15 ἦν ἐσχόμην ὑμῶν· εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου
 καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε
 αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶ-
 16 ναι. Καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.
 17 Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν
 ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος·
 καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἐμελεν.

- 18 Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἰκα-
 νὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἐξέπλει εἰς τὴν
 Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας,
 κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ
 19 εὐχήν. Κατήντησε δὲ εἰς Ἐφεσον, καὶ κείνους κα-
 τέλιπεν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγω-
 20 γήν, διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐρωτῶντων δὲ αὐ-
 τῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ
 21 ἐπένευσεν· ἀλλ' ἀπειτάξατο αὐτοῖς, εἰπὼν· Δεῖ με
 πάντως τὴν ἐορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς Ἱε-
 ροσόλυμα· πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ
 θεοῦ θέλοντος. Καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου·
 22 καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν, ἀναβάς, καὶ

XVIII, 17. οἱ Ἕλληνες) *Alii omittunt* * (*Alii:*
 οἱ Ἰουδαῖοι)

frustra accusatus. XVIII, 18-28. Idem in Syriam na-
 vigaturus, Ephesum pervenit: Epheso solvens, venit
 Caesaream, dein Hierosolyma, mox Antiochiam.

ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς Ἀντιό-
χειαν. Καὶ ποιήσας χρόνον τινα, ἐξῆλθε, διερ- 23
χόμενος καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυ-
γίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.

Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξαν- 24
δρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς
Ἐφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. Οὗτος ἦν 25
κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου· καὶ ζέον τῷ
πνεύματι, ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ
τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰω-
άννου. Οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ 26
συναγωγῇ. Ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Ἀκύλας καὶ
Πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον
αὐτῷ ἐξέθετο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν. Βουλομένου 27
δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτροπεύαμενοι
οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι
αὐτόν· ὃς παραγενόμενος, συνεβάλετο πολὺ τοῖς
πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. Εὐτόνως γὰρ τοῖς 28
Ἰουδαίοις διακατηλέγγετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνύς διὰ
τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν XIX.
Κορίνθῳ, Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη,
ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον. Καὶ εὐρών τινας μαθητάς,
' εἶπε πρὸς αὐτούς· Εἰ πνεῦμα ὕγιον ἐλάβετε πι- 2
στεύσαντες; Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἀλλ' οὐδὲ

XVIII, 25. κυρίου *posterius*) *Alii*: Ἰησοῦ *

XIX, 1. ἀνωτερικά) *Alii*: ἀνατολικά

Inde Paulus Asiam minorem repetens, Galatiam ac Phrygiam peragrat. Interim Apollōs Alexandrinus, Ephesi accuratius ab Aquilā institutus, docet in Achaia. XIX. Pauli acta Ephesi. Ioannis bapti-

- 3 εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἠκούσαμεν. Εἶπέ τε πρὸς
αὐτούς· Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; Οἱ δὲ εἶπον·
4 Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. Εἶπε δὲ Παῦλος·
Ἰωάννης [μὲν] ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ
λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πι-
στεύσωσι· τοῦτ' ἐστίν, εἰς τὸν [Χριστὸν] Ἰησοῦν.
5 Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
6 κυρίου Ἰησοῦ· καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου
τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς,
7 ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προσεφίτευον. Ἦσαν δὲ
8 οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. Εἰσελθὼν δὲ
εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαξήσιαζέτο, ἐπὶ μῆρας
τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασι-
9 λείας τοῦ Θεοῦ. Ὡς δὲ τινες ἐσκήρυνοντο καὶ
ἠπείθουν, κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ
πλήθους, ἀποστάς ἀπ' αὐτῶν, ἀφώρισε τοὺς μα-
θητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ
10 Τυράννου τινός. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο,
ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκού-
σαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου [Ἰησοῦ], Ἰουδαίους
11 τε καὶ Ἕλληνας. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχοῦσας
12 ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν χειρῶν Παύλου· ὥστε καὶ
ἐπὶ τοῖς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεισθαι ἀπὸ τοῦ χρω-
τός αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσ-
σεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τὰ τε πνεύματα
13 τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι. Ἐπεχείρησαν δὲ τι-
νες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν

XIX, 12. ἐκπορεύεσθαι.) ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐ-
τῶν. 13. καὶ τῶν) ἀπὸ τῶν

---

stae discipuli quidam denuo baptizati. Paulus ibidem
et docens, et miracula edens. Iudaei exorcistae male

ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονη-
 ρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες· Ὁρκί-
 ζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦλος κηρύσσει.
 Ἦσαν δὲ τινες υἱοὶ Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως 14
 ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦ- 15
 μα τὸ πονηρὸν εἶπε· Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω, καὶ
 τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; Καὶ 16
 ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἦν τὸ
 πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν,
 ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυμα-
 τισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. Τοῦτο 17
 δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσι
 τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἐφεσον· καὶ ἐπέπεσε φόβος
 ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ
 κυρίου Ἰησοῦ. Πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων 18
 ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς
 πράξεις αὐτῶν. Ἰκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πρα- 19
 ξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους, κατέκαιον ἐν-
 ὀπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν,
 καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. Οὕτω κατὰ 20
 κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου θῆκεν καὶ ἴσχυεν!

Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος 21
 ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ
 Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰποὶν· Ὅτι
 μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώμην
 ἰδεῖν. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο 22
 τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἐραστον,

XIX, 13. Ὁρκίζω) Ὁρκίζομεν 16. αὐτῶν
 prius) Alii: ἀμφοτέρων *

mulcati. Libri comburuntur magici. Timotheus at-
 que Erastus in Macedoniam missi. Seditio vulgi in

- 23 αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐγένετο
 δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ταραχος οὐκ ὀλίγος
 24 περὶ τῆς ὁδοῦ. Ἀνηήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀρ-
 γυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος,
 25 παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην. Οὗς
 συναθροίσας, καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας,
 εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπίστασθε, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐρ-
 26 γασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι· καὶ θεωρεῖτε καὶ
 ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πά-
 σης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν
 ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χει-
 27 ρῶν γινόμενοι. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν
 τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἔλθειν· ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς
 μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆ-
 ναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότη-
 τα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβε-
 28 ται. Ἀκούσαντες δὲ, καὶ γενόμενοι πλήρεις
 θυμοῦ, ἔκραζον, λέγοντες· Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις
 29 Ἐφεσίων! Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγχύ-
 σεως· ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον,
 συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας,
 30 συνεκδήμους Παύλου. Τοῦ δὲ Παύλου βουλομέ-
 νου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἶον αὐτὸν οἱ μα-
 31 θηταί. Τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ
 φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ
 32 δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλ-
 λο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη,

XIX, 24. ἀργυροῦς) *Addunt quidam*: ἴσως ὡς
 κιβώρια [κιβώτια] μικρὰ (*E Chrysostomo*)
 29. τῆς συγχύς.) συγχύς. *Ib. Παύλου.*) τοῦ Π.

Paulum coorta, impulsore Demetrio fabro argentario;

καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν, τίτος ἔτεκεν συνεληλύ-
 θεισαν. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προσβίβασαν Ἀλέξαν- 33
 δρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ
 Ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ᾔθελεν ἀπολο-
 γεῖσθαι τῷ δήμῳ. Ἐπιγρόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός 34
 ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο
 κραζόντων· Μεγάλη ἡ Ἀρτεμις Ἐφεσίων! Κα- 35
 ταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶν· Ἀν-
 δρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γι-
 νώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς με-
 γάλῃς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς; Ἀναντιρρό- 36
 των οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλ-
 μένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετιὲς πράττειν.
 Ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους, οὔτε ἱερασύ- 37
 λους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. Εἰ μὲν 38
 οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι
 πρὸς τινα λόγον, ἀγόραιοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατορι
 εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλους. Εἰ δέ τι περὶ ἐξέ- 39
 ρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσε-
 ται. Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως 40
 περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, πε-
 ρὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς
 ταύτης. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσ- XX.
 καλεσάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητάς, καὶ ἀσπα-

XIX, 34. Ἐπιγρόντες) Ἐπιγρόντων 35. Ἀρτέ-
 μιδος) θεᾶς Ἀρτέμιδος 37. τὴν θεὸν) τὴν
 θεὰν Alii: τὸν θεὸν 38. ἔχουσι πρὸς τινα
 λόγον) πρὸς τινα λόγον ἔχουσιν Ib. ἀγό-
 ραιοι) ἀγοραῖοι 40. οὗ) Alii: οὗ οὗ *

quae sedatur a forib; publico. XX, 1-16. Paulus

σάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν Μακεδοσίαν.
 2 Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας
 3 αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ποι-
 ῆσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς
 ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν
 Συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ Μα-
 4 κεδονίας. Συνέπετο δὲ αὐτῷ ἄχρῃ τῆς Ἀσίας
 Σώπατρος Πύρρου, Βεροιαῖος· Θεσσαλονικέων
 δὲ, Ἀρίσταρχος καὶ Σεκοῦνδος· καὶ Γάϊος Δερ-
 βαῖος καὶ Τιμόθεος· Ἀσιανοὶ δὲ, Τύχικος καὶ
 5 Τρόφιμος· Οὗτοι προσελθόντες ἕμενον ἡμῶς ἐν
 6 Τρωάδι. Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέ-
 ρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἦλθομεν
 πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρῃς ἡμερῶν πέν-
 7 τε, οὗ διετείναμεν ἡμέρας ἐπτά. Ἐν δὲ τῇ
 μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων ἡμῶν κλάσαι ἄρ-
 τόν, ὃ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλον ἐξίεναι
 8 τῇ ἐπαύριον· παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσο-
 9 ραφῆς, οὗ ἦμεν συνηγμένοι. Καθῆμετος δέ τις
 νεανίας ὀνόματι Εὐτυχὸς ἐπὶ τῆς θυρίδος, κατα-
 φερόμενος ὑπὸν βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ Παύλου
 ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπε-
 σεν ἀπὸ τοῦ τριστεγού κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός.

XX, 4. Σώπατρος Πύρρου) Σώπατρος 1b.
 Τύχικος) Τυχικός 7. ἡμῶν κλάσαι) τῶν
 μαθητῶν τοῦ κλάσαι 8. ἦμεν) ἦσαν (cf.
 XXI, 8.)

per Macedoniam profectus, devenit in Graeciam: in-
 de Macedoniam repetit, et Philippis solvens, cum
 Lucā (cf. c. 16, 11. f.) Troadem pervenit; quod alii
 itineris comites iam praecefferant, (Troade Paulus

Καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμ- 10
 περιλαβὼν εἶπε· Μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ
 αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. Ἀναβὰς δὲ, καὶ κλάσας 11
 ὕοντον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχ-
 ρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. Ἦγαγον δὲ τὸν παῖδα 12
 ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. Ἡμεῖς 13
 δὲ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀντήχθημεν εἰς
 τὴν Ἀσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν
 Παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων
 αὐτὸς πεζεύειν. Ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν 14
 Ἀσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἦλθομεν εἰς Μιτυλή-
 νην· ἀνκειῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατην- 15
 τήσαμεν ἀντικρὺ Χίου. Τῇ δὲ ἐτέρᾳ παρεβάλο-
 μεν εἰς Σάμον· καὶ μέναντες ἐν Τρωγυλίῳ, τῇ
 ἐχομένῃ ἦλθομεν εἰς Μίλητον. Ἐκρίνε γὰρ ὁ 16
 Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἐφεσον, ὅπως μὴ γέ-
 νηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπαυδε
 γὰρ, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεν-
 τηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον, 17
 μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.
 Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς· 18
 Ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς
 ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάν-
 τα χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ 19
 πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ δακρύων καὶ πει-
 ρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς

XX, 16. Ἐκρίνε) Alii: Κεκρίκει* 19. δα-
 κρύων) πολλῶν δακρύων (Ex 2 Cor. II, 4.)

Eutychum restituit.) Deinde iidem Affo solventes, ve-
 niunt Miletum. XX, 17-38. Oratio Pauli ad Ephesinae

- 20 τῶν Ἰουδαίων· ὡς οὐδὲν ὑπεστείλαμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι
 21 ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰη-
 22 σοῦν Χριστόν. Καὶ νῦν ἰδοὺ, ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐ-
 23 τῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί μοι, λέ-
 24 γον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν. Ἀλλ' οὐθενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχὴν μου τιμίαν ἐμαντῶ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέ-
 25 λιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ νῦν ἰδοὺ, ἐγὼ οἶδα, ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διηλθόν κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάν-
 27 των· οὐ γὰρ ὑπεστείλαμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς

XX, 23. μοι *abest a textu rec.* 28. Θεοῦ) *Alii:* κυρίου * *Alii:* κυρίου καὶ Θεοῦ *Alii aliter.* (cf. 1 Petr. V, 2.) *Ib.* τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου.) τοῦ ἰδίου αἵματος. (cf. Hebr. XIII, 12.)

ecclesiae presbyteros Miletum accitos, habita; in quâ

εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμήτιου· καὶ ἐξ 30
 ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διε-
 στραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω
 αὐτῶν. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριε- 31
 τίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δα-
 κρύων νουθετῶν ἓνα ἕκαστον. Καὶ τανῦν παρα- 32
 τίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ
 τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομηῆσαι,
 καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις
 πᾶσιν. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδε- 33
 νὸς ἐπεθύμησα· αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρεῖ- 34
 αῖς μου καὶ τοῖς οὐσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ
 χεῖρες αὐταί. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω 35
 κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούν-
 των, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰη-
 σοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· „Μακάριόν ἐστι μᾶλλον δι-
 δόναι, ἢ λαμβάνειν.„ Καὶ ταῦτα εἰπὼν, 36
 θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσ-
 ηύξατο. Ἰκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων· 37
 καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τραχήλον τοῦ Παύλου,
 κατεφίλουν αὐτόν· ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ 38
 λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρὸς-
 ωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. Προέπεμπον δὲ αὐτόν εἰς
 τὸ πλοῖον.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπα- XXI.
 σθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν
 εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ κεῖ-

XX, 34. αὐτοὶ) αὐτοὶ δὲ 35. μᾶλλον διδόναι)
 διδόναι μᾶλλον XXI, 1. Κῶ) Κῶν

quid et sibi et illis immineat, exponit, eosque va-
 lere iubet. XXI, 1-16. Paulus Hierosolyma ten-

- 2 θεν εἰς Πάταρα. Καὶ εὐρόντες πλοῖον διαπερῶν
 3 εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν· ἀναφανέντες
 δὲ τὴν Κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυ-
 μον, ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς
 Τύρον· ἐκεῖσε γάρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον
 4 τὸν γόμοι. Καὶ ἀνευρόντες τοὺς μαθηταίς,
 ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτὰ· οὔτινες τῷ Παύ-
 λῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς
 5 Ἱερουσαλήμ. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμῶς ἔξαρτίσαι τὰς
 ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων
 ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω
 τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰ-
 6 γιῶν, προσηυξάμεθα. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλή-
 λους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον· ἐκεῖνοι δὲ ὑπέ-
 7 στρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν
 διανύσαντες, ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτο-
 λεμαΐδα· καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμείνα-
 8 μεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς. Τῇ δὲ ἐπαύριον
 ἐξελθόντες, ἦλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ ἐξελ-
 θόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ,
 9 ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. Τού-
 τῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρ' αὐτοῦ τέσσαρες προφη-
 10 τεύουσαι. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους,
 κατήλθέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης ὀνόματι
 11 Ἀγαβος· καὶ ἔλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔρας τὴν

XXI, 8. ἐξελθόντες,) ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν
 Παῦλον, (*Ex initio aragnosmatis. Unde et
 pro ἦλθομεν alii habent ἦλθον.*) Ib. ὄντος)
 τοῦ ὄντος

dens, Tyrum appellit: hinc pervenit Ptolemaidem, inde
 Caesaream, ubi apud Philippum deversatur. Agabi

ζώνην τοῦ Παύλου, δέσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας
καὶ τοὺς πόδας, εἶπε· Τὸδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ
ἄγιον· Τὸν ἄνδρα, οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω
δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παρα-
δώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. Ὡς δὲ ἤκούσαμεν 12
ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι,
τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἄπε- 13
κρίθη δὲ ὁ Παῦλος· Τί ποιεῖτε, κλαίοντες καὶ
συνθροῖπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον
δεσθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ
ἐταίμῳ ἐχὼ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.
Μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες· 14
Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. Μετὰ δὲ τὰς 15
ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς
Ἱερουσαλὴμ. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ 16
Καίσαρειας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξειρισθῶμεν,
Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.

Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμέ- 17
νως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ 18
εἰσῆλθαι ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον· πάν-
τες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. Καὶ ἀσπα- 19
σάμενος αὐτοὺς, ἐξηγεῖτο καθ' ἐν ἑκαστον ὧν
ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας
αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεόν· εἶ- 20
πόν τε αὐτῷ· Θεορεῖς, ἀδελφε, πόσαι μυριάδες

XXI, 11. τε αὐτοῦ) *Alii*: ἐαυτοῦ * *Alii*: τε
αὐτοῦ 15. ἐπισκευασάμενοι) ἀποσκευασάμε-
νοι *Alii*: παρασκευασάμενοι *Alii aliter*. 20.
θεόν·) κύριον·

de vinculis Pauli vaticinatio. XXI, 17-40. Gestis
Pauli Hierosolymis. Apostolus ibi cum Nasiraeis ali-

- εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων· καὶ πάντες
 21 ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. Κατηγήθησαν δὲ
 περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωϋ-
 σέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους, λέ-
 γων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς
 22 ἔθεσι περιπατεῖν. Τί οὖν ἐστὶ; πάντως δεῖ πλη-
 θος συνελθεῖν· ἀκούσονται γάρ, ὅτι ἐλίλυθας.
 23 Τοῦτο οὖν ποίησον, ὅ σοι λέγομεν· Εἰσὶν ἡμῖν
 24 ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. Τού-
 τους παραλαβὼν, ἀγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δα-
 πάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρῇσονται τὴν κεφα-
 λήν· καὶ γνώσονται πάντες, ὅτι ὢν κατήχηται
 περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς
 25 τὸν νόμον φυλάσσων. Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκό-
 των ἔθνων ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν
 τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐ-
 τοὺς τότε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν
 26 καὶ πορνείαν. Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν
 τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἀγνι-
 σθεῖς εἰσῆει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλή-
 ρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγνισμοῦ, ἕως οὗ προσ-
 ηρέχθη ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἢ προσφορά.
 27 Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἐπτά ἡμέραι συντελεῖ-
 σθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι
 αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον,
 28 καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, ἰκράζοντες·
 Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε! οὗτός ἐστιν ὁ ἄν-
 θρωπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ

XXI, 24. γνώσονται) γνῶσι

quot voti societatem init, persuasurus legis Mosaeicae
 studiosis, legem a se non contemni. Calumniæ Iudaeo-

τοῦ τόπου τούτου πάσας πανταχοῦ διδάσκων·
 ἔτι τε καὶ Ἑλλήνας εἰσέγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ
 κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. (Ἦσαν γὰρ 29
 προεωρακότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πό-
 λει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερόν εἰς-
 ἤγαγεν ὁ Παῦλος.) Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, 30
 καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι
 τοῦ Παύλου, εἴλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ· καὶ
 εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. Ζητούντων 31
 δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ
 τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχνηται Ἱερουσαλήμ· ὃς 32
 ἐξαντῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρ-
 χους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. Οἱ δὲ ἰδόντες τὸν
 χιλιάρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύ-
 πτοντες τὸν Παῦλον. Τότε ἐγγίσας ὁ χιλιάρχος 33
 ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἀλύσεσι
 δυοί· καὶ ἐπυνθάνετο, τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι
 πεποιημένος. Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. 34
 Μὴ δυνάμενος δὲ γινῶναι τὸ ἀσφαλές διὰ τὸν
 θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρ-
 εμβολήν. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς, 35
 συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν
 διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου· ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆ- 36
 θος τοῦ λαοῦ, κράζον· Αἶρε αὐτόν! Μέλ- 37
 λων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν ὁ Παῦ-
 λος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ· Εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι
 πρὸς σε; Ὁ δὲ ἔφη· Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; Ὁὐκ 38
 ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμε-
 ρῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον
 τοὺς τετρακισχιλίους ἀνδρας τῶν σικαρίων; Εἶπε 39

rum in Paulum. Concurfatio plebis. Lyfias tribu-
 nus, Paulum comprehendendi ligarique catenis iubet.

δὲ ὁ Παῦλος· Ἐγὼ ἄνθρωπος μὲν εἰμι Ἰουδαῖος Ταρσεύς, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσκήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπιτρέψόν μοι λαλήσαι πρὸς τὸν λαόν.

40 Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος ἐστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ· πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ

XXII. Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων· Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπο-
 2 λόγιας. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν.
 3 Καὶ φησιν· Ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ πεπαιδευμένος κατὰ ἀκριβείαν τοῦ πατρῷου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ, κα-
 4 θὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον· ὅς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παρα-
 5 διδούς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ὥς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον· παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφούς, εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας, δεδεμένους εἰς Ἱερουσα-
 6 λὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ Δαμασκῷ, περὶ μεσημβρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράφαι
 7 φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ· ἔπεσά τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι· Σαούλ! Σαούλ!
 8 τί με διώκεις; Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην· Τίς εἶ, κύ-

XXII, 1. νυνὶ) νῦν 7. ἔπεσά τε) ἔπεσόν τε

XXII, 1-29. Tum ille Iudaeis, permissu tribuni, de

ριε; Εἰπέ τε πρὸς με· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Να-
 ζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες 9
 τὸ μὲν φῶς εἶδεσαντο, καὶ ἐμφοβοὶ ἐγένοντο·
 τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.
 Ἐἶπον δέ· Τί ποιήσω, κύριε; Ὁ δὲ κύριος 10
 εἶπε πρὸς με· Ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν·
 καὶ κεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων, ὧν τέτα-
 κται σοι ποιῆσαι. Ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ 11
 τῆς δόξης τοῦ φωτός ἐκείνου, χειραγωγούμενος
 ὑπὸ τῶν συνόντων μοι, ἦλθον εἰς Δαμασκόν.
 Ἀνατὰς δέ τις, ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, 12
 μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων
 Ἰουδαίων, ἐλθὼν πρὸς με καὶ ἐπιστάς εἶπέ μοι· 13
 Σαοὺλ ἀδελφε, ἀνάβλεπον. Καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
 ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ Θεὸς τῶν 14
 πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέ-
 λημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι
 φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· ὅτι ἔση μάρτυς 15
 αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἐώρακας καὶ
 ἤκουσας. Καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτι- 16
 σαι, καὶ ἀπόλυσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλε-
 σάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐγένετο δέ μοι 17
 ὑποστρέφαντι εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ προσευχομέ-
 νου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει,
 καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι· Σπεῦσον, καὶ ἔξ- 18
 ελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ· διότι οὐ παραδέ-
 ξονται σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. Καὶ γὰρ εἶ- 19
 πον· Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται, ὅτι ἐγὼ ἤμην
 φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς

XXII, 16. αὐτοῦ.) τοῦ κυρίου.

causis mutatae mentis suae exponit: (cf. c. 9.) sed

- 20 πιστεύοντας ἐπὶ σέ· καὶ ὅτε ἐξεχρεῖτο τὸ αἷμα Στε-
φάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφε-
στιῶς, καὶ συνευδοκῶν [τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ],
καὶ φυλάσσω τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐ-
21 τόν. Καὶ εἶπε πρὸς με· Πορεύου· ὅτι ἐγὼ εἰς
ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. . .
- 22 Ἦκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου,
καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες· Αἶρε
ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον! οὐ γὰρ καθῆκεν αὐ-
23 τὸν ζῆν! Κραυγαζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ριπτούν-
των τὰ ἱμάτια, καὶ κοινορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν
24 ἄερα, ἐκέλευσεν ὁ χιλίαρχος εἰσάγεσθαι αὐτὸν
εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν μάλιστα ἀνετάζεσθαι
αὐτόν· ἵνα ἐπιγνῶ, δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώ-
25 ρουν αὐτῷ. Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμα-
σιν, εἶπε πρὸς τὸν ἐστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Πιῦ-
λος· Εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον
26 ἔξοστιν ὑμῖν μαστίζειν; Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόν-
ταρχος, προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ, λέ-
γων· Τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐ-
27 τος Ῥωμαῖός ἐστι. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος
εἶπεν αὐτῷ· Λέγε μοι, σὺ Ῥωμαῖός εἶ; Ὁ δὲ
28 ἔφη· Ναί. Ἀπεκρίθη τε ὁ χιλιάρχος· Ἐγὼ
πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολτείαν ταύτην ἐκτησά-

XXII, 22. καθῆκεν) καθῆκον 24. ὁ χιλιάρχος
εἰσάγεσθαι αὐτόν) αὐτόν ὁ χιλιάρχος ἄγεσθαι
25. προέτειναν) προέτεινεν Αἰῖ: προέτειναν
Αἰῖ: προέτεινον 26. Τί μέλλεις ποιεῖν;)
Ὅρα, τί μέλλεις ποιεῖν. 27. σὺ) εἰ σὺ

de suâ ad externos legatione memorans, interpellatur,
mox verberari eum iubente tribuno; at civitatem pro-

μην. Ὁ δὲ Παῦλος ἔφη· Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννη-
μαι. Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλ- 29
λοντες αὐτὸν ἀνετάξειν· καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφο-
βήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν
αὐτὸν δεδευκός.

Τῇ δὲ ἑπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ 30
ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰου-
δαίων, ἔλυσεν αὐτὸν [ἀπὸ τῶν δεσμῶν], καὶ
ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ
συνέδριον· καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον, ἕστη-
σεν εἰς αὐτούς. Ἀτεισῶν δὲ ὁ Παῦλος τῷ XXIII.
συνεδρίῳ, εἶπεν· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ
συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύ-
της τῆς ἡμέρας. . . Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας 2
ἐπέταξε τοῖς παρεστώσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ
τὸ στόμα. Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε· 3
Τύπτειν σὲ μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκοιμημένε!
καὶ σὺ κἀθ' ἡλίον με κατὰ τὸν νόμον, καὶ πα-
ρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; Οἱ δὲ παρεστώ- 4
τες εἶπον· Τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς;
Ἔφη τε ὁ Παῦλος· Οὐκ ἤδειν, ἀδελφοί, ὅτι 5
ἐστὶν ἀρχιερεὺς· γέγραπται γάρ· „Ἀρχοντα τοῦ
λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.,, Γινούς δὲ ὁ 6
Παῦλος, ὅτι τὸ ἐν μέρος ἐστὶ Σαδδουκαίων, τὸ
δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ·

XXII, 30. συνελθεῖν) ἐλθεῖν Ib. πᾶν τὸ συν-
έδριον.) ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν· XXIII,
3. κρίνων) Alii: κρίνων

fessus Romanam, evadit verbera. XXII, 30 - XXIII, 10.
Synedrio Iudaeorum Paulus sistitur. Pharisei a Sad-

- Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φα-
 ρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν
 7 ἐγὼ κρίνομαι! Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγέν-
 ετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων,
 8 καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ
 λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε
 πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.
 9 Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη· καὶ ἀναστάντες οἱ
 γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχον-
 το, λέγοντες· Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῇ
 ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ,
 10 ἢ ἄγγελος . . . Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως,
 εὐλαβηθεὶς ὁ χιλιάρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦ-
 λος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στραίευμα καταβάν
 ἀρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς
 τὴν παρεμβολήν.
 11 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστάς αὐτῷ ὁ κύ-
 ριος εἶπε· Θάρσει [Παῦλε]· ὥς γὰρ διεμαρτύ-
 ρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ
 12 καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι. Γενομένης δὲ
 ἡμέρας, ποιήσαντες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀνε-
 θεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε
 13 πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον· ἦσαν δὲ
 πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν

XXIII, 6. Φαρισαίου·) *Alii*: Φαρισαίων· *

9. ἄγγελος . . .) ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. 10.
 καταβάν) *Alii*: καταβῆναι, καὶ 12. ποιήσαν-
 τες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι,) ποιήσαντες τινες
 τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν,

ducaeis in eius causā disfidēt. XXIII, 11 - 35.
 Vifum Apostolo oblatum. Tribunus de Iudaeorum

πεποιηκότες· οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦ- 14
 σι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον· Ἀναθέματι
 ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδεὶς γεύσασθαι ἕως
 οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. Νῦν οὖν ὑμεῖς 15
 ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως
 [αὔριον] αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὥς μέλ-
 λοντιας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ·
 ἡμεῖς δὲ, πρὸ τοῦ ἐγγίσει αὐτὸν, ἑτοιμοί ἐσμεν
 τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς 16
 ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέδραν, παραγεγόμενος καὶ
 εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀπήγγειλε τῷ Παύ-
 λῳ. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἓνα τῶν ἐκα- 17
 τοιτάρχων, ἔφη· Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε
 πρὸς τὸν χιλιάρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐ-
 τῷ. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς 18
 τὸν χιλιάρχον, καὶ φησιν· Ὁ δέσμιος Παῦλος
 προσκαλεσάμενός με, ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεα-
 νίαν ἀγαγεῖν πρὸς σε, ἔχοντά τι λαλήσαι σοι.
 Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλιάρχος, 19
 καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο· Τί ἐστίν,
 ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; Εἶπε δέ· Ὅτι οἱ Ἰου- 20
 δαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε, ὅπως αὔριον
 εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον, ὥς μέλ-
 λοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.
 Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐκεδρεύουσι γάρ αὐ- 21
 τὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵ-
 τινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε
 πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ νῦν ἑτοιμοί
 εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. Ὁ 22
 μὲν οὖν χιλιάρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παρ-

in Paulum coniuratione certior factus, eum

- ἀγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι τὰυτα ἐνεγάνισας
 23 πρὸς με. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινας
 τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν· Ἐτοιμάσατε στρατιώ-
 τας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισα-
 ρείας, καὶ ἵππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους
 24 διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός· κτήνη
 τε παραστήσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον
 25 διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα· γράψας
 26 ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· „Κλαύ-
 διος Αὐσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.
 27 Τὸν ἄνδρα τοῦτον σύλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰου-
 δαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπι-
 στάς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξαίloomην αὐτὸν, μα-
 28 θὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι. Βουλόμενος δὲ γνῶναι
 τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐ-
 29 τὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν· ὃν εὖρον ἐγκαλούμε-
 νον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ
 30 ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἐγκλημα ἔχοντα. Μη-
 νυθείσης δὲ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν
 ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἑξαυτῆς ἔπεμψα πρὸς
 σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγοροῖς λέγειν τὰ
 πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. Ἐρῶωσο.,
 31 Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται, κατὰ τὸ διατετα-
 γμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον
 32 διὰ τῆς νυκτός εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα. Τῇ δὲ ἐπαύ-
 ριον ἑάσαντες τοὺς ἵππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ,
 33 ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. Οἵτινες εἰσελ-

XXIII, 23. δεξιολάβους) *Alius*: δεξιοβόλους
 Ib. διακοσίους *alterum*) *Alius*: ὀγδοήκοντα

Caesaream deducendum curat ad Felicem procurato-
 rem. Lyſiae tribuni epistola ad Felicem. Paulus Cae-

Θόντες εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦ-
λον αὐτῷ. Ἀναγνούς δὲ [ὁ ἡγεμὼν], καὶ ἐπερω- 34
τήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυνθόμενος ὅτι
ἀπὸ Κιλικίας· Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ 35
οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. Ἐκέλευσέ τε αὐ-
τὸν ἐν τῷ προαιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς XXIV.
Ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος Τέρ-
τύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνέφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ
τοῦ Παύλου. Κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατη- 2
γορεῖν ὁ Τέρτυλλος, λέγων· Πολλῆς εἰρήνης τυγ- 3
χάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένῳ
τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας πάντῃ τε καὶ
πανταχοῦ, ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φίλιξε, μετὰ
πάσης εὐχαριστίας. Ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖον σὲ ἐγκό- 4
πτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ
ἐπεικειᾷ. Εὐρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, 5
καὶ κινοῦντα σιάσειν πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κα-
τὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Να-
ζωραίων αἱρέσεως, ὅς καὶ τὸ ἱερόν ἐπέβρασε βεβη- 6
λῶσαι· ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτε-
ρον νόμον ἠθέλησαμεν κρίνειν. Παρελθὼν δὲ Λυ- 7
σίας ὁ χιλιάρχος, μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν
ἡμῶν ἀπήγαγε, κλεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ 8
ἐρχεσθαι ἐπὶ σέ· παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας

XXIV, 6. 7. 8. καὶ κατὰ . . . ἐπὶ σέ.) Haec

Codd. et Verff. aliquot omittunt: in aliis

Codd. leguntur paullo aliter.

Iareae in praetorio Herodis aservatur. XXIV.
Iudaeorum procures eum seditionis accusant Cae-
sareae, interprete Tertullo rhetore. Apostolus

9 περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατη-
 9 γοροῦμεν αὐτοῦ. Συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι,
 10 φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. Ἀπεκρίθη δὲ
 ὁ Παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμότος λέγειν·
 Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σέ κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ
 ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἑμαυτοῦ ἀπο-
 11 λογοῦμαι· δυναμένου σου γινῶναι, ὅτι οὐ πλείους
 εἰσὶ μοι ἡμέραι δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προςκυ-
 12 νήσων ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὐ-
 ρόν με πρὸς τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν
 ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε
 13 κατὰ τὴν πόλιν· οὔτε παραστῆσαι δύνανται, περὶ
 14 ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου. Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό
 σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδόν, ἣν λέγουσιν αἴρεσιν, οὐ-
 τω λατρεύω τῷ πατρίῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς
 κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς ἐν τοῖς προφήταις γε-
 15 γραμμένοις· ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ
 αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἑσε-
 16 σθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων. Ἐν τούτῳ
 καὶ αὐτὸς ἄσκη, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν
 πρὸς τὸν θεόν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός.
 17 Δι' ἐτῶν δὲ πλείονων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας
 18 ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου, καὶ προσφοράς· ἐν
 οἷς εὐρόν με ἡγριζμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ
 ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς

XXIV, 9. Συνεπέθεντο) Συνέθεντο 11. δεκα-
 δύο) ἢ δεκαδύο 14. καὶ τοῖς ἐν τοῖς) καὶ ἐν
 τοῖς 16. καὶ prius) δὲ Al. τε Alii: δὲ καὶ
 18. τινὲς δὲ ἀπὸ) τινὲς ἀπὸ

rerum a se gestarum rationem reddens, probra ob-
 iecta diluit: sed causae cognitionem procurator in

Λυσίας Ἰουδαῖοι, οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ 19
κατηγορεῖν εἴ τι ἔχοιεν πρὸς με. Ἦ αὐτοὶ οὗτοι 20
εἰπάτωσαν, τί εὖρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος
μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου· ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, 21
ἣς ἔκραξα ἐστὼς ἐν αὐτοῖς· Ὅτι περὶ ἀναστάσεως
νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν! Ἀνε- 22
βάλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ
περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών· Ὅταν Λυσίας ὁ χιλιάρχος
καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ κατ' ὑμᾶς· διαταξάμε- 23
νός τε τῷ ἑκατοντάρχη τηρεῖσθαι αὐτὸν, ἔχειν τε
ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπη-
ρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγεινόμενος ὁ Φῆ- 24
λιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναικί, οὕσῃ Ἰουδαία, με-
τεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ
τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ 25
περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος
τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφορος γενόμενος ὁ Φῆ-
λιξ ἀπεκρίθη· Τὸ νῦν ἔχον πορεύου· καιρὸν δὲ
μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε. Ἀμα καὶ ἐλπίζων, 26
ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου
[[ὅπως λύσῃ αὐτόν]]· διὸ καὶ πυκνότερον αὐτόν

XXIV, 20. τί) εἴ τι 22. Ἀνεβάλετο δὲ αὐτοὺς
ὁ Φῆλιξ,) Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβά-
λετο αὐτοὺς, 23. αὐτόν) τὸν Παῦλον 24.
γυναικί,) γυναικί αὐτοῦ, 25. κρίματος τοῦ
μέλλοντος ἔσεσθαι,) *Alii*: μέλλοντος κρίμα-
τος,* 26. Ἀμα) Ἀμα δὲ

aliud tempus differt. Felici, qui cum Drusillâ vene-
rat, Paulus de doctrinâ Iesu Christi exponit. Felix
provincia decedens, vinctum relinquit Apostolum.

- 27 μεταπεμπόμενος, ομίλει αὐτῷ. Διείας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ Φῆλιξ Πόρκιον Φῆστον· θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ, κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον.

XXV. Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας.
 2 Ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν
 3 αὐτὸν, ἵ αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ· ἐνέδραν ποι-
 4 οῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. Ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη, τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον ἐν Και-
 5 σαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι.
 6 Οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, συγκατάβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορεῖτωσαν
 7 αὐτοῦ. Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα, καταβάς εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε
 8 τὸν Παῦλον ἄχθῃναι. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα φέροντες
 9 κατὰ τοῦ Παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδείξαι· ἀπολογουμένου αὐτοῦ· Ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερόν, οὔτε εἰς Καίσαρα
 10 τι ἥμαρτον. Ὁ Φῆστος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ εἶπε·

XXV, 6. οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα) πλείους ἢ δέκα 7. αἰτιάματα) Alii: αἰτιώματα (cf. v. 18.)

XXV, 1-12. Festus, Felicis successor, cognoscit ille quidem Pauli causam; sed idem Iudaeis vult gratificari.

Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπαβᾶς, ἐκεῖ περὶ τούτων
κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ; Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Ἐπὶ 10
τοῦ βήματος Καίσαρος ἐστὼς εἰμι, οὐ με δεῖ
κρίνεσθαι. Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὥς καὶ σὺ
κἀλλιον ἐπιγινώσκεις. Ἐγὼ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ 11
ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ
ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδὲν ἔστιν ὧν οὗτοι κατηγο-
ροῦσί μου, οὐδεὶς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι.
Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. Ὅτε ὁ Φῆστος συλλαλή- 12
σας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη· Καίσαρα
ἐπικέκλησαι· ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.

Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, Ἀγρίππας 13
ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήντησαν εἰς Καισάρ-
ρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον. Ὡς δὲ πλείους 14
ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέ-
θετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων· Ἄνθρωπος τις ἐστὶ
καταλελειμμένος ὑπὸ Φίλικος δέσμιος· περὶ οὗ, 15
γενομένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰ-
τούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην. Πρὸς οὓς ἀπεκρί- 16
θην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι
τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγο-
ρούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχῃ τοὺς κατηγοροῦς,
τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.
Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μη- 17
δεμίαν ποιησάμετος, τῇ ἐξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ
βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα. Περὶ οὗ 18
σταθέντες οἱ κατηγοροὶ οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφε-

XXV, 16. τινα) *alii: tunc* * *Ib. εἰς ἀπώ-*
λειαν alii omittunt. *

Ad Caesarem Paulus provocat. XXV, 13 - XXVI, 32.

- 19 ρον, ὧν ὑπενόουν ἐγώ· ζητήματα δέ τινα περὶ
 τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν, καὶ
 περὶ τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦ-
 20 λος ζῆν. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τού-
 του ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς
 21 Ἱερουσαλὴμ, καὶ κεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. Τοῦ
 δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς
 τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖ-
 σθαι αὐτὸν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσα-
 22 ρα. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη· Ἐβου-
 λόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκούσαι. Ὁ δέ·
 Αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.
- 23 Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ
 τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελ-
 θόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον, σὺν τε τοῖς χιλιάρχοις
 καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ
 24 κελεύσαντος τοῦ Φῆστου, ἦχθη ὁ Παῦλος. Καί
 φησιν ὁ Φῆστος· Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες
 οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον,
 περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι
 ἐν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ
 25 δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος
 μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐ-
 τοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν,
 26 ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γρά-
 ψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν
 ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίπ-
 πα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τι γρά-
 27 ψαι. Ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα δέσμιον,
 μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

Agrippam regem Fesius de causâ Pauli consulit.

Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐπι- **XXVI.**
 τρέπεται σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. Τότε ὁ Παῦ-
 λος ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα· Περὶ πάν- **2**
 των ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ
 Ἀγρίππα, ἡγῆμαι ἑμαυτὸν μακάριον, ἐπὶ σοῦ
 μέλλων σήμερον ἀπολογεῖσθαι· μάλιστα γνώστην **3**
 ὄντά σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἔθων τε
 καὶ ζητημάτων. Διὸ δέομαί σου, μακροθύμως
 ἀκοῦσαί μου. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν **4**
 ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ
 ἔθνει μου ἐν Ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ Ἰου-
 δαῖοι· προκινώσκοντές με ἄνωθεν, (ἐὰν θέλῃσι **5**
 μαρτυρεῖν,) ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν
 τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. Καὶ **6**
 νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγ-
 γελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἔστηκα κρινό-
 μενος· εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν, ἐν ἐκτενείᾳ **7**
 νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον, ἐλπίζει κατανιῆσαι·
 περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ Ἀγρίππα,
 ὑπὸ Ἰουδαίων. Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, **8**
 εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδο- **9**
 ξα ἑμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου
 δεῖν πολλὰ ἐναντία προῦξαι. Ὁ καὶ ἐποίησα ἐν **10**
 Ἱεροσολύμοις· καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυ-
 λακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων

XXVI, 2. ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον ἀπολογεῖ-
 σθαι·) μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον·
 6. πατέρας ἡμῶν) πατέρας 7. Ἰουδαίων.)
 τῶν Ἰουδαίων.

Paulus ad Agrippam productus, partim de vitâ ante
 actâ et pristino suo adversus Christianos odio disferit,

- ἐξουσίαν λαβών· ἀναιρουμένων τε αὐτῶν, κατ-
 11 ἤνεγκα ψῆφον· καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς
 πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον βλασφη-
 μεῖν· περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον
 12 ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. Ἐν οἷς καὶ πορευό-
 μενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπι-
 13 τροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων, ἡμέρας μέ-
 σης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν
 ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμπαν με
 14 φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. Πάν-
 των δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκου-
 σα φωνὴν λαλοῦσαν πρὸς με, καὶ λέγουσαν τῇ
 Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ· Σαοὺλ! Σαοὺλ! τί με διώ-
 15 κεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. Ἐγὼ
 δὲ εἶπον· Τίς εἶ, κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ
 16 εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις. Ἀλλὰ ἀνάστηθι,
 καὶ σιτῇθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ
 ὥφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρετήν καὶ μάρ-
 17 τυρα, ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι· ἐξαι-
 ρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς
 18 οὓς ἐγὼ σε ἀποστέλλω, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐ-
 τῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ
 τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λα-
 βεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κληρὸν ἐν τοῖς
 19 ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ. Ὅθεν, βα-
 σιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθής τῇ σὺ-
 20 ρανίῃ ὀπτασίᾳ· ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον
 καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς

XXVI, 17. ἐγὼ σε) νῦν σε Alii: νῦν ἐγὼ σε *

partim mutati animi, mandatique sibi ab ipso Iesu Christo negotii praeconis evangelii, rationem reddit.

Ἰουδαίαις, καὶ τοῖς ἔθνεσιν, ἀπήγγελλον μετα-
 τοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἅξια τῆς
 μετανοίας ἔργα πράσσοντας. Ἐνεκα τούτων με 21
 οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶν-
 το διαχειρίσασθαι. Ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς 22
 παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἑστη-
 κα, μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐ-
 δὲν ἐκτὸς λέγων, ὅτι οἱ προφῆται ἐλάλησαν
 μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωϋσῆς· εἰ παθη- 23
 τὸς ὁ Χριστὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νε-
 κρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς
 ἔθνεσι.

Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος 24
 μεγάλη τῇ φωνῇ ἔφη· Μαίρη, Παῦλε! τὰ πολ-
 λά σε γράμματα εἰς μαρίαν περιτρέπει. Ὁ δέ· 25
 Οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ' ἀλη-
 θείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.
 Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς 26
 ὃν καὶ παρῃσησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γὰρ
 αὐτὸν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ
 ἔστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. Πιστεύεις, 27
 βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; Οἶδα, ὅτι
 πιστεύεις. Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον 28
 ἔφη· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.
 Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν· Εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ, καὶ 29
 ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ, οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ
 πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι
 τοιούτους, ὅποιος καὶ γὰρ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δε-

XXVI, 22. μαρτυρόμενος) μαρτυρούμενος

Fefli iudicium de hac oratione. Animus regis commo-

- 30 σμῶν τούτων. Ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ
 ἡγεμὼν, ἣ τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐ-
 31 τοῖς· καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους,
 λέγοντες· Ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν
 32 πρᾶσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. Ἀγρίππας δὲ τῷ
 Φῆστῳ ἔφη· Ἀπολεῦσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος
 οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.

XXVII. Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν
 Ἰταλίαν, παρεδίδουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινας
 ἐτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι Ἰουλίῳ,
 2 σπείρης Σεβαστῆς. Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδρα-
 μυτινῷ, μέλλοντι πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν
 τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου
 3 Μακεδόνης Θεσσαλονικέως. Τῇ τε ἐτέρᾳ κατ-
 ἤχθημεν εἰς Σιδῶνα· φιλανθρωπῶς τε ὁ Ἰούλιος
 τῷ Παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φί-
 4 λους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν. Καρκεῖθεν
 ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον, διὰ τὸ
 5 τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. Τότε πέλαγος τὸ
 κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες,
 6 κατήλθομεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας. Καρκεὶ εὐ-
 ρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον Ἀλεξανδρεῖνον πλέον
 7 εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. Ἐν
 ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γε-
 νόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς

XXVI, 30. Ἀνέστη τε) Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐ-
 τοῦ, ἀνέστη (Alii: Ἀνέστη δὲ vel: Καὶ ἀνέ-
 στη) XXVII, 2. μέλλοντι) μέλλοντες

tus. Testimonium innocentiae Paulo datum. XXVII.
 Paulus Romam vinctus deducitur. Lucas et Aristarchus
 itineris comites. Consensu navi Adramytena, ad urbem
 Lyciae, Myra, appellant. Inde navi Alexandrina pro-

τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ
 Σαλμώνην· μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν, ἤλθο- 8
 μεν εἰς τόπον τινα καλούμενον Καλοὺς λιμένας, ὃν
 ἔγγυς ἦν πόλις Λασαία. Ἰανοῦ δὲ χρόνου δια- 9
 γενομένου, καὶ ὅντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοῦς,
 διὰ τὸ καὶ τὴν νησιεῖαν ἤδη παρεληλυθῆναι, παρ-
 ἥνει ὁ Παῦλος, ἔγων αὐτοῖς· Ἄνδρες, θεωρῶ, 10
 ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ
 φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν
 ἡμῶν μέλλειν ἔσσεσθαι τὸν πλοῦν. Ὁ δὲ ἑκατον- 11
 τάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπέειπε-
 το μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.
 Ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παρα- 12
 χειμασίαν, οἱ πλείους ἔδεικτο βουλὴν ἀναχθῆναι
 κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοί-
 νικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα
 κατὰ Αἶβα καὶ κατὰ Χῶρον. Ἐποπνεύσαντος 13
 δὲ Νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατήκεναι,
 ἄσαντες, ἄσπον παρελέγοντο τὴν Κρήτην. Μετ' 14
 οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὃ
 καλούμενος Εὐροκλύδων. Συναρπασθέντος δὲ τοῦ 15
 πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέ-
 μῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. Νησίον δέ τι ὑποδρα- 16
 μόντες καλούμενον Κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν πε-

XXVII, 8. Λασαία.) *Alii*: Ἀλασσα. 10. φορ-
 τίου) φόρτου 11. ἑκατοντάρχης) ἐκατόνταρχος
 13. ἄσπον) Ἄσπον *f.* Ἄσπον 14. Εὐροκλύδων.)
Alii: Εὐρακλύδων *f.* Εὐρουκλύδων. *Alii*: Εὐρα-
 κύλων. 16. Κλαύδην) *Alii*: Καῦδα* (Καυδῶ)

vecti, in portum Cretae aegre perveniunt. Paulo mo-
 nenti, ut a navigando desistant, non paretur. Adversa

- 17 ριχατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης· ἦν ἄρα νηὶς, βοη-
 θείαις ἐχούσιν, ὑποζωννύοντες τὸ πλοῖον· φοβού-
 μενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες
 18 τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο. Σφοδρῶς δὲ χειμα-
 19 ζομένην ἡμῶν, τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο· καὶ τῇ
 τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρύψαμεν.
 20 Μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρον ἐπιφαινόντων ἐπὶ
 πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικει-
 μένου, λοιπὸν περιηρεῖτο πᾶσα ἐλπίς τοῦ σώζεσθαι
 21 ἡμᾶς. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε
 σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν· Ἔδει
 μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγε-
 σθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ἴβριν ταύ-
 22 την καὶ τὴν ξημίαν. Καὶ ταῦν παραιτῶ ὑμᾶς
 εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ
 23 ὑμῶν, πληρὸν τοῦ πλοίου. Παρέστη γὰρ μοι τῇ
 νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, οὗ εἰμι, ἢ καὶ λα-
 24 τρεύω, ἢ λέγων· Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρά σε
 δεῖ παραστῆναι· καὶ ἰδοὺ, κεχάρισταί σοι ὁ Θεός
 25 πάντας τοὺς πλείοντας μετὰ σοῦ. Διὸ εὐθυμεῖτε,
 ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται,
 26 καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι. Εἰς νῆσον δέ τινα
 27 δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. Ως δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτη
 νύξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῇ Ἀδρίᾳ,
 κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προς-
 28 ἄγειν τινα αὐτοῖς χώραν· καὶ βολίσαντες, εὖρον
 ὀργυῖας εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν

XXVII, 17. τὸ σκεῦος) *Alii*: τὰ ἱστία *f.* τὸ
 ἱστίον 19. ἐρρύψαμεν.) *Alii*: ἐρρύψαν. *

tempestas ingruit. Paulus et nautas et vectores sa-
 luti desperantes confirmat. In conservandâ navi fru-

βελίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε· φοβούμε- 29
νοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ
πρόμακτος ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ἤρχοντο
ἡμέραν γενέσθαι. Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων 30
φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκά-
φην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρόμακτος
μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ 31
ἐκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις· Ἐὰν μὴ οὗτοι
μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.
Τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκά- 32
φης, καὶ εἵασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. Ἄχρι δὲ 33
οὐ ἐμέλλεν ἡμέρα γενέσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος
ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων· Τέσσαρες-
καιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες, ἄσπιτοι
διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. Διὸ παρακαλῶ 34
ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμε-
τέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θοῖξ
ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. Εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ 35
λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ ἐν ὀνότιον πάν-
των, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. Εὐθύμοι δὲ 36
γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοτο τροφῆς.
Ἡμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαί, διακόσμαι 37
ἐβδομήκοντα ἕξ. Κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκού- 38
φιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτόν εἰς τὴν
θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν 39
οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δὲ τινα κατενόουν ἔχον-
τα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δύναιτο,

XXVII, 29. ἐκπέσωμεν) ἐκπέσωσιν 34. με-
ταλαβεῖν) προσλαβεῖν Ib. πεσεῖται.) Alii:
ἀπολεῖται. *

Ira laboratur. Frumentum in mare proiec- tum. Navis

- 40 ἔξῳσαι τὸ πλοῖον. Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες
 εἶων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτη-
 ρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα
 41 τῇ πνεύσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. Περιπε-
 σόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν
 καῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευ-
 τος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμά-
 42 των. Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα
 τοὺς δεσμοῦτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας
 43 διαφύγῃ. Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος βουλόμενος διασω-
 σαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήμα-
 τος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν, ἀποξ-
 44 ῥίψαντας πρῶτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς
 λοιποὺς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπὶ τινων
 τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. Καὶ οὕτως ἐγένετο πάν-
 τας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

- XXVIII. Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν, ὅτι Με-
 2 λίτη ἡ νῆσος καλεῖται. Οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον
 οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἀνάψαντες
 γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν
 3 ὑετὸν τὸν ἐφεστιῶτα, καὶ διὰ τὸ ψύχος. Ὑ-
 στρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φουγάνων πλήθος,
 καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρ-
 4 μης ἐξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Ὡς δὲ
 εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμᾶμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς

XXVII, 42. διαφύγῃ.) διαφύγοι. XXVIII, 1.
 ἐπέγνωσαν) Alii: ἐπέγνωμεν* 3. ἐξελθοῦ-
 σα) Alii: διεξελθοῦσα* Ib. καθῆψε) Alii:
 καθήψατο

vado illiditur, ad Melitam insulam. XXVIII. Naufragi
 a barbaris benigne tractati. Paulus viperam de manu

χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Πάντως
 φονεὺς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα
 ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ Δίκη ᾤον οὐκ εἴασεν! Ὁ μὲν 5
 οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν
 οὐδὲν κακόν· οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμ- 6
 πρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφρω νεκρόν. Ἐπὶ πο-
 λὺ δὲ αὐτῶν προσδοκῶντων, καὶ θεωρούντων μη-
 δὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι
 ἔλεγον, Θεὸν αὐτὸν εἶναι. Ἐν δὲ τοῖς περὶ 7
 τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς
 νήσου, ὀνόματι Ποπλίου· ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς,
 τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. Ἐγένετο δὲ 8
 τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ
 συνεχόμενον κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος
 εἰσελθὼν, καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας
 αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. Τούτου οὖν γενομένου, 9
 καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ,
 προσήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο· οἱ καὶ πολλαῖς 10
 τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεν-
 το τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ 11
 παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίῳ, πα-
 ρασήμῳ Διοσκούροις. Καὶ καταχθέντες εἰς Συ- 12
 ρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς· ὅθεν περι- 13
 ελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥόδιον· καὶ μετὰ μίαν
 ἡμέραν ἐπιγενομένου Νότου, δευτεραῖοι ἦλθομεν
 εἰς Ποτιόλους· οὗ εὐρόντες ἀδελφούς, παρεκλή- 14
 θημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἐπτά· καὶ
 οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἦλθομεν. Κακεῖθεν οἱ 15
 ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς

excutit illaesus. Aegroti complures a Paulo sanati. A
 Melitá solventes, Puteolos perveniunt; dein terrestri

ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου, καὶ Τριῶν ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάροσος.

- 16 **Ο**τε δὲ ἤλθομεν εἰς Ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν
- 17 τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρώτους. Συτελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς· Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθνεσι τοῖς πατρώοις, δέσμιος ἔξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην
- 18 εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων· οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν
- 19 αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων, ἠραγκύσθην ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα· οὐχ ὥς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατη-
- 20 γορῆσαι. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γάρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περιέχει-
- 21 μαι. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον· Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ
- 22 ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι, ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γάρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι παν-
- 23 ταχοῦ ἀντιλέγεται. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἤκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες· οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρούμενος τὴν βασιλείαν τοῦ

XXVIII, 17. αὐτὸν) τὸν Παῦλον

itinere Romam. XXVIII, 16-31. Paulus Iudaeis Ro-

Θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ,
 ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν,
 ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο 24
 τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. Ἀσύμφωνοι δὲ 25
 ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ
 Παύλου ῥῆμα ἐν· Ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς
 πατέρας ἡμῶν, ἵ λέγον· „Πορεύθητι πρὸς τὸν 26
 λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπόν· Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ
 μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ
 ἴδῃτε. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τοῦ- 27
 του, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφ-
 θαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν· μήποτε ἴδωσι τοῖς
 ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρ-
 δίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐ-
 τοὺς.,, Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν 28
 ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκού-
 σονται. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ 29
 Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν.

Ἐμείνε δὲ [ὁ Παῦλος] διετίαν ὅλην ἐν ἰδίᾳ 30
 μισθώματι· καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευο-
 μένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ 31
 Θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, μετὰ πάσης παρόρησίας ἀκωλύτως.

XXVIII, 25. ἡμῶν) *Alii*: ὑμῶν* (*cf.* VII,
 39.) 26. εἰπόν·) εἰπέ· 27. ἰάσωμαι *Alii*:
 ἰάσομαι

---

mae causam exponit suam; ibidemque per biennium
 suo in conducto captivus, tuto ac libere docet.

ΠΑΡΑΟΤ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

1. Παῦλος, δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπό-
 2 στολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ
 3 προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γρα-
 4 φαῖς ἀγίαις, ἡ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, (τοῦ γενο-
 5 μένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, κατὰ σάρκα· τοῦ
 6 ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα
 7 ἀγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν,) Ἰησοῦ Χρι-
 8 στοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, (διὸ οὐ ἐλάβομεν χάριν
 9 καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοήν πίστειας ἐν πᾶσι τοῖς
 10 ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἐν οἷς ἐστε
 11 καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ,) πᾶσι τοῖς οὖ-
 12 σιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἀγίοις.
 13 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν,
 14 καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- 15 Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ
 16 Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις
 17 ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Μάρτυς
 18 γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύ-
 19 ματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς
 20 ἀδιαλείπτως μνησὶαν ὑμῶν ποιοῦμαι, πάντοτε ἐπὶ
 21 τῶν προσευχῶν μου δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ
 22 εὐδοωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν

I, 4. ὀρισθέντος) *Alii*: προορισθέντος

AD ROM. I. 1-17. Commendatio evangelii et mune-
 ris apostolici; item laudes ecclesiae Romanae, quam

πρὸς ὑμᾶς. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι 11
 μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικόν, εἰς τὸ στη-
 ριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι 12
 ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε
 καὶ ἐμοῦ. Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἄγροεῖν, ἀδελφοί, 13
 ὅτι πολλάκις προσθέμην ἔλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, (καὶ
 ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο,). ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ
 καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.
 Ἑλλήσιν τε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοή- 14
 τοις ὀφειλέτης εἰμί· οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον 15
 καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. Οὐ 16
 γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον [τοῦ Χριστοῦ].
 δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστίν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ
 πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλλήνι. Δι- 17
 καιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ
 πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· „Ὁ δὲ
 δίκαιος ἐκ πίστεως, ζήσεται.“

Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρα- 18
 νοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων,
 τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. Διότι 19
 τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς·
 ὁ θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐφανερώσῃ· (τὰ γὰρ ἀόρατα 20
 αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοού-
 μενα καθορᾶται, ἥ τε αἰδίδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ
 θεϊότης·) εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.

I, 13. ἵνα τινὰ καρπὸν) ἵνα καρπὸν τινα (Sic
 mutavit Erasmus.) 19. ὁ θεὸς γὰρ) ὁ γὰρ θεός

Paulus invisere statuerat. Delictorum veniam (quā
 nemo non indiget) et Iudaei et exteri solā fidei
 lege impetrant. Haec summa evangelii. I, 18-32.
 Exteri etiam naturā duce, dei virtutes legesque

- 21 Διότι γνόντες τὸν Θεὸν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν
 ἢ ἡγαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς δια-
 λογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐ-
 22 τῶν καρδιά· φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν,
 23 καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν
 ὁμοιωματι εἰκόνης φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πε-
 24 τεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. Διὸ καὶ
 παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν
 καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι
 25 τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς· ὅτινες μετήλλαξαν
 τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσε-
 βάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν
 κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας!
 26 Ἀμήν. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς
 πάθη ἀτιμίας· αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλ-
 27 λαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν·
 ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν
 χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκλύθησαν ἐν τῇ ὁρέξει
 αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι ἢν ἀσχη-
 28 μοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν,
 ἣν ἔδει, τῆς πλάτης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμ-
 29 βάνοντες. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν
 ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς
 29 ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα· πεπλη-
 ρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλε-
 ονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόβου, ἔριδος,
 30 δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστὰς, καταλάλους,

I, 21. ἡγαρίστησαν) εὐχαρίστησαν 27. τε)

Alii: δὲ* Alii omittunt. 29. πορνεία) Alii
 omittunt, alii transponunt.

cognoverunt; tamen, legibus neglectis, omne sce-

θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας,
 ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἄσυνέ- 31
 τους, ἄσυνιδέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνε-
 λεήμονας· οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόν- 32
 τες, (ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανά-
 του εἰσίν,) οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ
 συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ II.
 κρίνων! Ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν
 κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.
 Οἶδαμεν δὲ, ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλή- 2
 θειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. Λογίζη 3
 δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα
 πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ
 κρίμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος 4
 αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας κατα-
 φρονεῖς, ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς
 μετάνοιάν σε ἄγει; Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου 5
 καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ
 ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δι-
 καιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὅς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ 6
 τὰ ἔργα αὐτοῦ· τοῖς μὲν κατ' ὑπομονὴν ἔργου 7
 ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦ-
 σι, ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπει- 8
 θοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδι-
 κίᾳ, ὀργὴ καὶ θυμός! Θλίψις καὶ στενοχωρία 9

I, 30. Θεοστυγεῖς) *Alii*: θεοστύγεις II, 5.
 ἀποκαλύψεως) *Alii*: ἀνταποδόσεως Ib. καὶ
 δικαιοκρισίας) δικαιοκρισίας 8. ὀργὴ καὶ
 θυμός!) θυμός καὶ ὀργή!

Ierum dedecus admiserunt. II. At *Iudaei* praecepta
 dei contemnentes, ideo peccant gravius, quod insuper

ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου
 τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληρος!
 10 Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εὐφροσύνη παντὶ τῷ ἐργαζο-
 μένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλ-
 11 λητῇ! Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ
 12 θεῷ. Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ
 ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νό-
 13 μου κριθήσονται, (οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νό-
 μου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ
 14 νόμου δικαιωθήσονται. Ὅταν γὰρ ἔθιγῃ τὰ μὴ
 νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι
 15 νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος· οἵτινες ἐν-
 δείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς
 καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυροῦσης αὐτῶν τῆς συν-
 ειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κα-
 16 τηγορούντων, ἣ καὶ ἀπολογουμένων,) ' ἐν ἡμέ-
 ρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώ-
 πων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ Ἰησοῦ Χρι-
 17 στοῦ. Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ
 18 ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, ' καὶ
 γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέ-
 19 ροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου· πέποιθās
 τε σεαυτὸν ὁδηγόν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκό-
 20 τει, ' παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων,
 ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀλη-
 21 θείας ἐν τῷ νόμῳ· ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυ-
 τὸν οὐ διδάσκεις· ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέ-
 22 πταις· ' ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις· ὁ βδε-

II, 17. Εἰ δὲ σὺ) Ἰδὲ, σὺ (*Alii*: Ἰδε, σὺ)

legem scriptam habent, lege naturae explicatiorem. Fru-
 stra de lege scripta gloriantur, qui eam negligunt; nec

λυσσόμενος τὰ εἰδωλα, ἱεροσυλεῖς· ὃς ἐν νόμῳ 23
 καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν
 θεὸν ἀτιμάζεις. „Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι’ 24
 ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι,, καθὼς γέ-
 γραπται. Περιτομή μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νό- 25
 μον πράσσης· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖ, ἡ
 περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. Ἐὰν οὖν ἡ 26
 ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσῃ,
 οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθή-
 σεται; καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν 27
 νόμον τελούσα, σὲ τὸν διὰ γραμματος καὶ περι-
 τομῆς παραβάτην νόμου. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φα- 28
 νερῷ, Ἰουδαῖός ἐστιν· οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ,
 ἐν σαρκί, περιτομή· ἀλλ’ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰου- 29
 δαῖος, καὶ περιτομή καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ
 γραμματι· οὗ ὁ ἔπαιτος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ’
 ἐκ τοῦ θεοῦ.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἡ τίς ἡ III.
 ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; Πολὺ, κατὰ πάντα τρό- 2
 πον. Πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ
 λόγια τοῦ θεοῦ. Τί γάρ; εἰ ἠπίστησαν τινές, 3
 μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ κα-
 ταργήσῃ; Μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀλη- 4
 θής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης· καθὼς γέγρα-
 πται· „Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου,
 καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε,, Εἰ δὲ ἡ ἀδι- 5
 κία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦ-
 μεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν;
 (κατὰ ἄνθρωπον λέγω.) Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς 6
 κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια 7

circumcisionis obtentu poenas effugient. III, 1-20.

Deus beneficiis prae ceteris populis cumulavit

τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἔμῳ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς
 τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι καὶ γὰρ ὡς ἁμαρτωλὸς κρί-
 8 νομαι; καὶ μὴ, (καθὼς βλασφημοῦμεθα, καὶ κα-
 θὼς φασὶ τινες ἡμᾶς λέγειν,) ὅτι ποιήσωμεν τὰ
 κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ; ὣν τὸ κρίμα ἐνδικόν
 9 ἔστι. Τί οὖν; προεχόμεθα; Οὐ πάντως· προ-
 10 ηγισάμεθα γάρ, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάν-
 11 τας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι· καθὼς γέγραπται· „Ὅτι
 11 οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς· οὐκ ἔστιν ὁ συνιὼν,
 12 οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν,
 ἅμα ἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιοῦν χρηστότητα,
 13 οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός. Τάφος ἀνεσθημένος ὁ λάρυγξ
 αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολοῦσαν· ἰὸς
 14 ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν· ὣν τὸ στόμα ἀρᾶς
 15 καὶ πικρίας γέμει. Ὅξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκ-
 16 χέαι αἷμα, σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς
 17 ὁδοῖς αὐτῶν· καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
 18 Οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐ-
 19 τῶν., Οἶδαμεν δὲ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς
 ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ
 20 ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. Διότι ἐξ
 ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον
 αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
 21 Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πε-
 φανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ

*III, 9. Τί οὖν; προεχόμεθα; Alii: Τί οὖν προε-
 χόμεθα; * Alii: Τί οὖν προκατέχομεν περισ-
 σόν; omisso Οὐ πάντως. (Evet. scholio. cf. vs. 1.)*

Iudaeos. Sed hi pariter ut illi peccando culpam con-
 traxerunt. Id quod librorum Vet. Testamenti auctori-
 tate confirmatur. III, 21-31. Iesus Christus omnia

τῶν προφητῶν· δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως 22
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς
 πιστεύοντας. Οὐ γὰρ ἔστι διαστολή. Ἰ πάντες 23
 γὰρ ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ,
 ἵ δικαιοῦμενοι δωρεάν, τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς 24
 ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὃν προ- 25
 ἔθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ
 αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἐνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐ-
 τοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγοτότων ἁμαρ-
 τημάτων ἑν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἐνδειξιν 26
 τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ
 εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πί-
 στεως Ἰησοῦ. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; Ἐξε- 27
 κλείσθη. Διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; Οὐχί,
 ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως· λογιζόμεθα γὰρ, δικαι- 28
 οῦσθαι πίστει ἄνθρωπον, χωρὶς ἔργων νόμον.
 Ἡ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς μόνον; οὐχί καὶ ἐθνῶν; Ναὶ 29
 καὶ ἐθνῶν. Ἐπεὶπερ εἰς ὁ Θεὸς, ὃς δικαιώσει 30
 περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς
 πίστεως. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πί- 31
 στεως; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἰστώμεν.

Τί οὖν ἐροῦμεν Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν IV.
 εὐρηκέναι κατὰ σάρκα; Εἰ γὰρ Ἀβραάμ ἐξ ἔρ- 2
 γων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν
 Θεόν. Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; „Ἐπίστευσες δὲ 3
 Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δι-

III, 28. γὰρ, δικαιοῦσθαι πίστει) οὖν, πίστει
 δικαιοῦσθαι 29. καὶ prius) δὲ καὶ

peccata morte suā expiavit: cui quicumque confidunt,
 sive Iudaei, sive exteri, dei sententiā absolvuntur.
 IV, 1 - 25. Fides commendatur illuliri exemplo

- 4 καιοσύνην. „ Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λο-
 5 γίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα· τῷ δὲ
 μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα
 τὸν ἄσεβῃ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιο-
 6 σύνην. Καθάπερ καὶ Δαυὶδ λέγει τὸν μακαρι-
 σμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὃ ὁ Θεὸς λογίζεται δικαιο-
 7 σύνην, χωρὶς ἔργων. „ Μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν
 αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλέσθησαν αἱ ἁμαρτίαι·
 8 μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐ μὴ λογίσσεται κύριος ἁμαρ-
 9 τίας. „ Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος, ἐπὶ τὴν πε-
 ριτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; Λέγομεν
 γὰρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβραάμ ἡ πίστις εἰς δι-
 10 καιοσύνην. Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄν-
 τι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; Οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν
 11 ἀκροβυστίᾳ. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφρα-
 γίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκρο-
 βυστίᾳ· εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν
 πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, (εἰς τὸ λογισθῆναι
 12 καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην,) καὶ πατέρα περιτο-
 μῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 στοιχοῦσι τοῖς ἔχουσι τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πί-
 13 στεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. Οὐ γὰρ διὰ
 νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραάμ, ἢ τῷ σπέρματι
 αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι [τοῦ] κόσμου,
 14 ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νό-
 μου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κα-
 15 τήρηται ἡ ἐπαγγελία· ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κα-

IV, 4. κατὰ ὀφείλημα·) κατὰ τὸ ὀφείλημα· 11.
 περιτομῆς) *Alii*: περιτομήν 12. ἐν τῇ ἀκρο-
 βυστίᾳ) *Alii*: ἐν ἀκροβυστίᾳ (*E vsf. 10.*)

Abrahami; ut qui, ante quam esset circumcissus, solâ

τερογάζεται· οὐ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παρά-
 βασις. Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, 16
 εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ
 σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων
 ἡμῶν· (καθὼς γέγραπται· „Ὅτι πατέρα πολλῶν 17
 ἐθνῶν τέθεικά σε·,) κατέναντι οὐ ἐπίστευσε
 θεοῦ, τοῦ ζωοποιούτος τοὺς νεκροὺς, καὶ κα-
 λοῦντας τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. Ὅς παρ' ἐλπί- 18
 δα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν
 πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, (κατὰ τὸ εἰρημέρον·
 „Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου!·,) καὶ μὴ ἀσθε- 19
 νήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα
 ἤδη νεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων,
 καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας· εἰς δὲ τὴν 20
 ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ,
 ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ,
 ' καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός 21
 ἔστι καὶ ποιῆσαι. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς 22
 δικαιοσύνην. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, 23
 ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλ- 24
 λει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραν-
 τα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὅς παρ- 25
 ἐδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἡγέρθη
 διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχο- V.
 μεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν 2

IV, 25. δικαίωσιν) Alii: δικαιοσύνην V, 1.

ἔχομεν) Alii: ἔχωμεν

fide suâ deo fuerit carissimus. V, 1 - 11. Eorum beati-

- τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἐστήκαμεν·
καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ.
- 3 Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται,
- 4 ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα,
- 5 ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. Ἐπεὶ γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἁσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἁσθεῶν ἀπέθανε.
- 6 Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθαιεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθαιεῖν.
- 7 Σურίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι, ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.
- 8 Πολλῶ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντος νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.
- 9 Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.
- 10 Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.
- 11 Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες

V, 6. ἁσθενῶν) *Alii*: ἁσθενῶν ἔτι (*E lectione ecclesiastica, a Χριστὸς incipiente.*) II. καυχώμενοι) *Alii*: καυχώμεθα

tas, qui propter fidem Iesu Christo habitam iusti declarantur. V, 12-21. Ob Adamī culpam omnes eius

ἡμαρτον. Ἄχρη γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ. 13
 Ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου. Ἄλλ' 14
 ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋ-
 σέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοι-
 ῳματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ
 μέλλοντος. Ἄλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὐ- 15
 τω καὶ τὸ χάρισμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παρα-
 πτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἢ
 χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ
 ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς
 ἐπερίσσευσε. Καὶ οὐχ ὡς δι' ἐνὸς ἁμαρτήσαν- 16
 τος, τὸ δώρημα. Τὸ μὲν γὰρ κρίμα, ἐξ ἐνὸς
 εἰς κατάκριμα· τὸ δὲ χάρισμα, ἐκ πολλῶν πα-
 ραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς 17
 παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἐνὸς,
 πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ
 τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ
 βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἐνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρα 18
 οὐν ὡς δι' ἐνὸς παραπτώματος, εἰς πάντας ἀν-
 θρώπους εἰς κατάκριμα· οὕτω καὶ δι' ἐνὸς δι-
 καιώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν
 ζωῆς. Ὡςπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς 19
 ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστήθησαν οἱ πολλοί·
 οὕτω καὶ διὰ ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιοι κατα-
 σταθήσονται οἱ πολλοί. Νόμος δὲ παρεῖρηλ- 20
 θεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. Οὐδὲ ἐπλεό-
 ρασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις· ἵνα 21

V, 14. μὴ ante ἁμαρτήσαντας alii omittunt.

16. ἁμαρτήσαντος) Alii: ἁμαρτήματος 17.

τῷ τοῦ ἐνὸς) Alii: ἐν ἐνὶ f. ἐν τῷ ἐνὶ

posterī mortis rei; sed Christi beneficio iidem aeter-

ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

VI. *Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ,*
ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; ἢ Μὴ γένοιτο. Οἵτινες
ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐ-
τῇ; ἢ ἄγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χρι-
στὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθη-
μεν; Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσμα-
τος εἰς τὸν θάνατον. ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χρι-
στὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕ-
τω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.
Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ
θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσό-
μεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν
ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶ-
μα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ
ἁμαρτίᾳ. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς
ἁμαρτίας. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πι-
στεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ, ἢ εἰδότες,
ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀπο-
θνήσκει. Θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. Ὁ γὰρ
ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὁ δὲ
ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυ-
τοὺς νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ,
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ [τῷ κυρίῳ ἡμῶν]. Μὴ

VI, 1. ἐπιμενοῦμεν) *Alii: ἐπιμένωμεν* * 11.
 μὲν τῇ) μὲν εἶναι τῇ

num beati. VI-VIII. Evangelii cum lege comparatio.
 (VI-VII, 6.) Illud tantum abest, ut peccandi licentiam
 introducat, ut contra adiuvet virtutis studium. Ba-

οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν
 σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ·
 μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ 13
 ἁμαρτίᾳ· ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς
 ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δι-
 καιοσύνης τῷ θεῷ. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυ- 14
 ρεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χά-
 ριν. Τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμέν 15
 ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; Μὴ γένοιτο. Οὐκ 16
 οἶδατε, ὅτι ὃ παριστάνετε ἑαυτοὺς δοῦλους εἰς
 ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ὃ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρ-
 τίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;
 Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, 17
 ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύ-
 πον διδαχῆς! Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρ- 18
 τίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. (Ἀνθρώπινον 19
 λέγω, διὰ τὴν ἀσθενείαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν.) Ὡς-
 περ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ
 ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν· οὕτω
 νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαι-
 οσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς 20
 ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. Τίνα 21
 οὖν καρπὸν εἵχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνε-
 σθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος. Νυνὶ δὲ 22
 ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες
 δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγια-
 σμόν· τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον. Τὰ γὰρ ὁψώ- 23
 νια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ

VI, 12. ὑπακούειν ταῖς) ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς

(Quidam omittunt etiam ταῖς ἐπιθ. αὐτοῦ.)

ptismatis vis et significatio. Peccatorum tyrannide et

Θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
 VII. ἡμῶν. Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, (γινώσκουσι
 γὰρ νόμον λαλῶ,) ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἄν-
 2 θρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; Ἡ γὰρ ὑπανδρος
 γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀπο-
 θάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ
 3 ἀνδρός. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός μοιχαλὶς
 χρηματίζει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ
 ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου,
 τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ
 4 ἑτέρῳ. Ὡστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώ-
 θητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ,
 εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερ-
 5 θέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ Θεῷ. Ὅτε γὰρ
 ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν,
 τὰ διὰ τοῦ νόμου, ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν,
 6 εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. Νυνὶ δὲ κα-
 τηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες, ἐν ᾧ
 κατειχόμεθα· ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι
 πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γραμματος.
 7 Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; Μὴ γέ-
 νοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω, εἰ μὴ διὰ
 νόμου· τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ
 8 ὁ νόμος ἔλεγεν· „Οὐκ ἐπιθυμήσεις.,” Ἀφορμὴν
 δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία, διὰ τῆς ἐντολῆς κατειρ-
 γάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρίς γὰρ

VII, 6. ἀποθανόντες) ἀποθανόντος *Alii*: τοῦ
 θανάτου

poenā, non Mosaicis freti institutis, sed Iesu confidentes
 liberantur. Ergo legali disciplinae, quam suā ille morte
 antiquavit, praestat evangelica. (VII, 7 - VIII, 11.) Ea

νόμου ἁμαρτία νεκρά. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νό- 9
μου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία
ἀνέζησεν, ἡ ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὗρέθη μοι ἡ 10
ἐντολή ἡ εἰς ζωὴν, αὐτὴ εἰς θάνατον. Ἡ γὰρ 11
ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα, διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξη-
πάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. Ὡστε ὁ 12
μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολή ἁγία καὶ δικαία
καὶ ἀγαθή. Τὸ οὖν ἀγαθόν, ἐμοὶ γέγονε 13
θάνατος; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα φα-
νῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη
θάνατον, ἵνα γένηται κατ' ὑπερβολὴν ἁμαρτω-
λὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς. Οἶδαμεν γάρ, 14
ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός
εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ γὰρ 15
κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω,
τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. Εἰ δὲ 16
ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι
καλός. Nunὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, 17
ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. Οἶδα γάρ, ὅτι 18
οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἐστὶν ἐν τῇ σαρκί μου,
ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ
κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐχ εὗρίσκω. Οὐ γὰρ 19
ὃ θέλω, ποιῶ ἀγαθόν· ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν,
τοῦτο πράσσω. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω ἐγώ, τοῦτο 20
ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰ-

VII, 10, αὐτῇ) αὐτῇ 14. Οἶδαμεν) *Alii*: Οἶ-
δα μὲν *Ib.* σαρκικός) *Alii*: σάρκινός 18.
οὐχ εὗρίσκω.) *Al.* οὐ γινώσκω. *Alii*: οὐ.

enim. est naturae nostrae imbecillitas ac vitiositas, ut
sensuum imperio magis, quam rationi pareamus. Huius
labis nemo unus expers. Nec legis disciplinam ederi huic

21 κοῦσα ἐν ἑμοὶ ἁμαρτία. Εὕρισκω ἄρα τὸν νόμον
 τῷ θέλοντι ἑμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἑμοὶ τὸ κα-
 22 κὸν παράκειται. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ
 23 θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον· βλέπω δὲ ἕτερον
 νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ
 νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ
 νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί
 24 μου. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος! τίς με ῥύ-
 25 σεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; Εὐ-
 χαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου
 ἡμῶν! Ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῷ δουλεύω
 VIII. νόμῳ θεοῦ· τῇ δὲ σαρκί, νόμῳ ἁμαρτίας. Οὐ-
 δὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
 [μη κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦ-
 2 μα]. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς
 3 ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ
 νόμου, ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν
 ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρ-
 4 τίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν
 ἐν τῇ σαρκί· ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρω-
 θῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν,
 5 ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες,
 τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα,
 6 τὰ τοῦ πνεύματος. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς,
 θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ
 7 εἰρήνη. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς

VII, 25. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ) *Alii*: Χάρις δὲ τῷ
 θεῷ (*Ex c. VI, 17.*) *Alii*: Ἡ χάρις τοῦ θεοῦ

morbo potest: sed qui Christo confidimus, huic soli de-
 bemus, ut et liberi a cupiditatum imperio, et crimine

θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται· οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέ- 8
σαι οὐ δύνανται. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, 9
ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν
ὑμῖν. Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος
οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν 10
σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν· τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ
δικαιοσύνην. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰη- 11
σοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χρι-
στὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα
ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν οὐ τῇ 12
σαρκί, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. Εἰ γὰρ κατὰ 13
σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύ-
ματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσε-
σθε. Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί 14
εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας 15
πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας,
ἐν ᾧ κράζομεν· Ἀββᾶ, ὁ πατήρ! Αὐτὸ τὸ πνεῦ- 16
μα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμέν
τέκνα θεοῦ. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κλη- 17
ρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ·
εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήμα- 18
τα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν

VIII, 11. τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα) τοῦ ἐνοι-
κοῦντος αὐτοῦ πνεύματος 13. τοῦ σώματος)

Alii: τῆς σαρκὸς

soluti, deum habeamus propitium, ac vitā fruamur
aeternā vereque vitali. (VIII, 12-17.) Beneficia et
iura filiorum dei. (VIII, 18-39.) Externae calamitates

- 19 ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. Ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία
 τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν νύων τοῦ Θεοῦ
 20 ἀπεκδέχεται. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπε-
 τάγη, (οὐχ ἐκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα,)
 21 ἔπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθή-
 σεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευ-
 22 θερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οἶδα-
 μεν γάρ, ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συν-
 23 ωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ
 αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ
 ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, νιοθεσίαν
 ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος
 24 ἡμῶν. Ἡ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. Ἐλπίς δέ
 βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις,
 25 τί καὶ ἐλπίζει; Εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν,
 26 δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ
 πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν·
 τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν,
 ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν
 27 στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρ-
 δίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι
 28 κατὰ Θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. Οἶδαμεν
 δέ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ
 εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν,
 29 Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους
 τῆς εἰκότος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν
 30 πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. Οὓς δὲ προώ-
 ρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε,

Christianis aequo animo ferendae. Hac in vitâ nihil perfectum est ac plene beatum. (Pii tamen sectatores Christi deo imprimis cari; isque illorum precibus atque orâtiis annuit.) At post hanc vitam melius erit:

τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους
καὶ ἐδόξασε. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; Εἰ ὁ 31
θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅγε τοῦ ἰδίου 32
υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων πα-
ρέδωκεν αὐτόν· πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῇ τὰ πάν-
τα ἡμῖν χαρίζεται; Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν 33
θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαίων; ἢ Τίς ὁ κατακρίνων; Χρι- 34
στὸς ὁ ἀποθανών; μᾶλλον δὲ καὶ ἐγεγρεθείς; ὅς
καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ; ὅς καὶ ἐντυγχάνει
ὑπὲρ ἡμῶν; Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης 35
τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός;
ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα;
'(καθὼς γέγραπται· „Ὅτι ἕνεκα σοῦ θανατού- 36
μεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα
σφαγῆς.,) Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν 37
διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γάρ, ὅτι 38
οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἄρ-
χαί, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις,
'οὔτε ὑψωμα οὔτε βάθος, οὔτε τίς κτίσις ἑτέρα 39
δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ
θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Ἀλήθειαν λέγω, ἐν Χριστῷ· οὐ ψεύδο- IX.
μαι, (συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου,)
ἐν πνεύματι ἀγίῳ· ὅτι λύπη μοι ἔστι μεγάλη, 2
καὶ ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου. Ὑπό- 3
μην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χρι-

VIII, 38. οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε
δυνάμεις,) οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα οὔ-
τε μέλλοντα,

tum deum omne damnum amicis dei compensabitur.
IX, 1-29. Paulus israelitarum vicem dolet. Priscinus

στοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου
 4 κατὰ σάρκα· οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱ-
 οθεσία καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθήκαι καὶ ἡ νο-
 5 μοθεσία, καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν
 οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρ-
 6 κα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 αἰῶνας! Ἀμήν. Οὐχ οἷον δέ, ὅτι ἐκπέτω-
 κεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ
 7 Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα
 Ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλ'· „ἐν Ἰσαὰκ κλη-
 8 θήσεται σοι σπέρμα,„ τούτ' ἔστιν, οὐ τὰ τέκνα
 τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ τὰ
 τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα.
 9 Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος· „Κατὰ τὸν και-
 ρὸν ταύταν ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός,„
 10 Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα, ἐξ ἐνὸς κοί-
 11 την ἔχουσα, Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. Μήπω
 γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ
 κακόν, (ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ
 μένη, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος,)
 12 ἡ ἐρρόθήτη αὐτῇ· „Ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ
 13 ἐλάσσονι,„ κατὰ τὴν γέγραπται· „Τὸν Ἰακώβ
 14 ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαὺ ἐμίσησα,„ Τί οὖν
 ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; Μὴ γένοιτο.
 15 Τῷ γὰρ Μωϋσῇ λέγει· „Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ,
 16 καὶ οἰκτιρῶσω ὃν ἂν οἰκτιρῶ,„ Ἄρα οὖν οὐ
 τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλε-

IX, 11. πρόθεσις τοῦ Θεοῦ) τοῦ Θεοῦ πρόθεσις

eorum principatus. Messias ab iis oriundus. At re-
 pudatio huius populi non repugnat promissis dei:
 neque enim ea simpliciter ad omnes posteros Abraha-

οὐντος Θεοῦ. Λέγει γὰρ ἡ γραφή τῷ Φαραώ· 17
 „Οὐκ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξω-
 μαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ
 τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ., Ἄρα οὖν ὃν 18
 θέλει, ἐλεεῖ· ὃν δὲ θέλει, σκληρύνει, Ἐρεῖς 19
 οὖν μοι· Τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι
 αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; Μενοῦνγε, ὡ ἄνθρωπε! 20
 σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; Μὴ
 ἔρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· Τί με ἐποίησας
 οὕτως; Ἡ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ 21
 πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυλάματος ποιῆσαι ὃ μὲν
 εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; Εἰ δὲ θέ- 22
 λων ὁ Θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργήν, καὶ γνωρί-
 σαι τὸ δυνατόν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μα-
 κροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώ-
 λειαν· καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης 23
 αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δό-
 ξαν· οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ Ἰου- 24
 δαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν· ὡς καὶ ἐν τῷ Ὡσηὲ 25
 λέγει· „Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου·
 καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. . Καὶ 26
 ἔσται, ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρῶθήναι αὐτοῖς· Οὐ λαὸς
 μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος.,
 Ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ· „Εὰν ἡ 27
 ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς
 θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται! Λόγον 28
 γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ· ὅτι
 λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς

IX, 19. τῷ γὰρ βουλήματι) τῷ βουλήματι

mi pertinent. Praeterea arbitrium dei in beneficiis
 conferendis negandisque sapientissimum est, idemque li-

- 29 γῆς., Καὶ καθὼς προείρηκεν Ἡσαΐας· „Εὖ
 μὴ κύριος σαβαὶθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα,
 ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς Γόμορρα ἂν
 ὠμοιάθημεν.,
- 30 Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκον-
 τα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιο-
 31 σύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· Ἰσραὴλ δὲ διώκων
 νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ
 32 ἔφθασε. Διὰ τί; Ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς
 ἐξ ἔργων νόμου. Προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ
 33 προσκόμματος, ἡ καθὼς γέγραπται· „Ἰδοὺ, τί-
 θημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν
 σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ
 X. καταισχυνθήσεται., Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδο-
 κία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν
 2 θεόν, ὑπὲρ αὐτῶν [ἐστιν] εἰς σωτηρίαν. Μαρ-
 τυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζήλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ'
 3 οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ
 θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην
 ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ
 4 ὑπετάγησαν. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς, εἰς δι-
 5 καιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. Μωϋσῆς
 γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου·
 „Ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν
 6 αὐτοῖς., Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω
 λέγει· „Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀνα-

X, 1. αὐτῶν) τοῦ Ἰσραὴλ 3. ἰδίαν δικαιοσύ-
 νην) Alii: ἰδίαν

berrimum. Haec locis V. T. confirmantur. IX, 30-
 X, 21. Iudaei suā ipsorum culpā dei gratiā excidunt.
 Quippe suis confidentes meritis, legem de fide I. Chri-

βήσεται εἰς τὸν οὐρανόν;,, τοῦτ' ἔστι Χριστὸν
καταγαγεῖν. Ἡ· „Τίς καταβήσεται εἰς τὴν 7
ἄβυσσον;,, τοῦτ' ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀνα-
γαγεῖν. Ἀλλὰ τί λέγει; „Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά 8
ἐστίν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ
σου., Τοῦτ' ἔστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κη-
ρύσσομεν. Ὅτι, ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόμα- 9
τί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρ-
δίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν,
σωθήσῃ. (Καρδιά γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύ- 10
νην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.) Λέ- 11
γει γὰρ ἡ γραφή· „Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ,
οὐ καταισχυνθήσεται., Οὐ γὰρ ἐστὶ διαστολή 12
Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος
πάντων, πλουτῶν εἰς πάντα τοὺς ἐπικαλουμέ-
τους αὐτόν. „Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ 13
ὄνομα κυρίου, σωθήσεται., Πῶς οὖν ἐπικαλέ- 14
σονται, εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύ-
σουσιν, οὐ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χω-
ρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ 15
ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται· „Ὡς ὥραῖοι οἱ
πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγ-
γελιζομένων τὰ ἀγαθὰ!,, Ἀλλ' οὐ πάντες 16
ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει·
„Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;,, Ἄρα 17
ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοή διὰ ῥήματος θεοῦ.
Ἀλλὰ λέγω· Μὴ οὐκ ἤκουσαν; Μενοῦνγε „εἰς 18
πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ
εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.,

fito habendâ, spernunt temere. Alienigenis igitur, qui
Christo confidunt, evangelii consortium iniquissime

- 19 Ἀλλὰ λέγω· Μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; Πρῶτος Μωϋσῆς λέγει· „Εγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπὶ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργισῶ ὑμᾶς.,
- 20 Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει· „Εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφαιτῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ
- 21 ἐπερωτῶσι., Πρὸς δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει· „Ὀλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.,
- XI. Λέγω οὖν· Μὴ ἀπόσωτο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; Μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμὶ, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν.
- 2 Οὐκ ἀπόσωτο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προ-
έγνω. Ἡ οὐκ οἴδατε ἐν Ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γρα-
φή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ·
- 3 „Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν· καὶ γὰρ ὑπε-
λείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχὴν μου.,
- 4 Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; „Κατέλι-
πον ἑμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ
- 5 ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ., Οὕτως οὖν καὶ ἐν
τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.
- 6 Εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις
οὐκέτι γίνεται χάρις· εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ
- 7 χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἐστὶν ἔργον. Τί

X, 19. Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω;) οὐκ ἔγνω Ἰσραὴλ;
XI, 2. Ἰσραὴλ.) Ἰσραὴλ, λέγων· 6. εἰ
δὲ ἐξ . . . ἐστὶν ἔργον.) *Haec vett. multi*
(*Latini omnes*) *omittunt.*

invidetur. Nam aditu ad hoc beneficium deus arcet ne-
minem. (cf. Act. 13, 45. 46.) XI. Nec omnes omnino
Iudaei a deo repudiati. Multi eorum Christo iam nomen

οὖν; Ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν,
 ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπαρώθη-
 σαν, ' (καθὼς γέγραπται· „Ἐδωκεν αὐτοῖς ὁ 8
 θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοῖς τοῦ μὴ βλέ-
 πειν, καὶ ὧτα τοῦ μὴ ἀκούειν,,) ἕως τῆς σή-
 μερον ἡμέρας. Καὶ Δαυὶδ λέγει· „Γενηθήτω ἡ 9
 τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς
 σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς· σκοτι- 10
 σθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέ-
 πειν· καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμ-
 ψον., Λέγω οὖν· Μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέ- 11
 σωσι; Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι
 ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλώσαι αὐ-
 τοὺς. Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κό- 12
 σμου, καὶ τὸ ἥτιημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν· πό-
 σον μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν! Ὑμῖν γὰρ λέγω 13
 τοῖς ἔθνεσιν· ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπό-
 στολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, ' εἵπως παρα- 14
 ζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σάσω τινὰς ἐξ αὐ-
 τῶν. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κό- 15
 σμου· τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν;
 Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ 16
 ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι· Εἰ δέ τινες τῶν 17
 κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνε-
 κεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης
 καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατα- 18
 καυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ

XI, 7. τοῦτο) τούτου Ib. ἐπαρώθησαν) Alii:
 ἐπηρώθησαν

dederunt, et si plerique adhuc sunt contumaces. (Iudae-
 orum obstinatio profuit exteris: hi vero, ut arrogantiam

- 19 τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ. Ἐρεῖς οὖν·
 Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρίσω.
 20 Καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πί-
 στει ἑστηκας. Μὴ ὑψηλοφρόνεις, ἀλλὰ φοβοῦ·
 21 εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφεί-
 22 σατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται. Ἴδὲ οὖν
 χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς
 πεπόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σέ, χρηστότητα,
 ἐὰν ἐπιμείνης τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκο-
 23 πήσῃ. Καὶ ἐκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ
 ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρίσθῃσονται· δυνατὸς γὰρ ἐστὶν ὁ
 24 θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς· - Εἰ γὰρ σὺ ἐκ
 τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ
 φύσιν ἐγκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσω μᾶλ-
 λον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρίσθῃσονται τῇ
 25 ἰδίᾳ ἐλαίᾳ! Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγροεῖν, ἀδελ-
 φοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, (ἵνα μὴ ᾗτε παρ' ἑαυ-
 τοῖς φρόνιμοι,) ὅτι πώρως ἀπὸ μέρους τῶ
 Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν
 26 εἰσέλθῃ· καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, κα-
 θὼς γέγραπται· „Ἦξει ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος, καὶ
 27 ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ. Καὶ αὕτη αὐ-
 τοῖς ἢ παρ' ἐμοῦ διαθήξῃ, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς
 28 ἀμαρτίας αὐτῶν. . „ Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον,
 ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς· κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν, ἀγα-
 29 πητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ

XI, 19. κλάδοι) οἱ κλάδοι 21. φείσεται.) φεί-
 σηται. 25. παρ' ἑαυτοῖς) *Alii*: ἐν ἑαυτοῖς
Alii: ἑαυτοῖς *

caveant, monentur.) Sed certa spes ostenditur. fore
 ut omnes aliquando Iudaei Christianorum coetui

χάρισμα καὶ ἡ κλήσις τοῦ θεοῦ. Ὡςπερ γὰρ 30
 ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθη-
 τε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπεί- 31
 θησαν, τῷ ὑμετέρῳ ἑλέει ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶ-
 σι. Συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπεί- 32
 θειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ. Ὡς βάρυς 33
 πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ! ὡς ἀνεξ-
 ερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι
 αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ 34
 τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέδωκεν 35
 αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; Ὅτι ἐξ αὐ- 36
 τοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα·
 αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν XII.
 οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα
 ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ,
 τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν· καὶ μὴ συσχηματί- 2
 ζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ
 ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμᾶζειν
 ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἄγαθόν καὶ εὐ-
 άρεστον καὶ τέλειον. Ἀγνοῶ γὰρ διὰ τῆς χάριτος 3
 τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ
 ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς
 τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον

XI, 30. ὑμεῖς) καὶ ὑμεῖς 31. αὐτοὶ) *Addunt*
quidam vel νῦν vel πάλιν vel ὕστερον
 XII, 2. θεοῦ τὸ *vel*: θεοῦ, τὸ) *Alii*: θεοῦ,
 τί τὸ (*Sic Latini.*)

adiungantur. Confiliorum dei sapientia admirabilis.
 XII. Exhortatio ad vitae sanctitatem, legitimum-
 que usum beneficiorum Spiritus sancti, et munerum

4 πίστεως. Καθάπερ γὰρ ἐν ἐκὼ σώματι μέλη πολλὰ
 ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει
 5 πρᾶξιν· οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χρι-
 6 στῷ, ὁ δὲ καθεὶς ἀλλήλων μέλη, ἔχοντες δὲ χαρί-
 σματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφο-
 7 ρα· εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς
 8 διδασκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· εἴτε ὁ παρακαλῶν,
 ἐν τῇ παρακλήσει. Ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότητι·
 ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰλαρό-
 9 τητι. Ἡ ἀγάπη, ἀνυπόκριτος· ἀποστυγοῦν-
 10 τες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ· τῇ φι-
 λαδελφίᾳ, εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι· τῇ τιμῇ ἀλ-
 11 λήλους προηγούμενοι· τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί·
 12 τῷ πνεύματι ζέοντες· τῷ κυρίῳ δουλεύοντες· τῇ
 ἐλπίδι χαίροντες· τῇ θλίψει ὑπομένοντες· τῇ
 13 προσευχῇ προσηκαρτεροῦντες· ταῖς χρεῖαις τῶν
 ἁγίων κοινωνοῦντες· τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.
 14 Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτέ, καὶ
 15 μὴ καταρᾶσθε. Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ
 16 κλαίειν μετὰ κλαιόντων. Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους
 φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς
 ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι
 17 παρ' ἑαυτοῖς. Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδι-
 δόντες· προνοοῦμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀν-
 18 θρώπων· εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάν-
 19 των ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδι-

XII, 5. καθεὶς) καθ' εἷς (cf. Marc. XIV, 19.)

11. κυρίῳ) *Alii*: καιρῷ* (cf. XIV, 18. XVI,

18.) 13. χρεῖαις) *Alii*: μνείαις

ecclesiasticorum. Caritati studendum: ulciscendi libi-

κοῦντες, ἀγαπητοί· ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ.
 Γέγραπται γάρ· „Ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀντιπο-
 δώσω, λέγει κύριος.“ Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός 20
 σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν.
 Τοῦτο γάρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις
 ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κα- 21
 κοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑπο- **XIII.**
 τασσέσθω. Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ
 Θεοῦ· αἱ δὲ οὐσαι [ἐξουσίαι], ὑπὸ Θεοῦ τε-
 ταγμέναι εἰσίν. Ὡστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξου- 2
 σίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ
 ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήφονται. Οἱ γὰρ 3
 ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων,
 ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν
 ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ· καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ
 αὐτῆς· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι, σοὶ εἰς τὸ ἀγα- 4
 θόν. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ
 εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορεῖ· Θεοῦ γὰρ διάκονός
 ἐστιν, ἐκδικὸς εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.
 Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν 5
 ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. Διὰ τοῦτο 6
 γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰ-
 σιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἀπόδοτε 7
 οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φό-
 ρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν
 φόβον· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν. Μηδενὶ 8

XIII, 1. ὑπὸ Θεοῦ) ὑπὸ τοῦ Θεοῦ

do fugienda: etiam hostes amandi. XIII. Magistrati-
 bus parendum. Suum tribuatur cuique, e lege caritatis

μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ὁ
 9 γὰρ ἀγαπᾶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. Τὸ
 γάρ· „Οὐ μοιχεύσεις· Οὐ φονεύσεις· Οὐ κλέ-
 ψεις· [Οὐ ψευδομαρτυρήσεις·] Οὐκ ἐπιθυμή-
 σεις·, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λό-
 γῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ· „Ἀγαπήσεις τὸν
 10 πλησίόν σου ὡς ἐαυτόν.,, Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον
 κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγά-
 11 πη. Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα
 ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτε-
 12 ρον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. Ἡ
 νῦν προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμε-
 θα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα
 13 τὰ ὄπλα τοῦ φωτός. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως
 περιπατήσωμεν, μὴ κόμοις καὶ μέθαις, μὴ κοί-
 14 ταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' ἐν-
 δύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τῆς
 σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίαν.

XIV.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβά-
 2 νεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. Ὃς μὲν
 πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχαρα
 3 ἐσθίει. Ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθε-
 νείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρι-
 4 νείτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. Σὺ τίς εἶ
 ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στή-
 κει, ἢ πίπτει· σταθήσεται δέ· δυνατὸς γὰρ ἐστίν
 5 ὁ θεὸς στήσαι αὐτόν. Ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν

XIII, 8. ἀλλήλους ἀγαπᾶν·) ἀγαπᾶν ἀλλήλους·
 mutuae. Reliquiae vitiositatis pristinae apud Christianos
 exsurgendae. Christi exemplum ob oculos ponendū.
 XIV, 1. XV, 13. Indulgendum aliquid im-

παρ' ἡμέραν, ὅς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκα-
 στος ἐν τῷ ἰδίῳ τοῦ πληροφθεῖσθαι. Ὁ φρονῶν 6
 τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν
 ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. Καὶ ὁ ἐσθίων, κυ-
 ρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ Θεῷ· καὶ ὁ μὴ
 ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ.
 Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ 7
 ἀποθνήσκει. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶ- 8
 μεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνή-
 σκωμεν. Ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκω-
 μεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. Εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς 9
 καὶ ἀπέθανε καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζών-
 των κυριεύσῃ. Σὺ δὲ, τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν 10
 σου; ἢ καὶ σὺ, τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;
 Πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χρι-
 στοῦ. Γέγραπται γάρ· „Ζῶ ἐγὼ, λέγει κύριος, 11
 ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξο-
 μολογήσεται τῷ Θεῷ., „ Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν 12
 περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ. Μηκέτι 13
 οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μάλ-
 λον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ
 σκάνδαλον. Οἶδα, καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰη- 14
 σοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογι-
 ζομένῳ τὸ κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν· εἰ δὲ διὰ 15
 βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγά-

XIV, 6. Καὶ ὁ ἐσθίων) Ὁ ἐσθίων 9. καὶ ἔξη-
 σεν) | καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν 10. Χριστοῦ.)
 Alii: Θεοῦ. 14. αὐτοῦ) ἑαυτοῦ (Alii: αὐτοῦ)

becillitati superstitionum: etiam ab hecitis illorum
 causâ abstinendum. Neque inducendi haesitantes;
 ut, conscientia refragante, ad aliorum se mores

πην περιπατεῖς. Μὴ τῷ βρώματί σου ἐκείνον
 16 ἀπόλλυς, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε. Μὴ
 17 βλασφημεῖσθαι οὖν ἰσχυρὸν τὸ ἄγαθόν. Οὐ γάρ
 ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρώσις καὶ πόσις, ἀλ-
 λά δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι
 18 ἁγίῳ. Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ,
 εὐάρεστος τῷ Θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.
 19 Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς
 20 οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. Μὴ ἐνεκεν βρώμα-
 τος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Πάντα μὲν κα-
 θαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προς-
 21 κόμματος ἐσθίοντι. Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα,
 μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προς-
 22 κόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ. Σὺ πίστιν
 ἔχεις· κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μα-
 23 κάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. Ὁ
 δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι
 οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρ-
 XV. τία ἐστίν. Ὅφειλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ
 τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ
 2 μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν· ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον
 3 ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἄγαθόν πρὸς οἰκοδομήν. Καὶ
 γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν, ἀλλὰ, κα-
 θὼς γέγραπται· „Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόν-
 4 των σέ, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. „, Ὅσα γὰρ προ-

XIV, 18. τούτοις) *Alii*: τούτῳ * 23. extr.)

Codd. multi, verff. et PP. hic attexunt tria ult. commata capituli XVI.: Τῷ δὲ δυναμένῳ cet. XV, 2. ἕκαστος) ἕκαστος γὰρ

conformant. Quod dubitas, ne feceris. Providendum, ne vitas morumque dissimilitudo dislocet

εγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγρά-
 φη· ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως
 τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχομεν. Ὁ δὲ θεὸς 5
 τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δόξῃ ὑμῖν τὸ
 αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν·
 ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν 6
 θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς 7
 καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.
 Λέγω δὲ, Ἰησοῦν Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι 8
 περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶ-
 σαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων· τὰ δὲ ἔθνη 9
 ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται·
 „Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ
 τῷ ὀνόματί σου ὑψαλῶ.,, Καὶ πάλιν λέγει· „Εὐ- 10
 φράνθητε ἔθνη, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.,, Καὶ 11
 πάλιν· „Λινεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ
 ἐπαιτέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.,, Καὶ πάλιν 12
 Ἡσαΐας λέγει· „Ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσοῦ, καὶ
 ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλ-
 πιούσιν.,, Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρῶσαι 13
 ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεῦναι,
 εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνά-
 μει πνεύματος ἁγίου.

Πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς 14
 ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστε ἀγα-
 θωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνά-

XV, 4. προεγράφη.) *Alii*: ἐγράφη· 7. ὑμᾶς)
 ἡμᾶς

amicitias Iudaeorum atque exterorum in coetu chri-
 stiano. XV, 14-33. Paulus excusat se Romanis,

- 15 μενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. Τολμηρότερον δὲ
 ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὥς ἐπανα-
 μινῆσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν
 16 μοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦντα τὸ εὐ-
 αγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν
 ἔθνων εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
 17 Ἐγὼ οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς
 18 τὸν Θεόν· οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατ-
 ειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἔθνων,
 19 λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἡ ἐν δυνάμει σημείων καὶ τερά-
 των, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου· ὥστε με ἀπὸ
 Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ, μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ
 20 πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· οὔται
 δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνο-
 μάσθη Χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον
 21 οἰκοδομῶ· ἄλλὰ, καθὼς γέγραπται· „Οἷς οὐκ
 ἀνγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται· καὶ οἱ οὐκ ἀκη-
 22 κόασι, συνήσουσι., Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην
 23 τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. Νυνὶ δὲ μη-
 κέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιπο-
 θίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολ-
 24 λῶν ἐτῶν· ὥς ἐάν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν,
 ἐλπίζω διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ

XV, 14. ἀλλήλους) *Alii*: ἄλλους 17. τὸν Θεόν·)

Θεόν· 19. πν. ἁγίου·) πν. Θεοῦ· *Alii*: πνεύ-
 ματος· *

24. εἰς τὴν Σπανίαν, ἐλπίζω δια-
 πορευόμενος) εἰς τὴν Σπανίαν, ἐλεύσομαι
 πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος

quod in causā exterorum paullo confidentius scri-
 pserit; de adventu suo exponit, ac de itinere, quod

ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν προ-
 τον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. Νυνὶ δὲ πορεύο- 25
 μαι εἰς Ἱερουσαλήμ, διακονῶν τοῖς ἁγίοις. Εὐ- 26
 δόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τι-
 νὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν
 ἐν Ἱερουσαλήμ. Εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται 27
 αὐτῶν εἰσιν. Εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν
 ἐκοινωνήσαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρ-
 κικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. Τοῦτο οὖν ἐπιτελέ- 28
 σας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦ-
 τον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν Σπανίαν. Οἷ- 29
 दा δὲ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι
 εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσο-
 μαι. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ 30
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγά-
 πης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαι μοι ἐν ταῖς
 προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν. ἵνα ὅ- 31
 σθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ
 ἵνα ἡ διακονία μου ἢ εἰς Ἱερουσαλήμ, εὐπρόσ-
 δεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις. ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω 32
 πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύ-
 σωμαι ὑμῖν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάν- 33
 των ὑμῶν. [Ἀμήν.]

Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην, τὴν ἀδελφὴν XVI.
 ἡμῶν, οὕσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κερχ-
 ρεαῖς. ἵνα αὐτὴν προσδέξῃσθε ἐν κυρίῳ ἀξίως 2

XV, 29. τοῦ εὐαγγελίου τοῦ *multi vett. omittunt*.

Hierosolyma parabat, ad perferendam stipem ex Eu-
 ropaeis ecclesiis collectam: Romanos ad aemulandum
 tacite provocat, eosque ut pro se apud deum depre-
 centur, commonefacit. XVI. Phoebe commendatur:

τῶν ἀγίων, καὶ παραστήτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν
 χρήσῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν
 3 ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. Ἀσπάσασθε Πρί-
 σκαν καὶ Ἀκύλαν, τοὺς συνεργοὺς μου ἐν Χρι-
 4 στῷ Ἰησοῦ· (οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν
 ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν· οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος
 εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν
 5 ἐθνῶν·) καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν.
 Ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον, τὸν ἀγαπητὸν μου, ὅς
 6 ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς Χριστόν. Ἀσπάσα-
 σθε Μαριὰμ, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.
 7 Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Γουρίαν, τοὺς συγ-
 γεγεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου· οἵτινές εἰσιν
 ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἱ καὶ πρὸ ἐμοῦ
 8 γεγόνασιν ἐν Χριστῷ. Ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν,
 9 τὸν ἀγαπητὸν μου ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε Οὐρ-
 βανόν, τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ Στά-
 10 χυν, τὸν ἀγαπητὸν μου. Ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν,
 τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ, Ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν
 11 Ἀριστοβούλου. Ἀσπάσασθε Ἡρωδιῶνα, τὸν συγ-
 γεγῆ μου. Ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου,
 12 τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ
 Τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε
 Περσίδα, τὴν ἀγαπητὴν, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν
 13 ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε Ροῦφον, τὸν ἐκλεκτὸν ἐν
 14 κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. Ἀσπά-
 σασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἐρμιᾶν, Πατρό-

XVI, 2. αὐτῇ) αὕτη 3. Πρίσκαν) Πρίσκιλλαν
 5. Ἀσίας) Ἀχαΐας 6. εἰς ἡμᾶς.) Alii: ἐν
 ὑμῖν vel: εἰς ὑμᾶς.*

Prisca, Aquila, et complures alii officiose salutantur.

βαν, Ἐριῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.
 Ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ 15
 τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν
 αὐτοῖς πάντας ἀγίους. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν 16
 φιλήματι ἀγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι
 πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ.

Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς 17
 τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδα-
 χὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας· καὶ ἐκκλίνετε
 ἀπ' αὐτῶν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Χρι- 18
 στῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ
 διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς
 καρδίας τῶν ἀκάκων. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοή εἰς 19
 πάντα ἀφίκετο· χαίροι οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω
 δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκε-
 ραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης 20
 συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν
 τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ μεθ' ὑμῶν. [Ἀμήν.]

Ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος, ὁ συνεργός μου, 21
 καὶ Λοῦκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπατρος, οἱ συγ-
 γενεῖς μου. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τίτιος, ὁ 22
 γράψας τὴν ἐπιστολὴν, ἐν κυρίῳ. Ἀσπάζεταιται 23
 ὑμᾶς Γάιος, ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης.
 Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἑραστός, ὁ οἰκονόμος τῆς πό-

XVI, 16. ἐκκλησίαι πᾶσαι) ἐκκλησίαι 18. κυ-
 ρίῳ ἡμῶν Χριστῷ) κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στῷ *Alii*: κυρίῳ Χριστῷ ἡμῶν 20. συντρί-
 ψει) *Alii*: συντρίψαι 16. *H usque ad*
ὑμῶν, alii omittunt.

24 λεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

25 Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐ-
αγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ,
κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνις αἰωνίοις σε-
26 σιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν
προφητικῶν, καὶ ἐπιταγῇ τοῦ αἰωνίου Θεοῦ,
εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρι-
27 σθέντος· μόνῳ σοφῷ Θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

[Πρὸς Ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου
διὰ Φοίβης, τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκ-
κλησίας.]

ΠΑΥΛΟΣ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

1. Παῦλος, κλητὸς ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ
- 2 θελήματος Θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός, ἡ
ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, ἡγια-
σμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις σὺν

XVI, 24. Hoc comma alii omittunt.* 26. διέ
τε) Alii: διὰ* 25-27. Vid. ad c. XIV, 23.

nes. Laudatio dei, atque evangelii de Iesu Christo.

AD COR. I. c. I, 1-9. Deo Paulus gratias agit ob il-

πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε
 καὶ ἡμῶν. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πα- 3
 τρός ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, 4
 ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χρι-
 στῷ Ἰησοῦ. (ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐ- 5
 τῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ 6
 μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὡς- 7
 τε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδεὶ χάρισματι,
 ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ.) ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέ- 8
 λους ἀνεγλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πιστὸς ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλή- 9
 θητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνό- 10
 ματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ
 αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾗ ἐν ὑμῖν σχίσμα-
 τα, ἥτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν
 τῇ αὐτῇ γνώμῃ. Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, 11
 ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἐριδες ἐν ὑμῖν
 εἰσι. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει. 12
 Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ
 δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. Μεμέρισται ὁ 13
 Χριστός; μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ
 εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; Εὐχαριστῶ 14
 τῷ Θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρί-
 σπον καὶ Γαῖον. ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ 15

lius beneficia in Corinthios affatim collata. I, 10-31.
 Vitandae factiones et dissidia in coetu christiano.

- 16 ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανῶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.
- 17 Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι· οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ
- 18 κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ,
- 19 τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστι. Γέγραπται γάρ· „Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν,
- 20 καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. „ Ποῦ σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; Οὐχὶ ἐμώρατεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν
- 21 τοῦ κόσμου τούτου; Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεός, διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος
- 22 σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αἰτοῦσι, καὶ Ἕλλητες σοφίαν ζητοῦσιν·
- 23 ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν· αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν. Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ, σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ· καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ.
- 26 Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς κα-

I, 15. ἐβάπτισα.) *Alii*: ἐβαπτίσθητε. *Alii*: ἐβαπτίσθη. 22. σημεῖα) σημεῖον 23. ἔθνεσι) Ἕλλησι

Cavendum, ne humanae sapientiae inventis, doctoribusque eruditione et eloquentiâ claris nimium tribua-

ταισχύνη· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο
 ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρά· καὶ τὰ ἀγε- 28
 νῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ
 Θεός, [καὶ] τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταρ-
 γήσῃ· ὅπως μὴ καυχῆσται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον 29
 τοῦ Θεοῦ. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἔσate ἐν Χριστῷ 30
 Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ, δι-
 καιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις· ἵνα, 31
 καθὼς γέγραπται, „Ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ
 καυχάσθω.,,

Καὶ γὰρ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ II.
 καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν
 τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἔκρινα τί εἰδέ- 2
 ναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον
 ἑσταυρωμένον. Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φό- 3
 βῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς· καὶ 4
 ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς
 [ἀνθρωπίνης] σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει
 πνεύματος καὶ δυνάμεως· ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν 5
 μὴ ᾗ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει
 Θεοῦ. Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· 6
 σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρ-
 χόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων·
 ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν 7

I, 29. τοῦ Θεοῦ.) αὐτοῦ. 30. σοφία ἡμῖν) ἡμῖν
 σοφία II, 1. μαρτύριον) Alii: μυστήριον
 2. τί εἰδέναι) τοῦ εἰδέναι τί 4. ἐν πειθοῖς
 ἀνθρ. σοφ. λόγοις, ἀλλ') Alii: ἐν πειθοῖ σο-
 φίας, ἀλλ' 7. Θεοῦ σοφίαν) σοφίαν Θεοῦ

mus. Neque enim tali commendatione eget divina
 Christif doctrina. II. Suo id exemplo confirmat Apo-
 stolus. Doctrina a deo erroris experte patefacta, aliter

- ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν
 8 αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων
 τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. — εἰ γὰρ ἔγνωσαν,
 9 οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. — ἀλλὰ,
 (καθὼς γέγραπται,) ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ
 οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ
 ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
 10 Ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος
 αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ
 11 βάθη τοῦ θεοῦ. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ
 τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου
 τὸ ἐν αὐτῷ; Οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν,
 12 εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ
 πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
 τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 13 χαρισθέντα ἡμῖν. ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδα-
 κτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς
 πνεύματος [ἁγίου], πνευματικοῖς πνευματικῶς
 14 συγκρίνοντες. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται
 τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. μωρία γὰρ αὐτῷ
 ἐστὶ. καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι πνευματικῶς
 15 ἀνακρίνεται. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν
 16 πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. Τίς
 γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν;
 Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

II, 10. ἀπεκάλυψεν ὁ θεός) ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε

11. οἶδεν alterum) Alii: ἔγνω f. ἔγνωκε *

15. πάντα) Alii: τὰ πάντα Alii: πάντας

et tractanda esse, et diiudicanda, quam quae hominum
 auctoritate nititur. Falluntur ergo, qui suis plus tri-
 buunt cogitationis atque inventis, quam divinis oraculis.

Καὶ ἐγὼ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλήσαι **III.**
 ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νη-
 πίοις ἐν Χριστῷ. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶ-
 μα. Οὐπω γὰρ ἐδύνασθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύ-
 τασθε. Ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. Ὅπου γὰρ ἐν
 ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκι-
 κοὶ ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; Ὅταν
 γὰρ λέγῃ τις· Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου· ἕτερος δέ·
 Ἐγὼ Ἀπολλώ· οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; Τίς οὖν
 ἐστι Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς, ἀλλ' ἢ διάκονοι,
 δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἐκάστην ὡς ὁ κύριος ἐδώ-
 κεν; Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ
 θεὸς ἠΐξανεν· ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστὶ τι, οὔ-
 τε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. Ὁ φυτεύων
 δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἐν εἰσιν· ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον
 μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Θεοῦ γὰρ
 ἐσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομή
 ἐστε. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν
 μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα· ἄλ-
 λος δὲ ἐποικοδομεῖ. Ἐκαστος δὲ βλέπετω, πᾶς
 ἐποικοδομεῖ. Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται
 θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χρι-
 στός. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον

III, 1. σαρκικοῖς) *Alii*: σαρκίνους 2. οὐ) καὶ
 οὐ *Ib.* ἐδύνασθε.) ἠδύνασθε. *Ib.* οὐδὲ)
 οὔτε 5. Τίς οὖν *cet.*) *Alii*: Τίς (*vel* τί)
 οὖν ἐστιν Ἀπολλῶς, τίς δὲ Παῦλος; Διάκονοι,
 11. Χριστός.) ὁ Χριστός.

III. Omnis institutio captui auditorum accommo-
 danda. Corinthiis adhuc tironibus, prima elementa
 discenda. Spurnenda non est apostolicae disciplinae

τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα,
 13 ὅριον, καλάμην· ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γε-
 νήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει· ὅτι ἐν πυρὶ ἀπο-
 καλύπτεται· καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι,
 14 τὸ πῦρ δοκιμάσει. Εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ ὃ
 15 ἐπικυρόμησε, μισθὸν λήψεται· εἴ τις τὸ ἔργον
 κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσε-
 16 ται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός. Οὐκ οἶδατε,
 ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰ-
 17 κεῖ ἐν ὑμῖν; Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει,
 φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ
 18 ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. Μηδεὶς ἑαυτὸν
 ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν
 τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται
 19 σοφός. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μω-
 ρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. Γέγραπται γάρ· „Ὁ
 δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐ-
 20 τῶν., Καὶ πάλιν· „Κύριος γινώσκει τοὺς δια-
 21 λογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι., Ὡστε
 μηδεὶς καυχᾶσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν
 22 ἐστιν, ἢ εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κη-
 φᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε
 23 ἐνεστώτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν· ὑμεῖς
 IV. δὲ, Χριστοῦ· Χριστὸς δὲ, θεοῦ. Οὕτως
 ἡμᾶς λογιζέσθω ἀνθρώπος, ὡς ὑπηρετάς Χρι-
 2 στοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ· ὁ δὲ

III, 14. μενεῖ) μένει (*Al. μένη vel μείνη*)

salubris simplicitas; nec improvide iis fidendum do-
 ctoribus, qui speciem prae se magnae sapientiae ferunt.
 Nam insunt saepe, quae nihil prosint, sed noceant
 discipulis. IV. Christo reddenda ratio est a quo

λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός
 τις εὐρεθῇ. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα 3
 ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας·
 ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω. (οὐδὲν γὰρ ἑμαυ- 4
 τῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμα.)
 ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν. Ὡστε μὴ πρὸ 5
 καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς
 καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανε-
 ρώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαι-
 νος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα δὲ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἑμαυ- 6
 τὸν καὶ Ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθῃτε
 τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φροεῖν, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ
 τοῦ ἐνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἐτέρου. Τίς γὰρ 7
 σὲ διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ
 ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; Ἦδη κεκο- 8
 ρεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν
 ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα
 καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν! Δοκῶ γὰρ, 9
 ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέ-
 δειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθη-
 μεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.
 Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν 10
 Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς
 ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας 11
 καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν,
 καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, ' καὶ κοπιῶ- 12
 μεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ· λοιδορούμενοι,

IV, 2. ζητεῖται) Alii: ζητεῖτε

vis doctore; reprehensoribus non item. Acerba eo-
 rum vituperatio, qui Paulo novitios quosdam docto-

- 13 εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· ἡ βλασφη-
 μούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὥς περικαθάρματα τοῦ
 κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίφημα ἕως ἄρτι.
 14 Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα
 15 μου ἀγαπητὰ νοουθετῶ. Ἐὰν γὰρ μυριούς παι-
 δαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πα-
 τέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου
 16 ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μι-
 17 μηταί μου γίνεσθε. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν
 Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πι-
 στὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδοὺς μου
 τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλη-
 18 σίᾳ διδάσκω. Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς
 19 ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τιτες· ἐλεύσομαι δὲ ταχέως
 πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι
 οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύ-
 20 ναμιν. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ,
 21 ἀλλ' ἐν δυνάμει. Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς
 ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;

V. Ὡς ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοι-
 αύτη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε
 2 γυναῖκα τινὰ τοῦ πατρὸς ἔχειν. Καὶ ὑμεῖς πε-
 φυσιωμένοι ἐστέ; καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε,
 ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιή-
 3 σας; Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸν τῷ σάματι, παρὼν
 δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκοικα ὡς παρὼν, τὸν

IV, 13. βλασφημούμενοι) Alii: δυσφημούμενοι*
 V, 1. ἔθνεσιν,) ἔθνεσιν ὀνομάζεται, 2. ἀρ-
 θῇ) ἐξαρθῇ

res anteferebant, in paternam admonitionem desinens.
 V. Flagitiosum privigni cum novercâ coniugium,

οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ 4
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, (συναχθέντων ὑμῶν
καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος,) σὺν τῇ δυνάμει τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν 5
τοιούτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα
τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰη-
σοῦ. ' Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. Οὐκ οί- 6
δατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;
Ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ᾗτε νέον 7
φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ πάσχα
ἡμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐτύθη, Χριστός. Ὡστε ἐορτά- 8
ζομεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κα-
κίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἄζυμοις εὐκρινείας
καὶ ἀληθείας. Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, 9
,,Μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις.,, Καὶ οὐ πάν- 10
τως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς
πλεονέκταις, ἢ ἄρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ
ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. Νυνὶ δὲ 11
ἔγραψα ὑμῖν, ,,Μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις,
ἀδελφός ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης,
ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυστος, ἢ ἄρ-
παξ· τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.,, Τί γάρ 12
μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; Οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς
κρίνετε; ' τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. Καὶ ἐξ- 13
αρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

V, 7. τὴν) οὖν τὴν Ib. ἐτύθη) ἐθύθη 11. ἢ
πόρνος) ἢ πόρνος 13. κρίνει.) κρίνει. (cf.
Rom. II, 16.) Ib. Καὶ ἐξαρεῖτε) Alii: Ἐξ-
αρεῖτε vel Ἐξάρατε (cf. τοὺς ὁ Deut. XVII, 7.)

proscriptione ex coetu Christianorum vindicandum.
Nam Christianos dedecet impudicitiam ferre, aliaque

VI. **Τ**ολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν
 ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ
 2 τῶν ἁγίων; Ἡ οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσ-
 μον κρινούσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος;
 3 ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; Οὐκ οἴδατε,
 4 ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτιγε βιωτικά; Βιω-
 τικά μὲν οὖν κριτήρια εἰάν ἔχγητε, τοὺς ἐξουθε-
 νημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε;
 5 Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν
 σοφός οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέ-
 6 σον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; Ἀλλὰ ἀδελφός μετὰ
 7 ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων! Ἡδὴ
 μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι κρίματα
 ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖ-
 8 σθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; Ἀλλὰ
 ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελ-
 9 φούς! Ἡ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν
 θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; Μὴ πλατᾶσθε· οὔτε
 πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε
 10 μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται, ἢ οὔτε κλέπται, οὔ-
 τε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ
 ἄρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.
 11 Καὶ ταῦτα τινὲς ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλ-
 λὰ ἡγιασθήτε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι
 τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ
 ἡμῶν.

VI, 2. Ἡ οὐκ) Οὐκ 5. ἔνι) ἐστίν 7. ὑμῖν)
 ἐν ὑμῖν 10. θεοῦ οὐ) Alii: θεοῦ

delicta. VI, 1 - 11. Christianorum lites non
 deferendae ad iudices a cultu veri dei alie-
 nos, sed per christianos arbitros dirimendae.

Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμ- 12
 φέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξου-
 σιασθήσομαι ὑπὸ τινος. Τὰ βρώματα τῇ κοι- 13
 λία, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς
 καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. Τὸ δὲ σῶμα
 οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος
 τῷ σώματι· ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγείρε, 14
 καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Οὐκ 15
 οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ
 ἐστιν; ἥρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιή-
 σω πόρνῃς μέλη; Μὴ γένοιτο. Ἡ οὐκ οἴδατε, 16
 ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἐν σῶμά ἐστιν;
 „Ἔσονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.“
 Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἐν πνευμᾷ ἐστι. 17
 'Φεύγετε τὴν πορνείαν.' Πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν 18
 ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ
 δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. Ἡ 19
 οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν
 ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ,
 καὶ οὐκ ἐστὲ ἐαυτῶν; Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· 20
 δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν [καὶ
 ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ὅτι ἐστὶ τοῦ Θεοῦ].

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώ- VII.
 πῳ γυναικὸς μὴ ἀπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας 2
 ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχτω, καὶ ἐκάστη
 τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχτω. Ἡ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ 3

VI, 14. ἡμᾶς) ὑμᾶς

VI, 12-20. Defendentes scortandi licentiam gravi-
 ter reprehensi. Christianorum corpora deo et Chri-
 sto consecranda. VII. De coniugio, de caelibatu et

- τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνή
 4 τῷ ἀνδρὶ. Ἡ γυνή τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξου-
 σιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ
 5 ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. Μὴ
 ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου
 πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ, καὶ
 πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράξῃ ὑμᾶς ὁ
 6 σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. Τοῦτο δὲ λέγω
 7 κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγὴν. Θέλω γάρ
 πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτόν· ἀλλ'
 ἕκαστος ἰδίον ἔχει χάρισμα ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕ-
 8 τως, ὃς δὲ οὕτως. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ
 ταῖς χήραις· καλὸν αὐτοῖς [ἐστίν], ἐὰν μείνωσιν
 9 ὡς καὶ ἐγώ. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησά-
 τωσαν· κρεῖσσον γὰρ ἐστὶ γαμῆσαι, ἢ πυροῦ-
 10 σθαι. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ
 ἐγώ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χω-
 11 ρισθῆναι· (ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγα-
 μος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω·) καὶ ἄνδρα γυ-
 12 ναῖκα μὴ ἀφιέναι. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω,
 οὐχ ὁ κύριος· εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπι-
 στον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ
 13 ἀφιέτω αὐτήν· καὶ γυνή ἣτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον,
 καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέ-
 14 τω αὐτόν. Ἠγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν

VII, 3. ὀφειλὴν) ὀφειλομένην εὐνοίαν 5. scho-
 λάσητε τῇ προσευχῇ) σχολάζητε τῇ νηστείᾳ
 καὶ τῇ προσευχῇ Ib. ἦτε) συνέρχεσθε Alii:
 συνέρχησθε Alii: γίνεσθε 7. ἔχει χάρισμα)
 χάρισμα ἔχει

continentiâ, de viduitate, de impari connubio, de

τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν
 τῷ ἀνδρί· ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι,
 νῦν δὲ ἁγία ἐστίν. Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, 15
 χωριζέσθω· οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ
 ἐν τοῖς τοιοῦτοις. Ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ
 θεός. Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώ- 16
 σεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σάσεις;
 Εἰ μὴ ἐκάστω ὡς ἐμέρισεν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς 17
 κέκληκεν ὁ θεός, οὕτω περιπατεῖτω· καὶ οὕτως
 ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. Περιτε- 18
 τμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκρο-
 βυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω. Ἡ περι- 19
 τομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν,
 ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. Ἐκαστος ἐν τῇ κλή- 20
 σει ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. Δοῦλος ἐκλή- 21
 θης, μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθε-
 ρος γενέσθαι, μᾶλλον χοῆσαι. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ 22
 κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοίως
 καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός ἐστι Χριστοῦ.
 Τιμῆς ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώ- 23
 πων. Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ 24
 μενέτω παρὰ θεῶ. Περὶ δὲ τῶν παρθένων, 25
 ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι ὡς
 ἡλεσημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. Νομίζω οὖν, 26
 τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγ-
 κην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. Δέ- 27
 δεσαι γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυ-
 ναικὸς, μὴ ζῆτει γυναῖκα. Ἐὰν δὲ καὶ γήμης, 28

VII, 17. κύριος) θεός Ib. θεός) κύριος (cf.
 vs. 15 et 24.) 24. θεῶ.) τῷ θεῶ.

divortiis, de virginitate. Ob susceptam Christi doctrin-

οὐχ ἡμαρτες· καὶ ἐὰν γήμη ἡ παρθένος, οὐχ
 ἡμαρτε· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι·
 29 ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελ-
 φοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος τὸ λοιπὸν ἐστίν·
 ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι·
 30 καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαί-
 ροντες, ὡς μὴ χαίροντες· καὶ οἱ ἀγοράζοντες,
 31 ὡς μὴ κατέχοντες· καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ
 τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. Παράγει γὰρ τὸ
 32 σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμε-
 ρίμους εἶναι. Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυ-
 33 ρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ· ὁ δὲ γαμήσας με-
 ριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.
 34 Μεμέρισται καὶ ἡ γυνή καὶ ἡ παρθένος· ἡ ἄγα-
 μος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία καὶ
 σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ
 35 τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. Τοῦτο
 δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω· οὐχ ἵνα
 βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον
 36 καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. Εἰ
 δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομί-
 ζει, ἐὰν ἡ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνε-
 σθαι· ὃ θέλει ποιεῖτω, οὐχ ἁμαρτάνει· γαμή-
 37 τωσαν. Ὃς δὲ ἐστήκεν ἐδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ,
 μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἔξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ
 ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρ-

VII, 29. ὁ καιρὸς) ὅτι ὁ καιρὸς 34. Μεμέ-
 ρισται καὶ ἡ) Μεμέρισται ἡ Alii aliter. 35.
 εὐπάρεδρον) εὐπρόεδρον

nam non mutanda externa vitae conditio. Hortatio
 ad continentiam. Coniugii remedium commendatur

διὰ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, κα-
 λῶς ποιεῖ. Ὡς τε καὶ ὁ ἐγκαμίζων, καλῶς ποιεῖ· 38
 ὁ δὲ μὴ ἐγκαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ. Τυχὴ 39
 δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν
 δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ὥς θέ-
 λει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. Μακαριωτέρα 40
 δὲ ἐστὶν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώ-
 μην· δοκῶ δὲ καὶ γὰρ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν, ὅτι **VIII.**
 πάντες γινῶσιν ἔχομεν. (ἡ γινῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ
 ἀγάπη οἰκοδομεῖ· εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐ- 2
 δέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γινῶναι· εἰ δέ τις 3
 ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ·) πε- 4
 ρὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἶδαμεν,
 ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς
 ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. Καὶ γὰρ εἶπερ εἰσὶ λεγόμενοι 5
 θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς· (ὥς περ εἰσὶ
 θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοί·) ἀλλ' ἡμῖν εἷς 6
 θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς
 αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ
 πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν 7
 ἡ γινῶσις· τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως
 ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις
 αὐτῶν, ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται. Βρωῖμα δὲ 8
 ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φά-

VII, 38. ὁ δὲ μὴ ἐγκαμίζων) *Alii*: καὶ ὁ μὴ
 γαμίζων* 39. δέδεται) δέδεται νόμῳ (*cf.*
Rom. VII, 2.) **VIII, 5.** γῆς·) τῆς γῆς·
 7. συνειδήσει) *Alii*: συνηθεία

indigentibus. VIII. Carnes diis immolatae, re nihil
 differunt a ceteris carnibus; et tamen ab iisdem eo-

- γωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἂν μὴ φάγομεν,
 9 ὑστερούμεθα. Βλέπετε δὲ, μήπως ἡ ἐξουσία
 ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενέσιν.
 10 Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σέ, τὸν ἔχοντα γινῶσιν, ἐν ἐλ-
 δωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ,
 ἀσθενοῦς ὄντιος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ ἐλ-
 11 δωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολείται ὁ ἀσθενῶν ἀδελ-
 φὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν;
 12 Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύ-
 πτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς
 13 Χριστὸν ἁμαρτάνετε. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδα-
 λίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν
 αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.
 IX. Οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος;
 οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα;
 2 οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ; Εἰ ἄλλοις
 οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλάγε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ
 σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυ-
 3 ρίῳ, ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη
 4 ἐστί. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ
 5 πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα
 περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ
 6 ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς; Ἦ μόνος ἐγὼ
 καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐρ-
 7 γάζεσθαι; Τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὑψωνίοις ποτέ;
 τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐ-

VIII, 9. ἀσθενέσιν.) ἀσθενοῦσιν. IX, 1.
 ἐλεύθερος; . . ἀπόστολος;) ἀπόστολος; . .
 ἐλεύθερος;

rum causā abstinendum, quorum religio hac de re ali-
 ter statuit. (IX.) Omnino ab rebus per se licitis, ali-

τοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ
τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; Μὴ κατὰ 8
ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦ-
τα λέγει; Ἐν γὰρ τῷ Μωϋσέως νόμῳ γέγραπται· 9
„Οὐ φιμώσεις βοῖν ἄλοῶντα.“ Μὴ τῶν βοῶν
μέλει τῷ Θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Δὲ 10
ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀρο-
τριῶν ἀροτριᾶν· καὶ ὁ ἄλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ
μετέχειν ἐπ' ἐλπίδι. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευμα- 11
τικά ἐσπείραμεν, μέγα, εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρ-
κικά θερίσομεν; Εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας με- 12
τέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; Ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα
τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ· ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ
ἐγκοπὴν τινα δώμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.
Οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ 13
ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύον-
τες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται; Οὕτω καὶ 14
ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλου-
σιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρη- 15
σάμην τούτων· οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὐ-
τω γένηται ἐν ἐμοί. Καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀπο-
θανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κειώσῃ. Ἐάν 16
γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη
γάρ μοι ἐπίκειται. Οὐαὶ γάρ μοι ἐστίν, εἰάν

IX, 8. ταῦτα λέγει;) *Alii*: ταῦτ' λέγει; 10.
τῆς ἐλπ. α. μετ. ἐπ' ἐλπίδι.) *Alii*: ἐπ' ἐλπίδι
τοῦ μετέχειν. * 12. ὑμῶν ἐξουσίας) ἐξουσίας
ὑμῶν 15. οὐδενὶ ἐχρησάμην) *Alii*: οὐ κέχρη-
μαι οὐδενὶ * 16. Οὐαὶ γάρ) Οὐαὶ δέ

orum causâ nonnumquam est temperandum: id quod
exemplo illustratur. Licuit Paulo laborum mercedem

- 17 μὴ εὐαγγελίζωμαι. Εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.
- 18 Ὅτις οὖν μοι ἐστὶν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελίζομενος ἁδάπανον θῇσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρῆσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ
- 19 εὐαγγελίῳ. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείους κερδήσω· καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, (μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον,) ἵνα τοὺς ὑπὸ
- 21 νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ,) ἵνα κερδήσω
- 22 ἀνόμους. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ
- 23 πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. Τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένω-
- 24 μαι. Οὐκ οἶδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βρα-
- 25 βεῖον; Οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. Ὅτις πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται· ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ,
- 26 ἄφθαρτον. Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδή-
- 27 λως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἄερα δέρων· ἄλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

X. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν,

IX, 20. μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον,) *Haec desunt in recepto textu.* X, 1. γὰρ) δὲ

poscere; sed de iure suo concedens, gratis docuit, ne quem offenderet. (X, 1-22.) Israëlitarum exemplo a

καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον, ' καὶ πάντες 2
 εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν
 τῇ θαλάσσῃ, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευμα- 3
 τικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευμα- 4
 τικὸν ἔπιον· (ἔπιον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολου-
 θούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός·) ' ἀλλ' 5
 οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κα-
 τεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ταῦτα δὲ τύ- 6
 ποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπι-
 θυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες ἐπεθύμησαν.
 Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν·
 ὡς γέγραπται· „Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ
 πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίξιν.,, Μηδὲ πορνεύω- 8
 μεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον
 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες. Μηδὲ ἐκπειρά- 9
 ζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐπέι-
 ρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄψεων ἀπώλοντο. Μηδὲ γογ- 10
 γύζετε, καθὼς καὶ τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ
 ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. Ταῦτα δὲ πάντα 11
 τύποι συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νο-
 θεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήν-
 τησεν. Ὡστε ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ! 12
 Πειρασμός· ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· 13
 πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὅς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι
 ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ
 καὶ τὴν ἐκβασιν, τοῦ δύνασθαι [ὑμᾶς] ὑπερεγ-
 κεῖν. Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ 14
 τῆς εἰδωλολατρείας. Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε 15

X, 9. Χριστόν) *Alii*: κύριον * *Alii*: θεόν

II. τύποι) *Alii*: τυπικῶς

commercio cum profanis et delinquentibus abstra-
 himur. Nefas est Christiano, sacrae coenae par-

- 16 ὑμεῖς ὃ φημι· τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλο-
γοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ
ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ
17 σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; Ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν
σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἐνὸς
18 ἄρτου μετέχομεν. Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρ-
κα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ
19 θυσιαστηρίου εἰσὶ; Τί οὖν φημι; ὅτι εἰδῶλον τί
20 ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτον τί ἐστιν; Ἀλλ', οὐ ἂν
θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ· οὐ
θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.
21 Οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον
δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν
22 καὶ τραπέζης δαιμονίων. Ἡ παραζηλοῦμεν τὸν
κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;
23 Πάντα [μοι] ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμ-
φέρει· πάντα [μοι] ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰ-
24 κοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ
25 τοῦ ἐτέρου [ἐκαστος]. Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πω-
λούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας, διὰ τὴν
26 συνείδησιν· „τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλή-
27 ρωμα αὐτῆς.„ Εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπί-
στων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατι-
θέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας, διὰ
28 τὴν συνείδησιν. Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ· Τοῦτο
εἰδωλόθυτόν ἐστι· μὴ ἐσθίετε, δι' ἐκεῖνον τὸν
29 μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν. Συνείδησιν δὲ

X, 28. εἰδωλόθυτόν) *Alii*: ἱερόθυτόν * *Ib.*
συνείδησιν.) συνείδησιν. „Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ
γῆ καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς.„ (*E* vsf. 26.)

ticipi, profanis epulis interesse. (X, 23 - XI, 1.)
Docetur, quando et quare Christi sectatores carne

λέγω, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου.
 Ὡγατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης
 συνειδήσεως; εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφη- 30
 μοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; Εἴτε οὖν ἐσθίε- 31
 τε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δό-
 ξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰου- 32
 δαίοις καὶ Ἑλλήσι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ·
 καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν 33
 τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα
 σωθῶσι. Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ ΧΙ.
 Χριστοῦ.

Επαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου 2
 μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς πα-
 ραδόσεις κατέχετε. Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι 3
 παντὸς ἀνδρός ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ἐστὶ· κεφα-
 λὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνὴρ· κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ,
 ὁ Θεός. Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων 4
 κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν
 αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφη- 5
 τεύουσα ἀκατακαλύπτῃ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει
 τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ αὐτὸ
 τῇ ἐξυρημένῃ. Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, 6
 καὶ κειράσθω· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρα-
 σθαι, ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. Ἄνθρωπος μὲν 7
 γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν,
 εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα
 ἀνδρός ἐστίν· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, 8

X, 30. εἰ ἐγὼ) εἰ δὲ ἐγὼ (Alii: εἰ γὰρ ἐγὼ)

diis immolatâ vesci prorsus non conveniat. XI,
 2-16. Mos sacro in conventu receptus, non te-
 mere mutandus. Velatum ibi caput viros dedecet;

- 9 ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ
 διὰ τὴν γυναικα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.
 10 Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς
 11 κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους. Πλὴν οὔτε γυνὴ
 χωρὶς ἀνδρός, οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός, ἐν κυ-
 12 ρίῳ· ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτω
 καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός· τὰ δὲ πάντα ἐκ
 13 τοῦ Θεοῦ. Ἐν ὑμῖν αὐτοὺς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ
 γυναικα ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι;
 14 ἢ οὐδὲ αὕτη ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ
 15 μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι; γυνὴ δὲ ἐὰν
 κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περι-
 16 βολαίου δέδοται [αὐτῇ]. Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλό-
 τεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχο-
 μεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ.
 17 Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαιρῶ, ὅτι οὐκ
 εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἥττον συνέρχεσθε.
 18 Πρῶτον μὲν γὰρ, συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλη-
 σίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ
 19 μέρος τι πιστεύω· δεῖ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν
 εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.
 20 Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι
 21 κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον
 δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν
 22 πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. Μὴ γοῶ οἰκίας οὐκ ἔχετε

XI, 11. γυνὴ χωρὶς ἀνδρός, οὔτε ἀνὴρ χωρὶς
 γυναικός) ἀνὴρ χωρὶς γυναικός, οὔτε γυνὴ
 χωρὶς ἀνδρός 14. ἢ *omittunt alii*. 18. ἐν
 ἐκκλησίᾳ) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ

*mulieres apertum. XI, 17 - 34. In Christianorum aga-
 pis communitas servanda et aequalitas; cavendumque*

εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ
 θεοῦ καταφροεῖτε, καὶ κατασχύνετε τοὺς μὴ
 ἔχοντας; Τί ὑμῖν εἶπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν
 τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ 23
 τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος
 Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρ-
 τον, ' καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε. „[Λά- 24
 βετε, φάγετε.] τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ
 ὑπὲρ ὑμῶν κλῶμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν
 ἀνάμνησιν.„ Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ 25
 τὸ δειπνῆσαι, λέγων. „Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ
 καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο
 ποιεῖτε, ὡςάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνά-
 μνησιν.„ Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦ- 26
 τον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνα-
 τον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ.
 Ὡστε ὅς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνη τὸ ποτή- 27
 ριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώ-
 ματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. Δοκιμαζέτω 28
 δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου
 ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὃ γὰρ 29
 ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτοῦ ἐσθίει
 καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.
 Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρω- 30
 στοί, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς 31
 διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ, 32
 ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ

XI, 26. οὗ) οὗ ἂν 27. ἄρτον) ἄρτον τοῦτον
 Ib. τοῦ αἵματος) αἵματος

sacrâ coenâ (mortem I. C. repraesentante) saluta-
 riter uti cupientibus, ne quid indecore faciant.

33 κατακριθώμεν. Ὡστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμε-
 34 νοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε· εἴ τις πει-
 νᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω· ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέροχη-
 σθε. Τὰ δὲ λοιπὰ, ὡς ἂν ἔλθῃ, διατάξομαι.

XII. Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ
 2 θέλω ὑμᾶς ἄγνοεῖν. Οἴδατε, ὅτι ἐθνη ἦτε, πρὸς
 τὰ εἰδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγό-
 3 μενοι· διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύ-
 ματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν· καὶ
 οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν
 4 πνεύματι ἁγίῳ. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων
 5 εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακο-
 6 νῶν εἰσὶ, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· καὶ διαιρέσεις
 ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεός, ὁ ἐνεργῶν
 7 τὰ πάντα ἐν ᾗσιν. Ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἡ φα-
 8 νέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον· ὡς
 μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδεται λόγος σο-
 φίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ
 9 πνεῦμα· ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύ-
 ματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐ-
 10 τῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων,
 ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευ-
 μάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμη-
 11 νεῖα γλωσσῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν

XI, 34. εἴ τις) εἰ δέ τις XII, 2. ὅτι) Alii:
 ὅτε Alii: ὅτι, ὅτε * 3. εἰπεῖν κύριον Ἰη-
 σοῦν) Alii: εἰπεῖν· Κύριος Ἰησοῦς * 6.
 αὐτὸς θεός) αὐτός ἐστι θεός

(XII-XIV. De beneficiis Spiritus sancti.) XII,
 1-30. Pro functionum varietate variae sunt dotes in
 ecclesiā; sed earum unus largitor omnium. Suam

καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ κα-
 θὼς βούλεται. Καθ' ἕνα γὰρ τὸ σῶμα ἐν 12
 ἔστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη
 τοῦ σώματος [τοῦ ἐνός], πολλὰ ὄντα, ἐν ἑστὶ
 σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. Καὶ γὰρ ἐν ἐνὶ 13
 πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθη-
 μεν· εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε
 ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθη-
 μεν. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἐν μέλος, ἀλ- 14
 λά πολλὰ. Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ 15
 χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο
 οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς· 16
 Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώ-
 ματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώμα-
 τος. Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; 17
 εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὀσφρησις; Νυνὶ δὲ ὁ Θεός 18
 ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκάστον αὐτῶν ἐν τῷ σώμα-
 τι, καθὼς ἡθέλησεν. Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἐν 19
 μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; Νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, 20
 ἐν δὲ σῶμα. Οὐ δύναται ὁ ὀφθαλμός εἰπεῖν τῇ 21
 χειρὶ· Χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ
 τοῖς ποσὶ· Χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. Ἀλλὰ πολλοῖ 22
 μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέ-
 στερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι· καὶ ἃ δοκοῦ- 23
 μεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τι-
 μὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα

XII, 11. ἰδίᾳ) *Alii omittunt. Alii: ἰδία* 13.

εἰς ἓν πνεῦμα) *Alii: ἐν πνεῦμα * Alii aliter.*

21. ὁ ὀφθαλμός) δὲ ὀφθαλμός

quisque dotem in commune conferat commo-
 dum, ad exemplum membrorum corporis humani.

- 24 ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει· τὰ δὲ
εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρεῖαν ἔχει. Ἀλλ' ὁ θεὸς
συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέ-
25 ραν δοῦν τιμὴν, ἵνα μὴ ἦ σχίσμα ἐν τῷ σώ-
ματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι
26 τὰ μέλη. Καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει
πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγ-
27 χαίρει πάντα τὰ μέλη. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χρι-
28 στοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Καὶ οὐ· μὲν ἔθετο
ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύ-
τερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα ду-
νάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις,
29 κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. Μὴ πάντες, ἀπό-
στολοι; μὴ πάντες, προφῆται; μὴ πάντες, δι-
30 δάσκαλοι; μὴ πάντες, δυνάμεις; 'μὴ πάντες χα-
ρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις
λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;
31 Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ
XIII. εἴτε καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῶν δείκνυμι. Ἐὰν
ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἁγ-
γέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἡχῶν
2 ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφη-
τείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν
τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν,
ὥστε ὅρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐ-
3 δέν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχον-
τά μου, 'καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα

XII, 27. μέρους.) *Alii*: μέλους. (cf. Eph. IV, 16.) XIII, 2. οὐδέν) *Alii*: οὐθέν* 3. ψωμίσω) ψωμίζω

XII, 31 - XIII, 13. Non profunt, immo obsunt cetera

καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφε-
 λούμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύε- 4
 ται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ περπε-
 ρεύεται, οὐ φυσιοῦται, ' οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζη- 5
 τεῖ τὰ ἐαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ
 κακόν, ' οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ 6
 τῇ ἀληθείᾳ, ' πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, 7
 πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη 8
 οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖται, καταργη-
 θήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις,
 καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, 9
 καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ 10
 τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε 11
 ἡμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος
 ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα
 ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. Βλέπομεν γὰρ 12
 ἄρτι δι' ἐξόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον
 πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε
 δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ 13
 δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα·
 μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Διώκετε τὴν ἀγάπην· ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευ- XIV.
 ματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. Ὁ γὰρ λα- 2
 ῶν γλώσση, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ
 θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυσ-
 τήρια· ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἱ- 3
 κοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυνθίαν. Ὁ 4
 λαλῶν γλώσση, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφη-

XIV, 2 et 4. γλώσση) Alii: γλώσσαις

dona, si absit caritas. Laudes caritatis. Triga dono-
 rum Spiritus S. cum ecclesiā perennantium. XIV. Dis-

5 τεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. Θέλω δὲ πάντας
 ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύ-
 ητε· μεῖζων γὰρ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσ-
 σαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία
 οἰκοδομῇν λάβῃ. Νυνὶ δὲ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω
 πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω,
 ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώ-
 7 σει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; Ὅμως τὰ
 ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε ἀνὺλος, εἴτε κιθάρα,
 ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγοις μὴ δῶ, πῶς γνω-
 8 σθήσεται τὸ ἀνλούμενον ῥ' τὸ κιθαριζόμενον; καὶ
 γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῶ, τίς παρα-
 9 σκευάσεται εἰς πόλεμον; Οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς
 γλώσσης ἐὰν μὴ εὖσημον λόγον δῶτε, πῶς γνω-
 σθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἄερα
 10 λαλοῦντες. Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν
 11 ἔστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. Ἐὰν
 οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ
 λαλοῦντι βάρβαρος· καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρ-
 12 βαρος. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταὶ ἐστε πνευ-
 μάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζη-
 13 τεῖτε ἵνα περισσεύητε. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσ-
 14 σῃ, προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. Ἐὰν γὰρ
 προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχε-
 15 ται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. Τί οὖν ἐστι;
 Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ
 τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ
 16 νοῖ. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀνα-

XIV, 7. Ὅμως) *Alii*: Ὅμως* (*pro* Ὅμοίως)

12. πνευμάτων) *Alii*: πνευματικῶν.

feritur de usu beneficiorum Spiritūs sancti et abusu

πληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἔρεῖ τὸ ἀμὲν
 ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶ-
 δε; Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτε- 17
 ρος οὐκ οἰκοδομεῖται. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, πάν- 18
 των ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν· ἀλλ' ἐν ἐκ- 19
 κλησίᾳ θέλω πάντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λα-
 λῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους
 λόγους ἐν γλώσσῃ. Ἀδελφοί, μὴ παιδία γί- 20
 νεσθε ταῖς φρεσίν· ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιᾷτε,
 ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. Ἐν τῷ νόμῳ γέ- 21
 γραπται· „Ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις, καὶ ἐν χείλε-
 σιν ἑτέροις, λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ· καὶ οὐδ' οὐ-
 τως εἰσακούσονται μου, λέγει κύριος., „ Ὡστε 22
 αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖον εἰσὶν, οὐ τοῖς πιστεύου-
 σιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς
 ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐὰν οὖν συν- 23
 ἔλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες
 γλώσσαις λαλῶσιν, εἰςέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπι-
 στοι, οὐκ ἔροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε; Ἐὰν δὲ πάν- 24
 τες προφητεύωσιν, εἰςέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ
 ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ
 πάντων, τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανε- 25
 ρὰ γίνεται· καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προς-
 κυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄν-
 τως ἐν ὑμῖν ἔστι. Τί οὖν ἔστιν, ἀδελ- 26
 φοί; Ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν
 ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν
 ἔχει, ἐρμηνεῖαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν

XIV, 18. θεῷ,) θεῷ μου, Ib. γλώσσαις) Alii:
 γλώσσῃ 25. τὰ κρυπτὰ) καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ

in ecclesiā christianā vario; praesertim de legitimo

- 27 γινέσθω. Εἴτε γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ
 τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος· καὶ εἰς διερ-
 28 μνηνεύτω. Ἐὰν δὲ μὴ ἢ διερμηνευτὴς, σιγῶτω
 ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλεῖτω καὶ τῷ θεῷ.
 29 Προφητῇ δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλεῖτωσαν, καὶ οἱ
 30 ἄλλοι διακρινέτωσαν· ἔὰν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ
 31 καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγῶτω. Δύνασθε γὰρ
 καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μαν-
 32 θάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται· καὶ πνεύ-
 33 ματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· οὐ γὰρ
 ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεός, ἀλλ' εἰρήνης· ὡς ἐν
 34 πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων. Αἱ γυ-
 ναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγῶτωσαν· οὐ
 γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσε-
 35 σθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. Εἰ δέ τι μα-
 θεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπε-
 ρωτάτωσαν· αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶ γυναιξὶν ἐν ἐκκλη-
 36 σίᾳ λαλεῖν. Ἡ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξ-
 37 ἤλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; Εἴ
 τις δοκεῖ προφήτης εἶναι, ἢ πνευματικὸς, ἐπι-
 γνωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐν-
 38. 39 τολαί· εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖτω. Ὡστε, ἀδελ-
 φοί, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν
 40 γλώσσαις μὴ κωλύετε. Πάντα δὲ εὐσχημόνως
 καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

XIV, 26. γινέσθω.) γενέσθω. 33. ἁγίων.)

Alii: ἁγίων διδάσκω. Al. ἁγίων ἐστί. 34 et

35. alii post vs. 40. ponunt. 37. κυρίου) τοῦ

κυρίου 40. Πάντα δὲ) Πάντα

usu facultatis linguarum, et instinctu prophetici.
 Non convenit, loqui mulieres in conventibus sacris.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον XV.
 ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ
 καὶ ἐστήκατε, ' δι' οὗ καὶ σώζεσθε, (τίτι λόγῳ 2
 εὐηγγελισάμην ὑμῖν,)· εἰ κατέχετε· ἐκτὸς εἰ μὴ
 εἰκῇ ἐπιστεύσατε. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώ- 3
 τοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν
 ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς·
 καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέ- 4
 ρα, κατὰ τὰς γραφάς· καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾶ, 5
 εἴτα τοῖς δώδεκα. Ἐπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντα- 6
 κοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένου-
 σιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. Ἐπει- 7
 τα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἴτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν·
 ἔσχατον δὲ πάντων, ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτρώματι, ὤφ- 8
 θη καὶ ἐμοί. (Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀπο- 9
 στόλων· ὅς οὐκ εἰμι ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστο-
 λος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· χά- 10
 ριτι δὲ Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι· καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ
 εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον
 αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χά-
 ρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.) Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε 11
 ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν· καὶ οὕτως ἐπιστεύ-
 σατε. Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νε- 12
 κρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν οἱ τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι
 ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; Εἰ δὲ ἀνάστασις 13
 νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ 14
 δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυ-
 γμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. Εὐρί- 15

XV, 5. δώδεκα.) *Alii*: ἑνδεκα. 8. ὥσπερ ἐν τῷ

ὥσπερ ἐν τῷ

XV, 1-34. Qui negabant fieri posse, ut mortuorum

σκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ· ὅτι
 ἔμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν
 Χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ
 16 ἐγείρονται. Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ
 17 Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγε-
 ρται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἐτι ἐστὲ ἐν ταῖς
 18 ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χρι-
 19 στῷ, ἀπώλοντο. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλπικότες
 ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἔλεεινότεροι πάντων ἀν-
 20 θρώπων ἐσμέν. Nunὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται
 21 ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. Ἐπειδὴ
 γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου
 22 ἀνάστασις νεκρῶν. Ὡς περ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ
 πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ
 23 πάντες ζωοποιηθήσονται. Ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ
 τάγματι· ἀπαρχὴ Χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ Χρι-
 24 στοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· εἴτα τὸ τέλος,
 ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ,
 ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξου-
 25 σίαν καὶ δύναμιν· δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦειν,
 „ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς
 26 πόδας αὐτοῦ.,, Ἐσχάτος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ
 27 θάνατος. „Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πό-
 δας αὐτοῦ.,, Ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέ-
 τακται, δῆλον, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐ-
 28 τῷ τὰ πάντα. Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάν-
 τα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑπο-

XV, 20. κεκοιμημένων.) κεκοιμημένων ἐγένετο.
 25. αὐτοῦ.) αὐτοῦ. (cf. vs. 26. f.) Alii
 omittunt.

corpora reviviscant, variis argumentis refutantur, ac

τάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ θεὸς τὰ πάν-
 τα ἐν πᾶσιν. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτι- 29
 ζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; Εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ
 ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; Τί 30
 καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; Καθ' ἡμέ- 31
 ραν ἀποθνήσκω, τῇ τὴν ὑμετέραν καύχῃσιν, ἣν
 ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν! Εἰ κα- 32
 τὰ ἀνθρώπου ἐθρησιάζομαι ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι
 τὸ ὄφελος; Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, „φάγω-
 μεν καὶ πίωμεν· αὖριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.,
 Μὴ πλανᾶσθε· „Φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμι- 33
 λίαί κακαί., Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἄμαρ- 34
 τάτετε· ἀγνοσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι· πρὸς
 ἐντροπὴν ὑμῶν λέγω.

Ἀλλ' ἐρεῖ τις· Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; 35
 ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; Ἄφρον! σὺ ὁ σπεί- 36
 ρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ· καὶ ὁ 37
 σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις,
 ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου ἢ τινος
 τῶν λοιπῶν· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα κα- 38
 θὼς ἡθέλησε, καὶ ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ
 ἴδιον σῶμα. Οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ· ἀλ- 39
 λὰ ἄλλη μὲν [σὰρξ] ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ
 κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. Καὶ 40
 σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ'
 ἑτέρα μὲν ἢ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἢ
 τῶν ἐπιγείων. Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα 41

XV, 28. θεὸς τὰ πάντα) Alii: θεὸς πάντα *

29. αὐτῶν;) τῶν νεκρῶν; 33. χρηστὰ) χρῆσθ'

praecipue Iesu Christi exemplo. XV, 35-58. Scrupuli
 quidam eximuntur dubitantibus. Humani corporis

- σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ
 42 ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστα-
 σις τῶν νεκρῶν. Σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται
 43 ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν
 δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνά-
 44 μει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα
 πνευματικόν. Ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶ-
 45 μα πνευματικόν. Οὕτω καὶ γέγραπται· „Ἐγέν-
 ητο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶ-
 σαν· „ ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.
 46 Ἄλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυ-
 47 χικόν· ἔπειτα τὸ πνευματικόν. Ὁ πρῶτος ἄν-
 θρωπος, ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος,
 48 ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι
 καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι
 49 καὶ οἱ ἐπουράνιοι· καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν
 εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ
 50 ἐπουρανίου. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι
 σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσαι οὐ
 δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρο-
 51 νομεῖ. Ἴδου, μυστήριον ὑμῖν λέγω· Πάντες μὲν
 οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα,
 52 ἢ ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ
 σάλπιγγι. (Σαλπίζει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερ-
 θήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.)
 53 Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρ-

XV, 47. ὁ κύριος *alii* *omittunt*. 49. φορέσομεν)

Alii: φορέσωμεν 51. μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα,
 πάντες δὲ) *Alii*: μὲν οὖν (*f. μὲν*) κοιμηθη-
 σόμεθα, (*alii*: ἀναστησόμεθα,) οὐ πάντες δὲ

futura restitutio, qualis. Quid iis sit eventurum, quos

σίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται 54 ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· „Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.„ Ποῦ σου, 55 θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος; Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ 56 δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος. Τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ! Ὡς τε, ἀδελφοί μου ἀγαπη- 58 τοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, **XVI.** ὥς περ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Κατὰ μίαν σαββάτων 2 ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτοῦ τιθέτω, θησαυρίζων ὅ,τι ἂν εὐδοῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθῃ, τότε λογίαι γίνωνται. Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἂν δοκιμάσῃτε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἀπενεργεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐὰν δὲ ἡ ἄξιον 4 τοῦ καμῆ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν διέλ- 5 θῃ· (Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι·) ἵνα πρὸς ὑμᾶς 6 δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψῃτε οὗ ἂν πορεύωμαι. Οὐ 7 θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἂν ὁ κύ-

XVI, 2. σαββάτων) Alii: σαββάτου 7. γὰρ alterum) δὲ

vivosprehenderit dies novissimus. XVI. Pecunia colligenda, ad inopiam Christianorum in Iudaea

- 8 ριος ἐπιτρέπη. Ἐπιμενω δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς
 9 πεντηκοστῆς· θύρα γάρ μοι ἀνέσχε μεγάλη καὶ
 ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.
- 10 Ἐάν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε, ἵνα ἀφό-
 βως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου
 11 ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ· μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθε-
 νήσῃ. Προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ
 πρὸς με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελ-
 12 φῶν. Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ
 παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν
 ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν
 13 ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ, ὅταν εὐκαιρήσῃ. Γρη-
 γορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει· ἀνδρίζεσθε, κρα-
 14 ταιοῦσθε· πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.
- 15 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν
 οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας,
 16 καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἐταξαν ἑαυτούς· ἵνα
 καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παν-
 17 τὲ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. Χαίρω δὲ
 ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φουρτουνάτου καὶ
 Ἀχαΐκου, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρω-
 18 σαν· ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν.
- 19 Ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. Ἀσπάζον-
 ται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. Ἀσπάζονται
 ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα,
 20 σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ· ἀσπάζονται
 ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους
 ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

XVI, 7. ἐπιτρέπη.) *Alii*: ἐπιτρέψη.* 9. ἐνεργής) *Alii*: ἐναργής

levandam. Commendatio Timothei. Apollos aliàs venturus. Laus Stephanæ, et aliorum. Salutationes.

Ὁ ἄσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου· (εἶ 21. 22
 τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἢ τω
 ἀνάθεμα! μαρὰν ἀθά·) Ἡ χάρις τοῦ κυρίου 23
 Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. Ἡ ἀγάπη μου με- 24
 τὰ πάντων ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Φι-
 λίππων διὰ Στεφανῆ καὶ Φουριουνάτου καὶ
 Ἀχαΐκου καὶ Τιμοθέου.]

ΠΑΥΛΟΥ
 ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
 ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή- I.
 ματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλη-
 σίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς
 ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. Χά- 2
 ρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ
 κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου 3
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρισμῶν
 καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς 4
 ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς
 παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς πα-
 ρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ
 θεοῦ· ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ 5

Dirae in Christi hostes inter Christianos. (cf. Eph. 6, 24.)

ADCOR. II. c. I, 1-11. Paulus de calamitatibus ex-

- Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ Χριστοῦ πε-
 6 ρισσεύει καὶ ἡ παρακλήσις ἡμῶν. Εἴτε δὲ θλι-
 βόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σω-
 τηρίας· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν πα-
 ρακλήσεως, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐ-
 τῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· (καὶ
 7 ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν·) εἰδότες, ὅτι
 ὥσπερ κοινωνοὶ ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ
 8 τῆς παρακλήσεως. Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς
 ἄγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς
 γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβο-
 λὴν ἐβαρύνθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορη-
 9 θῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς
 τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχέκαμεν, ἵνα μὴ
 πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ
 10 τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· ὃς ἐκ τηλικούτου θά-
 νάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπί-
 11 καμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, ' συνυπουργούντων
 καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν
 προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐ-
 χαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν.
- 12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρ-
 τύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότητι

I, 5. διὰ τοῦ Χριστοῦ) διὰ Χριστοῦ 6. εἴτε
 παρακαλούμεθα... πάσχομεν·) *Textus re-*
ceptus: τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐ-
 τῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴ-
 τε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλή-
 σεως, καὶ σωτηρίας·

ponit ob evangelii praeconium a se fortiter toleratis.
 deque solatio, quod ipsi deus dederit. I, 12 - II, 4. Idem

καὶ εἰλικρινεῖα θεοῦ, (οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ,
 ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ,) ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ,
 περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. Οὐ γὰρ ἄλλα γράφο- 13
 μεν ὑμῖν, ἀλλ' ἣ ἃ ἀναγινώσκετε, ἣ καὶ ἐπιγινώ-
 σκετε· ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε,
 ἡ καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους· ὅτι καύ- 14
 χημα ὑμῶν ἔσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν
 τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. Καὶ ταύτῃ τῇ 15
 πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον,
 ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε· καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς 16
 Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν
 πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν
 Ἰουδαίαν. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μήτι ἄρα τῇ 17
 ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἣ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα
 βουλεύομαι, ἵνα ἣ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ
 οὐ οὐ; Πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ 18
 πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ. Ὁ γὰρ τοῦ 19
 θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κη-
 ρυθθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου,
 οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγο-
 νεν, (ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, 20
 καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν,) τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι'
 ἡμῶν. Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν, 21
 καὶ χοῖσας ἡμᾶς, θεός· ὁ καὶ σφραγισάμενος 22
 ἡμᾶς, καὶ δούς τὸν ἀρχαῖον τοῦ πνεύματος ἐν
 ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν 23

1, 15. πρότερον) *Alii*: τὸ πρότερον* Ib. χά-
 ριν) *Alii*: χαρὰν (cf. *Philem.* 7.) 17. βου-
 λεύόμενος) *Alii*: βουλόμενος*

in suspicionem levitatis atque inconstantiae ab ob-
 trectatoribus vocatus, causam suam tuetur. Ratio

- ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος
 24 ὑμῶν οὐκ ἐτι ἤλθον εἰς Κόρινθον· οὐχ ὅτι κυριεύ-
 ομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοὶ ἐσμεν τῆς
 II. χαρᾶς ὑμῶν· (τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε·) ἔκρινα
 δὲ ἑμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς
 = ἐλθεῖν. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ
 3 εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; Καὶ
 ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἔχω
 ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν· πεποιθὼς ἐπὶ πάντας
 4 ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. Ἐκ
 γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα
 ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων· οὐχ, ἵνα λυπηθῆτε,
 ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέ-
 ρως εἰς ὑμᾶς.
 5 Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν,
 ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς.
 6 Ἰκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν
 7 πλειόνων· ὥστε τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσα-
 σθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ
 8 λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς
 9 κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην· — εἰς τοῦτο γὰρ καὶ
 ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάν-
 10 τα ὑπήκοοί ἐστε. Ὡς δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγὼ·
 καὶ γὰρ ἐγὼ ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι,
 II δι' ὑμᾶς, ἐν προσώπῳ Χριστοῦ· — ἵνα μὴ πλε-
 ονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. Οὐ γὰρ αὐτοῦ
 τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

II, 2. ἐν λ. πρ. ὑμᾶς ἐλθεῖν.) ἐλθεῖν ἐν λ. πρ. ὑμᾶς.

10. ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι) εἴ τι κεχάρισμαι, ὃ

mutati consilii sui de revivendis Corinthiis. II, 5-II.
 Homo propter incestum proscriptus, (cf. I Cor.
 5.) frugi iam factus, in ecclesiam recipiendus.

Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέ- 12
 λιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεσχημένης ἐν
 κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῇ πεινῇ μου, τῷ
 μὴ εὐρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀπο- 13
 ταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.

Τῷ δὲ Θεῷ χάρις, τῷ πάντοτε θριαμβεύον- 14
 τι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώ-
 σεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ!
 Ὅτι Χριστοῦ εὐδοκία ἔσμεν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σω- 15
 ζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· οἷς μὲν, ὁσμὴ 16
 θανάτου εἰς θάνατον· οἷς δὲ, ὁσμὴ ζωῆς εἰς
 ζωὴν. Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; Ὁ γὰρ ἔσμεν 17
 ὡς οἱ πολλοί, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.
 ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ, κατεν-
 ὤπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Ἀρχό- III.
 μεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; ἢ μὴ χεῖρο-
 μεν, ὡς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς,
 ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς 2
 ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γιτω-
 σκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώ-
 πων· φανερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ 3
 διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλει,
 ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθί-
 ναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας. II- 4
 ποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ

II, 14. αὐτοῦ) αὐτοῦ (cf. v. 15.) III, 1. ἢ
 μὴ) εἰ μὴ

II, 12 · III, 18. De studio Pauli in docendo propagan-
 doque evangelio, eiusque prospero successu. Idem
 suis se comparat obtrektoribus, qui suo servientes
 quaesivi vanamque gloriam aucupantes, Mosaicam

5 πρὸς τὸν Θεόν· οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἔσμεν ἀφ' ἑαυ-
 τῶν, λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκα-
 6 νότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ὃς καὶ ἰκάνωσεν ἡμᾶς
 διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γραμματός, ἀλ-
 λὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ
 7 δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θα-
 νάτου ἐν γραμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγε-
 νήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς
 υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως, διὰ
 τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργου-
 8 μένην· πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύ-
 9 ματος ἔσται ἐν δόξῃ; Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς
 κατακρίσεως, δόξα· πολλῶν μᾶλλον περισσεύει ἡ
 10 διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. Καὶ γὰρ οὐ
 δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει,
 11 ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. Εἰ γὰρ τὸ
 καταργούμενον, διὰ δόξης· πολλῶν μᾶλλον τὸ μέ-
 12 νον, ἐν δόξῃ. Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπί-
 13 δα, πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα· καὶ οὐ, καθά-
 περ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον
 ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ
 14 εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. Ἀλλ' ἐπωρώ-
 θη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρὶ γὰρ τῆς σήμερον
 τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς
 διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν
 15 Χριστῷ καταργεῖται· ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα
 ἀναγινώσκεται Μωϋσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρ-
 16 διαν αὐτῶν κεῖται· ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς

III, 10. οὐ δεδοξ.) οὐδὲ δεδοξ. 14. ὅτι) ὅ,τι

legem Christianis obtrudebant. Disciplinae Mosai-
 cae et evangelicae discrimen, huiusque praesentia.

κύριον, περιαιρείται τὸ κάλυμμα. Ὁ δὲ κύριος 17
τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὐ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ
ἐλευθερία. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακαλυμμένῳ 18
προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν
αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δό-
ξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, IV.
καθὼς ἡλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ' ἀπει- 2
πάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπα-
τοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον
τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας
συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀν-
θρώπων, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἔστι 3
κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολ-
λυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον· ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ 4
αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπί-
στων, εἰς τὸ μὴ αὐγᾶσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐ-
αγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰ-
κὼν τοῦ Θεοῦ. Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, 5
ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον· ἑαυτοὺς δὲ, δού-
λους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. Ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ 6
σκοτοῦς φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις
ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης
τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔχο- 7
μεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύ-
εσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ Θεοῦ,
καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν· ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐδ' 8
στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἔξαπο-

IV, 4. αὐγᾶσαι) αὐγᾶσαι αὐτοῖς

IV, 1-15. Pro fidoque doctore, cui minus ex sententiā
succedit labor, animus non est abiciendus: nam is

- 9 ρούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλείπομε-
 νοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι·
 10 πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ [κυρίου] Ἰησοῦ ἐν
 τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰη-
 11 σοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. Αἰεὶ γὰρ
 ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ
 Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν
 12 τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. Ὡστε ὁ [μὲν] θά-
 νατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.
 13 Ἐχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ
 τὸ γεγραμμένον· „Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα·,,
 14 καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν· ἡ εἰδό-
 τες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς
 διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.
 15 Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονά-
 σασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισ-
 σεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.
 16 Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν· ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἐξω
 ἡμῶν ἄνθρωπος διασθίρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν
 17 ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. Τὸ γὰρ παρὰ
 τῆς θλίψεως ἡμῶν, κατ' ὑπερβο-
 λὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρους δόξης κατεργά-
 18 ζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμε-
 να, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα,
 V. πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. Οἶδα-
 μεν γὰρ, ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ
 σκήτους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν,
 οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
 2 Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον

ipse culpâ vacat. Ceterum eidem illi vel vitae pericula
 pro evangelio haud gravate subeunda. IV, 16 - V, 10.
 Quippe aeterna proposita sunt praemia. De conte-

ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦν-
 τεσ. Εἶγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθῇ- 3
 σόμεθα. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῇ σκῇναι στενά- 4
 ζομεν βαρούμενοι· ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσα-
 σθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνη-
 τὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς 5
 εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός· ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρ-
 ραβῶνα τοῦ πνεύματος. Θαρρόοῦντες σὺν πάν- 6
 τοιτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώ-
 ματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου· (διὰ πίστεως 7
 γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους·) θαρρόομεν 8
 δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημηῆσαι ἐκ τοῦ σώ-
 ματος, καὶ ἐνδημηῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Διὸ 9
 καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκ-
 δημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. Τοὺς γὰρ πάν- 10
 τας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βή-
 ματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ
 διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ᾧ ἐπραξεν, εἴτε ἀγα-
 θὸν, εἴτε κακόν.

Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώ- 11
 πους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπί-
 ζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶ-
 σθαι. Οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, 12
 ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχῆναι πρὸς ὑπὲρ
 ἡμῶν· ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχω-
 μένους, καὶ οὐ καρδίᾳ. Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, 13

V, 3. ἐνδυσάμενοι) Alii: ἐκδυσάμενοι 10. τὰ
 διὰ) Alii: διὰ vel ἃ διὰ vel τὰ ἴδια

mtione rerum humanarum, futuraeque vitae spe et de-
 siderio. V, 11-VII, 1. Paulus, ut calumnias labe-
 factet malevolorum, docet, sibi se muneri religiose fa-

- 14 θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. Ἡ γὰρ ἀγάπη
 τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο,
 ὅτι εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάν-
 15 τες ἀπέθανον· καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα
 οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ
 16 αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. Ὡστε ἡμεῖς
 ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ
 δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ
 17 νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. Ὡστε εἴ τις ἐν Χρι-
 στῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ,
 18 γέγονε καινὰ τὰ πάντα. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ
 θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν
 19 τῆς καταλλαγῆς· ὥς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κό-
 σμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐ-
 τοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν
 20 ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. Ὑπὲρ Χρι-
 στοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὥς τοῦ θεοῦ παρακα-
 λούντος δι' ἡμῶν. Δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ,
 21 καταλλάγητε τῷ θεῷ· τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρ-
 τίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς
 VI. γινώμεθα δικαιοσύνην θεοῦ ἐν αὐτῷ. Συν-
 εργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν
 2 τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς· (λέγει γάρ·
 „Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ
 σωτηρίας ἐβοήθησά σοι., Ἰδοὺ, νῦν καιρὸς εὖ-
 3 πρὸςδεκτος! ἰδοὺ, νῦν ἡμέρα σωτηρίας!) μη-
 δεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ

tisfecisse. Doctores evangelii, praecones atque interpre-
 tes doctrinae primariae de expiato per Iesum Christum
 genere humano. Vitae sanctitatem studiumque virtutum

μωμηθῇ ἡ διακονία· ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες 4
 ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ,
 ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ' ἐν 5
 πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κό-
 ποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ' ἐν ἀγνότη- 6
 τι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι,
 ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτου, ' ἐν 7
 λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὀπλῶν
 τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἁριστερῶν, διὰ 8
 δόξης καὶ ἁτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας·
 ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς· ' ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ 9
 ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ
 ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι·
 ' ὡς λυποίμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοὶ, 10
 πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὧν μηδὲν ἔχοντες, καὶ
 πάντα κατέχοντες. Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγε 11
 πρὸς ἑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλά-
 τυνται. Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν· στενοχωρεῖ- 12
 σθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχθοις ὑμῶν. Τὴν δὲ αὐ- 13
 τὴν ἀντιμισθίαν, (ὡς τέκνοις λέγω,) πλατύνθη-
 τε καὶ ὑμεῖς. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπί- 14
 στοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας;
 τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ' τίς δὲ συμ- 15
 φώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίᾳρ; ἢ τίς μερὶς πι-
 στῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῶ 16
 Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; Ὑμεῖς γὰρ ναὸς Θεοῦ ἐστε

VI, 4. συνιστῶντες) Alii: συνιστάντες f. συν-
 ιστάνοντες* 14. τίς δὲ) Alii: ἢ τίς* (cf.
 v. 15.) 15. Βελίᾳρ) Βελιάλ

priorum exemplorum doctorum praecipue commendant. Co-
 rinthios Apostolus graviter, sed peramanter monet, ne

ζῶντος· καθὼς εἶπεν ὁ θεός· „Ὅτι ἐνοικήσω ἐν
 αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν
 17 θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. Διὸ ἐξέλθετε
 ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος,
 καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε· καὶ γὰρ εἰσδέξομαι
 18 ὑμᾶς, ' καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς
 ἔσεσθέ μοι εἰς υἱούς καὶ θυγατέρας, λέγει κύ-
 VII. ριος παντοκράτωρ.,, Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς
 ἐπαγγελίας, ἀγαπητοὶ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ
 παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτε-
 λούντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

2 Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἡδίκησαμεν, οὐ-
 3 δένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. Οὐ
 πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γάρ, ὅτι ἐν
 ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἔστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ
 4 συζῆν. Πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή
 μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ πα-
 ρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ
 5 τῇ θλίψει ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν
 εἰς Μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ
 ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μά-
 6 χαι, ἔσωθεν φόβοι. Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς
 ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεός, ἐν τῇ
 7 παρουσίᾳ Τίτου· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ
 αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἢ παρακλή-
 θη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπό-
 θησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον
 8 ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. „Ὅτι εἰ
 καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέ-
 mores imitentur profanorum, quibuscum nihil com-
 mune esse debeat Christianis. VII, 2-16. Repre-
 hensionis acerbiter in epistolâ superiore, ex amoris

λουμαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ
 ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν
 ὑμᾶς. Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι 9
 ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ
 θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. Ἡ γὰρ 10
 κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμετα-
 μέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη
 θάνατον κατεργάζεται. Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ 11
 κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσῃν κατειργάσα-
 το ὑμῖν σπουδὴν! ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανά-
 κτησιν· ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν· ἀλλὰ ζή-
 λον, ἀλλ' ἐκδίησιν. Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυ-
 τοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. Ἄρα εἰ καὶ 12
 ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐ-
 δὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος· ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φα-
 νερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν
 πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Διὰ τοῦτο 13
 παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισ-
 σοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρομεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου,
 ὅτι ἀναπέπαιται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων
 ὑμῶν· ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, 14
 οὐ κατησχύνθη· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλα-
 λήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ
 Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη· καὶ τὰ σπλάγχνα αὐ- 15
 τοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστίν, ἀναμιμνησκο-
 μένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φό-
 βου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. Χαίρω, ὅτι 16
 ἐν παντὶ θαρσύνω ἐν ὑμῖν.

VII, 12. ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν) *Alii*: ὑμῶν τὴν
 ὑπὲρ ἡμῶν 16. Χαίρω) Χαίρω οὖν

ardore profectam, mitigat, laudatque Corinthio-
 rum obsequium. — Salutaris poenitentium dolor.

VIII.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς
 2 Μακεδονίας· ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς
 3 ἀπλότητος αὐτῶν· ὅτι κατὰ δύναμιν (μαρτυρῶ)
 4 καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἑμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους,
 5 καὶ οὐ, καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν
 6 Θεοῦ· εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα, καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς
 7 καὶ τὴν χάριν ταύτην. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, (πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ,)
 8 ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε, ὃ καὶ ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκι-
 9 μάζων· (γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλου-
 10 τήσητε·)· καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, ὅτι οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέ-
 11 ρυσί· νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ
 12 ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία

VIII, 4. 5. ἁγίους, καὶ) ἁγίους, δεξασθαι ἡμᾶς. Καὶ

VIII. IX. Macedonum exemplo excitantur Corinthii,

πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχη [τις], εὐπρόσδεκτος,
 οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. Οὐ γάρ, ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, 13
 ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότητος, ἐν τῷ νῦν
 καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέ-
 ρημα· ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς 14
 τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης· κα- 15
 θὼς γέγραπται· „Ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε·
 καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἡλαττόνησε., Χάρις 16
 δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ
 ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου· ὅτι τὴν μὲν παρὰ- 17
 κλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐ-
 θαίρειτος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. Συνεπέμψαμεν δὲ 18
 μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ
 εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐ μόνον 19
 δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν
 συνέκδημος ἡμῶν, σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ δια-
 κονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυ-
 ρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν· στελλόμενοι τοῦ- 20
 το, μή τις ἡμᾶς μοιμήσῃται ἐν τῇ ἀδρότητι ταύ-
 τη τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· προνοούμενοι κα- 21
 λὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον
 ἀνθρώπων. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελ- 22
 φόν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις
 σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον,
 πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. Εἴτε ὑπὲρ Τί- 23
 του, κοινοῦς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε
 ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χρι-

VIII, 19. ἡμῶν·) ὑμῶν. 21. προνοούμενοι)

Alii: προνοοῦμεν γὰρ *

ut inopiae Hierosolymitanorum consulant. Titō eius-
 que collegis erant apud Corinthios procuratio a Paulo

- 24 στοῦ. Τὴν οὖν ἐνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ
 ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδεί-
 IX. ξασθε, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. Περὶ
 μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, πε-
 2 ρισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν. Οἶδα γὰρ τὴν
 προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μα-
 κεδόνιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρουσι·
 καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.
 3 Ἐπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα
 ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ·
 4 ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ᾔτε· 'μή-
 πως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες, καὶ εὐρω-
 σιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, κατασχυνθῶμεν
 ἡμεῖς (ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστά-
 5 σει ταύτῃ. Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέ-
 σαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς,
 καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελημένην εὐλο-
 γίαν ὑμῶν, ταύτην ἐτοιμὴν εἶναι, οὕτως ὡς εὐ-
 6 λογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. Τοῦτο δέ,
 ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει·
 καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ
 7 θερίσει. Ἐκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρ-
 διά· μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης. „Ἰλαρόν γὰρ
 8 δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.,, Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶ-
 σαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντί

VIII, 24. εἰς πρόσωπον) καὶ εἰς πρόσωπον
 IX, 4. ταύτῃ.) ταύτῃ τῆς καυχήσεως. (Ex
 c. XI, 17.) 5. προκατηγγελημένην) Alii:
 προεπηγγελημένην * Ib. ὡς extr.) ὥσπερ

mandata. Idem illi commendantur. Quantam Corinthiis
 ceteris Christianis moverint expectationem de benefi-

πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε
 εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν· καθὼς γέγραπται· 9
 „Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύ-
 νη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.“ Ὁ δὲ ἐπιχορη- 10
 γῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρώσιν,
 χορηγῆσαι καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ
 αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· ἐν 11
 παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἥτις
 κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ. Ὅτι 12
 ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ
 προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλ-
 λά καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ
 Θεῷ, διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δο- 13
 ξάζοντες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας
 ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπλό-
 τητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,
 καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων 14
 ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ Θεοῦ
 ἐφ' ὑμῖν. Χάρις δὲ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγῇ- 15
 τῳ αὐτοῦ δωρεᾷ!

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ Χ.
 τῆς προότιτος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς
 κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ
 θαρσύνω εἰς ὑμᾶς· δέομαι δὲ, τὸ μὴ παρὼν θαρ- 2
 ῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ἣ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπὶ
 τινὰς τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα πε-

IX, 10. χορηγῆσαι — πληθύναι — αὐξήσαι) Alii:
 χορηγήσει — πληθυνεῖ — αὐξήσει * Ib. γε-
 νήματα) γεννήματα

centiâ suâ. Praemia liberalitatis. X. In obtrectato-
 res, Paulo exprobrantes, quod personam ille gerat du-

3 ριπατοῦντας. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ
 4 κατὰ σάρκα στρατευόμεθα, (τὰ γὰρ ὅπλα τῆς
 5 στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ
 6 πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων,) λογισμοὺς καθαι-
 7 ροῦντες καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς
 8 γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν τόη-
 9 μα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἐτοιμίᾳ
 10 ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρω-
 11 θῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέ-
 12 πετε; Εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦ-
 13 το λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς
 14 Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς [Χριστοῦ]. Ἐάν τις
 15 γὰρ καὶ περισσώτερόν τι καυχῆσωμαι περὶ τῆς ἐξ-
 16 ουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν, εἰς οἰκο-
 17 δομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυ-
 18 ρήσομαι. Ἴνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ
 19 τῶν ἐπιστολῶν. — ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησὶ, βα-
 20 ρεῖαι καὶ ἰσχυραί. ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος
 21 ἄσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. — τοῦτο λο-
 22 γιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι'
 23 ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.
 24 Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς
 25 τίσι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων. ἀλλὰ αὐτοὶ ἐκ
 26 ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυ-
 27 τοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ
 28 ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ

X, 12. 13. οὐ συνιοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ) *Alii vel*
haec omnia, vel duo priora verba omittunt.
(Alii: οὐ συνιᾶσιν.)

plicem, alteram praefens, [viri modesti ac verecun-
di; alteram absens per literas, confidentis et arro-

κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρον, ἐφικέ-
σθαι ἄχρῃ καὶ ὑμῶν· (οὐ γὰρ, ὡς μὴ ἐφικνούμετοι 14
εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνουμεν ἑαυτούς· ἄχρῃ γὰρ καὶ
ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ·)
οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτριόις κό- 15
ποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως
ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι, κατὰ τὸν κανόνα
ἡμῶν, εἰς περισσείαν, ἢ εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν 16
εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτριῷ κανόνι εἰς τὰ
ἔτοιμα καυχῆσασθαι. Ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυ- 17
ρίῳ καυχάσθω. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖ- 18
νός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

Ὁ φελον ἀνείχεσθε μου μικρὸν τῇ ἀφροσύ- **XI.**
νῃ! Ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθε μου. Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς
θεοῦ ζήλω· ἡρμოსάμην γὰρ ὑμᾶς ἐν ἀνδρὶ παρ-
θένον ἀγνὴν παραστήσαι, τῷ Χριστῷ· φοβοῦμαι 3
δὲ, μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὐάν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ παν-
ουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν
ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. Εἰ μὲν 4
γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ
ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ
ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, κα-
λῶς ἀνείχεσθε. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερη- 5
κέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώ- 6
της τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει· ἀλλ' ἐν παντὶ

X, 18. συνιστῶν) *Alii*: συνιστάνων* (cf. Gal.
II, 18.) XI, 1. ἀνείχεσθε) ἡνείχεσθε *Ib.*
τῇ ἀφροσύνῃ!) *τι* τῆς ἀφροσύνης! 4. ἀνεί-
χεσθε.) ἡνείχεσθε.

gantis. XI. Is idem ingrati animi coarguit Corinthios,
quod homines ad fraudem callidos ipsi anteponant,

- 7 φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. Ἡ ἁμαρτίαν
 ἐποίησα, ἑμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε,
 ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην
 8 ὑμῖν; Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον
 πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν· καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς
 9 καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· (τὸ γὰρ
 ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλ-
 θόντες ἀπὸ Μακεδονίας·) καὶ ἐν παντὶ ἄβαρῃ
 10 ὑμῖν ἑμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω. Ἔστιν ἁλή-
 θεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ
 φραγῆσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀχαΐας!
 11 Διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; Ὁ Θεὸς οἶδεν!
 12 Ὅ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορ-
 μὴν τῶν θελούντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται,
 13 εὔρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευ-
 δαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι
 14 εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. Καὶ οὐ θαυμαστόν.
 Αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον
 15 φωτός· οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ με-
 τασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ
 16 τέλος ἐστί κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. Πάλιν λέγω,
 μὴ τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, καὶ ὡς
 ἄφρονα δέξασθε με, ἵνα καὶ γὰρ μικρόν τι καυχῇ-
 17 σωμαί. Ὁ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς
 ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχῇ-
 18 σεως. Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα,
 19 καὶ γὰρ καυχῆσομαι. Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν

XI, 16. καὶ γὰρ μικρόν τι) μικρόν τι καὶ γὰρ

homini simplici et bene de iis merito: tum ceteris se
 æquans Apostolis, veniam petit vanitatis, gloriosius
 quaedam, calumniatorum causa, de se ipse prædicaturus.

ἀφρόνων, φρόνημοι ὄντες· ἀνέχεσθε γάρ, εἴ τις 20
 ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβά-
 νει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον 21
 δέρει. Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθιενή-
 σαμεν· ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, (ἐν ἀφροσύνῃ λέ- 22
 γω,) τολμῶ καὶ γώ. Ἑβραῖοί εἰσι; καὶ γώ· Ἰσραη-
 λῖταί εἰσι; καὶ γώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; καὶ γώ·
 ἡ διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; (παραφροσῶν λαλῶ,) 23
 ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς
 ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν
 θανάτοις πολλάκις· (ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσ- 24
 σαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρεῖς ἐρῶσθιςθην, 25
 ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρεῖς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν
 τῷ βυθῷ πεποίηκα·) ὁδοιπορίαις πολλάκις· κιν- 26
 δύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ
 γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει,
 κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κιν-
 δύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῃ καὶ μόχθῳ, ἐν 27
 ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νη-
 στεíαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι. Χωρὶς 28
 τῶν παρεκτός, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν,
 ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν! Τίς ἀσθενεῖ, 29
 καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ
 πυροῦμαι; Εἰ κανχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας 30
 μου κανχήσομαι. Ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου 31
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς

XI, 28. ἐπισύστασίς μου) *Alii*: ἐπίστασίς μου
f. μου Al. ἐπίτασίς μου

Gratuito docuit ille, (quod ipsi temere vitio verteba-
 tur,) ac plura tum egit, tum perpeffus est, quam ob-
 trectatorum quisquam, propagandi evangelii causa.

32 τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι· ἐν Λαμασκῶ ὁ
 ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Λα-
 33 μασκηρῶν πόλιν, πιᾶσαι με θέλων· καὶ διὰ θυ-
 ρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ
 XII. ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Καυχᾶσθαι δὴ
 οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτισίας καὶ
 2 ἀποκαλύψεις κυρίου. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ,
 πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, (εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶ-
 3 δα· εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς
 οἶδεν,) ἀρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρα-
 3 νοῦ. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, (εἴτε ἐν
 σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ
 4 θεὸς οἶδεν,) ὅτι ἠρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ
 ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ
 5 λαλῆσαι. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχῆσομαι· ὑπὲρ
 δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχῆσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθε-
 6 νείαις μου. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ
 ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ,
 μὴ τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ
 7 ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀπο-
 καλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκό-
 8 λοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν ἵνα με κολαφίσῃ,
 9 ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. Ὑπὲρ τούτου τρις τὸν κύ-
 ριον παρενόησα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ εἴρη-
 κέ μοι· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις
 μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Ἥδιστα οὖν μᾶλλον
 καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκη-

XII, 7. extr. ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.) Haec alii om.

XII, 1-18. De visis quibusdam singularibus, a deo
 ipsi datis: quae tamen, ne superbiā se efferret,
 consecuta sit gravis aerumna ex corporis aegritudine.

νώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Διὸ εὐδο- 10
κῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν
διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν
γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Γέγονα ἄφρων 11
[καυχώμενος]· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. Ἐγὼ γὰρ
ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑπέ-
ρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδὲν εἰμι.
Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν 12
ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασιν καὶ
δυνάμεσιν. Τί γὰρ ἐστὶν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοι- 13
πὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἔγωγ οὐ κατενάρκη-
σα ὑμῶν; Χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.
Ἴδου, τρίτον ἐτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ 14
οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν,
ἀλλ' ὑμᾶς. Οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν
θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. Ἐγὼ δὲ 15
ἡδιστα θαπανάσω καὶ ἐκθαπανηθῆσομαι ὑπὲρ τῶν
ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν,
ἤττον ἀγαπῶμαι. Ἔστω δὲ, ἐγὼ οὐ κατεβᾶ- 16
ρησα ὑμᾶς· ἀλλ' ὑπάρχον παροῦργος, δόλω ὑμᾶς
ἐλαβον. Μὴ τίνα ὦν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' 17
αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; Παρεκάλεσα Τίτον, 18
καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτη-
σεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιπα-
τήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;

Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; Κατ- 19
ενώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ

XII, 14. τρίτον) *Alii*: τρίτον τοῦτο (Ex c.
XIII, 1.) 19. ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ)
Alii: ἐν Χριστῷ, λαλοῦμεν τὰδε

Cur sine mercede docuerit Apostolus. XII, 19-
XIII, 13. Consilium Pauli de Corinthiis denuo in-

πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.
 20 Φοβοῦμαι γὰρ, μήπως ἐλθὼν οὐχ οἶους θείλω εὐ-
 ρω ὑμᾶς, καὶ γὰρ εὐρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μή-
 πως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεΐαι, καταλαλῖαι,
 21 ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· μὴ πάλιν
 ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ
 πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ
 μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ
 ἀσελγείᾳ, ἣ ἔπραξαν.

XIII. Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόμα-
 τος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆ-
 2 μα. Προεῖρηκα καὶ προλέγω (ὡς παρὼν τὸ δεύ-
 τερον, καὶ ἁπὼν νῦν) τοῖς προημαρτηκόσι καὶ
 τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι, ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν,
 3 οὐ φείσομαι· ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λα-
 λούντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ
 4 δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθῃ ἐξ ἀσθε-
 νείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς
 ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ
 5 ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. Ἐαυτοὺς πειράζετε·
 εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ
 ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν
 6 ἐστίν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώ-
 7 σεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμεν ἀδόκιμοι. Εὐχομαι
 δὲ πρὸς τὸν θεόν, μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν·
 οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ
 8 καλὸν ποιῇτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ᾤμεν. Οὐ
 γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ

XIII, 2. νῦν τοῖς) νῦν γράφω τοῖς 4. καὶ
 γὰρ ἡμεῖς) καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς

vifendis. Severior vindicta denunciatur refractariis.

τῆς ἀληθείας. Χαίρομεν γάρ, ὅταν ἡμεῖς ἀσθε- 9
 γῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾗτε· τοῦτο δὲ καὶ εὐχό-
 μεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. Διὰ τοῦτο ταῦτα 10
 ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι,
 κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος, εἰς οἰ-
 κοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

Λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, 11
 παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε·
 καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ'
 ὑμῶν. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλή- 12
 ματι· ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. Ἡ χά- 13
 ρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη
 τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος
 μετὰ πάντων ὑμῶν. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φι-
 λίππων τῆς Μακεδονίας, διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.]

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ.

Παῦλος, ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ 1
 δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ
 θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,
 'καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις 2
 τῆς Γαλατίας. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ 3

Vota pro salute Corinthiorum.

AD GAL. I. II. Paulus non hominum, sed ipsius
 dei auctoritate Apostolus. Lex Mosaica per Christum

4 πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ
 δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως
 ἐξέλθαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος πονηροῦ,
 5 κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ
 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων! Ἀμήν.

6 Θαναμάζω, ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε
 ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ,
 7 εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον. ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο· εἰ μὴ
 τινὲς εἰσιν οἱ ταρασσόντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες
 8 μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ
 καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζη-
 ται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα
 9 ἔστω! Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω,
 εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε,
 10 ἀνάθεμα ἔστω! Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω,
 ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; Εἰ
 γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἠρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος
 11 οὐκ ἂν ἤμην. Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί,
 τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ ὅτι οὐκ
 12 ἔστι κατὰ ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀν-
 θρώπου παρελάβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ
 13 δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἠκοίσατε
 γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτὲ ἐν τῷ Ἰουδαϊ-
 σμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλη-
 14 σίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρευον αὐτήν· καὶ προ-
 ἔκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλι-

I, 4. περὶ) ὑπὲρ 9. προειρήκαμεν) Alii: προ-
 εἰρηκα vel: προεἰρηκα μὲν

abrogata. Non audiendi, si qui contrā disputant iu-
 bentque circumcidi extraneos. (cf. Act. 15, I. 5. f. 24.)
 Id quod rebus a Paulo gestis confirmatur. Is enim a

κιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ἑβραϊτῆς
 ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. "Οἱ 15
 δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας
 μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐ-
 τοῦ, ἵνα ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα 16
 εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· εὐθέως,
 οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλ- 17
 θον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀπο-
 στόλους, ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν, καὶ πάλιν
 ὑπέστρεψα εἰς Λαμασκὸν. Ἐπειτα μετὰ ἔτη τρία 18
 ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα, ἱστορῆσαι Πέτρον, καὶ
 ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· ἕτερον 19
 δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον
 τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ("Ἄ δὲ γράφω ὑμῖν, 20
 ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.) Ἐπει- 21
 τα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς
 Κιλικίας· ἡμῖν δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς 22
 ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν Χριστῷ· μόνον 23
 δὲ ἀκούοντες ἦσαν. "Οἱ δὲ δαώκων ἡμᾶς ποτὲ,
 νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτὲ ἐπόρθει· καὶ 24
 ἐδόξαζον ἐν ἐμοί τὸν θεόν. Ἐπειτα διὰ δεκα- II,
 τεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ
 Βαρνάβαν, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον· ἀνέβην δὲ 2
 κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐ-
 αγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, (κατ' ἰδίαν 3
 δὲ, τοῖς δοκοῦσι,) μήπως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ
 ἔδραμον. Ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην 3

I, 18. Πέτρον) Alii: Κηφᾶν (Sic et c. II, 11, 14.)

nemine Apostolorum, sed a solo deo et Christo edo-
 ctus, exteros instituit, eosdemque haud circumcisos
 ad ecclesiam admittit, ipsis approbantibus Apostolis.

- 4 ὧν, ἡναγκάσθη περιτμηθῆναι. Διὰ δὲ τοὺς παρ-
 εισάκτους ψευδαδέλφους· οἵτινες παρεισῆλθον κα-
 τασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν
 5 Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωσιν· οἷς
 οὐδὲ πρὸς ὥραν εἵξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλή-
 6 θεια τοῦ εὐαγγελίου διαμεῖνῃ πρὸς ὑμᾶς. Ἀπὸ δὲ
 τῶν δοκούντων εἶναι τι· — ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐ-
 δέν μοι διαφέρει· πρόσωπον Θεὸς ἀνθρώπου οὐ
 λαμβάνει· — ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσ-
 7 ἀνέθεντο, ἄλλὰ τοῦναντίον, ἰδόντες, ὅτι πεπί-
 στευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, καθὼς
 8 Πέτρος τῆς περιτομῆς, (ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρον
 εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ
 9 εἰς τὰ ἔθνη,) καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖ-
 σάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ
 δοκοῦντες στύλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ
 Βαρνάβαν κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς μὲν εἰς τὰ ἔθνη,
 10 αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομὴν· μόνον τῶν πτωχῶν
 ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο
 11 ποιῆσαι. Ὅτε δὲ ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχειαν,
 κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμέ-
 12 νος ἦν. Πρὸ τοῦ γὰρ ἔλθειν τινας ἀπὸ Ἰακώβου,
 μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέ-
 στελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ
 13 περιτομῆς. Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοι-

II, 5. *Alii* οἷς οὐδὲ (*alii* οὐδὲ *tantum*) *omit-*
tunt. 9. Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς) *Alii*: Πέτρος
 καὶ Ἰάκωβος *Ib.* ἡμεῖς μὲν) ἡμεῖς

Titī exemplo haec illustrantur. (II, 11-21.) Qualis
 Paulo controversia fuerit cum Petro. In doctrinā inter
 eos nulla dissenſio: at Petrus Iudaeorum causā tem-

ποὶ Ἰουδαῖοι· ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐ-
 τῶν τῇ ὑποκρίσει. Ἀλλ' ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ ὀρθο- 14
 ποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον
 τῷ Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων· „Εἰ σὺ Ἰουδαῖος
 ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῆς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς, πῶς
 τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν; Ἡμεῖς φύσει 15
 Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· εἰδότες 16
 δὲ, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου,
 ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ ἡμεῖς
 εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶ-
 μεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου·
 διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ.
 Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, εὐρέθη- 17
 μεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ, ἄρα Χριστὸς ἁμαρτίας
 διάκονος; Μὴ γένοιτο. Εἰ γὰρ ἂ κατέλυσα, 18
 ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συν-
 ἵστημι. Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα 19
 θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ὣς δὲ, οὐκ- 20
 ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν
 σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ
 ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.
 Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου 21
 δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.,,

Ὁ ἀνόητοι Γαλάται! τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε III.
 [τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι]; οἷς κατ' ὄφθαλ-

II, 14. πῶς) τί 16. εἰδότες δὲ,) εἰδότες, Ib.
 ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται) οὐ δικαιο-
 ωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου 18. συνίστημι.)
 Alii: συνιστάνω. * (cf. 2 Cor. X, 18.)

poribus inserviens, in convictu cum exteris ipse sibi
 parum confutit. III, 1-18. Christianis ad salutem non

2 μους Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν ὑμῖν ἑσταυ-
 3 ρωμένος. Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν.
 4 ἔξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἔξ ἀκοῆς πί-
 5 στεως; Οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύ-
 6 ματι, τὴν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; Τοσαῦτα ἐπάθετε
 7 εἰκῇ; εἶγε καὶ εἰκῇ! Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ
 8 πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἔξ ἔργων
 9 νόμου, ἢ ἔξ ἀκοῆς πίστεως; Καθὼς Ἀβραάμ ἐπί-
 10 στευσεν τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύ-
 11 νην. Γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί
 12 εἰσιν υἱοὶ Ἀβραάμ. Προῖδουσα δὲ ἡ γραφή, ὅτι
 13 ἐκ πίστεως δικαιοῦ τὰ ἔθνη ὁ Θεός, προεγγεγέ-
 14 σατο τῷ Ἀβραάμ. „Ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ
 15 πάντα τὰ ἔθνη. „Ὡστε οἱ ἐκ πίστεως, εὐλογοῦν-
 16 ται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. Ὅσοι γὰρ ἔξ ἔργων
 17 νόμου εἰσιν, ὑπὸ κατάραν εἰσὶ. Γέγραπται γάρ.
 18 „Ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς
 19 γεγραμμένοις ἐν τῇ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῇ-
 20 σαι αὐτά. „Ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται
 21 παρὰ τῷ Θεῷ, δῆλον. „ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως,
 22 ζήσεται. „ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως. ἀλλ'
 23 „ὁ ποιήσας αὐτὰ [ἄνθρωπος], ζήσεται ἐν αὐ-
 24 τοῖς. „Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας
 25 τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. (γέ-
 26 γραπται γάρ. „Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάνεος

III, 8. ἐνευλογηθήσονται) εὐλογηθήσονται 10.

Ἐπικατάρατος) Alii: Ὅτι ἐπικατάρατος Ib.

ἐμμένει) Alii: ἐμμενεῖ*

opus est circumcisione. Nam incircumcisis quoque beneficia Spiritus S. tribuuntur. Veri Abrahamidae sunt, ac deo probati, quicumque deo et I. Christo confidunt; non ceteri de subole Abrahami, quantumvis

ἐπὶ ξύλου·,,) ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ 14
 Ἀβραάμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν
 ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πί-
 στεως. Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω· ὅμως 15
 ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ
 ἐπιδιατάσσεται· τῷ δὲ Ἀβραάμ ἐξορήθησαν αἱ 16
 ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. Οὐ λέγει·
 „Καὶ τοῖς σπέρμασιν,, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς
 ἐφ' ἐνός· „Καὶ τῷ σπέρματί σου,, ὅς ἐστι Χρι-
 στός. Τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην 17
 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια
 καὶ τριάκοντα γεγονώς νόμος οὐκ ἄκυρός, εἰς τὸ
 καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἦ 18
 κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραάμ
 δι' ἐπαγγελίας κεχάριται ὁ Θεός.

Τί οὖν ὁ νόμος; Τῶν παραβάσεων χάριν 19
 ἐτέθη, (ἄχρὺς οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ὃ ἐπήγγελ-
 ται,) διαταγὴς δι' ἁγγέλων, ἐν χειρὶ μεσίτου. Ὁ 20
 δὲ μεσίτης ἐνός οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ Θεός εἷς ἐστιν.
 Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ; Μὴ 21
 γένοιτο. Εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωο-
 ποιῆσαι, ὥντως ἔν ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη· ἀλλ- 22
 λὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν,
 ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ
 τοῖς πιστεύουσι. Πρὸ τοῦ δὲ ἔλθεῖν τὴν πίστιν, 23
 ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν
 μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. Ὡστε ὁ νόμος 24

III, 19. ἐτέθη) προσετέθη Ib. ὃ Alii: ὁ

Mosaicarum legum tenaces. Promissis Abrahamo datis
 deus plene satisfecit per Christum. III, 19 - IV, 11.
 Mosaicae disciplinae rudimenta, educandis forman-

παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν, εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ
 25 πίστεως δικαιωθῶμεν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως,
 26 οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἔσμεν. Πάντες γὰρ υἱοὶ
 θεοῦ ἔστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
 27 Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνε-
 28 δύσασθε. Οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ, οὐδὲ Ἑλλήν· οὐκ
 ἐν δούλῳ, οὐδὲ ἐλεύθερῳ· οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ
 θήλῃ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
 29 Εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα
 IV. ἔστε, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι. Λέγω
 δὲ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν,
 2 οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὢν· ἀλλὰ
 ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς
 3 προθεσμίας τοῦ πατρὸς. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅτε
 ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δε-
 4 δουλωμένοι· ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου,
 ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ
 5 γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον· ἵνα τοὺς ὑπὸ νό-
 μον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.
 6 Ὅτι δὲ ἔστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον·
 7 Ἀββᾶ, ὁ πατήρ! Ὡστε οὐκέτι εἰ δούλος, ἀλλ'
 υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χρι-
 8 στοῦ. Ἀλλὰ τότε μὲν, οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδου-
 9 λεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς· νῦν δὲ, γνόν-
 τες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς
 ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ

IV, 4. γενόμενον prius) Alii: γεννώμενον 6.
 ὑμῶν) Alii: ἡμῶν * 8. μὴ φύσει) Alii:
 φύσει μὴ * (Alii omittunt φύσει)

disque tironibus apta, adultiori aetati, posī patefactum

στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεῦν θέλετε;
 Ἡμέρας παρατηρεῖσθε; καὶ μῆνας καὶ καιροὺς 10
 καὶ ἐνιαυτούς; Φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκὴ κε- 11
 κοπίακα εἰς ὑμᾶς,

Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι καὶ γὰρ ὡς ὑμεῖς· ἀδελ- 12
 φοὶ, δέομαι ὑμῶν. Οὐδέν με ἡδίκησατε· ὁ οὐδα- 13
 τε δέ, ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην
 ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμὸν μου τὸν ἐν 14
 τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε,
 ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν
 Ἰησοῦν. Τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρ- 15
 τυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς
 ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. Ὡστε ἐχθρὸς 16
 ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; Ζηλοῦσιν ὑμᾶς 17
 οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα
 αὐτοὺς ζηλοῦτε. Καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ 18
 πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναι με πρὸς
 ὑμᾶς, ὁ τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ 19
 μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν· ἡθέλον δὲ παρεῖναι 20
 πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι
 ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νό- 21
 μον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; Γέ- 22
 γραπται γὰρ, ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν· ἓνα
 ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.
 Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέν- 23
 νηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας.

IV, 17. ὑμᾶς posterius) ἡμᾶς (Coniectura
 Bezae.)

evangelium, non conveniunt. IV, 12 - 20. Paulus de-
 plorans errores Galatarum, eos, ut resipiscant, blande
 cohortatur. IV, 21 - 31. Narratio de duobus Abrahami

- 24 Ἡ Ἀτινά ἐστὶν ἀλληγορούμενα. Αὐταὶ γὰρ εἰσι δύο
 διαθῆκαι· μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν
 25 γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἀγαρ, (τὸ γὰρ Ἀγαρ, Σι-
 νᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ,) συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν
 Ἱερουσαλὴμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐ-
 26 τῆς· ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἣτις
 27 ἐστὶ μήτηρ [πάντων] ἡμῶν. Γέγραπται γάρ·
 „Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα! ῥῆξον καὶ
 βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα! ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα
 τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.,,
 28 Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας
 29 τέκνα ἐσμέν. Ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεν-
 νηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν.
 30 Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; „Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην
 καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ
 υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας.,,
 31 Ἀρα, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ
 τῆς ἐλευθέρας.

- V. Τῇ ἐλευθερίᾳ, ἣ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρω-
 σε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχε-
 2 σθε. Ἰδὲ, ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν πε-
 ριτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.
 3 Μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνο-
 μένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.
 4 Κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ οἵτινες ἐν νόμῳ

IV, 24. δύο) αἱ δύο 25. τὸ γὰρ Ἀγαρ, Σινᾶ)
 Alii: τὸ γὰρ Σινᾶ Ib. γὰρ alterum) δὲ
 V, 1. ἡ ἡμᾶς Χριστὸς) οὖν, ἡ Χριστὸς ἡμᾶς

filiis sic explicatur, ut appareat, Christo confidentes
 (qui Isaaco comparantur) obnoxios non esse legum Mo-
 saicarum servitio. V, 1-VI, 10. Professio doctrinae

δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. Ἡμεῖς γὰρ 5
 πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδε-
 χόμεθα. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή 6
 τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία· ἀλλὰ πίστις δι' ἀγά-
 πης ἐνεργουμένη. Ἐτρέχετε καλῶς· τίς ὑμᾶς ἐνέ- 7
 κοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; Ἡ παισιμονὴ οὐκ 8
 ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύ- 9
 ραμα ζυμοῖ. Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, 10
 ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς
 βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ. Ἐγὼ δὲ, ἀδελ- 11
 φοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι;
 ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ; Ὁφε- 12
 λον! καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

Τιμῆς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· 13
 μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί,
 ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. Ὁ γὰρ 14
 πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ· „Ἀγα-
 πῆσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.,, Εἰ δὲ ἀλ- 15
 λήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε; μὴ ὑπὸ
 ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. Λέγω δὲ, πνεύματι πε- 16
 ριπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέση-
 τε. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, 17
 τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκὸς· ταῦτα δὲ ἀλλήλοις
 ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.
 Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὶ ὑπὸ νόμον. 18

V, 7. ἐνέκοψε) ἀνέκοψε 14. ὡς σεαυτόν.) ὡς
 ἑαυτόν. 17. ἀλλήλοις ἀντίκ.) ἀντίκ. ἀλλήλοις

christianae iis nihil prodest, qui ad Iudaicam disci-
 plinam desciscunt. Christianorum tamen libertas non
 est peccandi licentia. Officia pietatis caritate dictante
 praestanda. Mentis immutatio salutaris apud veros

19 Φανερά δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι
 20 [μοιχεία,] πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, ' εἰ-
 δωλολατρεία, φαρμακεία, ἐχθραί, ἔρεις, ζῆλοι,
 21 θυμοί, ἐριθείαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, ' φθόνοι,
 φόνοι, μέδαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἃ
 προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ
 τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονο-
 22 μήσουσιν. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν
 ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης,
 23 ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια· κατὰ
 24 τῶν τοιούτων οὐκ ἐστὶ νόμος. Οἱ δὲ τοῦ Χρι-
 στοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι
 25 καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύ-
 26 ματι καὶ στοιχοῦμεν. Μὴ γινώμεθα κενόδο-
 ξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλοις φθοροῦν-
 VI. τες. Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος
 ἐν τινὶ παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ κα-
 ταρτίξετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος·
 2 σκιοῦν σεντόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς. Ἀλλή-
 λων τὰ βάρη βαστάξετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώ-
 3 σατέ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ δοκεῖ τις
 4 εἶναι τι, μηδὲν ὦν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ· τὸ δὲ
 ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς
 ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν
 5 ἕτερον· ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστά-
 6 σαι. Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λό-
 7 γον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. Μὴ
 πλανᾶσθε· θεὸς οὐ μνηστρίζεται. Ὁ γὰρ ἐὰν
 8 σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. Ὅτι ὁ

Iesu Christi sectatores ex effectibus cognoscitur. Con-
 cordiae studendum. Errantes mansuete in viam redu-
 cendi. Monentur Galatae, ut de doctoribus suis bene

σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς
 θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα,
 ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. Τὸ δὲ 9
 καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ
 θερίσομεν, μὴ ἐκλνόμενοι. Ἄρα οὖν, ὡς καιρὸν 10
 ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας,
 μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

Ἴδετε πηλίκους ὑμῶν γράμμασιν ἔγραψα τῇ 11
 ἐμῇ χειρί. Ὅσοι θέλουσιν ἐνπροσώπῃσαι ἐν σα- 12
 ρί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι· μὴ-
 νον, ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται.
 Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσ- 13
 σουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα
 ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῶνται. Ἐμοὶ δὲ μὴ 14
 γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυ-
 ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ ἔμοι κόσμος
 ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. Ἐν γὰρ Χριστῷ 15
 Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἐστίν, οὔτε ἀκροβυστία,
 ἀλλὰ καινὴ κτίσις. Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ 16
 στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ
 ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ! Τοῦ λοιποῦ, κό- 17
 πους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα
 τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.
 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ 18
 τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί. Ἀμήν.

[Πρὸς Γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης.]

VI, 15. ἐστίν) ἰσχύει (Ex c. V, 6.) 16. στοι-
 χήσουσιν) Alii: στοιχοῦσιν

mereant. De praemiis recte factorum. VI, 11-18.
 Epilogus, summatim repetens res ante tractatas.

ΠΑΡΑΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

1. Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή-
ματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ
2 καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Χάρις ὑμῖν καὶ
εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ.
- 3 Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πά-
σῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν
4 Χριστῷ· καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ
καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώ-
5 μους κατενώπιον αὐτοῦ· ἐν ἀγάπῃ ἡ προσορίσας
ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐ-
τὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ,
6 εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἔχα-
7 ρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ· ἐν ᾧ ἔχομεν
τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν
ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον
8 τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν
9 πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μν-

I, 1. ἐν Ἐφέσῳ) In vetustis Codd. haec defue-
runt.* (Alii volunt: ἐν Λαοδικείᾳ) 4. αὐ-
τοῦ· ἐν ἀγάπῃ) αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ· 5. αὐτὸν)
αὐτὸν 6. ἐν ᾗ) Alii: ἧς

AD EPH. I, 3-14. Beneficia enumerantur insignia,

στήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν
αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ, ἵνα εἰς οἰκονομίαν **10**
τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσα-
σθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα αὐτῷ. Ἐν ᾧ καὶ **11**
ἐκκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ
τὰ πάντα ἐνεργούντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θε-
λήματος αὐτοῦ, ἵνα εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς, εἰς ἔπαινον **12**
τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χρι-
στῷ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, (ἀκούσαντες τὸν λόγον **13**
τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν,)
ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύ-
ματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρχὴ τῶν **14**
τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς πε-
ριποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς **15**
πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν
εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν **16**
ὑπὲρ ὑμῶν, μνηστὴν ὑμῶν ποιοῦμενος ἐπὶ τῶν
προσευχῶν μου· ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν **17**
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ὑμῖν
πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει
αὐτοῦ· πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρ- **18**
δίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπίς
τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δό-
ξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ **19**

I, 10. τὰ ἐν) τὰ τε ἐν II. ἐκκληρώθημεν) Alii:
ἐκλήθημεν 18. καρδίας) διανοίας

Iudaeis aequè ut extraneis a deo per Christum oblata.
I, 15-II, 10. Christiani et hac in vitâ et post hanc vi-

- τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ
 εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν
 20 τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν
 τῷ Χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκά-
 21 θισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, (ὑπερ-
 ἄνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ
 κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου
 οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
 22 μέλλοντι,) καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα
 23 τῇ ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ
 πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.
- II. Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ
 2 ταῖς ἁμαρτίαις· — ἐν αἷς ποτὲ περιπατήσατε
 κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν
 ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος
 τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας·
 3 ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημεν ποτὲ ἐν
 ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ
 θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἤμεν
 4 τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ θεός,
 πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην
 5 αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, — καὶ ὄντας ἡμᾶς νε-
 κροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίησε τῷ Χρι-
 6 στῷ, (χάριτί ἐστε σῶσθαι!) ἡ καὶ συνήγειρε,
 καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ
 7 Ἰησοῦ· ἵνα ἐνδείξῃται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερ-

I, 23. τοῦ τὰ πάντα) τοῦ πάντα

---

tam beatissimi. Deus enim, qui Christum redivivum
 ad supremos in caelo honores evexit, omnes huic con-
 fidentes, tum iudaeos, tum exteros, a morte (h. e. a

χομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς 8 πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθαι. 9 Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χρι- 10 στῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη 11 ἐν σαρκί, (οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου,) ὅτι 12 ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι, ἐν τῷ κόσμῳ· νυνὶ δὲ ἐν Χρι- 13 στῷ Ἰησοῦ, ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς 14 γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρα ἐν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, 15 τὴν ἔχθραν, ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας· ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, 16 καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐλθὼν εὐ- 17 ηγγελίσαστο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς

II, 7. τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον) *Alii*: τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος * (cf. Phil. IV, 19.)

vitiositatis labe et noxâ) liberat, redditque aeternum beatos, nullo eorum merito. II, 11-III, 21. Exteri ludaeis pares in coetu christiano. Disciplinam ludai-

18 ἔγγυς, ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν
οἱ ἀμφότεροι ἐν ἐνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πα-
19 τέρα. Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροι-
κοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ
20 θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀπο-
στόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐ-
21 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ
συναρμολογουμένη αὖξαι εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυ-
22 ρίῳ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε, εἰς κα-
τοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

III. Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος, ὁ δέσμιος τοῦ
2 Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν· εἶγε ἠκού-
σατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δο-
3 θείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ἔτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώ-
ρισέ μοι τὸ μυστήριον· (καθὼς προέγραψα ἐν
4 ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι
τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ·)
5 ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν
ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀπο-
6 στόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι· εἶναι
τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτο-
χα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ, διὰ τοῦ
7 εὐαγγελίου, οὗ ἐγερόμην διάκονος κατὰ τὴν δω-
ρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι κα-
8 τὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· ἐμοὶ, τῷ
ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων, ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη,

III, 1. Post ἐθνῶν quidam addunt πρεσβεύω·
(cf. VI, 20.) 3. ἐγνώρισε) Alii: ἐγνωρί-
σθη * 5. ὃ) ὃ ἐν 8. πάντων) πάντων τῶν

eam mors Christi, omnes deo homines reconcilians,
antiquavit. Huius doctrinae, antehac minus cognitae,
interpres Paulus, invidiam subierat et odium iudaeo-

ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον
 πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, ' καὶ φωτίσαι πάντας, τίς 9
 ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου
 ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτί-
 σαντι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς 10
 ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,
 διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ
 θεοῦ, ' κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν 11
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· ἐν ᾧ ἔχομεν 12
 τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθή-
 σει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. Διὸ αἰτοῦμαι μὴ 13
 ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις
 ἐστὶ δόξα ὑμῶν. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γό- 14
 νατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς 15
 καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ' ἵνα δώῃ ὑμῖν, κατὰ 16
 τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιω-
 θῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄν-
 θρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως 17
 ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· ἐν ἀγάπῃ ἐξοριζωμένοι 18
 καὶ τεθεμελιωμένοι ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι
 σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος
 καὶ βάθος καὶ ὕψος, γινῶναί τε τὴν ὑπερβάλλου- 19
 σαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πλη-
 ρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. Τῷ 20
 δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισ-

III, 9. οἰκονομία) κοινωνία Ib. διὰ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, *omittunt alii.* *

rum. Proinde exteros ille hortatur, ne animum despon-
 deant ob ipsius calamitates, sed ut easdem sibi quoque
 honori ducant. Amor Christi in homines singularis,

σοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν
 21 τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἢ δόξα ἐν τῇ
 ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γε-
 νεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων! Ἀμήν.

- IV. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυ-
 ρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθη-
 2 τε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος,
 μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγά-
 3 πῃ, σπουδαζόντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύ-
 4 ματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Ἐν σῶμα
 καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλ-
 5 πίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· εἰς κύριος, μία πίστις,
 6 ἐν βάπτισμα· εἰς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ
 7 πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν. Ἐνὶ
 δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον
 8 τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. - Διὸ λέγει· „Ανα-
 βὰς εἰς ὕψος ῥηχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ
 9 ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. „ Τὸ δὲ, ἀνέβη,
 τί ἐστίν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη [πρῶτον] εἰς τὰ
 10 κατώτερα μέρη τῆς γῆς; Ὁ καταβὰς, αὐτὸς ἐστὶ
 καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα
 11 πληρώσῃ τὰ πάντα. - Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς
 μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ ἐν-
 αγγελιστὰς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους,
 12 πρὸς τὸν καθαρισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον δια-
 κονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ·
 13 μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα

IV, 6. ἡμῖν.) ὑμῖν. Alii omittunt.*

IV, 1-16. Mutuae caritatis fructus, concordia. Pro-
 videndum, ne beneficiorum Christi in caelo nunc
 imperantis varietas (spectans ad ecclesiae utilita-

τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ
 πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἵνα μηκέτι ὦμεν νή- 14
 πιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ
 ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώ-
 πων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλά-
 νης· ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς 15
 αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ Χρι-
 στὸς, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον 16
 καὶ συμβιβασόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχο-
 ρηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἐκάστου
 μέρους, τὴν αὕξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς
 οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Τοῦτο οὖν λέγω, καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, 17
 μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ
 ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν,
 ἑσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι 18
 τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν
 ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν·
 οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἁσελ- 19
 γείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονε-
 ξίᾳ. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστὸν, 20
 εἶγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, 21
 καθὼς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ· ἀποθέσθαι 22
 ὑμᾶς, κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν, τὸν πα-
 λαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπι-
 θυμίας τῆς ἀπάτης· ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύ- 23

IV, 16. μέρους) *Alii*: μέλους (cf. 1 Cor. XII,
 27.) 19. ἀπηλγηκότες) *Alii*: ἀπηλπικότες

tem et incrementum) discordiam moveat in ecclesiā.
 IV, 17-V, 2. Qualis vitae ratio deceat Christianos et

- 24 ματι τοῦ νοῦς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν
 ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ
 25 καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ
 ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλη-
 26 σίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. Ὁργί-
 ζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω
 27 ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδετε τόπον τῷ
 28 διαβόλῳ. Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μάλ-
 λον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερ-
 29 σίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. Πᾶς
 λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευ-
 ἐσθω, ἀλλ', εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς
 30 χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι· καὶ μὴ λυ-
 πᾶτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφρα-
 31 γίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. Πᾶσα πι-
 κρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφη-
 32 μία ἀρθῇτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ· γίνεσθε
 δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχνοί, χαριζόμε-
 νοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ ἔχα-
 V. ρίσατο ὑμῖν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς
 2 τέκνα ἀγαπητά· καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, κα-
 θὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδω-
 κεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν,
 τῷ θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας.
- 3 Πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἣ πλεο-
 νεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, (καθὼς πρέπει

IV, 28. τὸ ἀγαθὸν) *Alii omittunt: alii trans-*
ponunt. Ib. χερσίν) *Alii: ἰδίαις χερσίν*
 29. χρείας) *Alii: πίστεως*

---

alienigenis; quid faciendum ipsis, quid fugiendum. De
 imitatione dei et Christi. V, 3-20. Vitanda omnis

ἁγίοις,) ' καὶ αἰσχροῦτης, καὶ μωρολογία ἢ εὐτρα- 4
 πιλία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.
 Τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ 5
 ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης,
 οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ
 καὶ θεοῦ. Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· 6
 διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς
 υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτο- 7
 χοὶ αὐτῶν. Ἦτε γὰρ ποτὲ σκότος, νῦν δὲ φῶς 8
 ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε· ' (ὁ γὰρ 9
 καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθwsύνῃ καὶ δικαι-
 οσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ,) δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρε- 10
 στον τῷ κυρίῳ· καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις 11
 τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχε-
 τε. Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχροῦν 12
 ἐστὶ καὶ λέγειν. Τὰ δὲ πάντα, ἐλεγχόμενα ὑπὸ 13
 τοῦ φωτὸς φανεροῦνται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον,
 φῶς ἐστὶ. Διὸ λέγει· „Ἐγειρε ὁ καθεύδων, καὶ 14
 ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐπιφάνου σοι ὁ Χρι-
 στός.,, Βλέπετε οὖν, πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε· 15
 μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί· ἐξαγοραζόμενοι 16
 τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι. Διὰ τοῦ- 17
 το μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέ-
 λημα τοῦ κυρίου· καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ 18
 ἐστὶν ἄσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, ' λα- 19
 λοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς
 πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ
 ὑμῶν τῷ κυρίῳ· εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ 20

V, 5. γὰρ ἴστε) γὰρ ἐστε 9. φωτὸς) πνεύματος

14. "Εγειρε) "Εγειραι

πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρί.

- 21 Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ
22 αἱ γυναῖκες, τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν [ὑποτάσσεσθε],
23 ὡς τῷ κυρίῳ· ὅτι ἀνὴρ ἐστὶ κεφαλὴ τῆς γυναι-
κός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας,
24 καὶ αὐτὸς ἐστὶ σωτὴρ τοῦ σώματος. Ἀλλ' ὥσπερ
ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ
25 αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. Οἱ
ἄνδρες, ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς
καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαν-
26 τὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγιάσῃ·
καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι,
27 ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἑνδοξον τὴν ἐκκλη-
σίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν
28 τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾗ ἁγία καὶ ἄμωμος. Οὕ-
τως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν
γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. Ὁ ἀγαπῶν
29 τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· οὐδεὶς γάρ
ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει
καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς τὴν
30 ἐκκλησίαν. Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ,
ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.
31 Ἀντὶ τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα
αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται
πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς

V, 21. Χριστοῦ·) θεοῦ· 23. ἀνὴρ) ὁ ἀνὴρ
Ib. καὶ αὐτὸς ἐστὶ) Alii: αὐτὸς ὁ * 27. αὐ-
τὸς) αὐτὴν 29. Χριστὸς) κύριος

doque. V, 21-VI, 9. Praecepta de officiis singulorum.
(22-33.) Officia uxorum in maritos; maritorum in

σάρκα μίαν., Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· 32
 ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
 Πλήν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα, ἕκαστος τὴν ἑαυ- 33
 τοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ
 γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Τὰ τέκνα, ὑπα- VI.
 κούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ
 ἐστὶ δίκαιον. ,, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν 2
 μητέρα., ἣτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη, ἐν ἐπαγγελ-
 λία· ,, Ἴνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος 3
 ἐπὶ τῆς γῆς., Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργί- 4
 ζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παι-
 δείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ κυρίου. Οἱ δοῦλοι, ὑπα- 5
 κούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ
 τρόμου, ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ
 Χριστῷ· μὴ κατ' ὁφθαλμοδουλείαν ὡς ἄνθρω- 6
 πάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιούν-
 τες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ· ἐκ ψυχῆς, ' μετ' εὐνοίας 7
 δουλεύοντες, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις·
 εἰδότες, ὅτι ὁ ἕαν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, 8
 τοῦτο κομιεῖται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε
 ἐλεύθερος. Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιῶντες 9
 πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν· εἰδότες, ὅτι
 καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ
 προσωποληψία οὐκ ἐστὶ παρ' αὐτῷ.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν 10
 κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

VI, 2. ἐπαγγελία·) Alii: τῇ ἐπαγγελίᾳ· 7. ὡς
 τῷ) τῷ 8. κυρίου) τοῦ κυρίου

uxores. (VI, 1-4.) Officia parentum et libero-
 rum mutua: (5-9.) servorum in dominos; domi-
 norum in servos. VI, 10-24. Cohortatio ad fidei

- 11** Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ
 δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ
12 διαβόλου. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἵ-
 μα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς
 ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκό-
 τους [τοῦ αἰῶνος] τούτου, πρὸς τὰ πνευματι-
13 καὶ τῆς πονηρίας, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Διὰ
 τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα
 δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ,
14 καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι. Στήτε οὖν
 περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ
15 ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ
 ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐ-
16 αγγελίου τῆς εἰρήνης· ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες
 τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάν-
 τα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέ-
17σαι· καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέ-
 ξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἧ ἔστι
18 ῥῆμα θεοῦ· διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως
 προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι· καὶ
 εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρ-
19 τερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ
 ὑπὲρ ἑμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ
 στόματός μου, ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυ-
20 στήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν
 ἀλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρῃστιάσωμαι, ὥς δεῖ με
 λαλῆσαι.

VI, 19. δοθῇ) δοθείη

constantiam. Christianis (qui militibus comparantur armatis ac strenue pugnantis) veri rectique studium, fiducia dei et assiduitas precum iniungitur.

ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί 21
 πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τύχικος ὁ ἀγα-
 πητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ· ὃν 22
 ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ
 περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πί- 23
 στεως ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπών- 24
 των τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρ-
 σίᾳ. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ
 Τυχίκου.]

ΠΑΤΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος, δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, 1.
 πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν
 ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνους.
 Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, 2
 καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ 3
 ὑμῶν· πάντοτε ἐν πάσῃ δεῖξει μου ὑπὲρ πάν- 4

VI, 21. Τύχικος) Τυχικός I, 1. σὺν ἐπισκό-
 ποις) Alii: συνεπισκόποις

Commendatio Tychici. Faustae preces.

AD PHIL. I, 3-11. Paulus acceptorum a Philippen-

- των ὑμῶν, - μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιοῦμε-
 5 τος, - ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον,
 6 ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν· πεποιθὼς ἀν-
 τὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγα-
 θὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Ἰησοῦ Χριστοῦ.
 7 καθὼς ἔστι δίκαιον ἔμοι τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάν-
 των ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς,
 ἐν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ
 βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνοὺς μου τῆς
 8 χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. Μάρτυς γάρ· μου
 ἔστιν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν
 9 σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ τοῦτο προσ-
 εύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλ-
 λον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει·
 10 εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε
 εὐκρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ,
 11 πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.
 12 Γινώσκων δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι
 τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου
 13 ἐλήλυθεν· ἄστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν
 Χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς
 14 λοιποῖς πᾶσι· καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν, ἐν
 κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέ-
 15 ρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. Τινὲς
 μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι'

I, 7. ἐν τῇ ἀπολογίᾳ) τῇ ἀπολογίᾳ II. καρ-
 πὸν δικ. τον) καρπῶν δικ. τῶν

sibus beneficiorum memor, (cf. c. 4, 10-18.) pro eo-
 rum salute et progressionem ad virtutem vota sus-
 cipit. I, 12-26. Idem vincula sua Romae in

εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν. Οἱ μὲν ἔξ, 16
 ἀγάπης, εἰδότες, ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου
 κεῖμαι· οἱ δὲ ἔξ ἐριθείας, τὸν Χριστὸν καταγγέλ- 17
 λουσιν οὐχ ἄγνως, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς
 δεσμοῖς μου. Τί γάρ;· πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε 18
 προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται·
 καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. Οἶδα 19
 γὰρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ
 τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύμα- 20
 τος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαταδοκίαν καὶ
 ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνηθήσομαι, ἀλλ' ἐν
 πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυν- 21
 θήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ 22
 ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, 21
 Χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος. Εἰ δὲ τὸ 22
 ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου· καὶ τί αἰ-
 ρήσομαι, οὐ γνωρίζω. Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, 23
 τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν
 Χριστῷ εἶναι· πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρείττον· τὰ 24
 δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκί, ἀναγκαιότερον δι'
 ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο πεποιδῶς οἶδα, ὅτι μενῶ 25
 καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προ-
 κοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα 26

I, 16. 17.) Transpositā haec commata vulgo sic
 leguntur: Οἱ μὲν ἔξ ἐριθείας, τὸν Χρι-
 στὸν . . . οἱ δὲ ἔξ ἀγάπης, cet. 17. ἐπιφέ-
 ρειν) Alii: ἐγείρειν * 21. Χριστός·) Alii:
 χρηστόν· 23. δὲ) γὰρ

lucrum evangelii cessasse docet. Mortem adeo non
 pertimescit Apostolus, ut expetendam putet; quam-
 vis aliorum causā etiam diutius vitā frui cupiat.

- ὑμῶν περισσεύη ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοί, διὰ
τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.
- 27 Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ
πολιτεύεσθε· ἵνα, εἴτε ἔλθων καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴ-
τε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκατε ἐν
ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει
28 τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ
τῶν ἀντικειμένων· ἥτις ἐστὶν αὐτοῖς ἐνδειξις ἀπο-
29 λείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ· ὅτι
ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς
αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν·
30 τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον εἶδετε ἐν ἐμοί, καὶ
II. νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί. Εἴ τις σὺν παρακλήσις
ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, ἢ τις κοι-
νωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,
2 πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῇτε,
τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμφυχοι, τὸ ἐν φρο-
3 νοῦντες· μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ
τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχον-
4 τας ἑαυτῶν· μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοποῦντες,
5 ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. Τοῦτο γὰρ φρονεί-
6 σθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορ-
φῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶ-

I, 28. ἐστὶν αὐτοῖς) αὐτοῖς μὲν ἐστὶν 30. εἶδε-
τε) ἴδετε (cf. IV, 9.) II, 1. εἴ τι . . . εἴ
τινα) Alii: εἴ τις . . . εἴ τις* 4. σκοποῦν-
τες) σκοπεῖτε Ib. ἕκαστος.) Alii: ἕκαστοι.*
Alii omittunt.

I, 27 · II, 18. Pietatis christianae varia officia
commendantur, exemplo inprimis Christi hominis,
qui deo obsequens libique ipse renunciando, cae-

ναι ἴσα θεῷ, ἄλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δού- 7
 λου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος·
 καὶ σχήματι εὗρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν 8
 ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος, μέχρι θανάτου, θα-
 νάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύ- 9
 ψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν
 ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ 10
 ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ 11
 πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς
 Χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς. Ὡστε, ἀγα- 12
 πητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν
 τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῶ μᾶλλον
 ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν
 ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε· ὁ θεὸς γάρ ἐστιν 13
 ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν,
 ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. Πάντα ποιῆτε χωρὶς γογγυ- 14
 σμῶν καὶ διαλογισμῶν· ἵνα γένησθε ἀμεμπτοὶ καὶ 15
 ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς
 σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης· ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς
 φωστῆρες ἐν κόσμῳ, ἰ λόγον ζωῆς ἐπέχοντες· εἰς 16
 κἀνχνημα ἡμοῖ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κε-
 νὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. Ἀλλ' εἰ 17
 καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πί-
 στεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· τὸ 18
 δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συγχαίρετέ μοι.

II, 9. αὐτῷ) *Alii*: αὐτῷ τὸ * 13. εὐδοκίας.)

Al. εὐδοκίας αὐτοῦ. (cf. text. *Hebr.* *Ef.* LX,

7. 10. *Luc.* II, 14. *Eph.* I, 5. 9. *Quidam*

ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας *seq. commati iungunt.*)

Iestem maiestatem pro praemio est consecutus. Sua
 cuique salus, deo bene iuvante, sedulo curanda.

19 Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, Τιμόθεον τα-
 χέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα καὶ γὰρ εὐψυχῶ, γνοὺς
 20 τὰ περὶ ὑμῶν. Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅς-
 21 τις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· οἱ πάν-
 τες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χρι-
 22 στοῦ. Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς
 πατὴρ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐ-
 23 αγγέλιον. Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν
 24 ἀπιδῶ τὰ περὶ ἐμὲ, ἑξαυτῆς· πέποιθα δὲ ἐν κυ-
 25 ρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. Ἀναγ-
 καῖον δὲ ἡγησάμην, Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν
 καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ
 ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμ-
 26 ψαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας
 ὑμᾶς, καὶ ἀδελμονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἡσθέ-
 27 νησε. Καὶ γὰρ ἡσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ·
 ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν· οὐκ αὐτὸν δὲ μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην
 28 σχῶ. Σπουδαιοτέρως οὖν ἐπεμψα αὐτὸν, ἵνα
 ἰδόντες αὐτὸν πάλιν, χαρῇτε, καὶ γὰρ ἀλυπότερος
 29 ὢ. Προςδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πά-
 σης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε.
 30 Ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανά-
 του ἡγγισε, παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα
 ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς με
 λειτουργίας.

II, 21. τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.) τὰ τοῦ Χριστοῦ
 Ἰησοῦ. 27. ἐπὶ λύπην) ἐπὶ λύπη 30. πα-
 ραβολευσάμενος) παραβουλευσάμενος

II, 19-30. Laudes Timothei, propediem mitten-
 di; missio interim Epaphrodito, cuius mora excusatur.

Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυ- III.
ρίῳ· τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνη-
ρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Βλέπετε τοὺς κύνας, 2
βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατα-
τομήν. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύ- 3
ματι θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες· καί- 4
περ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. Εἴ τις
δοκεῖ ἄλλος πεποισμένος ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον·
περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ, φυλῆς 5
Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον
Φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, 6
κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γινόμενος ἁμει-
πτος. Ἀλλ' αὐτὰ ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤρημαι 7
διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. Ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ 8
ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς
γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι' οὗ
τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶ-
ναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω, 1 καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐ- 9
τῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου,
ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ
δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει· τοῦ γινῶναι αὐτὸν, 10
καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν
κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφού-
μενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἵπως καταντήσω εἰς 11

III, 3. θεῷ) *Alīi*: θεοῦ *Al*. θεῶ 5. περιτο-
μῇ) *Alīi*: περιτομή 8. μὲν οὖν) μενοῦν γε
10. συμμορφούμενος) *Alīi*: συμμορφιζόμενος*

III, 1-IV, 1. Paulus in deceptores ad Iudaismum Chri-
stianos sollicitantes acriter invehens, simul de indo-
le verae fidei lesu Christo habendae exponit. Suo

- 12 τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν. Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλα-
 βον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ εἰ καὶ κατα-
 λάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ.
 13 Ἀδελφοί, ἐγὼ ἑμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατεληφέναι·
 14 ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ
 ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω
 ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν
 15 Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρο-
 νῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ
 16 θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. Πλήν εἰς ὃ ἐφθάσα-
 μεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρο-
 17 νεῖν. Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ
 σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε
 18 τύπον ἡμᾶς. Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς
 πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω,
 19 τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν
 τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ
 δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρο-
 20 νοῦντες. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς
 ὑπάρχει· ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύ-
 21 ριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίζει τὸ σῶ-
 μα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν [εἰς τὸ γενέσθαι αὐ-
 τὸ] σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ,
 κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑπο-
 IV. τάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα. Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγα-
 πητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου,
 οὕτω στήκατε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί!

III, 12. Χριστοῦ.) τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ. 16.
 κανόνι, τὸ α. φρονεῖν.) *Alii haec omittunt.**

ille exemplo piis Christi cultoribus despicientiam re-
 rum humanarum commendat, et afflictos spe solatur

Εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ Συντύχην παρακα- 2
 λῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ· καὶ ἐρωτῶ καὶ 3
 σὲ, σύγχε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες
 ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι μετὰ καὶ Κλή-
 μεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ
 ὀνόματα ἐν βίβλῳ ἱστῶν. Χαίρετε ἐν κυρίῳ 4
 πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε! Τὸ ἐπιακὲς ὑμῶν 5
 γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. Ὁ κύριος ἐγγύς·
 ἢ μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ 6
 τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν
 γνωρίζεσθω πρὸς τὸν θεόν· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ 7
 θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς
 καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ
 Ἰησοῦ. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀλη- 8
 θῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνὰ, ὅσα
 προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις
 ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ 9
 παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε καὶ εἶδατε ἐν ἐμοί,
 ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται
 μεθ' ὑμῶν.

Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μέγας, ὅτι ἤδη 10
 ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ
 ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέ- 11
 ρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἐμάθον, ἐν οἷς εἰμι, ἀν-
 τάρχης εἶναι. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ 12
 περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι,
 καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ
 ὑστερεῖσθαι· πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί 13

IV, 3. καὶ) καὶ

12. Οἶδα καὶ) Οἶδα δὲ

aeternae beatitudinis. IV, 2-9. Admonitiones et prae-
 cepta varii argumenti. IV, 10-23. Paulus Philip-

- 14 με [Χριστῷ]. Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε, σύγκοι-
 15 νωνήσαντές μου τῇ θλίψει. Οἴδατε δὲ καὶ
 ὑμεῖς, Φιλιππηῖοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγε-
 λίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι
 ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λή-
 16 ψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι· ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλο-
 νίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δις εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμ-
 17 ψατε. Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ
 τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.
 18 Ἀπέχω δὲ πάντα, καὶ περισσεύω· πεπληρωμαι,
 δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν,
 ὁσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ
 19 θεῷ. Ὁ δὲ θεὸς μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν
 ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν Χρι-
 20 στῷ Ἰησοῦ. Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δό-
 ξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων! Ἀμήν.
 21 Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
 22 Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί· ἁσπά-
 ζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ
 23 τῆς Καίσαρος οἰκίας. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου
 [ἡμῶν] Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.
 [Ἀμήν.]

[[Πρὸς Φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης
 δι' Ἐπαφροδίτου.]]

IV, 19. πληρώσει) *Alii*: πληρῶσαι Ib. τὸν
 πλοῦτον) *Alii*: τὸ πλοῦτος* (cf. Eph. II, 7.)
 23. πάντων) *Alii*: τοῦ πνεύματος* (cf. III,
 3. et Gal. VI, 18.)

---

penſium munificentiam grato animo praedicat. Sa-
 lutationes.

ΠΑΤΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ.

Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελή- 1.
ματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, ' τοῖς ἐν 2
Κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν Χρι-
στῷ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
ἡμῶν [καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ].

Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυ- 3
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε, περὶ ὑμῶν
προσεχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν 4
Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας
τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην 5
ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ
λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου, τοῦ παρόν- 6
τος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ
ἔστι καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον, καθὼς
καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤκούσατε καὶ ἐπέ-
γνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ· καθὼς 7
καὶ ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συν-
δούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκο-
νος τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν 8
ἀγάπην ἐν πνεύματι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς 9

I, 2. Κολοσσαῖς) *Alii*: Κολασσαῖς * 6, καὶ
αὐξανόμενον) *Haec defunt in vulgg.* 7. ὑμῶν)
Alii: ἡμῶν

AD COL. I, 3-8. Laudantur Colossenses; item Epa-
phras, Colossensis ecclesiae conditor. I, 9-29. Deum

- ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ πανόμεθα ὑπὲρ
 ὑμῶν προσευχόμενοι, καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πλη-
 ρωθῇτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν
 10 πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι
 [ὑμᾶς] ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν·
 ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξα-
 11 νόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ· ἐν πάσῃ ду-
 νάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης
 αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν με-
 12 τὰ χαρᾶς· εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ ἰκα-
 νώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν
 13 ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ, ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξ-
 ουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βα-
 14 σιλίαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν
 τὴν ἀπολύτρωσιν [διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ], τὴν
 15 ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν· ὃς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ
 θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως·
 16 (ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐ-
 ρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀό-
 ρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί,
 εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν
 17 ἔκτισται·) καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ
 18 πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κε-
 φαλή τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὃς ἐστὶν ἀρχή,
 πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶ-
 19 σιν αὐτὸς πρωτεύων· ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε

I, 10. εἰς τὴν ἐπίγνωσιν) Alii: τῇ (s. ἐν τῇ)
 ἐπιγνώσει 15. πρωτότοκος) Alii: πρωτοτόκος

precatur Apostolus, ut Colossenses in dies magis ma-
 gisque proficiant in rerum divinarum cognitione et
 christianae virtutis studio. Dignitas et maiestas Iesu
 Christi, auctoris atque antistitis ecclesiae. De violen-

πάν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀπο- 20
καταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας
διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ,
εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Καὶ ὑμᾶς, ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ 21
ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς,
νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἔν τῳ σώματι τῆς σαρκ- 22
ὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστήσαι ὑμᾶς
ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον
αὐτοῦ· εἶγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι 23
καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλ-
πίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυ-
χθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν,
οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν, 24
καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων
τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος
αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία· ἥς ἐγενόμην ἐγὼ διά- 25
κονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖ-
σάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων 26
καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς
ἁγίοις αὐτοῦ· οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς 27
ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς
ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπίς τῆς
δόξης· ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάν- 28

I, 20. εἰς αὐτόν) εἰς αὐτόν 22. σαρκὸς αὐτοῦ)
σαρκὸς αὐτοῦ Ib. κατενώπ. αὐτοῦ·) Alii:
κατ. αὐτοῦ· 24. παθήμασιν) παθήμασί μου

tā illius morte, quam et pro Iudaeis subierit, et pro
exteris gentibus. Paulus saluberrimae huius doctri-

τα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον
 ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄν-
 29 θρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ [Ἰησοῦ]. εἰς ὃ καὶ
 κοπιῶ, ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ
 τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

II. Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχει
 περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ
 2 ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί· ἵνα παρα-
 κληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν
 ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας
 τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ
 3 θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσι
 πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως
 4 ἀπόκρυφοι. Τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑμᾶς
 5 παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. Εἰ γὰρ καὶ τῇ
 σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι,
 χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στε-
 6 ρέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. Ὡς
 οὖν παρελάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον,
 7 ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἑρριζωμένοι καὶ ἐποικο-
 δομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πί-
 στει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ
 8 ἐν εὐχαριστίᾳ. Βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ᾖ ὅστις
 συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπά-
 της, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ
 τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.

II, 2. συμβιβασθέντες) συμβιβασθέντων Ib.
 καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ) Alii variant:
 alii omittunt. *

nae praeco. II. Non audiendi, qui aliter docendo
 pervertunt evangelium. Nam Christianis et Iudaica

Ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεοῦ 9
 τητος σωματικῶς, καὶ ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμέ- 10
 νοι· ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξου-
 σίας· ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειρο- 11
 ποιήτω, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος [τῶν
 ἁμαρτιῶν] τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χρι-
 στοῦ, 'συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι· ἐν ᾧ 12
 καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας
 τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ 13
 ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ
 ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν
 ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ πα-
 ραπτώματα· ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγρα- 14
 φον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ
 αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ
 σταυρῷ· ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξου- 15
 σίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παλῶσιν, θριαμβεύσας
 αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω 16
 ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἐορτῆς ἢ νομῆ-
 νίας ἢ σαββάτων· ἃ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ 17
 δὲ σῶμα Χριστοῦ. Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβεύετω, 18
 θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέ-
 λων, ἃ μὴ ἐώρακεν ἐμβατεύων, εἰκὴ φυσιοῦμε-

II, 12. νεκρῶν·) τῶν νεκρῶν· 13. συνεζωοποίη-
 ησεν ὑμᾶς) συνεζωοποίησε Ib. ἡμῖν) ὑμῖν
 15. αὐτῷ.) Alii: αὐτῷ. (Alii: ἐν τῷ ξύλῳ f.
 σταυρῷ. cf. I, 20.) 17. Χριστοῦ.) τοῦ
 Χριστοῦ.

instituta temere obtruduntur, et superstitione frustra
 commendatur Philosophiae nomine atque abstinence
 specie. Solâ fide Christo et mortuo et redivivo habenda
 (cui baptisma nos obstringit) emendamur, praemio-

- 19 νος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρα-
 τῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα, διὰ τῶν
 ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβι-
 20 βαζόμενον, αὖξαι τὴν αὕξησιν τοῦ θεοῦ. Εἰ
 ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ
 21 κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε;
 22 „Μὴ ἄψῃ, μηδὲ γένῃ, μηδὲ θίγῃς! „ ἃ ἔστι
 πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποκρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλ-
 23 ματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων. Ἐτινά
 ἔστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθησκείᾳ
 καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδία σώματος, οὐκ
 III. ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός. Εἰ
 οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε,
 2 οὗ ὁ Χριστὸς ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος·
 3 τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπεθά-
 νετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ
 4 Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ· ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ,
 ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερω-
 θήσεσθε ἐν δόξῃ.
 5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς
 γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν
 κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἔστιν εἰδωλο-
 6 λατρεία· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς
 7 υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιπα-
 8 τήσατε ποτὲ, ὅτε ἐζήτε ἐν αὐτοῖς· νυνὶ δὲ ἀπό-
 θεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κα-

II, 20. Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ) Εἰ οὖν ἀπε-
 θάνετε σὺν τῷ Χριστῷ III, 4. ἡμῶν) Alii:
 ὑμῶν * 7. αὐτοῖς) Alii: τούτοις * *

rumque caelestium cum eo participes reddimur.
 III, 5-17. Huius sinceri sectatores ab omni vitiōsi-

κίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόμα-
 τος ὑμῶν· ἢ μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους· ἀπεκδυ- 9
 σάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξε-
 σιν αὐτοῦ, ἢ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνα- 10
 καινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτί-
 σαντος αὐτόν· ὅπου οὐκ ἐν Ἑλλήνι καὶ Ἰουδαίῳ, 11
 περιτομῇ καὶ ἀκροβυστίᾳ, βάρβαρος, Σκύθης,
 δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι
 Χριστός. Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ 12
 Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ,
 χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μα-
 κροθυμίαν· (ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμε- 13
 νοι ἑαυτοῖς, ἕαν τις πρὸς τινα ἔχη μομφήν· κα-
 θὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ
 ὑμεῖς) ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ὅ ἐστὶ 14
 σύνδεσμος τῆς τελειότητος· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Χρι- 15
 στοῦ βραβενέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν
 καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γί-
 νεσθε. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν 16
 ὑμῖν πλουσίως· ἐν πάσῃ σοφίᾳ διδάσκοντες καὶ
 ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς
 καρδίαις ὑμῶν τῷ Θεῷ· καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῇ- 17
 τε, ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυ-
 ρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ
 δι' αὐτοῦ.

III, 12. οἰκτιρμοῦ) οἰκτιρῶν 14. ὁ) ἥτις
 Alii: ὅς* 15. Χριστοῦ) Θεοῦ 16. ταῖς
 καρδίαις) τῇ καρδίᾳ Ib. Θεῷ.) κυρίῳ·

tate prorsus abhorrent, nec rebus fidunt externis;
 sed pii in deum et Iesum Christum, omni virtutum

18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς [ἰδίοις]
 19 ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν, ἐν κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες,
 ἀγαπάτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς
 20 αὐτάς. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι
 κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυ-
 21 ρίῳ. Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν,
 22 ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε
 κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν
 ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν
 23 ἀπλότῃ καρδίᾳ, φοβούμενοι τὸν κύριον· καὶ
 πᾶν ὅ,τι ἐὰν ποιῇτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς
 24 τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις· εἰδότες, ὅτι ἀπὸ
 κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρο-
 25 νομίας· τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. Ὁ
 δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἐστι
 IV. προσωποληψία. Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν
 ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ
 ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

2 Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦν-
 3 τες ἐν αὐτῇ, ἐν εὐχαριστίᾳ· προσευχόμενοι ἅμα
 καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν
 τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ,
 4 δι' ὃ καὶ δέδεμαι· ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ
 5 με λαλῆσαι. Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς
 6 τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. Ὁ λό-
 γος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἡρτυμένος,

III, 20. γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν) γὰρ ἐστιν εὐ-
 άρεστον τῷ 22. κύριον·) θεόν·

laude excellent. III, 18-IV, 1. Officia coniugum
 mutua: item parentum et liberorum; dominorum ac
 servorum. IV, 2-18. Praecepta et admonitiones varii

εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τύχικος, 7
ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύν-
δουλος ἐν κυρίῳ· ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐ- 8
τὸ τοῦτο, ἵνα γνῶ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακα-
λέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν Ὁνησίμῳ τῷ πιστῷ 9
καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὃς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν· πάντα
ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς 10
Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μάρκος
ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολὰς·
(ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δεξασθε αὐτόν·) ' καὶ Ἰη- 11
σοῦς ὁ λεγόμενος Ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτο-
μῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. Ἀσπά- 12
ζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χρι-
στοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς
προσευχαῖς, ἵνα στήτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι
ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. Μαρτυρῶ γὰρ αὐ- 13
τῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν
ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν Ἱερραπόλει. Ἀσπάζε- 14
ται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἱατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ Δη-
μᾶς. Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελ- 15
φοὺς, καὶ Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ
ἐκκλησίαν. Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ 16
ἐπιστολὴ, ποιήσατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέῳ

IV, 7. Τύχικος) Τυχικός 8. γνῶ) Alii: γνῶ
(Alii: γνῶτε τὰ περὶ ὑμῶν) 13. ζῆλον πο-
λὺν) Alii: πολὺν πόνον Alii aliter.

generis. Commendatio Tychici atque Onesimi. Salu-
tationes, variaque mandata.

ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα
 17 καὶ ὑμεῖς ἀναγνώτε. Καὶ εἶπατε Ἀρχιεπῶ· Βλέ-
 πε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα
 18 αὐτὴν πληροῖς. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ
 Παύλου. Μνημονεύετε μου τῶν δεσμῶν. Ἡ
 χάρις μεθ' ὑμῶν. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ
 Τυχίκου καὶ Ὀνησίμου.]

ΠΑΤΑΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

1. Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος, τῇ ἐκ-
 κλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ
 Ἰησοῦ Χριστῷ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
 πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
2. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάν-
 των ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιοῦμενοι ἐπὶ τῶν προσ-
 3 ευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν
 τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγά-
 πης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ
 4 πατρὸς ἡμῶν· εἰδότες, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ὑπὸ
 5 θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον

I, 1. ἀπὸ... Χριστοῦ.) Haec omittunt alii.*

AD THESSAL. I. c. I. Laudantur Theffalonicen-

ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν
πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἱ οἱ ἐγενήθημεν
ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγε- 6
νήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν
ὀλίγῃ πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου· ὥς- 7
τε γενέσθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν
τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Ἀχαΐᾳ. Ἀφ' ὑμῶν γὰρ 8
ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μα-
κεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ
πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελέλυθεν· ὥστε
μὴ χρειᾶν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. Αὐτοὶ γὰρ περὶ 9
ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὅποιαν εἰσοδὸν ἔσχομεν πρὸς
ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ
τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ,
καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, 10
ὃν ἡγεῖρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν, τὸν ἑυό-
μενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἰσοδὸν II.
ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν· ἀλ- 2
λὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδα-
τε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαθροῦσιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ
ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ
ἐν πολλῷ ἀγῶνι. Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ 3
ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ·

I, 7. τύπον) τύπους Alii: τύπος 9. ἔσχομεν)
ἔχομεν 10. τῶν νεκρῶν) νεκρῶν II, 2.
ἀλλὰ) ἀλλὰ καὶ

les, quod et lubenti animo susceperint Iesu Christi
doctrinam, et firmiter in eā perstiterint. II, 1-16.
Paulus nec lueri cupidus, nec gloriae, in illis in-

- 4 ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμά-
 5 ζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κἀλακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε· οὔτε ἐν
 6 προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς· οὔτε ζητοῦν-
 7 τες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι, ὡς Χρι-
 8 στοῦ ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν ἥπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν. Ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα,
 9 οὕτως, ὁμιροῦμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦ-
 10 ναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν γε-
 11 γένησθε. Μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργα-
 12 ζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκη-
 13 ρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. Ὅτις μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ
 ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν· κα-
 θάπερ οἴδατε, ὡς ἓνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ
 τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυ-
 θοῦμενοι, καὶ μαρτυροῦμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι
 ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν
 ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς
 εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλα-
 βόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξα-
 σθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ, καθὼς ἐστιν

II, 8. ὁμιροῦμενοι) ἱμειροῦμενοι 9. νυκτὸς)
 νυκτὸς γάρ

stituentis formandisque summâ cum curâ ac fide ver-
 satus erat; idque prospero successu. Qui propagatio-

ἀληθῶς, λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, 14 ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπά-
 θετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, κα-
 θῶς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων· τῶν καὶ τὸν 15
 κύριον ἀποκτείναντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας,
 καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἄρεσκόντων,
 καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων· κωλύόντων ἡμᾶς 16
 τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀνα-
 πληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε
 δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, ἀπορροφανισθέντες ἀφ' 17
 ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ,
 περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν
 ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. Διὸ ἠθελήσαμεν ἔλθεῖν 18
 πρὸς ὑμᾶς· ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ δῖς·
 καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. Τίς γὰρ ἡμῶν 19
 ἐλπίς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐκ καὶ
 ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [Χρι-
 στοῦ] ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; Ὑμεῖς γὰρ ἐστε ἡ 20
 δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρὰ. Διὸ μηκέτι στέγον- III.
 τες, εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μό-
 νοι, καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν 2
 καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ

II, 14. τὰ αὐτὰ) ταῦτα Alii: ταῦτα 15. προφή-
 τας) ἰδίους-προφ. III, 2. διάκ. τ. θ. καὶ συν-
 εργ. ἡμῶν) Alii: συνεργὸν τοῦ θεοῦ Alii aliter.

nem evangelii infectando impedire conantur, ausis
 excidunt. II, 17-III, 13. Apostolus idemtidem prae-
 peditus quo minus Thessalonicenses inviseret, Timothe-

εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ
 3 παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν, τῷ
 μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις· (αὐ-
 4 τοὶ γὰρ οἶδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· καὶ γὰρ
 ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλ-
 λομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἶδατε·)
 5 διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μηκέτι στέγων, ἔπεμψα εἰς τὸ
 γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπείρασεν ὑμᾶς
 ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος
 6 ἡμῶν. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς
 ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν
 καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνησίαν ἡμῶν
 ἀγαθὴν πάνδοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, κα-
 7 θάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς· διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν,
 ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγ-
 8 κῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως· ὅτι νῦν ζῶμεν,
 9 ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ. Τίνα γὰρ εὐχαρι-
 στίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν,
 ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἣ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπρο-
 10 σθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν; νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερ-
 εκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρός-
 ωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως
 11 ὑμῶν. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ
 ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν
 12 ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς· ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεο-
 νάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους
 καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς,
 13 εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν

III, 2. περὶ) *Alii: υπέρ **

um miserat; ex quo reverso cum illorum cognovisset constantiam, laetanti iam animo gratias agit deo.

ἀγιοσύνη ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν,
ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [Χρι-
στοῦ] μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ IV.
παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελά-
βετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ
ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον· οἴδατε 2
γὰρ τίνες παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυ-
ρίου Ἰησοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, 3
ὁ ἁγιασμός ὑμῶν· ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορ-
νείας· εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκευὸς 4
κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπι- 5
θυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν
θεόν· τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ 6
πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἐκδικὸς ὁ κύ-
ριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπο-
μεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα. Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν 7
ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.
Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, 8
ἀλλὰ τὸν θεόν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ
τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρεῖαν ἔχετε 9
γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε
εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ 10
εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακε-
δονίᾳ. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισ-

IV, 1. Λοιπὸν) Τὸ λοιπὸν (6 ἐν τῷ) Alii:
ἐν τῷ (Sed cf. 2 Cor. VII, 11.) Ib. προεί-
πομεν) προείπαμεν 8. ὑμᾶς.) ἡμᾶς. 9. ἔχετε)
Alii: ἔχομεν *

11 σέειν μάλλον· καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, καὶ
 πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς [ιδίαις]
 12 χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν· ἵνα
 περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μη-
 δενὸς χρεῖαν ἔχητε.

13 Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἄγνοεῖν, ἀδελφοί,
 περὶ τῶν κοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς
 14 καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. Εἰ γὰρ πι-
 στεύομεν, ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω
 καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει
 15 σὺν αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυ-
 ρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς
 τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς
 16 κοιμηθέντας. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι,
 ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ κα-
 ταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ,
 17 ἀναστήσονται πρῶτον· ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ
 περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα
 ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἄερα·
 18 καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. Ὡστε πα-
 ρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

V. Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελ-
 2 φοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· αὐτοὶ γὰρ
 ἀκριβῶς οἶδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτῃς
 3 ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. Ὅταν λέγωσιν· Εἰρήνη

IV, 13. θέλομεν) θέλω 17. πάντοτε) Al. πάν-
 τες (cf. Io. XVIII, 20.) V, 3. Ὅταν)
 Ὅταν γὰρ (Alii: Ὅταν δὲ)

castitas, caritas, industria. IV, 13-V, 11. Indignum
 Christianis est, mortuos non secus, ac si periissent,
 lugere. De die reditûs I. C. (quo die mortui unâ
 cum vivis caelo recipientur) sciscitari nihil attinet; sed

καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὅλε-
 θρος, ὥσπερ ἡ ὥδιον τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ
 οὐ μὴ ἐκφύγῃσιν. Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, οὐκ 4
 ἐστέ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτῃς
 καταλάβῃ· πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, 5
 καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμέν νυκτὸς οὐδὲ σκότους.
 Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλ- 6
 λὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. Οἱ γὰρ καθεύδον- 7
 τες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ οἱ μεθυσκόμενοι,
 νυκτὸς μεθύουσιν. Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νή- 8
 φωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγά-
 πης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας· ὅτι 9
 οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ' εἰς πε-
 रिποίησιν σωτηρίας, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ἡ τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν· ἵνα, 10
 εἴτε γρηγορῶμεν εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐ-
 τῷ ζήσωμεν. Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἱ- 11
 κοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς 12
 κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν
 κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, ἡ καὶ ἡγεῖσθαι 13
 αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ, διὰ τὸ ἔργον
 αὐτῶν. Εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἡ Παρακα- 14
 λούμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτά-
 κτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντ-
 ἔχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάν-

V, 5. πάντες γὰρ) πάντες 13. ἑαυτοῖς.) Alii:
 αὐτοῖς. *

ita nos vivere convenit, ut, quocumque is tempore
 contigerit, bene parati inveniamur. V, 12 - 28. De re-
 verentiâ ministris sacrorum praestandâ: de caritate mu-

- 15 τας. Ὁρατε, μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ
ἀποδῶ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς
16 ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. Πάντοτε χαίρετε·
17. 18 ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε· ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε.
Τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς
19. 20 ὑμᾶς. Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε· προφητείας
21 μὴ ἐξουθενεῖτε. Πάντα δὲ δοκιμάζετε· τὸ κα-
22 λὸν κατέχετε· ἀπὸ παντὸς εἵδους πονηροῦ ἀπέ-
23 χεσθε. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιάσαι
ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα
καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ πα-
ρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρη-
24 θεῖν. Πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει.
25. 26 Ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. Ἀσπά-
σασθε τοὺς ἀδελφούς πάντας ἐν φιλήματι ἀγίῳ.
27 Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν
28 ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἀγίοις ἀδελφοῖς. Ἡ χάρις
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.
[Ἀμήν.]

[Πρὸς Θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ
Ἀθηνῶν.]

V, 21. Πάντα δὲ) Πάντα Ib. δοκιμάζετε)
Alii: δοκιμάζοντες, (Apud Cyrillum Alex.
ter diversis in scriptis relatum legitur, Pau-
lum dixisse: Γίνεσθε φρόνιμοι [semel in edi-
tis: τρόφιμοι] τραπεῖται· πάντα δοκιμάζε-
τε... ἀπέχεσθε.)

---

tuá: de pietate erga deum et Iesum Christum. Ad-
monitiones ac sententiae varii argumenti.

ΠΑΤΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος, τῇ ἐκ- 1.
κλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ
κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη 2.
ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε πε- 3
ρὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπερ-
αυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη
ἐνὸς ἐκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους· ὥστε 4
ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλή-
σίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ
πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς
θλίψεσιν, αἷς ἀνέχεσθε· ἐνδειγμα τῆς δικαίας 5
κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς
βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. Εἰ- 6
περ δίκαιον παρὰ θεῷ, ἀνταποδοῦναι τοῖς θλί-
βουσιν ὑμᾶς θλίψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις 7
ἄνεσιν μετ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐ-
τοῦ, ἢ ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς 8
μὴ εἰδόσι θεόν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ ἐν-

AD THESSAL. II. c. I. Incrementum fidei praedi-
catur et virtutum apud Theffsalonicenses, itemque tole-
rantia calamitatum in causâ Christi. Illius sub reditum

αγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [Χριστοῦ].
 9 οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὅλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ
 προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς
 10 ἰσχύος αὐτοῦ· ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς
 ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θανμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πι-
 στεύουσιν, (ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν
 11 ἐφ' ὑμᾶς,) ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Εἰς ὃ καὶ
 προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἁξι-
 ώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ
 πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως
 12 ἐν δυνάμει· ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυ-
 ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [Χριστοῦ] ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς
 ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ
 κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

II. Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς
 παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ
 1 ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως
 σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μήτε θροεῖ-
 σθαι, — μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου
 μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, — ὡς ὅτι ἐνέ-
 3 στηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. Μή τις ὑμᾶς ἐξα-
 πατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον· ὅτι, ἐὰν μὴ ἔλθῃ
 ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρω-
 4 πος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπώλειας, ὁ ἄν-
 τικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον

I, 10. πιστεύουσιν) πιστεύουσιν Ib. ἐπιστεύν-
 θη) Al. ἐπιστώθη (cf. 2 Tim. III, 14.)

II, 2. κυρίου.) Χριστοῦ.

nec praemia piis deerunt, nec horum infectato-
 res vindictam effugient. II. Qui autem Christi
 reditum propediem instare dictitabant, refutantur.

θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ
 θεοῦ ὡς θεὸν καθίσει, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν, ὅτι
 ἐπὶ θεός. . Οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὦν πρὸς 5
 ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; Καὶ νῦν τὸ κατέχον 6
 οἶδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαν-
 τοῦ καιρῷ. Τὸ γὰρ μυστήριον ἥδη ἐνεργεῖται τῆς 7
 ἀνομίας, μόνον ὃ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γέ-
 νηται· καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος· — ὃν 8
 ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στό-
 ματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς
 παρουσίας αὐτοῦ· — οὗ ἔστιν ἡ παρουσία, κατ' 9
 ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ ση-
 μείοις καὶ τέρασι ψεύδους· καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ 10
 τῆς ἀδικίας, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν
 ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆ-
 ναι αὐτοὺς. Καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ 11
 θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς
 τῷ ψεύδει· ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύ- 12
 οντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδι-
 κίᾳ. Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ 13
 πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ὑπὸ κυ-
 ρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σω-
 τηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀλη-
 θείας· εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου 14
 ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν

II, 4. ὡς θεόν) *alii* omittunt.* 6. ἑαυτοῦ) *Alii*:
 αὐτοῦ* 8. κύριος Ἰησοῦς) κύριος II. πέμ-
 ψει) *Alii*: πέμψει* 13. εἴλατο) εἴλετο

Nempe Christum Paulus negat ante rediturum, quam
 praedicta illa, Thessalonicensibus aliunde iam nota,
 de insigni pravitare et defectione a deo, dequē huius

15 Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε,
καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴ-
16 τε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. Αὐτὸς δὲ
ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς καὶ
πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς παρά-
17 κλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, πα-
ρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηριῖναι
[ὑμᾶς] ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

III. Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ
ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξά-
2 ζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ὁυσθῶ-
μεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων.
3 οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. Πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ κύ-
ριος, ὃς στηριῖναι ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πο-
4 νηροῦ. Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι
ἂ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.
5 Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς
τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ
6 Χριστοῦ. Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί,
ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
στελλέσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως
περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν
7 παρέλαβον παρ' ἡμῶν. Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, πῶς
δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς· ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν,

II, 17. ἔργῳ καὶ λόγῳ) λόγῳ καὶ ἔργῳ III, 5.
τὴν ὑπομονὴν) ὑπομονὴν 6. παρέλαβον)
παρέλαβε Alii: παρέλάβοσαν s. ἐλάβοσαν
Alii: παραλάβετε

mali auctore, aliquando interituro, exitum habuerint.
III. Preces pro evangelii propagatione ad deum fun-
dendae. Coërcendi, si qui otio abundantes desidia

οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν 8
κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμε-
νοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τίνα ὑμῶν· οὐχ 9
ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον
δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὅτε 10
ἤμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι
εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.
Ἀκούομεν γάρ τινες περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτά- 11
κτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομέ-
νους. Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν, καὶ πα- 12
ρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν
ἄρτον ἐσθίωσιν. Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐκκα- 13
κήσητε καλοποιοῦντες. Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει 14
τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον ση-
μειοῦσθε· καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα
ἐντραπῇ· καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγείσθε, ἀλλὰ νο- 15
θετεῖτε ὡς ἀδελφόν. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς 16
εἰρήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παν-
τὶ τρόπῳ· ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὃ ἐστὶ 17
σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω· Ἡ 18
χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ
πάντων ὑμῶν. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγγράφη ἀπὸ
Ἀθηνῶν.]

III, 16. τρόπῳ· Alii: τόπῳ·

---

suâ ac vanitate turbant ecclesiam. — Quâ notâ sup-
positæ antehac Paulo epistolæ a genuinis internoscantur.
(cf. c. 2, 2. et I Thess. 5, 27.)

ΠΑΥΛΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

1. **Π**αῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἐπι-
 2 τὰ γὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ,
 3 τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Ἰ. Τιμοθέω γνησίῳ τέκνῳ ἐν
 4 πίστει. Χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
 5 ἡμῶν, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
 6 Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέ-
 7 σω, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγί-
 8 λης τισὶ μὴ ἐτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν
 9 μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζη-
 10 τήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν
 11 ἐν πίστει. — Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας
 12 ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως
 13 ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου· ὧν τινὲς ἀστο-
 14 χήσαντες, ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, ἵ θέλον-
 15 τες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἅ
 16 λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· οἶδα-
 17 μεν δὲ, ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομί-
 18 μως χρῆται, ἵ εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμῳ οὗ

I, 1. Χριστοῦ Ἰησοῦ) κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
 3. Καθὼς alii om. 4. οἰκονομίαν) οἰκοδομίαν
 (Ex Edd. Erasmi et Bezae.) Alii: οἰκοδομὴν*

AD TIM. I. c. I. Cura Ephesinae ecclesiae Timotheo
 a Paulo commissa. Doctrinae christianae sinceritas
 conservanda: commentorum Iudaicorum auctores repre-

κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ
 ἑμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατραλώαις
 καὶ μητραλώαις, ἀνδροφόνοις, ἰ πόρνοις, ἄρσε- 10
 νοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις,
 καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ ἀντί-
 κεταί, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακα- 11
 ρίου θεοῦ· ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ, ἰ καὶ χάριν ἔχω 12
 τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
 ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο, θέμενος εἰς δια-
 κονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώ- 13
 κτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν
 ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις 14
 τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης 15
 ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς
 τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρωτὸς εἰμι
 ἐγὼ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώ- 16
 τῳ ἐνδείξῃται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακρο-
 θυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πι-
 στεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον· τῷ δὲ βασι- 17
 λεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ θεῷ,
 τιμῇ καὶ δόξᾳ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!
 Ἀμήν. — Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθε- 18
 μαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας
 ἐπὶ σέ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν
 καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συν- 19
 εἶδησιν, ἣν τινὲς ἀποσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν

I, 13. τὸν) Alii: τὸ 17. μόνῳ) μόνῳ σοφῷ
 (E Rom. XVI, 27. cf. Iud. 25.)

henfi. In evangelio I. C. vim summam inesse ad cor-
 rigendos beandosque homines, suo ipsius exemplo

20 ἐνανάγησαν· ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

II. Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιῆσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων· ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων· ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. 3 Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σω- 4 τήρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει 5 σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν. Εἰς γὰρ θεός, εἰς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, 6 ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὃς δὸς ἑαυτὸν ἀντί- 7 λυτρον ὑπὲρ πάντων· τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, 8 εἰς ὃ ἐτέθη ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, (ἀλή- 9 θειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι,) διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν 10 πίστει καὶ ἀληθείᾳ. Βούλομαι οὖν προσεύ- 11 χεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας 12 ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ· ὡς- 13 αὐτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἢ ἄλλ', ὃ πρόκειται γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγα- 14 θῶν. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ 15 ὑποταγῇ· διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω,

II, 7. λέγω,) λέγω ἐν Χριστῷ, 8. διαλογι-
 σμοῦ·) Alii: διαλογισμῶν· 12. διδάσκειν
 δὲ γυναικὶ) γυναικὶ δὲ διδάσκειν

confirmat Apostolus. II, 1-7. De ratione et causis precum publicarum. 8-15. Quid viros deceat in con-

οὐδὲ ἀνθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ 13
 γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐὰ. Καὶ Ἀδὰμ 14
 οὐκ ἠπατήθη· ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν πα-
 ραβάσει γέγονε· σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνο- 15
 γονίας, ἔὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ
 ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Πιστὸς ὁ λόγος· Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγε- III.
 ται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκο- 2
 πον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νη-
 φάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτι-
 κόν· μὴ πάροικον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερ- 3
 δῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον· τοῦ 4
 ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα
 ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος· (εἰ δέ τις 5
 τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλη-
 σίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;) μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ 6
 τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου· δεῖ δὲ 7
 αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξω-
 θεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμόν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα
 τοῦ διαβόλου. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, 8
 μὴ διλόγους, μὴ οἶνω πολλῷ προσέχοντας, μὴ
 αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως 9
 ἐν καθαρᾷ συνειδήσει· καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέ- 10
 σθωσαν πρῶτον, εἶτα διακοινεύτωσαν, ἀνέγκλη-
 τοι ὄντες· γυναικας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβό- 11
 λους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. Διάκονοι 12

II, 15. μείνωσιν) *Alii*: μένη III, 2. νηφά-
 λιον) νηφάλεον *Alii*: νηφάλαιον (*Ita etiam*
vs. 11.) 3. μὴ αἰσχροκερδῆ *multi vett. omitt.*

ventu sacro, quid mulieres. III, 1-13. De Episcoporum et Diaconorum officiis ac moribus; item de illo-

ἔστωσαν μιᾷς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς
 13 προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἰκῶν. Οἱ γὰρ κα-
 λῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περι-
 ποιῶνται, καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ
 ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

14 Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σε
 15 τάχιον· ἔὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν
 οἰκῇ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἣτις ἐστὶν ἐκκλησία
 θεοῦ ζῶντος. Στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀλη-
 16 θείας· καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐ-
 σθείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί,
 ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύ-
 χθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη
 IV ἐν δόξῃ. Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν
 ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινὲς τῆς πίστεως,
 προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις
 2 δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτη-
 3 ριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλύόντων γα-
 μεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν
 εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ
 4 ἐπιγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ
 καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας
 5 λαμβανόμενον· ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ
 6 καὶ ἐντεύξεως. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς

III, 16. Θεὸς) *Alii*: Ὁς* *Alii*: Ὁ *Ib.* ἀγ-
 γέλοις) *Alii*: ἀνθρώποις (*Vetus glossa.*)

IV, 1. πλάνοις) *Alii*: πλάνης; 3. ἀπέχε-
 σθαι) *Alii*: ἀπεχόντων

rum uxoris, liberis, et re domesticā. III, 14·IV, 11.
 Doctrina ecclesiae primaria de I. C. hominum servato-
 re, hdis doctoribus sedulo urgenda contra deceptores,

ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς
 καλῆς διδασκαλίας, ἣ παρηκολούθηκας. Τοὺς δὲ 7
 βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμνα-
 ζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. Ἡ γὰρ σωμα- 8
 τικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ
 εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν
 ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. Πι- 9
 στὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος· εἰς τοῦ- 10
 το γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδίζομεθα, ὅτι ἡλ-
 πίκामεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὃς ἐστι σωτὴρ πάντων
 ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. Παράγγελλε ταῦ- 11
 τα καὶ διδάσκα.

Μηδαὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλ- 12
 λὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀνα-
 στροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν
 ἀγνείᾳ. Ἔως ἔρχομαι, πρόσχε τῇ ἀναγνώσει, 13
 τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. Μὴ ἀμέλει τοῦ 14
 ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας
 μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.
 Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι· ἵνα σοῦ ἡ προ- 15
 κοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. Ἐπεχε σεαυτῷ, καὶ 16
 τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς. Τοῦτο γὰρ
 ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς
 σου. Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξης, ἀλλὰ παρα- V.

IV, 10. ὀνειδίζομεθα) Alii: ἀγωνίζομεθα 12.

ἐν πνεύματι *vett. multi omittunt.** (cf. 2 Cor.

VI, 6.)

qui praestantiorem promittentes doctrinam, et sancti-
 moniam simulantes, verae in deum pietati officunt.
 IV, 12-V, 25. De ceteris officiis antistitis et docto-
 ris ecclesiae. — In convictu et admonitione ratio

1 κάλει ὡς πατέρα· νεωτέρους, ὡς ἀδελφούς·
 2 'πρεσβυτέρας, ὡς μητέρας· νεωτέρας, ὡς ἀδελ-
 3 φάς, ἐν πάσῃ ἀγνείᾳ. Χήρας τίμα, τὰς ὄν-
 4 τως χήρας. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει,
 5 μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν,
 6 καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ
 7 ἐστὶν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ἡ δὲ ὄντως
 8 χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπιεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ
 9 προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυ-
 10 κτός καὶ ἡμέρας· ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.
 11 Καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ᾖσιν.
 12 Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ
 13 προνοεῖ, τὴν πίστιν ἥρνηται, καὶ ἐστὶν ἀπίστος
 14 χείρων. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν
 15 ἑξήκοντα γεγονυῖα, ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή, ' ἐν ἔργοις
 16 καλοῖς μαρτυρουμένη· εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξε-
 17 νοδόχησεν, εἰ ἀγίων πόδας ἐνίψεν, εἰ θλιβομέ-
 18 νοις ἐπήρηκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολού-
 19 θησε. Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ
 20 καταστρηγιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν·
 21 ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν·
 22 ἅμα δὲ καὶ ἄρχαὶ μανθάνουσι περιεχόμεναι τὰς
 23 οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἄρχαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι
 24 καὶ περιέργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. Βούλο-
 25 μαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδε-
 26 σποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν δίδοναι τῷ ἀντικει-
 27 μένῳ λοιδορίας χάριν. Ἦδη γὰρ τινες ἑξετράπη-
 28 σαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστῇ

V, 4. ἐστὶν ἀπόδεκτον) ἐστὶ καλὸν, καὶ ἀπόδεκτον

aetatis sexûsque habenda. De cautione in viduis sumtu publico alendis adhibendâ, praesertim in viduis

ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρεί-
σθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρ-
κέσῃ. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι δι- 17
πλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν· μάλιστα οἱ κοπιῶντες
ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Λέγει γὰρ ἡ γραφή· 18
„Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις“, καὶ ἄξιός ἐστι
γάρ τῷ μισθοῦ αὐτοῦ. Κατὰ πρεσβυτέρου 19
κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο
ἢ τριῶν μαρτύρων. Τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐν- 20
ώπιον πάντων ἔλεγγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον
ἔχωσι. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ 21
Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα
ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιοῦν
κατὰ πρόσκλισιν. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτί- 22
θει, μηδὲ κοινῶναι ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. Σεισ-
τὸν ἀγνὸν τήρει. Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἶνω 23
ὀλίγῳ χρῶ, διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυ-
κνάς σου ἀσθενείας. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ 24
ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν·
τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. Ὡσαύτως καὶ τὰ 25
καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι· καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα,
κρυβῆναι οὐ δύναται.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους VI.
δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα
μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασ-
φημηῇται. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ 2

V, 21. Χριστοῦ Ἰησοῦ) κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
Ib. πρόσκλισιν.) Alii: πρόσκλησιν. (Al. χάριν.)

ecclesiasticis. De stipendiis Presbyterorum: de casti-
gandis delinquentibus: item de eorum delectu, qui-
bus ecclesiastica administratio mandatur. VI. Quid

καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μάλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς ἐνεργείας ἀντιλαμβανόμενοι. Ταῦτα δίδασκε, καὶ παρακάλει.

- 3 Εἰ τις ἐτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 4 Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, ' τε-
 τύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ
 5 ζητήσεως καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος,
 6 ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, ' διαπα-
 7 ρισβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ
 8 ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορι-
 9 σμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. Ἀφίστασο ἀπὸ τῶν
 10 τοιούτων. Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέ-
 11 βεια μετὰ αὐταρκείας. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν
 εἰς τὸν κόσμον· δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι
 12 δύναμεθα. Ἐχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσμα-
 13 τα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Οἱ δὲ βουλόμενοι
 14 πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγί-
 15 δα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβε-
 16 ρὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλε-
 17 θρον καὶ ἀπώλειαν. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κα-
 18 κῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία· ἧς τινὲς ἀρεγόμενοι
 19 ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς
 20 περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. Σὺ δὲ, ὡς ἄν-
 21 θρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιο-

VI, 5. διαπαρτισβαὶ) παραδιαρτισβαὶ 9. ἀνο-
 ἦτους) Alii: ἀνοηήτους

praecipendum fit servis christianis. Eorum, qui fal-
 sa docent, fastus, ignorantia, avaritia. Divitibus quid
 inculcari debeat. Admonitio de conservandâ forti-

σύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν,
 προκοπήν· ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πί- 12
 στεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλή-
 θης, καὶ ὁμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐν-
 ὀπιον πολλῶν μαρτύρων. Παραγγέλλω σοι ἐν- 13
 ὀπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ
 Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου
 Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρεῖσά σε τὴν 14
 ἐντολὴν ἀσπίλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφα-
 νείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν και- 15
 ροῖς, ἰδίῳις δεῖξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης,
 ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυ-
 ριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, ὡς οἰκῶν 16
 ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν
 δύναται· ὧ τιμὴ καὶ κράτος αἰῶνιον! Ἀμήν.

Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παραγγέλ- 17
 λε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἡλπιεῖναι ἐπὶ πλού-
 του ἀδηλότῃ, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ
 παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν·
 ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμε- 18
 ταδότους εἶναι, κοινωνικοὺς, ὁποθησανρίζοντας 19
 ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπι-
 λάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

ὦ Τιμόθεε! τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκ- 20
 τρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέ-

VI, 12. ἦν) ἦν καὶ 17. πάντα πλουσίως) πλου-
 σίως πάντα 19. ὄντως) αἰωνίου 20. παρα-
 θήκην) παρακαταθήκην Ib. κενοφωνίας)
 Alii: καινοφωνίας

terque defendendâ sincerâ Christi doctrinâ. De prae-
 miis modestiae, beneficentiae, et perseverantiae fidei;
 Iesu Christo habendae.

21 σεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως· ἦν τινὲς ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἡστούχησαν. Ἡ χάρις μετὰ σοῦ. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Τιμόθειον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἣτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς.]

Π Α Τ Λ Ο Υ

Π Ρ Ο Σ Τ Ι Μ Ο Θ Ε Ο Ν

Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Η Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Α .

1. Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἡ Τιμοθέε· ἀγαπητῷ τέκνῳ. Χάρις, ἔλεος, ἀγάπη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
2. Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ὃ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, (ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἵνα ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ,)
3. ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἣτις ἐνώκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκη· πέπεισμαι δὲ,
4. ὅτι καὶ ἐν σοί. Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμνησάμενος σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὃ ἐστίν

ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου· οὐ 7
 γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ
 δυνάμειος καὶ ἀγάπης καὶ σωφροτισμοῦ. Μὴ οὖν 8
 ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μη-
 δὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ· ἀλλὰ συγκακοπάθησον
 τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, τοῦ σώσαντος 9
 ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ
 ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν
 τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων
 αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφα- 10
 νείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταρ-
 γήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν
 καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθη 11
 ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν·
 δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαι- 12
 σχύνομαι· οἶδα γὰρ ὅτι πεπίστευκα, καὶ πέπει-
 σμαι, ὅτι δυνατὸς ἐστι τὴν παραθήκην μου φυ-
 λάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ὑποτύπωσιν ἔχε 13
 ὑγιαίνοντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν
 πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· τὴν κα- 14
 λὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου,
 τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. Οἶδας τοῦτο, ὅτι 15
 ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν
 ἐστι Φύγελλος καὶ Ἐρμογένης. Δόφῃ ἔλεος ὁ κύ- 16
 ριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ· ὅτι πολλάκις με ἀνέ-
 ψυξε, καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ 17

I, 14. παραθήκην) παρακαταθήκην 15. Φύ-
 γελλος) Alii: Φύγελος *

dans, eum admonet, ne calamitates cum ipso subire
 dedignetur. Animus in spem aeternae beatitudinis per Ie-
 sum Christum erectus, rebus adversis haud infringitur.

γενόμενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζητήσέ με,
 18 καὶ εὗρε· (δῶν αὐτῷ ὁ κύριος εὗρεῖν ἔλεος πα-
 ρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ·) καὶ ὅσα ἐν Ἐφέ-
 σω διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

II. Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χά-
 2 ριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· καὶ ἃ ἤκουσας παρ'
 ἑμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πι-
 στοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέ-
 3 ρους διδάξαι. Σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς κα-
 4 λὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὐδεὶς στρατευό-
 μενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις,
 5 ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ
 τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.
 6 Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν
 7 μεταλαμβάνειν. Νόει, ἃ λέγω· δῶν γάρ σοι ὁ
 8 κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. Μνημόνευε Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν ἐγγεγεμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δα-
 9 υῖδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου· ἐν ᾧ κακοπαθῶ
 μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ
 10 θεοῦ οὐ δέδεται. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ
 τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι
 11 τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. Πι-
 στος ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζή-
 12 σομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ
 13 ἀρνούμεθα, καὶ κεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς· εἰ ἀπι-
 στοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἐαν-

II, 7. δῶν) Alii: δώσει* 13. μένει) Alii:
 μενεῖ. Ib. ἀρνήσασθαι) Alii: ἀρν. γὰρ*

Fidentiae exempla et diffidentiae. II. Doctoris mu-
 nus militiae comparatur et agriculturae. Evangelii
 causâ vel vitae periculum esse adeundum, suo Paulus

τὸν οὐ δύναται. Ταῦτα ὑπομίμησκει, δια- 14
μαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν,
εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόν-
των. Σπούδαςον σεαυτὸν δόκιμον παραστήσαι τῷ 15
θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὁρθοτομοῦντα τὸν
λόγον τῆς ἀληθείας. Τὰς δὲ βεβήλους κεκοφω- 16
νίας περιῦστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν
ἀσβεΐας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν 17
ἔξει· ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος, ὅτινες 18
περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνά-
στασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τι-
νῶν πίστιν. Ὁ μέντοι στερεὸς θαμέλιος τοῦ θεοῦ 19
ἔστηκεν, ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην· „Ἐγὼ κύ-
ριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ·“, καί· „Ἀποστήτω ἀπὸ
ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου·“, Ἐν 20
μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκευὴ χρυσᾶ καὶ
ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ
μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. Ἐὰν οὖν τις 21
ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς
τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὐχρηστον τῷ δεσπότῃ,
εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. Τὰς δὲ 22
νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεύγε· δίωκε δὲ δικαιοσύ-
νην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικα-
λουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. Τὰς 23
δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰ-
δὼς, ὅτι γεννῶσι μάχας· δοῦλον δὲ κυρίου οὐ 24
δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας, δι-

II, 17. Φίλητος) Φιλητός 19. κυρίου.) Χριστοῦ.

exemplo edocet. Corruptoribus doctrinae fortiter re-
sistendum. In ecclesiâ mali bonis mixti. Quomodo
moratum esse deceat fidum ecclesiae ministrum.

25 δακτικὸν, ἀνεξίκακον, ἑν πραότητι παιδεύοντα
 τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δὴ αὐτοῖς ὁ θεὸς
 26 μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψω-
 σιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐξωγρημένοι
 ὑπὸ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

III. Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις
 2 ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄν-
 θρωποι φίλαντοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερ-
 ῥηφανοί, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάρι-
 3 στοί, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοί, διάβολοι,
 4 ἀκρατεῖς, ἀνήμεροί, ἀφιλάγαθοι, ἑ προδόται,
 προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φι-
 5 λόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύ-
 ναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι. Καὶ τούτους ἀποτρέπον.
 6 Ἐκ τούτων γὰρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰ-
 κίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα
 7 ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, ἑ πάν-
 τοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀλη-
 8 θείας ἐλθεῖν δυνάμενα. Ὁν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ
 Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι
 ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμέ-
 9 νοι τὸν νοῦν, ἁδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. Ἀλλ' οὐ
 προκόψουσιν ἐπὶ πλεον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἐκ-
 10 δηλὸς ἔσται πᾶσιν, ὥς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένε-
 το. Σὺ δὲ παρηκολούθηκός μου τῇ διδασκα-
 λίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ

III, 6. αἰχμαλωτίζοντες γυν.) αἰχμαλωτεύοντες
 τὰ γυν. 8. Ἰαμβρῆς) Alii: Μαμβρῆς

III.-IV, 8. Quid metuendum ecclesiae sit ab impiis
 et consceleratis, qui pietatis speciem pessimis moribus
 suis praetendunt. Timotheo (qui monetur, ut in iis

μακροθυμία, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, ' τοῖς διω- 11
γμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀν-
τιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἷους διω-
γμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐξούσατο ὁ
κύριος. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν 12
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται. Πονηροὶ 13
δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖ-
ρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Σὺ δὲ μένε ἐν 14
οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστάθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμα-
θες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα 15
οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσει εἰς σωτηρίαν, διὰ
πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Πᾶσα γραφὴ 16
θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς
ἐλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν
δικαιοσύνῃ· ἵνα ἄρτιος ᾦ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, 17
πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος. Δια- IV.
μαρτύρομαι [οὖν ἐγὼ] ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ
[τοῦ κυρίου] Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρί-
νειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐ-
τοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· κήρυξον τὸν λό- 2
γον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγχον, ἐπι-
τίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ
διδαχῇ. Ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαίνουσας 3
διδασκαλίας οὐκ ἀνεξοῦνται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας
ἐπιθυμίας ἐαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους,

III, 14. τίνος) Alii: τίνων 16. καὶ ὠφέλιμος)
Alii: ὠφέλιμος IV, 1. νεκροὺς κατὰ τὴν
... αὐτοῦ) Alii: νεκροὺς, καὶ τὴν... αὐ-
τοῦ 3. ἰδίας ἐπιθυμίας) ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας

perseveret, quae et a Paulo et sacris ■ libris V. T. sa-
lutariter didicerit) vigilantia commendatur et circum-

4 κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀλη-
 5 θείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύ-
 6 θους ἐκτραπήσονται. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κα-
 7 κοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν
 8 διακονίαν σου πληροφόρησον. Ἐγὼ γὰρ ἤδη
 σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως
 9 ἐφύσθη· τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσμαι, τὸν
 10 δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν
 ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν
 ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃ
 δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶ-
 11 σι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

9. 10 Σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με ταχέως. Δημῶς
 γὰρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα,
 καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην· Κρήσκης εἰς Γα-
 11 λατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν· Λουκᾶς ἔστι μόν-
 12 ος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυ-
 13 τοῦ· ἔστι γὰρ μοι εὐχρηστος εἰς διακονίαν. Τύ-
 14 χικον δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον. Τὸν φελόνην,
 ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κέρπῳ, ἐρχόμε-
 νος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβρά-
 15 νας. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλὰ μοι κα-
 16 τὰ ἐνεδείξατο· ἀποδώῃ αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ
 ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν γὰρ ἐν-
 17 θύσθη τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐν τῇ πρώ-
 τη μου ἀπολογίᾳ οὐδεὶς μοι συμπαρεγένετο, ἀλ-
 λὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· (μὴ αὐτοῖς λογισθῇ!)

IV, 10. Γαλατίαν) Alii: Γαλλίαν 12. Τύχικον)

Τυχικὸν 14. ἀποδώῃ) Alii: ἀποδώσει*

Spectio continua. Mors Pauli propinqua; propinquum
 peracti laboris praemium. IV, 9-22. Apostolus a

ὁ δὲ κύριος μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσε με, 17
 ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκού-
 ση πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐξήρυσθην ἐκ στόματος λέ-
 οντος· καὶ ῥύσεται με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου 18
 πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν
 ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
 νων· Ἀμήν.

Ἀσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν, καὶ τὸν 19
 Ονησιφόρου οἶκον. Ἐραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ· 20
 Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.
 Σπούδασον πρὸ χειμῶτος ἐλθεῖν. Ἀσπάζεται 21
 σε Εὐβουλος, καὶ Ποῦδης, καὶ Λῖνος, καὶ Κλαν-
 διά, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. Ὁ κύριος Ἰησοῦς 22
 Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἡ χάρις μετ'
 ὑμῶν. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, τῆς Ἐφεσίων ἐκ-
 κλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χαροτονηθέντα, ἐγρά-
 φη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦ-
 λος τῷ Καίσαρι Νέρωνι.]

ΠΑΤΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Π Ρ Ο Σ Τ Ι Τ Ο Ν.

Παῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χρι- I.
 στοῦ, (κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν

IV, 21. Λῖνος) Alii: Λίνος*

plerisque sociis suis atque amicis destitutus, Timo-
 theum unâ cum Marco Romam arcessit. Salutationes.

AD TIT. I. Titus idcirco in Cretâ relictus, ut ibi

- 2 ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν, ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰ-
 3 ωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρό-
 4 κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,) Τίτω
 γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. Χάρις καὶ
 εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.
- 5 Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ
 λείποντα ἐπιδιαρθρώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πό-
 6 λιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοὶ διαταξάμην· εἴ τις
 ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων
 πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.
 7 Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ
 οἰκονόμον· μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον,
 8 μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἢ ἀλλὰ φιλόξενον,
 φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὁσίον, ἐγκρατῆ,
 9 ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου,
 ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ
 τῇ ὑγιαίνουσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγ-
 10 χειν. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι μαται-
 ολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς,
 11 οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνα-
 τρέπουσι, διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους
 12 χάριν. Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης·
 ἰ, Κρήτες αἰεὶ ψεύσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀρ-

I, 4. καὶ εἰρήνη) ἔλεος, εἰρήνη 10. πολλοὶ
 καὶ) Alii: πολλοὶ

coepta a Paulo absolveret, constitueretque Presbyte-
 ros seu Episcopos idoneos, bene moratos testatae-
 que probitatis. Si qui veram doctrinam pervertunt,

γαί., ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. Διὶ ἥν 13
αἰτίαν ἔλεγε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν
ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, 14
καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλή-
θειαν. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς 15
δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλ-
λὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.
Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἶδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦν- 16
ται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν
ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκα- 17.
λίᾳ· πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρο- 2
νὰς, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπο-
μονῇ· πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστάματι ἱερο- 3
πρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἷον πολλῶ δεδουλω-
μένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίσωσι τὰς 4
νεὰς, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, 5
ἀγνὰς, οἰκουροὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς
ιδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασ-
φημῇται. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει 6
σωφρονεῖν· περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύ- 7
πον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν,
σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον· ἵνα ὁ ἐξ 8
ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν
φαῦλον. Δούλους, ιδίοις δεσπόταις ὑποτάσσε- 9
σθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγον-

II, 3. ἱεροπρεπεῖς) *Alii*: ἱεροπρεπεῖ 4. οἰκου-
ροὺς) *Alii*: οἰκουρογούς 7. ἀδιαφθορίαν)
Alii: ἀφθορίαν *Alii aliter*. 8. ἡμῶν) ὑμῶν

refellendi a doctoribus sunt et coercendi. Cretenses
male morati. II. Praecepta officii varia, pro dispari

10 τας, ' μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐν-
 δεικνυμένους ἀγαθὴν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ
 11 σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. Ἐπε-
 φάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀν-
 12 θρώποις, ' παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι
 τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σω-
 φρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ
 13 νῦν αἰῶνι· προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα
 καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ
 14 σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν
 ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσεται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνο-
 μίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζη-
 15 λωτὴν καλῶν ἔργων. Ταῦτα λέλει καὶ παρακάλει
 καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδεὶς σου πε-
 ριφρονεῖτω.

III. Ὑπομίμησκει αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις
 ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγα-
 2 θὸν ἐτοιμοὺς εἶναι, ' μηδένα βλασφημεῖν, ἀμά-
 χους εἶναι, ἐπεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾶ-
 3 ότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Ἡμεῖς γὰρ
 ποτὲ καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι,
 δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν
 κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοὶ, μισοῦντες
 4 ἀλλήλους· ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία
 5 ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων
 τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κα-
 τὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον, ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ

II, 10. τοῦ σωτῆρος) *Alii*: τὴν τοῦ σωτῆρος *

ratione aetatis, sexûs, ordinis. Usus doctrinae de
 Christo salutis restitutore, in disciplinâ morum. III.
 Magistratibus obtemperandum; placide et continenter

παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,
 ' οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χρι- 6
 στοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκεί- 7
 νου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς
 αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ τούτων 8
 βούλομαι σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι κα-
 λῶν ἔργων προϊστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ.
 Ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.
 Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ 9
 μάχας νομικὰς περιῖστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ
 μάταιοι. Αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δεν- 10
 τέραν νουθεσίαν παραιτοῦ· εἰδὼς, ὅτι ἐξέστραπται 11
 ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει, ὧν αὐτοκατάκριτος.

Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σε ἢ Τύχικον, 12
 σπούδαςον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ
 κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ 13
 Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς
 λείπῃ. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν 14
 ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα
 μὴ ὦσιν ἄκαρποι. Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ 15
 πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστι.
 Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. [Ἀμήν.].

[Πρὸς Τίτον τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον
 ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπό-
 λεως τῆς Μακεδονίας.]

III, 8. τὰ καλὰ) Alii: καλὰ* 12. Τύχικον)
 Τυχικόν.

vivendum, ut decet pios sectatores Iesu Christi. Cu-
 riosarum quaestionum, litium, sectarumque auctores
 cavendi. Titus, ut propediem ad Paulum Nicopolim
 veniat, invitatur. Mandata alia, et salutationes.

ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ.

- 1** Παῦλος, δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμό-
θεος ὁ ἀδελφός, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συν-
2 εργῷ ἡμῶν, ' καὶ Ἀπφία τῇ ἀγαπητῇ, καὶ Ἀρ-
χίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν
3 σου ἐκκλησίᾳ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.
- 4** Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε, μνησίαν σοῦ
5 ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου
τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύ-
6 ριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους· ὅπως ἡ
κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γένηται, ἐν ἐπι-
γνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν, εἰς Χριστὸν
7 Ἰησοῦν. Χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλη-
σιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν
8 ἁγίων ἀναπέπνυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. Διὸ πολ-
λὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοὶ τὸ
9 ἀνῆκον, ' διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ· τοι-
οῦτος ὢν, ὡς Παῦλος πρεσβύτες, νυνὶ δὲ καὶ δέ-
10 σμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ· παρακαλῶ σε περὶ τοῦ
ἑμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου,
11 Ὀνήσιμον, ' τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ

2. ἀγαπητῇ) *Alii*: ἀδελφῇ * 6. ἡμῖν) ὑμῖν

7. Χάριν) *Alii*: Χαράν* (*cf.* 2 Cor. I, 15.)

AD PHILEM. Paulus pro Onesimo, servo antea per-
fido et fugitivo, nunc iam ad Philemonem dominum Co-

καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα· σὺ δὲ αὐτὸν, 12
 τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ. Ὅν ἐγὼ 13
 ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ
 μοι διακονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου· χωρὶς 14
 δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα
 μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ
 ἐκούσιον. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς 15
 ὧραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς· οὐκέτι ὡς δοῦ- 16
 λον, ἀλλ' ὑπὲρ δούλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλι-
 στα ἐμοί, πόσω δὲ μᾶλλον σοί, καὶ ἐν σαρκὶ καὶ
 ἐν κυρίῳ. Εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ 17
 αὐτὸν ὡς ἐμέ. Εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, 18
 τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγη. Ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ 19
 χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ
 σεαυτὸν μοι προσοφείλεις. Ναί, ἀδελφὲ, ἐγὼ σου 20
 ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα
 ἐν Χριστῷ. Πειποθῶς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά 21
 σοι, εἰδώς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις.

Ἄμα δὲ καὶ ἐτοιμάζε μοι ξενίαν· ἐλπίζω 22
 γὰρ, ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι
 ὑμῖν. Ἀσπάζεται σε Ἐπαφρᾶς, ὁ συναιχμα- 23
 λωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Μάρκος, Ἀρίσταρ- 24
 χος, Δημᾶς, Λονκᾶς, οἱ συντεργοί μου. Ἡ χά- 25
 ρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ
 πνεύματος ὑμῶν. [Ἀμήν.]

[Πρὸς Φιλῆμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ
 Ὀνησίμου οἰκέτου.]

11. ἀνέπεμψα) *Alii*: ἔπεμψά σοι· *vel* ἔπεμψα·

13. μοι διακονῇ) διακονῇ μοι 17. με) ἐμέ 20.

Χριστῷ.) κυρίῳ. 23. Ἀσπάζεται) Ἀσπάζονται

lassas revertente, enixe deprecatur; de fraternâ cari-
 tate admonet, sibi que hospitium parari iubet.

Η ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

1. **Π**ολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάσαι ὁ θεὸς λα-
 λήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχά-
 του τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν νύμφῃ,
 2' ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς
 3 αἰῶνας ἐποίησεν, ὃς — ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης
 καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε
 τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, — δι'
 ἑαυτοῦ καθαρισμόν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν
 ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν
 4 ὑψηλοῖς· τοσούτω κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέ-
 λων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονό-
 5 μηκεν ὄνομα. Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέ-
 λων· „Τίός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά
 σε; „ καὶ πάλιν· „Εγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα,
 6 καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν; „ Ὅταν δὲ πάλιν
 εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέ-
 γει· „Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγε-
 7 λοι θεοῦ. „ Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει·
 „Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ
 8 τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα, „ πρὸς δὲ

1, 1. ἐσχάτου) ἐσχάτων 3. αὐτοῦ) *Alii*: αὐ-
 τοῦ *Alii* omittunt. Ib. δι' ἑαυτοῦ) *Alii*: δι'
 αὐτοῦ *Alii* omittunt.

AD HEBR. I. Iesus, dei filius omniumque rerum do-
 minus, ceteros dei legatos, sive homines sive Angelos,

τὸν υἱόν· „Ο θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος ἐνδύτητος ἢ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ 9 ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἐχρίσέ σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοῖς μετό- χους σου.,, Καί· „Σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν 10 γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰ- σὶν οἱ οὐρανοί. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ δια- 11 μενεῖς· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτούς, καὶ ἄλλα- 12 γήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν.,, Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἶ- 13 ρηκέ ποτε· „Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;,, Οὐχὶ πάντες εἰς λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς δια- 14 κονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρο- νομεῖν σωτηρίαν;

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν II. τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραζηρῶμεν. Εἰ γὰρ 2 ὁ δὲ ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοή ἐλάβεν ἐνδικον μισθαποδοσίαν· πᾶς ἡμεῖς ἐκφροξόμεθα τηλικαύ- 3 της ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ 4 θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυ- νάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε 5

I, 11. διαμενεῖς·) διαμένεις· 12. ἐλίξεις) Alii: ἀλλάξεις

dignitate longe multumque superat. II. Tali ac tan-

- τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν.
- 6 Διεμαρτύρατο δὲ πού τις, λέγων· „Τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμήσκη αὐτοῦ· ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; Ἡλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανώσας αὐτόν [καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου]· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. „ Ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. Νῦν δὲ οὐπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα·
- 9 τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι θεοῦ
- 10 ὑπὲρ πάντος γεύσεται θανάτου. Ἐίρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι.
- 11 Ὁ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἐνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφούς
- 12 αὐτοὺς καλεῖν, ἢ λέγων· „Απαγγεῖλῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. „ Καὶ πάλιν· „Ἐγὼ ἔδομαι πεποιδῶς ἐπ' αὐτῷ. „ Καὶ πάλιν· „Ἰδοὺ ἐγὼ, καὶ τὰ
- 14 παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. „ Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς

II, 9. χάριτι) *Alii*: χωρὶς (cf. v. 8. et 1 Cor. XV, 27.) 14. σαρκὸς καὶ αἵματος) *Alii*: αἵματος καὶ σαρκὸς * (cf. Eph. VI, 12.)

to doctore obsequenter parendum. Dignitas humani generis in Christo homine conspicua. Homines, fratres Iesu: is ipse illorum omni modo similis. Cur hu-

παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ
θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ
θανάτου, τοῦτ' ἐστὶ τὸν διάβολον, ' καὶ ἀπαλ- 15
λάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ
ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέ- 16
λων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ
ἐπιλαμβάνεται. Ὅθεν ὥφειλε κατὰ πάντα τοῖς 17
ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ
πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἰλά-
σκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. Ἐν ᾧ γὰρ 18
πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πει-
ραζομένοις βοηθῆσαι.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου III.
μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιε-
ρέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, [Χριστὸν] Ἰησοῦν·
πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ Μωϋ- 2
σῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Πλείονος γὰρ οὗ- 3
τος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἡξίωται, καθ' ὅσον
πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὃ κατασκευάσας αὐ-
τόν. (Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινός· 4
ὃ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός.) Καὶ Μωϋ- 5
σῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θε-
ράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων· Χρι- 6
στὸς δὲ, ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· οὗ οἴ-
κός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν περ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ
καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατὰ-
σχῶμεν. Διὸ, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ 7

III, 3. οὗτος δόξης) δόξης οὗτος 6. οὗ) Alii:
ὅς * (Alii: οὗ ὃ)

manam Christus naturam induerit. III, 1 - IV, 13. Mo-
ses Iesu Christo inferior. Ille minister dei, hic Filius.

- ἅγιον, „σήμερον, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκού-
 8 σητε, ' μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν
 τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρα-
 9 σμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες
 ὑμῶν· ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου,
 10 τεσσαράκοντα ἔτη. Διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ
 ἐκείνῃ, καὶ εἶπον· Ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ.
 11 Αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου· ' ὡς ὤμο-
 σα ἐν τῇ ὁρῇ μου· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κα-
 12 τάπανσίν μου.,, Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἔσται
 ἐν τινὶ ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ
 13 ἀποστηναὶ ἀπὸ θεοῦ ζῶντος· ἀλλὰ παρακαλεῖτε
 ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σή-
 μερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν
 14 ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας· (μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ
 Χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέ-
 15 χρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν·) ἐν τῷ λέγεσθαι·
 „Σήμερον, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ
 σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παρα-
 16 πικρασμῷ.,, Τίνες γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκρα-
 ναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου
 17 διὰ Μωϋσέως; Τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα
 ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἐπε-
 18 σεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσε-
 σθαι εἰς τὴν κατάπανσίν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπει-
 19 θήσασιν; Καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰς-

III, 10. ἐκείνῃ) *Alii*: ταύτῃ* 12. Βλέπετε)
Al. add. δὲ *Alii* iungunt cum Διὸ, vs. 7.
 (*Sed. cf. XII, 25.*) 16. Τίνες) *Tines*

Minister ab Israëlitis non impune spretus: quanto gra-
 vius, qui a Filio defecerint, punientur! Requies ae-

ἔλθεῖν δι' ἀπιστίαν. Φοβηθῶμεν οὖν, μὴ **IV.**
 ποτε, καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέ-
 ναι. Καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ **2**
 κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς
 ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκού-
 σασιν. Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ **3**
 πιστεύσαντες, καθὰς εἶρηκεν· „Ὡς ὅμοσα ἐν
 τῇ ὀργῇ μου· Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυ-
 σίν μου· „ καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κό-
 σμου γενηθέντων. Εἶρηκε γάρ που περὶ τῆς **4**
 ἑβδόμης οὕτω· „Καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ
 ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐ-
 τοῦ· „ 'καὶ ἐν τούτῳ πάλιν· „Εἰ εἰσελεύσονται **5**
 εἰς τὴν κατάπαυσίν μου· „ Ἐπεὶ οὖν ἀπολεί- **6**
 πεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον
 εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπειθείαν· πά- **7**
 λιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, Σήμερον, ἐν Δαυὶδ λέ-
 γων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον· (καθὼς εἶρηται·)
 „Σήμερον, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ
 σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν· „ Εἰ γὰρ αὐ- **8**
 τοῖς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης
 ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. Ἄρα ἀπολείπεται **9**
 σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. Ὁ γὰρ εἰσελ- **10**
 θὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέ-
 παυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν
 ἰδίων ὁ θεός. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς **11**

IV, 2. συγκεκραμένος) *Alii*: συγκεκραμένους
 f. συγκεκερασμένους **7.** εἶρηται·) *Alii*: προ-
 εἶρηται·* *Alii*: προεἶρηκε·

terna obsequentibus a deo promissa; negata refracta-

- ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ
 12 τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. Ζῶν γὰρ
 ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος
 ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμι-
 νος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρ-
 μῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων
 13 καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφα-
 νῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνά καὶ τετρα-
 χηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν
 ὁ λόγος.
- 14 Ἐχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν, διεληλυθό-
 τα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ,
 15 κρατᾶμεν τῆς ὁμολογίας. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιε-
 ρέα μὴ δυνάμενον συμπαθεῖν ταῖς ἀσθενείαις
 ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοι-
 16 ότητα, χωρὶς ἁμαρτίας. Προσερχώμεθα οὖν με-
 τὰ παρόρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λά-
 βωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὐρωμεν, εἰς εὐκαιρον
 V. βοήθειαν. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων
 λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ
 πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυ-
 2 σίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος
 τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς
 3 περικείται ἀσθένειαν· καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει,
 καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ
 4 προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. Καὶ οὐχ ἑαυτῷ

IV, 15. πεπειραμένον) πεπειρασμένον V, 3.
 ὑπὲρ) Alii: περὶ

riis. Nec verba minitantis dei, quem nihil fugit, ef-
 fectu carent. IV, 14-V, 10. Iesus, dei filius idemque
 homo, homines reconciliavit deo, et expiavit. Ex-

τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ
τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ Ἀαρών. Οὕτω καὶ ὁ 5
Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γεννηθῆναι ἀρχιερέα,
ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν· „Τίός μου εἶ σύ,
ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε“, καθὼς καὶ ἐν ἐτέ- 6
ρω λέγει· „Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν
τάξιν Μελχισεδέκ.“, Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς 7
σαρκὸς αὐτοῦ, – δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς
τὸν δυνάμενον σῶζαι αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ
κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ
εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, – καίπερ ὧν 8
υἱὸς, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν,· καὶ 9
τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν
αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ 10
θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμή- 11
νευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γέγονατε ταῖς ἀκοαῖς.
Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρό- 12
νον, πάλιν χρειαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς, τί-
να τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ·
καὶ γέγονατε χρειαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ
στερεᾶς τροφῆς. Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, 13
ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γὰρ ἐστὶ.
Τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν 14
ἐξὶν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς

V, 4. καλούμενος . . . Ἀαρών.) ὁ καλούμε-
νος . . . ὁ Ἀαρών.

---

piare sacerdotis est: itaque Christus sacerdos summus
ac perpetuus a deo est constitutus, Melchisedeci simi-
lis. (V, 11 - VI, 20. De tarditate Hebraeorum, quae
pleniorum huius argumenti tractationem efflagitet.

- VI. διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Διὸ ἀφέντες
τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τε-
λειότητα φερώμεθα· μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλ-
λόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πί-
2 στωσ ἐπὶ θεόν, ἡ βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς
τε χαρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος
3 αἰωνίου. Καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἵνα περ ἐπιτρέ-
4 πῃ ὁ θεός. Ἀδύνατον γάρ, τοὺς ἅπασι φω-
τισθέντας, γευσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπου-
ρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου,
5 ἢ καὶ καλὸν γευσάμενους θεοῦ ῥήμα, δυνάμεις τε
6 μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνα-
καινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς
7 τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. Γῆ
γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον
ὕετον, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις,
δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας
8 ἀπὸ τοῦ θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τρι-
βόλους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγὺς, ἥς τὸ τέ-
9 λος εἰς καῦσιν. Πειπίσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν,
ἀγαπητοί, τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας,
10 εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεός,
ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τῆς ἀγάπης
ἥς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαν-
11 τες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. Ἐπιθυμοῦμεν
δὲ, ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπου-

VI, 2. διδαχῆς) Al. διαδοχῆς 3. ποιήσομεν)
Alii: ποιήσωμεν 10. τῆς ἀγάπης) τοῦ κόπου
τῆς ἀγάπης (Ex 1 Theff. I, 3.)

(Obiter de initiis christianae institutionis.) Ibidem
monentur, ut caveant defectionem a fide Christo

δὴν πρὸς τὴν πληροφориαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέ-
λους· ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν 12
διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς
ἐπαγγελίας. Τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ 13
θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὁμόσαι,
ᾤμωσε καθ' ἑαυτοῦ, ἰλέγων· „Ἡ μὲν εὐλογῶν 14
εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.,, Καὶ 15
οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας.
Ἀνθρώποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὁμνῶνσι, 16
καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν
ὁ ὅρκος. Ἐν ᾧ περισσότερον βουλούμενος ὁ θεὸς 17
ἐπιδείξει τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμε-
τάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμπεσίτευσεν ὅρκῳ,
ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύ- 18
νατον ψεύσασθαι θεῶν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχω-
μεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης
ἐλπίδος· ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφα- 19
λῇ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσω-
τερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ 20
ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισε-
δὲκ ἄρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλήμ, VII.
ιερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, -- ὁ συναντήσας
Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασι-
λέων καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ 2
πάντων ἐμέρισεν Ἀβραὰμ, πρῶτον μὲν ἐξημεν-
όμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βα-

VI, 14. Ὡς) Alii: Eὐ VII, 1. τοῦ ὑψίστου)
ὑψίστου

---

datâ. Exhortatio ad constantiam fidei, promissis dei
innixae, exemplo Abrahami.) VII. VIII. Melchisedeco,

- 3 σιλευς Σαλήμ, (ὃ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης,) ἁπάρτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεακόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ νύμφῳ τοῦ Θεοῦ, -- μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.
- 4 Θεωρεῖτε δὲ, πηλίκος οὗτος, ὃ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων, ὁ πατριάρχης!
- 5 Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν νύμφων Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοῦτ' ἐστι, τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὁσφύος
- 6 Ἀβραὰμ· ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν Ἀβραὰμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς
- 7 ἐπαγγελίας εὐλόγηκε. Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.
- 8 Καὶ ὥδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ, μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ.
- 9 Καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ Ἀβραὰμ καὶ Λευὶ ὁ
- 10 δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται· ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὁσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ
- 11 Μελχισεδέκ. Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν· (ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο·) τίς ἔτι χρεῖα, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ
- 12 κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι; Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου
- 13 μετάθεσις γίνεται. Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς

VII, II. αὐτῇ) *Alii*: αὐτῆς *Alii*: αὐτὴν

sacerdoti perpetuo, (ipsi Abrahamo et Leviticis sacerdotibus longe superiori,) Christus comparatur, humani generis perpetuus sacerdos ac deprecator.

προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ· πρόδηλον γάρ, ὅτι 14
 ἐξ Ἰουδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυ-
 λην οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης Μωϋσῆς ἐλάλησε. Καὶ 15
 περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν
 ὁμοιότητα Μελχισεδέκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς 16
 οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς νέγονεν, ἀλλὰ
 κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. Μαρτυρεῖ γάρ· 17
 „Οἱ σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
 Μελχισεδέκ.“ Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προα- 18
 γούσης ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνω-
 φελές· (οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος·) ἐπεισα- 19
 γωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ
 θεῷ. Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκωμοσίας· 20
 (οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγο- 21
 νότες· ὁ δὲ μετὰ ὀρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος
 πρὸς αὐτόν· „Ῥμωσε κύριος, καὶ οὐ μεταμελη-
 θήσεται· Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
 Μελχισεδέκ.“) κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθή- 22
 κης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς. Καὶ οἱ μὲν πλεί- 23
 ονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύε-
 σθαι παραμένειν· ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς 24
 τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην· ὃθεν 25
 καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχο-
 μένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν, εἰς τὸ ἐν-
 τυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν 26
 ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἀκακος, ἀμίαντος, κε-

VII, 13. προσέσχηκε) *Alii*: προσέσχε* 16. σαρκικῆς) *Alii*: σαρκίνης . 17. Μαρτυρεῖ) *Alii*:
 Μαρτυρεῖται*

Is in terrā versatus, suā nos morte expiavit; nunc idem immortalis, et dextrae dei in caelo aspidens, semper

- χωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος
 27 τῶν οὐρανῶν γενόμενος· ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν
 ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν
 ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ
 λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγ-
 28 κας. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρ-
 χιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκω-
 μοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα
 τετελειωμένον.

- VIII. Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον
 ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου
 2 τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἀγίων λει-
 τουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἐπηξεν
 3 ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Πᾶς γὰρ ἀρχιε-
 ρεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθί-
 σταται· ὃθεν ἀναγκαῖον, ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ
 4 προσενέγκη. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν
 ἱερεὺς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ
 5 τὸν νόμον τὰ δῶρα· (οὔτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ
 λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεκορημάτισται
 Μωϋσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνὴν· „Ὁρα
 γὰρ, φησὶ, ποιήσης πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν
 6 δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει· „) νυνὶ δὲ διαφορωτέ-
 ρας τέτευχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι
 διαθήκης μεσίτης, ἣτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις
 7 νενομοθέτηται. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν
 8 ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐξητεῖτο τόπος. Μεμ-
 φόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει· „Ἰδού, ἡμέραι ἔρχον-

VIII, 5. ποιήσης) Alii: ποιήσεις*

pro nobis deprecatur. Ergo Levitarum sacerdotium a Christo sacerdote penitus est antiquatum; itemque

ται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον
 Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν.
 οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν 9
 αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐ-
 τῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ὅτι αὐ-
 τοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ γὰρ ἡμέ-
 λησα αὐτῶν, λέγει κύριος. Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, 10
 ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας
 ἐκείνας, λέγει κύριος, διδούς νόμους μου εἰς τὴν
 διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω
 αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ
 ἔσονται μοι εἰς λαόν. Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκα- 11
 στος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ, λέγων· Γινῶθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰ-
 δήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐ-
 τῶν. Ὅτι ὡς ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ 12
 τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ
 μὴ μνησθῶ ἔτι., Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπα- 13
 λαίωκε τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γη-
 ράσκον, ἔργυς ἀφανισμοῦ.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λα- IX.
 τρείας, τότε ἅγιον κοσμικόν. Σκηνὴ γὰρ κατε- 2
 σκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἡ τε λυχνία καὶ ἡ τρά-
 πεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἱερῶν, ἣτις λέγεται
 ἅγια. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ 3
 ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυριατή- 4

VIII, 11. πολίτην) πλησίον IX, 1. πρώτη)
 πρώτη σκηνή (Alii: πρώτη διαθήκη Al.
 πρώτη ἐκείνη) 2. ἅγια.) Alii: ἁγία.

antiquata, quae ad illud pertinebat, omnis disciplina
 Mosaica. IX. — X, 18. Vetus haec disciplina novae de-

ριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυ-
 μένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ
 ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστή-
 5 σασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης· ὑπεράνω δὲ
 αὐτῆς Χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστή-
 ριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος.
 6 Τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν
 πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίστιν οἱ ἱερεῖς τὰς
 7 λατρείας ἐπιτελοῦντες· εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ
 τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἄρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵμα-
 τος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ
 8 ἀγνοημάτων· τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ
 ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν,
 9 ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν· ἣτις πα-
 ραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν
 δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι
 10 κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον
 ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτι-
 σμοῖς, δικαιώματα σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώ-
 11 σεως ἐπικείμενα. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος,
 ἄρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζο-
 νος καὶ τελειότερας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου,
 12 (τοῦτ' ἔστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως,) οὐδὲ δι' αἵ-
 ματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵμα-
 τος, εἰσῆλθεν ἐφ' ἅπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύ-
 13 τρωσιν εὐράμενος. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ

IX, 10. δικαιώματα) καὶ δικαιώμασι *Alii*: δι-
 καιώμασι (*omisso καὶ*)

fiderium movit, h. e. beneficiorum Christi, quorum
 adumbratio quaedam inest in caerimoniis et ritibus Le-
 viticis. Utrumque illud foedus lustrali sanguine sancti-

τράγων, καὶ σποδὸς δαμύλεως ῥαντίζουσα τοὺς κε-
 κοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθα-
 ρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς 14
 διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἁμω-
 μον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ
 νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι! Καὶ 15
 διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως,
 θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ
 πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν
 λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας.
 Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι 16
 τοῦ διαθεμένου· διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, 17
 ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος· ὅθεν οὐδ' 18
 ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. Αἰληθεί- 19
 σης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ Μωϋσέως
 παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ
 τράγων, μετὰ ὕδατος καὶ ξρίου κοκκίνου καὶ ὕσ-
 σώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον, καὶ πάντα τὸν λαὸν
 ἐξῥάντισε, ὡς λέγων· „Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθή- 20
 κης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός·, καὶ τὴν 21
 σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ
 αἵματι ὁμοίως ἐξῥάντισε. Καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι 22
 πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἵ-
 ματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. Ἀνάγκη οὖν τὰ 23
 μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις
 καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι
 θυσίαις παρὰ τὰς. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα 24
 ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθι-
 νῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανι-

IX, 14. αἰωνίου) *Alit*: ἁγίου *Ib.* ἡμῶν) ὑμῶν

tum: at toties repetita in vetere isto piacularia sacra

- 25 σθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. Οὐδ',
 ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥςπερ ὁ ἀρχιε-
 ρεὺς ἐξέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵ-
 26 ματι ἁλλοτρίῳ· (ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν
 ἀπὸ καταβολῆς κόσμου·) νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συν-
 τελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ
 27 τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. Καὶ καθ' ὅσον
 ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ
 28 δὲ τοῦτο κρίσις· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἅπαξ προσ-
 ενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ
 δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὁφθήσεται, τοῖς αὐτὸν
 X. ἀπειδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. Σκιὰν γὰρ ἔχων
 ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν
 εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐ-
 ταῖς θυσίαις ἅς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές,
 οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι.
 2 Ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμενοι, διὰ τὸ
 μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λα-
 3 τρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους; Ἀλλ' ἐν αὐ-
 4 ταῖς ἀνάμνησιν ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. Ἀδύ-
 νατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν
 5 ἁμαρτίας. Διὸ ἐισερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέ-
 γει· „Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶ-
 6 μα δὲ κατηρτίσω μοι· ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ
 7 ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. Τότε εἶπον· Ἴδού
 ἡκω, (ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ,)
 8 τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου., Ἀνώ-

IX, 28. οὕτω καὶ ὁ) οὕτως ὁ X, 2. οὐκ ἂν)
 ἂν 5. σῶμα) Al. ὥτια

admonuerunt de peccatis tunc nondum condonatis: sed
 quae in novi foederis primordiis mactata semel est

τερον λέγων· „Οτι θυσίαν καὶ προσφορὰν καὶ
 ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας,
 οὐδὲ εὐδόκησας· „ (αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσ-
 φέρονται·) ' τότε εἶρηκεν· „ Ἰδοὺ ἤκω, τοῦ ποι- 9
 ῆσαι [ὁ θεὸς] τὸ θέλημά σου. „ Ἀναιρῶ τὸ
 πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. Ἐν ᾧ θελήμα- 10
 τι ἡγιασμένοι ἐσμέν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώ-
 ματος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφ' ἅπαξ. Καὶ πᾶς μὲν ἱε- 11
 ρεὺς ἔσθηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς
 αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέ-
 ποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας· οὗτος δὲ μίαν 12
 ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν εἰς τὸ διηνε-
 κές, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ' τὸ λοιπὸν ἐκ- 13
 δεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον
 τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Μία γὰρ προσφορὰ τετελείω- 14
 κεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζομένους. Μαρτυρεῖ 15
 δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Μετὰ γὰρ τὸ
 προειρηκέναι· „ Αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι 16
 πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας· „ λέγει
 κύριος· „ Δίδους νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν,
 καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς,
 καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐ- 17
 τῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. „ Ὅπου δὲ ἄφεις τοῦ- 18
 των, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

X, 10. Ἰησοῦ) τοῦ Ἰησοῦ 12. οὗτος) αὐτός
 14. Μία γὰρ προσφορὰ) Alii: Μία γὰρ προσ-
 φορὰ* 15. προειρηκέναι) Alii: εἰρηκέναι.*
 16. Post ἐπιγράψω αὐτοὺς, alii addunt: ὥστε-
 ρον λέγει· vel: τότε εἶρηκε·

unica Christi victima, omnes omnium delictorum poe-
 nas abolevit. Quare nullo iam amplius piaculo opus est.

- 19 ¹Εχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρῴησίαν εἰς τὴν
 20 εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνε-
 καίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν, διὰ
 τοῦ καταπετάσματος, (τοῦτ' ἔστι, τῆς σαρκὸς
 21 αὐτοῦ,) καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.
 22 προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληρο-
 φορία πίστεως, ἐρῶντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ
 23 συνειδήσεως πονηρᾶς· καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα
 ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλ-
 πίδος ἀκλινῇ· (πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγελάμενος·)
 24 καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγά-
 25 πης καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν
 ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ
 παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτω μᾶλλον, ὅσω βλέ-
 26 πετε ἐγγίζουσιν τὴν ἡμέραν. Ἐκουσίως γὰρ
 ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνω-
 σιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολεί-
 27 πεται θυσία· φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως,
 καὶ πυρὸς ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεραν-
 28 τίους. Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς
 οἰκτιρμῶν ἐπὶ θυσίᾳ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνή-
 29 σκει· πόσω, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιωθήσεται τι-
 μωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ
 τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ
 ἡγιασθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας!
 30 Οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· „Εμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ
 ἀνταποδώσω [λέγει κύριος]“, καὶ πάλιν· „Κύ-
 31 ριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ., Φοβερὸν τὸ ἐμ-
 32 πεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος! Ἀναμνη-

cf. Act. 13, 38. f. (X, 19-XIII. Pars praeceptiva.)
 X, 19-39. Defectionis noxa. De constantia fidei, et to-

σκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων· τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφόμενων γενηθέντες. Καὶ γὰρ τοῖς δεσμίοις συν-
 33 επαθήσατε, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὑπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν
 34 ὑμῶν, ἣτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν· ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. „Ἐτι
 35 γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὃ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως, ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείλῃται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ.,,
 36 Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμέν ὑποστολῆς, εἰς ἀπώλειαν· ἀλλὰ πίστεως, εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπίζομένων ὑπόστασις, XI. πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. Ἐν ταύτῃ 2 γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. Πίστει 3 νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. Πίστει πλείονα θυσίαν Ἀβελ παρὰ Κάϊν 4 προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ.

X, 34. δεσμίοις) δεσμοῖς μου Al. δεσμοῖς Ib. ἑαυτοῖς) ἐν ἑαυτοῖς XI, 3. μὴ ἐκ) Alii: ἐκ μὴ

lerantiâ calamitatum, quæ e fide nascatur. XI, 1· XII, 3. Fides deo qualis habenda. Exempla fidei illustria,

τοῦ θεοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ.
 5 Πίστει Ἐνώχ μετετέθη, τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον·
 καὶ οὐχ εὗρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός.
 Πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται
 6 εὐηρεστημέναι τῷ θεῷ· χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύ-
 νατον εὐαρεστῆσαι. Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προς-
 ερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦ-
 7 σιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. Πίστει χρη-
 ματισθεῖς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων,
 εὐλαβηθεῖς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ
 οἴκου αὐτοῦ· δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ
 τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονό-
 8 μος. Πίστει καλούμενος Ἀβραάμ ὑπήκουσεν
 ἐξελθεῖν εἰς τὴν τόπον, ὃν ἡμελλε λαμβάνειν εἰς
 κληρονομίαν· καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ
 9 ἔρχεται. Πίστει παρώκησεν εἰς [τὴν] γῆν τῆς
 ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοική-
 σας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν συγκληρονό-
 10 μων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· ἐξεδέχετο γὰρ
 τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης
 11 καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. Πίστει καὶ αὐτὴ Σάρ-
 ρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ
 παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἠγήσατο τὸν
 12 ἐπαγγειλάμενον. Διὸ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐγεννήθησαν,
 καὶ ταῦτα νενεκρωμένον, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ
 οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ

XI, 4. λαλεῖ.) λαλεῖται. II. αὐτὴ Σάρρα)

Alii: αὐτῇ Σάρρα Ib. ἡλικίας,) ἡλικίας
 ἔτεκεν, 12. ὡς ἡ) ὡσεὶ

τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἢ ἀναρίθμητος. Κατὰ 13
πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες
τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες
καὶ ἀσπισάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι
καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ γὰρ τοι- 14
αὐτὰ λέγοντες ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα ἐπιζη-
τοῦσι. Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς 15
ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· νῦν δὲ 16
κρείττονος ὀρέγονται, τοῦτ' ἔστιν, ἐπουρανίου.
Διὸ οὐκ ἐπασχίνεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεός ἐπι-
καλεῖσθαι αὐτῶν· ἠτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.
Πίστει προσηνέχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ πειρα- 17
ζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν, ὃ τὰς
ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη· 18
,,Ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα.,, ἡ λογι- 19
σάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ
θεός· ὃθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.
Πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰα- 20
κώβ καὶ τὸν Ἡσαΐ. Πίστει Ἰακώβ ἀποθνή- 21
σκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ἰωσήφ εὐλόγησε· καὶ
προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.
Πίστει Ἰωσήφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν 22
υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων
αὐτοῦ ἐνετείλατο. Πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς 23
ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι
εἶδον ἀστείον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν

XI, 13. ἰδόντες) ἰδόντες καὶ πεισθέντες 15. ἐξ-
ῆλθον) *Alii*: ἐξέβησαν 16. νῦν) νυνὶ 21.
αὐτοῦ.) αὐτοῦ.

*mum Patriarcharum, (de quorum spe beatioris vi-
tae,) deinde Moſis atque aliorum, (qui ob fidu-*

- 24 τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. Πίστει Μωϋσῆς μέ-
 γας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς
 25 Φαραὼ, μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ
 λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας
 26 ἀπόλαυσιν· μείζονα πλοῦτον ἠγασάμενος τῶν Αἰ-
 γύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ.
 27 ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθοποδοσίαν. Πίστει
 κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεῖς τὸν θυμὸν
 τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἄόρατον ὡς ὁρῶν ἔκαρ-
 28 τέρησε. Πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν
 πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ
 29 πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν. Πίστει διέβησαν τὴν
 ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· ἧς πείραν λα-
 30 βόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. Πίστει
 τὰ τεῖχη Ἰεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἐπτὰ
 31 ἡμέρας. Πίστει Ῥαάβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο
 τοῖς ἀπειθήσασιν, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους
 32 μετ' εἰρήνης. Καὶ τί ἔτι λέγω; Ἐπιλείπει
 γὰρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεὼν, Βα-
 ρνάκ τε καὶ Σαμφὼν, καὶ Ἰεφθάε, Δαυῖδ τε
 33 καὶ Σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν· οἱ διὰ πί-
 στεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δι-
 καιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στό-
 34 ματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον
 στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθε-
 νείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμ-
 35 βολὰς ἐκλιναν ἄλλοτρίων· ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀνα-
 στάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπα-

ΧΙ, 26. Αἰγύπτου) ἐν Αἰγύπτῳ Αἰῖ: Αἰ-
 γυπτίων

ciae constantiam apud deum in laudē et gratiā fuere.)

νίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν,
 ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τίχωσιν· ἕτεροι δὲ 36
 ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ
 δεσμῶν καὶ φυλακῆς· ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, 37
 ἐπειράσθησαν, ἐν φόβῳ μαχαίρας ἀπέθανον·
 περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν,
 ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ' (ὧν 38
 οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος,) ἐν ἐρημίαις πλανώμε-
 νοι καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς
 γῆς. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ 39
 τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν,
 τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρείττον τι προβλεψαμένου, 40
 ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι. **Τοιγαροῦν XII.**
 καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν
 νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ
 τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχω-
 μεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα· ἀφορῶντες εἰς 2
 τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν,
 ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε
 σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε
 τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ κεκάθικεν. **Ἀναλογίσασθε 3**
 γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρ-
 τωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμῃτε ταῖς
 ψυχαῖς ὑμῶν, ἐκλυόμενοι.

*XI, 37. ἐπειράσθησαν aliquot Codd., PP. et
 Verff. omittunt: unus Cod. ante ἐπρίσθη-
 σαν ponit. Pauci vett. ἐπρίσθησαν omittunt.
 XII, 2. κεκάθικεν.) ἐκάθισεν.*

ad Maccabaeorum usque aetatem. Perfectissimum
 fidei ac perseverantiae exemplum, Iesus Christus.

- 4 Οὕτω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν
 5 ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι· καὶ ἐκλέλησθε τῆς πα-
 ρακλήσεως, ἣτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· „Τίέ
 μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου
 6 ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος,
 παιδεύει· μαστιγοῦ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχα-
 7 ται.,, Εἰ παιδεῖαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσ-
 φέρεται ὁ θεός· τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παι-
 8 δεύει πατήρ; Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἧς μέ-
 τοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστέ καὶ οὐχ
 9 υἱοί. Εἴτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας
 εἶχομεν παιδευτάς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῶ
 μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων,
 10 καὶ ζήσομεν; Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας,
 κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ ἐπὶ τὸ
 συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ.
 11 Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ
 χαρὰς εἶναι, ἀλλὰ λίπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰ-
 ρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι
 12 δικαιοσύνης. Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ
 13 τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε· καὶ τρο-
 χιάς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ
 14 χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. Εἰρήνην διώ-
 κετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς
 15 οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον· ἐπισκοποῦντες, μὴ τις
 ὕστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· μὴ τις ῥίζα
 πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης

XII, 7. Εἰ παιδεῖαν) Alii: Εἰς παιδεῖαν (Er-
 ratum perantiquum.)

XII, 4-29. In rebus adversis, quas deus suis immittit, paternae castigationis consilium et usus inest. Tardita-

μιανθῶσι πολλοί· μή τις πόρνος, ἢ βέβηλος ὡς 16
 Ἡσαΰ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρω-
 τοτόκια αὐτοῦ. Ἴστε γάρ, ὅτι καὶ μετέπειτα θε- 17
 λων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη·
 μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὔρε, καίπερ μετὰ δα-
 κρύων ἐκζητήσας αὐτήν. Οὐ γὰρ προσελήλυ- 18
 θάτε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ,
 καὶ γνώφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, ' καὶ σάλ- 19
 πιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαν-
 τες παρητήσαντο, μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον·
 ' (οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον· „Κἂν 20
 θηοῖον θίγη τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται· „
 ' καὶ — οὕτω φοβερόν ἦν τὸ φανταζόμενον! — Μωϋ- 21
 σῆς εἶπεν· „Ἐκφοβός εἰμι καὶ ἐντρομος· „) ' ἄλ- 22
 λά προσελήλυθατε Σιών ὄρει· καὶ πόλει θεοῦ
 ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ· καὶ μυριάσιν,
 ἀγγέλων ' πανηγύρει· καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων, 23
 ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς· καὶ κριτῇ, θεῷ
 πάντων· καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων·
 ' καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ, Ἰησοῦ· καὶ αἵ- 24
 ματι ῥαντισμοῦ, κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν
 Ἄβελ. Βλέπετε, μὴ παραιτήσησθε τὸν λα- 25

XII, 18. σκότῳ) *Alii*: ζόφῳ * 20. λιθοβολη-
 θήσεται·,) λιθοβοληθήσεται, ἢ βολίδι κατα-
 τοξενθήσεται·,) 23. ἀπογεγρ. ἐν οὐρανοῖς·)
 ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγρ. 24. κρεῖττον) κρεῖττο-
 να. *Ib.* τὸν Ἄβελ.) *Alii*: τὸ Ἄβελ.

tis et Socordiae noxa. Sinaiticā e disciplinā, poenis
 territante, nulla salus: Sionia, cuius auctor est Chri-
 stus, laeta ac mitis, deum ostendit propitium, terram-
 que iunxit caelo. Sed eadem illa haud impune sper-

λαύντα. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς
 παραιτησάμενοι χρεματίζοντα, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς
 26 οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι. Οὐ ἡ φωνὴ
 τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε· τῶν δὲ ἐπήγγελται, λέγων·
 „Ἐτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ
 27 τὸν οὐρανόν., Τὸ δὲ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σα-
 λευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα
 28 μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον
 παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύ-
 μεν εὐαρέστως τῷ θεῷ, μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.
 29 Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

XIII.

1. 2

Η φιλαδελφία μερέτω. Τῆς φιλοξενίας μὴ
 ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξε-
 3 νίσαντες ἀγγέλους. Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων,
 ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακυχουμένων, ὡς καὶ
 4 αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶ-
 σι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοι-
 5 χροὺς κρινεῖ ὁ θεός. Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρ-
 κούμενοι τοῖς παροῦσιν. Αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν·
 6 „Οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω., Ἄς-
 τε θαρρόντας ἡμᾶς λέγειν· „Κύριος ἐμοὶ βοη-
 θὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσει μοι ἄν-
 7 θρωπος;„ Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν,
 οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ὧν
 ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μι-

XII, 25. γῆς) τῆς γῆς 26. σείω) *Alii*: σείσω
 28. αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.) *Alii*: εὐλαβείας καὶ
 δέους.* XIII, 4. δὲ) *Alii*: γὰρ

nitur. (cf. c. 3, 7. f.) XIII. Admonitio de caritate
 fraternâ, castitate, continentîâ. Pietas erga fidos ec-
 clesiae antilites. In evangelii doctrinâ nihil mu-

μεῖσθε τὴν πίστιν. Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σή- 8
 μερον ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Διδαχαῖς 9
 ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ
 χάριτι βεβαιουῖσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν,
 ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. Ἐχο- 10
 μεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξ-
 ουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. Ὡν γὰρ εἰς- 11
 φέρεται ζῶων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια
 διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σάματα κατακαί-
 εται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. Διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα 12
 ἁγιασῇ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς
 πύλης ἔπαθε. Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν 13
 ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέ-
 ροντες· οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλ- 14
 λὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. Δι' αὐτοῦ οὖν 15
 ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντός τῷ θεῷ,
 τοῦτ' ἐστὶ, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνό-
 ματι αὐτοῦ. Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ 16
 ἐπιλανθάνεσθε· τοιαῖται γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖ-
 ται ὁ θεός. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, 17
 καὶ ὑπέεικετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν
 ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ
 χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυ-
 σιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. Προσεύχεσθε περὶ 18
 ἡμῶν· πεποίθαμεν γὰρ, ὅτι καλὴν συνείδησιν
 ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι·

XIII, 9. παραφέρεσθε.) περιφέρεσθε. (cf.
 Iud. 12.) 18. πεποίθαμεν) Alii: πειθόμεθα

tandum. Institutorum religionis apud Iudaeos et Chri-
 stianos dispar ratio. Christianae disciplinae praelian-
 tia. Praefectis ecclesiae lubenti animo obsequendum.

- 19 περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα
τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.
- 20 Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νε-
κρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν
αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰη-
21 σοῦν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ,
εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν
τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!
Ἀμήν.
- 22 Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ
λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχείων
23 ἐπέστειλα ὑμῖν. Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τι-
μόθεον ἀπολελυμένον· μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρ-
24 χηται, ὄψομαι ὑμᾶς. Ἀσπάσασθε πάντας
τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἀγίους.
- 25 Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. Ἡ χά-
ρις μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

[[Πρὸς Ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας
διὰ Τιμοθέου.]]

XIII, 22. ἀνέχεσθε) *Alii*: ἀνέχεσθαι

*In vulgari huius epistolae υπογραφῇ alii
post ἐγράφη addunt Ἑβραϊστὶ, et pro ἀπὸ
τῆς Ἰταλίας alius Cod. exhibet ἀπὸ Ρώμης,
alius ἀπὸ Ἀθηνῶν.*

Monita varii argumenti. Preces et vota de incolumi-
tate et salute Hebraeorum. Salutationes.

ΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἰάκωβος, Θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦ- **Ι.**
λος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ,
χαίρειν.

Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν **2**
πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες, **3**
ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται
ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα **4**
ᾗτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμε-
νοι. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω **5**
παρὰ τοῦ διδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς, καὶ μὴ
ὄνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ. Αἰτείτω δὲ ἐν **6**
πίστει, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος
ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζο-
μένῳ. Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι **7**
λήφεται τι παρὰ τοῦ κυρίου. Ἄνὴρ δίψυχος, ἀκα- **8**
τάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Καυχά- **9**
σθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ·
ὁ δὲ πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς **10**
ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. Ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος **11**
σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ
τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπese, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ

EP. IAC. I, 1-21. Fructus calamitatis forti animo
toleratae. De precibus, et fide deo habendâ. Ufus

προσώπου αὐτοῦ ἀπόλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος
 12 ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. Μα-
 κάριος ἀνὴρ, ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος
 γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν
 13 ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Μη-
 δεὶς πειραζόμενος λεγέτω· Ὅτι ἀπὸ Θεοῦ πειρά-
 ζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν, πει-
 14 ράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. Ἐκαστος δὲ πειράζεται,
 ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζό-
 15 μενος· εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἀμαρ-
 τίαν· ἡ δὲ ἀμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θά-
 16 νατον. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.
 17 Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον,
 ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φω-
 των, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγή, ἢ τροπῆς ἀπο-
 18 σκίασμα. Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀλη-
 θείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ
 19 κτισμάτων. Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί,
 ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βρα-
 20 δὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν. Ὁργὴ
 γὰρ ἀνδρός, δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται.
 21 Διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσεῖαν
 κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λό-
 γον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

I, 11. πορείαις) *Al.* εὐπορείαις *Alii:* πορίαις
 12. ὑπομένει) *Alii:* ὑπομενεῖ 13. Θεοῦ) τοῦ
 Θεοῦ 15. ἀποκύει) *Alii:* ἀποκνεῖ 19. Ὡς-
 τε) *Alii:* Ὡς

paupertatis ac divitiarum. Fontes et causae delictorum.
 Deus ad peccandum sollicitat neminem. Idem ille omnis
 boni auctor, nostrae salutis per Christum consuluit.

Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον 22
 ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. Ὅτι εἴ τις 23
 ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοι-
 κεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως
 αὐτοῦ ἐν ἐξόπτῳ· κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ 24
 ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν.
 Ὁ δὲ παρακύνῃς εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευ- 25
 θερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς
 ἐπιλησιμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὐ-
 τοις μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. Εἴ τις 26
 δοκεῖ θρησκὸς εἶναι [ἐν ὑμῖν], μὴ χαλιναγωγῶν
 γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ,
 τούτου μάταιος ἢ θρησκεία. Θρησκεία καθαρὰ 27
 καὶ ἀμίαντος παρὰ θεῶ καὶ πατρὶ, αὕτη ἐστίν,
 ἐπισκέπτεσθαι ὁρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλί-
 πει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κό-
 σμου. Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις II,
 ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 τῆς δόξης. Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν 2
 ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῇτι λαμπρᾷ,
 εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῇτι, ' καὶ 3
 ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν
 λαμπράν, καὶ εἴπητε [αὐτῷ]· Σὺ κάθου ὧδε
 καλῶς· καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε· Σὺ στῆθι ἐκεῖ,
 ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου· καὶ οὐ διε- 4
 κρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογι-
 σμῶν πονηρῶν. Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπη- 5

I, 27. θεῶ) τῷ θεῷ II, 4. καὶ οὐ διεκρίθη-
 τε) Alii: οὐ διεκρ. Alii: καὶ διεκρίθητε

I, 22-II, 26. Ad huius praecepta mores componendi:
 neque enim ea didicisse sufficit. Pauperes divitibus

- τοὶ, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου, πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγέλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;
- 6 ὅμως δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. Οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; Οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικόν, κατὰ τὴν γραφὴν· „Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν,, κα-
- 9 λῶς ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβά-
- 10 ται. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πται-
- 11 σει δὲ ἐν ἐνὶ, γέγονε πάντων ἐροχος. Ὁ γὰρ εἰπὼν· „Μὴ μοιχεύσης,, εἶπε καὶ· „Μὴ φονεύσης,, εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέ-
- 12 γονας παραβάτης νόμου. Οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρί-
- 13 νεσθαι. Ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.
- 14 Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ
- 15 πίστις σῶσαι αὐτόν; Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὥσι τῆς ἐφη-
- 16 μέρου τροφῆς, εἴπῃ δὲ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν· Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ

II, 5. κόσμου,) κόσμου τούτου, 13. ἀνίλεως)
Alii: ἀνέλεος (pro ἀνελεῆς) * *Ib.* κατακαυχᾶται) καὶ κατακαυχᾶται *Alii:* κατακαυχᾶτε
Alii: κατακαυχᾶσθω δὲ

non possibendi. Unius neglectae legis vicem non pensat ceterarum observatio. Fidei salutare fructus,

δοῖτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος· τί τὸ
 ὄφελος; Οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα· 17
 νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν. Ἀλλ' ἐρεῖ τις· Σὺ 18
 πίστιν ἔχεις, καὶ γὰρ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πί-
 στιν σου χωρὶς τῶν ἔργων σου, καὶ γὰρ δείξω σοι
 ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. Σὺ πιστεύεις, 19
 ὅτι ὁ Θεὸς εἷς ἐστι· καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαι-
 μόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. Θέλεις δὲ γινῶ- 20
 ναι, ὡς ἄνθρωπος κενὸς, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν
 ἔργων νεκρά ἐστιν; Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ 21
 ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνεγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; Βλέπεις, ὅτι ἡ πί- 22
 στις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔρ-
 γων ἡ πίστις ἐτελειώθη· καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή 23
 ἡ λέγουσα· „Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ,
 καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην·„ καὶ φίλος
 Θεοῦ ἐκλήθη. Ὁρᾶτε, ὅτι ἐξ ἔργων δικαι- 24
 οὔται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον.
 Ὅμοίως δὲ καὶ Ραὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων 25
 ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἐτέ-
 ρα ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; Ὡς περ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς 26
 πνεύματος νεκρὸν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χω-
 ρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί **III.**
 μου, εἰδότες, ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα· πολ- 2
 λὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. Ἐῖ τις ἐν λόγῳ οὐ

II, 17. ἔχῃ ἔργα·) ἔργα ἔχῃ, 18. χωρὶς) ἐκ
 20. νεκρά) *Alii*: ἀργή 24. Ὁρᾶτε,) Ὁρᾶ-
 τε τοίνυν,

pie facta. Inde vera fides noscitur. Exemplū Abrahā-
 mi et Rachabae. III. Periculi plenum doctoris munus.

πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγω-
 3 γῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. Ἴδε, τῶν ἵππων τοὺς
 χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πεί-
 θεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν· καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν
 4 μετὰγομεν. Ἴδου, καὶ τὰ πλοῖα, τηλικαῦτα ὄν-
 τα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαννόμενα, με-
 τάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ
 5 ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. Οὕτω καὶ ἡ
 γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. Ἴδου,
 6 ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει! καὶ ἡ γλῶσσα
 πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας! Οὕτως ἡ γλῶσσα
 καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα
 ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς
 γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.
 7 Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἐρπε-
 τῶν τε καὶ ἐναλίων, δαμάζεται καὶ δεδάμασται
 8 τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς
 δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κακὸν,
 9 μεστή τοῦ θανατηφόρου! Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν
 τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα
 τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγό-
 10 νότας· ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία
 καὶ κατάρα. Οὐ χρὴ, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕ-
 11 τω γίνεσθαι. Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὁπῆς
 12 βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; Μὴ δύναται, ἀδελ-
 φοί μου, συκὴ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα;

III, 3. Ἴδε) Ἴδου *Alii*: Εἰ δὲ* (*cf. Rom. II,*
 17.) 6. τροχὸν) *Alii*: τροχόν 9. θεὸν)
Alii: κύριον (*cf. I, 27.*)

Nam linguae moderatio res ardua. Varius linguae abu-

οὔτοις οὔτε ἄλυσκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. Τίς 13
σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς
καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν προαύτῃ
σοφίας. Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν 14
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύ-
δεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σο- 15
φία ἁνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ,
δαιμονιώδης. Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ 16
ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῖλον πρᾶγμα. Ἡ δὲ 17
ἁνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστιν, ἔπειτα
εἰρηλική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ
καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.
Καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς 18
ποιοῦσιν εἰρήνην.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; Οὐκ IV.
ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομέ-
νων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ 2
ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπι-
τυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, οὐκ ἔχετε, διὰ
τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβά- 3
νετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς
ὑμῶν δαπανήσητε. Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες! οὐκ 4
οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου, ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ
ἐστιν; Ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κό-
σμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. Ἡ δοκεῖτε, 5

III, 12. οὔτε ἄλυσκὸν) οὐδεμία πηγὴ ἄλυσκὸν καὶ
18. δικαιοσύνης) τῆς δικαιοσύνης IV, 2.
οὐκ ἔχετε,) οὐκ ἔχετε δὲ, Alii: καὶ οὐκ
ἔχετε,

sus; praesertim in sermonis procacitate, obtrecta-
tionibus et iurgiis. IV, 1-12. Misera fors pugna;

ὅτι κενῶς ἡ γραφή λέγει· „Πρὸς φθόρον ἐπι-
 6 ποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατήκησεν ἐν ἡμῖν;„ Μεί-
 ζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει· „Ὁ θεὸς ὑπερ-
 ηφαίνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χά-
 7 ριν.“ Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε τῷ
 8 διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. Ἐγγίσατε τῷ
 θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. Καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρ-
 τωλοὶ, καὶ ἀγγίσατε καρδίας, δίψυχοι. Ταλαι-
 πωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως
 ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς
 10 κατήφειαν. Ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου,
 11 καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων,
 ἀδελφοί. Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νό-
 μον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου,
 12 ἀλλὰ κριτῆς. Εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτῆς,
 ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ,
 ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

13 Ἀγε νῦν οἱ λέγοντες· Σήμερον καὶ αὐριον
 πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσω-
 μεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἓνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ
 14 κερδήσομεν· οὔτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὐ-

IV, 5. λέγει· „Πρὸς cet.) *Alii*: λέγει; πρὸς . .
Alii: λέγει πρὸς φθόρον· *vel*: λ. πρὸς φθόρον;
 12. νομοθέτης καὶ κριτῆς,) νομοθέτης, *Ib.*
 σὺ δὲ τίς) σὺ τίς 13. καὶ *primum*) ἢ *Ib.*
pro πορευσώμεθα *cet.*, *in textu rec. legitur*:
 πορευσόμεθα . . ποιήσομεν . . ἐμπορευσόμε-
 θα . . κερδήσομεν·

cium, invidiorum, arrogantium, obtrectatorum. IV,
 13 - V, 6. Pietatis est, ad deum omnia referre; sibi-

ριον! (ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτιμὶς γὰρ ἐστὶν
 ἢ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομέ-
 νη·) ἂντι τοῦ λέγειν ὑμᾶς· Ἐὰν ὁ κύριος θε- 15
 λήσῃ καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖ-
 νο· νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. 16
 Πᾶσα καίχησις τοιαύτη ποτηρὰ ἐστίν. Ἐιδότι 17
 οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐ-
 τῷ ἐστίν. Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε V,
 ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερ-
 χομέναις. Ὁ πλούτος ὑμῶν σέσσηπε, καὶ τὰ ἱμά- 2
 τια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν· ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ 3
 ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύ-
 ριον ὑμῶν ἐστίν, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν·
 ὡς πῦρ ἐθῆσανούσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. Ἴδού, 4
 ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμνησάντων τὰς χώρας
 ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ
 αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὕψη κυρίου σα-
 βαῶθ εἰσεληλύθασιν. Ἐτροφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, 5
 καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν
 ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. Κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε 6
 τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς 7
 παρουσίας τοῦ κυρίου. Ἴδού, ὁ γεωργὸς ἐκδέχε-
 ται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ'
 αὐτῷ, ἕως ἂν λόβῃ ὑετὸν προΐμον καὶ ὄψιμον·
 μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίζατε τὰς καρδίας 8
 ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε. Μὴ 9

V, 5. καρδίας) Alii: σάρκας

met ipsi nihil temere arrogare. Divitiis frustra confi-
 ditur. Debita mercede nemo fraudandus. V, 7-20.
 De calamitatibus atque iniuriis patienter ferendis: de

- στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῇ-
τε· ἰδοὺ, ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θύρῶν ἑστηκεν.
10 Ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί μου, τῆς κακοπα-
θείας καὶ τῆς μακροθυμίας, τοὺς προφήτας, οἱ
11 ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. Ἰδοὺ, μακαρίζο-
μεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομοιρὴν Ἰωβ ἤκου-
σατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχ-
τὸς ἐστὶν [ὁ κύριος] καὶ οἰκτίρμων.
12 Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ θυμύεσθε
μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον
τινὰ ὕρκον· ἦτο δὲ ὑμῶν τὸ καὶ, καὶ, καὶ τὸ
οὐ, οὐ· ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε.
13 Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσευχέσθω· εἰ-
14 θυμῇ τις, ψαλλέτω. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προς-
καλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ
προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτόν
15 ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. Καὶ ἡ εὐχὴ
τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐ-
τόν ὁ κύριος· καὶ ἁμαρτίας ἢ πεποιηκώς, ἀφε-
16 θήσεται αὐτῷ. Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παρα-
πτώματα, καὶ εἴχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὥπως ἰα-
θῇτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.
17 Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προς-
ευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι· καὶ οὐκ ἔβρεξεν
18 ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἑξ· καὶ

V, 9. κριθῇτε·) κατακριθῇτε· Ib. ὁ κριτὴς)
κριτὴς 10. ἀδ. μου, τῆς κακοπαθείας) τῆς
κακοπαθείας, ἀδ. μου, 11. ὑπομείναντας·)
ὑπομένοντας· 12. ὑπὸ κρίσιν) Alii: εἰς κρί-
σιν Alii: εἰς ὑπόκρισιν

iureiurando: de curādis aegrotantibus: de precum ef-

πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε,
καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. Ἀδελ- 19
φοί, ἔαν τις ἐν ὑμῖν πλατηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας,
καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, ἁγισκείται, ὅτι ὁ ἐπι- 20
στρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώ-
σει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος
ἁμαρτιῶν.

Π Ε Τ Ρ Ο Υ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

Πέτρος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς 1.
παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου, Γαλατίας, Καπ- 2
παδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, ἡ κατὰ πρόγνω- 3
σιν Θεοῦ πατρὸς, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς
ὑπακοὴν καὶ θαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου 3
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ
ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωῆς δι' ἀνα-
στάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρο- 4
νομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον,
τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς, ἡ τοὺς ἐν δυνά- 5
μει Θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σω-

V, 20. ψυχὴν) Alii: ψυχὴν αὐτοῦ vel αὐτοῦ

I, 4. ὑμᾶς) ἡμᾶς

ficientiā et usu: de lapsis ab errore revocandis.

EP. PETRI I. c I. - II, 10. Christi redivivi fiducia

- τηρίαν ἐτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ·
 6 ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι (εἰ δέον ἐστὶ) λυ-
 7 πηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκί-
 μιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσίου
 τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου,
 εὗρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἁπο-
 8 καλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃν οἱ κ' εἰδότες ἀγαπᾶ-
 τε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δέ,
 ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκκλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ,
 9 κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτη-
 10 ρίαν ψυχῶν. Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ
 ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χά-
 11 ριτος προφητεύσαντες· ἐρευνῶντες, εἰς τίνα ἢ
 ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χρι-
 στοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθή-
 12 ματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· οἷς ἀπεκαλί-
 φθη, ὅτι οὐκ ἑαυτοῖς, ἡμῖν δὲ διηκόουν αὐτὰ,
 ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων
 ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ,
 εἰς ᾧ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύναι.
 13 Διὸ ἀναξωσάμενοι τὰς ὁσφύας τῆς διανοίας
 ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίζατε ἐπὶ τὴν φερο-
 μένην ὑμῖν χάριν ἐν ἁποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.
 14 Ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς
 15 πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ
 κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι

1, 7. πολυτιμότερον) πολὺ τιμιώτερον 8. εἰδό-
 τες) *Alii*: ἰδόντες 12. ἡμῖν) *Alii*: ὑμῖν *

nitendum ad spem beate vivendi. Res adversae, fidei
 pietatisque obrussa. Fructus beneficiorum I. C. (quo-
 rum obscurior ad priscos vates notitia pervenerat) ii

ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε· διότι γέγραπται· 16
 „Ἄγιοι γένησθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.“ Καὶ εἰ 17
 πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσβολήπτως κρίνον-
 τα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς
 παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε· εἰδότες, ὅτι 18
 οὐ φθαρτοὺς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ
 τῆς ματαιίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτου,
 ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἁμνοῦ ἁμώμου καὶ ἁσπί- 19
 λου Χριστοῦ· προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς 20
 κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρό-
 νων δι' ὑμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς 21
 θεόν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν
 αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα
 εἶναι εἰς θεόν. Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες 22
 ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς
 φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρῶς καρδίας
 ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς· ἀγαγεγεννημένοι οὐκ 23
 ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου
 ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος [εἰς τὸν αἰῶνα]. Αἰό- 24
 τι „πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα αὐ-
 τῆς ὡς ἄνθος χόρτου. Ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ
 τὸ αἶθος [αὐτοῦ] ἐξέπεσε· τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου 25
 μένει εἰς τὸν αἰῶνα.“ Τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα
 τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς. Ἀποθέμενοι οὖν πᾶ- II.
 σαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ
 φθόνους καὶ πάσας καταλαλιὰς, ὡς ἁρτιγέννητα 2

I, 16. γένησθε) *Alii*: ἔσεσθε * *Alii*: γίνεσθε
 20. ἐσχάτων) *Alii*: ἐσχάτου (cf. *Hebr.* I, 2.)
 24. αὐτῆς) ἀνθρώπου

demum percipiunt, qui divinae obsequentes voluntati,
 peccatis renunciant, Christo confidunt, atque in fi-

21 βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε,
 3 ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῇτε εἰς σωτηρίαν· εἶπερ ἐγεί-
 4 σασθε, ὅτι χρηστός ὁ κύριος. Πρὸς ὃν προσ-
 5 ερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν
 21 ἀποδοδοκιμασμένον, παρὰ δὲ Θεοῦ ἐκλεκτὸν, ἐν-
 5 τιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε,
 οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνεγγύων
 6 πνευματικᾶς θυσίας, εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ διὰ
 6 Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ·
 „Ἰδοὺ, τίθηναι ἐν Σιών λίθον ἀκρογωνιαίον, ἐκ-
 7 λεκτὸν, ἐντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ
 7 μὴ κατασχυνηθῇ., Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πι-
 8 στεύουσιν· ἀπειθαῦσι δὲ, — λίθον ὃν ἀπεδοκί-
 9 μασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κε-
 9 φαλήν γωνίας, — καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ
 8 πέτρα σκανδάλου· οἱ προσκόπτουσι, τῷ λόγῳ
 9 ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. Ὑμεῖς δὲ, γέ-
 10 νος ἐκλεκτὸν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον,
 λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγεί-
 11 λητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ
 10 θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς· οἱ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν
 δὲ λαὸς Θεοῦ· οἱ οὐκ ἡλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεη-
 11 θέντες.

11 Ἀγαπητοὶ, παρὰκαλῶ ὡς παροίκους καὶ
 παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυ-
 12 μῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς· τὴν
 ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες κα-

II, 2. αὐξηθῇτε εἰς σωτηρίαν·) αὐξηθῇτε·

6. Διότι) Διὸ καὶ 8. οὐ) Alii: ὅσοι

de perficiunt. Christum magni faciunt pii illius secta-
 tores, eique sedulo obtemperant. II, 11-25. Caveant

λήν· ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν,
 ἐκ τῶν καλῶν ἔργων, ἐποπτεύσαντες, δοξάσωσι
 τὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. Ὑποτάγητε 13
 οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον· εἴ-
 τε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι· εἴτε ἑγεμόσιν, ὡς 14
 δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν,
 ἑπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· (ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέ- 15
 λημα τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν
 ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν·) ὡς ἐλεύθεροι, 16
 καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν
 ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Θεοῦ. Πάντας τι- 17
 μήσατε· τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε· τὸν Θεὸν φο-
 βεῖσθε· τὸν βασιλεῖα τιμᾶτε.

Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ 18
 τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπι-
 εικέοιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σχολιοῖς. Τοῦτο γὰρ χά- 19
 ρις, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας,
 πάσχων ἀδίκως. Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτά- 20
 ροντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ
 ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦ-
 το χάρις παρὰ Θεῷ. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε· 21
 ὅτι καὶ Χριστὸς ἐπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπο-
 λιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς
 ἰχνεσιν αὐτοῦ· ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ 22
 εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ὃς λοιδο- 23

II, 14. ἐκδίκησιν κακοποιῶν) ἐκδίκησιν μὲν κα-
 κοποιῶν 21. ὑμῶν, ὑμῖν) Alii: ἡμῶν,
 ὑμῖν* Alii: ἡμῶν, ἡμῖν

Christiani, ne pravitate morum exteris ansam ad ob-
 trectandum praebeant. Officia eorum in magistratus:
 servorum in dominos. Innocentibus iniuriae ad exem-

ρούμενος οὐκ ἀντελιδόρει, πάσχων οὐκ ἡπεί-
 24 λει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως· ὅς τὰς
 ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι
 αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογε-
 νόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὐ τῷ μάλωπι
 25 αὐτοῦ ἰάθητε. Ἦτε γάρ ὡς πρόβατα πλανώμε-
 να· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ
 ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

III. Ὅμοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς
 ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινας ἀπειθοῦσι τῷ
 λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ
 2 λόγου κερδηθήσονται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φό-
 3 βῳ ἀγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν. Ὡν ἔστώ, οὐχ ὁ
 ἔξωθεν, ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυ-
 4 σίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων, κόσμος· ἀλλ' ὁ κρυ-
 πτός τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ
 τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐν-
 5 ὡπιον τοῦ Θεοῦ πολυτελής. Οὕτω γάρ ποτὲ καὶ
 αἱ ἅγαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσai ἐπὶ τὸν Θεόν,
 ἐκόσμου ἐαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀν-
 6 δράσιν· (ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύ-
 ριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα·) ἀγα-
 θοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόη-
 7 σιν. Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶ-
 σιν, ὡς ἁσθενεστέρω σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέ-
 μοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς,
 εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

III, 7. συγκληρονόμοι) συγκληρονόμοις Ib. ἐγκό-
 πτεσθαι) ἐκκόπτεσθαι

plum Christi innocentis tolerandae. Fructus mortis
 Christi. III, 1-15. De uxorum maritorumque officiis

Τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπα- 8
 θεῖς, φιλάδελφοι, εὐσπλαγχνοί, ταπεινόφρονες,
 ' μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν 9
 ἀντὶ λοιδορίας· τοῦναντίον δὲ εὐλογοῦντες· εἰδό-
 τες, ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κλη-
 ρονομήσητε. „Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ 10
 ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, πανσάτω τὴν γλῶσσαν αὐ-
 τοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆ-
 σαι δόλον· ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω 11
 ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.
 Ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὧτα 12
 αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου
 ἐπὶ ποιοῦντας κακά. „ Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, 13
 ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; Ἀλλ' εἰ καὶ 14
 πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. Τὸν δὲ
 φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε·
 κύριον δὲ τὸν θεὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις 15
 ὑμῶν.

“Ετοιμοὶ δὲ αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ
 αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος,
 μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου· συνείδησιν ἔχοντες 16
 ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν ὡς κακο-
 ποιῶν, καταισχυρθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν
 τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφὴν. Κρεῖττον 17
 γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ

III, 8. ταπεινόφρονες) φιλόφρονες 13. μιμη-
 ταὶ) Alii: ζηλωταὶ * (cf. Tit. II, 14.) 15.
 θεὸν) Alii: Χριστὸν 17. θέλοι) θέλει

et moribus. Commendantur officia humanitatis, cari-
 tatis, tolerantiae. Optima vivendi ratio, qualis. III,
 15-IV, 11. Qui propter recte facta et merita plectun-

- 18 θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας. Ὅτι καὶ Χρισ-
 τὸς ἅπας περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθς, δίκαιος ὑπὲρ
 ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ· θανατω-
 19 θείς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι, ἔν
 ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκ-
 20 ρυξεν, ἁπειθήσασι ποτὲ, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ
 θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις Νῶε, κατασκευ-
 αζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι (τοῦτ' ἔστιν
 21 ὀκτώ) ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος· ὃ καὶ ἡμᾶς
 ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, (οὐ σαρκὸς ἀπό-
 θεις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώ-
 τημα εἰς θεόν,) δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 22 ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρα-
 νόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν
 IV. καὶ δυνάμεων. Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ
 ἡμῶν σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ὀπλί-
 σασθε, (ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί, πέπαυται ἁμαρ-
 2 τίας,) ἔις τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλ-
 λά θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκί βιώ-
 3 σαι χρόνον. Ἀρχετὸς γὰρ [ἡμῶν] ὁ παρεληλυ-
 θὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατε-
 εργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπι-
 θυμίαις, οἰσφλυγίαις, κόμοις, πότοις, καὶ ἀθε-

III, 18. πνεύματι) τῷ πνεύματι 20. ἀπεξεδέ-
 χετο) ἅπας ἐξεδέχετο (Coniectura Erasmi.)
 Alii: ἅπας ἐδέχετο (E vs. 18.) 21. ὃ) ᾧ
 IV, 3. θέλημα) Alii: βούλημα*

tur, praemio non carebunt. Similiter Christus homo,
 de hominibus optime promeritus, patiens, moriens,
 mortuus, redivivus. (obiter de vi et effectu baptismatis.)
 in caelo praemia tulit amplissima. Proinde Christum

μίτοις· εἰδωλολατρείαις· ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συν- 4
 τρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνά-
 χυσιν, βλασφημοῦντες· οἱ ἀποδώσουσι λόγον τῷ 5
 ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Εἰς 6
 τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶ-
 σι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ
 θεὸν πνεύματι.

Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. Σωφρονήσατε 7
 οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς. Πρὸ πάν- 8
 των δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες·
 ὅτι ἡ ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν. Φιλό- 9
 ξενοι εἰς ἀλλήλους, ἄνευ γογγυσμῶν. Ἐκαστος 10
 καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακο-
 νοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος
 θεοῦ. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις δια- 11
 κονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεός. Ἵνα ἐν
 πᾶσι δοξάζεται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ
 ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων! Ἀμήν.

Ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυ- 12
 ρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένη, ὡς ξένου
 ὑμῖν συμβαίνοντος· ἀλλὰ καθ'ὸ κοινωνεῖτε τοῖς 13
 τοῦ Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ
 ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῇτε ἀγαλλιώμε-
 νοι. Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μα- 14
 κάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τοῦ τοῦ θεοῦ πνεῦ-

IV, 8. καλύπτει) καλύψει 13. καθ'ὸ) καθὼς

14. δόξης) Alii: δόξης καὶ δυνάμεως

imitantibus non detrectanda supplicia, sed aequo ani-
 mo subeunda. De ceteris eorum officiis et virtuti-
 bus. De fideli administratione rerum ecclesiasticarum.
 IV, 12-19. Calamitates in causâ Christi patienter

μα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται· κατὰ μὲν αὐτοὺς βλα-
 15 φημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. Μὴ γάρ τις
 ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κικο-
 16 ποιός, ἢ ὡς ἄλλοτρισεπίσκοπος· εἰ δὲ ὡς Χρι-
 στιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν Θεόν
 17 ἐν τῷ μέρει τούτῳ. Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξα-
 σθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δὲ
 πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούν-
 18 των τῷ τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίῳ; καὶ εἰ ὁ δίκαιος
 μόλις σώζεται, ὁ ἁσεβής καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φα-
 19 νεῖται; Ὡστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα
 τοῦ Θεοῦ, ὡς πιστῶ κριστῇ παρατιθέσθωσαν
 τὰς ψυχὰς ἐαυτῶν ἐν ἀγαθοποιίᾳ.

V. Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ
 συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ
 παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτε-
 2 σθαι δόξης κοινωνός· ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποι-
 μνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς,
 ἀλλ' ἐκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προ-
 3 θύμως· μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων,
 4 ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φατε-
 ρωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένου, κομιεῖσθε τὸν ἁμα-
 5 ράντινον τῆς δόξης στέφανον. Ὁμοίως νεώ-
 τεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις· πάντες δὲ ἀλλή-
 λους ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομ-
 βώσασθε· ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηράνους ἀντιτάσσε-

IV, 16. μέρος) *Alii*: ὀνόματι * 19. ἀγαθο-
 ποιῖα.) *Alii*: ἀγαθοποιΐαις. * V, 2. ἐκου-
 σίως.) *Alii*: ἐκουσίως κατὰ Θεόν.

perferendae: sed nemo committat, ut merito plectatur. V. Presbyterorum ceterorumque Christianorum

ται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Ταπεινώθηκε 6
οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς
ἐνψώσῃ ἐν καιρῷ. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν 7
ἐπιρρήσαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.
Νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διά- 8
βολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ, ζητῶν
τίνα καταπήρ· ὃ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, 9
εἰδότες, τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ
ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

Ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς 10
εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσει ὑμᾶς, στη-
ρίξει, σθενώσῃ, θεμελιώσῃ. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ 11
τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων! Ἀμήν.

Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, 12
ὡς λογιζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ
ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ Θεοῦ,
εἰς ἣν ἐστήκατε. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυ- 13
λῶνι συνεκλεκτῇ, καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. Ἀσπά- 14
σασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. Εὐχόμην
ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. [Ἀμήν.]

V, 8. ὁ ἀντίδικος) ὅτι ὁ ἀντίδικος 10. καταρ-
τίσει ὑμᾶς, στηρίξει, σθενώσῃ, θεμελιώ-
σει.) καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι,
θεμελιώσαι. 13. Βαβυλῶνι) Alii: Ἰόππη
Al. Ρώμη

officia mutua. Providendum, ne hostis veritatis ab
Iesu Christo nos abstrahat atque pessumdet. Vota:
commendatio Silvani: salutationes.

Π Ε Τ Ρ Ο Υ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

1. Συμεὼν Πέτρος, δούλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῖς ἰσότημον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Χάρις ὑμῖν καὶ εὐοχή πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ, καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
- 3 Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ
- 4 ἀρετῆς· δι' ὧν τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν
- 5 ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς·) καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδῇ πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶ-
- 6 σιν, ἢ ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν
- 7 εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν,
- 8 ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν

I, 3. διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς·) *Alii*: ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ· * 5. αὐτὸ τοῦτο δὲ) *Alii*: αὐτοὶ δὲ *Alii*: αὐτῷ δὲ τούτῳ *Alii aliter*.

EP. PETRI II. c. I. Disciplinae christianae vis ad progressus faciendos in omni virtutum genere.

Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπίγνωσιν· ὃ γὰρ μὴ πάρεστι 9
 ταῦτα, τυφλὸς ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν
 τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. Διὸ 10
 μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν
 κλησιν καὶ ἐκλογὴν ποιῆσθαι· ταῦτα γὰρ ποιούν-
 τες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. Οὕτω γὰρ πλουσίως 11
 ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ ἐξοδος εἰς τὴν αἰώνιον
 βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ
 Χριστοῦ.

Διὸ οὐκ ἀμελήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομινύσκειν 12
 περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους
 ἐν τῇ παρούσῃ αἰληθείᾳ. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' 13
 ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς
 ἐν ἐπομνήσει· εἰδώς, ὅτι ταχυνή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις 14
 τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
 Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. Σπουδάσω δὲ καὶ 15
 ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἐξοδον, τὴν
 τούτων μνήμην ποιῆσθαι. Οὐ γὰρ σεσοφισμέ- 16
 νοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν
 τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καὶ
 παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου
 μεγαλειότητος. Λαβὼν γὰρ παρὰ Θεοῦ πατρὸς τι- 17
 μὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαύτης
 ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης· „Οὗτός ἐστιν ὁ
 υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.“
 Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρα- 18

I, 12. οὐκ ἀμελήσω) *Alii*: μέλλω Ib. ἀεὶ
 ὑμᾶς] ὑμᾶς ἀεὶ

Beatae immortalitatis certa exspectatio. Testimonium
 discipulorum Iesu de illius gloriâ miraculis illustratâ,
 commentitium non est, sed fide dignissimum. Indoles,

νοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὅτις ἐν τῷ ὄρει τῷ
 19 ἁγίῳ· καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λό-
 γον, ὃ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λήγῃ φαί-
 νονται ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ,
 καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν·
 20 τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία
 21 γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. Οὐ γὰρ θε-
 λήματι ἀνθρώπου ἠρέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ'
 ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμετοι ἐλάλησαν ἄγιοι
 Θεοῦ ἄνθρωποι.

II. **Ε**γένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ,
 ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες
 παρεισάξουσιν αἵρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγορά-
 σαυτοῦς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες
 2 ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν· καὶ πολλοὶ ἑξακολου-
 θήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, (δι' οὓς ἡ ὁδὸς
 3 τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται,) καὶ ἐν πλεονεξίᾳ
 πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρίμα
 ἐκπαλαι οὐκ ἄργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυ-
 4 στάζει. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἀμαρτησάντων
 οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας
 5 παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους· καὶ ἀρχαίου
 κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὅγδοον Νῶε δικαιοσύ-
 νης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμου ἀσεβῶν
 6 ἐπάξας· καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τε-

I, 20. ἐπιλύσεως) AL. διαλύσεως 21. ἄγιοι)
 οἱ ἄγιοι II, 2. ἀσελγείαις) ἀπωλείαις 4.
 τηρουμένους·) τετηρημένους·

usus et fides oraculorum V. T. de Christo. II. Fallorum
 errores doctorum, mentis pravitas, artes nefariae, exi-
 tium. Exempla Angelorum rebellium, hominum di-

φρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελ-
 λόντων ἀσεβεῖν γεννητός· καὶ δίκαιον ἄντ κατα- 7
 πονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελείᾳ
 ἀναστροφῆς ἐρῶν· (βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ 8
 δίκαιος, ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας
 ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν·) οἷδε 9
 κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους
 δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν· μά- 10
 λιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μι-
 ασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρονοῦν-
 τας. Τολμηταὶ αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμου-
 σι βλασφημοῦντες· ὅπου ἄγγελοι ἰσχυροὶ καὶ δυνά- 11
 μεις μέζοντες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ
 κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν· οὗτοι δὲ, -- ὡς ἄλογα 12
 ζῶα, φυσικὰ, γεγεννημένα εἰς ἄλωσιν καὶ φθο-
 ράν, -- ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ
 φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μι- 13
 σθὸν ἀδικίας· ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ
 τρυφῇ, σπῖλοι καὶ μῶμοι, ἐντροφῶντες ἐν ταῖς
 ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν, 'ὁφθαλ- 14
 μοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκαταπαύ-
 στους ἁμαρτίας, δαλεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους,
 καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κα-
 τάρως τέκνα, 'καταλιπόντες εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλα- 15
 νήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ

II, 12. γεγεννημένα) Alii: γεγεννημένα 13.
 ἀπάταις) Alii: ἀγάπαις Alii: ἀγνοίαις 14.
 πλεονεξίας) πλεονεξίαις 15. εὐθεῖαν) τὴν
 εὐθεῖαν

ludio merforum, Sodomitarum, Bileami. Effrenata
 licentia, protervitas in magistratus, et libidinosa vo-

- 16 τοῦ Βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, ἔλε-
ξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφω-
νον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε
17 τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. Οὗτοί εἰσι πη-
γαὶ ἄννυδροι, καὶ ὀμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαννόμε-
ναι· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.
18 Ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζου-
σιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγως
ἀποφεύγοντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφόμενους·
19 ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι
ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γὰρ τις ἡττήται, τούτω
20 καὶ δεδούλωται. Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσμα-
τα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆ-
ρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες
ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν
21 πρώτων. Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς, μὴ ἐπεγνωκέ-
ναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπι-
στρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντο-
22 λῆς. Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροι-
μίας· „Κύνων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα·,
καί· „Τς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου. „
- III. Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γρά-
φω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει
2 τὴν εἰλικρινῇ διάνοιαν· μνησθῆναι τῶν προειρη-
μένων ρημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ

II, 17. καὶ ὀμίχλαι) νεφέλαι 18. ἀσελγείαις)
ἐν ἀσελγείαις (Coniectura Bezae.) Alii: ἀσελ-
γείας* Ib. ὀλίγως ἀποφεύγοντας) ὄντως
ἀποφυγόντας 22. Τς) Alii: Τς (Acuitur
h. v. in casu recto singulari, auctore Suidâ.)

luptas in his morum corruptoribus exagitatur. III. Re-

τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ
σωτῆρος· τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύ- 3
σονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐν ἐμπαιγμονῇ ἐμ-
παῖνται, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευ-
όμενοι, ' καὶ λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία τῆς 4
παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοι-
μήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτί-
σεως. Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, 5
ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἑκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ
δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν 6
ὁ τότε κόσμος ὑδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο· οἱ δὲ 7
νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαν·
σμένοι εἰς πυρὶ, τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως
καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Ἐν δὲ 8
τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ, ὅτι μία
ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς
ἡμέρα μία. Οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγε- 9
λίας, ὡς τινὲς βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακρο-
θυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενος τινὰς ἀπολέσθαι,
ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. Ἡξεῖ δὲ ἡ 10
ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτῃς [ἐν νυκτί], ἐν ᾗ οἱ
οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυ-
σούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα

III, 2. ἡμῶν) *Alii*: ὑμῶν *Al.* omitt. 3. ἐν ἐμ-
παιγμονῇ ἐμπαῖνται,) ἐμπαῖνται, 7. τῷ αὐ-
τοῦ) τῷ αὐτῷ *Ib.* εἰς πυρὶ,) *Alii*: εἰς,
πυρὶ *f.* εἰσὶν, ἐν πυρὶ 9. εἰς ἡμᾶς) *Alii*: εἰς
ὑμᾶς *Alii*: δι' ὑμᾶς *

futantur, qui Christum negabant rediturum esse ad iu-
dicium habendum. De futuro caeli ac terrae incen-
dio: item de novo caelo novâque terrâ, beatorum ae-

- 11** κατακαήσεται. Τούτων οὖν πάντων λυομένων,
 ποταποὺς δὲ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστρο-
12 φαῖς καὶ εὐσεβείαις! προσδοκῶντας καὶ σπεύδον-
 τας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν
 οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα
13 καυσούμενα τήκεται. Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ
 γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶ-
 μεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.
14 Διὸ, ἀγαπητοὶ, ταῦτα προσδοκῶντες, σπου-
 δάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὐρεθῆναι ἐν
15 εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν,
 σωτηρίαν ἡγείσθε· καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν
 ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν
16 ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστο-
 λαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων· ἐν οἷς ἐστι
 δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἁμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρε-
 βλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν
17 ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπη-
 τοὶ, προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ
 τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε
18 τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ· ἀνξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ
 γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν
 αἰῶνος! Ἀμήν.

III, 16. ἐν οἷς) *Alii: ἐν αἷς* (cf. vs. 1.)

---

terno domicilio. Petro et Paulo, de harum usu doctri-
 narum salutariter praecipientibus, obtemperandum;
 nec audiendi, qui obscuriora quaedam in Pauli epi-
 stolis, aequae ut ceteris in libris sacris, pravâ inter-
 pretatione detorquent. (cf. vs. 2. c. 1, 12. 1 Petr. 5, 12.)
 Hortatio ad constantiam fidei.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ.

Ο ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐώρακαμεν **1**
 τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἔθεασάμεθα, καὶ αἱ
 χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς
 ζωῆς· (καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἐώρακαμεν, **2**
 καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν
 τὴν αἰώνιον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφα-
 νερώθη ἡμῖν·) ὃ ἐώρακαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, **3**
 ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχη-
 τε μετ' ἡμῶν· καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα με-
 τὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ. Καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ **4**
 χαρὰ ἡμῶν ἧ πεπληρωμένη.

Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν **5**
 ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς
 φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστιν οὐδε-
 μία. Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' **6**
 αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατοῦμεν, ψευδό-
 μεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν δὲ ἐν **7**
 τῷ φωτὶ περιπατοῦμεν, ὡς αὐτὸς ἐστιν ἐν τῷ
 φωτὶ, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ

I, 4. ὑμῖν) Alii: ἡμεῖς 5. ἔστιν αὕτη) αὕτη
 ἐστὶν Ib. ἀγγελία) ἐπαγγελία (Ex c. II, 25.
 cf. III, 11.)

EP. IOAN. I. c. I. - II, 12. Fides testimonii Apo-
 stolorum de I. Christo. (cf. 2 Petr. I, 16. f.) Deum rite

- αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει
 8 ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Ἐὰν εἴπωμεν,
 ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ
 9 ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. Ἐὰν ὁμολογῶμεν
 τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα
 ἀφ᾽ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρῶσιν ἡμᾶς ἀπὸ
 10 πάσης ἀδικίας. Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτή-
 καμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτὸν, καὶ ὁ λόγος
 αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.
- II. Τεχνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ
 ἁμαρτήτε· καὶ ἐὰν τις ἁμαρτή, παράκλητον ἔχο-
 μεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον·
 2 καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν,
 οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ
 3 ὅλου τοῦ κόσμου. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκουμεν,
 ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τη-
 4 ρῶμεν. Ὁ λέγων· Ἐγνώκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐν-
 τολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν
 5 τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. Ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐ-
 τοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ
 θεοῦ τετελείωται. Ἐν τούτῳ γινώσκουμεν, ὅτι ἐν
 6 αὐτῷ ἐσμεν. Ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει,
 καθὼς ἐκεῖνος περιπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως
 7 περιπατεῖν. Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν
 γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιάν, ἣν εἴχετε
 ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά, ἐστὶν ὁ λόγος ὃν
 8 ἠκούσατε [ἀπ' ἀρχῆς]. Πάλιν ἐντολὴν καινὴν

II, 7. Ἀγαπητοί) Ἀδελφοί

---

nemo colit, nisi qui imitatur. Christi mors ac depre-
 catio, pignora impetrandae delictorum veniae. Prae-
 ceptum vetus, idemque recens semper et vigen, de ca-

γράφω ὑμῖν, ὃ ἐστὶν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν·
 ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθι-
 νὸν ἤδη φαίνει. Ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ 9
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν
 ἕως ἄρτι. Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ 10
 φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν·
 ὃ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ 11
 ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε
 ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλ-
 μοὺς αὐτοῦ. Γράφω ὑμῖν, τεκνία, ὅτι ἀφέ- 12
 ωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν 13
 ἀπ' ἀρχῆς· γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενική-
 κατε τὸν πονηρόν· γράφω ὑμῖν, παιδία, ὅτι
 ἐγνώκατε τὸν πατέρα. Ἐγραψα ὑμῖν, πατέρες, 14
 ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς· ἔγραψα ὑμῖν, νεα-
 νίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ
 ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. Μὴ 15
 ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ.
 Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἐστὶν ἡ ἀγά-
 πη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ· ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κό- 16
 σμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία
 τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ
 ἐστὶν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ.
 Καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐ- 17
 τοῦ· ὃ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει
 εἰς τὸν αἰῶνα. Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ· 18
 καὶ καθὼς ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται,

II, 13. γράφω tertio loco) Alii: ἔγραψα

ritate mutuâ. II, 13-27. Illecebrae libidinum Chri-
 stianis, et veteranis et tironibus, omni modo fugiendae.

- καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γέγονασιν· ὅθεν γι-
 19 νώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. Ἐξ ἡμῶν ἐξ-
 ἤλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ
 ἡμῶν, μεμενέκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα
 20 φανερωθῶσιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν. Καὶ
 ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε
 21 πάντα. Οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν
 ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν
 22 ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. Τίς ἐστὶν ὁ
 ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ
 ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ
 23 ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. Πᾶς ὁ ἀρ-
 νούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμο-
 24 λογῶν τὸν υἱόν, καὶ τὸν πατέρα ἔχει. Ὑμεῖς
 οὖν ὁ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μένετω· ἐὰν
 ἐν ὑμῖν μείνῃ ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς
 25 ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μένετε. Καὶ αὕτη
 ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγέλατο ἡμῖν,
 26 τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν πε-
 27 ρὶ τῶν πλανούντων ὑμᾶς. Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα
 ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ
 χρεῖαν ἔχετε, ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὥς τὸ
 αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ
 ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς
 ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ.

II, 23. ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱόν, καὶ τὸν πατέρα ἔχει.)

Haec desunt in textu rec. 27. χρίσμα bis)

Alii: χάρισμα *Alii:* πνεῦμα *Ib.* αὐτὸ) *Alii:*
 αὐτοῦ *Ib.* μένετε) *Alii:* μένετε (*E* vs. 28.)

*Praedicta de conatis Antichristi (h. e. eorum, qui au-
 ctoritati Iesu Messiae ideo fidem derogabant, quod in ter-
 ris ille humilis vixerit) eventum iam habere coeperunt.*

Καὶ νῦν, τέκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ²⁸
 ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρῴσϊαν, καὶ μὴ αἰ-
 σχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.
 Ἐὰν εἰδῆτε, ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε, ὅτι ²⁹
 πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέν-
 νηται. Ἴδετε, ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ ^{III.}
 πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν! Διὰ τοῦτο
 ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.
 Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὐπω ²
 ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· οἶδαμεν δὲ, ὅτι ἐὰν φα-
 νερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὁφόμεθα
 αὐτόν, καθὼς ἐστι. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ³
 ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἀγνίζει ἑαυτόν, καθὼς
 ἐκεῖνος ἀγνός ἐστι. Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ⁴
 καὶ τὴν ἁνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ
 ἁνομία. Καὶ οἶδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ⁵
 ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ· καὶ ἁμαρτία ἐν
 αὐτῷ οὐκ ἐστι. Πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ⁶
 ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐ-
 τόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. Τεκνία, μηδεὶς πλά- ⁷
 νάτω ὑμᾶς· ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός
 ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. Ὁ ποιῶν τὴν ⁸
 ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ' ἀρ-
 χῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. Εἰς τοῦτο ἐφανερώ-
 θη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ δια-
 βόλου. Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρ- ⁹
 τίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μέ-
 νει· καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ

II, 28-III, 10. Quod a vulgo contemnimur, aequo id
 animo ferendum. Nam deo cari sumus, dei filii; sed eā
 lege, ut dei sanctitatem imitantes, abhorreamus a pec-

10 γεγέννηται. Ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ
θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου.

Πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ
τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.
11 Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρ-
12 χῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· οὐ καθὼς Καὶν
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ· καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ
ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
13 τοῦ δίκαια. Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, ἵε
14 μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Ἡμεῖς οἶδαμεν, ὅτι με-
ταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι
ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελ-
15 φόν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ. Πᾶς ὁ μισῶν τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἶδα-
τε, ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώ-
16 νιον ἐν αὐτῷ μένουσαν. Ἐν τούτῳ ἐγνώκα-
μεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν
17 ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. Ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν
βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ χρειαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐ-
τοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει
18 ἐν αὐτῷ; Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ
19 τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. Καὶ
ἐν τούτῳ γινώσκουμεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμεν,

III, 17. μένει) Alii: μενεῖ 18. τῇ γλώσσῃ,
ἀλλ' ἐν) γλώσσῃ, ἀλλ' 19. γινώσκουμεν) Alii:
γνωσόμεθα

cando. III, 10-24. Caritas non simulanda verbis est,
sed Christi exemplo re et factis demonstranda. Mens

καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν,
 ὅτι, ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μέ- 20
 ζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώ-
 σκει πάντα. Ἀγαπητοὶ, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ 21
 καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρῴησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν
 θεόν, ἡ καὶ ὁ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐ- 22
 τοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ
 ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. Καὶ αὕτη ἐστὶν 23
 ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν
 ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. Καὶ ὁ 24
 τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ
 αὐτὸς ἐν αὐτῷ· καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι μέ-
 νει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος, οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

Ἀγαπητοὶ, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, IV.
 ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ
 ἐστίν· ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφητῆται ἐξεληλύθασιν εἰς
 τὸν κόσμον. Ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα 2
 τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χρι-
 στὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι.
 Καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν 3
 [Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα], ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ
 ἐστίν· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκη-
 κόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν
 ἡδη. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νε- 4

IV, 2. γινώσκετε) Alii: γινώσκεται 3. ὃ μὴ
 ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυ-
 θότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστίν) Alii: ὃ λέει
 τὸν Ἰησοῦν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστίν·

sibi conscia recti deo et Christo confidit. IV, 1-V, 5.
 Cavendi deceptores, (Antichristi,) qui dei infini-

- νικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ
 5 ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσὶ· διὰ
 τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐ-
 6 τῶν ἀκούει. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν· ὁ γι-
 νώσκων τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἐστὶν
 ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. Ἐκ τούτου γι-
 νώσκουμεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦ-
 7 μα τῆς πλάνης. Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλ-
 λήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς
 ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώ-
 8 σκει τὸν θεόν· ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν
 9 θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. Ἐν τούτῳ ἐφα-
 νεράθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν
 10 κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. Ἐν τούτῳ ἐστὶν
 ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν
 υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.
 11 Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ
 12 ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. Θεὸν οὐδεὶς
 πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ
 θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετε-
 13 λειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. Ἐν τούτῳ γινώσκουμεν,
 ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι
 14 ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. Καὶ
 ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ
 15 ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. Ὃς ἂν
 ὁμολογήσῃ, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,
 ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.
 16 Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγά-

etum emementes, doctrinam suam cupiditatibus vulgi
 accommodant. At inter nos amicitiam colamus.

πην, ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. Ὁ θεὸς ἀγάπη
 ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μέ-
 νει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. (Ἐν τούτῳ τετελείω- 17
 ται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός
 ἐστὶ, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Φό- 18
 βος οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγά-
 πη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὅτι ὁ φόβος κόλασιν
 ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγά-
 πῃ. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος 19
 ἠγάπησεν ἡμᾶς.) Ἐάν τις εἴπῃ· Ὅτι ἀγαπῶ 20
 τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης
 ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν
 ἐώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακε, πῶς δύναται
 ἀγαπᾶν; Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐ- 21
 τοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ. Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς
 ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται· καὶ
 πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν
 γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν, 2
 ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν
 ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. Αὐ- 3
 τὴ γάρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντο-
 λὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι
 οὐκ εἰσίν. Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, 4
 νικᾷ τὸν κόσμον· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νί-
 κήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. Τίς ἐστὶν 5

IV, 19. αὐτὸν) *Alii omittunt.* Alii: τὸν θεὸν*

Quippe divina virtus est caritas. (Qui id agunt, non
 est, quod poenas dei metuant.) Deum, parentem, a
 nobis amari, amore erga fratres testificemur. Iussa pa-

ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

- 6 Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν
7 ἡ ἀλήθεια. Ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες· [ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον
8 πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσι. Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ,] τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ
9 ἓν εἰσιν. Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μέζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύ-
10 ρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν
11 μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ
12 αὐτοῦ ἐστιν. Ὁ ἔχων τὸν υἱόν, ἔχει τὴν ζωὴν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.
13 Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε οἱ πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ

V, 9. ἦν) Alii: ὅτι * 10. ἐαυτῷ) Alii: αὐτῷ· Ib. θεῷ) Alii: υἱῷ 13. *Recepta huius comm. lectio haec est: Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν,*

rentis servanda. Quod facit, qui Iesu Messiae fidem habet. V, 6-12. Quae enim praestare Messiam oportuit, ea praestitit Iesus; quippe qui et baptisma instituit, et profuso sanguine suo nos expiavit. Accedit ipsius dei

νιού τοῦ θεοῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν 14
 ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐὰν τι αἰτώμεθα κατὰ
 τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἶδα- 15
 μεν, ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἶδα-
 μεν, ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἡτήκαμεν παρ' αὐ-
 τοῦ. Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρ- 16
 τάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσῃ, καὶ
 δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς
 θάνατον. Ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ πε-
 ρὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. Πᾶσα ἀδικία 17
 ἁμαρτία ἐστὶ· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θά-
 νατον. Οἶδαμεν, ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ 18
 τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ
 τοῦ θεοῦ, τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ
 ἀπτεται αὐτοῦ. Οἶδαμεν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, 19
 καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. Καὶ 20
 οἶδαμεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦκει, καὶ δέδω-
 κεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθι-
 νόν· καὶ ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ νῷ αὐ-
 τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς
 καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος. Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς 21
 ἀπὸ τῶν εἰδώλων. [Ἀμήν.]

τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ, ἵνα εἰδῇτε, ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, καὶ
 ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
 20. Καὶ οἶδαμεν) Οἶδαμεν δὲ *Alii*: Οἶδαμεν
Ib. ἀληθινόν·) *Alii*: ἀληθινὸν θεόν·

de illo testantis auctoritas. V, 13-21. Deus precibus
 suorum annuit. An deprecandum sit pro Christiano, qui
 crimen commiserit capitale. Sanctimoniae studendum
 cultoribus Iesu Christi, cavendumque a diis commen-
 titiis. (cf. I Cor. 8 et 10.)

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

- 1** Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέ-
 νουις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, (καὶ
 οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες
2 τὴν ἀλήθειαν,) διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν
 ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.
3 Ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη παρὰ
 θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
 τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.
4 Ἐχάρην λίαν, ὅτι εὗρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου
 περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβο-
5 μεν παρὰ τοῦ πατρὸς. Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, Κυ-
 ρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ
 ἣν εἶχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.
6 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ
 τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολή, καθὼς
 ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε.
7 Ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ
 μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν
 σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.
8 Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τὰ εἰργα-

7. εἰσῆλθον) *Alii*: ἐξῆλθον* (*cf.* 1 Io. IV, 1.)

8. *Pro* ἀπολέσωμεν *cet.*, *alii*: ἀπολέσητε..
 εἰργάσασθε.. ἀπολάβητε.

EP. IOAN. II. Ad Cyriam eiusque liberos: quorum
 laudatur constans professio verae doctrinae. Iidem
 illi monentur, ut mutuâ in caritate perseverent, ca-

σάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. Πᾶς 9
ὁ παραβαίνων, καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ
Χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ
τοῦ Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν
ἔχει. Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην τὴν 10
διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν,
καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ 11
χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἠβουλήθην 12
διὰ χαρτου καὶ μέλανος· ἐλπίζω γὰρ γενέσθαι
πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα
ἡ χαρὰ ἡμῶν ἢ πεπληρωμένη. Ἀσπάζεται 13
σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.
[Ἀμήν.]

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.

Ὁ πρεσβύτερος Γαίῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ 1
ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. Ἀγαπητέ, περὶ πάντων 2
εὐχομαί σε εὐδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐ-
οδοῦται σου ἡ ψυχὴ. Ἐχάρην γὰρ λίαν, ἐρχο- 3
μένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀλη-
θείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. Μει- 4
ζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ

2 IOAN. 12. ἐλπίζω γὰρ γενέσθαι) ἀλλὰ ἐλπίζω
ἐλθεῖν Ib. ἡμῶν) Alii: ὑμῶν *

veantque omne cum Antichristis commercium.

ΕΡ. ΙΟΑΝ. ΙΙΙ. Ad Caium: cuius praedicatur hospi-

- 5 ἔμα τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. Ἀγαπητὲ,
 πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ
 6 εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ
 ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμ-
 7 ψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος
 ἐξηλθόν, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.
 8 Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιού-
 τους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.
 9 Ἐγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων
 10 αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. Διὰ τοῦ-
 το, ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ,
 λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμε-
 νος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελ-
 11 φούς, καὶ τοὺς βουλομένους κολύει, καὶ ἐκ τῆς
 ἐκκλησίας ἐκβάλλει. Ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακόν,
 ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἀγαθοποιῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ
 12 ἐστιν· ὁ κακοποιῶν, οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. Δη-
 μητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς
 τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴ-
 13 δατε, ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθὴς ἐστι.
 Πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέ-
 14 λανος καὶ καλάμου σοι γράψαι· ἐλπίζω δὲ εὐθέως
 15 ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. Εὐ-
 ρήνη σοι. Ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι· ἀσπάζου
 τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

5. καὶ εἰς τοὺς) *Alii*: καὶ τοῦτο 7. ὀνόματος)
 ὀνόματος αὐτοῦ 11. ὁ κακοποιῶν) ὁ δὲ κα-
 κοποιῶν 12. οἴδατε) *Alii*: οἶδας

talitas et benevolentia erga eos, qui Christum exteris
 iverant nuntiatum. Diotrophis arrogantia et malevo-
 lencia reprehenditur: laudatur Demetrii integritas.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἰούδας, Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰα- 1
κώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις καὶ Ἰησοῦ
Χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς. Ἐλεος ὑμῖν καὶ 2
εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

Ἀγαπητοὶ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γρά- 3
φειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην
ἔσχον γράψαι ὑμῖν παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ
ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. Παρεῖς- 4
ἔδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμ-
μένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ
ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν
μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν
ἀρνούμενοι. Ἐπομνήσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, 5
εἰδότες ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ
γῆς Αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύ-
σαντας ἀπώλεσεν· ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαν- 6
τας τὴν ἐαυτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον
οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς
αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν· ὡς Σόδομα καὶ Γό- 7
μορρά, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τού-
τοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπέλθουσαι ὅπτι-

1. ἡγιασμένοις) *Alit*: ἡγαπημένοις 4. δεσπότην)
δεσπότην θεόν 5. ὁ κύριος) *Alit*: Ἰησοῦς
Alit: ὁ θεός

EP. IUD. Deo et Christo renunciant, qui peccandi
licentiam inducunt. Poenarum exempla: Israëlitarum,
Angelorum, Sodomitarum. Turpitudine libidinum, im-

- σω σαρκὸς ἐτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰ-
 8 ωνίου δίκην ὑπέχουσαι. Ὅμοιως μέντοι καὶ
 οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μαιίνουσι, κυριό-
 9 τητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. Ὁ δὲ
 Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινό-
 μένος διελέγετο περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος, οὐκ
 ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ' εἶπεν·
 10 „Ἐπιτιμῆσαι σοι κύριος., Οὗτοι δὲ, ὅσα μὲν
 οὐκ οἶδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς, ὡς
 τὰ ἄλογα ζῶα, ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθίρονται.
 11 Οὐαὶ αὐτοῖς! ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάιν ἐπορεύθησαν,
 καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ
 12 τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο. Οὗτοι εἰσιν
 ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι
 ἀφόβως, ἐαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι,
 ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι· δένδρα φθινοπωρινά,
 13 ἄκαρπα, δις ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα· κύματα
 ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἐαυτῶν αἰσχύ-
 νας· ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους
 14 εἰς αἰῶνα τετήρηται. Προεφήτευσεν δὲ καὶ τού-
 τοις ἔβδομος ἀπὸ Ἀδάμ Ἐνώχ, λέγων· „Ἰδού,
 15 ἦλθε κύριος ἐν ἀγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ἵ ποιῆσαι
 κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς
 ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας
 αὐτῶν ὧν ἡσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκλη-
 ρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.,

12. ἐν) *Alīi*: οἱ ἐν Ib. παραφερόμεναι) περι-
 φερόμεναι· 13. αἰῶνα) τὸν αἰῶνα 14. ἀγίαις
 μυριάσιν) μυρ. ἀγίαις *Alīi*: μ. ἀγίων ἀγγέλων

moderationis et procacitatis in magistratus ac proce-
 res. Exemplum in contrariam partem, Michaëlis ar-
 changeli. Oraculum Enochi de impiis et conſcelera-

Οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμφίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπι- 16
θυμίας αὐτῶν πορευόμενοι· καὶ τὸ στόμα αὐτῶν
λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα, ὠφελείας
χάριν. Ἡμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν 17
ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, 18
ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς
ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτοὺς, ψυχι- 19
κοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. Ἡμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, 20
τῇ ἀγιοτάτῃ ὑμῶν πίστι ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς,
ἐν πνεύματι ἀγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγά- 21
πῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Καὶ 22
οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι· οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώ- 23
ζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἀρπάζοντες· μισοῦντες καὶ τὸν
ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπίλωμένον χιτῶνα.

Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀπταιστους, 24
καὶ στήσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους
ἐν ἀγαλλιάσει, ὁ μόνῳ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, διὰ Ἰη- 25
σοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλω-
σύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, καὶ νῦν καὶ εἰς πάν-
τας τοὺς αἰῶνας! Ἀμήν.

19. ἑαυτοὺς *alii om.* * 22. 23. *Alii:* Καὶ οὓς μὲν
ἐλέγχετε διακρινομένους· οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυ-
ρὸς ἀρπάζοντες· οὓς δὲ ἐλεᾶτε (*s. ἐλεεῖτε*) ἐν
φόβῳ· μισοῦντες *cet.* * 25. μόνῳ) μόνῳ σοφῷ
(*cf. 1 Tim. I, 17.*) *Ib. Verba διὰ I. Χρ. τ. κυρ.*
ἡμῶν e rec. textu exciderunt, ob ὁμοιοτέλετον.

*is; item praedicta Apostolorum. Quomodo consuli
debeat deceptis atque in errorem inductis.*

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

[ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ].

1. Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα εἶδε. Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.
- 2 Ἰωάννης ταῖς ἐπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος· καὶ ἀπὸ τῶν ἐπτὰ πνευμάτων, ἃ ἔστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ· καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλείων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ,
- 3 καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων! Ἀμήν. Ἴδου, ἔρχε-

I, 2. ὅσα) ὅσα τε 4. ὁ ὢν) τοῦ ὁ ὢν 5. τῶν νεκρῶν) ἐκ τῶν νεκρῶν Ib. ἀγαπῶντι) ἀγαπήσαντι 6. βασιλείαν) βασιλεῖς καὶ

APOC. 1. Vaticinationum, quae huic libro insunt, auctor, Iesus Christus. Illius merita, maiestas, impe-

ται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς
ὀφθαλμός, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ
κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ,
ἀμήν. Ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ Ω, [ἀρχὴ καὶ 8
τέλος,] λέγει κύριος ὁ θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ
ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ. Ἐγὼ Ἰωάννης, 9
ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει
καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομοτῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐγε-
νόμην ἐν τῇ νῆσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, διὰ
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰη-
σοῦ [Χριστοῦ]· ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυ- 10
ριακῇ ἡμέρᾳ· καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν με-
γάλην ὡς σάλπιγγος, ὡς λεγούσης· Ὁ βλέπεις γρά- 11
ψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἐπτά ἐκκλη-
σίαις, εἰς Ἐφεσον, καὶ εἰς Σμύρναν, καὶ εἰς
Πέργαμον, καὶ εἰς Θυάτιρα, καὶ εἰς Σάρδεας,
καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαοδίκειαν. Καὶ 12
ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἣτις ἐλάλει μετ'
ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἐπτά λυχνίας χρυσαῖς,
καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἐπτά λυχνιῶν ὅμοιον νύμφῃ 13
ἄνθρωπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον
πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσοῦν· ἡ δὲ κεφαλὴ 14
αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες, λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν, ὡς

I, 8. τὸ ἄλφα) τὸ Α Ib. κύριος ὁ θεός,) ὁ
κύρ., 9. ὁ ἀδελφ.) ὁ καὶ ἀδελφ. Ib. βασιλείᾳ)
ἐν τῇ βασ. 11. Ὁ βλέπεις) Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ
τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος· καὶ· Ὁ βλέπεις
Ib. ταῖς ἐπτά ἐκκλησίαις,) ταῖς ἐκκλησ. ταῖς ἐν
Ἀσίᾳ, 12. ἐλάλει) ἐλάλησε 14. ὡς prius) ὡσεὶ

rium. Ioannes divinitus afflatus in insulâ Patmo, mit-
tere hunc librum iubetur Asianis septem ecclesiis. (Se-

- χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός·
 15 καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν
 καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φω-
 16 νὴ ὑδάτων πολλῶν· καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ
 χειρὶ ἀστέρας ἑπτὰ· καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ
 ῥομφαία διάτομος ὅξαια ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις
 αὐτοῦ, ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ θυιάμει αὐτοῦ.
 17 Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας
 αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἔθηκε τὴν δεξιάν αὐτοῦ
 [χεῖρα] ἐπ' ἐμέ, λέγων [μοι]· Μὴ φοβοῦ·
 18 ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ' καὶ ὁ ζῶν·
 καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θα-
 19 νάτου καὶ τοῦ ἄδου. Γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ
 20 ἃ εἰσὶ, καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα· τὸ
 μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς
 δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς.
 Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰ-
 σι· καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσὶ.
 II. Τῷ ἁγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γρά-
 ψον· Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας
 ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν
 2 ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν· Οἶδα τὰ ἔργα σου,
 καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ

I, 17. ἔθηκε) ἐπέθηκε 18. αἰώνων·) αἰώνων·
 ἀμὴν· Ib. θαν. καὶ τοῦ ἄδου.) ἄδου καὶ τοῦ
 θαν. 19. Γράψον οὖν) Γράψον 20. λυχνίαι
 αἱ ἑπτὰ,) ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, II, 1. τῆς)
 Alii: τῷ* Ib. ἐν Ἐφέσῳ) Ἐφεσίνης

ptem candelabrorum totidemque in manu Christi stella-
 rum significatio.) II. III. (II, 1-7.) Ephesinae eccle-

ὅτι οὐ δύνη βαστάσαι κακούς· καὶ ἐπείρασας
τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ
εἰσὶ· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς· καὶ ὑπομονὴν 3
ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐ
κεκοπίακας. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγά- 4
πην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. Μνημόνευε οὖν 5
πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶ-
τα ἔργα ποιήσον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ,
καὶ κινήσω τὴν λυχρίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐ-
τῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι 6
μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μι-
σῶ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα 7
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ
φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστίν ἐν τῷ
παραδείσῳ τοῦ θεοῦ μου.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας 8
γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς
ἐγένετο νεκρὸς, καὶ ἔζησεν· Οἶδά σου τὰ ἔργα, 9
καὶ τὴν θλίψιν, καὶ τὴν πτωχείαν, (ἀλλὰ πλού-
σιος εἶ.) καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων

II, 2. ἐπείρασας) ἐπειράσω Ib. λέγ. ἑαυτοὺς
ἀπ. εἶναι) φάσκοντας εἶναι ἀπ. 3. in textu
rec. sic legitur: καὶ ἐβάστασας, καὶ ὑπομονὴν
ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου κεκοπίακας, καὶ
οὐ κέκμηκας. 5. πέπτωκας) ἐκπέπτωκας 7.
τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ μου.) μέσῳ τοῦ πα-
ραδείσου τοῦ θεοῦ. 8. ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας)
ἐκκλησίας Σμυρναίων 9. ἀλλὰ πλούς.) πλού-
σιος δὲ Ib. ἐκ τῶν) τῶν

siae patientia calamitatum, tuendae veritatis studium,
pristinæ caritatis remissio. De Nicolaitis, populi de-
ceptoribus. (8-11.) Smyrnaeorum laudabilis toleran-

- Ἰουδαίους εἶναι ἐαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ
 10 συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις
 πάσχειν. Ἴδου, μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν
 εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῇτε· καὶ ἔξετε θλίψιν
 ἡμερῶν δέκα. Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ
 11 δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. Ὁ ἔχων
 οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλη-
 σίαις· Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανά-
 του τοῦ δευτέρου.
- 12 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας
 γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν
 13 δίστομον τὴν ὀξεῖαν· Οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ
 κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρα-
 τεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν
 μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς Ἀντίπας ὁ μάρ-
 τυς μου ὁ πιστὸς, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, εἶπον
 14 ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα,
 ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ,
 ὃς ἐδίδασκε τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον
 τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορ-
 15 νεῦσαι. Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν δι-
 16 δαχὴν τῶν Νικολαϊτῶν ὁμοίως. Μετανόησον οὖν·
 εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ πολεμήσω μετ'
 17 αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. Ὁ
 ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-

II, 13. ἐν αἷς alii omittunt. * 14. τῷ) τὸν
 Alii: ἐν τῷ 15. ὁμοίως.) ὁ μισῶ. 16. Με-
 τανόησον οὖν.) Μετανόησον.

tia paupertatis et afflictationum in causâ Christi. Iis-
 dem gravior vexatio praedicatur. (12-17.) Ecclesiae
 Pergamensae constantia collaudatur et fides; sed tarditas

κλησίαις· Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα τοῦ κεκοιμημένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας 18
γράψον· Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων
τοὺς ὀφθαλμοὺς [αὐτοῦ] ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ
οἱ ποδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ· Οἶδά σου τὰ 19
ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν
διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονὴν σου, καὶ τὰ ἔργα
σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. Ἀλλ' ἔχω 20
κατὰ σοῦ, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου Ἰεζάβελ,
ἣ λέγουσα ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ
πλανᾷ τοὺς ἑμούςς δούλους, πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν
εἰδωλόθυστα. Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετα- 21
νοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας
αὐτῆς. Ἴδου, βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς 22
μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν
μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ τὰ 23
τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσουν-

II, 17. τοῦ μάννα) φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μ. Ib. οἶ-
δεν) ἔγνω 19. ἔργα σου τὰ) ἔργα σου, καὶ
τὰ 20. κατὰ... πλανᾷ τοὺς) κατὰ σοῦ ὀλί-
γα, ὅτι ἔξ; τὴν γυναῖκα Ἰεζαβήλ, τὴν λέγου-
σαν ἑαυτὴν προφῆτιν, διδάσκειν καὶ πλανᾷ-
σθαι τοὺς 21. καὶ οὐ ... αὐτῆς.) ἐκ τῆς πορ-
νείας αὐτῆς, καὶ οὐ μετενόησεν. 22. Ἴδου,)
Ἴδου, ἐγὼ Ib. κλίνην) Al. φυλακὴν Ib. αὐ-
τῆς alt.) αὐτῶν

reprehenditur in coercendis deceptoribus. (18-29.)
Thyatirenorum caritas, fides, patientia. Non ferendi,
si qui falsa docent et mores corrumpunt. Christus pro

ται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἐρευνῶν
 νεφροὺς καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν ἐκάστω
 24 κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. Ὅτιν δὲ λέγω, τοῖς λοι-
 ποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν δι-
 δαχὴν ταύτην, οὔτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα
 τοῦ σατανᾶ (ὡς λέγουσιν). Οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς
 25 ἄλλο βάρος· πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρι οὗ
 26 ἂν ἤξω. Καὶ ὁ νικῶν, καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέ-
 λους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν
 27 ἔθνων· - καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ,
 ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντρίβεται, ὡς καὶ γὰρ
 28 εἴληφα παρὰ τοῦ πατρὸς μου· - καὶ δώσω αὐτῷ
 29 τὸν ἄστέρα τὸν πρωῒνόν. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκου-
 σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

III. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας
 γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα
 τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄστéρας· Οἶδά σου τὰ
 ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ.
 2 Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἐμελ-
 λον ἀποθανεῖν. Οὐ γὰρ εἶρηκά σου τὰ ἔργα
 3 πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. Μνημό-
 νευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τηρεῖ
 καὶ μετανόησον. Ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἤξω
 [ἐπὶ σέ] ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῶς ποίαν

II, 24. τοῖς λοιποῖς) καὶ λοιπ. Ib. οὔτινες) καὶ
 οὔτινες Ib. βαθέα) βάθη Ib. βάλλω) βαλῶ
 III, 1. ὄνομα) τὸ ὄνομα 2. στήρισον) στή-
 ριξον Ib. ἐμελλον f. ἐμελλεν) μέλλει Ib.
 θεοῦ μου.) θεοῦ.

suis quemque factis remunerabitur. (III, 1-6.) Sar-
 dianorum simulatio atque inertia. Idem, ut vigilantes

ὥραν ἤξω ἐπὶ σέ. Ἀλλ' ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν 4
Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν·
καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί
εἰσιν. Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱμα- 5
τίοις λευκοῖς· καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ
ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐν-
ώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκου- 6
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλη- 7
σίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός,
ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ Δαυΐδ· ὁ ἀνοίγων, καὶ
οὐδεὶς κλείει· καὶ κλείει, καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει· Οἷ- 8
δά σου τὰ ἔργα· ἰδοὺ, δέδωκα ἐνώπιόν σου θύ-
ραν ἀνιερghμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐ-
τήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου
τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. Ἰδοὺ, 9
δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόν-
των ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσιν, ἀλ-
λὰ ψεύδονται· ἰδοὺ, ποιήσω αὐτοὺς, ἵνα ἤξωσι
καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ
γνώσιν, ὅτι ἐγὼ ἡγάπησά σε. Ὅτι ἐτήρησας τὸν 10
λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ γὰρ σὲ τηρήσω ἐκ
τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἐρχεσθαι
ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοί-

III, 4. Ἀλλ' ἔχεις) Ἐχεις Ib. ὀνόματα ἐν) ὀνόμ.
καὶ ἐν 5. ὁμολογήσω) ἐξομολογήσομαι 7. κλεῖν)
κλειῖδα Ib. Δαυΐδ) Alii: ἄδου· 8. ἦν) καὶ

se praestent, admonentur. Paucorum intemerata fides
laudatur. (7-13.) Philadelphenis propter obsequii
constantiam, spectatamque in calamitatibus fidem,

- 11 κούντας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὁ
 12 ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. Ὁ
 νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ
 μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἐτι· καὶ γράψω ἐπ'
 αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς
 πόλεως τοῦ θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ,
 ἣ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ
 13 μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. Ὁ ἔχων οὖς,
 ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
 14 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας
 γράψον· Τάδε λέγει ὁ Ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πι-
 στὸς καὶ ἀληθινὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ·
 15 Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε
 16 ζεστός. Ὁφείλον ψυχρὸς ᾗς, ἢ ζεστός! Ὁὕτως,
 ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός,
 17 μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου. Ὅτι λέ-
 γεις· Ὅτι πλούσιος εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ
 οὐδενὸς χρειαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας, ὅτι σὺ εἶ
 ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεινὸς, καὶ πτωχὸς καὶ τυ-
 18 φλὸς καὶ γυμνός· συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ'
 ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλου-
 τήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ
 φανερωθῇ ἡ αἰσχύνῃ τῆς γυμνότητός σου· καὶ

III, 11. Ἔρχομαι) Ἴδου, ἔρχομαι 12. κατα-
 βαίνουσα) καταβαίνει 14. ἐν Λαοδικείᾳ ἐκ-
 κλησίας) ἐκκλησίας Λαοδικέων 15. ᾗς) εἰς
 16. οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός) Alii: οὔτε ζεστός
 οὔτε ψυχρὸς* 17. ὁ ἐλεινὸς) ἐλεινὸς

praemia promittuntur amplissima. (14-22.) Laodi-
 cenorum socordia notatur ac vanitas; quippe qui et
 tepescant periculi securi, et in summâ animi egestate

κολλούριον, ἐγχεῖσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα
 βλέπῃς. Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παι- 19
 δεύω· ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. Ἰδοὺ, ἔστη- 20
 κα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω· ἐὰν τις ἀκού-
 σῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰς-
 ελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ,
 καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ 21
 καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς καὶ γὰρ
 ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν
 τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί 22
 τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεωγ- IV.
 μένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἦν
 ἡκουσά ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέ-
 γων· Ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι
 μετὰ ταῦτα. Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· 2
 καὶ ἰδοὺ, θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ
 τοῦ θρόνου καθήμενος· καὶ ὁ καθήμενος ἦν 3
 ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ· καὶ ἱστis
 κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ.
 Καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες· 4
 καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέ-
 ρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις

III, 18. ἐγχεῖσαι) ἐγχεῖσον 19. ζήλωσον) Alii:
 ζήλευε* IV, 1. λέγων·) λέγουσα· 3. σαρ-
 δίῳ·) σαρδίνῳ· Ib. ὅμοιος alt.) ὁμοία 4.
 (et 10.) εἰκοσιτέσσαρες·) εἴκοσι καὶ τέσσαρες·
 Ib. θρόνους) θρόνους εἶδον τοὺς

insolenter se efferant. IV. Theatrum caeleste; in quo,
 Spectante Ioanne, rebus in terrâ gerendis proluditur.
 Dei maiestatem throno insidentis viginti quatuor Pres-

λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους
 5 χρυσοῦς. Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται
 ἄστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμ-
 πάδες πυρὸς καίόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἱ
 6 εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ· καὶ ἐνώπιον
 τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη, ὁμοία κρυσ-
 στάλλῳ. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ
 τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἑμ-
 7 προσθεν καὶ ὀπισθεν. Καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον
 ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μό-
 σχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς
 ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῶ
 8 πετομένῳ. Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, ἐν καθ' ἑν
 αὐτῶν ἔχον ἑνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν καὶ ἑσω-
 θεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπauσιν οὐκ
 ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντες· Ἅγιος,
 ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ
 9 ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος! Καὶ ὅταν δώ-
 σουσι τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν
 τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς
 10 αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσα-
 ρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ
 θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους

IV, 4. ἐπὶ τὰς κεφ. αὐτῶν) ἔσχον ἐπὶ τὰς κεφ.
 αὐτῶν 6. ὡς θάλασσα) θάλασσα 7. (et ali-
 bi) πετομένῳ.) πετωμένῳ. 8. τὰ τέσσαρα)
 τέσσαρα Ib. ἐν αὐτῶν ἔχον) ἑαυτὸ, εἶχον
 Ib. γέμουσιν) γέμοντα Ib. λέγοντες·) λέγοντα·

byteri quatuorque animalia (Cheruborum speciem re-
 ferentia) concelebrant. (V-XII, 17. Post debellatos,

αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες· Ἄξιός εἰ, 11
κύριε, λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν
δύναμιν· ὅτι σὺ ἐκτίσας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ
θέλημά σου ἦσαν, καὶ ἐκτίσθησαν.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιάν τοῦ καθημένου V.
ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ
ὀπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτὰ.
Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρόν, κηρύσσοντα ἐν φω- 2
τῇ μεγάλῃ· Τίς [ἐστίν] ἄξιός ἀνοῖξαι τὸ βι-
βλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ; Καὶ οὐ- 3
δεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ἐν τῇ γῇ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς
γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον,
οὐδὲ βλέπειν αὐτό. Καὶ ἐγὼ ἐκλαίον πολλά, ὅτι 4
οὐδεὶς ἄξιός ἐρέθῃ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὔτε
βλέπειν αὐτό. Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέ- 5
γει μοι· Μὴ κλαῖτε· ἰδοὺ, ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ
τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαβὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βι-
βλίον, καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ. Καὶ 6
εἶδον ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων
ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἄρνιον
ἐστῆκός ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ, καὶ
ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, οἳ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ

IV, 11. ἦσαν) εἰσὶ V, 1. ὀπισθεν) Alii: ἔξ-
ωθεν 2. ἐν φωτῇ) φωνῇ 3. οὐρανῷ ἢ ἐν τῇ
οὐρανῷ, 4. ἀνοῖξαι) ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι
5. ὁ ἐκ) ὁ ὢν ἐκ Ib. τὰς) λῦσαι τὰς 6. εἶ-
δον ἐν) εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν

nec tamen delendos funditus, infestos Christo lu-
daeos, illius augefcit ecclesia. cf. Mat. 24. (et parall.)
Act. 3, 16. f. c. 12, 40. f. Rom. 11, 11. f.) V. Liber
decreta dei de hostibus I. Christi continens, et literis

- 7 θεοῦ, τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ
 8 καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἁγίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.
 9 ' καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες· Ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἡγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης
 10 καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσου-
 11 σιν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἁγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν
 12 μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων· λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ· Ἄξιόν ἐστι τὸ ἁγίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλο-
 13 γίαν. Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐστὶν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἃ ἐστὶ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα λέγοντας· Τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἁγίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ

V, 10. αὐτοὺς) ἡμᾶς Ib. βασιλεύσουσιν) βασιλεύσομεν Alii: βασιλεύουσιν II. κύκλῳ) κυκλόθεν 13. ἐπὶ τῆς γῆς) ἐν τῇ γῇ Ib. αὐτοῖς, πάντας) αὐτοῖς πάντα,

per scripta, et septem tabulis pictis repraesentata. Sigilla libri Christus aperit; cuius immortalia merita caeli-

ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶ-
νων! Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον· Ἀμήν· καὶ οἱ 14
[εἰκοσιτέσσαρες] πρεσβύτεροι ἔπεσαν καὶ προσ-
εκύνησαν [ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων].

Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν VI.
ἐπτά σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσ-
σάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνὴ βροντῆς· Ἔρ-
χου καὶ ἴδε! Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, 2
καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον· καὶ ἐδό-
θη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα
νικήσῃ. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν 3
δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος·
Ἔρχου! Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρόος· καὶ 4
τῷ καθήμενῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν
εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι·
καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. Καὶ ὅτε 5
ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρί-
του ζώου λέγοντος· Ἔρχου! Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ
ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων
ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν 6
μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν· Χοῖνιξ σίτου
δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου· καὶ
τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσης. Καὶ 7

VI, 1. τῶν ἐπτά) τῶν Ib. φωνῇ) φωνῆς Alii:
φωνῇ Ib. ἴδε!) βλέπε! 2. 4. 5. ἐπ' αὐτὸν)
ἐπ' αὐτῷ 3. σφρ. τὴν δευτέραν) δευτέραν
σφρ. (Similiter vs. 5.) Ib. et 5. 7. Ἔρχου!)
Ἔρχου καὶ βλέπε! 4. ἐκ) ἀπὸ Alii om.*

colarum canticis praedicantur. VI. Priores sex picturae
singulatim resignatae: quarum prima victoriam Christi
portendit; ceterae autem disfidia, pestes, caedes; item

- ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα
 8 τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος· Ἔρχου! Καὶ εἶδον,
 καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω
 αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ Θάνατος· καὶ ὁ ἄδης ἡκο-
 λούθει μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ
 τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ
 ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων
 9 τῆς γῆς. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφρα-
 γίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυ-
 χὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,
 10 καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχαν· καὶ ἔκραξαν
 φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· Ἔως πότε, ὁ δεσπότης
 ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ
 αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;
 11 Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἑκάστῳ στολὴ λευκὴ, καὶ ἐρ-
 ρέθη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον, ἕως
 πληρωθῶσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελ-
 φοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ
 12 αὐτοί. Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα

VI, 7. ἤκουσα τοῦ) ἤκουσα φωνὴν τοῦ Ib. λέ-
 γοντος·) λέγουσαν· 8. ἡκολούθει) ἀκολου-
 θεῖ Ib. αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέτ. τῆς γῆς,
 ἀποκτ.) αὐτοῖς ἐξουσία, ἀποκτ. ἐπὶ τὸ τέτ. τῆς
 γῆς 10. ἔκραξαν) ἔκραζον Ib. ἀληθινός) ὁ
 ἀληθινός 11. ἐδόθη αὐτοῖς ἑκάστῳ στολὴ
 λευκὴ) ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαὶ Ib.
 χρόνον, ἕως πληρωθῶσι) χρόνον μικρὸν, ἕως
 οὗ πληρωθῶσι Ib. ἀποκτείνεσθαι. ἀποκτε-
 νεσθαι) ἀποκτείνεσθαι (cf. Mat. XXIII, 37.)

querelas et solatia Christianorum ab Iudaeis vexato-
 rum; summam denique conversionem rerum ac per-

τὴν ἕκτην, καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος
ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη
ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρα- 13
νοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκὴ βάλλει τοὺς
ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ ἀνέμου μεγάλου σειομένη,
καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἐλίσσόμε- 14
νον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν
ἐκινήθησαν· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ με- 15
στᾶνες καὶ οἱ χιλιάρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ
ἰσχυροί, καὶ πᾶς δοῦλος καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἐκρυ-
ψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας
τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέ- 16
τραις· Πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ
προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ
τῆς ὀργῆς τοῦ ἀγνίου· ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγά- 17
λὴ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἄγγέλους VII.
ἕστῳτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρα-
τοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ
πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσ-
σης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. Καὶ εἶδον ἄλλον 2
ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα
σφραγίδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ
τοῖς τέσσαρσιν ἄγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδι-

VI, 12. σεισμὸς) ἰδοὺ σεισμὸς Ib. σελήνη ὅλη)
σελήνη 14. ὁ οὐρανὸς) οὐρανὸς 15. χιλ. καὶ
οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροί,) πλούσιοι καὶ οἱ
χιλ. καὶ οἱ δυνατοί, VII, 1. ἀνέμους τῆς
γῆς,) Alii: ἀνέμους,* 2. ἀναβαίνοντα)
ἀναβάντα

turbationem. VII. Iudaei Iesu Christo addicti com-

- 3 κῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ὁ λέγων· Μὴ
 ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε
 τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους
 4 τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν! Καὶ
 ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ἑκατὸν
 τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ
 5 πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραὴλ· ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ἑβ'
 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ρουβὴν, ἑβ'
 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Γὰδ, ἑβ' χι-
 6 λιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ, ἑβ' χι-
 λιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ, ἑβ'
 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, ἑβ'
 7 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Συμεὼν, ἑβ'
 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Λευὶ, ἑβ' χι-
 λιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἰσαχάρ, ἑβ' χι-
 8 λιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν, ἑβ'
 χιλιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Ἰωσήφ, ἑβ' χι-
 λιάδες ἐσφραγισμένοι· ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ἑβ' χι-
 9 λιάδες ἐσφραγισμένοι. Μετὰ ταῦτα εἶδον,
 καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐ-
 δείς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ
 λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἐστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου
 καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένους στολὰς
 10 λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· καὶ
 κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· Ἡ σωτηρία
 τῷ Θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου,
 11 καὶ τῷ ἀρνίῳ! Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι ἐστήκεσαν

VII, 5. Γὰδ) Codd. pauci: Δὲν 7. Ἰσαχάρ)
 Ἰσασχάρ 9. περιβεβλημένους) περιβεβλημέ-
 νοι 10. κράζουσι) κράζοντες

munibus e malis eximuntur. Eorum, qui Christi causā

κύκλω τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν
 τεσσαύρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου
 ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ
 θεῷ, ᾠ λέγοντες· Ἀμήν· ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα 12
 καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ
 δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν, εἰς τοὺς αἰ-
 ῶνας τῶν αἰώνων! [Ἀμήν.] Καὶ ἀπεκρίθη εἰς 13
 ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι· Οὗτοι οἱ περι-
 βεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς, τίνας εἰσὶ, καὶ
 πόθεν ἤλθον; Ἐγὼ εἶρηκα αὐτῷ· Κύριέ μου, 14
 σὺ οἶδας. Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμε-
 νοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἐπλυναν
 τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν ἐν τῷ αἵματι
 τοῦ ἀρνίου. Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου 15
 τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυ-
 κτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ
 θρόνου, σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. Οὐ πεινάσουσιν 16
 ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐ-
 τοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα· ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ 17
 ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδη-
 γήσει αὐτούς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἔξα-
 λείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν
 αὐτῶν.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν ἑβδόμην, VIII.
 ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμῴριον. Καὶ 2

VII, 11. τὰ πρόσωπα) πρόσωπον 14. Κύριέ
 μου,) Κύριε, Ib. ἐλεύκαναν ἐν) ἐλεύκαναν
 στολὰς αὐτῶν ἐν (Alii: ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν)
 17. ζωῆς) ζώσας Ib. ἐκ) ἀπὸ

calamitates subierunt, beatitas et praemia. VIII. IX.
 Quid viderit Ioannes audieritque aperto sigillo se-

- εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἄγγέλους, οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
 ἐστήκασιν· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.
- 3 Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυ-
 σιαστήριον, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν· καὶ ἐδόθη
 αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευ-
 χαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ
- 4 χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. Καὶ ἀνέβη ὁ
 καπνὸς τῶν θυμιμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν
 ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἄγγελου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
- 5 Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέ-
 μισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ
 ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρον-
- 6 ται καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός. Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγ-
 γελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἠτοίμασαν
- 7 ἑαυτοὺς, ἵνα σαλπίσωσι. Καὶ ὁ πρῶτος [ἄγ-
 γελος] ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ
 μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν·
 καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον
- 8 τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς
 κατεκάη. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε,
 καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καίομενον ἐβλήθη εἰς τὴν
 θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης
- 9 αἷμα· καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων
 [τῶν] ἐν τῇ θαλάσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς· καὶ
- 10 τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. Καὶ ὁ
 τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐ-

VIII, 6. οἱ ἔχοντες) ἔχοντες 7. ἐν αἵματι) αἵ-
 ματι Ib. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη)
 Haec desunt in textu recepto. 9. διεφθάρη-
 σαν.) διεφθάρη.

primo. Septem tubae Angelorum, graviores eventus

ρανού ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ
 ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς
 πηγὰς τῶν ὑδάτων. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέ- 11
 γεται ὁ Ἄψινθος· καὶ γίνεται τὸ τρίτον τῶν ὑδά-
 των εἰς ἄψινθον· καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέ-
 θανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. Καὶ 12
 ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήρη τὸ τρί-
 τον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ
 τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐ-
 τῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς,
 καὶ ἡ νύξ ὁμοίως. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς 13
 αἰτοῦ πετομένου ἐν μεσσηρανῇματι, λέγοντος φω-
 νῇ μεγάλη· Οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν
 ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγ-
 γος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπί-
 ζειν! Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ IX.
 εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν
 γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς
 ἀβύσσου· καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου. 2
 Καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς
 καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ
 ἀῆρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. Καὶ ἐκ τοῦ 3
 καπνοῦ ἐξηλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη
 αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπιοί
 τῆς γῆς· καὶ ἐβρόθή αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀδικήσωσι 4

VIII, 10. τῶν ὑδάτων.) ὑδάτων. 11. ὁ Ἄψιν-
 θος.) Ἄψινθος· Ib. τῶν ἀνθρώπων) ἀνθρώ-
 πων 13. αἰτοῦ πετομένου) ἀγγέλου πετωμέ-
 νου (Al. ἀγγέλου ὡς αἰτοῦ πετωμένου)

et poenas denunciātes. Ostenta et praelagia im-
 minentium calamitatum. Copiae hostiles locu-

τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν ἡλωρὸν, οὐδὲ πᾶν
 δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ἔχου-
 5 σι τὴν σφραγίδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐ-
 τῶν. Καὶ ἐδόθη αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν
 αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ
 ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου,
 6 ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
 ναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ
 οὐ μὴ εὕρῃουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀπο-
 7 θανεῖν, καὶ φεύζεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος. Καὶ
 τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμα-
 σμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν
 ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς
 8 πρόσωπα ἀνθρώπων, καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας
 γυναικῶν, καὶ οἱ ἰδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν,
 9 καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ
 φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων
 10 ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. Καὶ ἔχου-
 σιν οὐράς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἦν ἐν
 ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆ-
 11 σαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. Ἔχουσιν ἐφ'
 αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου· ὄνομα
 αὐτῷ Ἑβραϊστὶ, Ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνι-
 12 κῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλ-
 θεν· ἰδοὺ, ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦ-
 13 τα. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκου-
 σα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κερμάτων τοῦ

IX, 4. ἀνθρώπους) ἀνθρώπους μόνους 6. οὐ
 μὴ) οὐχ 7. χρυσοῖ,) ὅμοιοι χρυσαῖ, 11.
 Ἔχουσιν) Καὶ ἔχουσιν Alii: Ἔχουσαι

Itis comparantur. Ingens hostium exercitus e lon-

θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,
λέγουσαν τῷ ἔκτῳ ἀγγέλῳ ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα· 14
Ἀὔσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους
ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ. Καὶ ἐλύ- 15
θησαν οἱ τέσσαρες ἀγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς
τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν,
ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ 16
ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, δύο
μυριάδες μυριάδων· ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.
Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ 17
τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν, ἔχοντας θώρακας
πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ
κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ
τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς
καὶ θεῖον. Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπε- 18
κτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυ-
ρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπο-
ρευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. Ἡ γὰρ ἐξ- 19
ουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ
ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν
ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς

IX, 14. ὁ ἔχων) ὅς εἶχε 16. τῶν στρατ.) στρατ.

Ib. δύο μυριάδες) Alii: μυριάδες Alii: δὺς

μυριάδες (δισμυριάδες *) Ib. ἤκουσα) καὶ

ἤκουσα 18. Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν) Ὑπὸ

τῶν τριῶν Ib. τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ) ἐκ τοῦ

καπνοῦ καὶ ἐκ τοῦ 19. Ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν

ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς

οὐρ. αὐτῶν) Αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ

στόματι αὐτῶν εἰσιν·

10 ἀδικοῦσι. Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἰδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, 21 οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν· καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

X. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἱρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς 2 στύλοι πυρός· καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἀνεωγμένον· καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥς περ λέων μυκᾶται. Καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν 3 αἱ ἐπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἐπτὰ βρονταὶ [τὰς φωνὰς ἑαυτῶν], ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν· Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἐπτὰ 4 βρονταὶ, καὶ μὴ αὐτὰ γράψῃς. Καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἐστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς

IX, 20. οὐ) οὔτε Ib. τὰ εἰδωλα) εἰδωλα X, 1. ἡ ἱρις) ἱρις Ib. κεφαλῆς αὐτοῦ,) κεφαλῆς, 2. ἔχων) εἶχεν Ib. τῆς θαλάσσης . . . τῆς γῆς) τὴν θάλασσαν . . . τὴν γῆν· 4. λέγουσαν·) λέγουσάν μοι· Ib. αὐτὰ) ταῦτα

γῆς, ἤρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐ-
 ρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας 6
 τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανόν καὶ τὰ ἐν
 αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν
 θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκέτι
 ἔσται· ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἐβ- 7
 δόμου ἁγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ ἐτε-
 λέσθῃ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε
 τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφῆτας. Καὶ ἡ 8
 φωνὴ ἦν ἡκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦ-
 σα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα· Ὑπαγε, λάβε τὸ
 βιβλαρίδιον τὸ ἠνεωγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἁγγέ-
 λου τοῦ ἐστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς
 γῆς. Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἁγγέλον, λέγων 9
 αὐτῷ, δοῦναί μοι τὸ βιβλαρίδιον. Καὶ λέγει μοι·
 Λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν
 κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς
 μέλι. Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς 10
 τοῦ ἁγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν
 τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκὺ· καὶ ὅτε ἔφαγον
 αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. Καὶ λέγει μοι· 11
 Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἔθνεσι
 καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς. Καὶ ἑδό- XI.

X, 5. αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς) αὐτοῦ εἰς 6. οὐκέ-
 τι ἔσται.) οὐκ ἔσται ἔτι· 7. ἐτελέσθῃ) τελε-
 σθῇ Ib. τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφ.)
 τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφῆταις. 8. τοῦ
 ἁγγέλου) ἁγγέλου 9. δοῦναί μοι) δός μοι

bellus decretum dei continens de fine rerum Iudaica-
 rum, avidè ab Iohanne perlectus et quasi devoratus. In
 eo dulcia amaris mista. Dulcia, de incremento eccle-
 siae Christi; amara, de tristi tot hominum, praesertim

- θη μοι κάλαμος ὁμοιος ῥάβδῳ, λέγων· Ἐγείραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσια-
 2 στήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ· καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξω καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσης, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαρά-
 3 κοντα δύο. Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξή-
 4 κοντα, περιβεβλημένοι σάκκους. Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνῖαι αἱ ἐνώπιον τοῦ
 5 κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἁδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἁδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν
 6 ἀποκτανθῆναι. Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν· καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, στρέφειν αὐτὰ εἰς αἶμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὅσας ἐὰν θελήσωσι.
 7 Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀπο-

XI, 1. λέγων·) καὶ ὁ ἄγγελος εἰστήκει, λέγων·
 4. καὶ αἱ) καὶ Ib. κυρίου) θεοῦ Ib. ἐστῶ-
 τες.) ἐστῶσαι. 5. θέλει bis) θέλη Ib. ἁδι-
 κῆσαι alt.) Alii: ἀποκτεῖναι * 6. ὑετὸς βρέ-
 κῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν·) βρέκῃ
 ὑετὸς ἐν ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας· Ib.
 ἐν πάσῃ) πάσῃ

popularium, internecione. Hierosolymis et templo quid impendeat. Frustra vates missi, qui Iudaeos prae-

κτενεῖ αὐτούς. Καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλα- 8
τείας πόλεως τῆς μεγάλης, ἣτις καλεῖται πνευμα-
τικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος
αὐτῶν ἐσταυρώθη. Καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν 9
καὶ φυλῶν καὶ γλώσσων καὶ ἐθνῶν τὸ πτώμα αὐ-
τῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ πτώματα
αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήμα. Καὶ οἱ 10
κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς,
καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμπουσιν ἀλλή-
λοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς
κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ μετὰ τὰς τρεῖς 11
ἡμέρας καὶ ἡμισυ, πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θιτοῦ εἰς-
ῆλθεν ἐν αὐτοῖς· καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐ-
τῶν· καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦν-
τας αὐτούς. Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ 12
οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς· Ἀνάβητε ὧδε! Καὶ
ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθε-
ώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. Καὶ ἐν ἐκείνῃ 13
τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον
τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σει-
σμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ· καὶ οἱ
λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ
θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ- 14
θεν· ἰδοὺ, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.

XI, 8 et 9. τὸ πτώμα) τὰ πτώματα 8. κύριος
αὐτῶν) κύριος ἡμῶν 9. βλέπουσιν) βλέπουνσιν
1b. μνήμα.) μνήματα. 10. χαίρουσιν) χαροῦσιν
11. ἐν αὐτοῖς.) ἐπ' αὐτούς· (Alii: αὐτοῖς· vel:
εἰς αὐτούς·) 12. ἤκουσαν) Alii: ἤκουσα *

monerent. Illorum vaticiniis eventus constitit. Iidem
necati, reviviscunt, atque in caelum tolluntur.)

- 15 Καὶ ὁ ἑβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες· Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου, τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει
 16 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων! Καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ
 17 πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι εἴληφας τὴν δύ-
 18 ναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας! Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν, κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου, τοῖς προφῆταις καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν.
 19 Καὶ ἡνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὥφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ· καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ χάλαζα με-
 XII. γάλη. Καὶ σημεῖον μέγα ὥφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κε-

XI, 15. λέγοντες· Ἐγένετο ἡ βασιλεία) λέγουσαι· Ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι 17. ὁ ἦν,) ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, 19. αὐτοῦ prius) *Alii*: τοῦ κυρίου *f.* τοῦ θεοῦ *Alii* omittunt.*

XI, 15-18. Tuba auditur septima. Epiniciū caeleste: regnum Christi, superatis hostibus, amplificatum; cursus evangelii expeditior. XI, 19· XII, 17. Mu-

φαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, καὶ ἐν 2
 γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη
 τεκεῖν. Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, 3
 καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρός, ἔχων κεφαλὰς
 ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐ-
 τοῦ ἑπτὰ διαδήματα· καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει 4
 τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν
 αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. Καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐν-
 ὥπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα,
 ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. Καὶ ἔτε- 5
 κεν υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ
 ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον
 αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐ-
 τοῦ. Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου 6
 ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα
 ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτήν, ἡμέρας χιλίας διακοσίας
 ἐξήκοντα. Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρα- 7
 νῷ· ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολε-
 μῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπο-
 λέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν, 8
 οὐδὲ τόπος εὗρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ 9
 ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ
 καλούμενος διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν
 τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ

XII, 5. καὶ πρὸς τὸν) καὶ τὸν 6. ἔχει ἐκεῖ) ἔχει
 7. τοῦ πολέμῆσαι μετὰ) ἐπολέμησαν κατὰ 8.
 ἴσχυσεν, οὐδὲ) ἴσχυσαν, οὔτε Ib αὐτῷ) αὐτῶν

lier parturiens et partum enixa, matris Messiae (h. e. Iudaicae ecclesiae) symbolum. Insidiae a dracone seu diabolo, eiusque adiutoribus, et matri et filio frustra structae. Michaël archangelus, (gentis Iudaeo-

- 10 οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν· Ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ! ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
- 11 ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἁγίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν
- 12 ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. Διὰ τοῦτο εὐφρανισθε οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. Οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ! ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς, ὅτι
- 13 ὀλίγον καιρὸν ἔχει. Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων, ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα ἣτις
- 14 ἔτεκε τὸν ἄρρενα. Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ αἵτου τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἡμῖν καιροῦ, ἀπὸ
- 15 προσώπου τοῦ ὄφεως. Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφης ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς πο-
- 16 ταμὸν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῇ τῇ γυναικὶ, καὶ ἠνοιξεν ἡ γῇ

XII, 10. ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαν·) λέγουσαν ἐν τῷ οὐρανῷ· Ib. ἐβλήθη) κατεβλήθη Ib. κατήγωρ) κατήγορος 12. τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ!) τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν! 15. ἐκ τ. στόμ. αὐτοῦ ὀπ. τῆς γυν.) ὀπ. τῆς γυν. ἐκ τ. στόμ. αὐτοῦ Ib. αὐτὴν) ταύτην

rum patronus,) cum dracone depugnans. Draco victus. Irrita eius conata in Christi cultores. (XII, 18-XX, 10.

τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν, ὃν
ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Καὶ 17
ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθε
ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος
αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ,
καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.

Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσ- 18
σης· καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαί- XIII.
νον, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ
ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. Καὶ 2
τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ
πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς
στόμα λέοντος. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν
δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξ-
ουσίαν μεγάλην· καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐ- 3
τοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ
τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. Καὶ ἐθαύμα-
σεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, καὶ προσεκύ- 4
νησαν τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν τῷ

XII, 17. Ἰησοῦ.) τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. 18. ἐστά-
θην) Alii: ἐστάθη XIII, 1. ὀνόματα) ὀνο-
μα 2. ἄρκου) ἄρκου 3. μίαν ἐκ) εἶδον
μίαν 4. τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκε τὴν ἐξου-
σίαν) τὸν δράκοντα, ὃς ἔδωκεν (alii: τῷ δε-
δωκότι) ἐξουσίαν

*Fracta impietatis atque idololatriae late regnantis
tyrannide, (cuius symbolum Roma est,) Christi
imperium nova capiet incrementa, eiusque disci-
plina tandem ubivis gentium dominabitur.) XII,
18 - XIII, 18. Monstra impietatis et adiumento-*

- θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες·
 Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς δύναται πολεμῆ-
 5 σαι μετ' αὐτοῦ; Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν
 μεγάλα καὶ βλασφημίας· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία
 6 ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. Καὶ ἤνοιξε τὸ
 στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεόν,
 βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν
 7 αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. Καὶ
 ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων,
 καὶ νικῆσαι αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ
 πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.
 8 Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦν-
 τες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν
 τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁρνίου τοῦ ἐσφαγμένου,
 9 ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκου-
 10 σάτω. Εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμα-
 λωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ
 αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. Ὡδὲ ἐστὶν ἡ
 11 ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. Καὶ εἶδον
 ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέ-
 ρατα δύο ὅμοια ἁρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων.
 12 Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ

XIII, 4. προσεκ. τῷ θηρίῳ) προσεκ. τὸ θηρίον
 Ib. καὶ τίς δύναται) τίς δύναται 5. ποιῆσαι)
 πόλεμον ποιῆσαι Alii omitt.* 7. φυλὴν καὶ
 λαὸν) φυλὴν 8. αὐτὸν) αὐτῷ Ib. τὸ ὄν. ἐν
 τῷ βιβλίῳ) τὰ ὀνόματα ἐν τῇ βίβλῳ Ib. τοῦ
 ἐσφαγμένου) ἐσφαγμένου 10. ἀποκτενεῖ)
 Alii: ἀποκτέννει * (cf. VI, 11.)

rum eius, (frandum, superstitionis, idololatriae,
 praestigiarum, improbae dominationis; quae infra,

ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν
 αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον
 τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανά-
 του αὐτοῦ· καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ 13
 πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν,
 ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοι- 14
 κοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη
 αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου· λέγων τοῖς
 κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θη-
 ρίῳ ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε.
 Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ 15
 θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ
 ποιήσῃ, ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τῇ εἰκόνι τοῦ
 θηρίου ἵνα ἀποκτανθῶσι. Καὶ ποιεῖ πάντας, 16
 τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλου-
 σίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ
 τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς
 χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐ-
 τῶν· [καὶ] ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πω- 17
 λῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, τὸ ὄνομα τοῦ
 θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.
 Ὡδε ἡ σοφία ἐστίν· ὁ ἔχων νοῦν, ψηφισάτω τὸν 18
 ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου
 ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξς'.

XIII, 15. τῇ εἰκόνι) τὴν εἰκόνα 16. δῶσιν) δά-
 σῃ Ib. τὸ μέτωπον) τῶν μετώπων 17. τὸ
 ὄνομα) ἢ τὸ ὄνομα 18. νοῦν) τὸν νοῦν Ib.
 χξς'. f. ἑξακόσια ἐξήκοντα ἕξ. Alii: χις'. f.
 ἑξακόσια δέκα ἕξ.

c. XVI, 13. XIX, 20. XX, 10. Pseudoprophetae nomine
 comprehenduntur,) duabus belluis saevis ac ferocibus

XIV. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἄρνιον ἐστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα, ὡς κιθαριστῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. Οὗτοί εἰσιν, οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἄρνιϊ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. Οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ· καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐκ εὑρέθη ψεῦδος· ἅμωμοι γάρ εἰσι. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ

XIV, 1. τὸ ἄρνιον) ἄρνιον Ib. ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ) ὄνομα τοῦ 2. ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα, ὡς) φωνὴν ἤκουσα 3. ᾠδὴν) ὡς ᾠδὴν 5. ψεῦδος) δόλος· Ib. εἰσι.) εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ. 6. καθημένους) κατοικοῦντας Ib. ἐπὶ πᾶν) πᾶν

---

comparata. XIV. XV. (Rebus in terrâ gerendis denuo ab Angelis in caelo proluditur.) Evangelii propagatio

γλῶσσαν καὶ λαόν· ὁ λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Φο- 7
βήθητε τὸν θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἤλ-
θεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνή-
σατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ
τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων. Καὶ ἄλλος 8
ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων· Ἐπεσεῖν,
ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη! ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ
θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα ἔθνη.
Καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, 9
λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ· Εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θη-
ρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάρα-
γμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα
αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυ- 10
μοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκρασμένου ἀκράτου ἐν τῷ
ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται
ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων
καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βα- 11
σανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει·
καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ
προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ,
καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος
αὐτοῦ. Ὡδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ τη- 12
ροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν πίστιν

XIV, 7. λέγων) λέγοντα Ib. θεὸν) Alii: κύ-
ριον Ib. τὴν θάλασσαν) θάλασσαν 8. ἄγ-
γελος δεύτερος) ἄγγελος Ib. ἡ μεγάλη!) ἡ
πόλις ἡ μεγάλη! 9. ἄλλος ἄγγελος τρίτος)
τρίτος ἄγγελος 12. οἱ τηροῦντες) ὧδε οἱ τη-
ροῦντες

et perennitas praedicatur, itemque Babylonis (Romae,
impietati et idololatriae deditae.) repentina everfio.

- 13 Ἰησοῦ. Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λε-
γούσης· Γράψον· Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυ-
ρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι· (ναὶ, λέγει τὸ πνεῦ-
μα) ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ
14 δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. Καὶ
εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέ-
λην καθήμενον ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ
15 χεὶρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. Καὶ ἄλλος ἄγγελος
ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ
τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· Πέμπσον τὸ δρέ-
πανόν σου, καὶ θερίσον! ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα θε-
16 ρίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. Καὶ
ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον
17 αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. Καὶ
ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐ-
18 ρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. Καὶ ἄλλος
ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξ-
ουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός· καὶ ἐφώνησε κραυγῇ με-
γάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων· Πέμ-
ψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς
βότρυνας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς! ὅτι ἤκμασαν αἱ
19 σταφυλαὶ αὐτῆς. Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέ-
πανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἀμ-
πελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυ-

XIV, 13. λεγούσης·) λεγ. μοι· Ib. ἀπάρτι·)

Alit: ἀπαρτί· (Alit: ἀπάρτι λέγει ναὶ τὸ πν.)

14. καθήμενον ὅμοιον) καθήμενος ὅμοιος 15.

ἦλθεν) ἦλθέ σοι Ib. θερίσαι) τοῦ θερίσαι

Monitio de cavendâ defectione: piorum beata mors.
Atrocissimae poenae, utriusque belluae sectatoribus

μοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. Καὶ ἐπατήθη ἡ λη- 20
νὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς
ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, ἀπὸ στα-
δίων χιλίων ἑξακοσίων.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα XV.
καὶ θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς
ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυ-
μὸς τοῦ θεοῦ. Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην 2
μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θη-
ρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθ-
μοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐστῶτας ἐπὶ τὴν θά-
λασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ.
Καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν Μωϋσέως τοῦ δούλου τοῦ 3
θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἁρνίου, λέγοντες· Με-
γάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς
ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί
σου, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν· τίς οὐ μὴ φοβηθῇ 4
σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος
ὁσῖος· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσιν καὶ προσκυνή-
σουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφα-
νερώθησαν. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἡνοί- 5
γη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρα-
νῷ· καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς 6

XIV, 19. τὸν μέγαν.) τὴν μεγάλην. 20. ἔξω-
θεν) ἔξω XV, 2. καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ) καὶ
ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ
5. τοῦ δούλου) δούλου Ib. ἐθνῶν·) ἁγίων·
Alii: αἰώνων· (cf. 1 Tim. I, 17.) 5. ἡνοίγη)
ἰδοὺ ἡνοίγη 6. οἱ ἔχοντες) ἔχοντες

imminentes. Hymnus cultorum Iesu Christi fidelium
in caelo canitur. Praeparantur septem plagae novissi-

ἐπτά πληγὰς, ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρόν λαμπρόν, καὶ περιέζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσαῖς. Καὶ ἐν ἓκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἐπτά ἄγγέλοις ἐπτά φιάλας χρυσαῖς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἐπτά πληγαὶ τῶν ἐπτά ἄγγέλων.

XVI. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἐπτά ἄγγέλοις· Ὑπάγετε καὶ ἐκχέετε τὰς ἐπτά φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν! Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἔλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. Καὶ ὁ δεῦτερος [ἄγγελος] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσῃ. Καὶ ὁ τρίτος [ἄγγελος] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἄγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος· Δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν,

XV, 6. λίνον) *Alii*: λινούν *Alii*: λίθον (cf. Ez. XXVIII, 13.) Ib. καθαρὸν λαμπρόν) καθαρόν καὶ λαμπρόν XVI, 1. ἐπτά φιάλας) φιάλας 3. ζωῆς) ζῶσα (cf. VII, 17.) *Alii* om. 5. δίκαιος εἶ,) δίκαιος, κύριε, εἶ,

mae. XVI. Regnum belluae (impietatis et idololatriae) concutitur: phialae irae divinae a septem Angelis

ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκριτας· ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ 6
 προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν·
 ἄξιοι εἰσί! Καὶ ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέ- 7
 γοντος· Ναὶ, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀλη-
 θινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις σου. Καὶ ὁ τέ- 8
 τартος [ἄγγελος] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ
 τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἄν-
 θρώπους ἐν πυρὶ. Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄν- 9
 θρωποι καῦμα μέγα· καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνο-
 μα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πλη-
 γὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δό-
 ξαν. Καὶ ὁ πέμπτος [ἄγγελος] ἐξέχεε τὴν 10
 φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ
 ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη· καὶ ἔμασ-
 σῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ 11
 ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πό-
 νων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ με-
 τενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ ὁ ἕκτος 12
 [ἄγγελος] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν πο-
 ταμὸν τὸν μέγαν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ
 αὐτοῦ, ἵνα ἐτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν
 ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος 13
 τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου
 καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύ-

XVI, 5. ὁ ὅσιος) καὶ ὁ ὅσιος 6. εἰσί!) γάρ
 εἰσι. 7. τοῦ θυσιαστ.) ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστ.
 (Alii: φωνὴν ἐκ τοῦ θυσιαστ. λέγουσαν·)
 12. Εὐφράτην·) τὸν Εὐφράτην. Id. ἀνατο-
 λῶν) Alii: ἀνατολῆς *

effunduntur, h. e. belluae dediti gravibus plagis (ad mo-
 dum Aegyptiarum, Exod. 7. f.) castigantur; nec tamen

- 14 ματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι· (εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα·) ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς με-
- 15 γάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. - Ἴδου, ἔρχομαι ὡς κλέπτης. Μακάριος ὁ γρηγορῶν, καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ,
- 16 καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. - Καὶ συνηγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβρα-
- 17 ἴστι Ἀρμαγεδών. Καὶ ὁ ἑβδομῶς [ἄγγελος] ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄερα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ [τοῦ οὐρανοῦ] ἀπὸ
- 18 τοῦ θρόνου, λέγουσα· Γέγονε! Καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί· καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἂφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικούτος σεισμὸς οὕτω μέ-
- 19 γας. Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.
- 20 Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὐρέθησαν.
- 21 Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἄνθρώπους· καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

XVI, 13. ὡς βάτραχοι·) ὅμοια βατράχοις· 14. δαιμονίων) δαιμόνων Ib. τῆς οἰκουμένης) τῆς γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης Ib. τὸν πόλεμον) πόλεμον 16. Ἀρμαγεδών.) Ἀρμαγεδδών. Alii aliter. 17. ἐπὶ) εἰς

resipiscunt, sed nefariis delictis delicta sua cumulant.

Καὶ ἦλθεν εἰς ἓκ τῶν ἑπτὰ ἄγγέλων τῶν XVII. ἔχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων· Δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνῃς τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν· μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ 2 ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. Καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς 3 ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. Καὶ ἡ γυνὴ 4 ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων, καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γε- 5 γραμμένον· Μυστήριον· Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος 6 τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ. Καὶ ἐθαύμασα, ἰδὼν αὐτήν, θαῦμα μέγα. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος· Διατί ἐθαύ- 7 μασας; ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναι- κὸς, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βασιιάζοντος αὐτήν, τοῦ

XVII, 1. λέγων·) λέγων μοι· 4. ἦν περιβεβλ. πορφυροῦν καὶ κόκκινον) ἡ περιβεβλ. πορφύρα καὶ κοκκίνῳ Ib. χρυσίῳ) χρυσῶ Ib. τὰ ἀκάθαρτα τῆς) ἀκαθάρτητος Ib. αὐτῆς πο-
strem.) Alii: τῆς γῆς * 5. πορνῶν) Alii: πόρνων Alii: πορνειῶν

XVII. Visum aliud, quo urbs septicollis, rerum do-
mina, eademque impietatis et idololatriæ alitrix at

- ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα.
- 8 Τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει· καὶ θανατῶσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέπόντων τὸ
- 9 θηρίον ὅτι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ πάρεσται. Ὡς οὖν ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. Αἱ ἑπτὰ κεφαλαί, ἑπτὰ
- 10 ὄρη εἰσιν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθεται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτὰ εἰσιν. Οἱ πέντε ἔπεσαν, ὃ εἷς ἐστίν, ὃ ἄλλος οὐπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν
- 11 δεῖ μένειν. Καὶ τὸ θηρίον, ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ ἐστι, καὶ
- 12 εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὐπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. Οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν
- 14 τῷ θηρίῳ διδώσιν. Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι· καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, - ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ καὶ βασιλεὺς βασιλέων, - καὶ
- 15 οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. Καὶ λέγει μοι· Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθεται, λαοὶ καὶ ὄγλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι.

XVII, 8. Τὸ θηρίον) Θηρίον Ib. βλέπόντων) βλέποντες Ib. ὅτι) ὅ,τι Ib. καὶ πάρεσται.) καίπερ ἐστίν. (Alit: καὶ πάρεστιν.) 10. ὃ εἷς) καὶ ὃ εἷς 12. οὐπω) Alit: οὐκ* (cf. Io. VII, 8.) 13. αὐτῶν) αὐτῶν Ib. διδώσιν.) διαδιδώσουσιν.

patrona, meretricis imagine, belluae insidentis, describitur. Huius flagitia, et crudelitas in cultores Christi;

Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗ- 16
τοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἡρημωμένην ποι-
ήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐ-
τῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί.
Ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, ποιῇ- 17
σαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώ-
μην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ,
ἅχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. Καὶ ἡ 18
γυνὴ ἣν εἶδες, ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχου-
σα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλείων τῆς γῆς.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον κατα- XVIII.
βαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἑξουσίαν μεγά-
λην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ.
Καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ, λέγων· Ἐπεσεν, 2
ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη! καὶ ἐγένετο κατοικη-
τήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος
ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρ-
του καὶ μεμισημένου· ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυ- 3
μοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη,
καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν,
καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ
στρήνου αὐτῆς ἐπλούτησαν. Καὶ ἤκουσα 4
ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν· Ἐξέλ-
θετε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινω-

XVII, 16. καὶ τὸ) ἐπὶ τὸ 17. τελεσθήσονται οἱ
λόγοι) τελεσθῇ τὰ ῥήματα (Alii: τελεσθῶσι
τὰ ῥήματα) XVIII, 1. ἄλλον ἄγγελον) ἄγ-
γελον 2. ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ,) ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ
μεγάλῃ,

item imperii vicissitudines et interitus. XVIII. Baby-
lonis (Romae) ruinam Angelus denunciatur. Pii ex con-

5 νήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πλη-
 γῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε· ὅτι ἐκολλήθησαν αὐ-
 τῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημό-
 6 νεν σεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. Ἀπόδοτε
 αὐτῇ, ὥς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκε, καὶ διπλώσατε αὐ-
 τῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ
 7 ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν· ὅσα ἐδόξα-
 σεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ
 βασανισμόν καὶ πένθος. Ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
 τῆς λέγει· Κάθηναι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰ-
 8 μί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω· διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέ-
 ρᾳ ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος
 καὶ λιμός· καὶ ἐν πυρὶ κατακαυνθήσεται· ὅτι ἰσχυ-
 9 ρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. Καὶ κλαύ-
 σουνσι καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς
 γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιαῖον-
 τες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐ-
 10 τῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἐστηκότες διὰ τὸν φόβον
 τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ!
 ἡ πόλις ἡ μεγάλη, Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά,
 11 ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἤλθεν ἡ κρίσις σου! Καὶ οἱ ἔμπο-
 ροι τῆς γῆς κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ,
 ὅτι τὸν γάμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι·

XVIII, 4. λάβητε·) *Alii*: βλαβῆτε· 5. ἐκολ-
 λήθησαν) ἠκολούθησαν 6. ἀπέδωκε,) ἀπέ-
 δωκεν ὑμῖν, 8. κρίνας) κρίνων vel κρινῶν
 9. κλαύσουσι) κλαύσονται αὐτήν 10. μιᾷ) ἐν
 μιᾷ 11. κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν) *Alii*: κλαύ-
 σουσι καὶ πενθήσουσιν *

*sceleratâ hac urbe egredi iubentur. Poena fastûs et
 luxuriæ. Lugent ac meniam dicunt, qui antehac*

ρόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου καὶ 12
μαργαρίτου, καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας, καὶ ση-
ρικοῦ καὶ κοκκίνου· καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον καὶ
πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύ-
λου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ
μαρμάρου· καὶ κινάμωμον καὶ ἄμωμον, καὶ θυ- 13
μιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον, καὶ οἶνον καὶ
έλαιον, καὶ σερμίδαλιν καὶ σῖτον, καὶ κτήνη καὶ
πρόβατα· καὶ ἵππων, καὶ ῥεδῶν, καὶ σωμα-
τῶν· καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. Καὶ ἡ ὁπώρα τῆς 14
ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ,
καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο
ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὐρήσῃς αὐτά. Οἱ 15
ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸ
μακρόθεν στήσονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασι-
νισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, '[καὶ] 16
λέγοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ! ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ
περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκ-
κινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσίῳ καὶ λίθῳ τι-
μίῳ καὶ μαργαρίταις· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ
τοσοῦτος πλοῦτος! Καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ 17
πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι
τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστη-
σαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυ- 18
ρώσεως αὐτῆς, λέγοντες· Τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ

XVIII, 12. βυσσίνου) βύσσου (cf. Luc, 16, 19.)

13. καὶ ἄμωμον, om. textus rec. 14. ἀπώλετο)
ἀπῆλθεν 16. χρυσίῳ) χρυσῷ 17. ὁ ἐπὶ τ. πλέων)
ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλος Alii: ἐπὶ (sc. ὁ ἐπὶ)
τῶν πλοίων πλέων 18. βλέποντες) ὁρῶντες

Babylonis ex pompâ et luxu quæstum fecerant: at

Bbb

- 19 μεγάλη; καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐ-
 τῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέ-
 γοντες· Οὐαὶ, οὐαὶ! ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ἣ
 ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ
 θαλάσῃ ἐκ τῆς τιμότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ
 20 ἡρημώθη! Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ, οὐρανὲ, καὶ
 οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι
 21 ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. Καὶ
 ἤρην εἰς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν,
 καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων· Οὕτως ὁρ-
 μήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις,
 22 καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. Καὶ φωνὴ κιθαριῶδων καὶ
 μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ
 ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης
 τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύ-
 23 λου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φῶς λύχνου
 οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ
 νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμ-
 ποροὶ σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ
 φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη.
 24 Καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη,
 καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

XIX. Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὁχ-
 λου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων· Ἀλληλού-
 ῖα! ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα [καὶ ἡ τιμὴ] καὶ ἡ

XVIII, 19. τὰ πλοῖα) πλοῖα 20. ἐπ' αὐτῇ)
 ἐπ' αὐτήν (Alii: ἐν αὐτῇ) Ib. καὶ οἱ
 ἀπόστολοι) ἀπόστολοι 24. αἵματα) αἷμα
 XIX, 1. Μετὰ) Καὶ μετὰ Ib. λεγόντων·)
 λέγοντος·

δύναμις τοῦ θεοῦ ἡμῶν· ὅτι ἀληθινὰ καὶ δι- 2
καιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην
τὴν μεγάλην, ἣτις διέφθαιρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορ-
νείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων
αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. Καὶ δεύτερον εἶρηκαν· 3
Ἀλληλούϊα! καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ ἔπεσον οἱ πρε- 4
βύτεροι οἱ εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα,
καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ
θρόνου, λέγοντες· Ἀμήν· ἀλληλούϊα! Καὶ φω- 5
νὴ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα· Αἰνεῖτε
τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δούλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ
φοβούμενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι! Καὶ 6
ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν
ὕδατων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυ-
ρῶν, λέγοντες· Ἀλληλούϊα! ὅτι ἐβασίλευσε κύ-
ριος ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ παντοκράτωρ! Χαίρωμεν καὶ 7
ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ· ὅτι
ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
ἠτοίμασεν ἑαυτήν, ' καὶ ἐδόθη αὐτῇ, ἵνα περιβά- 8
ληται βύσσινον λαμπρὸν καθαρόν. (Τὸ γὰρ βύσ-
σινον, τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί.) Καὶ 9
λέγει μοι· Γράψον· Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον
τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. Καὶ λέγει

XIX, 1. τοῦ θεοῦ) κυρίῳ τῷ θεῷ 2. διέφθαι-
ρε) ἔφθαιρε Ib. χειρὸς) τῆς χειρὸς 5. ἀπὸ)
ἐκ Ib. οἱ μικροὶ) καὶ οἱ μικροὶ 6. λέγον-
τες·) λεγόντων· Ib. θεὸς ἡμῶν) θεὸς 8.
λαμπρὸν καθαρόν.) καθαρὸν καὶ λαμπρὸν.

Dei laudes caelitum canticis, deletâ Babylone,
praedicantur. Praemia sectatorum Iesu fidelium.

- μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ εἰσι τοῦ θεοῦ.
- 10 Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσ-
κυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι· Ὁρα μὴ· σύν-
δουλός σου εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόν-
των τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσ-
κύνησον. (Ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ, ἔστι
τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.)
- 11 Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ ἰδοὺ
ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν κα-
λούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ
- 12 κρίνει καὶ πολεμεῖ· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς
φλόξ πυρρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδή-
ματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς
- 13 οἶδεν, εἰ μὴ αὐτός· καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον
βεβαμμένον αἵματι· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ·
- 14 Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν
τῷ οὐρανῷ ἠκολούθη αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς,
- 15 ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. Καὶ ἐκ
τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα,
ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμα-
νεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν
ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ
- 16 τοῦ παντοκράτορος. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ
ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον· Βα-

XIX, 14. καθαρόν.) καὶ καθαρόν. 15. ὀξεῖα)

Alii: δίστομος ὀξεῖα* (cf. I, 16. II, 12.)

Ib. πατάξῃ) πατάσῃ Ib. τῆς ὀργῆς) καὶ
τῆς ὀργῆς 16. ὄνομα) τὸ ὄνομα

XIX, 11-XX, 10. De impietatis atque idololatriae re-
liquiis iam tandem in terrâ a Christo extirpandis.
Is enim cum belluâ adhuc superstitē, item cum Pseu-

σιλέως βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. Καὶ εἶ- 17
 δον ἓνα ἄγγελον ἑστᾶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξε
 φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πε-
 τομένοις ἐν μεσουρανήματι· Δεῦτε, συνάχθητε 18
 εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ, ἵνα φάγητε
 σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρ-
 κας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθη-
 μένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων
 τε καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων. Καὶ 19
 εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ
 τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα, ποιῆσαι πό-
 λεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ με-
 τὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. Καὶ ἐπιάσθη τὸ 20
 θηρίον, καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ψευδοπροφήτης ὁ ποι-
 ῆσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε
 τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς
 προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθη-
 σαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιο-
 μένην ἐν θείῳ. Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν 21
 τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ
 ἐξελεύσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα
 τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐ-
 τῶν. Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ XX.
 οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἄλν-

XIX, 17. συνάχθητε) καὶ συνάγεσθε Ib. τὸ
 μέγα τοῦ) τοῦ μεγάλου 18. τε καὶ) καὶ 20.
 ὁ μετ' αὐτοῦ) μετὰ τούτου ὁ Alii: μετ' αὐτοῦ
 ὁ Alii aliter. Ib. θεῖω.) τῷ θείῳ. 21. ἐξελ-
 θούσῃ) ἐκπορευομένῃ XX, 1. κλεῖν) κλεῖδα

doprophetâ (cf. c. XIII.) eiusque asfeclis decertans,
 victor discedit; ac bellua unâ cum falso vate igneam

2 σιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Καὶ ἐκράτησε
 τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὃς ἐστὶ
 διάβολος καὶ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια
 3 ἔτη, ' καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ
 ἐκλείσσε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλα-
 νᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη.
 [καὶ] μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρό-
 4 νον. Καὶ εἶδον θρόνους· καὶ ἐκάθισαν ἐπ'
 αὐτοὺς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς
 τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ
 καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσ-
 ἐκύνησαν τῷ θηρίῳ οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ
 οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον [αὐτῶν]
 καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν, καὶ ἔβα-
 5 σίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ χίλια ἔτη· οἱ δὲ
 λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ
 6 χίλια ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη.' Μα-
 κάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει
 τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ
 ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ
 τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια
 7 ἔτη. Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθή-
 8 σεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξε-

XX, 3. ἐκλείσσε) ἐκλείσεν αὐτὸν Ib. πλανᾷ ἔτι
 τὰ ἔθνη,) πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, 5. ἔζησαν
 ἄχρι) ἀνέζησαν ἕως 6. ὁ δεύτερος θάνατος)
 ὁ θάνατος ὁ δεύτερος

paludem (gehennam) detruditur. Diabolo vinculis coër-
 cito, et ecclesia per mille annos (per longam annorum
 seriem) pacata florebit, et martyres reviviscent, totidem
 cum Christo annos (in caelo) regnaturi. Transactis hisce

λεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι
γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γῶγ καὶ τὸν Μαγῶγ, συν-
αγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον, ὃν ὁ ἀριθμὸς αὐ-
τῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. Καὶ ἀνέβησαν 9
ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν πα-
ρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπη-
μένην· καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς· καὶ ὁ διάβολος ὁ 10
πλανῶν αὐτοὺς, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυ-
ρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευ-
δοπροφήτης· καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ
νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν, καὶ τὸν 11
καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν
ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐ-
τοῖς. Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς, μικροὺς καὶ με- 12
γάλους, ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία
ἠνοιχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνεώχθη, ὃ ἐστι
τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γε-
γραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

XX, 8. ἀριθμὸς αὐτῶν) ἀριθμὸς 9. ἐκ τοῦ
οὐρ. ἀπὸ τοῦ θεοῦ) ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρ.
10. καὶ τὸ θηρίον) τὸ θηρίον 12. θρόνον)
θεοῦ Ib. ἠνοιχθησαν·) ἠνεώχθησαν·

decem saeculis, denuo hostes (Gog et Magog) in pios
concitantur. Hostes necati: diabolus cum belluâ et
falso vate in igneâ palude poenas luet sempiternas.
(XX, 11. - XXII, 5. Iam plane satisfactum con-
silio Iesu Christi. Novus nunc rerum ordo inchoa-
tur. Aeterna piorum beatitas. cf. 2 Petr. 3. Rom. 8,
18, f.) XX, 11-15. Mortui reviviscunt et iudican-

- 13 Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἔδωκαν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν· καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός· οὗτος ὁ θάνατος
- 14 ὁ δεύτερος ἐστίν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. Καὶ εἴ τις οὐκ εὗρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

- XXI. Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. Καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερουσαλὴμ καινὴν, εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.
- 3 Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης· Ἴδου, ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται, θεὸς αὐτῶν· καὶ ἐξαλείψει [ὁ θεὸς] πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ

XX, 13. νεκρ. τοὺς ἐν αὐτῇ) ἐν αὐτῇ νεκρ. Ib. νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς·) ἐν αὐτοῖς νεκρούς· Alii: ἑαυτῶν (s. ἑαυτοῦ) νεκρούς· 14. οὗτος. . πυρός.) οὗτός ἐστιν ὁ δεύτερος θάνατος. XXI, 1. παρῆλθε) Alii: ἀπῆλθον s. ἀπῆλθαν* (cf. v. 4.) 2. Καὶ τὴν ... ἡτοιμασμένην) Καὶ ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν πύλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερ. καινὴν, καταβ. ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τ. οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην 3. λαὸς) λαοὶ

tur. Cessat mortalitas hominum: Mors et Orcus coniciuntur in gurgitem igneum. XXI-XXII, 5. Novum caelum, nova terra: caelum terrae iunctum.

θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κραυ-
γὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλ-
θον. Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ· 5
Ἰδοὺ, καινὰ πάντα ποιῶ. Καὶ λέγει μοι· Γρά-
ψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί εἰσι.
Καὶ εἶπέ μοι· Γέγονε. Ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ 6
Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Ἐγὼ τῷ διψῶντι δάσω
ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν· ὁ νι- 7
κῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός,
καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. Τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπί- 8
στοις, καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις
καὶ φαρμακοῖς, καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς
ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιο-
μένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἔστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτε-
ρος. Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ ἀγγέλων τῶν 9
ἐχόντων τὰς ἐπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἐπτὰ
πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέ-
γων· Δεῦρο, δείξω σοι τὴν νύμφην, τὴν γυναῖκα
τοῦ ἁγίου. Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' 10
ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν
τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ, καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ 11

XXI, 5. τῷ θρόνῳ·) τοῦ θρόνου· 7. ταῦτα)
πάντα Ib. υἱός.) ὁ υἱός. 8. Τοῖς δὲ δειλοῖς)
Δειλοῖς δὲ Ib. φαρμακοῖς) φαρμακεῦσι Ib.
ἔστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.) ἐστι δεύτ. θάνα-
τος. 9. ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν) ἦλθε πρὸς με εἰς
τῶν Ib. τὴν γυν. τοῦ ἁγίου.) τοῦ ἁγ. τὴν
γυναῖκα. 10. πόλιν) πόλιν τὴν μεγάλην

Solatia et gaudia piorum solida: aeterna improborum
miseria. Novorum Hierosolymorum, in terram ex

- θεοῦ. Ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ,
 12 ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι· ἔχουσα τεῖχος μέ-
 γα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ
 τοῖς πυλᾶσιν ἄγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπι-
 γεγραμμένα, ἃ ἐστὶ τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν
 13 Ἰσραὴλ. Ἀπὸ ἀνατολῶν, πυλῶνες τρεῖς· καὶ ἀπὸ
 βορρᾶς, πυλῶνες τρεῖς· καὶ ἀπὸ νότου, πυλῶνες
 14 τρεῖς· καὶ ἀπὸ δυσμῶν, πυλῶνες τρεῖς. Καὶ τὸ
 τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ'
 αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ
 15 ἀρνίου. Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κά-
 λαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς
 16 πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. Καὶ ἡ πό-
 λις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ
 πλάτος. Καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ
 σταδίους δώδεκα χιλιάδων· τὸ μῆκος καὶ τὸ πλά-
 17 τος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί. Καὶ ἐμέτρησε τὸ
 τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαρακοντατεσσάρων πηχῶν,
 18 μέτρον ἀνθρώπου, ὃ ἐστὶν ἄγγελου. Καὶ ἦν ἡ
 ἐνδόμησις τοῦ τεύχους αὐτῆς, ἰάσπις· καὶ ἡ πόλις
 19 χρυσεῖον καθαρὸν ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. Καὶ οἱ
 θεμέλιοι τοῦ τεύχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ

XXI, 11. Ὁ φωστὴρ) Καὶ ὁ φωστὴρ 12. ἔχον-
 σα prius) ἔχουσαν τε Ib. ἔχουσα πυλ.) ἔχον-
 σαν πυλ. 13. Ἀπὸ ἀνατολῶν) Ἀπ' ἀνατολῆς
 Ib. καὶ ἀπὸ ter) ἀπὸ 14. ἐπ' αὐτῶν δώδεκα)
 ἐν αὐτοῖς 15. μέτρον κάλαμον) κάλαμον 16.
 ὅσον) τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ 18. ὅμοιον) ὁμοία

caelo translatorum, splendor et gloria. Quidquid
 magnificum in terris censetur, huius urbis magnifi-
 centiae cedit. Duodecim illius portae et platea splen-

κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἰασπς· ὁ
 δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέ-
 τартος, σμάραγδος· ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ 20
 ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἑβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος,
 βήρυλλος· ὁ ἔννατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυ-
 σόπρασος· ὁ ἐνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δωδέκατος,
 ἀμέθυστος. Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα 21
 μαργαρίται· ἀνὰ εἰς ἕκαστος τῶν πυλῶνων ἦν ἐξ
 ἑνὸς μαργαρίτου. Καὶ ἡ πλάτεῖα τῆς πόλεως, χρυ-
 σίον καθαρὸν ὡς ὕαλος διαυγής. Καὶ ναὸν οὐκ 22
 εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
 τωρ ναὸς αὐτῆς ἐστὶ, καὶ τὸ ἄρνιον. Καὶ ἡ πόλις 23
 οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα
 φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν
 αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἄρνιον. Καὶ περι- 24
 πατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς· καὶ οἱ
 βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν [καὶ τὴν τι-
 μὴν] αὐτῶν εἰς αὐτήν. Καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ 25
 μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας· (νὺξ γὰρ οὐκ ἐστὶ ἐκεῖ·)
 καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἔθνων 26
 εἰς αὐτήν. Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν πᾶν κοι- 27
 νὸν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος· εἰ μὴ οἱ
 γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου.

XXI, 19. χαλκηδών·) Al. καρχηδών· * 20.
 σάρδιος·) Alii: σάρδιον· * 21. διαυγής.)
 διαφανής. 24. περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ
 τοῦ φωτὸς αὐτῆς·) τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων
 ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι· 27. κοι-
 νὸν) κοινοῦν

did a sancto cuius et pio homini patent: profanis
 atque impiis non item. Vitalis aquae fluvius, et

XXII. Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς
κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ
2 θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐ-
τῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον
ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα [ἓνα]
ἕκαστον ἀποδίδουν τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλ-
3 λα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. Καὶ πᾶν
κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ
καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δούλοι αὐ-
4 τοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ· καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐ-
5 τῶν. Καὶ νύξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρεῖαν οὐκ
ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ
θεὸς φωτιεῖ ἐπ' αὐτούς· καὶ βασιλεύσουσιν εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

6 Καὶ εἶπέ μοι· Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ
ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν
προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς
7 δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. Ἴδου,
ἔρχομαι ταχύ. Μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς
8 προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. Καὶ ἐγὼ Ἰω-
άννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα· καὶ ὅτε ἤκουσα

XXII, 1. ποταμὸν) καθαρὸν ποταμὸν 2. καὶ
ἐντεῦθεν) *Alii*: καὶ ἐκεῖθεν* (cf. Io. 19, 18.)
3. κατάθεμα) κατανάθεμα 5. ἐκεῖ) *Alii*:
ἔτι *Alii om.* Ib. φωτιεῖ (*alii*: φωτίσει) ἐπ')
φωτίζει 6. πνευμάτων τῶν) ἀγίων 8. ἀκούων
καὶ βλέπων ταῦτα·) βλ. ταῦτα καὶ ἀκούων·

---

arbores vitales, beatæ immortalitatis symbola. XXII,
6-21. Epilogus. Scriptoris fides, sua hæc visa atque

καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν
 ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.
 Καὶ λέγει μοι· Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ 9
 τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούν-
 των τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ θεῷ
 προσκύνησον. Καὶ λέγει μοι· Μὴ σφραγίσῃς τοὺς 10
 λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· [ὅτι]
 ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, 11
 καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος
 δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω
 ἔτι. Ἴδου, ἔρχομαι ταχὺ, καὶ ὁ μισθός μου 12
 μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἐκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ
 ἔσται. Ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ Ω, πρῶτος καὶ ἔσχα- 13
 τος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. Μακάριοι οἱ ποι- 14
 οῦντες τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐ-
 τῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰς-
 ἔλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἐξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρ- 15
 μακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰ-
 δωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψευ-
 δος. Ἐγὼ Ἰησοῦς ἐπεμψα τὸν ἀγγελόν μου 16
 μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις· ἐγὼ
 εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαυὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμ-

XXII, 8. ἔπεσα) ἔπεσον 9. εἰμὶ) γάρ εἰμι
 11. ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω) ῥυπῶν ῥυπώσάτω
 Ib. δικαιοσύνην ποιησάτω) δικαιωθήτω 12.
 Ἴδου) Καὶ ἰδου 13. Ἐγὼ τὸ ἄλφα) Ἐγὼ εἰμι
 τὸ Α Ib. πρῶτος καὶ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ
 τέλος.) ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχα-
 τος. 15. Ἐξω) Ἐξω δὲ 16. Δαυὶδ) τοῦ Δαβίδ

oracula, a deo et Christo per Angelum ipsi suggestta,
 publicantis. Summa promissorum dei et comminatio-

- 17 πρὸς ὁ πρωϊνός. Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη
λέγουσιν· Ἔρχου! Καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· Ἔρ-
χου! Καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω
ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.
- 18 Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λό-
γους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· Ἐάν τις
ἐπιθῇ ἐπ' αὐτὰ, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς
- 19 πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· καὶ
ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς
προφητείας ταύτης, ἀφελεῖ ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐ-
τοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως
τῆς ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τού-
τω.
- 20 Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· Ναὶ ἔρχομαι
ταχύ. Ἀμήν, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ!
- 21 Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ
πάντων τῶν ἁγίων.

XXII, 16. ὁ πρωϊνός.) καὶ ὁ ὀρθρινός. 17. Ἔρ-
χου! bis) Ἐλθέ! Ib. ἐρχέσθω) ἐλθέτω Ib.
ὁ θέλων) καὶ ὁ θέλων Ib. λαβέτω) λαμβανέ-
τω τὸ 18. Μαρτυρῶ ἐγὼ) Συμμαρτυροῦμαι
γάρ Ib. τῷ ἀκούοντι) ἀκούοντι Ib. ἐπιθῇ
ἐπ' αὐτὰ) ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα Ib. τῷ βιβλίῳ)
βιβλίῳ 19. ἀφέλῃ) ἀφαιρῇ Ib. τοῦ βιβλίου)
βίβλου Ib. ἀφελεῖ) ἀφαιρήσει Ib. τοῦ ξύλου)
βίβλου Ib. τῶν γεγραμμ.) καὶ τῶν γεγραμμ.
Ib. τῷ βιβλίῳ) βιβλίῳ 20. ταχύ. Ἀμήν, ἔρ-
χου) ταχύ· ἀμήν. Ναὶ ἔρχου 21. κυρίου)
κυρίου ἡμῶν Ib. πάντων τῶν ἁγίων.) πάν-
των ὑμῶν. Ἀμήν. Alii: πάντων. *

num. Nefas est vel addi quidquam, vel demi hisce vati-
ciniis. Reditus Iesu Christi, piorum spes et desiderium.

SYLLOGE

NOTABILIORUM AUT CELEBRATIONUM CONIECTURARUM

DE MUTANDA LECTIOE IN LL. N. T.

Nota = *glossas* significat, aliave, quae *delenda* censentur:
nota + ea, quae *addenda* textui putantur. Delendo-
rum addendorumque terminum hoc signum" indicat.

MATTH. I, 18. ἐκ πν. ἀγίου = *Peza*. [cf. v, 20.]
II, 23. ὅπως . . . κληθήσεται = *Uptonus*, et alii.
V, 32. πορνείας) πονηρίας. Sic et XIX, 9. *Prin-*
glius, quem refut. *Michaelis* in Iur. Mos. T. II.
VII, 15. ἐν ἐνδύμασι) ἐν δέσμασι *Anonymus* apud
Bowyerum. [cf. Hebr. II, 37. et Horat. Epp. I, 16,
45. Sat. II, I, 64. f.] 19. Glossa ex c. 3, 10.
R. ap. Bowyer. XI, 8. τὰ ante μαλακὰ, = *Tou-*
pious; confutatus a *Wakefieldo* in *Sylv. crit.* I,
56. XIX, 19. καὶ Ἀγαπ. . . σεαυτόν = *Orige-*
nes. XXIII, 14. Glossae suspectus *Griesbachio*.
XXIV, 27. 28. post vl. 36. ponit *Whistonus*. XXVI,
14. ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκ.) Ἰούδας ὁ λεγ. Ἰσκ. *R.*
ap. Bow. [cf. c. 10, 4. Luc. 22, 3. 47.] XXVII,
19. 52. 53. 62-66., item XXVIII, 4. et II-15. =
Anon. in *Eichhornii Repertor.* T. IX. XXVIII, 7.
εἶπον) εἶπεν. *D. W. Trillerus*. [Brix. ap. *Blanchin.*:
dixit.] 16. Οἱ δὲ ἑνδεκα + καὶ οἱ μαθηταὶ I. D.

Michaelis. 17. οἱ δὲ) οὐδὲ *Beza.* Ib. post αὐτὸν, *Valckenarius* + οἱ μὲν" 19. βαπτίζοντες... πνεύματος = *W. A. Tellerus.*

MARC. I, 1. Χριστοῦ, + τοῦ" υἱοῦ *R. ap. Bow.* 4. Hoc comma *Valckenar.* ponit post v. 1., et v. 2. legit: ἐν τῷ προφήτῃ· 27. Τί... πνεύμασι) *Griesbachius* e vestigiis *Codd.*: Τίς ἡ διδασχὴ ἡ καινή; κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι *V, 38. ἀλαλάζοντας*) ὁλολύζοντας *Beza.* [cf. *Iac. 5, 1.* Sed vid. *Casaub.* et *Wetsten.*] VI, 27. σπεινουλάτωρα) σπικουλάτωρα *Drusius*; refutatus a *Casaub.* VII, 19. καθαρίζον) καθαρίζοντα *R. ap. Bowyer.* IX, 23. Accentūs et interpunctionis mutatio sub textu hīc notata, *L. Cappelli* est et *Knatchbulli.* 49. Πᾶς γὰρ πυρὶ) Πᾶσα γὰρ πυρία *I. Scaliger.* Ib. ἀλισθήσεται prius) ἀλωθήσεται f. ἀναλωθήσεται *Patric. Junius. (Young.)* XI, 13. οὐ γὰρ ἦν) οὐ γὰρ ἦν *D. Heinsius.* — οὐ = versio *Anglosax.* — οὐ... σύκων = *Tourius.* XII, 21. 22. καὶ ὁ τρίτος... σπέρμα.) καὶ ἁσάυτως καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. *Griesbach.* e vestigiis *MSStor.* 38. (et *Luc. XX, 46.*) στολαῖς) στοαῖς *Anon.* [cf. *Io. 10, 23.*] XIV, 41. ἀπέχει) ἀπέχω *C. de Pauw.* 69. ἡ ante παιδίσκη = *I. D. Michaelis.* [Ob *Mat. 26, 71.*] XVI, 8. καὶ = οὐδενὶ" οὐδὲν εἶπον *Idem.* 14. αὐτοῖς + καὶ" τοῖς ἑνδεκα *Idem.* [Ob *Luc. 24, 36.*]

LUC. I, 39. Ἰούδα) Ἰοῦτα f. Ἰούττα *Rob. Valesius.* [cf. *Ios. 15, 55.*] 42. ἀνεφώνησε) ἀντεφώνησε *R. ap. Bowyer.* 47. ἡγαλλιάσατο [pro ἡγαλλίασε] τὸ πν. μου *Valckenar.* [Ob activi insolentiam. Vid. tamen var. lect. *Apoc. 19, 7.*] 78. ἀνατολὴ) ἄνωθεν *Pricaeus. Bentlejus.* II, 2. ἐγένετο

πρώτη + πρὸ τῆς" [sc. ἀπογραφῆς] ἡγεμονεύοντος
Boullierus. [πρώτη positronit Cod. D.] — *Anon.*
ap. Valckenar.: Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη· ἡ β'.
 [δευτέρα] ἐγένετο ἡγεμ. Ib. *Κυρηνίου*) *Κυντιλίου*
five K. Οὐάρου Beza. L. Carpell. — *Σατουρνίνου H.*
Valesius. — Totum comma 2. glossatoribus attribuit
Bowyerus cum aliis. II. σωτήρ ... κύριος) ὁ σω-
 τήρ ... ὁ κύριος *Valckenar.* III, 22. σωματικῶ εἶδει
 = *Valckenar.* 23. ἀρχόμενος) ἐρχόμενος *Casaub.*
 [cf. v. 16.] VI, 9. *Valckenar.* sic legit et inter-
 pungit: Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τι· Εἰ ἔξεστι 40. ἔσται
 + εἰ ἔσται" ὡς *S. Castellio.* VIII, 23. ἀφύπνωσε)
 ἐφύπνωσε *Bowyer.* [cf. LXX. ex ed. Ald. Iud. 5, 27.
 In verbis, maxime compositis, plura sunt inusita-
 tiora ap. Luc.; ut c. 6, 35. Act. 20, 29. cet.]
 IX, 3. μήτε prius) εἰ μὴ *A. Ofiander.* X, 29 et 36.
 πλησίον) ὁ πλησ. *Markland.* XI, 13. ὁ ἐξ οὐρα-
 νοῦ) ὁ ἐν οὐρανῶ *R. ap. Bow.* [cf. var. lect.] XI,
 36. σῶμα) ὄμμα *Erasm. et Maldonatus.* Ib. φω-
 τεινὸν + τὸ" ὅλον *I. D. Michaelis.* Totum hoc com-
 ma νοθείας suspectum habet *C. T. Kuenoelius.* 54.
 ζητοῦντες ... στόματος αὐτοῦ = *Griesbach.* XII, 5.
 τοῦ [pro τὸ] ἀποκτεῖναι *R. ap. Bow.* [cf. Mat. 10,
 28.] XIV, 5. ὄνος) ὄϊς *Millius.* [Var. lect. υἱός.]
 7. παραβολὴν, ἐπέχων) παραβολὴν ἐπάγων *D. Hein-*
fius. XVIII, 14. "Οτι... ὑψωθήσεται. Glossa ex
 c. 14, 11. *R. ap. Bow.* [Est in fine lect. ecclesia-
 sticae.] XIX, 38. εἰρήνη ἐν οὐρανῶ f., ut Cod. A
 habet: ἐν οὐρανοῖς) ἐν ἀνθρώποις *Valckenar.* [cf.
 membr. 2, et c. 2, 14.] XXII, 17 et 18. post v.
 20. ponit *Beza.* [cf. Mat. et Marc. Quidam v. 17
 et 18. omittunt. Vid. var. l.] 20. τὸ ὑπὲρ ὑμῶν

ἐκχυνόμ. = Beza. [cf. I Cor. II, 24. 25.] 31. ἐξηγήσατο ὑμᾶς, τ. σ.) ἐξηγήσατο τ. σ. ὑμᾶς *Wesseling.*, [e *Basilio M.*] probante *Valckenario*, qui tamen ὑμᾶς mutatum vult in σέ. 63. — 65. in extremo cap. collocat *Beza*. [Ob *Mat.* et *Marc.*] XXIII, 10. ἐντόνως) ἐντόνως *Camerarius*. 20. προσεφώνησε, θέλων) προσεφώνησε· θέλω *Anon. ap. Bow.* XXIV, 21. ἄγει + ἡ" σήμερον *R. ap. Bow.*

Io. I, 1. θεός) θεοῦ *Sam. Crell.* Ib. ἦν ὁ λόγος.) ἦν καὶ ὁ λόγος. *C. F. Bahrdtius.* 15. post v. 18. ponit *L. ap. Bowyer.* 18. ἐκεῖνος) ἐκεῖνον *Quidam ap. Beza.* II, 19. + ἐγὼ" ἐγεγῶ *R. ap. Bow.* [cf. v. 20.] III, 25. Ἰουδαίου) Ἰησοῦ *Bentlej.* IV, 22. οὗ) οὗ bis *Beaulacrius.* V, 13. ἰαθεῖς· alii: ἀσθενῶν. Utrumque delet *Semlerus.* VI, 4. τὸ πάσχα, ἡ = *G. I. Vossius. Mannius. Priestlejus.* 21. ἡθελον) ἡλθον *I. D. Michaelis.* VII, 23. ὅλον) χωλὸν *S. Battierius.* [Om. *Codex X.*] VIII, 24 et 28. ὅτι ἐγώ) ὅ,τι ἐγώ *P. Colomesius. I. Cleric.* IX, 7. ὁ ἐρμ. ἀπεισταλμένος = *Kuenoel.* [Omitt. *Syrus.*] 8. ὅτι) ὅτε *Beza. Piscator.* Ib. τυφλός· alii: προσαίτης. Utrumque = *Semlerus.* X, 21. δαιμόνιον) δαιμονιῶν *R. ap. Bow.* [Sic unus *Cod. Mosq.*] 24. αἶρεις) αἰώρεις (*suspensum tenes animum nostr.*) *Markland.* [cf. v. 18., et *Wakef. Sylv. cr. II, 99.*] XI, 18. δεκαπέντε) πέντε *Wallius* [cf. *Act. I, 12.* et *Iosephus.*] XIV, 2. εἰ δὲ μὴ . . . ὑμῶν = *Heumannus.* XVII, 10. δεδοξασμαι) δεδοξάσομαι *I. D. Michaelis.* II. Var. II.: ᾧ — οὗς — ὁ — *Semlerus*: ὡς. [cf. VI, 39.] XVIII, 1. τοῦ Κεδρῶν) Κέδρων *Bengelius* in *Gnom.* 24. Legendum hoc comma post v. 14. *M. Lutherus.* [Vid. v. lect. ap.

*Wetst. et Griesb. ad v. 13.] XIX, 14. τοῦ πάσχα = N. Mannius [cf. c. 18, 28.] Ib. ὥρα ... ἔκτῃ = Pfaffius. — ἦν ... ἔκτῃ = Kuenoel. 18. καὶ ἐν-
 τεῦθεν) καὶ ἐκείθεν Bentlej. [Sic in pluribus Codd.
 est Apoc. 22, 2.] 29. ὑσώπῳ) ὑσσωπον S. Bo-
 chartus. — ὑσσωτῶ D. Heinsius. — ὑσσοδίῳ Quidam
 apud E. Schmidium. — ξυστῶ Tourius. — ὑσσῶ προ-
 περιθέντες I. Camerarius. cet. 39. ἑκατόν.) ἑκατέ-
 ρων. (λίτρας in genitivo.) Markland. [cf. Io. 12, 3.
 5. 7. et Marc. 14, 4. f.] XXI, 24. οἶδαμεν) οἶδεν
 Beza. 25. χωρῆσαι) χωρήσειν [sic et Origenes se-
 mel] f. χωρῆσαι ἄν Marklandus. — VI. 25. (qui
 deest in Codice 63) a vett. quibusdam προσθήκη
 habebatur; ut Scholia perhibent pluribus in Codd.
 adscripta. Sed Hammondus, Beckius, Kuenoelius
 = vss. 24 et 25. Totum cap. 21. Grotius, Clericus
 et H. E. G. Paulus ab alio profectum scriptore au-
 tumant.*

Act. I, 4. συναλιζόμενος) συναλιζομένοις T.
 Hemsterhus.; a Valckenario refutatus. II, 9. Ἰου-
 δαίαν) Ἰνδίαν Lorinus. Erasim. — Ἰδουμαίαν C. Bar-
 thius. — Κιλικίαν T. Mangaeus. — Λυδίαν Anon.
 ap. Bow. — Alii: Βιθυνίαν, probante Valckenario.
 [cf. I Petr. I, 1.] — Omittit Theophyl. Sifan.
 23. προσπῆξαντες) προσπαίζαντες vel προπαίζαντες
 R. ap. Bow. IV, 21. + καὶ'' διὰ τὸν λαόν· Hem-
 sterhus. 33. post v. 31. ponit Heumannus. V, 12.
 post v. 14. collocat idem. 20. ζῶης) ὁδοῦ P. Lu-
 nius. [cf. 9, 2., sed et 13, 26.] VI, 7. ὄχλος, +
 καὶ'' τῶν ἱερέων [sc. τινές] Casaub., probante Val-
 ckenario. 9. Αἰβερτίνων) Αἰβυστίνων Beza. Cle-
 ric. I. Gothofredus. Valckenarius. [Sic versio Arm.]

VII, 14. πέντε) πάντας *C. Bertramus. Calixt.* [τούς πάντας.] — πάντως *L. Cappellus.* — Delent *Beza et Grot.* 16. Ἀβραάμ expungit *Beza*, subaudiens e v. 15. *Iacobi* nomen, quod *A. Masius et Cleric.* substitui volunt. — ὁ' ἁμνῶν *D. Heinsius.* [Ex LXX., Gen. 33, 19.] Ib. Ἐμὸς) Ἐφρὼν *Grotius.* [cf. Gen. 23, 8.] 20. τῷ θεῷ) τῇ θεᾷ (ad-spectu) *H. Hammond. P. Iun.* (cf. Hebr. II, 23.] 26. αὐτοῖς) ἄλλοις *Valckenar.* 51. ἀντιπίπτετε) ἀντείπετε *P. Iun.* 57. κράξαντες) κράξαντος *Battierius*, prob. *Valckenar.* [Sic habet Cod. 18.] 59. ἐπικαλούμενον + θεὸν" *Bentlej. et Valckenar.* [Addit *Chrysost.* τὸν θεόν] IX, 7. ἀκ. μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωρ.) θεωροῦντες μὲν τὸ φῶς, μηδένα δὲ ἀκούοντες *L. Valla et P. Iun.* [Ob c. 22, 9. Sic *ferre* vers. *Aeth.*] 12. ὀνόματι Ἀνανίαν) Additament. e vl. 10. [ὀνόμ. omitt. *Chrysost.*, et aliquot Codd. transponunt.] 16. ὑποδείξω) ὑπέδειξα *I. D. Michaelis.* 36. Ταβιθά) Ταβιά f. Ταβία *I. Reuchlinus.* [cf. 2 Par. 24, 1. Hinc ap. *Lutherum*: Tabea.] X, 2. 3. διαπαντός + ὅς" εἶδεν *Valckenar.* 17. ἐν ἑαυτῷ + γενόμενος" διηπόρει *Idem.* [Cod. D + ἐγένετο] XII, 12. et XIV, 6. συνιδὼν — συνιδόντες) σπεύδων — σπεύδοντες *P. Iun. Hammond.* XIII, 8. ὁ μάγος) ὁ μάγος *D. Heinsius.* Ib. διαστρέφαι) ἀποστρέφαι *Valckenar.* 20. τετραποσίοις) τριαποσίοις *Beza.* [τ' pro υ'] 42. σάββατον) σαββάτων *I. Scaliger. Casaub.* — σαββάτου *Camerar.* (Totus vl. variis e glossematibus coiisse *Griesbachio* videtur.) XIV, 6. (et XVI, 1.) Ἀύστραν) Ἀύστρα [plural., ut v. 8. c. 16, 2. et 2 Tim. 3, 11.] *C. Cellarius.* [Sed. c. 14, 21. est τὴν Ἀύστραν.] 8. Ἀύστραις) Ἀυστροίς

P. Iun. [Sed cf. c. 16, 2.] 13. τοῦ Διὸς) τοῦ [sc. ναοῦ] τοῦ Διὸς *Valckenar.* 26. ἦσαν) ἦσαν *Hemsterhus.*, adstipulante *Valckenar.* [cf. c. 17, 10.] XV, 3. προπεμφθέντες) ἐκπεμφθέντες *E. ap. Wetsten.* — προσπεμφθέντες *P. Iun.* 20 et 29. πορνείας) χοιρείας *Bentlej.* ΑΙ. πορκείας [cf. I Cor. 10, 7. 8.] 28. ἐπάναγνες τούτων) ἐπ' ἀνάγκης τούτων *Salmas.* [cf. *Palaireti et Κυρκii Obfl.*] — ἐν ἀγάπαις τούτων *Bentlej.* — ἐπαναγνεσάτων *Heumann.* XVI, 10. προσκέκληται) προκέκληται *P. Iun.* 12. πρώτη τῆς) πρώτης *S. Crellius. Cleric. I. Pierce.* [cf. Liv. 45, 29.] Ib. κολώνια) καὶ κολώνια *Anon. ap. Bow.* 13. ἐνομίζετο) ἠδίζετο *P. Iun.* 19. ἐξῆλθεν) ἐξέλιπεν *Idem;* refutatus a *Valckenar.* 26. καὶ . . . ἀνέθῃ = I. D. *Michaelis.* XVII, 11. εὐγενέστεροι) εὐμενέστεροι *Markland.* Ib. ἀνακρίνοντες) συγκρίνοντες *Piscator.* 14. θάλασσαν) Θεσσαλίαν *Markland.* [cf. var. 1. in Cod. D, v. 15.] 19. Δυνάμεθα) Οὐ δυνάμεθα *Tour.* [Sic est in uno MS. *Mosq.*] 34. ἔτεροι) ἔτιραι *R. ap. Bow.* XVIII, 5. Utraque var. lect., τῷ λόγῳ et τῷ πνεύματι, spuria. *Semler. Griesb.* 25. ἀκριβῶς) οὐκ ἀκριβῶς *Sherlok. Markland. Wakefield.* [cf. v. 26.] XIX, 27. μέλλειν τε) μᾶλλον δὲ *Castellio.* [Sic Cod. 3.] XX, 4. Δερβαῖος, καὶ Τιμόθ.) Δερβ. δὲ Τιμόθ. *Heringa*, prob. *Valckenario.* [Sed cf. c. 16, 1.] 28. Primitus forsan sic scriptum fuit: ἐκκλησίαν, ἣν περιποιήσατο αὐτὸς [ὁ θεός, v. 27.] διὰ τοῦ αἵμ. τοῦ ἰδίου [sc. υἱοῦ]. Rom. 8, 3. 32. (*Iren.* et Cod. D: περιποιήσατο ἑαυτῷ. Lucas alibi semper τὴν ἐκκλησίαν simpliciter memorat. Qui περιεπ. ad Christum retulere, ex Hebr. 13, 12. substituerunt: διὰ τοῦ ἰδ. αἵματος.) XXI, 6. *Valckenar.*

e. vestigiis Codd.: Καὶ ἀπεισπάσμεθα ἀλλήλων καὶ ἐπέβημεν. 15. ἀποσκευασάμενοι) ἀνασκευασάμενοι *P. Iun. XXII, 3.* τοῦ πατρῶου νόμον) τὸν πατρῶον νόμον *Hemsterhus.* 24. ἀνιτάζεσθαι) ἀνιτάσεισθαι *Idem. XXIII, 25.* τύπον) τρόπον *R. ap. Bowyer. XXIV, 3.* ἀποδεχόμεθα + σε *Wakefield.* [cfr. *versf. Copt.*] 4. συντόμως) συντόνως (*attente*) *Hemsterhus.* 16. Ἐν τούτῳ) Ἐν τοῦτο *I. Pricaeus. P. Iun.* [cf. *Phil. 3, 14., et var. l. Io. 9, 30.*] XXV, 4. ἐκπορεύσθαι) ἐκεῖ πορεύεσθαι *R. ap. Bow. XXVI, 12.* Ἐν οἷς) Ἐν αἷς *P. Iun. XXVII, 5.* Μύρα) Λίμυρα *Grotius.* [var. l. *Λύστρα*] 7. προσεῶντος) προσελῶντος *D. Heinsius.* 9. νηστείαν) νηνεμίαν *Castellio.* 16. τῆς ante σκάφης = *I. D. Michaelis.*

ROM. I, 25. ἐσεβάσθησαν) ἡσεβάσθησαν *P. Iun.* [cf. v. 21.] III, 8. ὅτι ποιήσωμεν) ἔτι ποιήσ. *Anon. ap. Bow.* [Codd. quidam = ὅτι.] 9. προεχόμεθα;) προέχομεν; *Venema. IV, 12.* ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι) vel = τοῖς, (cum *Bezā,*) vel legend.: ἀλλὰ τοῖς καὶ στοιχ. *Bowyer.* 17. ὡς ὄντα) εἰς ὄντα *T. Mangaeus.* [Sic Cod. *Leivestr.*] VI, 19. παραστήσατε) παρεστήσατε *Markland.* [cf. *I Petr. 2, 25.*] VII, 6. ἀποθανόντες) alii: ἀποθανόντος. *Instititium utrumque. Semlerus.* 21. τὸν νόμον = *Homburgius.* Acutius τὸ καλὸν = *Hemsterhus.* [Si opus esset emendatione, coniecere possis: τὸν καλὸν cf. v. 16.] VIII, 1. ἄρα νῦν) ἄρα οὖν *R. ap. Bow.* [cf. v. 12. et c. 7, 3. 25. Quidam vet. νῦν vel om. vel transponunt.] 2. νόμος τοῦ πν. τῆς ζωῆς + τῆς" ἐν Χρ. *Bowyer.* Probabilis *I. D. Michaelis:* νόμος τοῦ πν. + καὶ" τῆς ζωῆς ἐν Χρ., ob proxime seqq. 15. ὁ πατήρ.) ὁ πατήρ.) *D. Heinsius.* 16. ponendus post v. 14.,

consente I. D. Mich. 19 et 21. ἀποκάλυψιν . . .
 ὅτι) ἀπολύτρωσιν . . . ὅτε P. Iun. IX, 5. ὁ ὢν ἐπὶ)
 ὢν ὁ ἐπὶ I. Schlichtingius, probb. S. Crellio et I.
 Tayloro. II. καλοῦντος) λαλοῦντος I. D. Michaelis.
 [addicente Cod. 70.] XIV, 1. διαλογισμῶν) διὰ λο-
 γισμῶν Anon. ap. Bow. XV, 12. ἐθνῶν) λαῶν I. D.
 Michaelis. [cf. v. 10. II. et Ef. II, 10. in text.
 Hebr.]

I COR. I, 12. Χριστοῦ) Κρίσπου Bowyer. [cf.
 v. 14. et Act. 18, 8.] Verba ἐγὼ δὲ Χριστοῦ = Z.
 Pierce. II, 4. ἐν πειθοῖς) ἐν πιστοῖς Grotius. — ἐν
 πειθοῖ καὶ B. Vulcanius. I. Alberti. — ἐν πειθοῦς
 P. Iun. — ἐν πειθανοῖς, cum Chrysost. [et Maca-
 rio] Valckenar. 13. ἐν διδακτοῖς posterius) ἀδιδα-
 κτοῖς Bentlej. Ib. πνευματικὰ συγκρίνοντες) πνευ-
 ματικῶς συγκρ. f. ἀνακρίνοντες P. Iun. [cf. v. 14.]
 III, 13. δηλώσει· ὅτι) δηλώσει, ὅτε P. Iun. L. Bos.
 Bellosobrius. Hemsterhus. [Sic versio Aeth.] IV, 1.
 ἄνθρωπος + ἄνθρώπους" ὡς I. D. Michaelis. 6.
 φυσιοῦσθε) φυσιοῖσθε [Ob antecedens ἴνα.] Erasm.
 cum al.; refut. a Markl. et Valoken. — φυσιοθῆ
 P. Iun. V, 13. πονηρὸν) πόρνον. H. Hammond.
 VI, 11. τινὲς ἦτε·) τίνες ἦτε; F. L. Comes Stollber-
 gius. [cf. Hebr. 3, 16.] VII, 11. χωρισθῆ, + ἡ"
 μενέτω Bentlej. 17 — 24. post vl. 40. poni vult
 Beza. 31. μὴ ante καταχρώμενοι = Tourpius. 34.
 Μεμέρισται . . . παρθένος = I. Camerar. 36. ὀφεί-
 λει) ὀφείλειν [sc. νομίζει] Estius. Markland. VIII,
 10. οἰκοδομηθήσεται) ὁδοποιηθήσεται Tan. Faber. —
 εἰκότως εἰδίσεται Trillerus. — οἰκονόμηθήσεται I. D.
 Michaelis. [cf. Tim. I, 4. in var. lect.] IX, 10.
 Griesbachius e var. II. sic legend. coniicit: ὅτι ἐπ'

ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν· καὶ ὁ ἀλοῶν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέ-
 χαιν. 12. ἐξουσίας) οὐσίας *If. Vossius. L. Cappell.*
Lockius. 27. ἄλλοις) ἄλλους *P. Faber. Bentlejus.*
 XI, 10. post vs. 13. ponit *Goughius*; post vs. 15.
Bowyerus. Ib. ἐξουσίαν) ἐξουβίαν *I. Gothofredus*;
 a *Salmasio* refutatus. — ἐξιούσα *Toupius.* Ib. ἀγγέ-
 λους) ἀγελαίους *I. Gothofred.* — ὄχλους) *Tour.* — ἀγέ-
 λους *I. Taylorus.* — διαβόλους [obtretractores] *I. B.*
Koehlerus. Alii = verba: διὰ τοὺς ἀγγέλους. 21.
 προλαμβάνει, + καὶ'' ἐν τῷ φαγεῖν = καὶ'' ὅς μὲν cet.
Knatchbullus. XII, 2. Coni. ap. *Griesbach.*: Οἴδατε,
 ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, ἦτε πρὸς cet. XIV, 10. φωνῶν)
 ἔθνων *I. D. Michaelis.* 26. γλῶσσαν) γυνῶσιν *Mark-*
land. [Ob v. 6 et 27.] 32. ὑποτάσσεται) ὑποτάσ-
 σεται *Bentlej.* 38. ἀγνοεῖτω) ἀγνοεῖσθω *Millius.*
 [cf. *Apoc.* 22, 11.] XV, 1. γνωρίζω) γνωρίσω·
 cum signo interrog. post ἐπιστεύσατε, vs. 2. *I. D.*
Michaelis. 6. πεντακοσίους) πεντήκοντα *Beza*, pro-
 bante *Valckenario.* 7. πᾶσιν) πάλιν *Quidam* ap.
Valckenar., cui is ipse assentitur. 27. ὅτι + μὴ''
 ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξ. vel: ὅτι ἐκ τοῦ ὑποτάξ. *I. D. Mi-*
chaelis. 29. βαπτίζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν) β. ἀπ'
 ἔργων νεκρῶν *Valckenar.* [cf. c. 6, 11. *Tit.* 3, 5.]
 32. κατὰ ἄνθρωπον) κατ' ἀνθρώπων *I. Scaliger.*
 XVI, 24. μου = *Bowyer.* [Deest in Cod. A.] — θεοῦ
Estius. [Sic *Didymus* ap. *Hieron.* Sed cf. v. 22.]
 2 COR. I, 17. τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὐ οὐ;) τὸ ναὶ
 οὐ, καὶ τὸ οὐ ναὶ; *R. ap. Bow. et I. D. Michaelis.*
 [cf. *Mat.* 5, 37. *Iac.* 5, 12.] 24. τῆς πίστεως =
I. D. Mich. III, 17. Ὁ δὲ κύριος) Οὐ δὲ κύρ. *Gra-*
verolus ap. *Cleric.*, adstipulante *Heumanno.* IV,
 7. τοῦ θεοῦ) ἐκ τ. θεοῦ *Curcellaeus.* [Vid. sqq.]

10 et 11. extr. ἡμῶν) ὑμᾶν *R. ap. Bow.* [cf. v. 12 et 15.] V, 10. τὰ διὰ τοῦ σώματος) τὰ ἴδια διὰ τοῦ σώμ. *I. D. Michaelis.* [cf. v. lect.] 18. ἡμᾶς) ὑμᾶς *Idem.* [cf. v. 19 et 20.] VI, 12. στενοχωρεῖσθε δὲ) στενοχωροῦμεθα δὲ *Z. Pierce.* 16. εἰδώλων) εἰδωλείων *R. ap. Bow.* [cf. 1 Cor. 8, 10.] X, 4. τὰ γὰρ ὅπλα) καὶ γὰρ τὰ ὅπλα *Wakefieldus.* 13. μέτρον) μέτρον *W. Musculus. Grotius.* XI, 23. ὑπὲρ ἐγὼ) ὑπερέχω *Soringius.*

GAL. II, 1. δεκατεσσάρων) τεσσάρων [δ' pro εδ'] *Grotius. L. Cappellus.* 4. δὲ = *Hieron. et Theodoret.*, qui verba sic iungunt: περιτμηθῆναι διὰ τοὺς cet. (Ita et *Theophyl.* iungit, qui tamen δὲ retinet.) 13. συννυπεκρίθησαν... ὑποκρίσει) συννυπεκλήθησαν... ὑποκλήσει *Grotius.* [cf. int. *Syr.*] III, 20. = *I. D. Michaelis*, alique. IV, 8. τότε) ποτὲ *Beza.* [Cod. 74: ὅτε] 25. Σινᾶ... Ἀραβία. *Glossa*, pertinens ad v. 24., iudice *Bentlejo*, qui reliqua sic vult legi: τῇ δὲ Ἀγαρ συστοιχεῖ ἡ νῦν Ἱερουσαλήμ. 28. κατὰ Ἰσαὰκ) καθὸ Ἰσαὰκ *Anon. ap. Bow.*

EPH. I, 17. ὁ θεὸς τοῦ κυρίου... ὁ πατὴρ τῆς δόξης) ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου... ὁ θεὸς τῆς δόξης *Piscator.* [cf. Act. 7, 2. 1 Cor. 2, 8.] 18. πεφωτισμένους) πεφωτισμένοις [sc. ὑμῖν, v. 17.] *Piscator et P. Iun.* II, 2. αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου) δαίμονα τοῦ κ. τ. *P. Iun.* [cf. c. 6, 12. 2 Cor. 4, 4. Io. 12, 31.] 3. ἐν οἷς) ἐν αἷς [sc. ἁμαρτίαις, v. 1. cf. v. 2. init.] *Idem.* 7. χρηστότητι + τῇ" ἐφ' ἡμᾶς *R. ap. Bow.* 17. ὑμῖν = *P. Iun.* [Sic et Cod. 73. Alii: ἡμῖν] IV, 21. αὐτὸν ἠκούσατε) αὐτοῦ ἠκούσ. *Anon. ap. Curcellaeum.* 28. ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν)

ἐργαζ. τὸν ἄρτον *Toupius*. [cf. Gal. 6, 10, 2 Theff. 3, 12. Io. 6, 27.] V, 14. = I. *Scaliger*. VI, 12. ἐπουρανίοις) ὑπουρανίοις. Sic τινὲς ap. *Photium*; probb. *Erasmo*, *Beza*, *Grotio*, aliis. 17. περικεφαλαίαν + ἐλπίδα" τοῦ σωτηρίου *Anon.* ap. *Boiw*. [Ex I Theff. 5, 8.] 18. προσευχῆς) προσοχῆς *Anon.* ap. *eundem*. [Sic Cod. 71.]

PHILIPP. I, 4. δέξιν) μνείαν *Coniectura* ap. I. *Pierce*. [cf. I Theff. 1, 2.] II, 13. ἐνεργεῖν) ἐπιτελεῖν *Z. Pierce*. [cf. 2 Cor. 8, 11.] III, 15. τοῦτο φρονῶμεν) τὸ αὐτὸ φρον. *Beza*. IV, 11. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω·) Οὐχ, ὅτι καθυστέρησα, λέγω· *H. Stephanus*.

COL. I, 12. ἱκανώσαντι) καινώσαντι *Bentlejus*. [Qu. Codd.: καλέσαντι] II, 12. τῆς ἐνεργείας) τῇ ἐνεργείᾳ *S. Battierius*. 14. ἐξαλείψας ... καὶ αὐτὸ ἤρκεν) καὶ ἐξαλείψας ... αὐτὸ ἤρκεν *S. Deylingius*. [καὶ αὐτὸ = versf. *Armen.*] 15. αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.) αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. *P. Iun.* 16. ἐν μέρει) ἐν ἡμέρᾳ *Idem*. [Sic unus Cod. *Mosq.*] 17. μελλόντων) μενόντων *Mangaeus*. [cf. ad Hebr. 10, 1.] 18. θέλων) ἐλθὼν *P. Iun. et Toupius*. [cf. Mat. 24, 5.] — θέλων (deleniens s. decipiens) *I. Clericus*. Ib. ἐώρακεν ἐμβρατεύων) ἐώρα κενεμβρατεύειν *Alex. Morus et Curcellæus*.

I THESS. I, 1. Σιλουανὸς) Σίλας *Hieron.*, probante *Grotio*. II, 3. ἐξ ἀκαθαρσίας) ἐξ ἀνθρωπαρεσκείας *Bentlej*. [cf. v. 4. et Eph. 6, 6. Col. 3, 22. Gal. 1, 10.] 4. λαλοῦμεν) ἐλαλοῦμεν *Idem*. III, 3. μηδένα σαίνεσθαι) μηδὲν ἀσαίνεσθαι *I. I. Reiskius*, prob. *Valckenario*. [Codd. F et G habent: ἵνα μηδὲν ἀσιένεσθαι] — μηδένα σαλεύεσθαι *Beza. Bent-*

lej. [cf. 2 Theff. 2, 2.] Alii: σιαίνεσθαι 13. με-
τὰ = πάντων τῶν *Anon. ap. Bow.* [cf. 2 Theff. I,
7.] IV, 4. σκεῦος) σκῆνος *Anon. ap. Bow.* [ut
2 Cor. 5, 1. 4. *Refut. Wakefield. in Sylv. cr.,*
III, 83.] V, 21. πάντα) πνεύματα *Idem ap. eun-*
dem. [cf. v. 19. 20. et I Io. 4, 1. I Cor. 12, 10.
c. 14, 29.]

2 THESS. I, 10. ὅτι ἐπιστεύθη) ὡς ἐπιστ. *W.*
Wallius. II, 4. ἐπὶ πάντα) ὑπὲρ πάντα *P. Iun.* —
ἐπὶ πᾶν τὸ *Beza*, qui sic quoque edidit, secutus
Vulg. et al. *Latt.* [Sed tunc etiam pro seq. θεὸν
(cum Cod. 18.) reponendum erat θεός.]

I TIM. I, 4. γενεαλογίαις) γενεθλιαλογίαις *P.*
Iun. — κενολογίαις *Bentlej.* [cf. Eph. 5, 6. et 2 Tim.
2, 16.] II. κατὰ τὸ εὐαγγέλιον) καὶ τῷ εὐαγγελίῳ
I. Pricaeus. [cf. var. lect. 2 Tim. 4, 1.] III, 16.
ὃς [text. rec.: θεός] ἐφανερώθη... ἀγγέλοις) ὃς
ἐθανατώθη... ἀποστόλοις *Bentlej.* [cf. I Petr. 3, 18.
Act. 1, 3. c. 10, 40. 41.] IV, 3. ἀπέχεσθαι) ἀν-
τέχεσθαι *Isidorus Pelusiota, IV. ep. 112.* [Vid. nott.
Wetst. et *Castellionis*; item *Wakefieldi Sylv. cr. I,*
44.] V, 4. οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ) οἶκον οἰκεῖν, εὐ-
σεβεῖν, καὶ *Tourpius.* — Probabilius *Wakef.*: οἶκον
εὐθετεῖν· qui tamen nihil esse mutandum docet,
ibid. p. 56. VI, 3. προσέρχεται) προσέχεται f. προσ-
έχει *Bentlej.* [cf. I Tim. I, 4. Tit. I, 14. Act. 8, 6.
cet.] 4. τετύφωται) τετύφλωται *I. Pricaeus.* [Sic
Cod. 61. cf. 2 Petr. I, 9.] 19. θεμέλιον) κειμήλιον
P. Iun. — θέμα λίαν *L. Bos et Wakefieldus.* [cf.
Tob. 4, 9. 11.]

2 TIM. I, 3. ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλει-
πτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνίαν) ἐν καθαρότητι συνει-

δήσεως [Γ. ἐκ καθαράς συνειδήσεως] ἀδιάλ. ἔχων πε-
ρὶ σ. μν. D. *Heinsius*. [cf. *Philem.* 4.] 12. ἔστι)
ἔση *Bentlej*. II, 2. διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα)
διὰ πολλῶν, μαρτυρῶν ταῦτα P. *Iun. et Knatchbullus*.
12. ὑπομένομεν) συνυπομένομεν I. *Pricaeus*. [cf.
v. II, et *Rom.* 8, 17.] IV, 3. ἀνέξονται) ἀντέξον-
ται *Idem*. [cf. *Tit.* 1, 9.] 20. ἐν Μιλήτῳ) ἐν Με-
λίτῃ *Beza*, probb. *Baronio et Grotio*.

ΤΙΤ. 1, 9. κατὰ τὴν διδασχὴν + μου" πιστοῦ
λόγου *Pricaeus*. [cf. 2 *Tim.* 1, 13. c. 2, 2. *Rom.*
2, 16.] II, 5. ἀγαθὰς) φιλαγάθους *Pricaeus*. [cf.
c. 1, 8.] 7. περὶ πάντα) περὶ πάντων *Anon. ap.*
Bow. 8. ἐντραπῇ + σὲ" *Pricaeus*. III, 12. Νι-
κόπολιν) Νεάπολιν P. *Allix*.

PHILEM. 9. πρεσβύτης) πρεσβευτῆς *Bentlej*. [cf.
Eph. 6, 20. 2 *Cor.* 5, 20. — 2 *Io.* 1. 3 *Io.* 1.] *Idem*
post Παῦλος addi iubet πάλαι, ob seq. νυνὶ δὲ καί.

HEBR. I, 2. δι' οὗ καὶ) διότι καὶ *Griesbachius*.
II, 13. καὶ πάλιν alt. = *Wallius* [vid. *El.* 8, 17. 18.]
15. δουλείας) δειλίας P. *Iunius*. [cf. 2 *Tim.* 1, 7.]
III, 3. οἴκου) οἰκείου ἢ οἰκέτου S. F. N. *Morus*. [cf.
v. 5.] IV, 2. συγκεκραμένος) συγκεκραμένοις *Con-*
iect. apud Griesbach. 15. πεπειρασμένον) πεπλα-
σμένον P. *Iun.* Ib. δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα)
δὲ, καὶ πάντα καθ' ὁμοιότητα, *Wakefield*. [cf. var.
lect. 2 *Tim.* 4, 1.] VII, 13. προσέσχηκε) προσέστη-
κεν Edd. *Erasmi*, *Colinaei*, *Bogardi*. [cf. *Oecumen.*
ad h. l.] VIII, 3. ὁ προσενέγκη) ὃ ἢ οὗ προσενέ-
γη I. D. *Michaelis*. 10. δίδους) + δώσω *Piscator*,
probante *Valckenario*. [Ex LXX., et ob seq. καὶ
ἐπιγράψω.] IX, 4. χρυσοῦν = *Mangaeus*. 14. διὰ

πνεύματος) δι' ἀγγεύματος *Reiskius*. [cf. v. 12.]
 19. βιβλίον = καὶ πάντα *Valckenar*. 27. καθ' ὅσον) καθὼς *Grotius*. [MS. *Steph.* et *Mosq.*: καθ' ὃ]
 28. τὸ + τῶν πολλῶν *Bentlej*. X, I. μελλόντων) μενόντων *Mangaeus*. [Vid. ad Col. 2, 17.] 2. ἂν ἐπαύσαντο) ἐπαύσαντο ἂν *H. Stephanus*. 24. κατανοῶμεν) κατανύσσωμεν f. κατανουθεῶμεν *P. Iun.* — κατακονῶμεν *Anon.* ap. *Bow.* XI, II. Tonorum mutationem sub textu hīc indicatam, proposuit *I. D. Michaelis*. 37. ἐπειράσθησαν) ἐπυρώθησαν *Beza*. — ἐπυράσθησαν *P. Iun.* — ἐπρήσθησαν *Gatakerus*. — ἐπηρώθησαν *T. Faber*. — ἐπειράθησαν (*palis transfixi erant*) *Wakefield*. in *Sylv. crit.* II, 62. Ib. ἐν αἰγείοις δέρμασιν = *Hemsterhus*. XII, I. ὄγκον) ὄκνον *P. Iun.* 15. ἐνοχλῇ) ἐν χολῇ *Estius*. *Grot. Mill.* alii. [Ob Deut. 29, 18. Sed vid. *Wetst.*] 18. *P. Iunius* ante ψηλαφωμένῳ add.: οὐ f. μὴ [cf. Ex. 19. Deut. 5.] 24. τὸν Ἀβελ) τὸ τοῦ Ἀ. L. ap. *Bow.* [Codd. aliquot, Verss., PP. et Edd. habent τὸ Ἀβελ.] 27. πεποιημένων) πεπονημένων *L. Bos*; probb. *Wetsten.*, *Wakefieldo* (*Sylv. cr.* III, 169. et *S. F. N. Moro.* [cf. LXX. Ier. 51, 29.]

ΙΑς. I, II. πορείαις) ἐμπορίαις *P. Iun.* — εὐπορίαις *Anon.* ap. *Bow.* [cf. var. lect.] 17. φώτων) πνευμάτων *Mangaeus* [cf. Hebr. 12, 9.] II, IO. πάντων) πάντως *Beaulacrius*. III, I. πόλλοι) πολυλάλοι *P. Iun.* [Codex *Boern.*: πολὺν] 6. πῦρ, ὁ κόσμος) πῦρ τῷ κόσμῳ *Grotius*. IV, 2. φονεύετε) φθονεῖτε *Ed. Erasmi* 2. et aliae Edd. Sic etiam *Lutherus*. [cf. v. 5. et c. 5, 6.] — φονᾶτε *Grotius*. [cf. LXX. Pl. 62, 3.] V, 13. κακοπαθεῖ) κακοθυμεῖ *I. Pricaeus*.

I PETR. I, 13. ὁσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νή-
 ροντες) ὁσφύας, τῇ διανοίᾳ ὑμῶν νήφοντες, *Valcke-*
nar. [τῆς διανοίας = quidam Codd.] (Cicero *ad*
Att. IV, 16.: „Locus ille animi nostri, stomachus
 ubi habitabat olim, concalluit.“) II, 6. περιέχει)
 περιέχεται *P. Iun.* 8. οἷ) οἷς (sc. λίθω καὶ πέτρᾳ) *R.*
ap. Bow. [Multi Codd.: ὅσοι. *Al.* ἡ ἢ καὶ] 13.
 κτίσει) κρίσει *P. Iun.* [cf. I Cor. 4, 3.] III, 4. ἄν-
 ἄθρωπος) ἀνθρώποις *Markland.* — κόσμος *Man-*
gaeus. Schleusnerus. [cf. v. 3. Possit abesse ἄνθρω-
 πος, et subaudiri κόσμος, e vs. 3.] Ib. πολυτελής.)
 πολυτελής. [scil. κόσμος.] *Wakefieldus.* 19. ἐν ᾧ
 καὶ) Ἐνὼχ καὶ *S. ap. Bow.* Alii: ἐν ᾧ καὶ Ἐνὼχ
 [cf. *Ep. Iud.* 14. 15.] Alii: Νῶε καὶ [cf. v. 20.
 2 Petr. 2, 5. *Mat.* 24, 37. 38. *Hebr.* II, 7.] 21. Ὁ
 (vel ᾧ) καὶ) οὗ καὶ *Erasmi. Salmas. P. Iun.* [Co-
 dex 42: ὃν καὶ]

2 PETR. I, 1. Πέτρος item: καὶ ἀπόστολος =
Grotius. 5. καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ) κατ' αὐτὸ τ. δὲ *Beza.*
 [*Slav.*: καὶ εἰς α. τ.] — *Bengelius* e duabus var. II.
 restituit feliciter: καὶ αὐτοὶ δὲ τούτῳ 14. καθὼς...
 μοι = *I. C. W. Augusti*, conferens *Io.* 21, 18. 19.
 20. ἐπιλύσεως) ἐπηλύσεως *H. Steph. Calvin. Grotius.*
 alii. — ἐπελεύσεως *N. Hemmingius. D. Heinsius.* —
 ἐμπνεύσεως *P. Iunius.* II, 3. + εἰς" ὑμᾶς ἐμπορεύ-
 σονται *Valckenar.* [Vulgatus: de vobis negotiabuntur.]
 14. γεγυμνασμένην) γεγεμισμένην *Bentley.* [cf. *Mat.*
 23, 27. c. 12, 35. *Rom.* 3, 14.] III, 2. τῆς τῶν
 ἀποστόλων ἡμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου) τοῦ ἀποστόλου
 (pro τῶν ἀποστόλων) *S. Battierius* [cf. *Hebr.* 3, 1.]
 Alii post ἐντολῆς + καὶ" Alii ante τῶν ἀποστόλων
 + διὰ" 5. θέλοντας) λέγοντας *Anon. ap. Bowyer.*
 15. 16. καθὼς... ἀπώλειαν = *I. C. W. Augusti.*

1 Io. II, 8 et 17 παράγεται) παράγει H. *Stephanus*. [cf. 1 Cor. 7, 31.] 13 et 14. τὸν ἀπ' ἀρχῆς) αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς *Anon. ap. Bow*. Alii: Χριστὸν ἀπ' ἀρχ. [Codex Harl.: τὸ ἀπ' ἀρχ.] 20 et 27. χρίσμα) χρῆσμα, *oraculum*. I. D. *Michaelis*. [Sed id vocatur alibi ὁ χρησμός. — cf. 2 Cor. I, 21.] III, 20. ὅτι μείζων) ἔτι μείζ. H. *Stephan.* et *Beza*. [Vett. quidam ὅτι omittunt] IV, 3. F. A. *Strothius* e vestigiis var. lect. sic tentabat: καὶ πᾶν [πνεῦμα] ὃ μὴ, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι. Ib. ὃ ἀκηκόατε) ὃν ἀκηκ. H. *Steph.* *Estius*. *Pricaeus*. V, 2. ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν) ὅτι ἀγαπ. τὸν θεόν, ὅταν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ ἀγαπ. *Grotius*. — *Anon. ap. Bow*. permutari vult ὅταν et ὅτι. 4. ὅτι πᾶν) ἔτι πᾶν *Bentley*. 7. ὁ λόγος) Rectius: ὁ υἱός, *Filius*; ut complures habent Latini. Nam ὁ λόγος alibi refertur ad nomen τοῦ θεοῦ, non τοῦ πατρὸς· (Io. I, 1. f. Apoc. 19, 13.) at mutuo sibi respondent ὁ πατὴρ et ὁ υἱός· 1 Io. 2, 22. 23. c. 4, 14. cet.) itemque ὁ θεὸς et ὁ υἱός, ut vss. 5. 9 — II. 20.

2 Io. I. ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ) ἐκλ. ἐν κυρίῳ P. *Iun.* [Ante ἐκλ. in Cod. 73 + τῇ cf. Rom. 16, 13.] Item v. 5.: ἐρωτῶ σε ἐν κυρίῳ *Idem*. 13. τῆς ἐκλεκτῆς) *Εὐδέκτης Libri qu. ap. Grotium*.

3 Io. 2. περὶ πάντων) πρὸ πάντων *Piscator*. 6. ποιήσεις) ἐποίησας *Grotius*. [Valde hic variant Codd.] 7. ἐθνῶν f. ἐθνηκῶν] ἐκκλησιῶν *Bentley*.

IUD. I. ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου = *Grotius*. Ib. καὶ + ἐν" Ἰησοῦ Χρ. τετηρημένοις *Pricaeus*. [cf. Io. 17, II. cet.] 5. ἀπαξ alio atque alio loco ponitur in Codd. et Verss. *Pricaeus* legit hoc ordine: εἰδόμενος ἡμᾶς τοῦτο, ὅτι ἀπαξ ὁ κύριος. — *Griesbachius* eve-

Itigiis var. II.: εἰδóτας, ἀπαξ ὅτι ὁ κύριος 7. σαρκὸς
 ἑτέρας, πρόκεινται) σαρκὸς, ἑτέροις πρόκεινται *Bat-*
tierius. [cf. 2 Petr. 2, 10.] — σαρκὸς ὁφετέρας *Tril-*
lerus. [cf. v. 23. et Rom. 1, 26. 27.] 15. ἁμαρτω-
 λοὶ + καὶ" ἄσεβεῖς *Pricaeus*. [cf. 1 Tim. 1, 9. Prov.
 11, 3. *Arm. demidov*. item + καὶ — *Cic.*: *sceleratus*
 et *impius*.] 18. τῶν ἄσεβειῶν = *Z. Pierce*. — τῶν
 ἄσελγειῶν *Bentlej*. [cf. 1 Petr. 4, 3. 2 Petr. 2, 18.]

ΑΠΟΚΑΛ. I, 15. et II, 18. χαλκολιβάνῳ) χαλκο-
 κλιβάνῳ *Salmasius*. III, 2. ἀποθανεῖν· alií: ἀπο-
 θνήσκειν·) ἀπολισθάνειν· (quae sunt casura:) *Wa-*
kefield. 7. τοῦ Δαυὶδ) οἴκου Δαυὶδ *Beza*. [cf. *El.*
 22, 22.] — τοῦ Τωφὲθ í. Ταφὲθ *D. W. Trillerus*.
 [cf. *El.* 30, 33. et Apoc. 1, 18. Codd. aliquot: ἄδου.]
 V, 1. ἔσωθεν καὶ ὀπισθεν, κατεσφραγισμένον) ἔσω-
 θεν, καὶ ὀπισθεν ἐσφραγισμένον *Grotius*. VII, 6.
 Μανασσῇ) Δάν *F. Gomarus*. [Ob compendium scr.
 MAN Cf. v. 4 et 8.] VIII, 3. λιβανωτὸν) λιβανωτὴν
Grotius, híc et *vl.* 5. [cf. 1 Paral. 9, 29. Qu. Edd.
 et MSS. *vl.* 5. pro τὸν λιβ. habent τὸ λιβανωτόν.]
 Ib. ταῖς προσευχαῖς) τὰς προσευχὰς *Castellio. Gro-*
tius. [Sic versio *Arm.* et *Primasius* in textu. Cf.
 v. 4.] XI, 18. ὠρχίσθησαν) ὠρύθησαν *Iac. Gro-*
novius. — ὠρχιάσθησαν (*initiati fuerant evangelio*)
Wakefield. in *Sylv. cr.* II, 5. [cf. c. 10, 7. et Rom.
 15, 16.] 19. καὶ βρονταὶ = *Beza*. XIV, 18. τοῦ
 πυρός·) τοῦ πυροῦ· vel πυρὸς· *I. D. Michaelis*.
 [cf. v. 20.] XXI, 19. χαλκηδών·) καρχηδών· *F. W.*
Reizius. [Sic est etiam in Cod. 35.] XXII, 12. 13.
Beza versum 13. duodecimo praeponens, utrumque
 hoc comma collocari iubet post *vl.* 16.

RECENSUS

LOCORUM VETERIS TESTAMENTI

IN NOVO VEL IPSIS VERBIS VEL OBSCURIUS COMMÉMORATORUM.

MATTH. I, 23. Ef. 7, 14. II, 6. Mich. 5, 1. *vsf.* 15. Hof. 11, 1. *vsf.* 18. Ier. 31, 15. III, 3. Ef. 40, 3-5. IV, 4. Deut. 8, 3. *vsf.* 6. Pf. 91, 11. *vsf.* 7. Deut. 6, 16. *vsf.* 10. Deut. 6, 13. *vsf.* 15. sq. Ef. 8, 23. c. 9, 1. V, 5. (Pf. 37, 11.) *vsf.* 21. Ex. 20, 13. *vsf.* 27. Ex. 20, 14. *vsf.* 31. Deut. 24, 1. *vsf.* 33. Ex. 20, 7. *vsf.* 38. Ex. 21, 24. Lev. 24, 20. *vsf.* 43. Lev. 19, 18. VIII, 4. Lev. 14, 2. f. *vsf.* 17. Ef. 53, 4. IX, 13. Hof. 6, 6. (1 Sam. 15, 22.) X, 35. 36. (Mich. 7, 6.) XI, 5. (Ef. 35, 5. c. 29, 18. f.) *vsf.* 10. Mal. 3, 1. *vsf.* 14. Mal. 4, 5. XII, 3. 1 Sam. 21, 6. *vsf.* 5. Num. 28, 9. 10. *vsf.* 7. Hof. 6, 6. *vsf.* 18-21. Ef. 42, 1. f. conf. Ef. 11, 10. *vsf.* 40. Ion. 2, 1. *vsf.* 42. 1 Reg. 10, 1. XIII, 14. 15. Ef. 6, 9. sq. *vsf.* 35. Pf. 78, 2. XV, 4. Ex. 20, 12. c. 21, 17. Deut. 5, 16. *vsf.* 8. 9. Ef. 29, 13. XVIII, 15. (Lev. 19, 17.) XIX, 5. Gen. 2, 24. *vsf.* 7. 8. Deut. 24, 1. *vsf.* 18. 19. Ex. 20, 12. f. Lev. 19, 18. XXI, 5. Zach. 9, 9. *vsf.* 13. Ef. 56, 7. Ier. 7, 11. *vsf.* 16. Pf. 8, 3. *vsf.* 42. Pf. 118, 22. *vsf.* 33. (Ier. 2, 21.) *vsf.* 44. Ef. 8, 14. f. conf. Zach. 12, 3. Dan. 2, 34. 35. 44. f. XXII, 24. Deut. 25, 5. *vsf.* 32. Ex. 3, 6. *vsf.* 37. Deut. 6, 5. *vsf.* 39. Lev. 19, 18. *vsf.* 43. 44. Pf. 110, 1. XXIII, 35. Gen. 4, 8. 2 Paral. 24, 21. 22. *vsf.* 38. (Pf. 69, 26. Ier. 12, 7. c. 22, 5.) *vsf.* 39. (Pf. 118, 26.) XXIV, 15. Dan. 9, 27. *vsf.* 29. (Ef. 13, 9. 10. Ioel 3, 15.) *vsf.* 37. f. Gen. 7, 4. f. XXVI, 31. Zach. 13, 7. *vsf.* 52. (Gen. 9, 6.) XXVII, 9. [Ier. 32, 6. f. Zach. 11, 12.] *vsf.* 35. Pf. 22, 19. *vsf.* 43. (Pf. 22, 7-9.) *vsf.* 46. Pf. 22, 2.

MARC. I, 2. 3. Mal. 3, 1. Ef. 40, 3. *vsf.* 44. Lev. 14, 2. f. II, 25. 26. 1 Sam. 21, 6. IV, 12. Ef. 6, 9. VII, 6. 7. Ef. 29.

13. *vsf.* 10. Ex. 20, 12. c. 21, 17. IX, 44. (Ef. 66, 24.) X, 4. Deut. 24, 1. *vsf.* 7. Gen. 2, 24. XI, 17. Ef. 56, 7. Ier. 7, 11. XII, 10. 11. Pf. 118, 22. *vsf.* 19. Deut. 25, 5. *vsf.* 26. Ex. 3, 6. *vsf.* 29. 30. Deut. 6, 4. 5. *vsf.* 31. Lev. 19, 18. *vsf.* 36. Pf. 110, 1. XIII, 14. Dan. 9, 27. *vsf.* 24. (Ef. 13, 9. 10. Joel. 3, 15.) XIV, 27. Zach. 13, 7. XV, 28. Ef. 53, 12. *vsf.* 34. Pf. 22, 2.

Luc. I, 10. (Lev. 16, 17.) *vsf.* 33. Mich. 4, 7. *vsf.* 54. (Ef. 41, 8. 9.) *vsf.* 55. Gen. 22, 16. *vsf.* 73. Gen. 22, 16. II, 21. 22. Lev. 12, 3. 4. *vsf.* 23. Ex. 13, 2. Num. 8, 16. *vsf.* 24. Lev. 12, 6. *vsf.* 34. (Ef. 8, 14. 15.) III, 4-6. Ef. 40, 3-5. IV, 4. Deut. 8, 3. *vsf.* 8. Deut. 6, 13. *vsf.* 10. 11. Pf. 91, 11. *vsf.* 12. Deut. 6, 16. *vsf.* 18. 19. Ef. 61, 1. conf. c. 58, 6. et c. 62, 7. *vsf.* 25. 26. I Reg. 17, 1. 9. c. 18, 44. *vsf.* 27. 2 Reg. 5, 14. V, 14. Lev. 14, 2. VI, 3. 4. I Sam. 21, 6. VII, 27. Mal. 3, 1. X, 4. (2 Reg. 4, 29.) *vsf.* 27. Deut. 6, 5. Lev. 19, 18. *vsf.* 28. (Lev. 18, 5.) XI, 31. I Reg. 10, 1. *vsf.* 51. Gen. 4, 8. 2 Paral. 24, 21. 22. XIII, 35. (Pf. 69, 26. Ier. 12, 7. c. 22, 5.) XIV, 8. (Prov. 25, 6.) XVII, 3. (Lev. 19, 17.) *vsf.* 27. Gen. 7, 7. *vsf.* 29. Gen. 19, 15. *vsf.* 32. Gen. 19, 26. XVIII, 20. Ex. 20, 12. f. XIX, 46. Ef. 56, 7. Ier. 7, 11. XX, 17. Pf. 118, 22. *vsf.* 18. Ef. 8, 14. conf. Zach. 12, 3. Dan. 2, 44. f. *vsf.* 28. Deut. 25, 5. *vsf.* 37. Ex. 3, 6. *vsf.* 42. 43. Pf. 110, 1. XXII, 37. Ef. 53, 12. XXIII, 29. (Ef. 54, 1.) *vsf.* 30. (Hof. 10, 8.)

IOANN. I, 23. Ef. 40, 3. *vsf.* 52. (Gen. 28, 12.) II, 17. Pf. 69, 10. III, 14. Num. 21, 8. 9. VI, 31. Pf. 78, 24. (Ex. 16, 15.) *vsf.* 45. Ef. 54, 13. conf. Ier. 31, 33. 34. *vsf.* 49. Ex. 16, 15. VII, 22. Lev. 12, 3. *vsf.* 38. (Ef. 55, 1. 58, 11. cir. 44, 3. Zach. 13, 1. c. 14, 8.) *vsf.* 42. Pf. 89, 4. Pf. 132, 11. Mich. 5, 1. VIII, 5. Lev. 20, 10. Deut. 22, 21. *vsf.* 17. Deut. 17, 6. c. 19, 15. IX, 31. (Prov. 28, 9.) X, 34. Pf. 82, 6. (Ex. 22, 7. 8.) XII, 13. (Pf. 118, 26.) *vsf.* 15. Zach. 9, 9. *vsf.* 34. (2 Sam. 7, 13. Pf. 89, 30. 37. Pf. 110, 4. cet.) *vsf.* 38. Ef. 53, 1. *vsf.* 40. Ef. 6, 10. XIII, 18. Pf. 41, 10. XV, 25. Pf. 69, 5. XVII, 12. (Pf. 41, 10. Pf. 109, 8. 17.) XIX, 24. Pf. 22, 19. *vsf.* 28. [Pf. 69, 22.] *vsf.* 36. Pf. 34. 20. Ex. 12, 46. *vsf.* 37. Zach. 12, 10.

ACTOR. I, 16. 20. (Pl. 41, 10.) Pl. 69, 26. Pl. 109, 8. II, 16. sq. Joel. 3, 1. f. v. 25. Pl. 16, 8. f. v. 29. (1 Reg. 2, 10.) v. 30. (2 Sam. 7, 12. Pl. 89, 4. f.) v. 34. Pl. 110, 1. III, 22. Deut. 18, 15. v. 25. Gen. 12, 3. IV, 11. Pl. 118, 22. v. 25. Pl. 2, 1. VII, 2. Gen. 12, 1. v. 6. 7. Gen. 15, 13. 14. v. 8. Gen. 17, 10. f. v. 9. Gen. 37, 28. c. 39, 1. v. 17. Ex. 1, 7. v. 20. Ex. 2, 2. v. 24. Ex. 2, 11. v. 30. Ex. 3, 2. v. 37. Deut. 18, 15. v. 38. Ex. 19, 3. v. 39. sq. Ex. 32, 1. v. 42. Amos. 5, 25. v. 45. Ios. 3, 14. v. 46. (2 Sam. 7, 2. Pl. 132, 5.) v. 48. El. 66, 1. VIII, 32. El. 53, 7. 'X, 34. (Deut. 10, 17. Iob. 34, 19.) XIII, 17. El. 1, 2. Ex. 12, 37. f. v. 18. Deut. 1, 31. v. 22. 1 Sam. 16, 12. 13. v. 33. Pl. 2, 7. v. 34. El. 55, 3. v. 35. Pl. 16, 10. v. 36. (1 Reg. 2, 10.) v. 41. Habac. 1, 5. (El. 28, 14.) v. 47. El. 49, 6. XV, 16. Amos. 9, 11. XVII, 31. (Pl. 9, 9. Pl. 96, 13. et 98, 9.) XXIII, 5. Ex. 22, 28. XXVIII, 26. El. 6, 9. sq.

ROM. I, 17. Habac. 2, 4. v. 22. (Ier. 10, 14.) II, 6. (Prov. 24, 12.) v. 11. (Deut. 10, 17. Iob. 34, 19.) v. 24. El. 52, 5. Ez. 36, 20. 23. (Neh. 5, 9. 2 Sam. 12, 14.) III, 4. (Pl. 116, 11.) Pl. 51, 6. v. 8. (Ier. 17, 6.) v. 10. Pl. 14, 1. f. v. 13. Pl. 5, 10. Pl. 140, 4. v. 14. Pl. 10, 7. v. 15-17. El. 59, 7. 8. v. 28. Pl. 36, 2. IV, 3. Gen. 15, 6. v. 6-8. Pl. 32, 1. v. 11. Gen. 17, 10. v. 17. Gen. 17, 5. v. 18. Gen. 15, 5. VII, 7. Ex. 20, 17. VIII, 36. Pl. 44, 23. IX, 7. Gen. 21, 12. v. 9. Gen. 18, 10. v. 12. Gen. 25, 23. v. 13. Mal. 1, 2. 3. v. 15. Ex. 33, 19. v. 17. Ex. 9, 16. v. 20. (El. 45, 9. Ier. 18, 6.) v. 25. Hof. 2, 25. v. 26. Hof. 1, 10. v. 27. 28. El. 10, 22. f. v. 29. El. 1, 9. v. 33. El. 8, 14. c. 28, 16. X, 5. Lev. 18, 5. Ez. 20, 11. v. 6-8. Deut. 30, 11-14. v. 11. El. 28, 16. v. 13. Joel. 2, 32. v. 15. El. 52, 7. v. 16. El. 53, 1. v. 18. Pl. 19, 5. v. 19. Deut. 32, 21. v. 20. 21. El. 65, 1. 2. XI, 1. (Pl. 94, 14.) v. 3. 1 Reg. 19, 10. 14. v. 4. 1 Reg. 19, 18. v. 8. Deut. 29, 3. El. 29, 10. v. 9. sq. Pl. 69, 22. f. v. 26. El. 59, 20. f. v. 27. Ier. 31, 33. f. v. 34. (El. 40, 13.) v. 35. (Iob. 41, 2.) XII, 9. Am. 5, 15. v. 16. El. 5, 21. v. 19. Deut. 32, 35. v. 20. Prov. 25, 21. 22. XIII, 9. Ex. 20, 13. f. Lev. 19, 18. XIV, 11. El. 45, 23. XV, 3. Pl. 69, 10. v. 9. Pl. 18, 50. v. 10. Deut. 32, 43. v. 11. Pl. 117, 1. v. 12. El. 11, 10. v. 21. El. 52, 15.

I CORINTH. I, 19. Ef. 29, 14. *vsf.* 20. (Ef. 44, 25.) *vsf.* 31. Ier. 9, 23. II, 9. Ef. 64, 4. *vsf.* 16. (Ef. 40, 13.) III, 19. Iob. 5, 13. *vsf.* 20. Pf. 94, 11. V, 13. Deut. 17, 7. 19, 19. 24, 7. VI, 16. Gen. 2, 24. IX, 9. Deut. 25, 4. *vsf.* 13. (Deut. 18, 1.) X, 1. f. (Ex. 13, 21. c. 14, 22. Num. 9, 18.) *vsf.* 3-6. (Ex. 16, 15. c. 17, 6. Num. 11, 4. c. 20, 11. c. 26, 64. 65.) *vsf.* 7. Ex. 32, 6. *vsf.* 8. 9. 10. Num. 25, 1. 9. c. 21, 4. f. c. 14, 2. 36. (Pf. 106, 14. 19. *sqq.*) *vsf.* 26. [et 28.] Pf. 24, 1. XI, 3. (Gen. 2, 22.) XIV, 21. Ef. 28, 11. *vsf.* 34. (Gen. 3, 16.) XV, 3. (Ef. 53, 8. 9.) Pf. 22. Pf. 40. *cet.*) *vsf.* 4. (Pf. 16, 10.) *vsf.* 25. Pf. 110, 1. *vsf.* 27. Pf. 8, 7. *vsf.* 32. Ef. 22, 13. *vsf.* 45. Gen. 2, 7. *vsf.* 54. 55. Ef. 25, 8. (Hof. 13, 14.)

2 CORINTH. IV, 13. Pf. 116, 10. V, 17. (Ef. 43, 18. 19.) VI, 2. Ef. 49, 8. *vsf.* 16. Lev. 26, 11. f. *vsf.* 17. *sq.* Ef. 52, 11. Zeph. 3, 19. 20. *vsf.* 18. Ier. 31, 1. 9. 33. c. 32, 38. VIII, 15. Ex. 16, 18. *vsf.* 21. (Prov. 3, 4. ap. LXX.) IX, 7. Prov. 22, 8. *vsf.* 9. Pf. 112, 9. *vsf.* 10. (Ef. 55, 10. Hof. 10, 12.) XI, 3. (Gen. 3, 4.)

GALAT. II, 16. (Pf. 143, 2.) III, 6. Gen. 15, 6. *vsf.* 8. Gen. 12, 3. *vsf.* 10. Deut. 27, 26. *vsf.* 11. Habac. 2, 4. *vsf.* 12. Lev. 18, 5. *vsf.* 13. Deut. 21, 23. *vsf.* 16. Gen. 22, 18. *vsf.* 17. (Ex. 12, 40. f.) IV, 22. f. Gen. 21, 2. 9. *conf.* c. 16, 15. *vsf.* 27. Ef. 54, 1. *vsf.* 30. Gen. 21, 10. 12. V, 14. Lev. 19, 18.

EPHES. II, 17. [Ef. 57, 19.] IV, 8. Pf. 68, 19. *vsf.* 26. (Pf. 4, 5.) V, 14. [Ef. 60, 1-3.] *vsf.* 30. *sq.* Gen. 2, 23. f. VI, 2. Ex. 20, 12. *vsf.* 9. (Deut. 10, 17. Iob. 34, 19.)

PHILIPP. II, 10. (Ef. 45, 23.) IV, 5. (Pf. 119, 151. Pf. 145, 18.)

COLOSS. II, 11. (Deut. 10, 16.) III, 25. (Deut. 10, 17. Iob. 34, 19.)

2 THESSAL. II, 4. f. (Dan. 11, 36.) *vsf.* 8. (Ef. 11, 4.)

In Epistolis ad *Philippenses*, *Colossenses* ac *Thesalonicensis*, itemque ad *Titum* et *Philemonem*, loca Veteris Test. *ῥητῶς* non commemorantur.

I TIMOTH. II, 13. Gen. 1, 17. *vsf.* 14. Gen. 3, 6. V, 18. Deut. 25, 4. [Luc. 10, 7.] VI, 7. (Iob. 1, 21. Eccl. 5, 14. Pf. 49, 18.)

2 TIMOTH. II, 19. Num. 16, 5. (21. 24. 26. 45.) III, 8. (Ex. 7, 11, 22.)

HEBR. I, 5. Pf. 2, 7. 2 Sam. 7, 14. *vsf.* 6. Pf. 97, 7. (Deut. 32, 43. *apud intt. Alex.*) *vsf.* 7. Pf. 104, 4. *vsf.* 8. Pf. 45, 7. *vsf.* 10-12. Pf. 102, 26. (conf. El. 34, 4. c. 51, 6.) *vsf.* 13. Pf. 110, 1. II, 6. Pf. 8, 5. Pf. 144, 3. *vsf.* 12. Pf. 22, 23. *vsf.* 13. El. 8, 17. 18. III, 2. (Num. 12, 7.) *vsf.* 7-11. 14. 15. Pf. 95, 7. f. Hof. 13, 14. *vsf.* 17. Num. 14, 35. 36. IV, 3. Pf. 95, 11. *vsf.* 4. Gen. 2, 2. *vsf.* 7. Pf. 95, 7. V, 4. (1 Par. 23, 13.) *vsf.* 5. Pf. 2, 7. *vsf.* 6. Pf. 110, 4. VI, 14. Gen. 22, 16. VII, 1. f. Gen. 14, 18. *vsf.* 17 et 21. Pf. 110, 4. VIII, 5. Ex. 25, 40. *vsf.* 8-12. Ier. 31, 31. f. IX, 2. sq. (Ex. 25. c. 26, 36. c. 40, 3. f.) *vsf.* 13. Lev. 16, 14. *vsf.* 14. Num. 14, 36. *vsf.* 20. Ex. 24, 8. X, 5. sq. Pf. 40, 7. f. *vsf.* 12. 13. (Pf. 110, 1.) *vsf.* 16. 17. Ier. 31, 33. f. *vsf.* 27. (El. 64, 1.) *vsf.* 28. (Deut. 17, 6.) *vsf.* 30. Deut. 32, 35. *vsf.* 37. 38. Habac. 2, 3. 4. (El. 26, 20.) XI, 3. Gen. 1, 1. *vsf.* 4. Gen. 4, 4. *vsf.* 5. Gen. 5, 24. *vsf.* 7. Gen. 6, 8. 14. f. *vsf.* 8. Gen. 12, 1. 4. *vsf.* 13. Gen. 47, 9. Pf. 39, 13. *vsf.* 14. Hof. 14, 2. *vsf.* 17. Gen. 22, 1. f. *vsf.* 18. Gen. 21, 12. *vsf.* 20. Gen. 27, 28. *vsf.* 21. Gen. 48, 16. c. 47, 31. *vsf.* 22. Gen. 50, 24. *vsf.* 23. f. Ex. 2, 2. f. *vsf.* 28. Ex. 12, 11. 18. *vsf.* 29. Ex. 14, 22. *vsf.* 30. Ios. 6, 20. *vsf.* 31. Ios. 2, 1. c. 6, 17. 23. *vsf.* 32. Iudic. 6, 4. 15. 11. et 1 Sam. 7. 2 Sam. 2. *vsf.* 33. 2 Sam. 8. Iud. 14. Dan. 6. *vsf.* 34. Dan. 3. *vsf.* 35. 2 Reg. 4, 20. f. 2 Macc. 6 et 7. XII, 5. 6. Prov. 3, 11. 12. *vsf.* 9. (Num. 27, 16.) *vsf.* 12. 13. (El. 35, 3. Prov. 4, 26) *vsf.* 15. (Deut. 29, 18.) *vsf.* 16. Gen. 25, 31. *vsf.* 18. Ex. 19, 16. *vsf.* 20. Ex. 19, 12. f. *vsf.* 21. Deut. 9, 19. *vsf.* 26. Hagg. 2, 6. *vsf.* 29. (Deut. 4, 24.) XIII, 5. Ios. 1, 5. *vsf.* 6. Pf. 118, 6. *vsf.* 11. Lev. 4, 12. 21. c. 16, 27. Num. 19, 3. *vsf.* 14. Mich. 2, 10.

IACOB. I, 19. (Prov. 17, 27.) II, 1. (Lev. 19, 15. Prov. 24, 23.) *vsf.* 8. Lev. 19, 18. *vsf.* 11. Ex. 20, 13. 14. *vsf.* 21. Gen. 22, 9. f. *vsf.* 23. Gen. 15, 6. (El. 41, 8. 2 Paral. 20, 7.) *vsf.* 25. Ios. 2, 1. c. 6, 17. 23. IV, 5. [Num. 11, 29. Prov. 21, 10. 26. Ecclef. 4, 4. cet. Alii conferunt Gal. 5, 17. 19-21.] *vsf.* 6. Prov. 3, 34. V, 3. (Prov. 16, 27.) *vsf.* 11. (Iob. 1, 21. 22. c. 42.) *vsf.* 17. 18. (1 Reg. 17, 1. c. 18, 41. f.)

I PETR. I, 16. Lev. 11, 44. *vsf.* 24, 25. Ef. 40, 6. f. II, 3. (Pf. 34, 9.) *vsf.* 4. (Pf. 118, 22.) *vsf.* 6. Ef. 28, 16. *vsf.* 7. (Pf. 118, 22.) *vsf.* 9. (Ex. 19, 5. 6. Ef. 43, 20. 21.) *vsf.* 10. Hof. 2, 23. *vsf.* 17. (Prov. 24, 21.) *vsf.* 22. sq. (Ef. 53, 4. 6. 7. 9.) III, 6. Gen. 18, 12. *vsf.* 10-12. Pf. 34, 13. f. *vsf.* 14. 15. (Ef. 8, 12. f.) *vsf.* 20. Gen. 6, 3. 12. IV, 8. Prov. 10, 12. cff. c. 17, 9. *vsf.* 18. Prov. 11, 31. V, 5. Prov. 3, 34. *vsf.* 7. (Pf. 55, 23.)

2 PETR. II, 5. Gen. 7, 23. et c. 8. *vsf.* 6. Gen. 19. *vsf.* 15. 16. Num. 22. *vsf.* 22. Prov. 26, 11. III, 4. Ez. 12, 21. *vsf.* 5. 6. Gen. 1, 1. 2. 6. c. 7, 21. *vsf.* 8. Pf. 90, 4. *vsf.* 10. (Pf. 102, 26. 27.) *vsf.* 13. (Ef. 65, 17. c. 66, 22.)

I IOANN. I, 8. (Prov. 20, 9.) III, 5. (Ef. 53, 4. f.) *vsf.* 12. Gen. 4, 8.

IUD. *vsf.* 5. Num. 14, 35. f. *vsf.* 7. Gen. 19. *vsf.* 11. Gen. 4, 8. Num. 22. et c. 16, 1. 31. f.

APOCAL. I, 6. Ex. 19, 6. *vsf.* 7. Zach. 12, 10-24. *vsf.* 14. 15. Dan. 10, 5. 6. c. 7, 9. Ez. 1, 27. c. 8, 2. II, 14. Num. 25, 2. c. 31, 16. *vsf.* 20. (1 Reg. 16, 31. c. 31, 23. f. 2 Reg. 9, 33. f.) *vsf.* 26. 27. Pf. 2, 8. 9. III, 7. Ef. 22, 22. (Iob. 12, 14.) *vsf.* 9. Ef. 45, 14. *vsf.* 19. Prov. 3, 11. 12. IV. V. Ez. 1. et 2. Ef. 6. IV, 6. Ez. 1. et 10. V, 11. Dan. 7, 10. VI, 8. Ez. 14, 21. *vsf.* 12. f. Ef. 24, 18-23. c. 34, 4. *vsf.* 14. Pf. 102, 27. Ef. 34, 4. *vsf.* 15. 16. Hof. 10, 8. Ef. 2, 10. 19-21. VII, 3. Ez. 9, 4. VIII, 3. (Lev. 10, 1. c. 16, 12.) IX, 3. f. Ioel. 1, 6. f. c. 2, 4. f. *vsf.* 14. (Dan. 10, 13. 20.) *vsf.* 20. Pf. 115, 4. Pf. 135, 15. X, 2. Ez. 2, 9. 10. *vsf.* 3. Ier. 25, 30. *vsf.* 4. f. Dan. 8, 26. c. 12, 4. 7. 9. *vsf.* 9-11. Ez. 2, 8-c. 3, 4. XI, 4. sq. Zach. 4, 2. 3. II. 14. *vsf.* 5. (2 Reg. 1, 9-12.) *vsf.* 6. 1 Reg. 17, 1. Ex. 17, 19. 20. *vsf.* 7. Dan. 7, 7. 8. *vsf.* 10. Esch. 9, 22. *vsf.* 15. f. Dan. 2, 44. c. 7, 27. Pf. 2, 2. XII, 1. f. Mich. 4, 9. 10. c. 5, 2. Gen. 37, 9. 10. *vsf.* 5. Pf. 2, 9. *vsf.* 7. Dan. 10, 13. 21. c. 11, 1. c. 12, 1. *vsf.* 14. Dan. 7, 25. c. 12, 7. XIII, 1. sq. Dan. 7, 3. f. *vsf.* 10. (Gen. 9, 6.) *vsf.* 14. (Dan. 3.) XIV, 8. Ef. 21, 9. Ier. 51, 8. Dan. 4, 27. *vsf.* 10. Pf. 75, 9. Ef. 51, 22. Ier. 25, 15. *vsf.* 14. Dan. 7, 13. (Ef. 19, 1.) *vsf.* 15. Ioel. 3, 18. *vsf.* 19. 20. Ef. 63. Thren. 1, 15.

XV, 3. Ex. 15, 1. f. *vsf.* 4. (Ier. 10, 7.) *vsf.* 8. Ex. 40, 35.
 I Reg. 8, 11. Ef. 6, 4. XVI, 2. sq. Ex. 9, 8-12. c. 7-10.
vsf. 12. Ef. 11, 15. 16. XVII, 1. Ier. 51, 13. *vsf.* 3. Ef. 21, 1.
vsf. 4. Ier. 51, 7. *vsf.* 12. Dan. 7, 20. 24. *vsf.* 15. Ef. 8, 7.
 Ier. 47, 2. XVIII, 2. sq. Ef. 21, 1-10. Ier. 51. Ef. 13. et 14.
 c. 24, 11. 13. f. Ier. 50, 3. 39. 40. *vsf.* 3. Ier. 51, 7. Nah. 3,
 4. *vsf.* 4. Ef. 48, 20. c. 52, 11. Ier. 50, 8. c. 51, 6. 45. *vsf.* 6.
 Ier. 50, 15. 29. Pl. 137, 8. *vsf.* 7. 8. Ef. 47, 7-9. Ier. 50, 31. f.
vsf. 11. f. Ez. 27. Ef. 23. *vsf.* 18. Ef. 34, 10. *vsf.* 20. Ef. 44,
 23. c. 49, 13. Ier. 51, 48. (Dan. 4, 14.) *vsf.* 21. Ier. 51, 63.
 64. *vsf.* 22. sq. Ef. 24, 8. f. Ier. 7, 34. c. 25, 10. *vsf.* 23. Ef.
 23, 8. XIX, 2. Deut. 32, 43. *vsf.* 3. Ef. 34, 10. *vsf.* 4. Pl.
 106, 48. *vsf.* 6. Pl. 2, 2. Dan. 2, 44. c. 7, 27. *vsf.* 13. Ef. 63, 1.
vsf. 15. Pl. 2, 9. Ef. 63, 3. Thren. 1, 15. *vsf.* 17. 18. Ef. 34, 6.
 Ez. 39, 17-20. *vsf.* 20. Ef. 30, 33. Dan. 7, 11. 26. XX, 4.
 Dan. 7, 9. 22. 27. *vsf.* 7. Ez. 39, 2. *vsf.* 8. 9. Ez. 38. et 39.
vsf. 11. 12. Dan. 7, 9. 10. f. (cf. Dan. 12, 1. 2. Ez. 37. Ef.
 26, 19. 20.) XXI, 1. Ef. 65, 17. c. 66, 22. *vsf.* 2. sq. Ez. 40.
 et 48. *vsf.* 3. Ez. 37, 27. *vsf.* 4. Ef. 35, 10. *vsf.* 5. Ef. 43, 19.
vsf. 10. Ez. 40, 2. *vsf.* 11. sq. Ez. 48, 31. f. *vsf.* 15. Ez. 40, 3.
vsf. 19. sq. Ef. 54, 11. 12. (Ex. 28, 17. f.) *vsf.* 23. Ef. 60, 19.
 Ez. 48, 35. *vsf.* 24. 25. sq. Ef. 60, 3. f. 11. 20. XXII, 1. sq.
 Ez. 47, 1. 12. Zach. 14, 8. *vsf.* 3. Zach. 14, 11. *vsf.* 5. vid.
 c. 21, 23. *vsf.* 10. Dan. 8, 26. c. 12, 4. *vsf.* 16. Ef. 11, 1. 10.
vsf. 17. Ef. 55, 1. *vsf.* 19. Deut. 4, 2. c. 12, 32.

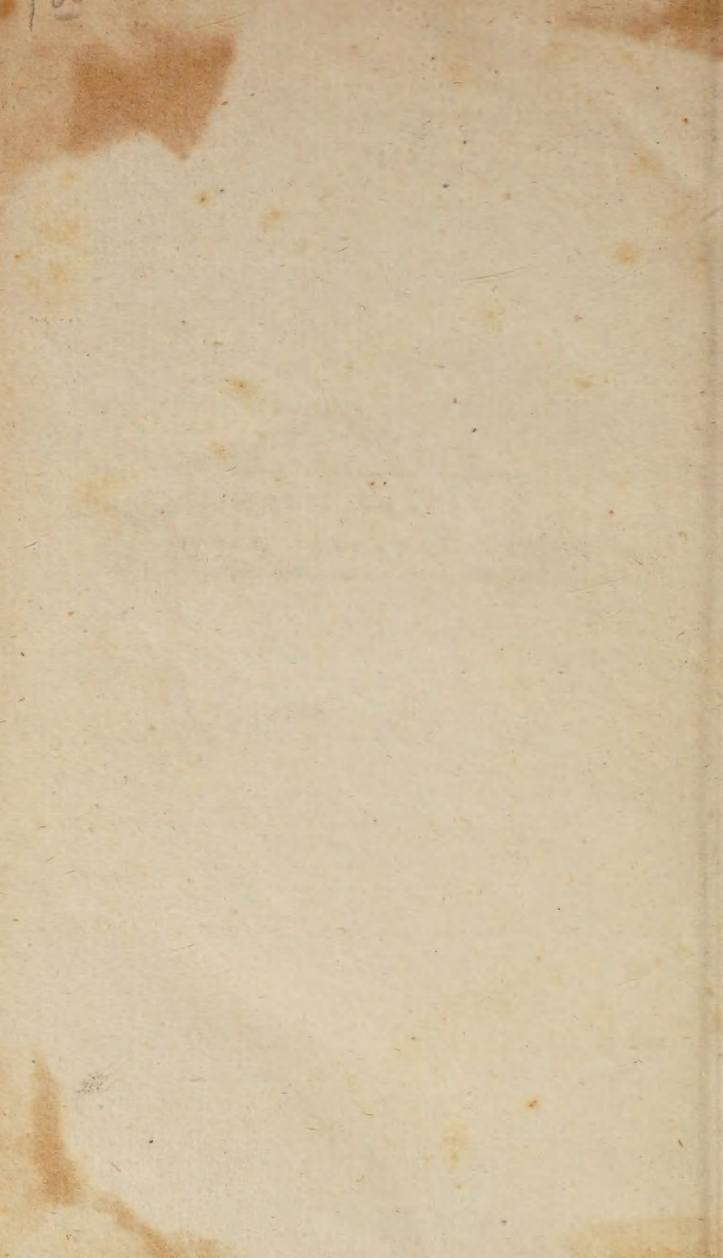

HALIS SAXONUM

TYPIS ORPHANOTROPHEI.

Cage
Rare
BS
1965
1824

Bible. N.T. Greek. 1824.

He Kaine Diatheke = Novum T
graece / recognovit atque ins
lectionum varietatis et argum
notationes subiunxit Georg. C
Knappius. -- Editio tertia. --
Saxonum [Halle] : Orphanotrop
2 v. in 1 (791 p.) ; 19 cm.
Paged continuously.

Contents: t. 1. Complectens
Evangelia -- t. 2. Complecten
ap., Epistolas et Apocalypsin

I. Knapp, Georg Christian,
II. Title III. Title: Novum
Testamentum Graece.

